

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּסָכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפִלָּל בְּתַפִּילִּין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנִיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרֹכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים והחילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור הולך על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נֶאֱמַר יְהוָה | לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשֵׁית אֵיכֶיךָ הָרֶם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקֶרֶב אֵיכֶיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָנִים חֵילֶךְ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ מַל יְלֻדְתְּךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרָתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֹדְנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יִדְּיוֹ בְּגוֹיִם מָלֵא גִּוְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה: ז מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־בֵּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדָּה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהּ פָּעִלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעַד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נֶתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וְיִשְׂרָאֵל: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יֵרָאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַת לָעַד:

"דבר מלכות"

מודפס בדפוס ידיעות תקשורת (2000) בע"מ בכ 47,000 עותקים

מתוכם הודפסו

14,000 עותקים על ידי - אי. אס. אנ. אאוט סורסינג בע"מ היסמין 1 רמת אפעל

כל המעוניין להשתתף בהדפסת ה"דבר מלכות" מכמות של 5000 חוברות ומעלה יכול לכתוב לפאקס : 03-9606108 או למייל: Israel@DvarMalchus.Org ו USA @DvarMalchus.Org

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

Brooklyn, NY:

Store	Address
Empire Kosher	529 Empire Boulevard
Post mark it	383 Kingston Avenue
Kol Tuv Grocery	409 Kingston Avenue
Hamafitz	361 Kingston Avenue
Albany bakery	337 Albany Ave

Store	Address
Judaica world	329 Kingston Avenue
kahan superette	317 Kingston Avenue
Kingston Bake Shop	380 Kingston Avenue
Merkaz Stam	309 Kingston Avenue
Dvar Malchus	717 empire blvd

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		כתובת		שם העיר והחנות		כתובת	
אביטל	אללוק אלי	באר שבע	קוקליטסקי לאוניד	זכרון יעקב	זכרון יעקב	הנדיב 26	כתובת
אבן יהודה מגה בעיר	מייסדים 2	באר שבע	באר שבע צומת ספרים	זכרון יעקב	זכרון יעקב	קניון מול זכרון על כביש 4	כתובת
אור הגנוז	שחר ולנר	באר שבע	באר שבע צומת ספרים	חדרה	חדרה	הגיבורים 85	כתובת
אור יהודה	המפעל 13	בית אל	בית אל כמעט חנים	חולון	חולון	השופטים 26	כתובת
אור יהודה	השוק 1	בית אלעזרי	בית אלעזרי	חולון	חולון	התנאים 5	כתובת
אור עקיבא	דוד המלך 514	ביתר עילית	ביתר עילית ספרינט מוטור	חולון	חולון	המלאכה 31	כתובת
אור עקיבא	אזור תעשייה צפוני	בית שמש	בית שמש קיוסק החברים	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אופקים	הרצל 39	בית שמש	בית שמש כמעט חנים	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אורנית	מרכז מסחרי	בית שמש	בית שמש סופר מרקט ברק	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אורנית פוד מרקט	הרצל 32	בני ברק	בני ברק רמי לוי - רמת גן	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אזור	האנפה 1/1	בני ברק	בני ברק מירן אליהו	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אילת	מרכז מסחרי חדש	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אלקנה	כיכר העיר 4	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אלקנה	דרכ הציונות 21	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	חנה סנש 1	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	מינימרקט כינרת	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	גיא אוני 1	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	ז'בוטינסקי 27	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	סטאר סנטר	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	שוהם 2/9	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	הסיטי 93/27	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשדוד	הגדוד העברי 6	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשקלון	שדרות בן צבי 48	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשקלון	הגבורה 7	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
אשקלון	(בית העירייה)	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר טוביה	מתחם ביג	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
רמי לוי - קסטינה	איזור התעשייה	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	נווה נוי	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	אלעזר שמואלי	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	שד' ירושלים 2	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	החלוץ 106	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	שאול המלך 38	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	קניון שאול	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	תחנה מרכזית	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	בן צבי 10 חנות 3	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	אחד העם 1	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת
באר שבע	פלאס יהודה	בני ברק	בני ברק אוושר עד	חולון	חולון	המלאכה	כתובת

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן: ה

שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות	
ירושלים	סופר-טי הרובע בע"מ	ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	היהודים 1
ירושלים	חכמי גרי סיימון	ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	שד' משה דיין 1
ירושלים	שיק שק	ירושלים	צעצועי קנגורו	ירושלים	בית הכרם 29
ירושלים	סופר היובל	ירושלים	אושר עד	ירושלים	אורגואי 3
ירושלים	אלקאים דוד	ירושלים	רבני יוסף	ירושלים	פייר קניג 2
ירושלים	בן זקרי נתי - פילבוקס	ירושלים	מרדכי מאיר	ירושלים	עזה 34
ירושלים	בן חמו סימון	ירושלים	צומת ספרים	ירושלים	עמק רפאים 28
ירושלים	בני יעקב מלאיב למסחר	ירושלים	צומת ספרים	ירושלים	פרנקפורטר 14
ירושלים	קיוסק גול	ירושלים	צומת ספרים	ירושלים	דהומי בלוק 34
ירושלים	דבוש רן	ירושלים	צומת ספרים	ירושלים	מאיר גרשון 30
ירושלים	שלגיה	ירושלים	כוכב יאיר	ירושלים	דרך חברון 103
ירושלים	ועקנין משה	ירושלים	כמעט חנים	ירושלים	דרך בית לחם 17
ירושלים	סופרדיל	ירושלים	כפר יונה	ירושלים	דרך בית לחם 74
ירושלים	סופר דיל	ירושלים	מגה בעיר	ירושלים	דרך חברון 28
ירושלים	יעקב עמוס	ירושלים	כוכב יעקב	ירושלים	עין גדי 22
ירושלים	מינמרקט גילה	ירושלים	כמעט חנים	ירושלים	בן אליעזר אריה 62
ירושלים	לוי גדעון	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	אגריפס 131
ירושלים	סופרמיני	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	ליכטנשטין 1
ירושלים	מאיר חמוני	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	שולם יהודה 30
ירושלים	מעלומי נוראל	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	הצפירה 12
ירושלים	מפגש הגבעה	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	שחל 58
ירושלים	מצלאוי דוד	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	בן זכאי 7
ירושלים	ניסן ובניו	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	קק"ל 13
ירושלים	צור יורם	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	רחמילביץ 134
ירושלים	קיוסק "מגיד"	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	שדרות המאירי 13
ירושלים	רמי לוי - רמות	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	קרית משה
ירושלים	ש.מ. שירותי מזון בע"מ	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	דרך החורש 90
ירושלים	יזדי יגאל	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	רמות ב
ירושלים	שמש מאיר	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	אליהו קורן 19
ירושלים	שקורי דוד	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	שלמה בן יוסף 20
ירושלים	רמי לוי - מהדרין	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	הפלמח 42
ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	עין גדי 19
ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	כנפי נשרים 62
ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	הפרסה 5
ירושלים	רמי לוי שיווק השקמה	ירושלים	כפר סבא	ירושלים	רב חן

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		כתובת	
עפולה גבאי	תחנה מרכזית אגד	קריית חיים הפלוס	אח"י אילת 15/9
עפולה רמי לוי	יהושע חנקין 14	קריית חיים	כניסה לרכבת
עקרון יוחננוף	המלך חסן 1	קריית טבעון נחום רמי	אלכסנדר זייד 1
ערד מיני מרקט טללים	שמעון 38	קריית מוצקין אוחיון מורן מימון	שד' גושן 55
ערד דברים שצריך	חן 34 מרכז מסחרי	קריית מוצקין	יחזקאל חנה
עתלית	סונול	קריית מוצקין שופרסל שלי	שד' ויצמן 1
עתלית כמעט חנים	רח' הרדוף מרכז מסחרי	קריית מוצקין	כניסה לרכבת
פרדס חנה כהן נתן	ככר הנשיא	קריית מלאכי ויקטורי	ז'בוטינסקי 8
פרדס חנה רמי לוי	איזור תעשייה הישן	קריית שמונה בן דיין יוסף - כל בו הצפון	הלבנון 305/1
פתח תקווה מינימרקט יפה חוברה	אחוזה 112	קריית שמונה בן סימון אברהם	יהודה הלוי
פתח תקווה כמעט חנים	צומת ירקונים	קריית שמונה אלונית צומת הגומא	ד.נ. גליל עליון
פתח תקווה צומת ספרים	בית רפואה בילינסון	קריית שמונה שופרסל	הנשיא 4 (קניון נחמיה)
פתח תקווה צומת ספרים	פאואר סנטר ירקונים	ראש העין ויקטורי	שבזי 26
פתח תקווה צומת ספרים	בזל פ. ז'בוטינסקי 1	ראש העין קהלני שלום	שבזי 15
צומת שמשון	קיוסק צומת שמשון	ראש העין רמי לוי	איזור תעשייה לב הארץ
צפת כחולן אייל	ירושלים 11	ראש פינה סופר מעין	מרכז מסחרי
צפת פישדלו נתן	כנען 204	ראשון לציון גל חיט	התזמורת 60
צפת כהן אהרן	איזור תעשייה חדש	ראשון לציון שביב שמואל	רוטשילד 15
קציר מינימרקט קציר	דרך האלון 141	ראשון לציון חן מרקט	זלמן שזר 18
קצרין א.ד. עמר	מרכז מסחרי איתן	ראשון לציון חצי חנים	לח"י 16
קריית ארבע	מינימרקט דקל	ראשון לציון פיצוחי כהן ובני	רוטשילד 88
קריית אתא כהן משה	סוקולוב 40	ראשון לציון הושיר איציק	הנחשול 30 נוה ים
קריית אתא כמעט חנים	ההסתדרות 247	ראשון לציון תחנת רכבת	בכניסה
קריית ביאליק ספיר ד. קמעונות בע"מ	לילך 9 גבעת הרקפות	ראשון לציון מינימרקט אור	מורדי הגיטאות 103
קריית ביאליק בן נעים יעקב	הניצנים 1 סביניה	רחובות אליאס שי שלמה	הרצל 147
קריית ביאליק כמעט חנים	שדרות חן 1	רחובות יוחננוף	צומת בילו
קריית גת מפגש נתי	שד. לכיש 36	רחובות חנות בר כל	מדאר 27
קריית גת הממתקים של שגיב	שד. גת 44	רחובות יוחננוף	איזור התעשייה קריית משה
קריית גת מגידיש אודי	שד. מלכי ישראל 162	רחובות כמעט חנים	אופנהיימר 10 קריית המדע
קריית גת ביטון יחיא	הרימון 2 (פינת הגפן)	רחובות יוחננוף	קריית המדע מול תחנת הרכבת
קריית גת ויקטורי	עתניאל בן קנז 5	רחובות מימינרקט ההולנדית	הר הצופים 17
קריית גת ויקטורי	דרך הדרום 3	רחובות תחנת רכבת	משתי הכניסות

שם העיר והחנות

רחובות מגה	דרך ירושלים 15
רחובות מגה בול שפע שוק	דרך ירושלים 2
רמלה כמעט חנים	אריה לוין 1
רמלה כמעט חנים	קלאוזנר 10
רמלה ויקטורי	קניון קריית הממשלה
רמת גן סופר רני (לגעת באושר)	ביאליק 21
רמת השרון מינימרקט אלימלך אשר	אוסישקין 102
רמת ישי אביאל מליחי	הארז
רעננה מגה בול, סניף מרכז גולן	אחוזה 198
רעננה קולד מיכאל	אוסטרובסקי 41
רעננה קיוסק בן צור	בורוכוב 87
שדה אילן	צרנית שדה אילן
שדרות ויקטורי	סמטת הפלדה 3
שדרות חן מרקט	נאות אשכול 1
שילה	ליתן שלמה
שערי תקווה	יהלום 25
תל אביב פיצוחי פנקס	פנקס 45
תל אביב אביגל לבנה	יהודה הנשיא 13
תל אביב אהרני יגאל	ברודצקי 50 רמת אביב
תל אביב אס שרותי הסעדה בע"מ (משען)	שלונסקי 6
תל אביב מפגש הקשת	הקשת 6
תל אביב המקום של גל	הירקון 323
תל אביב זרביאלוב בחטיאר - צ.ע.א	קהלת לבוב 24
תל אביב מינימרקט לינוי	בצלאל 4
תל אביב מכלת איזי	בלוך 35
תל אביב לוזון חיים	קהילת ורשה 27
תל אביב כמעט חנים	נחלת יצחק 20 מגדלי ת"א
תל אביב מוטי מרקט	קהלת פאדובה 20
תל אביב מגה בעיר - מעוז אביב	בני אפרים 209
תל אביב מינימרקט ככר המדינה	ה' באייר 64
תל אביב ממתקי קנדי	קומה 4 תחנה מרכזית

שם העיר והחנות

קריית חיים הפלוס	אח"י אילת 15/9
קריית חיים	כניסה לרכבת
קריית טבעון נחום רמי	אלכסנדר זייד 1
קריית מוצקין אוחיון מורן מימון	שד' גושן 55
קריית מוצקין	יחזקאל חנה
קריית מוצקין שופרסל שלי	שד' ויצמן 1
קריית מוצקין	כניסה לרכבת
קריית מלאכי ויקטורי	ז'בוטינסקי 8
קריית שמונה בן דיין יוסף - כל בו הצפון	הלבנון 305/1
קריית שמונה בן סימון אברהם	יהודה הלוי
קריית שמונה אלונית צומת הגומא	ד.נ. גליל עליון
קריית שמונה שופרסל	הנשיא 4 (קניון נחמיה)
ראש העין ויקטורי	שבזי 26
ראש העין קהלני שלום	שבזי 15
ראש העין רמי לוי	איזור תעשייה לב הארץ
ראש פינה סופר מעין	מרכז מסחרי
ראשון לציון גל חיט	התזמורת 60
ראשון לציון שביב שמואל	רוטשילד 15
ראשון לציון חן מרקט	זלמן שזר 18
ראשון לציון חצי חנים	לח"י 16
ראשון לציון פיצוחי כהן ובני	רוטשילד 88
ראשון לציון הושיר איציק	הנחשול 30 נוה ים
ראשון לציון תחנת רכבת	בכניסה
ראשון לציון מינימרקט אור	מורדי הגיטאות 103
רחובות אליאס שי שלמה	הרצל 147
רחובות יוחננוף	צומת בילו
רחובות חנות בר כל	מדאר 27
רחובות יוחננוף	איזור התעשייה קריית משה
רחובות כמעט חנים	אופנהיימר 10 קריית המדע
רחובות יוחננוף	קריית המדע מול תחנת הרכבת
רחובות מימינרקט ההולנדית	הר הצופים 17
רחובות תחנת רכבת	משתי הכניסות

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן: ז

שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות	
כתובת	תל אביב	כתובת	תל אביב	כתובת	תל אביב
אבן גבירול 61	מינימרקט מאנה	מוזיר 3	תל אביב מינימרקט עמית	ליד הכניסה	תל אביב רכבת השלום
מרכז בעלי מלאכה 6	תל אביב פלדמן בע"מ	יחזקאל שטריכמן 9	תל אביב צרכניית הגוש	ברוריה 19	תל אביב סופר שוק
אינשטיין 64	תל אביב ספיר ד.ן.קמעונאות בע"מ	אפטר 9	תל אביב גן פרי וירק	מחל 20	תל אביב צרכניית אלטרנט
ויצמן 6	תל אביב OZ 4 YOU	בראלי 18	תל אביב רפאילוב אנטולי	טאגור 55	תל אביב גיגי
אחימאיר 15	תל אביב פיצוחי שלמה	דרך מנחם בגין 116	תל אביב "התחנה הישראלית"	רמת אביב 38	תל אביב כהן יואל - רמת אביב
בית אל 15	תל אביב פנאי ללא TV	משתי הכניסות	תל אביב רכבת מרכז סבידור	שנקין 54	תל אביב שורצקי אברהם
פינס 34	תל אביב מטייב ניסים	משתי הכניסות	תל אביב רכבת האוניברסיטה	הדקל 52	תל מונד רגע מתוק

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב) מסכת חולין עם ביאורים
ב) מזמורי תהלים ק"י קי"א	ג) מדף צח עד דף קד
ג) מאמר ד"ה וכל אדם לא יהיה וגו'	ד) מסכת רבותינו נשיאי חב"ד:
ח) שבת פרשת האזינו, שבת תשובה, היתשכ"ג	ה) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
ד) מכתב כללי ו' תשרי, ה'תשמ"ה	ו) אדמו"ר הזקן
ה) ברכות כ"ק אדמו"ר שליט"א	ז) שולחן ערוך הלכות שבת
ו) ערב יום הכיפורים ה'תשנ"א	ח) אדמו"ר הזקן
ז) לקוטי שיחות ראש השנה – ו' תשרי	ט) לקוטי תורה
ח) (בלה"ק) כרך יט	י) אדמו"ר הזקן
ט) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח	יא) שערי אורה
י) המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	יב) אדמו"ר האמצעי
יא) ילקוט גאולה ומשיח – יום כיפור	יג) דרך מצותיך – ספר המצוות
יב) שיעור יומי חומש לשבוע יום כיפור	יד) אדמו"ר ה"צמח צדק"
יג) שיעורי תהלים לשבוע יום כיפור	יה) תורת שמואל תרל"ב
יד) שיעורים בספר התניא (מוגה)	יז) אדמו"ר מוהר"ש
יז) לשבוע יום כיפור	יח) קונטרס עץ החיים
יח) לוח "היום יום" לשבוע יום כיפור	יט) אדמו"ר מוהר"ש"ב
יט) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	כ) ספר המאמרים קונטרסים חלק א'
כ) שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:	כא) אדמו"ר מוהר"י"צ
כא) ג' פרקים ליום לשבוע יום כיפור	כב) לקוטי דיבורים
כב) – פרק אחד ליום לשבוע יום כיפור	כג) אדמו"ר מוהר"י"צ
כג) – ספר המצוות לשבוע יום כיפור	כד) רשימת תרצ"ט
כד) נביאים וכתובים	כה) אדמו"ר מוהר"י"צ
כה) שמואל-ב פרק יג, תהלים פרק לד	כו) אגרות קודש
כז) עין יעקב מסכת יומא	כז) אדמו"ר מוהר"י"צ
כח) קיז	כח) לוח זמנים לשבוע יום כיפור
	כט) סדר הדלקת נרות לערב יום כיפור
	ל) קנט

ביאור בדרך אפשר

על עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים נאמר בתורה:

1 **וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לִכְפֹּר בְּקֹדֶשׁ גִּוִּי¹**
 2 **וְאִיתָא מְצִינוּ בְּתַלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי² אָפְלוּ אוֹתָן שְׁכַתְבַּת בְּהֵן³ וּדְמוּת**
 3 **פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם** לא זו בלבד שלכל אדם כפשוטו היה אסור להיות במשכן

בשעה שהכהן עובד את עבודתו

ביום הכיפורים אלא הכוונה

הפנימית של הפסוק היא שאפילו

חיות הקודש במרכבה העליונה

שעליהם נאמר בנבואת יחזקאל

10 "ודמות פניהם פני אדם", היינו

11 מלאכים, גם הם לא היו 'נוכחים'

12 במשכן בעת שהכהן הגדול עבד

13 ביום הכיפורים (וכפי שיבואר

14 להלן בהמשך המאמר).

15 **וּמִבְּאֵר אֲדֹמֹר⁴ ה' צִמָּח**16 **צֶדֶק בְּמִאֲמָרוֹ 'דְּבוּר**17 **הַמִּתְחִיל⁵ זֶה⁶, שֶׁהִגְלוֹי**18 **שְׁנַמְשָׁף לְמִטָּה מֵהָעוֹלָמוֹת**19 **הָעֲלִיּוֹנִים כְּשִׁפְּחָן גְּדוֹל הָיָה**20 **נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים בְּיוֹם**21 **הַכִּיּוּרִים הוּא גָלוֹי**22 **שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת**

23 בעוד שבדרך כלל האורות

24 העליונים באים מלמעלה למטה

25 בסדר מסודר ובהדרגה כמו

26 שלשלת (שרשרת) שמורכבת

27 מטבעות רבות שאחוזות זו בזו

28 (והקצה התחתון של הטבעת

29 העליונה מתחבר לקצה העליון

30 של הטבעת הבאה תחתיה), אך פעולות מיוחדות בזמנים מיוחדים גורמות

31 המשכה והתגלות של אורות עליונים שלמעלה מ'סדר השתלשלות', כלומר לא

32 לפי הסדר וההדרגה הרגילים אלא למעלה מזה. **וּכְדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ⁵ עַל**33 **הַפֶּסֶק⁶ שֶׁאֵמֹר בְּפֶרֶשׁ זֶה אֹדוֹת עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיּוּרִים**34 **בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֹן** לפי פשוטו, הביטוי "בזאת" מתייחס לפרטי העבודות

35 וההכנות המפורטות בפסוקי הפרשה אך לפי המדרש "בזאת" פירושו בזכות

36 מסוימת - **בְּאִיזָה זְכוּת הָיָה אֶהְרֹן נִכְנָס לְבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים**37 **כִּי זְכוּת הַמִּילָה הִיְתָה נִכְנָסֶת עִמּוֹ**, הזכות המיוחדת שאיפשרה

38 לאהרן הכהן להיכנס לקדש הקדשים היא הזכות של ברית המילה וּמִילָה

39 **נִתְּנָה בְּשִׁמְיָנִי כַּמְפֹּרֶשׁ בְּתוֹרָה שֶׁזִּמְנָה שֶׁל בְּרִית הַמִּילָה הוּא בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי**40 **לְלִידָה דְּשִׁמְיָנִי הוּא לְמַעַלָּה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת** כמבואר בקבלה

ביאור בדרך אפשר

ובחסידות שהמספר שבע מסמל את הטבע שנברא בששת ימי בראשית ולאחר

42 מכן באה שבת, היום השביעי, ולכן המספר שבע מסמל היקף שלם של הטבע

43 החוזר על עצמו מדי שבוע בשבוע, ואילו המספר שמונה מסמל את מה

44 שלמעלה מהטבע ומאחר שכניסת הכהן הגדול לקדש הקדשים ביום הכיפורים

45 הייתה בזכות המילה שקשורה

46 במיוחד במספר שמונה, הרי זו

47 הוכחה שהדבר קשור להמשכה

48 שלמעלה מסדר השתלשלות,

49 מעבר לסדר הרגיל והקבוע.

50 ה'הוכחה נוספת שהמילה קשורה

51 באורות ובדרגות שלמעלה מסדר

52 השתלשלות - **כְּדֹאִיתָא**53 **בְּמִדְרָשׁ⁷ עַל הַפֶּסֶק⁸ סוּד הָוִי לִירְאִיו, אִיזְהוּ**54 **סוּד הָוִי זֶה מִילָה**55 **וְהַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל דְּבָרֵי**56 **הַמְדֻרֶשׁ הִיא שֶׁהִגְלוּיִים**57 **דִּהְשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַמְשַׁמְעוֹת**58 **הָעֲלִיּוֹנוֹת מִלְּמַעַלָּה שְׁבָאוֹת בְּדֶרֶךְ**59 **כָּלל, לְפִי הַסֵּדֶר הַרְגִּיל הֵם**60 **מִבְּחִינַת גָּלִיָּא דְּקוּדְשָׁא-**61 **בְּרִיף-הוּא, וְהִגְלוֹי**62 **שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי מִילָה**63 **הוּא מִבְּחִינַת סְתִים**64 **דְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא,**65 **כַּמְבֹּאֵר בְּזוּהַר שְׁאֵצֵל הַקְּדוֹשׁ-**66 **בְּרוּךְ-הוּא, הַתּוֹרָה וְנִשְׁמוֹת**67 **יִשְׂרָאֵל יֵשׁ סְתִים - חֵלֶק (פְּנִימִי**68 **יֹתֵר) שֶׁהוּא סְתוּם וְנִעְלָם שְׁאִינוֹ**69 **נִרְאֶה וְגִלְיָא - (חֵלֶק (חִיצוֹנִי) יֹתֵר שֶׁהוּא גָלוֹי וְנִרְאֶה וְלָכֵן נִקְרָא חֵלֶק**70 **הַסְתִּים' שֶׁבְּקֹדֶשׁ-כְּרוּךְ-הוּא סוּד הָוִי, דְּסוּד הוּא מֵה שֶׁהוּא סְתוּם**71 **וְנִעְלָם.**72 **וּבְשַׁעֲזָה שֶׁהִפְחָן-גְּדוֹל הָיָה נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים נִמְשָׁף**73 **הַגָּלוֹי מֵאוֹתָה דְּרָגָא בְּקֹדֶשׁ-כְּרוּךְ-הוּא שֶׁהִיא בְּבִחִינַת 'סְתִים', הַבְּחִינָה**74 **(הַפְּנִימִית) שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּלל הִיא נִעְלָמָה וְנִסְתָּרָה, הַבְּחִינָה דְּסוּד הָוִי. וְלָכֵן**75 **לֹא הָיוּ שָׁם בְּאוֹתָה שַׁעֲזָה שֶׁל הַמְשַׁמְעָה וְהַתְּגִלוֹת מִמְּקוֹר סְתוּם וְנִעְלָם**76 **אָפְּלוּ אוֹתָן שְׁכַתְבַּת בְּהֵן וּדְמוּת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם, כִּי לְגַבִּי**77 **גָּלוֹי זֶה אֵין מְקוֹם לְנִבְרָאִים מְכַל סוּג שֶׁהוּא, אָפְּלוּ לֹא**78 **לְהַמְלֵאכִים שְׁדִמּוֹת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם כִּי (בְּדֶרֶךְ כָּלל) כָּל הַנִּבְרָאִים**79 **נִבְרָאוּ כַּחֲלָק מִסֵּדֶר הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת וְאֵין לָהֶם קֶשֶׁר לְמַה שֶׁלְּמַעַלָּה מִמֶּנּוּ.**

80

בס"ד. שבת פרשת האזינו, שבת תשובה

ה'תשכ"ג*

וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לִכְפֹּר בְּקֹדֶשׁ

גוִּי¹ וְאִיתָא בְּיְרוּשְׁלָמִי² אָפְלוּ אוֹתָן שְׁכַתְבַּת בְּהֵן³

וּדְמוּת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם. וּמִבְּאֵר ה' צִמָּח צֶדֶק' בְּמִאֲמָרוֹ

'דְּבוּר הַמִּתְחִיל' זֶה⁴, שֶׁהִגְלוֹי שְׁנַמְשָׁף כְּשִׁפְּחָן גְּדוֹל הָיָה

נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים הוּא גָלוֹי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת.

וּכְדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ⁵ עַל הַפֶּסֶק⁶ בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֹן, בְּאִיזָה

זְכוּת הָיָה אֶהְרֹן נִכְנָס לְבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כִּי זְכוּת

הַמִּילָה הִיְתָה נִכְנָסֶת עִמּוֹ, וּמִילָה נִתְּנָה בְּשִׁמְיָנִי, דְּשִׁמְיָנִי

הוּא לְמַעַלָּה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת. וּכְדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ⁷ עַל

הַפֶּסֶק⁸ סוּד הָוִי לִירְאִיו, אִיזְהוּ סוּד הָוִי זֶה מִילָה.

שֶׁהִגְלוּיִים דִּהְשְׁתַּלְשָׁלוֹת הֵם מִבְּחִינַת גָּלִיָּא דְּקוּדְשָׁא-

בְּרִיף-הוּא, וְהִגְלוֹי שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי מִילָה הוּא מִבְּחִינַת

סְתִים דְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא, וְלָכֵן נִקְרָא סוּד הָוִי, דְּסוּד

הוּא מֵה שֶׁהוּא סְתוּם וְנִעְלָם. וּבְשַׁעֲזָה שֶׁהִפְחָן-גְּדוֹל הָיָה

נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים נִמְשָׁף הַגָּלוֹי דְּסוּד הָוִי. וְלָכֵן לֹא

הָיוּ שָׁם אָפְלוּ אוֹתָן שְׁכַתְבַּת בְּהֵן וּדְמוּת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם,

כִּי לְגַבִּי גָלוֹי זֶה אֵין מְקוֹם לְנִבְרָאִים, אָפְּלוּ לֹא

לְהַמְלֵאכִים שְׁדִמּוֹת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם.

נראה ו'גיליא' - (חלק (חיצוני) יותר שהוא גלוי ונראה ולכן נקרא חלק

ה'סתים' שבקדוש-כרוך-הוא סוד ה'ו', דסוד הוא מה שהוא סתום

ונעלם.

ובשעזזה שהפחן-גדול היה נכנס לקדש הקדשים נמשך

הגלוי מאותה דרגא בקדוש-כרוך-הוא שהיא בבחינת 'סתים', הבחינה

(הפנימית) שבדרך כלל היא נעלמת ונסתרת, הבחינה דסוד ה'ו'. ולכן

לא היו שם באותה שעה של המשכה והתגלות ממקור סתום ונעלם

אפילו אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם, כי לגבי

גלוי זה אין מקום לנבראים מכל סוג שהוא, אפילו לא

להמלאכים שדמות פניהם פני אדם כי (בדרך כלל) כל הנבראים

נבראו כחלק מסדר ההשתלשלות ואין להם קשר למה שלמעלה ממנו.

(*) יצא לאור בקונטרס וא"ו תשרי - תנש"א, "לקראת ו' תשרי, יום היארצייט של הרבנית הצדקנית מרת חנה תנצב"ה (אמו של יבלח"ט - כ"ק אדמו"ר שליט"א), נסתלקה שבת תשובה בעת עלות המנחה שנת תשכ"ה . . וא"ו תשרי, שנת ה'תנש"א. המאמר הוא המשך למאמר שלפניו ד"ה יבחר לנו גו' דראש השנה שנה זו (תשכ"ג) - לעיל ע' א ואלך.
 (1) אחרי טז, יז. (2) יומא פ"א ה"ה. (3) יחזקאל א, יו"ד. (4) נדפס באוה"ת דרושי יוהכ"פ ע' א'תקנה ואילך. וראה שם ע' א'תקנה. (5) שמו"ר פל"ח, ח. (6) אחרי טז, ג. (7) ב"ר פמ"ט, ב. (8) תהלים כה, יד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 (כמאמר חכמינו ז"ל בגמרא), ורפואה קבעוה בשמינית את ברכת
 43 "רפאנו" בה מבקשים על הרפואה קבעו חכמינו ז"ל כברכה השמינית בברכות
 44 שמונה עשרה¹² דזה שרפואה קבעוה בשמינית הוא על-דרך¹³
 45 מילה שנתנה בשמינית כי כשם שמילה נקבעה ביום השמיני בגלל
 46 שהיא למעלה מהטבע והסדר
 47 הרגיל, כך הרפואה נקבעה
 48 בברכה השמינית (שקשורה במה
 49 שמעל לסדר השתלשלות) בגלל
 50 הקשר של הרפואה לתשובה
 51 שהיא, כדברי הצמח צדק
 52 במאמרו "בבחינת שמיני
 53 שלמעלה מהשתלשלות".
 54 וזהו הטעם הרוחני הפנימי
 55 לדברי חכמינו ז"ל במשנה
 56 ששבעה ימים קדם יום
 57 הכפורים מפרישין כהן
 58 גדול מביתו¹⁴ וכל שבעת
 59 הימים מרגילין אותו
 60 מאמנים אותו עד שיתרגל
 61 בעבודות המיוחדות של יום
 62 הכיפורים¹⁵, כי שבעת
 63 הימים הם בחינת
 64 השתלשלות, ויום
 65 הכפורים, יום השמיני
 66 (שלאחרי שבעת הימים)
 67 הוא למעלה
 68 מהשתלשלות כאמור לעיל
 69 שהמספר שבע שהוא, כנגד
 70 שבעת ימי השבוע, מסמל את
 71 הטבע ושייך לנבראים ולעולם,
 72 ואילו המספר שמונה מסמל את
 73 מה שמעל לטבע (כפי שמובא במפרשים שהמספר שבע קשור ב"שבעת ימי
 74 ההיקף" (או "שבעת ימי הבניין") והמספר שמונה ניצב מעליה ו"שומר את
 75 ההיקף", כמו שמצינו גם לענין הקמת המשכן שתחילה היו "שבעת ימי
 76 המילואים" בהם הושגה השלימות הקיימת בנבראים ואילו הקמת המשכן
 77 הייתה דווקא ביום השמיני המסמל את מה שלמעלה מהעולם).
 78 וזהו גם ענין שמונה ההזיות ביום הכפורים אחת למעלה
 79 ושבוע למטה¹⁶ לגבי העבודות של כהן הגדול ביום הכיפורים נאמר
 80 בתורה "ולקח מדם הפר (שנשחט ועלה על המזבח כקרבן חטאת) ונהן
 81 באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת נהן שבע פעמים מן הדם
 82 באצבעו". ופירש רש"י (על פי דברי חכמינו ז"ל במשנה): ונהן באצבעו –

1 וצריך להבין, לכאורה, שני ההסברים שהובאו לעיל אודות מעלת עבודתו
 2 של כהן הגדול ביום הכיפורים בקדש הקדשים סותרים זה את זה - דמזה
 3 שבכדי שהכהן-גדול יוכל לכנס לקדש הקדשים הוא
 4 על-ידי זכות המילה שנתנה בשמיני, מוכח, שהגלוי
 5 דלמעלה מהשתלשלות
 6 שהיה בקדש הקדשים
 7 הוא מצד מעלת קדש
 8 הקדשים עצמו כלומר
 9 שהמשכת האורות מלמעלה
 10 מסדר ההשתלשלות על ידי
 11 עבודה זו נובעת ממעלתו של
 12 קודש הקדשים עצמו, והראייה
 13 שבגלל מעלתו המיוחדת יש
 14 צורך בזכות מיוחדת כדי להיכנס
 15 אליו, זכות המילה (ולא
 16 שעל-ידי כניסתו של
 17 הכהן-גדול לקדש
 18 הקדשים נמשך הגלוי),
 19 ואף-על-פי-כן, מהנושא
 20 השני שהוסבר לעיל עולה
 21 לכאורה להיפך - זה שוכל
 22 אדם לא יהיה גוי אפלו
 23 אותן שכתב בהן ודמות
 24 פניהם פני אדם, הוא
 25 דוקא כבואו של הכהן-
 26 גדול לקדש הקדשים
 27 לכפר בקדש. דמזה
 28 מוכן, שהגלוי שנמשך
 29 על-ידי העבודה דכהן-
 30 גדול בקדש הקדשים
 31 הוא נעלה יותר מהגלוי
 32 שהיה בקדש הקדשים מצד עצמו ואם כן, קשה ממה-נפשך: אם
 33 קדש הקדשים מצד עצמו גורם המשכה למעלה מסדר השתלשלות (ולכן יש
 34 צורך בזכות מיוחדת כדי להיכנס בו), מה פשר המבואר שהמעלה והחשיבות
 35 הגדולה היא הכניסה של אהרן "לכפר בקדש", ואם עיקר המעלה והגורם את
 36 ההמשכה הנעלית היא עבודתו של אהרן, מדוע יש צורך בזכות מיוחדת כדי
 37 להיכנס לקדש הקדשים?
 38 (ב) ויובן זה על-פי המבאר בהמאמר⁹ של אדמו"ר הצמח צדק
 39 הנ"ל דתשובה (וכפרה¹⁰) הם בבחינת שמיני שלמעלה
 40 מהשתלשלות והקשר המיוחד של נושא התשובה לבחינת שמיני בא לידי
 41 ביטוי גם בכך דגדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם¹¹

(9) ע' א'תקנו: (10) הרפואה הבאה ע"י התשובה. משא"כ תשובה עצמה היא ברכה החמישית. (11) יומא פו, סע"א. (12) מגילה יז, ב. (13) כ"ה הלשון באוה"ת שם. וראה מגילה שם. (14) ריש מס' יומא. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ג. (15) יומא יד, א במשנה. רמב"ם שם ה"ה. (16) יומא נג, ב במשנה. רמב"ם שם פ"ג ה"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הזאה אחת במשמע. ולפני הכפורת קָה שבע – הרי אחת למעלה ושבע
2 למטה". נמצא שביום הכפורים היו שמונה הזיות, אחת למעלה – ("על פני
3 הכפורת") ושבע למטה ("לפני הכפורת") וגם כאן בא לידי ביטוי אותו עניין
4 – השמיני שמעל לשבע, כיוון **שְׁהָאֶחָת שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשֶּׁבַע הִיא**
5 **בְּחִינַת אֶחָת שְׁאֵלֹתֶי**¹⁷,

6 ככתוב בתהלים (בפרק המתחיל
7 "לדוד, ה' אורי וישעי" שאומרים
8 מתחילת חודש אלול ועד
9 הושענא רבה) "אחת שאלתי
10 מאת ה', שבתי בבית ה' כל ימי
11 חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר
12 בהיכלו" ומתוכן העניין מובן
13 שמדובר בדרגה נעלית מאד,
14 יותר מעבודת ה' ברמה הרגילה
15 **אֶחָת הִיא יוֹנְתִי**¹⁸ וגם בין
16 השבחים של כנסת ישראל
17 המנויים בשיר השירים נאמר
18 "אחת היא יונתי תמתי" וגם זה
19 מדיגש את מעלת ההזיה
20 השמינית שהיא "אחת" הנוספת
21 על השבע. **וּמִזֶּה מוֹכֵן,**
22 **דְּבִשְׁמִינִי שְׁלֹמֶעֱלָה**
23 **מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת בְּמָה**
24 **דְּרָגוֹת.** ולפי זה מיושבת
25 הקושיא דלעיל, כי מאחר
26 שבבחינת שמיני יש דרגות
27 שונות לכן יש דרגה של שמיני
28 שנפעלת על ידי קדש הקדשים

29 מצד עצמו - **שְׁמִינִי דְּמִלָּה וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה**¹⁹ **דִּקְדָּשׁ הַקִּדְשִׁים**
30 **שֶׁהַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים הִיא עַל-יְדֵי זְכוּת הַמִּילָה.** ויש דרגה
31 נעלית יותר בשמיני - **שְׁמִינִי דְּתִשְׁבּוּכָה** (השייכת לשמיני כי תשובה מביאה
32 רפואה לעולם וברכת הרפואה היא הברכה השמינית, כנ"ל) **שְׁנַעֲלָה יוֹתֵר**
33 **מִשְׁמִינִי דְּמִלָּה,** (דְּמִלָּה הִיא מִצְוָה, וּתִשְׁבּוּכָה שְׁמִכְפֻּרַת עַל
34 הָעֲנִינִים שְׁפָגְמוּ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת הִיא לְמַעַל מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת
35 (בְּדִלְקָמָן סְעִיף ח)). ויש דרגה עוד יותר נעלית בשמיני - **שְׁמִינִי**
36 **דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים,** **שֶׁהַתִּשְׁבּוּכָה** (שכאמור שייכת לשמיני) **דְּיוֹם**
37 **הַכְּפּוּרִים** (היום השמיני מימי התשובה מראש השנה ואילך) **הִיא נַעֲלִית**
38 **יוֹתֵר מֵהַתִּשְׁבּוּכָה דְּכָל הַשָּׁנָה (גַּם מֵהַתִּשְׁבּוּכָה דְּעֶשְׂרֵת יָמֵי**

שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשֶּׁבַע הִיא בְּחִינַת אֶחָת שְׁאֵלֹתֶי¹⁷, **אֶחָת הִיא**
יוֹנְתִי¹⁸. **וּמִזֶּה מוֹכֵן, דְּבִשְׁמִינִי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת**
בְּמָה דְּרָגוֹת. **שְׁמִינִי דְּמִלָּה וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה**¹⁹ **דִּקְדָּשׁ**
הַקִּדְשִׁים שֶׁהַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים הִיא עַל-יְדֵי זְכוּת
הַמִּילָה. **שְׁמִינִי דְּתִשְׁבּוּכָה שְׁנַעֲלָה יוֹתֵר מִשְׁמִינִי דְּמִלָּה,**
(דְּמִלָּה הִיא מִצְוָה, וּתִשְׁבּוּכָה שְׁמִכְפֻּרַת עַל הָעֲנִינִים
שְׁפָגְמוּ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת הִיא לְמַעַל מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת
(בְּדִלְקָמָן סְעִיף ח)). **שְׁמִינִי דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים,** **שֶׁהַתִּשְׁבּוּכָה**
דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר מֵהַתִּשְׁבּוּכָה דְּכָל הַשָּׁנָה
(גַּם מֵהַתִּשְׁבּוּכָה דְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תִשְׁבּוּכָה²⁰**), שְׁלֹכָן יוֹם**
הַכְּפּוּרִים הוּא זְמַן תִּשְׁבּוּכָה לְכָל²¹**, וּבְיוֹם הַכְּפּוּרִים עֲצָמוּ**
— שְׁמוֹנֶה הַהֲזִיזוֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים אֶחָת לְמַעַלָּה וְשֶׁבַע
לְמַטָּה, שֶׁהָאֶחָת הִיא לְפָנֵי הַשֶּׁבַע²².

וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, דְּשְׁמִינִי שְׁלֹאֲחָרֵי שְׁבַעָה הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה
מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת שְׁנִמְשָׁךְ לְאַחֲרֵי וְעַל-יְדֵי הָעֲנִינִים
דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת, וּמִזֶּה שֶׁהַמְשַׁכֵּת גִּלּוּי זֶה הוּא עַל-יְדֵי
הָעֲנִינִים דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת מוֹכַח שֶׁגִּלּוּי זֶה שִׁיף
לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת, וְאַחַת שְׁלֹפְנֵי הַשֶּׁבַע הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה
מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה מְשִׁיכּוֹת לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת²³, **אַלָּא**

שקדמו לו דְּשְׁמִינִי שְׁלֹאֲחָרֵי
שְׁבַעָה הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת שְׁנִמְשָׁךְ לְאַחֲרֵי
וְעַל-יְדֵי הָעֲנִינִים דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת המרומזים במספר שבע, וּמִזֶּה
שֶׁהַמְשַׁכֵּת גִּלּוּי זֶה הוּא עַל-יְדֵי הָעֲנִינִים דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת מוֹכַח
כי למרות שמדובר בגילוי שלמעלה מהשתלשלות (מעל לשבע) אבל בכל זאת
סוף סוף העובדה שהמשיכתו והתגלותו נגרמת ונפעלת על ידי הענינים שהם
לפי סדר השתלשלות מהווה הוכחה שֶׁגִּלּוּי זֶה שִׁיף לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת,
וְאַחַת שְׁלֹפְנֵי הַשֶּׁבַע הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת
שְׁלֹמֶעֱלָה מְשִׁיכּוֹת לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת ולכן אינו נגרם ומתעורר על ידי
ענינים שבסדר השתלשלות אלא קודם להם ונעלה מהם אין שיעור²³,
אַלָּא שְׁלֹאֲחָרֵי־זֶה לאחר שכבר נמשכה והתגלתה מדרגה גבוהה ביותר

39 **תִּשְׁבּוּכָה**²⁰), **שְׁלֹכָן יוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא זְמַן תִּשְׁבּוּכָה לְכָל**²¹
40 **כְּדַבְרֵי הַרְמָב"ם** (בהלכות תשובה: "אף על פי שהתשובה... יפה לעולם,
41 בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר... ביחיד אבל
42 צבור כל זמן שעושין תשובה... נענים... יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל
43 ליחיד ולרבים", הרי שהתשובה
44 (וודגת השמיני) של יום
45 הכיפורים נעלית יותר מזו של
46 עשרת ימי תשובה, **וּבְיוֹם**
47 **הַכְּפּוּרִים עֲצָמוּ - שְׁמוֹנֶה**
48 **הַהֲזִיזוֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ**
49 **הַקִּדְשִׁים אֶחָת לְמַעַלָּה**
50 **וְשֶׁבַע לְמַטָּה,** הם בחינה עוד
51 יותר נעלית בשמיני כי בדרך כלל
52 השמיני בא לאחר השבע שקדמו
53 לו (כמו שמיני דמילה שהוא
54 היום השמיני שבא לאחר שבעה
55 ימים קודמים וכן הברכה
56 השמינית בתפילת שמונה עשרה
57 שבאה לאחר שבע הברכות
58 שקדמו לה) ואילו בהזיות של
59 יום הכיפורים ההזיה האחת
60 שלמעלה מהשבע קודמת לשבע
61 - **שֶׁהָאֶחָת הִיא לְפָנֵי**
62 **הַשֶּׁבַע**²².

וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, בביאור המעלה
של שמיני שבא לפני השבע
לעומת שמיני שבא אחרי השבע
שקדמו לו דְּשְׁמִינִי שְׁלֹאֲחָרֵי
שְׁבַעָה הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת שְׁנִמְשָׁךְ לְאַחֲרֵי
וְעַל-יְדֵי הָעֲנִינִים דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת המרומזים במספר שבע, וּמִזֶּה
שֶׁהַמְשַׁכֵּת גִּלּוּי זֶה הוּא עַל-יְדֵי הָעֲנִינִים דְּהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת מוֹכַח
כי למרות שמדובר בגילוי שלמעלה מהשתלשלות (מעל לשבע) אבל בכל זאת
סוף סוף העובדה שהמשיכתו והתגלותו נגרמת ונפעלת על ידי הענינים שהם
לפי סדר השתלשלות מהווה הוכחה שֶׁגִּלּוּי זֶה שִׁיף לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת,
וְאַחַת שְׁלֹפְנֵי הַשֶּׁבַע הוּא גִלּוּי שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת
שְׁלֹמֶעֱלָה מְשִׁיכּוֹת לְהַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת ולכן אינו נגרם ומתעורר על ידי
ענינים שבסדר השתלשלות אלא קודם להם ונעלה מהם אין שיעור²³,
אַלָּא שְׁלֹאֲחָרֵי־זֶה לאחר שכבר נמשכה והתגלתה מדרגה גבוהה ביותר

(17) תהלים כז, ד. (18) שה"ש ו, ט. וראה לקמן הערה 23. (19) אבל למעלה יותר. כמובן מזה שהמילה היא הקדמה שבזכותה הי' נכנס לקדוה"ק. (20) אף שהתשובה דעשיית"ה היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד" (רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו) לפי שבעשיית"ה הוא גילוי שלמעלה מהשתלשלות, מ"מ התשובה דיוהכ"פ נעלית יותר. ולכן, בעשיית"ה עצמם, ד' הימים שקודם יוהכ"פ הם בחי' השתלשלות, ויוהכ"פ (השמיני) הוא למעלה מהשתלשלות, כנ"ל בפנים. (21) רמב"ם שם ה"ו. (22) להעיר, דשבע ההזיות מפורשים בתושב"כ, והזיו' הראשונה למדו מפי השמועה (רמב"ם שבהערה 16). ואולי יש לומר, שהוא ע"ד המעלה דניסוך המים על ניסוך היין (לקו"ת סוכות פ, ב. ובכ"מ). (23) להעיר מהמובא לעיל (מהמאמר דהצ"צ) ש"אחת למעלה" היא בחי' "אחת היא יונתית".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ככתוב "וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם", וְהַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁהִיא
מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה, אֲנֹכִי מִצְוֶה, אֲנֹכִי מִי שֶׁאֲנֹכִי (שְׁלֹמֹה)
(מְהוּי) ומכאן שבמצוות התשובה יש יתרון מיוחד שלא קיים בכל המצוות
— היא קשורה ב"אנכי", עצמותו ומהותו של הקדוש-ברוך-הוא לעומת כל
המצוות הקשורות בשם הוי'
שעם היותו שם נעלה, הרי הוא
רק שם ולא העצם והמהות, כפי
שמוכן גם מכך ששם הוי' הוא
[י-ה-וה] מלשון מהווה,
והתהוות העולמות והנבראים
היא לא מהקדוש-ברוך-הוא
בעצמו, "אנכי" אלא רק
באמצעות זיו והארה מצומצמת
ממנו, וכאמור, כל המצוות
קשורות בשם הוי' ודווקא
התשובה ("המצווה הזאת")
קשורה ב"אנכי".

וְהַעֲנִין הוּא²⁶, דַּעֲנִין
הַמִּצְוָה הוּא לְהַמְשִׁיךְ
גְּלוֹי שֵׁם הוֹי' בְּעוֹלָם
שְׁהִי כְּאִמּוֹר כְּדִי לְבִרּוֹא אֶת
הַנְּבִרָאִים וְאֵת הָעוֹלָמוֹת הִיא
צוּר לְצִמְצֻם וְלִהְיוֹת אֶת שֵׁם
הוֹי' שֶׁלֹּא יִהְיֶה יוֹכֵר בְּנִבְרָאִים
וְעֵינֵי הַמִּצְוֹת הוּא לְגִלּוֹת אֶת
שֵׁם הוֹי'. דְּבִרְיָאֵת הָעוֹלָם
הִיא מִשֵּׁם אֱלֹקִים מִדֵּית
הַגְּבוּרָה וְהַצְמֻם, אֱלֹקִים
בְּגִימְטְרִיא הַשְּׁבַע²⁷ הֵינּוּ

צִמְצוּם הָאוֹר וְהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִיתִּים הַמְּהוּוֹת אֶת הָעוֹלָמוֹת עַד כְּדִי בְּרִיאַת הַטֶּבַע
הַגִּשְׁמִי, וְעַל-יְדֵי הַמִּצְוֹת נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם גְּלוֹי שֵׁם הוֹי'
שְׁלֹמֹה מִהֻטְבַּע.

וְעַקֵּר הַגְּלוֹי דְּהוֹי' שְׁעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת הוּא בְּאֶדָם שְׁמֻקִּים
אֶת הַמִּצְוֹת כְּמִבּוֹר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה שֵׁם שִׁמְשֻׁמֹּת הַכְּתוּב 'אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ'
הִיא שֶׁהִסְבִּיחַ וְהִגִּיד לְכָךְ שֶׁבְּחִינַת "אֲנִי", עֲצֻמּוֹתוֹ וְמַהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ ("אֲנִי מִי
שֶׁאֲנִי") יוֹמֵשׁ לְמַטָּה וְהוּוֹת אֶת הָעוֹלָמוֹת, הֵינּוּ שֶׁאֲנִי יִהְיֶה הוֹי' —
"אֱלֹהֶיךָ", "עַל יְדֵי שֶׁאֵתָהּ יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיךְ בְּקִרְבְּךָ אֱלֹהֶיךָ, הִרֵּי בּוֹה מִמְּשִׁיךְ גַּם
כֵּן לְהוֹיֹת הוֹי' מִבְּחִינַת אֲנִי... וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת שֶׁהַמִּצְוֹת הֵם מִצְוֹת הוֹי'
פִּירוּשׁ שְׁתַּלּוּיִים וְרוּמוֹת בְּשֵׁם הוֹי', יֵשׁ שְׂרֻמוֹת בְּיֹד וִישׁ שְׂרֻמוֹת בְּה"א..."
(וְעַל-יְדֵי-זֶה עַל יְדֵי גִלּוֹי וְהַמְשַׁכַּת שֵׁם הוֹי' בָּאֵדָם — שֶׁאֵתָהּ יִשְׂרָאֵל

אשר לא זו בלבד שהיא למעלה מהשתלשלות אלא אפילו אין לה שייכות
להשתלשלות - נִמְשָׁךְ הַגְּלוֹי וִישׁ לוֹ פְּעוּלָה וְהַשְׁפָּעָה בְּהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת,
שְׁבַע שְׁלֹאֲחֵרֵי הָאֲחֵת, בְּדִלְקָמֶן סְעִיף ז' שֵׁם מְבֹרָךְ כִּי אִמָּנִים בְּחִינַת
"אֲחֵת" (שְׁמִינִי) נְעִלִית מֵאֵד מִשָּׂאֵר הַשְּׁבַע אֲבָל הַשְּׁבַע קְשׁוּרִים בְּאֲחֵת
וּמוֹשְׁפָעִים מִמֶּנָּה].

וְעַל-פִּי-זֶה לְפִי הַמְּבֹרָךְ
לְעִיל שְׁקִימוֹת דְּרָגוֹת שְׁנוֹנוֹת
בְּשְׁמִינֵי יוֹכֵן הַטֶּעַם עַל זֶה
שְׁוֹכֵל אֶדָם לֹא יִהְיֶה גוֹ'
הוּא דְּוָקָא בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר
בְּקִדָּשׁ, וְאִם כֵּן הַחִידוּשׁ
וְהַמַּעֲלָה הֵם מִצַּד עֲבוּדָתוֹ שֶׁל
הַכֵּהֵן הַגְּדוֹל, בְּנִיגוּד לְמַשְׁמַעוֹת
הָאֲמִירָה שְׁכִינִית אֲהֵרֵן הִיא
בִּזְכוּת הַמִּילָה וְאִם כֵּן הַחִידוּשׁ
וְהַמַּעֲלָה הִיא בְּקִדָּשׁ הַקִּדְשִׁים
מִצַּד עֲצֻמּוֹ כִּי לְגַבִּי הַגְּלוֹי
שֶׁהִיא בְּקִדָּשׁ הַקִּדְשִׁים
מִצַּד עֲצֻמּוֹ [שֶׁהוּא עַל-
דֶּרֶךְ שְׁמִינֵי דְּמִילָה,
שְׁמִינֵי שְׁאֲחֵרֵי שְׁבַע],
לְמַעַל מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
שֶׁשֶּׁיָּךְ לְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת, יֵשׁ
נְתִיבַת מְקוֹם לְמַצִּיאוֹת
שְׁנוּצָרָה וְנִבְרָאָה כְּתוּצָאָה מִסָּדֵר
הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת. וְעַל-יְדֵי
הַעֲבוּדָה דְּכֵהֵן-גְּדוֹל
בְּיוֹם הַכְּפֻרִים בְּקִדָּשׁ
הַקִּדְשִׁים שׁוֹ דְּרָגָה יוֹתֵר

גְּבוּהָה מֵאֲשֶׁר ה'שְׁמִינֵי' שֶׁבְּקִדָּשׁ הַקִּדְשִׁים מִצַּד עֲצֻמּוֹ נִמְשָׁךְ הַגְּלוֹי
דְּלְמַעַל מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת שֶׁנַּעֲלָה הִרְבָּה יוֹתֵר וְאִינוּ רַק לְמַעֲלָה
מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֲלָא גַם בְּחִינַת שְׁלֹמֹה מִשְׁיָכוֹת לְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת,
וְלְגַבִּי גְּלוֹי זֶה כָּל אֶדָם לֹא יִהְיֶה, אֲפִלּוּ הַמְּלָאכִים - אוֹתָן
שְׁדָמוֹת פְּנִיָּהם פְּנִי אֶדָם.

(ג) וְיוֹכֵן זֶה בְּהַקְדִּים מִהַ שְׁכֵתוֹב²⁴ בְּתוֹרָה כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאָה הִיא מִמֶּךָ וְלֹא רְחוּקָה הִיא וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ
הַכּוֹנוֹה לְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה (כְּפִי שְׁמוּכֵן גַּם מִהַפְּסוּקִים הַבָּאִים — "לֹא בְּשִׁמִּים
הִיא... וְלֹא מֵעֵבֶר לִים הִיא... כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ",
וְאִמָּנִים מְבֹרָךְ בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה²⁵ שֶׁבְּחִיטּוֹ "הַמִּצְוָה הַזֹּאת" מִתִּיַּח
בְּמִיחָד לְמִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה דְּכָל הַמִּצְוֹת נִקְרָאִים בְּתוֹרָה מִצְוֹת הוֹי'

ובלקו"ת שה"ש מ, א: ולפיכך קרויין אחת שהיא בחינת מקבל מאחד. וראה תוספות ד"ה עד אחת — מנחות יח, א. 24) נצבים ל,
יא. 25) ד"ה כי המצוה — נצבים מה, ב. 26) ראה לקו"ת שם מה, ג-ד. וראה גם אוה"ת שם ע' א'תקנה-ו. 27) פרס שער יב פרק
ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. שח, ב. שו"ת חכם צבי ס"ח. שער היחוד
והאמונה רפ"ו.

ביאור בדרך אפשר

1 ממשיך בקרבן אלוקות" - נמשך הגלוי גם בעולם). וזהו שהדבור
2 הראשון דמתן תורה הוא אנכי²⁸ הוי' אלקיך, שענין המצות
3 שנתנו במתן תורה הוא שהוי' יהיה אלקיך, ששם הוי' יתגלה
4 באדם (וגם בעולם).

והנה זה שעל-ידי

5 המצות אפשר להמשיך

6 בעולם גלוי שם הוי',

7 הגם שהתהוות העולם

8 היא על-ידי שם אלקים

9 שמעלים ומסתיר על שם

10 הוי' לכאורה יש מקום לתמוה:

11 כיון שהעולם נברא באמצעות

12 שם אלוקים, מידת הגבורה

13 והצמצום שהעלימה והסתירה

14 את האור האלוקי (שאם לא כן

15 לא היו יכולים להתהוות נבראים

16 מצמצמים ומוגבלים) איך

17 אפשר לגלות בעולם את שם

18 הוי', דבר שהוא בניגוד מוחלט

19 לדרך התהוותו ואופן בריאתו

20 וקיומו? וההסבר הוא, לפי

21 שפונת העולם דשם

22 אלקים (מלכתחלה) היא

23 בכדי שעל-ידי התורה

24 ומצות ימשך הגלוי

25 דהוי' אמנם לכאורה נראה

26 ששם הוי' ושם אלוקים סותרים

27 זה לזה כי שם אלוקים מעלים

28 ומסתיר ושם הוי' משפיע חיות

29 אבל לאמיתו של דבר אינם

30 סותרים זה את זה אלא משלימים

31 זה את זה ומוצד פנימיות הדברים

32 כל הצמצום נועד על מנת שלאחר שיתהווה עולם גשמי בסופו של דבר יהיה
33 בו גילוי אלוקות (משם הוי', שלמעלה מהעולם) וזאת על ידי לימוד התורה
34 וקיום המצות. וכמו שכתוב²⁹ אשר עשה האלקים את האדם
35 ישר, שהפונה בהתהוות שמשם אלקים (האלקים עשה)
36 היא שהאדם על-ידי קיום המצות ימשיך להיות ישר יחזו
37 פנימו³⁰, ששלמטה יהיה הגלוי כמו למעלה כתוב (בקהלת):
38 "האלוקים עשה את האדם ישר" ואמר על כך במדרש – זהו שנאמר "הן
39 האדם היה כאחד ממנו", וכפי שמפורט במדרש על פסוק זה (בבראשית) –
40 "כיהיו של עולם". כלומר: האדם מתייחד מכל שאר הנבראים בכך שכל

ביאור בדרך אפשר

41 הנבראים וכל העולמות נתהוו משם הוי' על ידי צמצומים רבים שמעלימים
42 את האור האלוקי אבל האדם נברא באופן של "ישר יחזו פנימו", היינו שהכוח
43 האלוקי שנמשך בנשמות ישראל בא משם הוי' "ישר", מבלי לעבור 'סדר'
44 השתלשלות' ושורה של צמצומים (רמז לדבר: "ישראל" אותיות ישר אל -

45 להורות שהכוח והאל נמשך
46 בהם ישירות). וכאשר המה
47 בקשו חשבונות רבים
48 ככתוב בהמשך אותו פסוק
49 בקהלת³¹, היינו כאשר בני
50 האדם לא הלכו בדרך הישר ולא
51 עשו כפי שנדרש מהם (הפך)
52 פונת הבריאה שהאדם יקיים
53 תורה ומצוות וימשיך גילוי
54 אלקות על עצמו ועל העולם),
55 הנה בכדי שימשך הגלוי
56 דשם הוי' באדם ועל-ידי
57 בעולם למרות שהאדם לא נהג
58 כשורה, צריכה להיות
59 ההמשכה מאנכי
60 שלמעלה מהוי',
61 דהמשכה זו היא על-ידי
62 התשובה שלמעלה
63 מהמצות ועליה נאמר "כי
64 המצוה הזאת" כנ"ל, כי בכוח
65 התשובה ניתן להמשיך אור
66 אלוקי משם הוי' גם כאשר
67 ההמשכה לא נעשתה בדרך
68 הראויה, היינו על ידי תורה
69 ומצוות.

70 וכמו שכתוב³² שובה
71 ישראל עד הוי' אלקיך
72 כי כשלת בעוניך, שבכדי
73 שתהיה הוי' אלקיך שתהיה המשכה משם הוי' באדם ובעולם, כנ"ל, גם
74 לאחרי שפשל בעוניך אין מספיק קיום המצות שמכאן
75 ולהבא, וצריך להיות שובה ישראל על העבר (כמבואר בחסידות
76 ש"תשובה" היא אותיות תשוב – החזרת ההמשכה משם הוי' שנחסרה
77 ונפגמה על ידי עבירה על מצוות לא תעשה או ביטול מצוות עשה).
78 (ד) ובאור הענין של מעלת התשובה על כל המצוות בפרטיות יותר,
79 יובן בהקדים מה שאמרנו רבותינו ז"ל³³ שאלו לספירת
80 הקכמה: הנפש החוטאת במה תתכפר³⁴ ואמרה [=ספירת
81 החכמה ענתה] שהנפש³⁵ החוטאת היא תמות³⁶ והמיתה תכפר על

שהדבור הראשון דמתן תורה הוא אנכי²⁸ הוי' אלקיך,
שענין המצות שנתנו במתן תורה הוא שהוי' יהיה
אלקיך.

והנה זה שעל-ידי המצות אפשר להמשיך בעולם גלוי
שם הוי', הגם שהתהוות העולם היא על-ידי שם
אלקים שמעלים ומסתיר על שם הוי', הוא, לפי שכונת
העולם דשם אלקים (מלכתחלה) היא בכדי שעל-ידי
התורה ומצות ימשך הגלוי דהוי'. וכמו שכתוב²⁹ אשר
עשה האלקים את האדם ישר, שהפונה בהתהוות
שמשם אלקים (האלקים עשה) היא שהאדם על-ידי
קיום המצות ימשיך להיות ישר יחזו פנימו³⁰, ששלמטה
יהיה הגלוי כמו למעלה. וכאשר המה בקשו חשבונות
רבים³¹ (הפך פונת הבריאה), הנה בכדי שימשך הגלוי
דשם הוי' באדם ועל-ידי בעולם, צריכה להיות
ההמשכה מאנכי שלמעלה מהוי', דהמשכה זו היא
על-ידי התשובה שלמעלה מהמצות. וכמו שכתוב³²
שובה ישראל עד הוי' אלקיך כי כשלת בעוניך, שבכדי
שתהיה הוי' אלקיך לאחרי שפשל בעוניך אין מספיק
קיום המצות שמכאן ולהבא, וצריך להיות שובה
ישראל.

(ד) ובאור הענין בפרטיות יותר, יובן בהקדים מה
שאמרנו רבותינו ז"ל³³ שאלו לחכמה הנפש
החוטאת במה תתכפר³⁴ ואמרה הנפש³⁵ החוטאת היא

שהיה הוי' אלקיך שתהיה המשכה משם הוי' באדם ובעולם, כנ"ל, גם
לאחרי שפשל בעוניך אין מספיק קיום המצות שמכאן
להבא, וצריך להיות שובה ישראל על העבר (כמבואר בחסידות
ש"תשובה" היא אותיות תשוב – החזרת ההמשכה משם הוי' שנחסרה
ונפגמה על ידי עבירה על מצוות לא תעשה או ביטול מצוות עשה).
(ד) ובאור הענין של מעלת התשובה על כל המצוות בפרטיות יותר,
יובן בהקדים מה שאמרנו רבותינו ז"ל³³ שאלו לספירת
הקכמה: הנפש החוטאת במה תתכפר³⁴ ואמרה [=ספירת
החכמה ענתה] שהנפש³⁵ החוטאת היא תמות³⁶ והמיתה תכפר על

(28) יתרו כ, ב. (29) קהלת ז, כט. וראה לקו"ת שלח מ, ג. (30) תהלים יא, ז. וראה לקו"ת ראה כג, ד ואילך – הובא בלקו"ת שלח שם. (31) לשון הכתוב קהלת שם. (32) הושע יד, ב. (33) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש יחזקאל רמז שנח. יל"ש תהלים רמז תשב. (34) כ"ה הלשון בלקו"ת דרושי שבת שובה סז, ד. (35) יחזקאל יח, ד. שם, כ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 וַיֵּשׁ לומר, שהוא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. דַּעֲנֵן הַמִּצְוֹת הוא
 42 לְהַמְשִׁיךְ הַיּוֹם בְּאֵלֶּיךָ כפי הפירוש שהובא לעיל בפסוק "אנכי ה'
 43 אלוקיך" שהתורה והמצוות נועדו להביא לידי כך שהיו יהיה "אלוקיך",
 44 דְּאֵלֶּיךָ הוא שֶׁרֶשׁ הַכָּלִים הסבר: האורות העליונים (בעיקר הַחַל
 45 מעולם האצילות) נִתְּלַבְּשׁוּ
 46 בתוך 'כלים', ושורש הכלים
 47 המורדים ומגבילים את האור
 48 הוא משם אלוקים, מידת הגבורה
 49 שממנו בא הצמצום וההעלם על
 50 האור האלוני, שֶׁהֵם הכלים
 51 דְּגַמְתָּ הַגּוֹף, וְהָאֹרֶז דְּהַיּוֹם
 52 שֶׁנִּמְשָׁךְ בָּהֶם הוא דְּגַמְתָּ
 53 חַיִּית הַנֶּפֶשׁ שֶׁמַּחֲיָה אֶת
 54 הַגּוֹף⁴⁰. וְכִיּוֹן שֶׁעַל־יָדֵי
 55 הַחֲסָדִים גֵּרָם האדם החוטא
 56 שֶׁלֹּא יִמְשָׁךְ הַגּוֹלֵי דְּהַיּוֹם
 57 בְּאֵלֶּיךָ ומנע הארה של
 58 האורות (המקבילים לחיות הנפש
 59 שבגוף) בכלים (המקבילים
 60 לגוף), לִכֵּן עָנָשׁוּ (שֶׁעַל־
 61 יָדֵיָהּ הוא כְּפָרָתוֹ) הוא
 62 פְּרִיד הַנֶּפֶשׁ מֵהַגּוֹף, מִדָּה
 63 כְּנֶגֶד מִדָּה]. וּמִצַּד
 64 הַנְּבוּאָה שֶׁהִיא בְּנִצָּח
 65 וְהוֹד⁴¹ מאחר שהנבואה
 66 נמשלה לראייה היינו שהנביא
 67 קולט את ההתגלות האלונית
 68 במראה הנבואה כמוחשיות
 69 הדומה לראייה מוחשית בעיני
 70 בשר, הנביאים מקבלים רק את
 71 הבחינות התחתונות של הדברים
 72 הנראים, נצח והוד שהם החלקים
 73 התחתונים של כל דבר (שדרך
 74 עוברת ההשפעה לדרגה שלמטה מהם) (לְמַעַלְהָ מִחֻכְמָה תִּתְּנָהּ וכאמור
 75 הכוונה לחכמה שבמלכות שלמטה מנצח והוד), נֶפֶשׁ הַחוּטָא
 76 מִתְּכַפֶּרֶת גַּם עַל־יָדֵי יְסוּרִים ומכחינת הנבואה אין צורך בפירוד מוחלט
 77 בין הנפש והגוף, כפי שהדבר נדרש מבחינת חכמה (שכאמור הכוונה לחכמה
 78 התחתונה, חכמה שבמלכות, שלמטה מנצח והוד).
 79 וְהַחֲדוּשׁ בְּמַעֲנֵה הַתּוֹרָה וּמִכָּל־שֶׁכֶּן בְּמַעֲנֵה הַקֶּבֶץ, ה'
 80 שֶׁהַכֶּפֶרָה הִיא עַל־יָדֵי קֶרֶבֶן וְתִשׁוּבָה, וְאֵין צָרִיךְ אפילו

1 הַחֲטָא, שֶׁאֵלּוּ לְנְבוּאָה וְאִמְרָה חֲטָאִים³⁷ תִּרְדֹּף רָעָה היינו
 2 שְׁכַפְרָת הַחֲטָא תְּהִיָּה עַל יְדֵי יְסוּרִים, שֶׁאֵלּוּ לְתוֹרָה וְאִמְרָה יָבִיא קֶרֶבֶן
 3 אֶשֶׁם וְיִתְכַפֵּר לוֹ, שֶׁאֵלּוּ לְהַקְבִּי"ה וְאִמְרָה יַעֲשֶׂה תִשׁוּבָה
 4 וְיִתְכַפֵּר לוֹ. הֲדָא הוּא דְּכְתִיב³⁸ [וְהוּא שְׁכַתוּב] טוֹב וְיִשָּׁר הַיּוֹם
 5 עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים
 6 בְּדֶרֶךְ.
 7 וַיֵּשׁ לומר, דְּעָה שֶׁהַחֲכָמָה
 8 אִמְרָה שֶׁעַל־יָדֵי מִיתָה
 9 תְּהִיָּה כְּפָרָה לְנֶפֶשׁ
 10 הַחוּטָא הוּא לְפִי שֶׁגַם
 11 הַחֲכָמָה הִיא לְמַעַלָּה
 12 מֵהָאֹרֶז שֶׁמִּתְּלַבֵּשׁ
 13 בְּעוֹלָם. שֶׁמִּצַּד הָאֹרֶז
 14 שֶׁמִּתְּלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם, מִכִּיּוֹן
 15 שֶׁהַחֲטָא הוּא הַפֶּךְ כְּוִנָּה
 16 בְּרִיאַת הָעוֹלָם, אִי־אֶפְשָׁר
 17 לְהִיטֵב כְּפָרָה עַל זֶה, וְזֶה
 18 שֶׁמִּצַּד הַחֲכָמָה יִשְׁנֶה
 19 כְּפָרָה לְנֶפֶשׁ הַחוּטָא
 20 הוּא כִּי הַחֲכָמָה הִיא
 21 לְמַעַלְהָ מֵהָעוֹלָם כְּמִבּוּר
 22 בְּחִסְדֵּי שְׁמֵן הַחֲכָמָה הִיא
 23 הָרִאשׁוֹנָה מִבֵּין עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת
 24 אֲבָל בְּפִנְיִית הַחֲכָמָה יֵשׁ הָאֹרֶז
 25 מִדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעַלָּה מִהַסְּפִירוֹת
 26 וְלִכֵּן הַחֲכָמָה נִחְשָׁבָה לְמַעַלָּה
 27 מֵהָעוֹלָם (בְּנוֹיָד לְפִירוּשֵׁי
 28 אַחֵרִים בְּמִדְרַשׁ זֶה לְפִיָּהֶם מַעַנֶה
 29 הַחֲכָמָה "הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא הִיא
 30 תְּמוּתָה" מִשְׁמַעוּ שֶׁמִּבְּחִינַת
 31 הַחֲכָמָה אֵין לְחֲטָא תְּקֵנָה, כְּמִאֲמַר
 32 זֶה מִבּוּרָה שְׁכוּנוֹת הַמַּעַנֶה הוּא
 33 שֶׁהִמִּיתָה תְּהִיָּה כְּפָרָה עַל הַחֲטָא).
 34 [דְּהַגֵּם שֶׁהַפְּנוּיָה בְּחֻכְמָה כָּאֵן הִיא לְחֻכְמָה תִּתְּנָהּ³⁹, חֲכָמָה
 35 שֶׁבְּמַלְכוּת וְאֵם כֵּן אֵין אֶפְשָׁר לומר שֶׁמִּבְּחִינַת הַחֲכָמָה יֵשׁ כְּפָרָה לְחֲטָא כִּי
 36 חֲכָמָה הִיא לְמַעַלָּה מֵהָעוֹלָם? וְהַסְּבִיר: הִרִי גַם הַחֲכָמָה שֶׁבְּמַלְכוּת
 37 וְלֹא רַק סְפִירַת הַחֲכָמָה עֲצֻמָּה הִיא לְמַעַלְהָ מִהַמְּלָכוֹת עֲצֻמָּה וְכִיּוֹן
 38 שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִהַמְּלָכוֹת יִתֵּן לומר בְּצֶדֶק גַּם עַל הַחֲכָמָה שֶׁבְּמַלְכוּת שְׁבַעֲצֵם
 39 הִיא לְמַעַלָּה מֵהָעוֹלָם]. אֲלֹא שֶׁמִּצַּד הַחֲכָמָה, הַכֶּפֶרָה הִיא לֹא עַל
 40 יְדֵי קֶרֶבֶן אֶל עַל יְדֵי תִשׁוּבָה אֲלֹא עַל־יָדֵי מִיתָה, פְּרִיד הַנֶּפֶשׁ מֵהַגּוֹף.

(36) כ"ה הגירסא בס' ווי העמודים (לבן השל"ה) פכ"א. וראה גם לקו"ת שבת שובה שם. ולהעיר, שע"פ גירסא זו מובן הסדר דד' התשובות, שכל אחד מקיל על הקודמו. (37) משלי יג, כא. (38) תהלים כה, ח. (39) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קלג, ב, דחכמה היא חכמה תתאה ונבואה היא נוח"ה. (40) ראה הקדמת תקו"ז פתח אלי' "וכמה גופין תקינת לון כו' וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהי חיים לגופא". (41) תניא — אגה"ק סי"ט. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לַיִסּוּרִים וְכָל שָׁכֵן שָׂאִין צוֹרֵךְ בְּמִיתָה. וְהַחֲלוּקִים שְׂבִין מִעֲנֵה הַתּוֹרָה
2 לְמַעַנְהָ הַקֶּבֶה, אִף שָׁגַם מִעֲנֵה הַתּוֹרָה יָבִיא אֶשֶׁם וַיִּתְּכַפֵּר
3 לוֹ הוּא עֲנִין הַתְּשׁוּבָה (שָׂאָז דּוֹקָא מְכַפֵּר הַקֶּרֶן), מְבָאֵר
4 ה'צִמְח צִדִּיק' בַּמָּאֵמֶר הַזֶּה⁴², שְׂמַצֵּד הַתּוֹרָה, חֲכָמָתוֹ שֶׁל
5 הַקֶּבֶה"ה (הַחֲכָמָה הַעֲלִינָה,

6 שְׁלֹמֶעֱלָה מִנְּצַח הוֹדוּ) אֲכָן יֵשׁ
7 צוֹרֵךְ גַּם בַּתְּשׁוּבָה וְאִין הַכּוּנָה
8 שֶׁהִקְרִיב לְבָדוּ מְכַפֵּר, אִמָּנֶם
9 עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה נַעֲשִׂים
10 הַזְדוּנוֹת (רַק) כְּשִׁגְגוֹת
11 (וְעַל-יְדֵי הַקֶּרֶן מִתְּכַפֵּר
12 שׁוֹגֵג זֶה). וּמַצֵּד הַקֶּבֶה"ה
13 שְׂלֹמֶעֱלָה מִתּוֹרָה, עַל-
14 יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מִתְּכַפֵּרִים
15 הַזְדוּנוֹת, וַיִּתֵּירָה מִזֹּ, ⁹
16 שְׁנֵהפָכִים לְזִכִּיתָּ חוּ
17 פַּעֲלָה שְׁלֹא נִפְעַלְתָּ עַל יְדֵי
18 הַקֶּרֶן.

19 וְעַל-פִּי הַמּוֹבָא לְעִיל
20 (סַעֲיָף ג) דִּתְשׁוּבָה הִיא
21 בָּאוֹר אִין סוֹף שְׂלֹמֶעֱלָה
22 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, יֵשׁ לֹמַר,
23 דִּהַטְעָם עַל זֶה שָׁגַם מַצֵּד
24 הַתּוֹרָה מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה
25 (שֶׁהַזְדוּנוֹת יִהְיוּ
26 כְּשִׁגְגוֹת), אִף שֶׁתּוֹרָה
27 הִיא בְּחֻמָּה
28 (הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת) וְהָרִי הַתְּשׁוּבָה
29 מִתַּנְתָּ אֶת הַחֲטָא וּמְכַפֶּרֶת עַל
30 הָאָדָם בְּגִלָּל שֶׁהִיא לְמַעֲלָה
31 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וְאִם כֵּן אִין נִוְתַּנְתָּ
32 הַתּוֹרָה מִקּוֹם לְכַפֶּרָה עַל יְדֵי
33 תְּשׁוּבָה (וְקִרְבָּן)? הַהִסְבֵּר הוּא,
34 כִּי בְּחֻמָּה (לְמִוֹת הַיּוֹתָה
35 חֶלֶק מִסֵּדֵר הַהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת) ²⁶
36 שׁוֹרָה אֹרֶז-אִין-סוֹף ²⁷
37 שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה⁴³

38 וּלְמַעֲלָה מִסֵּדֵר הַהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לַתּוֹרָה כְּמוֹ
39 שְׁנִמְשָׁכָה בְּהַמְדוֹת חֲסֵד-גְבוּרָה-תְּפָאֶרֶת שֶׁאִמָּנֶם מִמִּידוֹת הַלּוֹ הֵן
40 חֶלֶק מִסֵּדֵר הַהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וּבְכָל זֹאת, כִּיִּן שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּתַפְאֶרֶת⁴⁴, קוֹ
41 הָאֲמָצְעִי, כְּמִבּוֹאֵר בַּקְּבָלָה וְחִסְדוֹת שֶׁהַסְפִּירוֹת הַעֲלִינּוֹת מִתְּחַלְּקוֹת
42 לְשִׁלוּשָׁה 'קוּיִם' (שְׁגוּיִם): חֲכָמָה, חֲסֵד, נֶצַח (ח"נ) – בְּקוֹ הַיָּמִין. בִּינָה, גְבוּרָה,

לַיִסּוּרִים. וְהַחֲלוּקִים שְׂבִין מִעֲנֵה הַתּוֹרָה לְמַעַנְהָ הַקֶּבֶה"ה,
אִף שָׁגַם מִעֲנֵה הַתּוֹרָה יָבִיא אֶשֶׁם וַיִּתְּכַפֵּר לוֹ הוּא עֲנִין
הַתְּשׁוּבָה (שָׂאָז דּוֹקָא מְכַפֵּר הַקֶּרֶן), מְבָאֵר ה'צִמְח
צִדִּיק' בַּמָּאֵמֶר הַזֶּה⁴², שְׂמַצֵּד הַתּוֹרָה, חֲכָמָתוֹ שֶׁל
הַקֶּבֶה"ה, עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה נַעֲשִׂים הַזְדוּנוֹת (רַק) כְּשִׁגְגוֹת
(וְעַל-יְדֵי הַקֶּרֶן מִתְּכַפֵּר שׁוֹגֵג זֶה). וּמַצֵּד הַקֶּבֶה"ה
שְׂלֹמֶעֱלָה מִתּוֹרָה, עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מִתְּכַפֵּרִים הַזְדוּנוֹת,
וַיִּתֵּירָה מִזֹּ, שְׁנֵהפָכִים לְזִכִּיתָּ.

וְעַל-פִּי הַמּוֹבָא לְעִיל (סַעֲיָף ג) דִּתְשׁוּבָה הִיא בָּאוֹר אִין
סוֹף שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, יֵשׁ לֹמַר,
דִּהַטְעָם עַל זֶה שָׁגַם מַצֵּד הַתּוֹרָה מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה
(שֶׁהַזְדוּנוֹת יִהְיוּ כְּשִׁגְגוֹת), אִף שֶׁתּוֹרָה הִיא בְּחֻמָּה
(הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת), הוּא, כִּי בְּחֻמָּה שׁוֹרָה אֹרֶז-אִין-סוֹף
שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה⁴³, וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לַתּוֹרָה
כְּמוֹ שְׁנִמְשָׁכָה בְּהַמְדוֹת חֲסֵד-גְבוּרָה-תְּפָאֶרֶת, שֶׁהַתּוֹרָה
הִיא בְּתַפְאֶרֶת⁴⁴, קוֹ הָאֲמָצְעִי, וַתְּפָאֶרֶת עוֹלָה עַד הַכֶּתֶר.
אֲלֹא שֶׁהָאוֹר שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁבַתְּוָה, כִּיִּן
שֶׁהוּא נִמְשָׁךְ בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת (בְּחֻמָּה וּבְתַפְאֶרֶת) הוּא
בְּמִדְיָה וְהַגְבָּלָה. וְלִכְּן הִכָּח שְׁבַתְּוָה מַצֵּד אֹרֶז-אִין-
סוֹף שְׁבַתְּוָה הוּא רַק שִׁיְהִי כְּשִׁגְגוֹת. וּמַעַנְהָ הַקֶּבֶה"ה
הוּא הַמְשָׁכָה אֹרֶז-אִין-סוֹף שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת כְּמוֹ
שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹתָיו (שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַמְשָׁכָה בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת),
דִּהַמְשָׁכָה זֹה הִיא לְמַעֲלָה מִמִּדְיָה וְהַגְבָּלָה. וְלִכְּן עַל-יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה שְׂמַצֵּד מִעֲנֵה הַקֶּבֶה"ה מִתְּכַפֵּרִים הַזְדוּנוֹת (וְלֹא
רַק נַעֲשִׂים כְּשִׁגְגוֹת), וַיִּתֵּירָה מִזֹּ שְׁנֵהפָכִים לְזִכִּיתָּ.

וַיֵּשׁ לֹמַר, דִּזֶּה שָׁגַם מִעֲנֵה הַקֶּבֶה"ה שְׂלֹמֶעֱלָה
מִהַתּוֹרָה נִתְּגַלָּה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה הוּא, כִּי זֶה
כְּשִׁגְגוֹת), וַיִּתֵּירָה מִזֹּ שְׁנֵהפָכִים לְזִכִּיתָּ וְהָרִי הַפִּכּוּת זְדוּנוֹת לְזִכִּיתָּ
הִיא מִהַפֵּךְ גְּדוֹל מְאֹד, מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה, לְמַעֲלָה מִמִּדְיָה וְהַגְבָּלָה.
(ה) וַיֵּשׁ לֹמַר, דִּזֶּה שָׁגַם מִעֲנֵה הַקֶּבֶה"ה שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַתּוֹרָה
נִתְּגַלָּה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהָרִי הַדְּבָר נִוְדַע לָנוּ מִתּוֹךְ מֵאֵמֶר חֲכָמֵנוּ ז"ל
בַּתּוֹרָה הוּא, כִּי זֶה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּקוֹ הָאֲמָצְעִי הוּא לְפִי

הוֹד (כג"ה) – בְּקוֹ הַשְּׂמָאל, וְדַעַת, תְּפָאֶרֶת, יִסוֹד (ד"ה) בְּקוֹ הָאֲמָצְעִי.
וַתְּפָאֶרֶת שְׁבָקוֹ הָאֲמָצְעִי עוֹלָה עַד הַכֶּתֶר כְּלוֹמַר שְׁשׁוֹרֵשׁ מִידַת הַתְּפָאֶרֶת
הוּא מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר (וְלִכְּן נֹאמַר עַל מִידַתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, מִידַת
הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁהִיא מִידַת הָאֱמֶת, "נִחְלָה בְּלִי מִצְרִים", לֵאלֹא גְבוּלוֹת. וּבְלִשׁוֹן רַבֵּינוּ
הִזְקֵן בְּתַנְיָא (פֶּרֶק יג) – "וְאִין לֵה

שְׁשׁוֹר לְמַעֲלָה, עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת",
הִינּוּ שְׁשׁוֹרֵשׁ מִידַת הַתְּפָאֶרֶת,
מִידַת הָאֱמֶת הוּא בְּמִידַת אֱמֶת
שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ,
הָאִין-סוֹף הַנִּצְחִי וְהָאֱמִתִּי. נִמְצָא
שְׁבַעֲצָם גַּם הַתּוֹרָה הִיא לְמַעֲלָה
מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וְגַם מִבְּחִינַת
הַתּוֹרָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת תְּשׁוּבָה
וּכְפָרָה. אֲלֹא שֶׁהָאוֹר

שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
שְׁבַתְּוָה, כִּיִּן שֶׁהוּא
נִמְשָׁךְ בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
(בְּחֻמָּה וּבְתַפְאֶרֶת), סוֹף
סוֹף הוּא בְּמִדְיָה
וְהַגְבָּלָה. וְלִכְּן הִכָּח
שְׁבַתְּוָה מַצֵּד אֹרֶז-
אִין-סוֹף שְׁבַתְּוָה הוּא
רַק שִׁיְהִי הַזְדוּנוֹת
כְּשִׁגְגוֹת. וּמַעַנְהָ הַקֶּבֶה"ה
עַל הַשְּׂאֵלָה נֶפֶשׁ הַחוּטָאֵת בְּמָה
תִּתְכַפֵּר הוּא הַמְשָׁכָה אֹרֶז-
אִין-סוֹף שְׂלֹמֶעֱלָה
מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת (לֹא כִּפִּי
שֶׁהוּא בְּמִדְיָה וְהַגְבָּלָה אֲלֹא)
כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹתָיו
(שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַמְשָׁכָה
בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת), דִּהַמְשָׁכָה
זֹה הִיא לְמַעֲלָה מִמִּדְיָה
וְהַגְבָּלָה. וְלִכְּן עַל-יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה שְׂמַצֵּד מִעֲנֵה
הַקֶּבֶה"ה מִתְּכַפֵּרִים
הַזְדוּנוֹת (וְלֹא רַק נַעֲשִׂים

כְּשִׁגְגוֹת), וַיִּתֵּירָה מִזֹּ שְׁנֵהפָכִים לְזִכִּיתָּ וְהָרִי הַפִּכּוּת זְדוּנוֹת לְזִכִּיתָּ
הִיא מִהַפֵּךְ גְּדוֹל מְאֹד, מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה, לְמַעֲלָה מִמִּדְיָה וְהַגְבָּלָה.
(ה) וַיֵּשׁ לֹמַר, דִּזֶּה שָׁגַם מִעֲנֵה הַקֶּבֶה"ה שְׂלֹמֶעֱלָה מִהַתּוֹרָה
נִתְּגַלָּה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהָרִי הַדְּבָר נִוְדַע לָנוּ מִתּוֹךְ מֵאֵמֶר חֲכָמֵנוּ ז"ל
בַּתּוֹרָה הוּא, כִּי זֶה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּקוֹ הָאֲמָצְעִי הוּא לְפִי

(42) אוה"ת יוהכ"פ ס"ע א'תקנו ואילך. וראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'רנב. (43) לקו"ת קרח נג, ב. וראה גם תניא פל"ה בהגהה.
ובכ"מ. (44) דג' העמודים שעליהם העולם עומד הם בחג"ת: גמ"ח – חסד, עבודה – גבורה ותורה – ת"ת.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 וְצִירָיו לְהִבִּין, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא סְנֵהֲדִירִין⁴⁹ כְּתִיב טוֹב ה' לִכְלָל
 44 וּכְתִיב⁵⁰ טוֹב ה' לְקוּיָיו וּלְכַאֲרָה שְׁנֵי הַפְּסוּקִים סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה כִּי
 45 בַּפְּסוּק אֶחָד נֶאֱמַר שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא טוֹב לְכָל וּבַפְּסוּק הַשֵּׁנִי נֶאֱמַר שֶׁהַקֶּבֶ"ה
 46 טוֹב רַק לְקוּיָיו, וְעַל כֵּךְ עֹנָה הַגִּמְרָא: מִשָּׁל לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּרָדָס
 47 כְּשֶׁהוּא מְשַׁקָּה מְשַׁקָּה מְשַׁקָּה
 48 אֶת כָּלֹ, כְּשֶׁהוּא עוֹדֵר
 49 אֵינוֹ עוֹדֵר אֲלָא טוֹבִים
 50 שְׂבָהֶם. וּפִירֵשׁ רַש"י: כְּשֶׁהוּא
 51 מְשַׁקָּה – אֵינוֹ מוֹנֵעַ הַמֵּים לִילֵךְ
 52 לְטוֹבִים וְלָרַעִים לִפִּי שְׁאִינוֹ אֵלָא
 53 טוֹרָה אֶחָד וְכִשְׁהוּא עוֹדֵר (חֹפֶר)
 54 דְּהוּי טוֹרָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֵינוֹ
 55 עוֹדֵר אֲלָא הַטּוֹבִים... כֵּךְ הַקְדוֹשׁ-
 56 בְּרוּךְ-הוּא זֵן טוֹבִים וְרַעִים הַכּוֹל
 57 בְּדַבּוּר אֶחָד, מְמַלֵּא אֶת כָּל
 58 הָעוֹלָם כּוֹלֵו טוֹבָה שֶׁהַכּוֹל שְׁלֹו,
 59 אֲבָל כִּשְׁבָא לְהִגִּין מִן הַפּוֹרְעָנוֹת
 60 וּלְשֵׁלֶם שְׂכָר, אֵינוֹ אֵלָא לְקוּיָיו.
 61 וְכִיּוֹן שְׁנִיתִנַּת הַתּוֹרָה
 62 הִיא (רַק) לְטוֹבִים אֲלֹו
 63 יִשְׂרָאֵל, הִזְה צִירָיו
 64 לְכַאֲרָה לְהִבִּיא הַפְּסוּק
 65 טוֹב הָיָה לְקוּיָיו בְּהַתָּאם
 66 לְדַבְרֵי הַגִּמְרָא בְּמַסַּכַּת סְנֵהֲדִירִין
 67 שֶׁהַכְּתוּב "טוֹב ה' לְקוּיָיו"
 68 מֵתִיחַס לְאֵילָנוֹת הַטּוֹבִים
 69 שֶׁבְּפֹרְדָס, כִּנ"ל שְׁדוּקָא לְהֵם
 70 בְּעַל הַפְּרֹדָס טוֹרָה וּמִשְׁקִיעַ
 71 וְחֹפֶר. וְנִעְלַפִּי הַיְדוּעָה⁵¹
 72 דְּטוֹב הָיָה לְכָל הוּא
 73 הַשְּׁפָעָה חִיצוֹנִית וְטוֹב
 74 הָיָה לְקוּיָיו הוּא הַשְּׁפָעָה
 75 פְּנִימִית, לְגַבִּי הַסְתִּירָה בֵּין שְׁנֵי
 76 הַפְּסוּקִים "טוֹב הוּי" לְכָל ו"טוֹב הוּי" לְקוּיָיו מְבַאֵר בַּחֲסִידוֹת שֶׁבַעֲצָם אֵין
 77 כָּאֵן סְתִירָה כִּי לֹאֲמָתוֹ שֶׁל דְּבַר הַקֶּבֶ"ה הוּא טוֹב לְכָל וּבְכָל זֹאת הוּא טוֹב
 78 בְּמִיּוּחַד "לְקוּיָיו". הַכִּיזֵר? – "לְכָל" [=לְכָלֹם] מִשְׁפִּיעַ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 79 הַשְּׁפָעָה חִיצוֹנִית, ו"לְקוּיָיו" מִשְׁפִּיעַ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַשְּׁפָעָה פְּנִימִית
 80 (וְהַבְּהֵדל בֵּין הַשְּׁפָעָה פְּנִימִית לְהַשְּׁפָעָה חִיצוֹנִית הוּא כְּמוֹ הַהִבְדֵּל בֵּין פְּנִימִיּוֹת
 81 הָרָצוֹן לְחִיצוֹנִיּוֹת הָרָצוֹן בְּאָדָם: לְמַשָּׁל, כֹּאשֶׁר אָדָם מְעוּיָן, לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף, הִרִי
 82 לְמִרוֹת שְׁהוּא רֹצֵה זֹאת בְּרָצוֹן חֹזֵק מְאֹד, הָרָצוֹן לְכֶסֶף הוּא רָצוֹן חִיצוֹנִי וְהָרָצוֹן
 83 הַפְּנִימִי שְׁלֹו הוּא בְּדַבְרִים שְׁאוּתָם יוֹכֵל לְהַשִּׁיג בְּאִמְצָעוֹת הַכֶּסֶף. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה
 84 לְגַבִּי הַשְּׁפָעָה פְּנִימִית וְהַשְּׁפָעָה חִיצוֹנִית: הַשְּׁפָעָה פְּנִימִית הִיא כֹּאשֶׁר יֵשׁ רָצוֹן

1 שְׁשִׁירָשָׁה הוּא בְּעֶצְמוֹת אֹרֶ-אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה מְקוּיָיו, אֲלָא
 2 שְׁאֲחֶר-כֵּךְ נִמְשָׁכָה בְּקוֹ הָאֱמָצְעִי כְּאֹמֹר, מִידַת הָאֵמֶת קְשׁוּרָה בְּמִידַת
 3 הַתְּפֹאֲרָה, שְׁהִיא לְמַעַלָּה מִהַגְבּוּלוֹת ("בְּלִי מִצְרִים"). וְלָכֵן, נִוְסָף עַל שִׁישׁ
 4 בָּהּ הָאֹדֵר שְׁלִמְעֵלָה מִהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת כְּמוֹ שְׁנִמְשָׁךְ בְּקוֹ הָאֱמָצְעִי
 5 (שְׁלָכֵן גַּם מִצַּד מַעֲנָה
 6 הַתּוֹרָה מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה
 7 שְׁזִדּוֹנוֹת יִהְיוּ כְּשִׁגְגּוֹת),
 8 מִתְּגַלָּה עַל-יָדָהּ גַּם
 9 עֲצָמוֹת אֹרֶ-אֵין-סוֹף
 10 שְׁלִמְעֵלָה מְקוּיָיו, מַעֲנָה
 11 הַקֶּבֶ"ה יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה
 12 וְיִתְכַפֵּר לוֹ וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר
 13 לְעִיל שְׁבִיחַס לְמַעַנָה הַקְדוֹשׁ-
 14 בְּרוּךְ-הוּא, הִרִי מַעַנָה הַתּוֹרָה
 15 הוּא בְּתוֹךְ סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת.
 16 הִינֵנּוּ, דְּזֶה שְׁאֵמְרָה תּוֹרָה
 17 יִבְיָא אָשֶׁם וְיִתְכַפֵּר לוֹ
 18 (שְׁעַל-יָדֵי תְּשׁוּבָה נִעֲשִׂים
 19 זִדּוֹנוֹת רַק כְּשִׁגְגּוֹת) הוּא
 20 בְּדִרְגָּת הַתּוֹרָה כְּמוֹ
 21 שְׁנִמְשָׁכָה בְּקוֹ הָאֱמָצְעִי,
 22 וְזֶה שְׁגָם מַעֲנָה הַקֶּבֶ"ה
 23 יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְכַפֵּר לוֹ
 24 הוּא חֵלֶק בְּתוֹרָה (שְׁבַעֲלָה
 25 פָּה) הוּא מִצַּד שְׁרָשׁ
 26 הַתּוֹרָה בְּעֶצְמוֹת אֹרֶ-
 27 אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה
 28 מְקוּיָיו⁴⁵ – גַּם מַעַנָה הַתּוֹרָה
 29 וְגַם מַעַנָה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 30 נוֹבְעִים מִהַתּוֹרָה אֲלָא שְׁמַעַנָה
 31 הַתּוֹרָה שֶׁהַכְּפָרָה הִיא עַל יָדֵי
 32 קֶרֶבן וְתְּשׁוּבָה שֶׁהוֹפְכָת אֶת
 33 הַזִּדּוֹנוֹת לְשִׁגְגּוֹת הוּא בְּדִרְגָּת
 34 הַתּוֹרָה כִּפִּי שְׁנִמְשָׁכָה בְּסִפּוּרִית (אֲלָא בְּסִפּוּרִית עֲצָמֵן הַהִמְשָׁכָה הִיא בְּקוֹ
 35 הָאֱמָצְעִי שֶׁקְשׁוּר עִם לְמַעַלָּה מִהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת) וּמַעַנָה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (שְׁגָם
 36 הוּא נִתְגַּלָּה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה) שֶׁהַכְּפָרָה הִיא עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁהַזִּדּוֹנוֹת נַעֲשׂוּ כּוֹכְבוֹת)
 37 הוּא מִצַּד שׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה בְּאֵין סוֹף שְׁאִינוֹ מִתְחַלֵּק לְקוּיָיו שְׁוֹנִים.
 38 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מֶה שְׁאֵמְרָו רְבוּתִינוּ וְלִכְלָל⁴⁶ יְבוֹא טוֹב
 39 וְיִקְבֵּל טוֹב מִטּוֹב לְטוֹבִים: יְבוֹא טוֹב זֶה מִשָּׁה דְּכָתִיב וְתָרָא אוֹתוֹ כִּי
 40 טוֹב הוּא כּוֹ וְיִקְבֵּל טוֹב זֶה תּוֹרָה דְּכָתִיב כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֵם כּוֹ
 41 מִטּוֹב זֶה הַקֶּבֶ"ה דְּכָתִיב⁴⁷ טוֹב הָיָה לְכָל הוּא הַשְּׁפָעָה
 42 יִשְׂרָאֵל דְּכָתִיב⁴⁸ הִטִּיבָה ה' לְטוֹבִים.

(45) ראה סה"מ תער"ב ע' לב "ומאחר שבתורה נאמרה מצות התשובה בהכרח שהתורה ג"כ שרשה בבחי' העצמות . . ומ"ש בליקוט אמרה תורה יביא קרבן כו' זהו כמו שהתורה היא בבחי' חכמה". (46) מנחות נג, ב. (47) תהלים קמה, ט. (48) שם קכה, ד. (49) לט, ב. (50) איכה ג, כה. (51) אוה"מ יוהכ"פ ע' א'תקנז. וראה בארוכה סה"ל דא"ח צ"צ ערך טוב ע' א'ינו ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בהשפעה כשלעצמה והשפעה חיצונית היא כאשר היא משמשת אמצעי למילוי
2 כוונה פנימית אחרת. וזאת בנוסף לכך שהשפעה פנימית נעלית יותר מבחינת
3 איכות ההשפעה) ולפי זה צריך באור עוד יותר מה שמביא במאמר
4 חכמינו ז"ל "יבוא טוב ויקבל טוב משוב טובים וכו'" המדבר בענין נתינת

התורה שהוא השפעה

6 פנימית את הפסוק טוב
7 הוי' לכל שמדבר בהשפעה
8 חיצונית ולא את הפסוק טוב
9 הוי' לקויו שמדבר
10 בהשפעה חיצונית].
11 ויש לומר הבאור בזה⁵²,
12 דזה שבתשובה פתיב
13 טוב וישר הוי' על כן יורה
14 חטאים בדרך. הפונה היא
15 לבחינת טוב הוי' לכל⁵³,
16 היינו שהקדוש-ברוך-הוא - הוא
17 טוב לא רק "לקויו" (צדיקים)
18 אלא "לכל", גם לחוטאים
19 שהרי תשובה מכפרת גם
20 על הזדונות. ולכן אומר
21 ויקבל טוב זו תורה כו'
22 מטוב זה הקב"ה דכתיב
23 טוב הוי' לכל, פי הטוב
24 דתורה מצד שרשה הוא
25 בחינת טוב וישר הוי'⁵⁴,
26 טוב הוי' לכל ולפי הביאור
27 הזה יש מעלה ב"טוב ה' לכל"
28 שאיננה ב"טוב ה' לקויו" כי
29 דווקא "טוב ה' לכל" קשור
30 ל"טוב וישר ה'", הבחינה
31 שמכוחה זדונות נעשו לזכיות.

32 (ו) והנה הגם דזה שתשובה מכפרת הוא לפי שהמענה
33 שעל-ידי התשובה הוא מלמעלה מהשתלשלות, הפפרה
34 שעל-ידי תשובה היא (לא באפן של ותור, שמוותרים על
35 החטאים, אלא) פעלה פנימית באדם השב, שמתקנים
36 הפגמים שלו כיוון שהאדם הוא מוגבל והיכולת שלו לקלוט את האור
37 האלוקי מצומצמת, היה מקום לחשוב שהכפרה שעל ידי התשובה היא באופן
38 כזה שההארה האלקית לא נקלטת ונתפסת בו בפנימיות כי האדם אינו 'כלי'

39 המסוגל לקלוט אותה, ופעולת הכפרה היא על ידי כך שמלמעלה מוחלים
40 ומוותרים לו על החטא. על כך מוסיף הרבי במאמר ומבאר שאמנם הכוח של
41 התשובה לכפר נובע מכך שהיא למעלה מהשתלשלות אך עם זאת פעולתה
42 והשפעתה על האדם השב היא פעולה פנימית ואילו היה מדובר רק במחילה
43 ויותר היה יכול להיות מצב בו

44 הפגם נותר והאדם מתקבל לפני
45 ה' בכל זאת אבל כיוון
46 שהתשובה מביאה וממיכה את
47 ההשפעה שלמעלה מסדר
48 השתלשלות באופן פנימי אל תוך
49 ה'כלים' והגדרים והמגבלות של
50 האדם, מובן שהיא מתקנת את
51 הפגמים. וזהו טוב וישר
52 הוי' על פן יורה חטאים
53 בדרך, דטוב הוא
54 שמשפיע לכל מבלי הבדל
55 האם הם ראויים להשפעה או
56 שהם במצב של 'חטאים'.
57 וכמבאר במקום אחר⁵⁵
58 החלוק בין טוב לחסד,
59 דחסד שייך להמקבל
60 כאשר משפיעים למישהו מצד
61 מידת החסד הרי זו השפעה
62 ששייכת לו ('מגיע לו') ולכן
63 השפעת החסד היא
64 דוקא למי שראוי ואם אינו
65 ראוי אזי גם מצד מידת החסד
66 אין להשפיע לו [אלא שמצד
67 מידת החסד המשפיע אינו
68 מדקדק, וכשיש להמקבל

69 איזו מעלה אפילו מעלה קלה הוא כבר ראוי שישפיע לו ורק
70 מבחינת הגבורה והדין מדקדקים ומעיינים היטב האם המקבל אכן ראוי
71 להשפעה ואם יש לו מעלה קלה בלבד, אין להשפיע לו, וטוב הוא מצד
72 המשפיע ואם המשפיע נידון במידת הטוב אזי אינו מבדיל כלל מה מעמדו
73 ומצבו של המקבל ולכן ההשפעה היא לכלם (גם לשאינם
74 ראויים). וישר הוא שלמטה הוא כמו למעלה⁵⁶ כביאור
75 החסידות על הכתוב "ישר יחזו פנימו" שהובא לעיל, היינו שהכוח האלוקי
76 שנמשך למטה (בנשמות ישראל) בא משם הוי' "ישר", מבלי לעבור 'סדר'

77 וזהו שבתשובה שפיע על ידי תשובה הוא לפי שהמענה
78 שעל-ידי התשובה הוא מלמעלה מהשתלשלות, הפפרה
79 שעל-ידי תשובה היא (לא באפן של ותור, שמוותרים על
80 החטאים, אלא) פעלה פנימית באדם השב, שמתקנים
81 הפגמים שלו כיוון שהאדם הוא מוגבל והיכולת שלו לקלוט את האור
82 האלוקי מצומצמת, היה מקום לחשוב שהכפרה שעל ידי התשובה היא באופן
83 כזה שההארה האלקית לא נקלטת ונתפסת בו בפנימיות כי האדם אינו 'כלי'

(52) ובאזה"ת יוהכ"פ שם – באו"א. (53) הכוונה להמעלה שבטוב ה' לכל, שנמשכת גם לאלו שחטאו. אבל היא השפעה פנימית, ולכן היא נמשכת דוקא לשבים* – ראה אוה"ת יוהכ"פ שם. סה"מ עת"ר ע' צד. ובכ"מ. (54) ראה סה"מ תער"ב שבהערה 45 – לאחר שמבאר דזה שבתורה נאמרה מצות התשובה הוא לפי ששורש התורה הוא בהעצמות, מוסיף, דזה שהתורה נק' טוב הו"ע טוב וישר הוי'. (55) סה"מ עת"ר ע' צח ואילך. (56) כנ"ל סעיף ג.

(* אלא שאין זה שהם ראויים לזה כי אם מצד הטוב דלמעלה, טוב הוי' לכל – ראה לקמן ט"ו.

ביאור בדרך אפשר

1 השתלשלות' ושוּנָה של צמצומים. וְזֶהוּ שֶׁהַמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי
2 הַתְּשׁוּבָה הִיא מְבַחֶינָת טוֹב וְיִשָּׁר, דְּזֶה שֶׁתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל
3 הַזְדוּנוֹת הוּא לֹא מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם רָאוּי לְזֶה אֲלֹא מִפְּנֵי הַטוֹב
4 דִּהְקָב"ה, הַמְשָׁכָה אֲוֶר-אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת.

5 וְזֶה שְׁעַל-יְדֵי הַמְשָׁכָה זֶה

6 מִתְתַּקְּנִים הַפְּגָמִים שְׁלֹו, 1
7 וְהַתְקִין הוּא בְּפִנְיָמִיּוֹת, 2
8 הוּא לְפִי שֶׁהַמְשָׁכָה הַטוֹב 3
9 הִיא בְּאֶפֶן דִּחְסָד, 4
10 שֶׁהָאָדָם הֵשֵׁב הוּא כְּמוֹ 5
11 כְּלִי לְהַמְשָׁכָה נִתְבָּאֵר 6
12 לְעִיל שְׁבַהשְׁפָעָה מְבַחֶינָת "טוֹב" 7
13 יֵשׁ מַעֲלָה שְׁהִיא נִמְשַׁכָּת גַּם לְמִי 8
14 שְׁאִינוּ רָאוּי לֵה כָּלל, וּמֵאִידֵךְ 9
15 בַּהֲשַׁפְעָה מְבַחֶינָת "חֶסֶד" יֵשׁ 10
16 מַעֲלָה שְׁהִיא בָּאָה מִצַּד הַמִּקְבֵּל 11
17 שְׁרָאוּי לִקְבֹּל אוֹתָהּ וּמוֹכֵן שְׁמִצַּד 12
18 שְׁנֵי יֵשׁ יִתְרוֹן בַּהֲשַׁפְעָה מִצַּד 13
19 הַחֶסֶד מְבַחֶינָה כְּזֹו שְׁאֵם הַמִּקְבֵּל 14
20 רָאוּי לֵה הִיא נִקְלָטָה בּוֹ וְחוֹדֶרֶת 15
21 בּוֹ בְּפִנְיָמִיּוֹת (כְּאִמּוֹר לְעִיל לִגְבִי 16
22 מַעֲלָתָה שֶׁל הַשְׁפָּעָה פְּנִימִית) 17
23 וְכֵאֵן אֲנוּ לְמִדִּים שְׁבַהמִשְׁכָּה 18
24 שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה יֵשׁ אֵת כֹּל 19
25 הַמַּעֲלּוֹת: תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת אִפִּילוֹ 20
26 עַל זְדוּנוֹת, הֵינּוּ שֶׁהַמִּשְׁכָּה הִיא 21
27 גַּם לְמִי שְׁאִינוּ רָאוּי לֵה ("טוֹב 22
28 וְיִשָּׁר") וְעַם זֹאת הַמִּשְׁכָּה אֵינָהּ

29 בְּדֶרֶךְ 'מִקְיָף' אֵלֹא חוֹדֶרֶת בְּתוֹךְ הָאָדָם וּמִתְקַנֶּת אֵת הַפְּגָמִים כִּי הִיא עוֹשֶׂה אֵת
30 הָאָדָם הֵשֵׁב "כְּמוֹ כְּלִי לְהַמְשָׁכָה" ("חֶסֶד" – מִצַּד הַמִּקְבֵּל).

31 זֶה וְהִנֵּה זֶה שְׁעַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה מִתְּכַפְּרִים הַזְדוּנוֹת וְעַד
32 שְׁנִיחָפְכִים לְזִכְיּוֹת, הוּא גַּם כָּלל הַשְּׁנָה. וְעַל-אַחַת-כְּמָה-
33 וְכָמָה בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה, שְׁאֵז הַתְּשׁוּבָה הִיא נַעֲלִית
34 יוֹתֵר.⁵⁷ וּמַעֲלָת הַתְּשׁוּבָה דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים הִיא שֶׁהַכְּפָרָה דְּיוֹם
35 הַכְּפּוּרִים הִיא מִצַּד עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם⁵⁸, שְׁכַפְּרָה זֶה הִיא נַעֲלִית
36 יוֹתֵר מִהַכְּפָרָה שְׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה וְכִפִּי שְׁנוֹכֵר לְעִיל בְּתַחֲלִיל הַמֵּאמֵר
37 שְׁעִינוּנוֹ שֶׁל יוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא "לְמַעֲלָה מִסֹּדֵר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת" וְלִכֵּן הוּא "זִמָּן
38 תְּשׁוּבָה לְכֹל" (הֵן לִיחִיד וְהֵן לְצִיבוֹר). וְזֶה שְׁיֹוֹם הַכְּפּוּרִים אֵין מְכַפֵּר
39 אֲלֹא לְשִׁבְיָם אֵף שֶׁלְכִאֲוֹרָה כִּיווֹן שֶׁהַכְּפָרָה בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים אֵינָהּ מִצַּד
40 עֲבוֹדַת הָאָדָם אֵלֹא מִצַּד "עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם" הִרִי יוֹם הַכְּפּוּרִים הִיָּה צִרִיךְ לְכַפֵּר
41 אִפִּילוֹ לֵאל תְּשׁוּבָה מִצַּד הָאָדָם וּמִדּוּעַ אֵינוּ מְכַפֵּר אֵלֹא לְשִׁבְיָם? הַסֵּבֵר הוּא,

ביאור בדרך אפשר

42 שֶׁהַמְשָׁכָה הַעֲנִין דְּעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם לְאָדָם הִיא עַל-יְדֵי
43 הַתְּשׁוּבָה אֲמֹנָה בְּעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם יֵשׁ אֵת הַכּוֹחַ לְכַפֵּר אֲבָל כְּדִי שֶׁהַדָּבָר
44 יִשְׁפִיעַ עָלָיו וְיַפְעֵל בּוֹ, הִרִי עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת פְּעוּלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה מְצִידוֹ (עַל
45 דֶּרֶךְ הַמְּבֹאֵר לְעִיל שְׁאֵם הָאָדָם אֵינוֹ כְּלִי לְהַמְשָׁכָה, יְכוּלָה לִהְיוֹת כְּפָרָה בְּדֶרֶךְ
46 וְיִתּוֹר לֵאל תִּקְוֶן הַפְּגָמִים).

47 וְהַעֲנִין הוּא⁵⁹ בִּיאוֹר הַמַּעֲלָה
48 הַמִּיּוּחָדָת שֶׁל הַכְּפָרָה בְּיוֹם
49 הַכְּפּוּרִים מִצַּד "עֲצוּמוֹ שֶׁל
50 יוֹם": לְהַבְהִיר הַדְּבָרִים יֵשׁ
51 לְהַקְדִּים אֵת הַמְּבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת
52 שְׁעִינוּן הַתְּשׁוּבָה וְהַכְּפָרָה (בְּכֹל
53 יָמוֹת הַשָּׁנָה וּבְמִיּוֹחַד בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי
54 תְּשׁוּבָה וּבְיוֹם הַכְּפּוּרִים) אִפְשָׁרִי
55 כְּתוּצָאָה מִכֵּךְ שֶׁהַחֲטָא גּוֹרֵם פֶּגֶם
56 בְּבַחֲנִיהַ מִסְרִימַת בְּרוּחַנוּת, אוֹתָהּ
57 בַּחֲנִיהַ שְׁמִמָּנָה נִמְשָׁכוֹ עֲנִינֵי
58 הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת, אֲבָל שׁוֹרֵשׁ
59 הַנִּשְׁמָה שֶׁל הַיְּהוּדִי בְּקִדּוּשׁ-
60 בְּרוּךְ-הוּא הוּא בְּדֶרֶךְ שֶׁלְמַעֲלָה
61 מִשׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת וּבְדֶרֶגָה
62 עֲלִיוֹנָה זֶה חֲסִרוֹן תּוֹרָה וּמְצוּת
63 לֹא גּוֹרֵם פֶּגֶם מִלְּכַתְחִילָה. וְעַל
64 יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, הָאָדָם
65 מְעוֹרֵר אֵת הַקֶּשֶׁר הַפְּנִימִי
66 וְהַעֲצָמִי שֶׁל נִשְׁמָתוֹ עִם שׁוֹרֵשׁ
67 הָעֲלִיוֹן וְכֵךְ הַפֶּגֶם בָּא עַל תִּיקּוּנוֹ,
68 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתוֹרָה לִגְבִי יוֹם
69 הַכְּפּוּרִים "כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר

70 עֲלֵיכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי ה' תִּטְהַרְרוּ", הֵינּוּ שִׁישׁ דְּרוֹגָת (בְּנִשְׁמָה וּלְמַעֲלָה
71 כְּכִיכּוֹל) שְׁבָהֵם הַחֲטָא פּוֹגֵם, אֲבָל בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים מִתְּגַלֶּה הַקֶּשֶׁר עִם דְּרוֹגָת
72 עֲלִיוֹנוֹת יוֹתֵר, "לְפָנַי ה'" - לְמַעֲלָה מִשֵּׁם הוּי' וְכְתוּצָאָה מִכֵּךְ הַפֶּגֶם נִתְקַן -
73 "תִּטְהַרְרוּ" (כְּמִבּוּאֵר בְּלִקּוּטֵי תּוֹרָה לְאִדְמוֹר"ד הוֹקֵן, פֶּרֶשׁת אַחֲרֵי: "עֲנִין יוֹם
74 הַכְּפּוּרִים יוֹם הַתְּשׁוּבָה לִהְיוֹת מַחֲלִית עוֹנוֹת הוּא עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת וְהַמְשָׁכָה
75 הָאֵרָה גְּדוּלָה וְעֲצוּמָה מֵאוּר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא מַה שֶׁלְמַעֲלָה אִפִּילוֹ מ...
76 הַנִּמְשָׁכִים עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמְצוּת שְׁעַל יְדֵי זֶה מִתְּמַלְאִים הַפְּגָמִים שְׁבַתּוֹרָה
77 וּמְצוּת"). וּבְפִרְסוּת יוֹתֵר, פְּעוּלַת הַתְּשׁוּבָה וְהַשְׁפָּעָתָה הִיא בְּהַתָּאֵם לְדֶרֶגָה
78 הָעֲלִיוֹנָה שֶׁהָאָדָם מַצְלִיחַ לְעוֹרֵר. וְזֶהוּ שְׁמִמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר - דְּזֶה שְׁעַל-יְדֵי
79 הַתְּשׁוּבָה מִתְּכַפְּרִים הַעֲנִינִים שְׁעֲשׂוּ הִפֶּךְ הַרְצוֹן הוּא לְפִי
80 שְׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה נִמְשָׁךְ מַעֲצָמוֹת אֲוֶר-אֵין-סוֹף בְּעַל
81 הַרְצוֹן, שְׁאִינוּ מְכַרְח בְּהַרְצוֹן כִּיווֹן שֶׁעֲצָמוֹת אֵין סוֹף הוּא כְּעַל הַרְצוֹן
82 וּבִיכּוּלָתוֹ לְרַצּוֹת אוֹ לֹא לְרַצּוֹת הִרִי גַּם אִם נַעֲשֶׂה חֲטָא נִגַּד הַרְצוֹן וּבְדֶרֶגָתוֹ

(57) כנ"ל הערה 20. (58) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג "ועצמו של יוהכ"פ מכפר לשבים". ומזה מוכח, דזה שעיצומו של יום מכפר הוא גם לדעת רבנן שיוהכ"פ אין מכפר אלא על השבים (שבועות יג, א). (59) בהבא לקמן ראה גם ד"ה שובה ישראל (הב') תשל"ז (לקמן ע' צח ואילך) ס"ד. ושו"נ.

ביאור בדרך אפשר

1 מסוימות נוצר פגם, הדבר לא פוגע כלל בבעל הרצון, וכאשר מתעורר הקשר
2 עם בעל הרצון יש המשכה מעצמות אור אין סוף והעונות מתכפרים. ואם
3 החטא הוא רק נגד הרצון אבל בבעל הרצון לא נוצר שום פגם מלכתחילה,
4 למה בכלל יש צורך בכפרה? – על כך בא ההסבר: **דָּוָה שֶׁבַעל הָרָצוֹן**

אינו מְכַרַח בְּהָרָצוֹן הוא

6 **עֲנִין הַהִפְלָאָה דְּאוּר־**
7 **אִין־סוּף**, אחת התכונות
8 המאפיינות את "אור אין סוף"
9 היא העובדה שהוא מופלא,
10 היינו לא מוגדר בשום "ציור"
11 ובשום הגדרה (וכפי שמוסבר
12 במאמר של ראש השנה שנה זו,
13 תשכ"ג, דיבור-המתחיל "יבחר
14 לנו את נחלתינו" אודות גודל
15 המעלה וההשיבות של המשכת
16 "כוח מופלא שאינו מוגדר"),
17 אבל כיוון שהמעלה של בעל
18 הרצון לעומת הרצון היא
19 העובדה שבעל הרצון אינו
20 מוכרח ברצון הרי זו (רק)
21 ההפלאה שבאין סוף ולא
22 **עֲצָמוֹת אוּר־אִין־סוּף**
23 **מִמֶּשׁ60. וְכִין שְׁעִנִּין**
24 **הַהִפְלָאָה דְּבַעַל הָרָצוֹן**
25 **הוא שְׁהוּא מְפֹלָא לא**
26 מוגדר ולא מוכרח **מִהָרָצוֹן**,
27 אלא יכול לרצות ויכול גם לא
28 לרצות **הָרִי זֶה מוֹכִיחַ**
29 **שֵׁישׁ לְהָרָצוֹן שִׁיכּוֹת**
30 **אֱלֹי וְנִכְדְּמוּכַח גַּם מִזֶּה**
31 **שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם בַּעַל**
32 **הָרָצוֹן**, וכין שכך הרי בסופו

33 של דבר חטא נגד הרצון נוגע במובן מסוים גם בבעל הרצון (שעם כל מעלתו
34 לעומת הרצון סוף סוף יש לו שייכות אליו) **לְכִן צְרִיכָה לְהִיּוֹת סְלִיחָה**
35 **וְכַפְּרָה עַל זֶה שֶׁעָשׂוּ הִפָּךְ הָרָצוֹן** ואי אפשר להימנע מהכפרה
36 בנימוק שהחטא הוא רק כלפי הרצון ותו לא. **מִה־שְּׂאִין־כֶּן לְגַבִּי**
37 **עֲצָמוֹת אוּר־אִין־סוּף שְׁלִמְעֵלָה גַּם מִבַּעַל הָרָצוֹן, אִין שִׁיף**
38 **פָּגַם מְלַכְתַּחְלָה**. ומאחר שבעצמות אין־סוף החטא אינו תופס מקום כלל
39 לכן, הכפרה שבאה ממנו היא באופן אחר לגמרי - **וְזֶהוּ עֲנִין עֲצוּמוֹ**
40 **שֶׁל יוֹם מְכַפֵּר, שֶׁהַכִּפְּרָה מִצַּד עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הִיא (לא**
41 **בְּאִפֶּן שֶׁל פְּעֻלָּה שְׂגוּרָתָה סְלִיחָה וְכַפְּרָה, אֱלֹא) שְׂבִיּוֹם זֶה**
42 **מִתְגַּלֶּה הֵתִקְשְׁרוֹת שֶׁל עֲצָם הַנִּשְׁמָה עִם עֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ**

ביאור בדרך אפשר

43 **(שְׁלִמְעֵלָה מִבַּעַל הָרָצוֹן), שְׁלִגְבִי דְּרָגָא זֶו אִין פָּגַם**
44 **מְלַכְתַּחְלָה** וממילא יש מבחינתה סליחה וכפרה ותיקון הפגם. **וְהַשְׁעָם**
45 **שֶׁהַמִּשְׁכָּת הָעֲנִין דְּעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הִיא עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה** אף
46 שלכאורה עצם הגילוי של העצמות היה אמור לפעול את הכפרה והתיקון

47 הוא, **כִּי תִקּוֹן הַפָּגָמִים**

48 **עַל־יְדֵי הַגִּלּוּי דְּעֲצָם**

49 **הַנִּשְׁמָה (שְׁמַצַּד עֲצָם**

50 **הַנִּשְׁמָה אִין שִׁיף פָּגַם**

51 **מְלַכְתַּחְלָה), אִין שִׁיף**

52 **(כֹּל כֶּף) לְעֲנִינָם שֶׁל**

53 **כַּחוֹת הַגִּלּוּיִים עֲצָמִים61,**

54 **וּבְכַדִּי שֶׁהַכִּפְּרָה שְׁעַל־**

55 **יְדֵי גִלּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה**

56 **תִּהְיֶה בְּפִנְיָמִיּוֹת, הוּא**

57 **עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה כִּי לֹא**

58 **כֹּל פְּעוּלָה מִצַּד הָאֵדָם הִתִּיקוֹן**

59 **וְהַכִּפְּרָה לֹא יִחְדְּרוּ בְּכוֹחוֹת**

60 **וּבְגִדְרֵם שֶׁל הָאֵדָם עֲצָמוֹ שְׂהָרִי**

61 **הַהִתְקַשְּׁרוֹת עִם עֲצָמוֹת אִין סוּף**

62 **הִיא לֹא בַּאֲמַצְעוֹת הַכּוֹחוֹת**

63 **הַגִּלּוּיִים שְׂנִיכְרִים וְנִרְגָּשִׁים בָּאֵדָם**

64 **(כְּמוֹ הַשְּׂכָל וְהַמִּידוֹת) אֵלֹא**

65 **בַּאֲמַצְעוֹת עֲצָם הַנִּשְׁמָה שֶׁהִיא**

66 **בַּחֲנִינָה מֵאֵד נַעֲלִית וּמֵאֵד עֲמוּקָה**

67 **וּבְדֶרֶךְ כָּלל אִין לֹא בִּטְוִי נִיכֵר**

68 **וְנִרְגָּשׁ וְהָרִי הַכּוֹחוֹת הִיא שְׂגִילּוּי**

69 **עֲצָם הַנִּשְׁמָה יִחְדְּרוּ בְּפִנְיָמִיּוֹת.**

70 **וְיִישׁ לְהוֹסִיף, שֶׁהַמִּשְׁכָּת**

71 **הַכִּפְּרָה דְּעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם**

72 **בְּכַחוֹת הַגִּלּוּיִים עַל־יְדֵי**

73 **הַתְּשׁוּבָה, כִּין שְׁעִנִּין**

74 **הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׂהָאֵדָם**

75 **יּוֹצֵא מִהַגְּבּוּלוֹת שְׁלֹו, וְעוֹכֵר לְמַצֵּב אַחֵר, שׁוֹנֵה לְחִלּוּטִין מִהַמַּצֵּב**

76 **הַמוֹגֵבֵל שֶׁאִפְשָׁר אֵת הַחֲטָא לְכִן הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הִיא**

77 **בְּכַחוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּתַנּוּעָה דְּהַעֲלָאָה שֶׁכֵּן קִימִים שְׁנֵי אֹפְנִים שֶׁל**

78 **הַתְּעוֹרְרוֹת לְעִבּוּדֵת ה': הַתְּעוֹרְרוֹת שְׂמִתְחִילָה מִלְּמַטָּה וְנִקְרָאֵת 'הַעֲלָאָה',**

79 **וְהַתְּעוֹרְרוֹת שְׂמִתְחִילָה מִלְּמַעֲלָה וְנִקְרָאֵת 'הַמַּשְׁכָּה' וּמֵאַחַר שְׂעִבּוּדֵת הַתְּשׁוּבָה**

80 **הִיא יִצִּיאָה מִהַמְּגַבּוּלוֹת שֶׁל הַמַּצֵּב הַקּוֹדֵם הָרִי 'הַמַּשְׁכָּה' (מִלְּמַעֲלָה) בְּעִקְבוֹת**

81 **הַהִתְעוֹרְרוֹת הַזֵּה מִבּוֹסֶסֶת עַל 'הַעֲלָאָה' (מִצַּד הָאֵדָם), הִינּוּ רִיחּוֹק וְהִפְרָדוֹת**

82 **מִמַּעֲמָדוֹ וּמַצְבּוֹ, בְּשׁוֹנֵה לְעִבּוּדָה שְׂגוּרָתָה קְלִיטָה שֶׁל אֹר עֲלִין בְּתוֹךְ הַמַּצֵּב**

83 **וְהַגִּדְרִים שֶׁל הָאֵדָם וּבְכַדִּי שֶׁהַכִּפְּרָה דְּעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם תְּמַשְׁףָּה גַּם**

84 **בְּכַחוֹת הַגִּלּוּיִים כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּצִיּוֹר וּבְהַגְדָּרוֹת שְׁלֵהֶם, הוּא**

(60) ראה עד"ז בהמאמר שלפנ"ז (ד"ה יבחר לנו שנה זו (תשכ"ג)) – ס"ה וס"ט (לעיל ע' ה; ע' ח). (61) ראה עד"ז ד"ה השקיפה ממעון קדשך תשכ"ז סוף סעיף ט (לקמן ח"ג ע' רנג).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על-ידי מצות התשובה כלומר תשובה בעקבות ציווי מלמעלה שמגיע
2 וחורר בגדרי האדם למטה, דביום הכפורים חיבים הכל לעשות
3 תשובה⁶². ולהעיר, דג' ענינים אלה שביום הכפורים המצווה
4 לעשות תשובה, הכפרה עם התשובה, והכפרה מצד "עיצומו של יום"

5 המעוררת את עצם הנשמה הם

6 דגמת ג' הענינים
7 שבתקיעת שופר. המצוה
8 דתקיעת שופר, ענין
9 התשובה המרמז בתקיעת
10 שופר, והבטול פנימי
11 שמצד עצם הנשמה⁶³
12 כמבואר במאמר דיבור המתחיל
13 "יבחר לנו את נחלתנו" הנ"ל.
14 ויש לומר, שזהו ענין
15 שמונה ההציות שהיו
16 בקדש הקדשים, אחת
17 למעלה ושבע למטה,
18 אחת למעלה היא גלוי
19 היחידה⁶⁴ עצם הנשמה,

20 שהיא מיחדת עם
21 עצמותו יתברך, ושבע
22 למטה (שלאחרי האחת
23 כמבואר לעיל בתחילת המאמר
24 שיש דרגות שונות ב"שמיני" –
25 יש דרגה שבה ה"שמיני" בא
26 לאחר השבע שקדמו לו, ויש
27 דרגה גבוהה יותר שבה
28 ה"שמיני" בא תחילה והשבע
29 באים אחריו) הוא שגלוי
30 היחידה (למעלה
31 מהשתלשלות שבאדם)
32 ימשך בפחות הגלויים,

33 השתלשלות שבאדם⁶⁵ כשם שסדר ההשתלשלות למעלה ברוחניות
34 מורכב מעשר ספירות, כך עשר הכוחות המקבילים בנפש האדם נקראים
35 "השתלשלות שבאדם" ולאחר שהוסבר שהעבודה הרוחנית של יום הכיפורים
36 היא התעוררות עצם הנשמה, בחינת ה"יחידה" שנקראת "אחת", מבואר התוכן
37 הפנימי של שמונה ההציות: להמשיך את ה"אחת" אל תוך השבע, היינו
38 המשכת ה"יחידה", עצם הנשמה, בתוך הכוחות הגלויים (וכמו שכתוב בלקוטי

39 תורה לרבנו הזקן: "אחת למעלה הוא המסירות נפש דכנסת ישראל (שהיא
40 מצד עצם הנשמה)... שעל ידי זה עולין ישראל לשרשן... ועל ידי העלאה זו
41 נמשך גילוי אור אין סוף מלמעלה למטה... וזהו שגם בכל השבע שלמטה הוא
42 מונה עימהם אותה אחת שלמעלה (ואומר "אחת ואחת", "אחת ושתי" וכן
43 הלאה) כי ההעלאה דאחת... היא

44 הגורם שימושך האור... בכל
45 השבע שלמטה...).

46 (ח) ועל-פי-זה יש לבאר
47 החלוק שבין ג' הענינים
48 הדרגות השונות דשמיני
49 שנמנו בתחילת המאמר,
50 שמיני דמילה ושמיני
51 דתשובה ושמיני דיום
52 הכפורים, שהם שלוש
53 הדברים האמורים בענין
54 התשובה (מצוה, תשובה
55 והתעוררות עצם הנשמה)
56 דמילה היא מצוה, וכיון
57 שפונת הבריאה
58 מלכתחלה היא שישאל
59 יקומו את כל המצוות
60 וימשיכו הגלויים
61 שנמשכים על-ידם, לכן
62 הגלויים שנמשכים על-
63 ידי המצוות (כולל גם
64 מצוות מילה) אינם אור
65 חדש ממש⁶⁶ למרות
66 שמדובר בהמשכות וגלויים
67 שלא היו קודם והמצוות הן
68 שפועלות את ההמשכה הזו,
69 מפיון שפונת הבריאה
70 מלכתחלה היא שישאל

71 ימשיכו גלויים אלו כך שבעצם ההמשכות והגלויים הללו קיימים
72 בבריאה אלא שלא נמשכו עדיין והמצוות פועלות את ההמשכה. ואף
73 שהגלוי שנמשך על-ידי כל המצוות הוא הגלוי דשם הוי',
74 והגלוי שנמשך על-ידי המילה הוא למעלה משם הוי',
75 וכמבאר ב'תורה אור'⁶⁷ דמי יעלה לנו השמימה⁶⁸ הוא
76 ראשי-תבות מילה וסופי-תבות הוי'⁶⁹ שזה מורה

77 ימשיכו גלויים אלו כך שבעצם ההמשכות והגלויים הללו קיימים
78 בבריאה אלא שלא נמשכו עדיין והמצוות פועלות את ההמשכה. ואף
79 שהגלוי שנמשך על-ידי כל המצוות הוא הגלוי דשם הוי',
80 והגלוי שנמשך על-ידי המילה הוא למעלה משם הוי',
81 וכמבאר ב'תורה אור'⁶⁷ דמי יעלה לנו השמימה⁶⁸ הוא
82 ראשי-תבות מילה וסופי-תבות הוי'⁶⁹ שזה מורה

(62) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז. והיינו דנוסף למצות התשובה שישנה בכל השנה – גם התשובה דיוהכ"פ היא (מצוה ו) חיוב.
(63) ראה ד"ה יבחר לנו הנ"ל (הערה 60) סעיף ט (ע' ח). (64) ראה לעיל הערה 23. (65) ראה עד"ז לקו"ת שה"ש מב, א. אוה"ת
(יהל אור) לתהלים ע' קב. (66) ראה עד"ז לקמן ס"ע ריח ואילך. לקמן ח"ד ס"ע קעב ואילך. (67) לך לך יג, סע"ב. וראה גם אוה"ת
יוהכ"פ ע' א'תקנה. א'תקנו. בתו"א שם (ועד"ז באוה"ת שם) "למול את ערלת הלב והו"ע התשובה". ויש לומר, שזהו בכללות.
אבל בפרטיות, כיון דזה שיש לאדם ערלת הלב הוא שנברא באופן זה, והכוונה בזה שנברא כן הוא בכדי שיהי' ומלתם את ערלת
לבבכם – לכן זה שמל את ערלת לבבו אינו חידוש אמיתי, כי כן היא כוונת הבריאה מלכתחילה. משא"כ כשחטא ופגם (היפך
כוונת הבריאה) ואח"כ מתקן זה ע"י התשובה, הוא חיידוש, הוא חיידוש, כדלקמן בפנים. (68) נצבים ל, יב. (69) תקו"ז תיקון כב (סה, ב, סו, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא למעלה משם הו' ואם כן מה פשר הדברים שהמשכות הללו
2 נמצאות כבר בבריאה והרי הם למעלה משם הו' שעל ידו הייתה התהוות
3 הנבראים והעולמות? מפל-מקום, בין שבריות העולמות
4 מלכתחלה היא שעל-ידי מצות מילה ימשיכו אור זה, הוא
5 אור שגם עדיין לא נמשך

6 בעולמות ואף שהוא למעלה
7 מהעולמות, סוף סוף הוא אור
8 שיש לו שיכות לעולמות
9 וכיוון שכן אינו נחשב "אור
10 חדש ממש".

11 ויש לומר, שבכללות, גם אור זה למרות שהוא
12 שיך לעולמות ושם הו' הוא
13 למעלה מהעולמות, גם הוא
14 נכלל בהו'. כי בהו' שתי
15 לשון מהוה⁷⁰ שתי
16 דרגות. המקור האור
17 האלוני שממנו נעשה
18 התהוות העולם, והרצון
19 להיות את העולם⁷¹.
20 ובין שהרצון להיות
21 הוא מלכתחילה להיות עולם
22 כזה שישמש בו גם הגלוי
23 שעל-ידי המילה, הרי גם
24 גלוי זה נכלל בהו'. וזה
25 שהגלוי שעל-ידי המילה
26 הוא למעלה מהו' אין
27 הכוונה שהוא למעלה מהרצון
28 אלא הפירוש הוא שגלוי זה
29 הוא למעלה ממקור
30 ההתהוות].

31 ושמני דתשובה הוא
32 גלוי אור חדש, דעל-ידי
33 שחטא ופגם והעביר את
34 הדרך (הפך הכונה
35 דבריות האדם שהיה
36 באפן דעשה האלקים את
37 האדם ישר) ואחר-כך
38 מתקן זה את החטא והפגם
39 על-ידי התשובה, על-
40 ידיה נמשך אור חדש שלא היה (בככול) גם בכונת
41 הבריאה שהרי כל החטא הוא בניגוד לכונת הבריאה. אלא שאור זה

הוא מבצל הרצון, שיש לו שיכות להרצון והכונה
דבריותה כפי שהוסבר לעיל בהרחבה. ושמני דיום הכפורים,
שעצמו של יום מכפר, הוא גלוי עצמות אור-אין-סוף
שלמעלה גם מבצל הרצון. אלא שגלוי ענין זה ביום הכיפורים
עצמו הוא בעקר בעת

כניסת הכהן-גדול לקדש
הקדשים. ולכן, גם
השמני דיום הכפורים
הוא שמני שלאחרי
שבעת הימים שלפני יום
הכפורים (שהוא במדרגה

נמוכה יותר לעומת שמני שבא
לפני השבע, כנ"ל), כי
בכללות, גם השמני
דיום הכפורים הוא
למעלה מהשתלשלות
ששין להשתלשלות
(בצל הרצון), מה-שאין-
כן הסדר בשמונה
ההיות שבקדש
הקדשים הוא, שהאחת
היא לפני השבעה - שמני
באופן הכי נעלה.

וזהו וכל אדם לא
יהיה באהל מועד בבואו
לכפר בקדש וזהו הביאור
לשאלה שבה נפתח המאמר: איך
ליישב את הסתירה לכאורה
שמצד אחד משמע שהגלוי
שהיה בקדש הקדשים ביום
הכיפורים הוא בגלל מעלת קדש
הקדשים מצד עצמו ומצד שני
משמע שהגלוי שנמשך על ידי
עבודת הכהן הגדול נעלה יותר
מהגלוי שהיה בקדש הקדשים
מצד עצמו. והביאור: דזה
שכל אדם לא יהיה גו'
אפלו אותן שדמות
פניהם פני אדם, היינו
המלאכים הוא לא בכל משך

יום הכיפורים אלא דוקא בבואו של
לכפר בקדש, כי הגלוי דלמעלה מהשתלשלות שהיה בקדש

וזהו וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר
בקדש, דזה שכל אדם לא יהיה גו' אפלו אותן
שדמות פניהם פני אדם, הוא דוקא בבואו של כהן גדול
בקדש הקדשים לכפר בקדש, כי הגלוי דלמעלה
מהשתלשלות שהיה בקדש הקדשים מצד עצמו, יש לו

יום הכיפורים אלא דוקא בבואו של
לכפר בקדש, כי הגלוי דלמעלה מהשתלשלות שהיה בקדש

תיקון ע (קלא, רע"א). 70) שעהיוה"א רפ"ד. וראה זה"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. 71) להעיר מהמבואר בכ"מ בענין ב' שמות הוי', דהוי' הראשון הוא שעלה ברצונו ית' להיות העולמות (סה"מ תרנ"ו ע' שסה ואילך. ובכ"מ).

1 הַקְדָּשִׁים מִצֵּד עֲצָמוֹ, לֹא כְּנִסְתָּ הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל הָרִי עִם שִׁגְמוֹ הוּא
2 לְמַעַל מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת יֵשׁ לוֹ שִׁיכוֹת לְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת, וְלִגְבֵי גִלּוּי זֶה
3 יֵשׁ מְקוֹם לְמִלְאָכִים. אָבֹל בְּבֹאוֹ (שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל לְקֹדֶשׁ
4 הַקְדָּשִׁים) לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ, דָּוָה שְׁעַל־יָדָי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל
5 בְּקֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים נִמְשָׁכָה
6 כִּפְּרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל הוּא, 1
7 לְפִי שְׁעַל־יָדָי עֲבוֹדָתוֹ 2
8 מִתְגַּלָּה הַהִתְקַשְּׁרוֹת 3
9 דְּעָצָם הַנִּשְׁמָה עִם 4
10 עֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, 5
11 דְּבַעֲצָמוֹת אוֹר־אֵין־סוֹף 6
12 אֵין שׁוֹם נְתִינָה מְקוֹם 7
13 לְמִלְאָכִים, יִשְׂרָאֵל 8
14 וּמִלְכָּא בְּלַחֲדוּדָהּ [בְּנִי 9
15 יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ לְבָדִם] 72, לְכֹן 10
16 אֲזִי כָּל אָדָם לֹא יִהְיֶה 11
17 אֲפֹלוֹ אוֹתָן שְׁדָמוֹת 12
18 פְּנִיָּהּ פְּנִי אָדָם נִמְצָא 13
19 שֶׁאִמְנָם יֵשׁ גִּילּוּי שְׁקִיּוֹם בְּקֹדֶשׁ 14
20 הַקְדָּשִׁים מִצֵּד עֲצָמוֹ, גַּם לֹא 15
21 כְּנִסְתָּ הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל, אֲבֹל פְּעוּלָת 16
22 הַגִּלּוּי שְׁעַל יָדָי עֲבוֹדָתָהּ הַכֶּהֱן 17
23 הַגָּדוֹל הִיא נְעִלְיָה בְּהַרְבֵּה. 18
24 וְלַהּוֹסִיף 73, שְׁבַתְפִּלָּת 19
25 נְעִילָה מְאִיר גִּלּוּי זֶה שֶׁל 20
26 הַתְּעוֹרָרוֹת עִצָּם הַנִּשְׁמָה עוֹד 21
27 יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּמוֹסָף דְּיוֹם 22
28 הַכְּפּוּרִים שְׁבַתְפִּלָּת אוֹמְרִים 23
29 סֹדֶר הַעֲבוֹדָה דְּכֹהֵן גָּדוֹל 24
30 בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים. כִּי 25
31 הַחֲמִשָּׁה תְּפִלוֹת דְּיוֹם 26
32 הַכְּפּוּרִים הֵם כְּנֶגֶד 27
33 חֲמִשָּׁה דְּרָגוֹת שְׁבַתְפִּלָּת, 28
34 נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה חַיָּה 29
35 וְיַחֲדָהּ. דָּג' תְּפִלוֹת 30
36 הָרִאשׁוֹנוֹת הֵם כְּנֶפֶשׁ 31
37 רוּחַ־נִשְׁמָה, וְתְּפִלָּת מוֹסָף 32
38 דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים הִיא 33
39 בְּחִיָּה, וְהַגִּלּוּי דִּיחִידָהּ 34

40 הוּא (בְּעֵקֶר) בְּתַפְּלָת נְעִילָה. וְלִכֵּן נִקְרָאת בְּשֵׁם נְעִילָה, כִּי
41 אֲזִי נִנְעָלִים כָּל הַשְּׁעָרִים, וְגַם נִבְרָאִים הַכִּי עֲלִיוֹנִים (וְאֲפִילוֹ
42 נִאֲצָלִים וְכו') אֵין יְכוּלִים לְכַנֵּס בְּדוּמָה לְאִסּוּר עַל "כָּל אָדָם" לְהִיכַס
43 לְאֵהֱל מוֹעֵד בְּשַׁעֲה שֶׁהַכֶּהֱן הַגָּדוֹל עוֹבֵד אֶת עֲבוֹדָתוֹ, אֲלֵא יִשְׂרָאֵל וּמִלְכָּא
44 בְּלַחֲדוּדָהּ.
45 וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁבַתְפִּלָּת
46 בּוֹהֵר 74 עַל הַפְּסוּק 75 וְלֹא
47 עֲמֵד אִישׁ אֶתוֹ בְּהַתְּוֹדָע
48 יוֹסֵף אֶל אָחִיו, בְּזִמְנָא
49 דְּקוֹדֶשׁ־אֶבְרִיָּה הוּא הָיָה
50 מִתְּחִבֵּר בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל כו'
51 [בְּשַׁעֲה שֶׁהַקְדָּשׁ כְּרוּךְ הוּא הִיָּה
52 מִתְּחִבֵּר בְּהֵם בִּישְׂרָאֵל] בְּגִין
53 כִּף [לְכֹן] בְּיוֹם 76 הַשְּׁמִינִי
54 עֲצָרָת תְּהִיָּה לָכֵם, דִּישׁ
55 לוֹמֵר שְׁעִנְיָן קוֹדֶשׁ־אֶבְרִיָּה
56 בְּרִיָּה־הוּא מִתְּחִבֵּר בְּהוּ
57 בִּישְׂרָאֵל הוּא גִלּוּי
58 הַיַּחֲדָה וְהַהִתְקַשְּׁרוֹת
59 הַעֲצָמִית דְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ
60 עִם עֲצָם הַנִּשְׁמָה. [וְיֵשׁ
61 לוֹמֵר שֶׁהַשְּׁיִיכוֹת דְּעִנְיָן
62 זֶה לְיוֹסֵף, שֶׁלֹּכֵן הַהִתְוֹדָעוֹת
63 וְהַהִתְחַבְּרוֹת שֶׁל יוֹסֵף עִם אָחִיו
64 נִמְשָׁלָה לְהַתְחַבְּרוֹת שֶׁל הַקְדָּשׁ־
65 בְּרוּךְ־הוּא עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל]
66 דָּשֵׁם יוֹסֵף הוּא עַל שֵׁם
67 יוֹסֵף הַיֵּנִי לִי בֶן אַחֵר 77,
68 וְיִדּוּעַ הַפִּירוּשׁ הַחֲסִידִי בִּכְךָ -
69 שְׁגָם אַחֵר (מִי שֶׁחָטָא
70 וְהַתְּרַחֵק) נִעְשָׂה בֶן (קְרוֹב
71 וְאֶהוּב) 78, כִּי עַל־יָדָי גִּלּוּי
72 הַתְּקַשְּׁרוֹת הַעֲצָמִית
73 דְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בִּישְׂרָאֵל
74 (בְּהַתְּוֹדָע יוֹסֵף אֶל אָחִיו)
75 מִתְגַּלָּה שְׁגָם אַחֵר הוּא
76 בַּעֲצָם, לְאִמְתּוֹ שֶׁל דְּבַר - [בֶּן].
77 וְגִלּוּי זֶה שֶׁל מַעֲלָתָם הַעֲצָמִית
78 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְעוֹרֵר עַל יָדִי

(72) ראה זח"ג לב, א. 73) בהבא לקמן ראה בפרטיות יותר שיחת שמחת בית השואבה תשכ"ג – נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1154.
(74) ח"א רח, ב. הובא באוה"ת יוה"כ ע' א'תקנט. ריש וסוף ד"ה ביום השמיני עצרת: באוה"ת שמע"צ (כרך ה ע' ב'קמט. שם ע' ב'קנג); תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' לו. שם ע' נא); ה'תש"מ (לקמן ע' רטו ואילך). 75) ויגש מה, א. 76) פינחס כט, לה. 77) ויצא ל, כד. 78) אוה"ת ויצא כרך ו תתשכג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 החיבור והדבקות שלהם עם הקדוש-ברוך-הוא הוא בְּשִׁמְיָנִי עֲצָרָת,
- 2 וְכִידּוּעַ שְׂבִשְׁמִינִי עֲצָרָת יִשְׁנָם כָּל הָעֲנִינִים שְׁבָרָאשׁ הַשָּׁנָה
- 3 וְיוֹם הַכְּפוּרִים (וכנ"ל עניין
- 4 זה של התעוררות עצם הנשמה
- 5 קיים הן בתקיעות בראש השנה
- 6 והן בעבודת התשובה ביום
- 7 הכיפורים), אֵלָא שְׂבִשְׁמִינִי
- 8 עֲצָרָת אותם המשכות וגילויים
- 9 שבראש השנה וביום הכיפורים הם בעיקר בביטול וקבלת עול וביראה, בשמיני
- 10 עצרת הֵם בְּקוֹ הַשְׁמָחָה, וְלִכְּן בְּיוֹם הַשְׁמִינִי עֲצָרָת תְּהִיָּה לָכֶם,

- 11 ככתוב יְהִי⁷⁹ לָךְ לְבַדָּךְ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ היינו שמדובר בגילויים
- 12 ועלים כל כך שרק הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל לבדם יכולים ליהנות מהם
- 13 ואף אחד אינו נמצא עימם
- 14 (כדברי המדרש הידועים על כך
- 15 שבמהלך ימי חג הסוכות הקריבו
- 16 שבעים פרים כנגד שבעים אומות
- 17 העולם אבל בשמיני עצרת
- 18 הקריבו רק פר אחד, משל למלך
- 19 שעשה מסיבה לבני המדינה ולאחר מכן קרא לאהובו ואמר לו "בא ונגלגל
- 20 אני ואתה" בלבד ללא נוכחות של זרים).

עֲצָרָת, וְכִידּוּעַ שְׂבִשְׁמִינִי עֲצָרָת יִשְׁנָם כָּל הָעֲנִינִים
שְׁבָרָאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים, אֵלָא שְׂבִשְׁמִינִי עֲצָרָת הֵם
בְּקוֹ הַשְׁמָחָה, וְלִכְּן בְּיוֹם הַשְׁמִינִי עֲצָרָת תְּהִיָּה לָכֶם,
יְהִי⁷⁹ לָךְ לְבַדָּךְ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ.

(79) משלי ה, יז. שמו"ר פט"ו, כג. הובא בריש וסוף ד"ה ביוהשמע"צ: עת"ר (סה"מ עת"ר ע' לה. שם ע' מד); ה'תש"ד (סה"מ ה'תש"ד ע' 43. שם ע' 47); ה'תש"ט (סה"מ ה'תש"ט ע' 69. שם ע' 73); ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 71. שם ע' 82); ה'תש"מ (לקמן ע' רטו. ע' רכה). ועוד.

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לנשי ובנות ישראל

(תרגום מאיד"ש)

ב"ה, ו' תשרי,

וא"ו דעשיית, ה'תשמ"ה.

ברוקלין, נ.י.

אל כל אמהות ובנות ישראל,

ה' עליהם תחיינה

ברכה ושלוש!

ודאי ידוע לכן המשקל בעל החשיבות העליונה בחיים היהודיים שהתורה – הנקראת "תורת חיים" ו"תורת אמת" משום שהיא מורת הדרך האמיתית שלנו בחיי יום יום, והוראותיה הן תמידיות ונצחיות-אמיתיות – זיכתה בו את האשה היהודיה.

אחד הביטויים רבי המשמעות המדגישים משקל זה הוא התואר "עקרת הבית", שבו מוכתרת כל בעלת-בית יהודיה, תואר רב-משמעות דומה הוא – "אשת חיל", ששלמה המלך, החכם מכל אדם, מקדיש לה את כל הפרק שבו הוא מסיים את ספר משלי, בדברי שבח לפי כל סדר האלף-בית מא' ועד ת'.

בדומה לכל עניני היהדות המבוססים על הכלל ש"המעשה הוא העיקר" – גם המעמד האמור של האשה היהודיה הוצג באופן ברור והואר בתורה, תורה-אור, בצורת שלוש מצוות מעשיות יסודיות, אשר למרות שגם גברים וגם נשים חייבים לקיים אותן – הרי הביצוע המעשי של מצוות אלה במעשה בפועל הוענק בעיקר ובשורה הראשונה לאשה.

ו' תשרי: יום הסתלקותה של אמי מורתי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה. – והשנה מלאו עשרים שנה ליום הסתלקותה. – במעלת מספר עשרים ראה: לקו"ת במדבר ב, א. שה"ש לה, סע"ג. ובכ"מ. לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' קו. דעשי"ת: ע"ד גודל ענין התשובה בכלל ובפרט בקשר ליוהכ"פ – ראה לקו"א להח"מ ס"י קסא (הוצאת קה"ת). שהתורה.. מורת הדרך האמיתית: ראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי וכו'. שהתורה.. והוראותיה הן תמידיות ונצחיות-אמיתיות: רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. וראה גם תניא רפ"ז. ובכ"מ. זיכתה בו את האשה היהודיה: ראה דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר לנשים ובנות (לקו"ד כרך ג בסופו). שלמה המלך, החכם מכל אדם: ראה מלכים-א ה, יא. מסיים.. ספר משלי: מזמור לא. המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז. תורה-אור: משלי ו, כג.

שלש המצוות הללו הן כדלקמן – לפי הסדר שבו הן נכנסות לתוקף בהתנהגות בפועל לפי הגיל, מאז תקופת הילדות:

א. **הדלקת הנר**. הדלקת נרות בערב-שבת ובערב-יום טוב מהווה חובה בכל בית יהודי, אך התפקיד והזכות לקיים מצוה זו בפועל הוענקה במיוחד לאשה היהודיה. רק במקרים חריגים – כגון כאשר האשה אינה נמצאת בבית וכיוצא בזה – מוטלת החובה על הבעל להדליק את הנרות.

כמו בכל מצוות התורה, שבהן נדרש כי ילד יהודי יחונך לשמירת המצוות משחר ילדותו מיד עם הגיעו לגיל חינוך, נחשבת, בדרך כלל, ילדה בת שלוש שנים כמוכשרת מבחינה חינוכית להתחיל להדליק נר, בברכה, בערב-שבת ובערב-יום טוב, בהשגחת אמה. חכמינו זכרונם לברכה מספרים לנו שרבה הדליקה נר של ערב-שבת-קודש כשהיתה בת שלוש שנים, בהמשיכה את התנהגות שרה אמנו. כל אם יהודיה המבורכת בילדה בת שלוש שנים המדליקה נרות יודעת וחשה את השמחה הפנימית הגדולה ואת הנחת כשבתה מביאה לבית יחד אתה את האורה הקדושה של נרות שבת ויום-טוב, תוך כדי כך שהיא רואה כיצד תחושה זו מתבטאת גם בפנים הקורנות של ילדתה. זו מצוה המשקפת באופן מוחשי את הענין של "נר מצוה ותורה אור" – באופן שניתן לראות את הדבר גם בעיני בשר. יתר על כן: כיוון שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה – הוא מברך את הבית בשפע של אורה, ומאיר את מזלם ואת כל חייהם.

ב. **כשרות**. ההלכות של כשרות המזון והמשקה הן באותה מדה לגברים ולנשים. אלה ואלה חייבים לקיים אותן באותה קפדנות. את חשיבות ההלכות האלה ניתן להבין מן העובדה שלכל מה שאדם אוכל ושותה יש השפעה ישירה על האדם, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית, משום שהמזון נעשה חלק מדמו ובשרו. עם זאת רואים גם בענין זה כי ההתנהגות והביצוע המעשי של הלכות אלה, במטבח ובבית, הופקדו (כמעט לגמרי) בידי האשה והאם. יתר על כן: בהלכה מודגש במיוחד כי אפשר לסמוך על נאמנותה, ומאמינים לה כאשר היא אומרת שהמזונות והמשקאות בביתה ובמטבחיה כשרים.

ג. **טהרת המשפחה**. על החשיבות הבלתי רגילה של הלכות טהרת המשפחה אין צורך להרחיב את הדיבור, די להזכיר כי לשמירת דיני טהרת המשפחה יש השפעה חזקה לא רק על הבעל ואשתו, ההורים, כי

שלוש מצוות: אשר הר"ת שלהם הוא "חנה": חלה (כשרות האכילה ושת"י): נדה (טהרת המשפחה): הדלקת הנר (נרות שבת קודש ויו"ט) – מגלה עמוקות עה"ת פ' שלח ד"ה ג' מצוות (יז, ד), בשם הגהות מיימוני. **שלוש מצוות**... **הוענק**... **לאשה**: ראה ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. תנחומא ר"פ נח. ב"ר ספ"י, אוה"ת שלח ס"ע תקלה ואילך. תורת שמואל תרכ"ז ע' שט ואילך. שם ע' שטו ואילך. **הדלקת נרות**... **חובה בכל בית יהודי**: ואחד האנשים ואחד הנשים – טור ושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ב (ס"ג). ולהעיר מפע"ח שער השבת רפ"ג: ותיקון הנר שבת תה"י אתה זהיר אך הדלקתם תה"י ע"י אשתך. ובסי' האריז"ל כוונת ערב שבת: ובהדלקתם תכוין וכו' – שכוונות ההדלקה שייכות להאיש. **מצוה זו בפועל הוענקה במיוחד לאשה היהודיה**: רמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג. טור ושו"ע (ושו"ע אדה"ז) שם ס"ג (ס"ה).

רק במקרים חריגים: שו"ע אדה"ז שם סעיף ט' וסעיף י"א. וראה גם שם סעיף ה'. **בכל מצוות**... **נדרש**... **ילדה**: והרי האב מצווה מד"ס לחנך גם בתו – שו"ע אדה"ז או"ח שסמ"ג ס"ב. וראה מג"א ומחמ"ש שם סוסק"א. וראה תוספתא עירובין פ"ב ה"ח: לא נמנעו... מלשלח עירובין... וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצוות. ועד"ז האם – וראה הערה ד"ה בהשגחת. **ילדה בת שלוש שנים**... **להתחיל להדליק נר**: ראה גם לקו"ש ח"י"א ע' 281 ואילך. חט"י ע' 168 ואילך. שם ע' 173. ח"י"ז ע' 146 ואילך. **בהשגחת אמה**: ראה דברי כ"ק אדמו"ר ע"ד גודל הענין דחינוך האם את ילדי (משל"ה סב, א) – קונטרס חנוך לגער (ברוקלין, תשי"ט) ס"ע 34 ואילך. **חכמינו זכרונם לברכה מספרים**: ב"ר פ"ט, טז. הובא בפרש"י עה"פ חיי שרה כד, טז. וראה בארוכה לקו"ש חט"י ע' 163 ואילך, ובהערות שם.

נר מצוה ותורה אור: משלי ו, כג. וראה שבת כג, ב (ובפרש"י שם ד"ה בנים). שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רס"ג. **הקב"ה משלם מדה כנגד מדה**: ראה סוטה ח, ב. שם ט, ב (במשנה). שם יא, א (בגמרא). פס"ז עה"פ שמות ג, ו. **כשרות**... **הופקדו**... **בידי האשה והאם**: ראה רמ"א יו"ד סק"ז ס"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סתל"ז ס"ו, ובהנסמן ב"מראי מקומות וציונים" לשם. וראה שדי חמד כללים מערכת הנו"ן כלל לג (תקפז, ב-ג). אנציקלופדי תלמודית מערכת אשה – בנאמנות (ע' רנב ואילך). וש"נ.

יש השפעה ישירה על האדם: ראה גם לקו"ש ח"י"ג ע' 260 ואילך, ובהנסמן בהערות שם. **לשמירת**... **טהרת המשפחה יש השפעה חזקה**: ראה גם לקו"ש ח"י"ג ע' 288 ואילך, ובהנסמן בהערות שם. **מעניקה ההלכה לאשה מעמד מיוחד**: ראה טור ושו"ע יו"ד ר"ס קפ"ה. שו"ע אדה"ז יו"ד הלכות נדה ר"ס קפ"ה ובקו"א שם סק"ב. וראה בהנסמן ב"מ"מ וציונים" לשם.

אם גם על הצאצאים וצאצאי הצאצאים עד סוף כל הדורות, גם כאן רואים ששניהם, הן האיש והן האשה, מוזהרים מאד לקיים את ההלכות הללו, ובד בבד מעניקה ההלכה לאשה מעמד מיוחד ונאמנות מיוחדת, כמו בענין הכשרות.

שלוש המצוות האמורות הן שלושה העמודים שעליהם מבוססים הבית וחיי המשפחה היהודיים. העובדה שהם נמסרו במיוחד לאשה מוכיחה כי הוענקה לה אחריות בלתי רגילה וזכות בלתי רגילה בחיים, לא רק ביחס למשפחה שלה, כי אם גם ביחס לכל העם היהודי, המורכב, כמובן, מסך-הכל של כל המשפחות היהודיות היחידות.

כאשר מביאים בחשבון כי התפקידים האמורים והאחריות האמורה ניתנו לאמהות ולבנות היהודיות על-ידי הקב"ה, בורא ומנהיג כל העולם, יכולים להיות בטוחים כי הוא גם סיפק לכל אחת את הכוחות הדרושים לביצוע הדברים בפועל ובמלוא המדה. לפיכך, כשאשה נתקלת בקושי מסויים בביצוע חובותיה האלוטיות יש לכך הסבר מובן מאליה: או שהקושי מופרז, ואם לאו יש לה ודאי את כל הכוחות הדרושים להתגבר על הקושי, וביתר קלות ממה שנדמה לה. יתר על כן: אם הקושי הוא בלתי רגיל באמת – מהווה עובדה זו עצמה הוכחה שהקב"ה העניק לה כוחות בלתי רגילים היכולים לבוא לידי גילוי רק על-ידי התמודדות או נסיון מיוחדים במינם וכיוצא בכך. במקרה כזה יש לה את הריוח שהיא מגלה בנפשה את הכוחות הבלתי רגילים האלה והיא מכניסה אותם אל המאגר של כוחותיה המודעים, על מנת לנצל את כל הכוחות במלוא המדה, ללכת מחיל אל חיל, להתעלות יותר ויותר בכל עניני היהדות בחיי יום יום ובהתנהגות בפועל.

כך שבסיכום כללי רואים סוף-סוף כי הדבר תלוי ברצון העצמי ובמדת ההחלטיות, ובמיוחד כיוון שישנה הבטחה שבכל הענינים האלה מסייע הקב"ה ביותר – "אם" הסיוע נחוץ.

בימים אלה, בעיצומם של עשרת-ימי-תשובה, בבואנו מראש-השנה, כאשר כל יהודי, איש ואשה, מחדשים ומחזקים בעצמם את הענין של "מלכותו ברצון קבלו עליהם", וכל אחד מקבל על עצמו ברצון ובשמחה את מלכותו של בורא העולם, באופן המבטא בהנהגה היום-יומית את רצון המלך, ומתכוונים לקראת יום הכיפורים, היום המיוחד, "אחת בשנה", שהקב"ה קבע כיום של "לפני ה' תטהרו" – ודאי הזמן מתאים להזכיר את האמור, על-פי הפסוק "תן לחכם ויחכם עוד" (= תן לחכם מעט תזכורת ועידוד וכו' – והוא – או היא – יחכם עוד יותר).

ויהי רצון שהחלטותיכן הטובות בהקשר לענינים שנידונו לעיל, החלטות המבוססות על הכלל כי "המעשה הוא העיקר", כאמור, תביאנה תוספת ברכות אלוטיות בחתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות לכל אחת מכן וכל אשר לכן בתוך כלל ישראל.

בכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

ג.ב. מיותר לציין כי למרות שהמכתב נכתב בעשרת-ימי-תשובה, הרי תוכנו אקטואלי כל השנה כולה, ובוודאי שברכות הקב"ה זמן כל השנה כולה.

סיפק לכל אחת את הכוחות הדרושים: כי אינו מבקש אלא לפי כוחו של כאו"א – במדב"ר פיי"ב, ג.
ללכת מחיל אל חיל: ראה תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"ה. וש"י. – ו"מעלין בקודש" (ברכות כח, א. וש"י).
מסייע הקב"ה: כי הקב"ה עוזרו – קידושין ל, ב. סוכה נב, ריש ע"ב. וראה תניא רפ"ג.
"מלכותו ברצון... ברצון ובשמחה": להעיר מכש"ט סי' שט (מח, ד – בהוצאת קה"ת): והנה היום בר"ה עתה אותה השעה טובה... ולשמח להקב"ה שמחה גדולה וכו'.
אחת בשנה: תצוה ל, י. אחרי טז, לד.
לפני ה' תטהרו: תצוה טז, ל. וראה יומא בסופה. סידור שער יוה"כ"פ (רג, ב ואילך). אוה"ת יוה"כ"פ ע' איתקנו ואילך. לקו"ש ח"י"ז ס"ע 176 ואילך.
תן לחכם ויחכם עוד: משלי ט, ט.

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א ערב יום הכיפורים בבית הכנסת אחרי תפלת מנחה, ה'תשנ"א

תרגום מאידית

בברכות השחר¹⁰ נוסף על כך שה'שליח ציבור'¹¹ 17
אומר זאת בכל יום בסוף תפלת העמידה¹², 18
והכהנים אומרים את הברכה בפרהסיא, ובקול רם, 19
ודוקא בלשון הכתוב בלשון הקודש ("נה תברכו")¹³. 20
וכיון שכן, ראוי איפוא לפתוח את ה"פותחין 21
בברכה" בנוסח דברכת כהנים, בפרהסיא ובקול רם 22
ובלשון הכתוב, ביחד עם ההקדמה וסיום לזה בתורה 23
שבכתב (כפי שאומרים בכל יום בבוקר בברכות השחר 24
קודם התפילה): 25

"וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר, 26
כה תברכו את בני ישראל אמור להם, יברך ה' וישמרך, יאר 27
ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום, ושמו 28
את שמי על בני ישראל ואני אברכם". 29

ב. נוסח ברכה זו כולל בתוכו את כל הברכות¹⁴, 30
בין הרוחניות ובין הגשמיות (הן הענינים העיקריים 31
והן הענינים שאינן כל כך עיקריים) – כמובן על-פי 32
הנ"ל, שזהו נוסח הברכה שהקב"ה בעצמו בחר בה 33
בתורתו הקדושה, הברכה שאותה צוה לכהנים 34
שיברכו את בני ישראל בברכה זו עבור כל עניניהם. 35
ועל-פי-זה יומתק הטעם מדוע נקבע לומר ברכת 36
כהנים בכל יום בברכות השחר, דלכאורה: הטעם לכך 37
שקבעו לומר (תיכף לאחר ברכת התורה) את הפסוקים 38
דברכת כהנים, הרי זה "לשם לימוד" ("ולא משום זכר 39
לנשיאות כפים")¹⁵, בכדי שאחרי ברכת התורה יקיימו 40

א. "פותחין בברכה"¹ הוא כלל שנהוג בכל השנה, 1
על-אחת-כמה-וכמה ב"עשרה ימים שבין ראש השנה 2
ליום הכפורים"² נאשר "נקרא גם כן ראש השנה 3
בכתוב"³ – שהם למעשה הפתיחה וה'ראש' (גם) של 4
הברכות לכל השנה כולה⁴. ובימים אלו גופא – בפרט 5
ביום דערב יום הכפורים. 6
מבין כל הברכות – הכי מתאים (להתחיל 7
ב"פותחין בברכה" עם) נוסח הברכה דברכת כהנים⁵, 8
הברכה שנבחרה על-ידי הקב"ה בעצמו בתורתו 9
הקדושה⁶, וצוה ונתן כח לכהנים, שבברכה זו יברכו 10
יהודים ("כה תברכו את בני ישראל") בכל יום⁷ 11

– כפי שנהוג בפועל בארץ ישראל (על-כל-פנים 12
בכמה מקומות) – נשיאת כפים בכל יום⁸, או על-כל- 13
פנים בכל שבת [כנהוג בכמה קהילות ספרדיות גם 14
בחוץ לארץ], ובכל הקהילות, גם בחוץ לארץ – 15
שנוהגים נשיאת כפים רק ביום-טוב⁹ – אומר כל יהודי 16

(1) ע"פ פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שבתניא. וראה לקו"ש
חכ"ד ע' 641 בהערה.

(2) לשון חז"ל – ר"ה יח, א.

(3) "יחזקאל ר"ס מ"ם" – לקו"ת דרושים לר"ה נח, א. סד, א.
וראה תוד"ה ואת – נדרים כג, ב. רא"ש סוף יומא.

(4) כי ההשפעה דבחי' ראש (דראש השנה ודיוהכ"פ) נמשכת
בימים אלו במיוחד (שבין ראש השנה ויוהכ"פ, שבהם נעשה בנין
המלכות – פ"ע שער ר"ה. שער הכוונות דרושי ר"ה. סידור הארז"ל
סדר עשי"ת). נוסף על זה שכל ימי חודש תשרי – אותיות רשית
(בעה"ט ע"פ עקב יא, יב) – הם ימים כלליים שמהם נמשך על ובכל
השנה כולה (מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שטט. אוה"ת סוכות ע' א'תשנו.
ברכה ע' א'תסתו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה. תש"ב ע' 49).
(5) וכידוע המנהג שברכת הכהנים (וכיו"ב) בערב יוהכ"פ תהי'
בברכת כהנים (ראה ברכת ערב יוהכ"פ (להת' שי') תשמ"ז ס"ב.
וש"נ). – השייכות (והכח) דברכת כהנים לכל א' מישראל (גם
ישראלים) – ראה בארוכה בברכה הנ"ל, ובברכת ערב יוהכ"פ (לאחרי
תפלת מנחה) תשמ"ח.

(6) נשא ו, כב ואילך.

(7) שו"ע אדה"ז או"ח ריש סק"ח, ובהנמקן ב"מ"מ וציונים"
לשם.

(8) ראה שו"ע אדה"ז שם סנ"ז (מב"י סו"ס קצח ד"ה כתב האגור):
יישר כחם של בני א"י וסביבותיהם שנ"כ בכל יום כתיקון חכמים
(לברך בכל תפלה – כמ"ש שם לעיל ס"א) ומקיימים ג' מ"ע בכל יום.
(9) ב"י שם. רמ"א שם סמ"ד. ובארוכה – שו"ע אדה"ז שם. וש"נ.
ולהעיר שאדה"ז רצה להנהיג שישאו כפים (גם בחו"ל) בכל יום, ולא
עלתה בידו (ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 488). וי"ל שהברכה דנשיאת כפים
של הכהנים בארץ ישראל בכל יום נמשכת גם לבני"י שבחו"ל (ע"ד
מאחז"ל (תענית יו"ד, א) שמתמצית א"י שותה כל העולם כולו).
ובפרט ע"י הכהנים שמכוונים גם עבור בני"י שבחוץ לארץ, ע"ד

"אחיהם שבשדות" (ראה סוטה לח, סע"ב. טשו"ע או"ח שם סכ"ה.
שו"ע אדה"ז שם סל"ח).

(10) לאחר ברכת התורה – תוד"ה משכבר (ברכות יא, ב) מנחה
ה"צרפתים". שו"ע או"ח סמ"ז ס"ט. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

(11) אבל לא יחיד (שו"ע אדה"ז או"ח סק"א ס"ג), משא"כ
אמירת ברכת כהנים בברכות השחר היא גם ע"י יחיד.

(12) שהוא בדוגמת ונגד נשיאת כפים ע"י הכהנים, שלכן אומרים
זה דוקא בעשרה ולא ביחיד (כבהערה הקודמת), "כי בציבור נתקנה
נגד נשיאת כפים שאינה אלא בעשרה", "לפיכך אף הש"ץ א"א
במנחה כו' מפני שאין נ"כ במנחה וכו' משום חשש שכרות" (שו"ע
אדה"ז שם).

(13) סוטה לח, א. ספרי נשא שם, כג. רמב"ם הל' נ"כ פי"ד הי"א.
שו"ע אדה"ז שם סכ"ג (וראה בהנמקן ב"מ"מ וציונים" לשם).

(14) ראה ספרי נשא שם, ככ"ז. ועוד.

(15) שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ז ס"ז, ממג"א שם סק"ח. ולכן
"אומרים אותה אפילו קודם אור הבוקר אע"פ שאין נשיאת כפים
בלילה" (שם), דלא כדעת הרש"ל (הובא במג"א ובאה"ט שם) "לומר
קודם אור הבוקר פסוקים אחרים כיון שאין נשיאות כפים בלילה".

למעלת הברכה בכלל – שמגלה וממשיכה מן המקור
(של הברכה)²⁴ – יש בה אף את מעלת התפילה, אשר
פועלת רצון חדש – "יהי רצון"²⁴ נכפי שאומרים זאת
גם בסיום תפלת העמידה בכל יום, בימי החול וגם
בשבת ויום-טוב, ועל-ידיזה נפעלים ברכות והמשכות
חדשות, שמקורם ממקום נעלה יותר אפילו ממקור
הברכה, ונתפילה עצמה יש לברכת כהנים מעלה לגבי
שאר התפילות, שהם בודאי²⁵ נמשכים – במהירות
ובלי עיכוב – למטה מטה, בגשמיות העולם²⁶. עד –
שגם מבטלים ומהפכים את הדינים והגבורות²⁷.

ועל-פי-זה יומתק הטעם לאמירת ברכת כהנים בכל
יום קודם התפילה – (גם) בתור (תוספת) הכנה
ונתינת-כח לפעול²⁸ ולהמשיך למטה²⁹ (בלי
עיכוב)³⁰ את ההמשכות החדשות שנוצרות על-ידי
התפילות.

1 תיכף את מצות תלמוד תורה (על-ידי אמירת דברי
2 תורה)¹⁶. ומטעם זה יכלו לבחור ענין אחר בתורה¹⁷,
3 ובפרט ענין הכי עיקרי וכללי בתורה – כמו עשרת
4 הדברות (שהם "כללות כל התורה"¹⁸), או "שמע
5 ישראל" או אפילו "והיה אם שמוע" (ענין כללי
6 בעבודת ה' – "יקבל עליו עול מלכות שמים (בשמע
7 ישראל)¹⁹ ואחר-כך יקבל עליו עול מצוות" (בוהיה אם
8 שמוע)²⁰, וכיוצא בזה?

9 ויש לומר הביאור בזה:
10 כיון שזה בא בהמשך ל"ח (כ)²¹ ברכות השחר
11 (וכהקדמה לתפילות ובקשות בתפלת שחרית בכלל),
12 הכוללים בפשטות את כל צרכי ישראל – לכן קבעו
13 שדברי תורה (שבאים בהמשך לברכת התורה) יתחילו
14 עם ברכת כהנים, שהיא ברכה כללית²², הכוללת כל
15 הברכות כולן²³.

16 ויתירה מזו: בברכת כהנים ישנו חידוש, שנוסף

(24 ראה לקו"ת ראה יט, א. אוה"ת ויחי תתשכה, ב. אוה"ת שמיני
ע' כו. ע' כט. פדה בשלום תער"ה. מקומות שבהערה הבאה ועוד.
(25 משא"כ בתפלה בכלל – ה"ז בקשה של אדם המתפלל
(מלמטה למעלה) לפעול רצון חדש למעלה, ואין ודאות שתתמלא
הבקשה, ואילו ברכה (מלמעלה למטה) היא בלשון ציווי (או בלשון
הבטחה), שבדאי נמשכת ההמשכה (ראה מקומות שבהערה 24):
ובברכת כהנים ב' המעלות (ראה אוה"ת נשא ע' ער ואילך. ד"ה כה
תברכו תרכ"ו, תרנ"ד. ד"ה אריב"ל תרכ"ט. לקו"ש ח"י ע' 41).
(26 ראה לקו"ת ס"פ קרח. סהמ"צ להצמח צדק מצות ברכת כהנים
– קיב, א. ועוד.
(27 ראה זח"ג קלג, ב. קמה, סע"ב ואילך. מקומות שבהערה
הבאה.

(28 ולהעיר מאוה"ת נשא ע' רעו (וכ"ה באוה"ת במדבר (הוספות)
ע' איתמט) "אומרים ברכת כהנים בתפילה (לאחרי הודאה – ברכות
יה, א). כי הברכה מצד עצמה אין בה כח זה (להמשיך רצון חדש) כי
זה רק כח התפילה, אבל ברכת כהנים שהיא בתפילה יש בה הכח
לברך שהי' קיבול התפילה בבחי' ישא ה' פניו כו". ועפ"ז נמצא
שברכת כהנים מצ"ע אין בה כח התפילה, וכח התפילה שבה היא ע"י
(אמירת ברכת כהנים ב) תפילה ונהוספה של בר"כ היא – לברך שהי'
קיבול התפילה].

אבל בד"ה כה תברכו תרכ"ו (ע' קלא) ובד"ה אריב"ל תרכ"ט
(ובארוכה בלקו"ש ח"י ע' 38 ואילך. וראה גם סד"ה כה תברכו
תרנ"ד) משמע, שבברכת כהנים מצ"ע יש בה מעלת התפילה, כי
הכהנים המברכים עושים זאת בשליחותו של הקב"ה, ושלוחו של אדם
(העליון) כמותו (קידושין מא, ב. וש"נ), ובברכת הקב"ה יש בה גם
מעלת התפילה**. ואולי י"ל, שהמבואר באוה"ת שם הוא בנוגע
לגילוי כח התפילה בבר"כ (אף שיש בה מצ"ע כח התפילה**), שזה
נעשה ע"י שבר"כ הוא חלק מהתפילה ובאה לאחרי הודאה.

(*) ראה לקו"ת ויקרא א, ג.
(**) ובנדו"ד – בנוגע לנוסח ברכת כהנים בברכות השחר (ע"י
כל א' מישראל) – מובן שיעקר כח התפילה שבה בא בהיותה חלק
מהתפילה (כבאוה"ת שם).

(***) ובפרט מצד הענין ד"ואני אברכם" (כדעת רע"ק, כדלקמן
בפנים), וראה גם אוה"ת שם ע' רעו.
(29 וראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' שטז.

(30 וראה לקו"ת וסהמ"צ שם, החידוש דברכת כהנים, שבשאר
התפילות "שמבקשים בכל יום ומתפללים רפאנו ה' ברך עלינו", אף
ש"עיקר דינו של האדם הוא בר"ה ויוה"כ" – ה"ז מפני "כי מה

וריוק לשון אדה"ז שם הוא "ולא משום זכר לנשיאות כפים",
"זכר" דוקא – כי אפילו לדעת הרש"ל אמירת פסוקים אלו היא ע"י
כ"א מישראל (ולא ע"י כהנים בלבד), ואינו אלא "זכר לנשיאות כפים"
(וראה שו"ת מהרש"ל סי' סד), כפשוטו. אבל גם בתור זכר לזה (כדעת
הרש"ל) יש מקום לומר שאין אומרים בלילה כיון שזה זכר לנשיאות
כפים ואין נ"כ בלילה (ע"ד מ"ש בשו"ע שבהערה 12 בנוגע לאמירתה
ע"י הש"ץ, שגם זה אינו כמו נשיאות כפים של הכהנים, ומ"מ נתקנה
בעשרה וא"א זה בזמן מנחה כיון שנתקנה כנגד נ"כ). ולדעת המג"א
ואדה"ז, שזהו "לשם לימוד" ("ולא משום זכר לנשיאות כפים"),
אומרים אותה גם קודם אור הבוקר.

(*) ולכאורה זהו הכוונה בבאה"ט שם: ולא מטעם נשיאת כפים.
(16 ראה אנציקלופד' תלמודית ערך ברכת התורה. וש"נ.
(17 להעיר משו"ת מהרש"ל שם: אני נוהג לומר ג' פסוקים של
תורה והן לא תלך רכיל וגו' עד ואהבת לרעך וגו' שהוא שקול ככל
התורה. ואח"כ ג' מנביאים כו, ע"ש.
(18 תניא רפ"כ. וראה תו"ש יתרו כרך טז מילואים אות א. וש"נ.
(19 להעיר שעומ"ש קשור במיוחד לענין ברכת התורה – כמובן
מביאור הב"ח (או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר).
(20 ברכות פ"ב מ"ב.

(21 ראה שער הכולל פ"א אות יב. וש"נ.
(22 וראה מעדני חמודות לרא"ש ברכות פ"א סי"ג: טעם דסמכו
אלו פסוקים לפי שרצו לסדר ג' פסוקים כדרך הקורא בתורה דתנן
במגילה (פ"ד מ"ד) שלא יפחות מג' פסוקים. ולכן התקינו אלו שיש
להם ברכה. ויומתק עוד יותר ע"פ המבואר בפנים.
(23 היינו: באמירת נוסח ברכת כהנים יש ב' המעלות – מעלת
התורה*, ומעלת הברכה** (וראה אוה"ת במדבר (הוספות) ס"ע
איתמג ואילך), נוסף על מעלת התפילה (כדלקמן בפנים, שבברכת
כהנים יש בה הן מעלת הברכה והן מעלת התפילה).
(*) וראה קונטרס י"ב-י"ג תמוז ה'תש"נ ס"י, שמעלת ברכת כהנים
היא כמו מעלת התורה.

(**) שהרי גם לדעת המג"א ואדה"ז (שזהו "לשם לימוד" ולא
"משום זכר לנשיאות כפים"), כנ"ל הערה 15 – הרי בפועל אומרים
הנוסח דברכת כהנים כפי שנאמר בתורה. ובפרט דכל הקורא ושונה
בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, היינו שזהו כמו לימודו ובמילא
ברכתו של הקב"ה בעצמו (כדלקמן בפנים). ועאכ"כ לדעת הרש"ל
שיש בזה גם זכר לבר"כ.

1 ג. ענין זה [המשכת כל הברכות בברכת כהנים
2 ממקום שלמעלה ממקור הברכה ובאופן שנמשך
3 למטה מטה] מודגש יותר בסיום וחזרתם דנוסה הברכה
4 הנ"ל – "ואני אברכס":
5 "ואני אברכס" קאי על ברכתו של הקב"ה. זאת
6 אומרת, שנוסף לברכת (הכהנים) "יברכך ה' וגו'",
7 ישנה גם ברכתו של הקב"ה בעצמו ("אני")
8 – על-פי שני הפירושים (דיעות) שבזה³¹: (א)
9 "ואני אברכס" – לכהנים, "כהנים מברכין לישראל
10 והקב"ה מברך לכהנים"³², (ב) "ואני אברכס" –
11 לישראל, "כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על
12 ידם", ועל-פי-זה הברכה לבני ישראל היא "מפי
13 גבורה"³³ נוסף על "מפי כהנים" [ולדיעה זו הרי
14 "ברכה לכהנים מנא ליה"? "מואברכה מברכין"³⁴]. –
15 הלשון "אברכס" סתם (בלי שום פרטים) הרי הוא
16 כולל – נוסף (כפשוט) על הברכות המפורשות בפסוקי
17 ברכת כהנים – כל הענינים שנכנסים בכלל ברכה
18 ("אברכס").
19 יתירה מזו: מוסיפים "ואני אברכס" (לא "ואברכס"
20 בלבד, שגם אז פירושו ש"אני אברך אותם"),
21 שהברכות נמשכות מ"אני" – הקב"ה, מקור כל
22 הברכות (ש"אברכס"),
23 עד שזה קאי על "אני" – כמו שהקב"ה למעלה
24 ממקור הברכות ולמעלה משמות ותוארים בכלל,
25 והאופן היחידי שבו קוראים לו הוא "אני" [דלא אתפס
26 בשם ולא אתרמיז בשום אותא וקוצא כלל³⁵] – האני
שנכתב ונחתם ב"ה ויוהכ"פ היינו שנמשך מא"ס ב"ה הוא למעלה
עדיין כו', למעלה מעלה ממהות השפעת גשמיים, ולכן צ"ל התפילה
בכל יום כו' (ראה הקדמה לדרך חיים. סהמ"צ להצ"צ קו, ב. קונטרס
ומעין ע' 114 ואילך) כדי שיומשך השפעות הגשמיות בעשי' כצרכי
הנפש בגוף, כי "השפעת חסד זה הוא מתעכב ושוהה עד שנמשך ובא
למטה שהרי בכל השתלשלות מהיכל להיכל הוא ע"י משפט [שעל זה
נדרן האדם בכל יום – ר"ה טז, א] אם ראוי הוא שיומשך ההשפעה
למטה ומעיינים בדינו ויש מי שמקטרג לומר שחטא ואינו ראוי לזה".
משא"כ בברכת כהנים השפע "נמשכת במהירות דרך כל העולמות
באין מונע ומעכב ואין מעיינים בדין כלל", ועד שכל הדינים מתעברין
ומתבטלין מחמת השפעת והמשכת החסד שע"י ברכת כהנים.
31 חולין מט, סע"א.
32 וגם לדיעה זו ישראל מתברכין מפי הגבורה, ואי"צ לזה קרא
מיוחד (ובלשון התוס' חולין שם ד"ה והקב"ה: "פשיטא דמסכים, כיון
שצויה להם לברך") – כמשנ"ת במ"א (לקו"ש ח"י ע' 42).
33 וגם לדיעה זו הכהנים מתברכים מהקב"ה עצמו – "ואברכה
מברכין".
34 לך לך יב, ג.
35 לקו"ת פינחס פ, סע"ב. ושם הוא בנוגע ל"אנכי", אבל מובן
שכן הוא גם בנוגע ל"אני" (שהוא למעלה משם ותואר), שהוא
בכללות כמו "אנכי", ככפנים ובהנסמן לקמן הערה 38.

27 והיש האמיתי, עצמותו ומהותו יתברך³⁶,
28 ובכללות הרי זה כולל גם "אנכי"³⁷ – שיש לו אותו
29 פירוש ואותם אותיות דתיבת "אני" בתוספת כ',
30 ראשי-תיבות כתר³⁸, שכולל את כל הענינים דכתר, עד
31 כפי שכתר קשור עם ה"אני" האמיתי – עתיקא ועד
32 עתיקא דעתיקא.
33 ודוקא מה"אני" (יש האמיתי) נעשה "אברכס",
34 המשכת הברכות לבני ישראל, עד למטה מטה בענינים
35 הגשמיים³⁹.
36 ואדרבה – הגילוי דיש האמיתי הוא דוקא ביש
37 הנברא, כידוע⁴⁰.
38 זאת אומרת, שנוסף לכך שברכת כהנים בכלל
39 פועלת המשכת כל הברכות, עד להמשכה חדשה ("יהי
40 רצון") ממקום שנעלה יותר ממקור הברכות, וזה נמשך
41 למטה מטה – הרי זה נפעל עוד יותר באמצעות "ואני
42 אברכס" (הסיום והחותם של הפרשה) – שמה"אני"
43 האמיתי נמשכות הברכות עד למטה מטה.
44 ד. על-פי-זה מובן גם התוכן דאמירת פרשת ברכת
45 כהנים בברכות השחר – ועל-דרך-זה מה ש"פותחין
46 בברכה" כעת בברכה זו:
47 כאשר אומרים את הברכות דברכת כהנים ("יברכך
48 ה' וגו'") ומוסיפים "ואני אברכס" (בסיום פרשת ברכת
49 כהנים), לאחר שכבר אמרו כל ברכות השחר שלפני-
50 זה והברכות דברכת כהנים עצמה ("יברכך ה' וגו'") –
51 הרי מובן, שנוסף לכך שזה כולל כל הברכות המפורשות
52 לפני-זה, באה הוספה וחיידוש, ש"ואני אברכס",
53 הקב"ה בעצמו, ה"אני" האמיתי, מברך את בני ישראל
54 בכל הברכות;

36 ראה סד"ה כה תברכו תרכ"ו (ס"ע קלא). סד"ה אריב"ל תרכ"ט.

37 ראה בנדוד – אוה"ת נשא ע' רעז (וכ"ה שם במדבר (הוספות) ע' א"ת), שמקשר "ואני אברכס" עם הברכה שנמשכת מבחי' "אנכי", שמצ"ע אא"פ להמשיך ברכה מבחי' אות א' (המורה על אנכי), ולכן התחלת התורה היא באות ב' שהוא סימן ברכה, אבל ע"י עשה"ד שמתחילים בא' אנכי יומשך שגם מבחי' אנכי יומשך הברכה.

38 ראה לקו"ת אמור לד, ד. שה"ש לה, סע"ג.

39 ויש לומר שענין זה מרומז גם בלשון הגמרא שבפנים (בענין "ואני אברכס") "מפי גבורה": "גבורה" הוא תואר שמורה על גדלות וגבורת הקב"ה; ו"מפי גבורה" מורה על ההמשכה והגילוי דגבורתו וגדולתו ית' ע"י ה' מוצאות הפה – גילוי הדיבור להזולת, עד שנמשך בעוה"ז שנברא בה' (מנחות כט, ב), כנגד ה' מוצאות הפה. ועאכו"כ שנמשך בהיו"ד שבו נברא העוה"ב (מנחות שם), ועד שנעשה החיבור דעוה"ז ועוה"ב (גשמיות ורוחניות) ע"י הגילוי ד"פי גבורה" בשיניהם יחד, וע"ד המבואר לקמן בפנים (ס"ז) בנוגע לחיבור גשמיות ורוחניות בערב יוהכ"פ ויוהכ"פ.

40 ביאורי הזהר בשלח מג, ג. ד"ה ולקחתם לכם תרס"א.

1 וכאשר יהודי אומר זאת בברכות השחר (בתור ענין
2 בתורה), ועל-דרך-זה בכל זמן, כשאומר תיבות התורה
3 (תורה הנצחית⁴¹) אלו – הרי הקורא ושונה בתורה
4 הקב"ה קורא ושונה כנגדו⁴², הקב"ה בעצמו אומר אז
5 את כל הפסוקים, כולל הסיום והחותם – "ואני
6 אברכם". ויש להוסיף, שה"קורא ושונה כנגדו" איננו
7 הגבלה (שאינן זה יותר מאשר "כנגדו" חסיד-שלום),
8 אלא אדרבה: הרי זה בהתאם וכפי שהקב"ה (מצד
9 עצמו) קורא ושונה, ובנידון-דין – שה"ואני אברכם"
10 הוא לפי הישג יד ה"אני", מידו המלאה הפתוחה
11 הקדושה והרחבה⁴³ של ה"אני" האמיתי.

12 ה. האמור לעיל – ששייך באמירת פרשת ברכת
13 כהנים בכל השנה – מודגש עוד יותר בעמדתו בעשרת
14 ימי תשובה:

15 על עשרת ימי תשובה נאמר "דרשו ה' בהמצאו
16 קראוהו בהיותו קרוב"⁴⁴. תפילה "ביחיד" בימים אלה
17 יש לה כח של תפילה "בציבור" במשך כל השנה⁴⁵.
18 ומזה מובן במכל-שכן וקל-וחומר מעלת כח הציבור
19 שבימים אלה⁴⁶.

20 ומזה מובן העילוי שניתוסף בברכה ותפילה דברכת
21 כהנים בימים אלה, במכל-שכן משאר התפילות: אם
22 כל תפילה (ביחיד או בציבור) פועלת יותר בעשרת ימי
23 תשובה, כשהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"קרוב", ואז
24 מובטחים שהתפילה והבקשה ("דרשו" ו"קראוהו")
25 יקויימו כאן למטה, אף-על-פי שלזה צריכים רצון
26 חדש למעלה וכו'⁴⁷ (כנ"ל סעיף ב); על-אחת-כמה-
27 וכמה ברכת כהנים, שאפילו בכל השנה היא ממשיכה
28 ברכות והמשכות חדשות שבודאי נמשכות למטה (בלי
29 עיכוב), הרי בעשרת ימי תשובה (ובפרט בזמני התפילה
30 בהם וכיצא בזה) פועלת ברכת כהנים ביתר שאת וביתר
31 עוז, יותר מבשאר ימי השנה⁴⁸.

32 ומכיון שאז הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"קרוב", מובן
33 איפוא שאז ישנה יותר בגילוי ההמשכה ד"ואני
34 אברכם", מה"אני" האמיתי, עד למטה בגשמיות
35 העולם.

(41) ראה תניא רפי"ז (כב, ב). ובכ"מ.

(42) ראה תדא"ר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

(43) ברכה שלישית דברכת המזון.

(44) ישע"י נה, ו.

(45) ר"ה יח, א. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.

(46) ראה רי"ף לע"י יבמות מט, ב. אוה"ת ש"ש ע' א'תסב. ד"ה

דרשו ה' תשמ"ה. ובכ"מ.

(47) ובמילא אין זה בוודאות כ"כ כמו ההמשכה שנעשית ע"י

ברכה, כנ"ל הערה 25.

(48) ראה גם אוה"ת נשא ע' רעו השייכות דברכת כהנים עם חודש
השביעי בכלל, זמן הסליחה והמחילה.

36 ו. בעשרת ימי תשובה גופא מודגשת עוד יותר
37 פעולה הנ"ל דברכת כהנים בערב יום הכיפורים⁵,
38 שענינו ערב והכנה – ומעין – דיום הכיפורים עצמו⁴⁹,
39 ובפרט בערב יום הכיפורים אחרי תפילת מנחה,
40 כשמתחיל בפועל הענין דיום הכיפורים, כמובן מזה
41 שבתפילת מנחה אומרים וידוי, שזה קשור עם "תחלת
42 זמן הכפרה"⁵⁰:

43 השלימות ד"דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו
44 קרוב" היא ביום הכיפורים (ומעין זה – בערב והכנה
45 ליום הכיפורים), כמובן מהמשך דברי הרמב"ם⁵¹:
46 "אף-על-פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה
47 הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה
48 ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו
49 כו'", ובהמשך לזה הוא כותב⁵²: "יום הכיפורים הוא
50 זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה
51 לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות
52 ביום הכיפורים, ומצות וידוי יום הכיפורים שיתחיל
53 מערב היום קודם שיאכל כו'".

54 ובלשון הקבלה והחסידות: ביום הכיפורים
55 שלימות ההמשכה (והגילוי⁵³) היא מי"ג מדות
56 הרחמים⁵⁴ ("שהן עליונות מאד"⁵⁵), בחינת רחמים
57 רבים שלמעלה מכל מדידה והגבלה, שנמשכים מכתר,
58 עד לעתיקא ועתיקא שבעתיקא⁵⁶, עד לעצמותו ומהותו
59 יתברך,

60 שזהו מקור המחילה והסליחה והכפרה ביום
61 הכיפורים, וכמו שכתוב⁵⁷ "כי ביום הזה יכפר עליכם
62 גו' (יכפר אתם), ולא נאמר מי הוא המכפר⁵⁸, כיון שזה
63 נמשך (מ) לפני הוי' תטהרו" (למעלה מהוי'), עד שזה
64 פועל ההפיכה דכל הדינים והגבורות.

65 ומזה מובן, ששלימות הפעולה דברכת כהנים עד
66 (לסיום) "ואני אברכם" – שזה קשור עם שלימות ענין

(49) ויתירה מזה: ע"י הסעודה בערב יוהכ"פ יש גם המעלה דיום
הכיפורים עצמו, כמאחז"ל "כל האוכל ושותה בתשיעי כו' כאילו
התענה תשיעי ועשירי", כמשנ"ת לקמן בפנים.

(50) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ז ס"א. וראה לקו"ש חכ"ד ע'

562 הערה 1.

(51) דלעיל הערה 45.

(52) בהלכה ז.

(53) ראה ד"ה ולקחתם לכם תרס"א (ס"ע רג).

(54) ראה לקו"ת דרושים ליוהכ"פ ע, ב ואילך. אוה"ת שם ע'

ב'קלט ואילך. ובכ"מ.

(55) ל' הלקו"ת שם, ב.

(56) ראה לקו"ת שם.

(57) אחרי טז, ל.

(58) לקו"ת דרושים לר"ה נד, סע"ד. אחרי כו, ג. אוה"ת דרושים

ליוהכ"פ ע' ב'קלט.

ז. מעין הגילוי דיום הכיפורים – יש גם בערב יום הכיפורים, שמהווה הכנה ליום הכיפורים, ובפרט לאחר תפילת מנחה כשאומרים וידוי בתור התחלת זמן הכפרה ביום הכיפורים ("מצות וידוי יום הכיפורים שיתחיל מערב היום"⁵²) – שלאחרי התפילה ואמירת וידוי נפעלת שלימות יתירה בפעולת ברכת כהנים – ההמשכה מלמעלה מעלה עד למטה מטה (כנ"ל סעיף 1).

ויש לומר יתירה מזו, שבערב יום הכיפורים ישנה נתינת כח מיוחדת לפעול את ההמשכה (מברכת כהנים) מלמעלה מעלה עד למטה מטה בגשמיות העולם:

איתא בגמרא⁷⁰ (והובא להלכה⁷¹), ש"כל האוכל ושותה בתשיעי כו' כאילו התענה בתשיעי ועשירי". זאת אומרת שהאכילה ושתיה בערב יום הכיפורים (תשיעי) פועלת אותו ענין שנפעל על-ידי התענית דיום הכיפורים (עשירי), ויתירה מזו – "כאילו התענה תשיעי ועשירי" (שני ימים).

ועל-פי-זה נמצא⁷², שבאכילה ושתיה בערב יום הכיפורים ישנו החיבור של ב' המעלות – המעלה ד"התענה" שנפעלת על-ידי יום הכיפורים – "העשירי יהי קודש"⁷³, תכלית שלימות הקדושה (קדש הקדשים) והרוחניות (ובשני ימים – "כאילו התענה תשיעי ועשירי"), וגילוי הקדושה הכי נעלית (דיום הכיפורים) נפעלת על-ידי "אוכל ושותה"⁷⁴ (בתשיעי), בתכלית הגשמיות והממשות, באופן שנעשה "דם ובשר כבשרו" הגשמי – כך שישנם יחד המעלה ושלמות דרוחניות, והמעלה ושלמות דגשמיות, כמבואר בכמה מקומות⁷⁵ אודות גודל העילוי שישנו דוקא בגשמיות (תחתונים), ביש הנברא, באופן שהרוחניות חודרת לגמרי ונמצאת בגלוי בגשמיות, שבזה מתבטאת תכלית שלימות השכר לעתיד לבוא – בתור נשמות בגופים בעולם הזה הגשמי דוקא, כפסק-דין הרמב"ן⁷⁶.

הברכה והתפילה – היא ביום הכיפורים⁵⁹, כשישנה שלימות התפילה ("דרשו ה' גו'")⁶⁰ כיון שאז ישנה שלימות המשכת הברכה מי"ג מדות הרחמים (שזהו גם הענין דברכת כהנים⁶¹), מ"יאר ה' פניו אליך"⁶², עד – מיש האמיתית⁶³, ו"אנו⁶⁴ אברכם", כאן למטה בעולם הזה הגשמי⁶⁵.

ולהוסיף, שבענין י"ג מדות הרחמים [אשר שלימות המשכתן היא ביום הכיפורים] ישנו חיבור של שני קצוות: י"ג מדות הרחמים הם למעלה ממדידה והגבלה. יחד עם זאת הם נקראים בשם מדות, מלשון מדה וגבול. ויש לומר, שזהו בגלל ששלימות הענין ד"אין סוף", שמזה נמשכים י"ג מדות הרחמים, הרי היא כוללת גם השלימות דגבול ומדה: אור אין-סוף כשם שיש לו כח בבלי-גבול, כך יש לו כח בגבול⁶⁶. שלפי-זה המדה וגבול שלמעלה ממדידה והגבלה, הרי זה כפי שמדה וגבול הם חלק מבלי גבול⁶⁷. ועד יתירה לגבי עצמותו יתברך, שהוא מושלל מכל התוארים – "שלילת הגבול ושלילת הבלי-גבול"⁶⁸ – הרי הבלי-גבול והגבול מציאות אחת⁶⁹. ומזה נפעלת ההמשכה בגילוי די"ג מדות הרחמים: השלימות דבלי-גבול רחמים היא כאשר זה נמשך גם במדה וגבול די"ג מדות; עד שנעשה דבר אחד – בלי-גבול וגבול (מדה).

ומשלימות ההמשכה די"ג מדות הרחמים דעצמותו יתברך ביום הכיפורים, נשתלשל למטה יותר, שנמשכות כל הברכות, עד – ברכות שבאות מלמעלה ממקור הברכות – "ואני אברכם", והם נמשכות בגבול ומדה עד למטה בעולם הזה הגשמי.

(59) ראה הברכות שבעה עה"ס, ששלימות ענין ברכת כהנים הוא ע"י הכהן גדול, בחי' יחידה, וזהו ענינו דיוהכ"פ בכלל (שכל עבודת היום הם בכהן גדול – יומא לב, סע"ב).

(60) ראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט, ש"דרשו ה' בהמצאו גו'" בעשייתו הוא מפני שאז מאיר הגילוי די"ג מדה"ר, שע"ז נעשה המשכת רצון חדש ("יהי רצון") שע"י התפילה. והרי שלימות ענין זה הוא ביוהכ"פ, כנ"ל בפנים.

(61) ראה סה"מ תקס"ח ע' קנז.

(62) ראה לקו"ת אחרי כו, ד. ראה לב, ב. ועוד.

(63) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' אקסט (בביאור הלכות דרושים ליוהכ"פ שם).

(64) ראה לקו"ת אחרי כו, ד, השייכות דיוהכ"פ לבחי' אנכי ולהעיר שיוהכ"פ הוא יום נתינת לוחות האחרונות (משנה תענית כו, ב ובפרש"י. גמרא שם לב, ב), שהתחלתן: "אנכי".

(65) וע"פ המבואר בלקו"ת ס"פ קרח (חלק נעתק לעיל הערה 30) יומתק ההוספה דברכת כהנים על ההמשכה דר"ה ויוהכ"פ.

(66) עבוה"ק שער א' פ"ח. וראה ד"ה חסידים עת"ר. ד"ה פדה בשלום תרפ"ה. ד"ה בסוכות תש"י פכ"ז.

(67) ראה ספר הערכים חב"ד כרך ג' ערך וא"ס (א) ע' נח ואילך. וישנ.

(68) המשך תרס"ו ריש ע' קסה. ובכ"מ.

(69) ראה ספר הערכים חב"ד כרך ד' ע' תב. וישנ.

(70) יומא פא, ב. וש"נ.

(71) טור ושו"ע אדה"ז ריש הל' יוהכ"פ.

(72) בכל זה – ראה גם ברכת ערב יוהכ"פ תשד"מ (ס"ב), תשמ"ה

(ס"ט), תשמ"ו (ס"ד), תשמ"ו (ס"ח), תש"נ (ס"ד).

(73) בחוקתי כו, לב.

(74) ע"ד וברוגמת המעלה דפורים לגבי כפורים (תקו"ז תכ"א – נז, ב) – ראה תו"א מג"א צה, סע"ד. צט, ד ואילך. שם בהוספות קא, איב. אוה"ת מג"א ע' ב'שיזח. ביאורה"ז להצ"צ בשלח ע' רלו. ועוד.

(75) ראה אגה"ק ס"כ (קל, ב). הנסמן לעיל הערה 40. ובכ"מ.

(76) בשער הגמול בסופו (בהוצאת שאוועל – ע' שט). וראה בכ"ז

מכתב מוצש"ק כ"ה אלול ה'תש"נ.

1 ויש לומר, שממאמר הנ"ל יוצא גם (נוסף להמעלה
2 דערב יום הכיפורים) מעלה נוספת ושבה נוסף בנוגע
3 ליום הכיפורים, שישנו (המעלה של) יום הכיפורים
4 באכילה ושתייה גשמית (שאוכלים בתור הכנה לזה),
5 דיש לומר שהמעלה דערב יום הכיפורים (חיבור
6 גשמיות ורוחניות) נמשכת גם ביום הכיפורים –
7 ובפרט על-פי המבואר בכמה מקומות⁷⁷, שהאכילה
8 ושתייה בערב יום הכיפורים פועלת את הענין עבור ערב
9 יום הכיפורים (תשיעי) ועבור יום הכיפורים (עשירי).
10 כפי שזה מתבטא גם בכך שבערב יום הכיפורים
11 צריכים לאכול "כפי⁷⁸ שיעור ב' ימים ערב יום
12 הכיפורים ויום הכיפורים"⁷⁹.

13 ויש מקום לומר, שמעלת יום הכיפורים (שהעילוי
14 ד"התענה" ביום הכיפורים יוכל להיות בגלוי באכילה
15 ושתייה גשמית) תתגלה לעתיד לבוא בחנוכת בית
16 המקדש השלישי (שאחכה לו בכל יום שיבוא⁸⁰, היום
17 בערב יום הכיפורים ממש), ובמכל-שכן וקל-והומר⁸¹
18 מזה שבחנוכת בית ראשון, בני ישראל אכלו ביום
19 הכיפורים, עד ש"יצתה בת קול ואמרה להם כולכם
20 מזומנים לחיי העולם הבא"⁸², על-אחת-כמה-וכמה
21 בחנוכת בית שלישי (אשר "גדול⁸³ יהיה כבוד הבית
22 הזה האחרון מן הראשון"⁸⁴).

23 ובכללות – לעתיד לבוא תהיה שלימות השכר
24 דחיבור גשמיות ורוחניות, כולל – אכילת הסעודה
25 דלעתיד לבוא, סעודת לויתן ושור הבר⁸⁵, סעודה
26 גשמית כפשוטה, ביחד עם הסעודה הרוחנית⁸⁶, כל
27 הענינים והמעלות שבשתי אל⁸⁷.

28 ח. בהנ"ל נוספת הדגשה מיוחדת בקביעות שנה זו
29 דערב יום הכיפורים ויום הכיפורים – בערב שבת
30 וביום השבת קודש:

31 יום הכיפורים נקרא⁸⁸ "שבת שבתון". ומזה מובן
32 שהענינים דיום הכיפורים נמצאים בהדגשה יתירה
33 כאשר קביעותו (בימי השבוע) ביום השבת קודש.
34 ובעבודת ה': ביום הכיפורים ישנה שלימות
35 העבודה דתשובה עילאה⁸⁹, (למעלה מתשובה עילאה
36 כפי שהיא בעשרת ימי תשובה בכלל⁹⁰). ועל-פי הידוע
37 שביום השבת (אותיות תשכ"ב)⁹¹ ישנה גם העבודה
38 דתשובה עילאה⁹² – נמצא שבקביעות שנה זו, כשיום
39 הכיפורים חל להיות בשבת, מתווספת שלימות יתירה
40 בעבודה דתשובה עילאה.

41 ובפרטיות יותר – בקביעות שנה זו ישנו החיבור
42 של שתי המעלות, של שבת ושל יום הכיפורים:
43 המעלה דעונג העצמי הבא במורגש בשבת (על-ידי
44 האכילה ושתייה בכל השנים, ובשנה זו יש לומר שזה
45 נמשך על-ידי היום עצמו⁹³), והמעלה דעונג הבלתי
46 מורגש דיום הכיפורים (שאסור באכילה ושתייה)⁹⁴.

47 ועל-דרך-זה מובנת גם מעלת ערב יום הכיפורים
48 בשנה זו, שהיא גם ערב שבת:

49 ערב שבת הוא הכנה לשבת, "מי שטרח בערב שבת
50 יאכל בשבת"⁹⁵. עד שבערב שבת ישנה כבר הטעימה
51 – "טועמיה חיים זכו"⁹⁶ – של כל תבשיל ותבשיל של
52 שבת⁹⁷. ויתירה מזו: בערב שבת (יום השישי למעשה
53 בראשית) היה יום בריאת אדם הראשון, "כדי שיכנס
54 לסעודה מיד"⁹⁸, ובלשון המשנה⁹⁹ "הכל מוכן
55 לסעודה".

56 ועל-פי-זה מובן, שכאשר ערב יום הכיפורים חל
57 להיות בערב שבת – מודגש עוד יותר העילוי הנ"ל
58 דאכילה ושתייה בערב יום הכיפורים, "כל האוכל
59 ושותה בתשיעי כו' כאילו התענה בתשיעי ועשירי",

(88) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

(89) לקו"ת תצא לו, ג. לז, ד. וראה סה"מ תקס"ה ע' תתמא. ועוד.

וראה ברכות עיוהכ"פ (אחרי מנחה) תשמ"ז ס"ג. תש"ז ס"א ואילך.

(90) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ג. סז, ד. סה"מ תרכ"ט

ע' שט. ס"ע שיג ואילך. תרס"ד ע' שנד ואילך.

(91) אגה"ת ספ"י.

(92) אגה"ת שם.

(93) ע"ד המבואר בנוגע להמשכות דשופר ביו"ט של ר"ה שחל

להיות בשבת (לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. בכ"מ).

(94) ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמב).

(95) ע"ז ג, סע"א.

(96) שער הכוונות ענין טבילת ערב שבת. פע"ח שער יח רפ"ג.

ועוד – נסמן בלקו"ש ח"ב ע' 173.

(97) ראה מג"א או"ח הל' שבת סר"ג סוסק"א. שו"ע אדה"ז שם
ס"ח. וראה לקו"ש שם.

(98) סנהדרין לח, א. וראה קונטרס משיחת ש"פ האזינו, שבת

שובה שנה זו (ה'תש"א) סעיף ז.

(99) אבות פ"ג מט"ז.

(77) פע"ח שער יוהכ"פ פ"א.

(78) פע"ח שם. והובא גם בפוסקים – סידור אדה"ז לאחר סדר
כפרות. אשל אברהם (להרה"צ כו' מבוטשאטש) או"ח ר"ס תרד.

(79) ויתירה מזה: האכו"ש בערב יוהכ"פ הוא "סוד אכו"ש
חיצונית" שהוא הכנה וכלי ל"סוד אכו"ש פנימית" דיוהכ"פ, כמבואר
בפע"ח שם.

(80) נוסח "אני מאמין". וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

(81) ולהעיר שזהו מדה הראשונה מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן
(תו"כ בתחלתן), שהן כנגד ה"ג מדות הרחמים (שמתגלים ביוהכ"פ,
כנ"ל ס"ו). ויוהכ"פ הוא "מתן תורה" דלוחות האחרונות.

(82) מו"ק ט, א.

(83) חגי ב, ט.

(84) כפירוש הזהר (ח"א כח, א. תקו"ז ת"ח) דקאי על ביהמ"ק
השלישי.

(85) ראה ב"ב עד, ב ואילך.

(86) ראה לקו"ת שמיני יח, א.

(87) ראה תשובות וביאורים סי"א. ושי"ג.

33 ההרחבה של הנקודה ד"איתן" כפי שזה אצל הבעל-
34 שם-טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן,

35 ואחר-כך – על-ידי ה'צמח צדק' ואדמו"ר מהר"ש,
36 והרבי (מהורש"ב) נשמתו-עדן, עד כפי שזה נתבאר
37 (ובמילא) נמשך ב'דברי אלקים חיים' (במאמרי החסידות
38 ושיחות קודש) של נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר,

39 עד שכל אלה מתגלים, תיכף ומיד ממש, באופן של
40 "ממש", בממשות, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי
41 משיח צדקנו [כמרומו בשמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר:
42 יוסף – על שם "יוסף אד" שנית ידו לקנות את שאר
43 עמו"¹¹¹, יצחק – על שם "כל השומע יצחק ליי"¹¹²,
44 אשר השלימות שבזה תהיה לעתיד לבוא – "אז ימלא
45 שחוק פינו"¹¹³, "אז ישיר משה"¹¹⁴],

46 וכהמשך מזמור התהלים – "מצאתי דוד עבדי
47 בשמן קדשי משחתיו"¹¹⁵, עד באופן – כסיום המזמור
48 "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", שנפעלת ברכה
49 והמשכה¹¹⁶ (משם הוי', שם העצם¹¹⁷) בעולם, עד
50 באופן של "אמן", שאמן מורה על גמר הנצחון
51 ("גבורים נוצחים")¹¹⁸, ובזה גופא – "אמן ואמן",
52 באופן כפול, "כפלים לתושיה"¹¹⁹, שכפל קשור עם
53 הגאולה¹²⁰ [כמבואר גם ב'דברי אלקים חיים' של
54 אדמו"ר מהר"ש¹²¹, "מלכתחילה אריבער", שיום
55 ההילולא שלו ב"ג בתשרי], שאז יהיה גמר הנצחון
56 והגילוי ד"ברוך ה' לעולם", "ואני אברכם".

57 ויש לקשר זה עם הזמן דערב יום הכיפורים ויום
58 הכיפורים והימים שלאחרי זה – כדאיתא במדרש¹²²
59 שבחג הסוכות, "זמן שמחתנו" (שאו מתגלים הענינים
60 דראש השנה ויום הכיפורים, וכידוע¹²³ שסכך הסוכה
61 בא מענן הקטורת ביום הכיפורים) "כשישראל יוצאין

1 שכן אז ישנה כבר "טעימה" דשבת, ובשנה זו – דיום
2 הכיפורים (שבת שבתון) שחל להיות בשבת, ויתירה
3 מזו – שאז "הכל מוכן לסעודה".

4 ועוד נקודה בדבר: שבת היא מעין¹⁰⁰ "יום שכולו
5 שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁰¹. ועל-אחת-כמה-וכמה
6 יום הכיפורים שחל להיות בשבת, שגם יום הכיפורים
7 הוא מעין הגילוי דלעתיד לבוא¹⁰². וזה מחזק עוד יותר
8 את העבודה עכשיו מעין וטעימה דגילוי וסעודה
9 דלעתיד לבוא שאז תהיה שלימות החיבור דמעלת
10 הגשמיות ומעלת הרוחניות – הסעודה דליתן ושור
11 הבר, בגשמיות וברוחניות גם יחד, כנ"ל.

12 ובכל זה ניתוסף בשנה זו, ה'תנש"א, ראשי-תיבות
13 ה'י' תהא שנת אראנו נפלאות¹⁰³, שבאה בהמשך לשנת
14 ה'תש"נ, ראשי-תיבות ה'י' תהא שנת נסים, ולאחרי שנת
15 תשנ"ט ידיך, ושנת תשמ"ח, תְּשֻׁמָּה וְתְשֻׁמָּה, שהיתה
16 גם שנת הקהל, "הקהל את העם האנשים והנשים
17 והטף"¹⁰⁴, ושומעים את הקריאה בתורה מפי המלך,
18 "כאילו" . מפי הגבורה שומעה¹⁰⁵, על-דרך "ואני
19 אברכם", "מפי גבורה" (כנ"ל סעיף ג).

20 ט. ויש לקשר זה [ההמשכה מלמעלה למטה, עד
21 מעצמותו יתברך, בכל סדר ההשתלשלות עד למטה
22 מטה ביש הגשמי] גם עם פרק התהלים דשנה זו –
23 מזמור פ"ט:

24 "משכיל לאיתן האזרחי" מורה על ההמשכה וגילוי
25 דבחינת איתן שבנשמה – עצם הנשמה שהיא "חלק
26 אלוקה ממעל ממש"¹⁰⁶, קשורה עם עצמותו יתברך
27 [עם ג' הפירושים ב"איתן": קשה, חזק ויציב¹⁰⁷],
28 באופן שזה מזרח ומאיר בכל הכחות והחושים,

29 כתורת אדמו"ר הזקן בזה¹⁰⁸, קשור גם עם התורה
30 והפירוש בפסוק מאת¹⁰⁹ הבעל-שם-טוב ומהמגיד,

31 ולאחרי-זה איך שנקודות אלו מתבארות על-ידי
32 אדמו"ר האמצעי באופן ד"רחובות הנהר"¹¹⁰, כולל –

(100) ראה המשך תרס"ו שם. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קכו. ועוד.

(101) תמיד בסופה.

(102) ראה המשך תרס"ו שם.

(103) לשון הכתוב – מיכה ז, טו.

(104) וילך לא, יב.

(105) רמב"ם סוף הלכות חגיגה.

(106) תניא רפ"ב.

(107) ד"ה וייצר תרפ"ה (תש"ח) – ע' נט ואילך (סה"מ תש"ח ע' 61 ואילך).

(108) קונטרס לימוד החסידות ע' 5 ואילך.

(109) תורות ופירושי כל רבותינו נשיאנו בפסוק זה – נעתקו

ב"קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" (קה"ת תש"נ).

(110) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 349. וש"נ.

(111) ישעי' יא, יא.

(112) וירא כא, ו.

(113) תהלים קכו, ב.

(114) בשלח טו, א.

(115) פסוק כא.

(116) ראה תר"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

(117) כ"מ ה' עכ"ם פ"ב ה"ז. מו"נ ח"א פס"ג ואילך. עיקרים

מאמר ב' פכ"ח.

(118) נזיר בסופו.

(119) ל' הכתוב איוב יא, ו. שמו"ר פמ"ו, א.

(120) ראה פדר"א פמ"ח. יל"ש ר"פ לך.

(121) ד"ה לך תרכ"ז. תר"ל. וראה גם ד"ה לך באוה"ת (תערד, א).

סד"ה נחמו עת"ר. ובכ"מ.

(122) ויק"ר פ"ל, ב.

(123) עט"ר שער יוהכ"פ פ"ב (כח, א). שם לו, סע"א ואילך.

מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' א'קלד. שם ע' א'קמ. אוה"ת סוכות

ע' א'תשכב ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ד. ד"ה והוא כחתן תרנ"ז

פ"א ואילך. ועוד.

1 כו' ולולביהן ואתרוגיהם בידן אנן ידעין דישראל אינן
2 ניצוחיא".

3 ובשנה של "אראנו נפלאות" מובן, שלא צריכים
4 לחכות לזה עד יום הכיפורים, ועל-אחת-כמה-וכמה
5 עד "זמן שמחתנו", אלא כבר בערב יום הכיפורים
6 מתקיים ה"אינון ניצוחיא", ובחג הסוכות מתווסף עוד
7 יותר בגילויי ושלמות הענין.

8 י. על-פי כל הנ"ל מובן שהברכות שניתנות לכל
9 יהודי בערב יום הכיפורים זה דשנת תנש"א, אלו
10 ברכות בכל עניניהם – גשמיים ורוחניים, וגשמיים
11 ורוחניים גם יחד, ברכות שנמשכות מלמעלה מעלה,
12 עד למעלה ממקור כל הברכות, עד מ"ואני אברכם",
13 והם נמשכות למטה מטה, עד ועיקר – בגשמיות
14 העולם. עד כדי כך שיש להם כח לבטל ולהפוך את
15 הענינים הבלתי-רצויים, שזה מביא לעליה נעלית יותר
16 (כיון שירידה צורך עליה, וירידה למטה מטה פועלת
17 ומביאה לעליה למעלה מעלה). כך שישנה מעלת
18 ההמשכה מלמעלה מעלה ("גבוה מעל גבוה גוי'
19 וגבוהים עליהם"¹²⁴), עד למעלה מכל מידה והגבלה,
20 יחד עם המעלה דמידה.

21 והכח לכך ישנו במיוחד בערב יום הכיפורים
22 לאחר תפילת מנחה, אחרי שאמרו תפלת וידוי,
23 המורכב מכל אותיות האל"ף-בי"ת, ובאופן כפול – כך
24 שישנו אז התיקון ואתהפכא דכל הענינים הבלתי-
25 רצויים, ואדרבה: מכיון שהענינים הם באופן כפי
26 שנמצאים בתפילה (וידוי) ובתורה (כ"ב אותיות
27 התורה), ישנה רק המעלה שנפעלת מזה – מעלת
28 ה"כפליים לתושיה" דאתהפכא, "זדונות נעשו לו
29 כזכיות"¹²⁵, עד זכיות ממש¹²⁶, ובאופן של "נעשו לו",
30 בעולם העשיה הגשמי (ומראה באצבעו ואומר זה¹²⁷),
31 עד באופן של ממשות.

32 ובפשטות: הקב"ה מברך כל יהודי וכל בני ישראל
33 בשנה שיש בה כל הברכות וההצלחות, בטוב הנראה
34 והנגלה.

35 ובפרטיות – כפי שהברכות מורכבות ומתחילות
36 באותיות האל"ף-בי"ת (בעניני טוב בפירוש ובגלוי) –
37 שבזה גופא ישנם כמה אופנים, אך מפני טירחא
38 דציבורא ומפני כמה טעמים אי-אפשר למנות כל
39 הברכות שמתחילות באותיות אל"ף, בי"ת, וכו' עד
40 תי"ו; ויש לומר שזה (וכל אופן בזה) כולל שאר

41 האופנים שבזה (כיון שבשעת-מעשה מכוונים
42 באותיות האל"ף-בי"ת על כל הברכות שמתחילות
43 באותיות מאל"ף עד תי"ו), שהם כוללים כל הברכות
44 וכל הענינים הרוחניים וכל הענינים הגשמיים:

45 שנת אורה, שנת ברכה, שנת גדלות, שנת דיצה, שנת
46 הוד והדר, שנת ועד טוב, שנת זכיות גדולות, שנת חיים
47 טובים וארוכים, שנת טובה בלי מדידה והגבלה כלל
48 וכלל, שנת יעוד טוב, שנת כלכלה, שנת לימוד בהצלחה
49 מופלגה, [ובפרט שיום הכיפורים הוא "מתן תורה"
50 דלוחות האחרונות¹²⁸], שנת מלכות, [ובמיוחד – מלכות
51 בית דוד, בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי דוד מלכא
52 משיחא], שנת נסים [ובפרט שבאים מ"שנת נסים"
53 (תש"נ), ונכנסים (וישנם כבר תשעה ימים, הכולל את
54 יום העשירי, עשרת הימים הראשונים של השנה) לשנת
55 "אראנו נפלאות" (תנש"א)], שנת סימן טוב, שנת עוז,
56 שנת פדות, שנת צדקה ושנת צדיקים [ועמך כולם
57 צדיקים¹²⁹], שנת קדושה, שנת רוממות, שנת ששון
58 ושמחה, שנת תפילה, שנת תשובה [ששלמותה היא
59 ביום הכיפורים, כנ"ל], ושנת תהלה [כל הנשמה תהלל
60 י"ה הללויה", בסיום וחותם ספר תהלים].

61 וכל זה נעשה תיכף ומיד ממש, ובפרט שבני
62 ישראל כבר פסקו בתחלת שנה זו, שתהיה שנת אורה
63 וכו', כל הברכות עם כל אותיות האל"ף-בי"ת, ואחר-
64 כך נותר רק "לארוז את החבילות" ("פאנאנדערפאקן
65 די פעקלעך")¹³⁰, לארוז את הברכות שניתנו בתחלת
66 השנה, ובימים שלאחרי זה, באופן שזה נעשה בגלוי
67 הנכסים וברשות דכל אחד ואחת מישראל.

68 ועוד והוא העיקר – הברכה העיקרית – שנת
69 גאולה, על-ידי-זה שהרגע הקרוב, רגע האחרון של
70 הגלות, מתהפך להיות רגע הראשון דגאולה האמיתית
71 והשלמה על-ידי משיח צדקנו, ואזי תהיה שלימות
72 הגילוי ד"ואני אברכם", "מפי הגבורה", עד שישמעו
73 "און דערהערן" "תורה חדשה מאתי תצא"¹³¹, "מפי
74 הגבורה", וכמו שכתוב¹³² "לא ילמדו עוד איש את
75 רעהו גוי' כי כולם ידעו אותי".

76 ואזי מקבלים פעם נוספת את הברכות שמורכבות
77 מאל"ף-בי"ת (כנגד כפל האל"ף-בי"ת בוידוי כנ"ל),
78 והברכות בפעם השניה הם באופן נעלה יותר, להיותם

(128) משנה תענית כו, ב ובפרש"י. גמרא שם ל, ב.

(129) ישע"י ס, כא.

(130) כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע להזמן שלאחרי עבודת
תשרי (שיחת ליל א' דחג השבועות תש"ח. נדפסה בסה"מ תש"ט ע'
137).

(131) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(132) ירמ"י לא, לג.

(124) קהלת, ה, ז.

(125) יומא פו, ב.

(126) ראה לקו"ש ח"ז ע' 183 ואילך ובהערות 15, 48 שם.

(127) לשון חז"ל – שמו"ר ספכ"ג. ועוד.

הכיפורים להיות נשוי, כפי שלמדים¹³⁸ מהפסוק¹³⁹ "וכפר בעדו ובעד ביתו" – "ביתו זו אשתו".

יב. ויהי רצון, שמהדיבור בכל זה יומשך הדבר בפועל, שהגאולה באה תיכף ומיד ממש, כך שביחד עם אכילת הסעודה השניה שהולכים תיכף לאכול [אשר נשי ובנות ישראל בוודאי כבר הכינו, או שהתחילו בהכנות, באופן ש"הכל מוכן לסעודה"], יאכלו גם סעודת הליתן ושור הבר, ביחד עם כל בני ישראל, וביחד עם משיח צדקנו,

והקיצו ורגנו שוכני עפר¹⁴⁰, ומשה ואהרן עמהם¹⁴¹ – הכהן הגדול [אהרן כהן גדול וגם משה שהיה כהן גדול לדיעה אחת בדברי-אלקים-חיים¹⁴²], ובתוכם ובראשנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, וכל שוכני עפר דכל בית ישראל, החל מהאבות והאמהות, ולפני זה – אדם וחוה [שנמצאים במערת המכפלה, ב"קריית ארבע"¹⁴³].

וכל בני ישראל הולכים לארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי, ולקדש הקדשים,

"ותחזינה (גם ובענינו – לשון הוה) עינינו בשוכן לציון ברחמים" (כפי שזה-עתה התפללנו בתפילת מנחה), "בשוב ה' את שיבת ציון"¹⁴⁴, ה' ביחד עם כל בני ישראל, "ושב ה' אלך את שבותך", "והשיב לא נאמר אלא ושב"¹⁴⁵, כיון ש"עמו אנכי בצרה"¹⁴⁶, ונעשה מן המיצר אל המרחב, עד למרחב אמיתי,

ורואים גם (ותחזינה) איך שהכהן הגדול שבדורנו נכנס אל קדש הקדשים ביום הכיפורים הזה ועושה שם את העבודה, וכל הענינים שהוא פועל שם, כולל תפילת כהן גדול בהיכל, המורכבת מכל אותיות האל"ף-בי"ת, כפי שקבעה בתפלת מוסף (דציבור) דיום הכיפורים במחזור השוה לכל נפש,

והרי בגאולה העתידה יהיה "כל יושביה עליה" (כל נפש), כך שנוסף למעלת התפילה בציבור, תהיה אז גם מעלת התפילה של "כל יושביה עליה", מצד המתפלל, מצד המקום ומצד הזמן¹⁴⁷,

ותיכף ומיד ממש, והוא העיקר.

ברכות שיהיו לעתיד לבוא, בשנת גאולה זו: שנת אורה, שנת ברכה, שנת גדולה, שנת דיצה, שנת הוד והדר, שנת ועד, שנת זכיות גדולות, שנת חיים טובים, שנת טובות גדולות, שנת יעוד טוב, שנת כפליים לתושי, שנת לימוד מופלג, ובמיוחד ב"תורה חדשה", שנת מרומים ושנת מלכות בית-דוד, שנת נסים ושנת נפלאות, שנת טיעתא דשמיא, ובמיוחד בהבנת ה"תורה חדשה" (ובפרט ב"ידעו אותי"), נוסף לכך שמבינים מצד עצמם, שנת עוז, שנת פדות, שנת צדקה, שנת קדושה, שנת רוממות, שנת שמחה, שנת תשובה, שנת תורה ושנת תהלה.

וכאמור, שזה נעשה תיכף ומיד ממש, ואין צורך להמתין "לשנה הבאה בירושלים" (כפי שאומרים בסיום וחזרתם יום הכיפורים), אלא זה ישנו כבר, ובמילא יקויים (גם) "לשנה הבאה בירושלים"¹³³, בארצנו הקדושה בירושלים עיר הקודש, בבית המקדש השלישי, בקדש הקדשים, שבו הכהן הגדול עובד עבודתו (כולל –) ביום הכיפורים הזה.

יא. כדי למהר כל זה – נסיים בחלוקת ממון לצדקה שקשור במיוחד עם ערב יום הכיפורים (כמנהג ישראל),

– ואף-על-פי ש"היום קצר והמלאכה מרובה"¹³⁴ (בערב יום הכיפורים בפרט), הקב"ה נותן כח לכל יהודי שיוכל להכיל ב"גבול" שלו ("היום קצר") כל הענינים, כולל הענינים שלמעלה ממדידה והגבלה (כולל – "שכר הרבה"¹³⁴) –

ובפרט בערב יום הכיפורים בשנה זו, שממנו נכנסים תיכף ליום השבת (נוסף על "שבת שבתון" דיום הכיפורים), שקשור עם "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", שמעין זה נפעל על-ידי מצות הצדקה, שמביאה "שבת ומנוחה" למי שזקוק לצדקה,

ועל-ידי זה ממשיכים את הצדקה האמיתית – שאליה זקוקים כל בני ישראל – תמורת "צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפיוזן לבין האומות"¹³⁵, נעשה הצדקה של "ואתם תלוטטו לאחד אחד בני ישראל"¹³⁶, ומביא את כולם יחד, מתוך שמחה וטוב לבב, ביחד עם חלקם שבעולם, ועל-אחת-כמה-וכמה עם כל בני ביתם,

ובפרט כפי שזה קשור עם העבודה ביום הכיפורים, דאף-על-פי ש"שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו"¹³⁷, צריך ה'כהן גדול' ביום

(138) שם. וראה לקו"ש ח"ז ע' 172 ואילך.

(139) אחרי טז, ו.

(140) ישעי' כז, יט.

(141) ראה תוד"ה אחד – פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב.

(142) זבחים קב, א. וראה בארוכה לקו"ש חל"ב ע' 28 ואילך.

(143) חיי שרה כג, ב.

(144) תהלים קכו, א.

(145) נצבים ל, ג ובפרש"י.

(146) תהלים צא, טו.

(147) ראה מכתב ג' דסליחות ה'תש"נ.

(133) ראה סה"ש תש"ה ריש ע' 83.

(134) לשון המשנה – אבות פ"ב מט"ו.

(135) פסחים פז, ב.

(136) ישעי' כז, יב.

(137) משנה ריש יומא.

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו ערב יום הכפורים לפני כל נדרי, ה'תשנ"א

תרגום מאידית

1 "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו
2 לאמר, כה תברכו את בני ישראל אמור להם, יברכך
3 ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו
4 אליך וישם לך שלום, ושמו את שמי על בני ישראל
5 ואני אברכם"¹.

6 א. מובן מעצמו וגם פשוט (וכמדובר גם בשנים
7 שלפני-זה)², שכל הנמצאים כאן, נכללים בברכות
8 ואיחולים לבביים מקרב ולב עמוק פנימה, שנאמרו
9 לאחר תפילת מנחה (עם כל הפרטים שבדבר);
10 ובהוספה – בקשר עם תלמידי הישיבה, שענינם
11 ועסקם העיקרי הוא – לימוד התורה (יששכר³),
12 כדלקמן.

13 ב. ויובן זה על-ידי תוספת ביאור בהאמור לעיל⁴,
14 ששלימות העבודה של יהודי (כמודגש גם בערב יום
15 הכיפורים וביום הכיפורים) היא דוקא כנשמה בגוף.
16 בעולם הזה הגשמי, תחתון שאין למטה ממנו. באופן
17 שבגוף ובגשמיות דוקא יגלו איך שהם כלי לרוחניות,
18 עד שהקדושה הרוחנית דאלקות תחדור בגשמיות
19 באופן גלוי.

20 וכפי שזה בא לידי ביטוי במעשה המצוות:
21 שלימות קיום המצוות במעשה בפועל נפעל דוקא
22 על-ידי נשמה בגוף (שהוא בבחינת "תחתון" בערך
23 לנשמתו⁵), ודוקא בענינים גשמיים דעולם הזה⁶.

24 ועל-דרך-זה בנוגע לתורה: תורה "לא בשמים
25 היא"⁷, היא ניתנה דוקא בארץ הלזו התחתונה, והכח
26 לפסוק דין נמסר דוקא לבני ישראל – כנשמות בגופים
27 למטה⁸.

(1) נוסח ברכת כהנים – נשא, ו כב ואילך. וראה בארוכה בהברכה
לאחרי תפלת מנחה בתחלתה.
(2) ברכת עיוהכ"פ להת' שיחיו תשמ"ה. תש"נ. ועוד.
(3) ראה ברכה לג, יח ובפרש"י.
(4) בהברכה לאחר תפלת מנחה ס"ז. וראה בארוכה מכתב מוצש"ק
כ"ה אלול ה'תש"נ.
(5) ראה ב"ר פ"ח, יא. פ"ב, ח. וראה תו"א ג, ד ואילך. קונטרס
ומעין מאמר טו. המשך תרס"ו ע' תצה. ובכ"מ.
(6) וטעם הדבר, כי "נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים"
– ראה בארוכה תניא פל"ו ואילך. וראה מכתב שבעה ערה 4.
(7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.
(8) ראה קונטרס משיחת ש"פ האזינו, שבת שובה שנה זו
(ה'תשנ"א) ס"ח. ושי"נ.

28 יתרה מזו: דוקא ה"יש הנברא" בעולם הזה הגשמי
29 קשור עם ה"יש האמיתי" (עצמותו ומהותו יתברך)⁹,
30 שמשפיע ומברך ונותן כח ליש הנברא, הגוף של
31 יהודי¹⁰; וזה מתגלה על-ידי עבודת יהודי עם גופו
32 הגשמי¹¹.

33 וכפי¹² שזה מתבטא בענין שכר המצוות – כידוע
34 פסק-דין¹³ הרמב"ן¹⁴, שתכלית השכר הוא דוקא בזמן
35 תחיית המתים כשהנשמות יחזרו למטה בעולם הזה,
36 ויתלבשו שוב בגופים גשמיים; זאת-אומרת שהשכר
37 האלקי הנעלה ביותר יתקבל דוקא אצל יהודים
38 כנשמות בגופים בעולם הזה הגשמי.

39 ג. ובבני ישראל עצמם נמצא ענין זה בגלוי עוד
40 יותר אצל בחורי ישיבה – שבהיותם נשמות בגופים
41 (וגופים בריאים בשלימות – עם רמ"ח איברים ושס"ה
42 גידים), בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו,
43 חיייהם ועסקם הוא – לימוד התורה; עד באופן
44 ש"תורתם אומנותם" (בלשון חכמינו ז"ל¹⁵): אומנותם
45 (המקצוע) הגשמית בעולם הזה הגשמי – היא תורה.
46 ויתירה מזו: אצלם רואים בגלוי איך שה"עולם"
47 (יש ומציאות העולם) בעצמו מסייע ועוזר בעבודת
48 השם – וכביאור הרמב"ם (בהלכות תשובה¹⁶), שכוונת
49 ותכלית היעודים הגשמיים בתורה היא בכדי שבני
50 ישראל יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות במנוחת
51 הנפש ומנוחת הגוף בתכלית השלימות, בלי בלבולים
52 חס-ושלום. זאת אומרת, שיהודי צריך "לראות" את
53 המנוחה וההרחבה בגשמיות עולם הזה כאמצעי לסייע

(9) ביאורי הזהר (לאדהאמ"צ) בשלח מג, ג. וראה ד"ה ולקחתם
לכם תרס"א.

(10) שהחיבור דיש הנברא עם יש האמיתי הוא בעיקר בנוגע לגוף
ישראל, אף שבכללות כן הוא בנוגע לכל הבריאה (ראה סה"ש תשמ"ח
ח"א ע' 520 הערה 42). ולהעיר שבחירת וכח העצמות הוא דוקא
בהגוף (ראה סה"ש תורת שלום ע' 120 ואילך).

(11) וגם זה הוא מהטעמים והמעלות שבמצוות מעשיות דווקא –
ראה גם מכתב הנ"ל הערה ד"ה ומעלה זו . . . דווקא בגשמיות. ושי"נ.

(12) בהבא להלן – ראה בארוכה מכתב הנ"ל. ושי"נ.

(13) "דין" – ע"ד הדין ומשפט דיוהכ"פ, "דאיהו רחמי", בחי'
חסדים הנסתרים, כדלקמן בפנים.

(14) בשער הגמול בסופו (בהוצאת שאוועל – ע' שט).

(15) ראה שבת יא, א. ובכ"מ (וראה לקו"ש ח"ז ע' 305 הערה

(22).

(16) פ"ט ה"א.

נמשכים ומתגלים דוקא במדידה והגבלה, עד בגשמיות
העולם,

ועד יתירה מזו: מתגלה גם איך הדין ומשפט
שביום הכיפורים (גמר הדין דראש השנה²⁵) – הוא
באופן ד"משפט.. דאיהו רחמי²⁶, עד רחמים רבים
שלמעלה ממדידה והגבלה, ואדרבה – למעלה גם מרחמים
רבים גלויים, כיון שהדינים הם באמת ובפנימיות –
חסדים הנסתרים (שלמעלה מגדר גילוי²⁷), ועל-ידי
תשובה עילאה ביום הכיפורים הם נמשכים ומתגלים
בפשטות למטה מעשרה טפחים נשמות בגופים, ברב
טוב גשמי ורוחני, באופן שרואים בגלוי איך שהדין
הוא – דין עילאה (בדוגמת תשובה עילאה).

ה. בכל הנ"ל מתווספת הדגשה בקביעות שנה זו –
שיום הכיפורים חל בשבת: נוסף על כל המעלות ד"שבת
שבתון²⁸ (עשירי יהיה קודש), ישנן גם המעלות
דקדושת יום השבת-קודש (שביעי יהיה קודש)²⁹.
ולהוסיף: נפסק להלכה ש"כשתבוא שבת יהא
בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה³⁰, זאת-אומרת
שביום השבת "מלאכתך" של אומנתך (בעולם הזה
הגשמי) גופא "עשויה" על-ידי הקב"ה; שזה מוסיף
נתינת כח לתלמידי הישיבה בעבודתם במשך כל
השנה, ללמוד תורה מתוך מנוחת הנפש והגוף, כיון
ש"מלאכתך עשויה", מספקים להם צרכיהם הגשמיים
(כנ"ל סעיף ג).

ו. ענין זה מודגש יותר בשנה זו בכללותה –
בבואנו משנת תש"נ, ראשי-תיבות תהא שנת נסים
[ולפני זה – שנת תשמ"ט ירך, ושנת תשמח, שנת
הקהל], ובעמדתו בהתחלת שנת תנש"א ראשי-תיבות
תהא שנת אראנו נפלאות (ראשי תיבות שנתפרסמו
ונתפשטו בתפוצות ישראל³¹):

(25) כמו שאומרים בתפלת ר"ה ויוהכ"פ (פיוט ונתנה תוקף) –
"בראש השנה יכתובן וביום צום כיפור יחתמון". וראה ר"ה טז, א"ב.
וראה מכתב ח"י אלול תשמ"ו הערה ד"ה לכתובה ולחתימה. וש"נ.

(26) תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). ובנגלה דתורה – "ושפטו
העדה והצילו העדה" (ר"ה כו, א).

(27) ראה תניא פכ"ו (לג, א).

(28) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

(29) ולהעיר שגם שבת היא תשובה עילאה (אגה"ת פ"י. וראה
בהברכה דלעיל ס"ח).

וידוע גם השייכות דשבת לתורה – כמובן גם ממ"ש בגמרא (שבת
פו, ב) דלכו"ע בשבת ניתנה תורה. וממ"ש בזהר (ח"ג כט, א. ומרומז
בשבת קיט א. וראה לקו"ש ח"א ע' 40) דת"ח איקרי שבת.

(30) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע או"ח סש"ו ס"ח. שו"ע
אדה"ז שם סכ"א. וראה קונטרס משיחת ש"פ שופטים תש"נ ס"ו.

(31) להעיר מרמב"ם (הל' ממרים פ"א ה"א-ב. שם פ"ב ה"ב
ואילן) שמנהגות ש(הנהיגו ב"ד הגדול ו)פשטו בכל ישראל יש עשה
ול"ת בקיומם.

לכני ישראל בעבודת השם; ובהתאם לזה – צריך הוא
גם לנצלה באופן המירבי;

וענין זה נראה בפועל בבחור ישיבה: מסירים ממנו
את דאגות עניני עולם הזה, דאגות הפרנסה וכיוצא
בזה (אשר מסופקים לו על-ידי הוריו, הנהלת הישיבה
וכיוצא בזה), בכדי שיוכל ללמוד תורה מתוך מנוחת
הנפש ומנוחת הגוף, עד באופן ש"אומנותו"
(הגשמית) היא "תורתו".

– בחורי ישיבה ודאי שאינם צריכים לביאור נוסף
בהאמור; ואם אמנם צריכים לזה – הרי "תן לחכם)
ויחכם עוד"¹⁷. ובפרט שהנכם לומדים תורה בחבורה,
במילא מתווסף (אפילו בדרך הטבע של העולם)
בהצלחת הלימוד¹⁸, וכל המעלות הקשורות בתלמוד
תורה דרבים ותלמוד תורה ברבים.

ד. מעלה זו של תלמידי הישיבה – יש לה שייכות
מיוחדת עם יום הכיפורים:

ביום הכיפורים, "אחת בשנה"¹⁹, בני ישראל הם
כנשמות בגופים – "דוגמת מלאכי השרת"²⁰, עד
שמאירה בהם דרגת הקדושה דיום הכיפורים –
"העשירי יהיה קודש"²¹, עד קדש הקדשים.

ובעבודת ה': תכלית השלימות דתשובה עילאה
היא ביום הכיפורים²², דביקות והתאחדות של יהודי
עם הקב"ה, שנפעלת במיוחד ובגלוי על-ידי התורה
(ויום הכיפורים הוא יום נתינת לוחות האחרונות²³).

זאת אומרת, שביום הכיפורים ישנו חיבור של שני
קצוות: בתור נשמה בגוף, קשור במדידה והגבלה,
מתקשר יהודי עם דרגת הקדושה שלמעלה מכל מדידה
והגבלה.

על-דרך האמור לעיל בנוגע לגילוי י"ג מדות
הרחמים בעשרת ימי תשובה ככלל, שעליהם נאמר²⁴
"דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ועל-אחת-
כמה-וכמה כאשר נמצאים בסיום יום התשיעי,
ובתוספת דיום העשירי יהיה קודש, שבו היא שלימות
גילוי י"ג מדות הרחמים, וביחד עם זה – הרי הם

(17) משלי ט, ט.

(18) עד ש"אין התורה נקנית אלא בחבורה" (ברכות סג, ב). וראה
אבות פ"ו מ"ו. ועוד.

(19) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

(20) טור או"ח סתר"ו (מפדר"א פמ"ו). שם סתר"ו ט. שו"ע אדה"ז
שם ס"ט (מדבר"ר פ"ב, לו). רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סו"ס תרי.

(21) לשון הכתוב – בחוקותי כז, לב.

(22) נסמן בהברכה דלעיל הערה 89.

(23) תענית כז, ב ובפרש"י. גמרא שם ל, ב.

(24) ישע"י נה, ו. ר"ה יח, א.

29 והגבלה ד"שבת שבתון", "אחת בשנה".
 30 ועוד והוא העיקר: כל זה מקדים ומזרז עוד יותר
 31 – ותיכף ומיד (כיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"⁴⁰) –
 32 גאולה האמיתית והשלמה (שאו יהיו תכלית ושלמות
 33 כל הענינים הנ"ל, כולל – כל המעלות דשביעי (יום
 34 השבת) בשלימות, וכל המעלות דעשירי (יום
 35 הכיפורים) בשלימות) – על-ידי משיח צדקנו
 36 – שעליו נאמר (במזמור פט בתהלים)⁴¹ "מצאתי
 37 דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו".

38 וסיום וחותם המזמור⁴² – "ברוך ה' לעולם אמן
 39 ואמן": שנשפעת הברכה וההמשכה דהוי' בעולם
 40 ("לעולם"), עד בעולם הזה התחתון שאין תחתון
 41 למטה ממנו (ועל-דרך-זה "עולם" התחתון דבני
 42 ישראל⁴³ – גוף הגשמי); ובאופן ד"אמן ואמן" –
 43 באופן דנצחון ("גבורים נוצחים", על-דרך "אנן
 44 ניצוחייא"), ונצחון גם מלשון נצחיות, שממשיכים את
 45 העבודה – נשמות בגופים בלי הפסק כלל – בחיים
 46 נצחיים (כפסקדין הרמב"ן הנ"ל), תיכף ומיד ממש.

47 "ותחזינה עינינו" בעבודת הכהן-גדול בבית
 48 המקדש, "מקדש אד' כוננו ידיך"⁴⁴, ובמיוחד ביום
 49 הכיפורים – העבודה לפני ולפנים (נוסף על "ונשלמה
 50 פרים שפתינו"⁴⁵ ככזמן הזה, גם "פריס" בפשטות).

51 ומקבלים את כל הברכות וההצלחות על סדר הא"ב
 52 (כנדפס בסידור ומחזור⁴⁶ – השוה לכל נפש, ובמילא
 53 הרי זה מתקבל בכל נפש, אנשים נשים וטף, וכולם
 54 יחד). ותיכף ומיד ממש – קיום כל הברכות בפועל
 55 ממש, למטה מעשרה טפחים, נשמות בגופים.

56 ועיקר הברכות – גאולה האמיתית והשלמה על-
 57 ידי משיח צדקנו. ו"בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
 58 ובבנותינו"⁴⁷, באים כל בני ישראל, מכל קצוות וארבע
 59 כנפות תבל – לארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש,
 60 להר הבית ולבית המקדש, ולקדש הקדשים.

61 ועוד ועיקר – תיכף ומיד ממש, אמן ואמן.

1 נס³² (ועל-דרך-זה – נפלאות) הוא מלשון רוממות
 2 והתנשאות³³, כמו שכתוב³⁴ "ארים נסי", "כמו נס על
 3 ההרים"³⁵. ובעבודת האדם – עבודה והנהגה באופן
 4 נסי, למעלה מדרך הטבע; ויתירה מזו: "על ההרים"
 5 (לא "בהרים"), למעלה אפילו ממעלת ה"הרים". עד
 6 באופן, שהטבע עצמו מתעלה לדרגת נס.

7 וענין זה מתבטא בגלוי בחיי בחורי ישיבה, אשר
 8 הם, נשמות בגופים, כפופים לחוקי הטבע בעולם הזה
 9 הגשמי – מוֹנָמִים ברוחניות "על ההרים", בהיותם
 10 חדורים בתורה, "תורתם אומנתם".

11 ז. על-פי הנ"ל מובן שכל הברכות האמורות לעיל
 12 (לאחר תפילת מנחה) – ברכות והמשכות מלמעלה
 13 מעלה עד למטה³⁶ – שייכות ביתר שאת וביתר עז
 14 לתלמידי הישיבה.

15 ובפשטות: הקב"ה יברך אתכם שכל הענינים
 16 האמורים יימשכו בפשטות בגשמיות למטה מעשרה
 17 טפחים, נשמות בגופים, ובפשטות – ברב טוב גשמי
 18 ורב טוב רוחני, ומתוך שמחה וטוב לבב.

19 כולל – הכחות לנצל את כל הברכות מתוך שמחה
 20 וטוב לבב.

21 ובמיוחד בנוגע לתלמידי הישיבה – שיתווסף
 22 בהצלחתכם בלימוד התורה, באופן ד"לאסוקי
 23 שמעתתא אליבא דהלכתא" (דין ומשפט – בחינת
 24 מדידה והגבלה בתורה עצמה), וגם באופן ד"דרוש
 25 וקבל שכר"³⁷ (שלמעלה ממדידה והגבלה), כמו
 26 שכתוב³⁸ "יגדיל תורה ויאדיר", עד – למעלה מכל
 27 מדידה והגבלה³⁹.

28 וכל זה כהכנה מתאימה להגילוי שלמעלה ממדידה

(32) בהבא להלן – ראה ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 371 ואילך.
 מכתב וא"ו תשרי ה'תש"נ.

(33) ראה מצו"צ תהלים ס, ו. אוה"ת שה"ש ע' כט. בשלח ע'
 תרסה. סהמ"צ להצ"צ עג, א. ובכ"מ.

(34) ישע"י מט, כב.

(35) סהמ"צ שם. וראה סה"ש שם הערה 19.

(36) וראה הברכה דלעיל בתחלתה שענין זה מודגש במיוחד
 בברכת כהנים.

(37) סוטה מז, א. וש"נ.

(38) ישע"י מב, כא. חולין סו, ב.

(39) להעיר שגם בהפסוק "יגדיל תורה ויאדיר" – ב' פירושים מן
 הקצה אל הקצה*: (א) דקאי על לימוד עם תשב"ר (רמב"ם הל' ת"ת
 ספ"ב) – שהוא לימוד דוקא במדוה"ג (בהתאם לדעת התינוקות). (ב)
 דקאי על לימוד שאינו נוגע הלכה למעשה (חולין שם), ובלשון חז"ל
 "דרוש וקבל שכר" (כפנים) – היינו לימוד באופן שלמעלה ממדוה"ג.
 וע"פ המבואר בפנים אולי יש לבאר דשלמות ענין התורה היא
 כשמחברת ב' הענינים דגבול ובלי גבול (כפי שזה מתבטא במיוחד
 אצל תלמידי ישיבה).

(*) וידוע שב' פירושים בפסוק אחד שייכים זה לזה (ראה לקו"ש
 ח"ג ע' 782. וש"נ).

(40) נוסח "אני מאמין". וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

(41) פסוק כא. – וקאי על משיח צדקנו שבא בהיסח הדעת, כמו
 מציאה (סנהדרין צו, א).

(42) בהבא להלן – ראה בהברכה דלעיל ס"ט. וש"נ.

(43) "עולם קטן זה האדם" – תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט ק,
 א. וראה אדר"ג פל"א, ג. קה"ר א, ד. זח"א קלד, ב. ועוד.

(44) בשלח טו, יז ובפרש"י.

(45) הושע יד, ג.

(46) בתפלת מוסף (דציבור) דיוהכ"פ.

(47) בא י, ט.

לקוטי שיחות ר"ה – ו' תשרי כרך י"ט

מתורגם ללשון הקודש

21 שתפילתה היתה כ"מדברת על לכה..." ואמר לה "עד מתי
22 תשתכרין...". חנה ענתה לו על כך "לא אדוני... ואשפוך
23 את נפשי לפני ה'"⁹, וכך הלאה.

24 שהרי לכאורה אינו מובן כאן:

25 (א) כיצד ייתכן שלעלי הכהן תהיה טעות גדולה כל כך
26 – מן הקצה אל הקצה, עד אשר במקום להכיר¹⁰ בכך
27 שתפילתה היא מתוך השתפכות הנפש, הוא חשב שהיא
28 "שכורה"?

29 (ב) גם אם יימצא הסבר לטעותו של עלי¹¹, עדיין אין
30 מובן, מדוע מסופר על כך בתורה? הרי אפילו "בגנות
31 בהמה טמאה לא דבר הכתוב"¹², ובודאי כך הוא, להבדיל,
32 לגבי עלי הכהן!

33 (ג) אם אכן "ויחשבה.. לשכורה"¹³, מדוע ממתין עלי
34 בדבריו עד סיימה את תפילתה, כפי שמסביר רש"י את
35 "ועלי שומר את פיה"¹⁴ – לשון המתנה – הן היה עליו
36 להפסיק מיד ולדאוג להוצאתה מבית ה'?

ג.

השיחה בין עלי הכהן לבין חנה איננה על
"שכרות" פשוטה

37 מכל זאת מובן, שעלי לא החשיבה כשכורה במשמעות
38 הפשוטה של המילה¹⁵, אלא ל"שכורה" בענין התפילה.
39 כלומר, כיון שחנה "הרבתה להתפלל"¹³ היתה זו תפילה
40 יותר מן המידה, שאיננה רצויה¹⁶ כאשר נצבים לפני ה'
41 בבית ה' (כדלהלן בסעיף ט).

שבאותו הזמן היו הם מנהיגי העם. וגם שופט סתם – הרי דיין צ"ל "דין דין
אמת לאמיתו" (שבת י, א. וש"נ), שקשור עם עיניו במחשבת הנדון (עיין בתוס'
שם ובכ"ב ח, ב).

ולמעשה, דכהנים בכלל שייכים לענין המחשבה, דעבודתם היא בחשאי
וברעותא דלבא (זח"ג לט, א), וגם ע"פ נגלה הרי ענינם מה ש"הובדלו.
לעבודת הקרבנות" (רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ד) שמחשבה עיקר בזה ולשם
ששה דברים הובח נזבח (זכחים מו, ב במשנה) ועד"ז בשאר העבודות.

(11) ראה רש"י (ועוד) ש"א שם, יג (יב). מפרשי הע"י ברכות שם. יד
אפרים וחכמת שלמה לשו"ע או"ח סי' קא. ועוד.

(12) ב"ב קכג, א.

(13) ש"א שם, יג.

(14) שם, יב.

(15) להעיר מסידור (קטז, א), דמ"ש עלי עד מתי תשתכרין הו"ע "שכרות
ולא מיין".

(16) ראה ברכות לב, ב וברש"י ובתוד"ה כל המאריך שם. וי"ל שקס"ד
דעלי ה' דחנה היתה מצפה שתעשה בקשתה (וצע"ק שם לא, ב: א"ל רבש"ע
כו' דמשמע שכן הוא באמת). וצע"ק שלא הובאה מעלת המאריך בתפלתו
בפוסקים שם. ואולי נכלל במש"כ בטושו"ע שם ר"ס קז.

א.

יש ללמוד מתפלת חנה הוראה לגבי עבודת היהודי
בר"ה

1 בהפטרות היום הראשון של ראש השנה (תחילת ספר
2 שמואל)¹ מסופר על חנה, אשת אלקנה. תוכן ההפטרה
3 הוא, שבתחילה "ולחנה אין ילדים"², ואחר-כך, באמצעות
4 תפילה (בהיותה במשכן שילה) היא נפקדת בכך – שמואל
5 הנביא.

6 מטרת קריאת ההפטרה בחגים, כבשאר ההפטרות, היא
7 בדומה לקריאת התורה³, מלשון הוראה⁴: על היהודי
8 ללמוד מכך הוראה לגבי עבודתו בשבת זו ובחג זה.

9 כך גם בעניננו: גם אם הסיבה לקריאת הפטרה זו
10 בראש השנה היא⁵ כיון שחנה נפקדה בראש השנה⁶, בכל
11 זאת כוללת ההפטרה מספר הוראות בעבודת היהודי בראש
12 השנה, ומספר הוראות כלליות⁷:

13 כיון שה"עבודה" שהביאה לפקידת חנה, שהיא העיקר
14 בהפטרה (כפי שהוסבר לעיל), היתה תפילתה בשילה, הרי
15 מסתבר לומר, שעיקר הלימוד מן ההפטרה לגבי עבודת
16 היהודי בראש השנה הוא מתפילת חנה, ובמיוחד לפי
17 הדיעה המובאת בשל"ה⁸, שגם תפילת חנה היתה בראש
18 השנה.

ב.

השאלות המתעוררות על הסיפור אודות תפילת חנה

19 הדברים יובנו על-ידי ההסבר על הסיפור בענין תפילת
20 חנה, שבתחילה חשב אותה עלי ל"שכורה" (מפני

(* הוא יום היראצייט של הרבנית הצדקנית מרת חנה תנצב"ה (אמו של
– יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א). נסתלקה שבת תשובה בעת עלות המנחה
שנת תשכ"ה. המו"ל.

(1) מגילה לא, א (ומפטיירין בחנה"). טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתקפ"ד
ס"ב (ס"ז).

(2) ש"א א, ב.

(3) שהרי לכתחילה במקומה באה (אבודרהם סדר שחרית של שבת
ופירושה. ועוד).

(4) זח"ג נג, ב. ועוד.

(5) רש"י ור"ן מגילה שם. שו"ע אדה"ז שם.

(6) ר"ה יא, א. וש"נ.

(7) כמחז"ל (ברכות לא, סע"א) "כמה הלכתא גברוואת איכא למשמע מהני
קראי דחנה".

(8) מס' ראש השנה שלו (ריד, א בהגה"ה). – והוא דלא כדרשת חז"ל
(יל"ש עה"פ (שם, ג) ועלה האיש ההוא. וראה שם עה"פ (שם, ד) ויהי היום)
שהי' בעת עלי' לרגל.

(9) ש"א שם, יג-טו.

(10) להעיר דעלי נתמנה אותו היום שופט על ישראל (רש"י שם, ט)

1 תשובת חנה על כך היא "ואשפוך את נפשי לפני ה'":
 2 כאשר הענין של "הרבתה להתפלל" כרוך בהשתפכות
 3 הנפש, אזי אין זו "שכרות" בתפילה, כי אם, להיפך, דרגה
 4 נעלית בה¹⁵.
 5 זהו הקשר בין תפילת חנה לבין ראש השנה, מפני
 6 שהדושיח בין עלי הכהן לבין חנה אודות אופן התפילה
 7 בבית ה' מבהיר גם את תוכן הכללי של תפילת חנה ושל
 8 מספר תפילות בראש השנה, כפי שיוסבר להלן.

ד.

שני הענינים בתפילות ראש השנה

9 בתפילות ראש השנה מצויים שני ענינים הפכיים:
 10 מצד אחד ראש השנה הוא יום הדין לכל צרכי האדם,
 11 הן ברוחניות והן בגשמיות (ככתוב¹⁷ "כי חק לישראל הוא
 12 משפט לאלקי יעקב": חק לישראל – מלשון¹⁸ "הטריפני
 13 לחם חוקי" – הוא המשפט על מזונות וצרכים גשמיים¹⁹
 14 ו"משפט לאלקי יעקב" הוא המשפט על ענינים רוחניים¹⁸,
 15 על דרגת "גילוי אלקות בנפשו"²⁰). לפיכך מבקשים
 16 בתפילות ראש השנה על בני חיי ומזוני, וגם על הצלחה
 17 בענינים רוחניים.

18 מצד שני ידוע, שעיקר העבודה בראש השנה
 19 (המתבטאת בעיקר בתפילה) היא הכתרת הקדוש-ברוך-
 20 הוא למלך²¹, ובלשון חז"ל²² "שתמליכוני עליכם", כנאמר
 21 בתפילת ראש השנה "מלוך על העולם כולו בכבודך",
 22 "מלך על כל הארץ", ועוד. והרי הכתרת מלך וקבלת
 23 מלכותו נעשית רק על-ידי התבטלות מוחלטת וכניעה
 24 כלפיו עד אשר אין חשים כלל ברצון ה"עצמי"²³
 25 (והתבטלות זאת גורמת למלך "לקבל" את ההכתרה).

26 שני ענינים אלו הם תרתי דסתרי: כאשר מתבטלים
 27 כלפי המלך, אין חושבים ומבקשים על הצרכים העצמיים,
 28 הקשורים לרצון העצמי. כך הוא בענינים גשמיים (שהם
 29 עיקר הדין בראש השנה, כמוסבר בהגהות מיימוניות²⁴)
 30 ואפילו בצרכים רוחניים.

31 (וכידוע, נאמר בתיקוני זוהר²⁵, שהמבקשים "ביומי

32 דכפורי" על "מזוני סליחה וכפרה וחיי, כתבנו לחיים" הם
 33 ככלבים הנובחים "הב הב", מפני שהם חושבים על עצמם
 34 ולא על השכינה.

35 אך מצד שני נקבעו הבקשות על צרכי האדם בנוסח
 36 התפילה על-ידי חז"ל בהסבירם שזוהי עת רצון למילוי
 37 הבקשות, ומכך מובן שהבקשות אינן צריכות לנבוע רק
 38 מקבלת-עול – מכך שהקדוש-ברוך-הוא ציוה על ישראל
 39 לבקש צרכיהם בראש השנה, והם עושים זאת רק כדי
 40 לקיים רצונו – אלא צריך לבקש גם מתוך רצון לצרכים
 41 (המבוקשים).

42 כלומר, מצד אחד יש לרצות ולהתכוון בחלק זה של
 43 התפילה לכך שהקדוש-ברוך-הוא ימלא משאלותיו²⁶,
 44 ולשם כך יש צורך בהרגשת ישות ומציאות עצמית, ויחד
 45 עם זאת יש לקיים את "תמליכוני עליכם", דבר הדורש
 46 התבטלות מוחלטת של הישות והמציאות העצמית.

ה.

הצבת שאלה זו לגבי תפילות כל השנה

47 לכאורה, נשאלת שאלה זו לגבי התפילות בכל השנה
 48 כולה²⁷:

49 בתפילת שמונה-עשרה המתפלל הוא כעומד לפני
 50 המלך²⁸, ובעמדו לפני המלך אל לו לגלות תחושת²⁹ ישות
 51 עצמית, עד כדי כך, שנאמר בגמרא³⁰, שאפילו על מעשה
 52 של "מחזה במחוג קדמי מלכא" (=רומז בתנועה לפני
 53 המלך) מגיע עונש של היפך החיים, יחד עם זאת נקבעו
 54 בנוסח התפילה של כל יהודי י"ב הברכות האמצעיות,
 55 שתוכנן הוא בקשת צרכי האדם.

56 אך יש הבדל עצום בין תפילת ראש השנה לתפילות
 57 בכל השנה:

58 במשך השנה, לאחר ההכתרה בראש השנה, הקדוש-
 59 ברוך-הוא הוא כביכול, כ"מלך" המנהיג מדינה, והתבטלות
 60 בני המדינה למלך היא באופן שמורגשים מציאותם
 61 וצרכיהם של המונהגים. רק כאשר נצבים ממש לפני
 62 המלך, צריך שיהיה ניכר שהמדינה כולה נכנעת לפניו.

עומדין (קה, סע"ג). שם

בסופו (ד"ה אל תעש). ולהעיר מכתר שם טוב ס"י של בסופו.

(26) ואדרבה, זהו עיקר מ"ע דתפלה להתפלל לה' כאשר חסר לו איזה

דבר וכיו"ב (ראה סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה בתחלתו, ויש"נ).

(27) וראה לקו"ש חכ"ג ע' 217 ואילך.

(28) ראה שבת י', א. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס צה. ועיין ברכות לג, רע"א:

עומד לפני ממה"מ כו'.

(29) ראה שו"ע אדה"ז ס"י קד ס"ב: עומד לפני המלך – אין לזוז ממקומו.

(30) חגיגה ה', ב. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 32 הערה 13.

(17) תהלים פא, ה.

(18) משלי ל, ח. לקו"ת ר"ה נד, ד. נה, סע"ד. ד"ה כי חק תש"י ספ"ז.

(19) ד"ה כי חק שם. ועוד.

(20) לשון לקו"ת שם נו, א.

(21) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 124 ואילך. 339 ואילך. ח"ט

ע' 434 ואילך. 450 ואילך. 489 ואילך. ויש"נ.

(22) ר"ה טז, א. לד, ב.

(23) ראה ד"ה תקעו תש"א פ"ב. ד"ה יו"ט של ר"ה תש"ג פ"ב.

(24) הלי' תשובה רפ"ג בשם הרמב"ן. הובא בלקו"ת ר"ה נט, ב.

(25) ת"ו (כג, א). וראה או"ת להה"מ ר"פ ויגש. אגדות חז"ל ד"ה אין

33 בהתבטלות מוחלטת של עצם הנשמה, המתגלה בעבודת
34 "תמליכוני עליכם".

ז.

כיצד דורשים מכל יהודי לכלול בקרב שני קצוות

35 לכאורה ניתן לשאול: בקשות הצרכים בראש השנה
36 נקבעו על-ידי חז"ל בנוסח התפילה של כל יהודי בכל מצב
37 שבו הוא שרוי. והרי ידע אינש בנפשיה שבקשת הצרכים
38 הגשמיים והרוחניים איננה נובעת רק מן הכוונה לבצע את
39 רצון ה', אלא גם מתוך הימצאות ב"מיצר" בפשטות. הוא
40 רוצה שהקב"ה ימלא את משאלותיו שלו (של המבקש)
41 "מידו המלאה... והרחבה". על כך מבוססת המצוה, כפי
42 שנאמר במפורש בברכות התפילה, ועל כך מושתתת
43 חשיבותה³⁸ של התפילה והשפעתה – שיתרפא החולה
44 וירד הגשם וכדומה.

45 אם היו דורשים מן האדם שלא לחשוב כלל על צרכיו
46 הגשמיים בתפילת ראש השנה, אלא להקדיש את כל
47 עבודתו לענין "תמליכוני עליכם" – קבלת עול מלכות ה'
48 – לא היה שום קושי בדבר,

49 שהרי זהו זמן של "קירוב המאור אל הניצוץ"³⁹, וכל
50 יהודי מסוגל לעורר את עצמו להתקרב אל הקדוש-ברוך-
51 הוא, לשכוח את צרכיו העצמיים ולהקדיש את כל רצונו
52 להתאחדות עם ה"מלך".

53 אך כיצד דורשים מכל יהודי להכיל בקרב שני
54 הקצוות יחדיו: מצד אחד עליו לחשוב על משאלותיו
55 העצמיות ולרצות שהקב"ה ימלאן, כשיחד עם זאת אל לו
56 לערב בכך רגשות עצמיים, אלא לעשות זאת רק למען
57 הקדוש-ברוך-הוא?

ח.

השתוקקות הנשמה לברור ניצוצות הקדושה

58 הדברים יובנו לפי פירוש הבעש"ט⁴⁰ על הפסוק⁴¹
59 "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף", שהרעב והצמא
60 של הגוף למאכל או למשקה נובעים מכך ש"נפשם בהם
61 תתעטף", מכך שהנפש רוצה לברר ולזכך את ניצוצות
62 הקדושה שבמאכל ובמשקה, מפני שניצוצות אלו שייכים
63 אליו, "שהוא (דוקא) צריך לתקן".

1 לעומת זאת, בשעה שמכתירים את המלך, כאשר הוא
2 עדיין רם ונישא, מעל להנהגת המדינה, דרושה כניעה
3 והתבטלות עצומה יותר, כך שלא תורגש שום מציאות זולת
4 המלך עצמו. ונשאלת השאלה: כיצד ייתכן במצב כזה
5 לבקש מן המלך צרכים אישיים?

ו.

בקשת הצרכים היא כדי להמליך עליהם את הקדוש-ברוך-הוא

6 ההסבר לכך הוא:
7 היהודי אינו צריך לבקש את צרכיו בראש השנה
8 לתועלתו שלו, כדי שתהיה לו רווחה בענינים גשמיים,
9 ואפילו רוחניים, אלא בהמשך לעבודת "תמליכוני עליכם":
10 הפעולה של "מלוך על העולם כולו בכבודך", השראת
11 מלכות הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם יכולים להתקיים רק
12 על-ידי התעסקותו של היהודי בעניני העולם הזה
13 ובהפיכתם ל"מכון לשבתו יתברך"³¹.

14 כיון שלכל יהודי יש ניצוצות קדושה השייכים
15 לנשמתו, ואשר הוא חייב לבררם ולזככם³², והם
16 "מלובשים" בדברים הגשמיים שהקדוש-ברוך-הוא ייעד
17 בשבילו, לפיכך מבקש היהודי מן הקדוש-ברוך-הוא שיתן
18 לו דברים אלו כדי שיוכל להגשים באמצעותם את "מלוך
19 על העולם כולו" – בחלק השייך אליו.

20 יוצא אפוא, שגם בבקשת צרכי האדם בראש השנה
21 אינה מעורבת הרגשת ישות עצמית, כי הוא מבקש זאת
22 למען הקדוש-ברוך-הוא³³. להיפך – הבקשה נובעת דוקא
23 מן ההתבטלות המוחלטת אשר בה שרויים בעת הכתרת
24 המלך, כיון שלבירור וזיכוך הניצוצות יש קשר לעצם
25 הנשמה³⁴.

26 (כשם שהמטרה של "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה
27 בתחתונים"³⁵, המתבצעת על-ידי עבודת הבירורים, נובעת
28 בשורשה מעצמותו ית'³⁶, כך אצל ישראל, המקיימים
29 כוונה זו בפועל, קשורה עבודה זו לעצם נשמתם)

30 והרי לגבי עצם הנשמה אינו קיים הענין של רצון עצמי
31 כי היא "חבוקה ודבוקה בך.. יחידה ליחדך"³⁷, ומוכן,
32 שבקשת צרכי האדם כדי להגשים את כוונת ה', כרוכה

(31) לשון התניא פל"ד.

(32) ראה תר שם טוב סי' ריח. תורת הבעש"ט שהובאה לקמן בפנים
סעיף ח.

(33) בלשון הה"מ (אר"ם שם) "להשפיע בשכינת עוזו", "בשביל השכינה".

(34) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 79. קונטרס ענינה של תורת
החסידות סוס"כ.

(35) תניא רפ"ו.

(36) ראה סד"ה אם בחוקתי תרס"ז (בהמשך תרס"ח).

(37) הושענות דיום ג'.

(38) ראה תניא ק"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח. וראה רמב"ם הל' תפלה
פ"א ה"ב.

(39) דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(40) תר שם טוב סי' קצד (כה, ג), וראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נעתק
תוכנו בלקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 165).

(41) תהלים קו, ה.

1 כלומר, אמנם האדם חש רעב גופני למזון, אך לאמיתו
2 של דבר זהו ה"רעב" של נשמתו לניצוצות הקדושה
3 שבמאכל השייכים אליו.

4 כך גם בענייננו: בקשות היהודי ותחנוניו אל הקדוש-
5 ברוך-הוא בראש השנה לצרכים גשמיים ורוחניים, הן
6 לאמיתו של דבר ה"רעב" של נשמתו להגשים את כוונת
7 הקדוש-ברוך-הוא להפיכת דברים גשמיים אלו לדירה לה'
8 יתברך, גם אם בחיצוניות נראה שהן נובעות מהתחשבותו
9 במציאותו העצמית ובענינים של בני חיי ומזוני.

10 יתר-על-כן: עצם העובדה, שיהודים מתעוררים מעומק
11 נשמתם באמירת "ונתנה תוקף... מי ינוח..." יותר מן
12 ההתעוררות באמירת "מלוך על העולם כולו בכבודך..."
13 היא הוכחה לכך, שאכן זוהי האמת בעומקם של דברים.

14 למרות שהטעם הגלוי לכך הוא, שבהיות האדם נשמה
15 בגוף קרובים אליו עניני העולם-הזה יותר מן הענינים
16 הרוחניים, הרי הטעם העמוק לכך הוא, שרצון הקדוש-
17 ברוך-הוא הוא דירה בתחתונים דוקא (כדלעיל בסעיף ו'),
18 ולכן חודרים הדברים לעצמיות נפשו של היהודי.

19 לפיכך הוא מתעורר יותר דוקא בבקשות. התעוררות זו
20 היא בפנימיותה השתוקקות של עצם הנשמה להגשים את
21 הכוונה העליונה להפיכת העולם לדירה לה' יתברך.

ט.

ההסבר לדו-שיח בין חנה לבין עלי הכהן

22 ויש לומר, שזוהי הסיבה לקביעת קריאת ההפטרה על
23 תפילת חנה בראש השנה, כולל דברי עלי הכהן "עד מתי
24 תשתכרין..."

25 טענת עלי היתה, שכאשר נצבים "לפני ה'" – "לפני
26 קודש הקדשים" 42 – אין לחשוב על שום דבר, אלא על
27 כך שעומדים "לפני ה'" 43. אין אז מקום לבקשות על
28 ענינים גשמיים, ואפילו לא לבקשה כמו "ונתתה לאמתך
29 זרע אנשים" 44, ובודאי לא באופן של "הרבתה להתפלל" 45.
30 זוהי "שכרות" של רצונה, שהוא אמנם טוב, אבל רצון
31 עצמי 46. רצונה עז כל כך עד שהיא איננה שמה לב למקום
32 בו היא נמצאת, "לפני ה'".

(42) רלב"ג ש"א שם, יב.
(43) להעיר מתורת הבעש"ט (כש"ט סצ"ז) עה"פ (תהלים קב, א) "תפלה
לעני גוי ולפני ה' ישפוך שיחור".
(44) ש"א שם, יא.
(45) להעיר מתפלת כה"ג בהיכל ביהמ"ק (יומא נג, ב) – שהיתה "תפלה
קצרה" (שם נב, ב במשנה).
(46) ומ"ש (שם, יג) "רק שפתי נעות וקולה לא ישמע" – י"ל שאין זה
הרוכזות שהיא שכורה כ"א:
(א) זה מורה על גודל השכרות שלה (בהתפלה על עניני עוה"ז), עד שרק
שפתי נעות גוי. (ב) כן צ"ז – כדאיתא בברכות (לא, סע"א).

33 על כך ענתה חנה "ואשפוך את נפשי לפני ה'": לא רק
34 שבקשתה ל"זרע אנשים" איננה "שכרות" של רצונות
35 עצמיים ח"ו, כי אם להיפך, זוהי השתפכות של פנימיות
36 הנפש, וזאת דוקא בעומדה "לפני ה'", כפי שנאמר 47
37 "בקשו פני (כי) את פני ה' אבקש" 48. ולפנימיות הנפש
38 אין רצון עצמי, היא כל-כולה "חבוקה ודבוקה כך".

39 בכך יובן גם נדרה המיידית בענין בקשתה, שאם "ונתת
40 לאמתך זרע אנשים", אזי "ונתתיו לה' כל ימי חייו": כל
41 חייו יהיו מוקדשים לה', כיון שבקשתה לזרע אנשים איננה
42 לצרכיה שלה, אלא למען הקדוש-ברוך-הוא בלבד 49.

י.

ההוראה

43 מכך יש לכל יהודי הוראה לעבודת ה' שלו בתפילת
44 ראש השנה:

45 אין די בכך שפנימיותו של היהודי תהיה כדבעי, אלא
46 יש להביא פנימיות זו לידי גילוי. לפיכך, כאשר מבקש
47 היהודי בראש השנה על צרכיו הגשמיים, ואפילו
48 הרוחניים, קיימת בנפשו בחינת "עלי הכהן" הטוענת
49 כלפיו: "עד מתי תשתכרין...": מה מקום יש להרהורים
50 בעניני העולם הזה וצרכים עצמיים עתה, בעת הכתרת
51 המלך.

52 אך למרות כל זאת, צריך הוא להביא משאלות אלו,
53 ודוקא בכך מתבטאת תשובה חנה, אפילו יהודי אשר
54 בינתיים חושב על צרכיו בגלל אנוכיותו, הרי בעומקה של
55 הבקשה קיים הענין של "ואשפוך את נפשי לפני ה'" –
56 השתפכות של פנימיות הנפש, שהיא "חבוקה ודבוקה כך",
57 מאוחדת עם עצמותו ית'.

58 וכשם שתשובת חנה תירצה לחלוטין את טענת עלי,
59 עד כדי כך, שהוא הסכים עמה ואף נתן לה על כך ברכה
60 והבטחה "ואלקי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת
61 מעמו" 50 – כך ממלא גם הקדוש-ברוך-הוא את בקשתו
62 של כל יהודי, לשנה טובה ומתוקה, כפשוטה, בטוב הנראה
63 והנגלה, בבני חיי ומזוני (ובכולם) ריחיי.

(משיחת יום ב' דר"ה תשל"ו)

(47) תהלים כז, ח. לקו"ת נצבים מו, ב"ג. ש"ש סו, ג ואילך.
(48) ויש לומר, דזה שעלי לא הרגיש בזה, הוא מפני שענינו של כהן (ולויו)
הוא להבדיל מדרכי העולם ולעמוד לשרת לפני ה' (רמב"ם הל' שמיטה ויובל
בסוף) [ובפרט להדיעה שעלי ה' כה"ג (מדרש שמואל (שוח"ט) ספ"א. רד"ק
ורלב"ג ש"א שם, ט) – שיושב במקדש כל חיוס (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה
ה"ז) – ולכן מצד בחי' זו, שאלת צרכיו ולעמוד לפני ה' הם מצבים הפכים.
(49) כמודגש גם בבקשתה גופא – "זרע אנשים", ופי' חז"ל (יל"ש עה"פ)
"אנשים חכמים ונבונים וגדולים וצדיקים אמרה (חנה).. שהם לשמו של
הקב"ה".
(50) שם, יז.

והיתה הסתלקותו בחודש טבת, כמו שלקחת אסתר
היתה בחודש זה.

ובכ"ד דוקא, היינו המתקת הגבורות דאותיות לה"י
דשם אלקים באותיות כד"ט הקודמין להן⁶ - כד"ט
ראשי תיבות כ"ד טבת.

(ליקוטים ואגרות עמ' רנד)

אכילה ושתייה

אכילה היא מקו הימין, חסד, ושתייה היא מקו
השמאל, גבורה⁷.

לכן שתייה בכלל אכילה⁸, ולא בהיפך, כי הגבורות
צריכים להיות כלולים וטפלים לחסדים, ולא בהיפך
ח"ו.

ודת של תורה אכילה מרובה משתייה⁹, כי חסדים
צריכים להרבות, וגבורות למעט.

וקו הימין הוא חד אריך, וקו השמאל הוא חד קצר¹⁰.
וכן בקוי אות ה', קו הימין הוא ארוך, וקו השמאל
קצר ממנו.

זהו מה שמשקין עלולים לקבל טומאה יותר
מאוכלין, כי טומאה ורע יש להם יותר אחיזה בקו
השמאל.

(משקין נעשו תחלה, מה שאין כן אוכלין¹¹. ואפילו
מה שאוכלין מקבלין טומאה, הוא דוקא כשנפלו
משקין עליהם, שאז הם מוכשרין, כמו שכתוב¹² וכי
יותן מים על זרע. . . טמא הוא לכם).

(תורת לוי יצחק עמ' רמג, עמ' רנב)

חג הגאולה י"ט כסלו

כל זמן שמתגלה אור חדש בתורה, צריך להיות
מקודם העלם והסתור, וככל שהבחינה היא יותר גבוהה,
ההעלם הוא יותר דק ועמוק.

לפני מתן תורה, שנתגלה הנגלה דתורה, היה די
ההעלם דגלות מצרים, שהם מבני חם¹, ואינם מזרע
אברהם יצחק ויעקב.

לפני גילוי פנימיות התורה, שיתגלה על ידי משיח
צדקנו, צריך להיות גלות אדום, שהוא מבני שם, מזרע
אברהם ויצחק, ועשו היה בבטן אחת עם יעקב.

ולפני גילוי אור החסידות, שהוא הבחינה היותר
גבוהה, התחברות שתי הבחינות יחד, היה צריך להיות
העלם עוד יותר דק ועמוק, מאותם שהם מסטרא
דקדושה גופא, מישראל.

ולפני גילוי הנגלה דתורה היתה קריעת ים סוף ל"ב
גזרים², ולפני גילוי הנסתר דתורה תהיה קריעת נהר
פרת לז' נחלים³. זהו י"ט כסלו, הכולל שתי הבחינות
יחד: י"ב של ים סוף וז' של נהר פרת.

(ליקוטים ואגרות עמ' רכד)

הסתלקותו ביום כ"ד טבת

הסתלקות הצדיקים הגדולים ביותר, וביחוד מי שעל
ידם נתגלו סודות ורזין עליונים, נקרא בשם הילולא,
מפני שבהסתלקותם נעשה יחוד למעלה.

והוא על דרך היחוד דאסתר, מלכות, עם המלך, ז"א,
בחודש טבת⁴. וכן רבנו שמו זלמן, מספר קכ"ז, כמו
שאסתר מלכה על קכ"ז מדינות, שנמשך מקכ"ז שני
חיי שרה⁵. הרי שהשם זלמן רומז על בחינת מלכות,
שלכן הוא שם הכנוי, שהוא במלכות, כנו"י גימטריא
אלקי"ם.

(1) נח י. ו.

(2) רש"י על הפסוק (תהילים קלו, יג) לגזור ים סוף לגזרים.

(3) ישעיה יא, טו.

(4) אסתר ב, טז.

(5) אסתר רבה פ"א, ח.

6 פרי עץ חיים שער יג המצות פ"א.

(7) זח"ב קפה, ב.

(8) שבועות כב, ב.

(9) מגילה יב, א.

(10) הקדמת תיקוני זהר (פתח אליהו).

(11) חולין לד, א.

(12) שמיני יא, לח.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – יום כיפור (פרשת אחרי)

עולם הבא, וגם הוא יום אחד שאין בו כח בשטן לקטרג כמ"ש (יומא כ.). השטן בגי' שס"ד, וזהו כמו עולם הבא שאין בו שטן. חזקוני"ג מהרש"א יומא ב. – ד"ה שבעת ימים

טז, כט – והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר בתוכם

ג. הנה יום הכפורים אין בו אכילה ושתי' על ידי שבו מאיר בחי' העולם הבא, וכמו שכתוב בתולע"י בכוונת יום כיפור, וז"ל סוד חכמה עינים כו', ולפי שהעולם הבא אין בו אכילה ושתי' נאסרה אכילה ושתי' כו', ע"כ יום הכפורים הוא גם כן בעשור דוקא דוגמת שלעתידי לבוא יהי' הכנור של עשרה נימין דוקא, עימ"ש בתולע"י סוד ה' עינים בסוד עץ החיים שמהלכו ת"ק שנה.

אור התורה דרושים לסוכות עמוד א'תשנ"ג

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר

ד. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפי רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל. ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד ואחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישע"י דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

טז, יב – ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרת

א. הוציאו לו את הכף ואת המחתה וחפן מלא חפניו... הי' מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכות המבדילות בין הקודש ובין קדש הקדשים, וביניהן אמה, ר' יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת א' בלבד וכו'.

יומא פרק ה' משנה א'

נוטל המחתה בימינו וכו', ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים, מצא הפרוכת פרופה נכנס לקודש הקדשים עד שהוא מגיע לארון.

רמב"ם הל' עבודת יום הכפורים פ"ד ה"א

צריכין אנו למודע, דאע"ג דהרמב"ם בפ"ד מהלכות בית הבחירה ובפ"ז מהלכות כלי המקדש כתב דשתי פרוכות היו ולא הזכיר דרך פריפתן, דהשתא י"ל דס"ל דחיצונה פרופה מהצפון, מ"מ הכא בעי"כ כתב נמצא הפרוכת פרופה נכנס לקדש הקדשים כו'. נראה מלשוננו זה שהעתיק דעת רבי יוסי שלא היתה אלא פרוכת אחת, דלת"ק הי' לו להעתיק סדר הליכתו בשתי הפרוכות, ולכן נראה לי... שמפני שזה שהיו שני פרוכות משום ספיקא הוה, ואי לאו ספיקא לא עבדי אלא פרוכת אחת כמו לר"י משום דפשיטא לי' כדלעיל בשם התוס' ובפרוכת אחת פתחא בצפון דהכי ס"ל ר"י ומיני' נשמע לכ"ע היכא דליכא ספיקא...

והדבר ידוע דכל הני הלכות הלכתא למשיחא נינהו וכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו כבא בא אליהו והתיר כל הספיקות הלכך בבנין בית הבחירה העתיק המשנה כשהיה בבית שני משום דבנין יחזקאל שלעתידי לא פירש על פי חז"ל, וכ"כ שם וז"ל בנין העתידי להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר עכ"ל, אבל הכא דלאורי לן העבודה הוא בא כתבה ע"פ מה שהוא עבודה כשארין כאן אלא פרוכת אחת לפי שכן יהי' לעתידי במהרה בימינו אמן. תוס' יום טוב – יומא פ"ה מ"ה

טז, לא – שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשיכם חקת עולם

ב. יום הכיפורים נקרא **שבת שבתון** כמו השבת, משא"כ שאר ימים טובים, שלא נקראו רק שבתון.

וזה שנתן לנו השם ית' ימים טובים ששה, דהיינו ראש השנה יום אחד, וב' ימים סוכות, וב' ימים פסח, ויום אחד שבועות, שהם קצת בדמיון ימי החול, שמותר בהן מלאכת אוכל נפש, ונתן לנו יום טוב יום ז' יום הכיפורים שהוא בדמיון קדושת השבת שאסור בכל מלאכה.

וכמו שהשבת דוגמת עולם הבא, כן הוא יום הכיפורים, ויותר ממנו, שיום הכיפורים אין בו אכילה ולא שתי' דוגמת

(1) ע"י בהמשך המשנה: החיצונה ה' פרופה מן הדרום, והפנימי מן הצפון (ברטנורא: החיצונה פרופה מן הדרום. רבנן קאמרי לה דפליגי עלי' דר' יוסי, ואמרי והבדילה הפרוכת לכך במשכן לבד נאמר. פרופה, ראשה כפולה לצד החיצון ונאחזת בקרס של זה להיות [פתוחה] מן הדרום ועומדת).
(2) כדעת ר' יוסי.

♦ יום ראשון ד' תשרי ♦

לג (א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:

כ"ז"א וְזֹאת הַבְּרָכָה • לִפְנֵי מוֹתוֹ. (ספרי) סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ שָׁאֵם לֹא עָכָשׁ, אִימָתִי? • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ד' לפני מותו כי הגם שגדול ערך משה תוסף רוחו וכחו בעת אשר נגיע העת אשר יאסף אל עמיו, וילצד הד' טעמים הגדילה ה' ויחדה למעלה מכלם באומרו וזאת הברכה:

עוד ירמו באומרו וזאת על דרך אומרים ז"ל (נלקוט כאן) שלא זכה משה שיקרא איש האלהים עד שברך את ישראל, והוא מה שהעיר באומרו וזאת פרוש מלבד כל אשר פעל ועשה מהישר כשהוסיף זאת הברכה אשר ברוך משה את בני ישראל בזה נקרא איש האלהים:

איש האלהים. יתבאר הכתוב על דרך אומרים ז"ל (ערכין י"ז). וז"ל אם יבוא הקדוש ברוך הוא לישב בדין עם אברהם יצחק ויעקב אינם יכולים לעמד בפניו ע"כ, הא למדת כי מה שמועילים הצדיקים במעשיהם ובהתעצמותם בעולם הזה אינו אלא לזכות מכח הרחמים אצל בדין לא, וכמאמר דוד (תהלים קמ"ג) ואל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי פרוש כל צדיק שיקרא חי, וכאן הודיע הכתוב כי צדיק זה נתעצם ופעל הטוב אפלו בערך בחינת הדין הרמוז באלהים, והוא אומרו איש האלהים ואם יבוא ה' לעמד עמו בדין יוכל כי הפליא לעשות הטוב והישר: עוד נתפון במאמר זה להעיד עליו כי כל התעצמו במדות הטובות הידועות לו לא היו אלא לצד יראתו מאלהיו לא שהיה טבעו מסייע אל הדבר, כאומרים ז"ל (יומא כ"ב:) שאול באמת ולא עלתה לו ודוד כו' כי שאול היה מטבעו מזוג ולא היה חס ומקיר לטעות ולזה באמת ששגג יצתה ממנו המלוכה לפי טבעו משערים בני עליון שאם היה טבעו של דוד אדמוני היה עושה כדוד עשר ידות,

עוד ירצה באומרו וזאת וגו' להיות שקדמו ברכות אחרים אברהם ברוך את יצחק ויצחק ליעקב ויעקב לבניו וכלן נתקבצו לראש ישראל, לזה כשכא משה לברך ישראל דקדק בברכו כי ברכתו היא תוספת על הראשונים, על דרך שפרשו ז"ל (ספרי בפסוק (דברים א' י"א) ה' אלהי אבותיכם יסף וגו' ויברך אתכם וגו', שהפנה זו היא משלי ויברך אתכם וגו', הרי שמקפיד לדקדק אשר הוא מוסיף לברך, וכמו כן העיד כאן כי ברכתו היא תוספת על ברכות הראשונים, והוא מה שרמו במאמר וזאת, ואומרו הברכה בה"א מעידה התורה שהיא המעלה והמשפחת יותר מכלן, וגמר הכתוב לומר הדברים שבהם תתעלה על כל ברכה:

הא' אשר ברוך משה וידוע הוא מעלתו כמו שאמר אלהי עולם בהוכיחו אהרן ומרים (סוף פ' בהעלותך) ושם פרשתי:

ב' איש האלהים וצא ולמד מה עצמו רז"ל (מדרש תנחומא) לדרש בתבה זו עד שהגיעו לומר שהיה על דרך אומרו (רות א') איש נעמי, והפנה שמשא היה גוזר וה' מקים והבן, ועין מה שפרש בסיעתא דשמיא בסמוך: ג' את בני ישראל שהם כלי מוכן לקבל הברכות מה שלא היה עד עתה, וצא ולמד שלא שרתה שכינה בכללותם אלא על בני ישראל כי נתקבצו כחות הקדשה שהם במספר ס' רבוא, ואומרו את בני ישראל ולא הספיק לומר בני, אולי שנתפון לצרף עמהם הנעלמה מעיני כל חי שהיא השכינה שהיא עם ישראל אפלו בצרה דכתיב (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה וידיעת ההפכים שנה, שנתפון משה שהוא השושבין לברכה עמהם:

א) וזאת הברכה. צריך לדעת אומרו וזאת בתוספת וא"ו בתחלת ענין, עוד צריך לדעת לאיזה ענין נאמר כל הכתוב אם להודיע המברך והמתברך הלא נפרים הם הדברים בלא פסוק זה אם היה מתחיל מפסוק ויאמר וגו', ואם להודיע כי זה היה לפני מותו סמוך למיתתו מוכנים הם הדברים ממה שלפניו ולאחריו שסמוך למיתתו היו הדברים. ומה גם כי מה צריך לש בהודעת הזמן:

ונראה שנתפון הכתוב לשבח איש האלהים מה גדלו מעשיו, הנה בפרשה הקודמת לזה סמוך למאמר וזאת הברכה מלפניה אמר הכתוב החלט הגזרה על משה למות באומרו עלה אל הר העברים וגו' ומת וגו' על אשר וגו', ואם כן יאמר האומר כי זה משה האיש טיבא היה בלבו על מיתתו אשר היה לה סבה עם בני ישראל אחר שרץ אחריהם כסוס (מדרש תנחומא) גרמו לו מיתה בחוץ לארץ ומנעוהו מעבר לארץ אשר נכספה וגם כלתה נפשו לה, וטבע אנוש ירחיק הסוכב רע, והגם שידוע הוא הצדיק לסכלן אחר היכלת, זה יועיל שלא לשנא אותם, אצל קרבת הלב היא נמנעת על כל פנים, לזה בא דבר ה' בתורתו והעיד על הצדיק ואמר כי מלבד שלא שנא אותם ולא הרחיקם מלבו עוד לו זאת הברכה וגו':

ולזה אמר וזאת בתוספת וא"ו להעיר גדר הקודם שישתובב מהמאמר הסמוך והבן, וגמר אמר לפני מותו פרוש סמוך למיתתו, להעיד עוד על הפלגת צדקותו, דהגם דזמן ההרגש שהוא פרק הנסיעה שהדבר יחייב לשנא אף על פי כן ברוך אותם, והעיד הכתוב על הברכה היותה מעלה ושלמה בכל לבו במה שכתב וא"ו בתחלת תבה להעיר על מה רב גדלה:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינִי בֹא וְזֶרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֶרֶן וְאַתָּה מִרְבֶּבֶת קֹדֶשׁ מִיַּמִּינוֹ אֵשׁ דֵּת לָמוֹ:

בואמר יי מסיני אתגלי וזהר יקרה משעיר אתחזי לנא אתגלי בגברתה מטורא דפארן ועמה רבבת קדישין כתב ימינה מגו אשתא אוריתא יחב לנא:

כ"ז וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינִי בֹא • (שם) פֶּתַח תַּחֲלָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְאַחֵר

כך פתח בצרכיהם של ישראל, ובשבת שפתח בו יש בו הזכרת זכות לישראל. וכל זה דרך רצוי הוא, כלומר כדאי הם אלו שתחול עליהם ברכה. מסיני בא • יצא לקראתם כשבאו להתיצב בתחתית ההר, כחתן היוצא להקביל פני כלה, שנאמר: (שמות יט) "לקראת האלהים", למדנו שיצא כנגדם. וזרח משעיר למו • (ספרי) שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה, ולא רצו. הופיע • להם. מהר פארן • שהלך שם ופתח לבני ישראל שיקבלוה, ולא רצו. ואתה • לישראל (שם). מרבבת קודש • ועמו מקצת רבבות מלאכי קודש ולא כלם, ולא רבם, ולא כדרך בשר ודם שמראה כל כבוד עשרו ותפארתו ביום חפתו. אש דת • שהיתה כתובה מאז לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה, נתן להם בלוחות כתב יד ימינו. דבר אחר: "אש דת", כתרגומו, שנתנה להם מתוך האש. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שהקדים זכרון סיני לביאה ובשעיר ובפארן הקדים להריחה והופיעה כי במקום זכרון ה' הוא מאמר הופיע וזרח והבן, והפונה בכל המאמר להעיר מעלתם להרבות בברכתם כי ראויים הם לברכה, וזה מדרך הרוצה לברך בכל לבו לעורר הדברים להלהיב הלב לברך בכל לבו, וכן תמצא שעשה יצחק כשרצה לברך יעקב היה מקרב אליו ואמר לו (תולדות כ"ז כ"ח) גִּשְׁה נָא וישקה לי בני, וזה מדברים המעוררים: ועין מה שפרשתי בפרשת ויחי בפסוק (מ"ח ח) מי אלה בא מן הדרכים, וכמו כן האדון משה בחר לו לעורר אהבת לבו אליהם ממה שה' אהבם והעלה אותם, ונפשו הקדושה תתלהב לאהב אהובי עליון, וזה אחד משלמות אהבתו בהקדוש ברוך הוא:

ואתה מרבבת קודש. הראשונים (רש"י בשם ספרי) אמרו שנתפנן לומר שהביא עמו חלק מרבבות ולא כל ולא רב להודיע ענותו יתברך, ולדבריהם יפרשו תבת ואתה במקום והביא, ואין זה פשט התבה, ואם יפרשו ואתה הוא ובא, אין מפרש אם הביא אפילו קצתם, ואולי שסוכרים שהקצת המקצת אין הכתוב צריך לאמרו, ומה שלמדנו מן הכתוב הוא שלא הביא עמו הרבבות קודש והניחם שם:

וחזי מדרשם נראה שהפונה הוא להעיר מעלתם של ישראל, כי הניח ה' צבא מעלה רבבות קודש ובא אצל ישראל, ופרוש ואתה בא בהחלט מהם ועשה במקומם עמו ונחלתו, וכן היה

על פחות מס' רבוא, ונתינת התורה צריכה היתה השראת שכינה, כמו שפן מצינו (שמות י"ט כ') ויכרד ה' על הר סיני, והנה לאמר האומר הלא מצינו שאפילו שנים שיושבים ועוסקים בתורה אמרו במשנה (אבות ג"א) שכינה שרויה ביניהם, לזה אמרו קדמונינו יודיעי דעת כי מה שאנו אומרים שצריך ס' רבוא הוא על השראת כללות השכינה, ומה שזוכים עשרה שיושבים ועוסקים בתורה או שנים הוא על אות א' שמאיר ממנה המופיע במי שיתעורר להדבק בקדושה כל אחד כפי כחו, ואין דומה הארה ב' לג' וג' לד', אבל כללות השכינה אינה שורה אלא על ס' רבוא מישראל:

והוא מאמר הפתוח ה' פרוש כללות השכינה מסיני בא להקביל ישראל, ובצאת השכינה להקביל עם נבחר עם יציאתה יצאו ב' אורות ובאו אחד דרך הר שעיר ואחד דרך הר פארן לישראל שעברו דרך שם לסבה ידועה, ולזה הקדים מסיני בא שהיא ביאת כללות השכינה ואחר כך הודיע חלקי אורה שבאו דרך מקומות הלז, ודקדק לומר זרח והופיע להעיר שלא הלך דרך שם אלא וריחה אחת והופיעה אחת ממנו, ולשון הופיעה יאמר על חלק מועט מהקדושה בדרך אומרים ז"ל (מכות כ"ג:) הופיעה רוח הקודש במדרשו, שהוא גדר קטן שבבחינת השראת אור השכינה, ויחס לבני שעיר גדר גדול מגדר של ישמעאל כפי מדרגתו כי הוא למעלה מישמעאל: ובה נתישבו כל הדקדוקים, גם מה

והן האיש משה יש מקום לחשב שהיה ענו מטבעו והיה בכלל מטבעו, ולזה העידה התורה עליו שכל התעצמותו ותגברתו הרמוז בכתב איש היה לצד האלהים היה ירא, והוא אומר איש האלהים:

עוד ירמו על זה הדרך איש המיוחד לאלהים שלא קם ולא יקום כמותו, ונתפנן הפתוח בסמיכות את בני ישראל למאמר איש האלהים להגיד שמדרגה זו השיגה עם בני ישראל באמצעות מה שטרח בהם ומה שסבל מהם והמסתערף מאמצעות הנהגתו הטובה עמם השיג מדרגה זו לקרא איש האלהים:

(ב) ויאמר ה' מסיני בא וגו'. רז"ל אמרו (ספרי) יצא לקראת ישראל מסיני, וזרח משעיר שפתח לבני עשו ונתן להם התורה, הופיע מהר פארן שהלך גם כן לישראל, וקשה למה התחיל במאחר שהוא מסיני בא שזה היה אחר שפתח לשעיר ולפארן ולא קבלו ויצא לקראת ישראל כשרצה לתנה להם, עוד צריך לדעת למה שנה לדבר בג' לשונות בא וזרח הופיע והיה לו לכללם יחד על זה הדרך מסיני בא ומשעיר ומפארן, עוד למה בסיני הקדים זכרון המקום ואחר כך מה שהיה ממנו ובפארן ושעיר הקדים הבא ואחר כך המקום:

אכן יתבאר הענין בהעיר אומרים ז"ל למה לא זכו האבות ובפרט יעקב שהיתה משתו שלמה לתת להם ה' תורתו, ואמרו (בראשית רבה פרשה ע"ד) שהטעם הוא לפי שאין שכינה שורה

(א) אף חבב עמים כל־קדשיו בידך והם תכו לרגלך ישא מדברתיך:

כ"ה אף חבב עמים • גם חבה יתרה חבב את השבטים, כל אחד ואחד קרוי 'עם', שהרי בנימין לבדו היה עתיד להולד כשאמר הקדוש ברוך הוא ליעקב: (בראשית לה) "גוי וקהל גוים יהיה ממך". כל־קדשיו בידך • נפשות הצדיקים גנוזות אתו, כענין שנאמר: (ש"א כה) "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך". והם תכו לרגלך • והם ראויים לכך, שהרי תכו עצמן לתוך תחתית הדר לרגלך, בסיני. תכו לשון פעלו, התכו לתוך מרגלותיך. ישא מדברתיך • נשאו עליהם על תורתך. מדברתיך • המ"ם בו קרוב ליסוד, כמו: (במדבר ו) "וישמע את הקול מדבר אליו", (יחזקאל ב) "ואשמע את מדבר אלי", כמו 'מתדבר אלי', אף זה "מדברתיך", מה שהיית מדבר להשמיעני לאמר להם. טיש פורפוליר"ש בלע"ז (צינע אונטערערדנוגען). ואונקלוס תרגם שהיו נוסעים על פי דבריך, והמ"ם בו שמוש, משמשת לשון מן. דבר אחר: "אף חבב עמים", אף בשעת חבתן של האמות שהראית להם פנים שוחקות, ומסרת את ישראל בידם. כל־קדשיו בידך • כל צדיקיהם וטוביהם דבקו בך ולא משו מאחריך, ואתה שומרם. והם תכו לרגלך • והם מתמצעים ומתכנסים לתחת צלך. ישא מדברתיך • מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה, ואלה דבריהם. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

זהמקתם, מה שאין כן הגרים שהגם שיתקבלו כאחד שבטי ישראל לא פסקה זהמא מהם כידוע מדבריהם (זהר ח"ג י"ד)

וגמר אמר ישא מדברתיך פרוש לשון מקמלה, על דרך אומרו (תהלים מ"ו) ידבר עמים תחתינו, הכונה בזה שאין נותנים שום מקמלה על ישראל אלא למי שהוא מזרע ישראל ולא מקמלפתת הגרים, וכמו שדרשו ז"ל (קדושין י"ו:) מפסוק (לעיל י"ז) שום תשים עליך מלך כל משימות שתשים עליך לא יהיו אלא מקרב אחיך, וצא וילמד מבריתא (סוטה מ"א) של אגריפס המלך כשקרא בבית המקדש זלגו עיניו דמעות וכל הענין, והוא אומרו ישא מדברתיך פרוש כל שהוא מזרע עם בני ישראל הוא יכול להתרומם בגדלות שישנם על ישראל עמך, ואומרו ישא לשון יחיד כאמרם (סנהדרין ח.) דבר א' לדור ולא שני דברים: עוד ירצה באומרו ישא מדברתיך שהוא טעם תכו, על דרך אומרם ז"ל (שבת פ"ח.) שפפה ה' עליהם הדר כגיגית לקבל התורה, ובימי המן בשלו טענת מודעא רבא וקיימו מרצונם מה שקבלו באנס, ופרשתי הדבר במקומו (שמות י"ט ה) כי מה שמאנו לקבל התורה עד שהצרך להפך עליהם הדר היה על גזרת חכמים ודבריהם ותקנותיהם אשר רבו שעשו להזהיר ישראל ולהעמידם במקום המשתמר

ביום הדין כשיאמרו לא הודעתנו אותה, לזה קדם להם הסבה ואמר להם אתם רוצים לקבל התורה, ושעור הפתוח הוא על זה הדרך אף הוא מה שחובב עמים שהלך להזמין לתורה, ואומרו כל קדשיו וגו' פרוש על דרך אומרם ז"ל (לקוט סוף פ' קדושים) בפסוק ואבדיל אתכם מן העמים אלו אמר ואבדיל את העמים מכם לא היתה תקומה לאמות ומאמרו ואבדיל אתכם וגו' מכאן שאם יבואו מהעמים להתגזר הנה הם מקבלים כאחד ישראלי, והוא אומרו כל קדשיו פרוש מעלה זו עודנה להם פרוש להתגזר שהבא להתקדש מהם בידך פרוש הוא נכנס ומקבל תחת כנפידך:

או תהיה פונת הפתוח על זה הדרך אף חבב פרוש חבה אחת נשארה לעמים והוא שכל קדשיו בידך כמו שפרשתי, ואומרו והם פרוש עם ישראל שבהם הוא כל עקר המאמר יש להם הפרש להתגזר על קדושי של הבאים מן שאר הגוים, שישאל תכו לרגלך, פרוש כאמרם ז"ל (שבת קמ"ו:) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זהמקתם, וזה היה מצד מה שתכו פרוש נתמקרו על ידי כח הדבור המפלא ששמעו דברי האלהים, ואמרו ז"ל (שבת פ"ח:) שיצאה נשמתם כרמוז בפסוק (שה"ש ה) נפשי יצאה בדבורי, וכנה פסקה

ששם בסיני צוה לישראל (שמות כ"ה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ועוב עליונים, ותמצא בספר הזהר (תרומה ק"מ:) כמה נצטערו צבא השמים כשקבע ה' דירת שכינתו בתחתונים אשר בחר לו:

מימינו אש דת למו. פרוש טעם שפחר ה' לשכן שמה בתחתונים ואתה מן רבבות קדש לפי שמימינו אש דת למו, והוא על דרך מה שאמרו ז"ל (שמו"ד פ"ג) בפסוק וקחו לי תרומה משל למלך שהשיא בתו כו' אמר המלך קחו גם אותי עמה, והוא הטעם שנתן כאן לואתה מרבבת מטעם מימינו אש דת למו פרוש לישראל, ואומרו אש דת ולא אמר דת אש, להסמיק תבת אש לתבת מימינו להעיר שנתנה התורה מימין ומשמאל, והוא אומרו מימינו זה ימין, אש זה שמאל שהוא גבורה הרמוזה בבחינת האש משניהם דת למו, והוא סוד (דברי"ר פ"ג) אש לבנה על גבי שחורה, והוא סוד קריאת התורה תושבה (אבות פ"ו) מצד הגבורה ונותנת עז וממשלה (שם) מצד החסד: (ג) אף חבב עמים וגו'. רז"ל אמרו (ב"ב ח.) אף שחבב ה' העמים והגלה ישראל ביניהם אף על פי כן כל קדשיו בידך והם וגו' שאין על לומדי תורה "מנדה בלו והלך, ונראה שיכונן הפתוח לתת טעם להליכתו לשעיר ולפארן שהוא לחרות בהם אף ה'

(ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

ד אורייתא יתב לנא משה מסרה ירתא לכנשת יעקב:

ש"י תורה • אשר צוה לנו משה, מורשה היא לקהלת יעקב, אחזניה ולא נעזבנה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 230)

אחזניה ולא נעזבנה (רש"י לג, ד) לכאורה, איך מתאים לשון אחיזה לגבי תורה, ומתאים יותר לשון שמיעה, למוד, שמירה וכדומה. ויש לומר, דהנה אחזניה אינו מלשון אחיזה ותפיסה, אלא מלשון אחיזה. דהנה המוכר שדה אחיזה חוזר לבעלים בשנת היובל, תשובו איש אל אחוזתו (בהר כה, י ואילו); מכיין שזו אחוזתו, היא קשורה אליו תמיד. ואף כאן: בני ישראל קשורים לתורה בכל מצב, אפילו כשנמסרים בידי האומות (אף חובב עמים), כי היא מורשה - ירושה ואחזניה. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

ה' שְׁכֻנָּהּ, והוא אומרו והם תבו פרוש וכשֶׁהם בירידה עלובים ומענים ובאים בטענה זו, ישא מעליו מדברתיך שֶׁהם מלאכים העומדים לשרת את פני ה' שֶׁהם הממונים על דבר כבוד שמו ולא ידחו מפניהם: עוד ירמוז על פי דבריהם ז"ל (ברכות ה.) ג' מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכלם לא נתנם אלא על ידי יסורין שֶׁהם תורה וכו', ואמרו עוד (שם ס"ג): בפסוק (משלי ל') אם נבלת בהתנשא שכל המנפל עצמו על דברי תורה סופו להיות מתעלה, והוא אומרו תבו לרגליך וצערנו עצמם בזה ישא פרוש יתעלה מצד דברתיך, שֶׁהתורה היא המרוממת ומנשאת באומרו (משלי ח) בי מלכים ימלכו וגו':

עוד ירצה באומרו תבו וגו' ישא וגו', על פי דבריהם ז"ל (ר"ה כ"א): שאמרו בפסוק (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים, ש"מ ט שְׁעָרֵי בִינָה נמסרו למשה בסיני ושער הג' הלא הוא פמוס את ה', והוא מה שפרשתי בפסוק (ישעיה' י"א) כי מלאה הארץ דעה את ה', פרוש הדעה שְׁעָרֵי בִינָה היא את ה' ולא מסרה למשה בהגלות משיחנו יתן ה' הטוב ההוא, והוא אומרו תבו לרגליך בחלק שֶׁכָּבֶר קָבִלָה, ועוד לעתיד ישא מדברתיך, ויחס אליו לשון נשיאות ומעלה שחלק ההוא עליון מאד, וכבר פתחנו מזה בארץ במקומות אחרים:

(ד) תורה צוה לנו משה וגו'. יש להעיר כיון שהוא המדבר הנה לו לומר תורה צויתי לכם וגו', ואולי כי פסוק זה נסמך למה שלפניו על זה הדרך ישא עם ישראל מדברתיך בקול אחד

המארכה לישראל שנטל משה כל חלקם, לזה אמר ישא שעתידים לחזר להם לעתיד לבוא, ואמרו עוד רז"ל (סדר ר' אשר בשם האר"י ז"ל) שֶׁבְּיוֹם שֶׁבַת חוזרים העטרות לראש ישראל ולא נשא למשה אלא חלקו המגיע לו הוא ולזה שאנו אומרים ביום שֶׁבַת ישמח משה במתנת חלקו פרוש ישמח הגם שאין לו אלא מתנת חלקו שֶׁכָּבֶר החזיר לישראל חלקם בחיים:

עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (מכות כ"ד) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וישכנו מאמר זה עם מאמר (מכילתא יתרו) שכל עשרת הדברות נאמרו בדבור אחד, כי ה' אמר כלם בדבור אחד אכל בערך השומעים לא יכלו לקבל מהם אלא אנכי ולא יהיה לך שמעו אותם בגבורות בדבור אחד ויצתה נשמתם באמצעותם, והוא אומרו תבו לרגליך ואפס כח עד שיצתה נשמתם, הטעם לשא מדברתיך פרוש חלק מהדברות המפלאים שֶׁהם אנכי ולא יהיה לך אכל השאר משה צוה אותם באומרים ז"ל (שם), והוא מה שגמר אמר תורה צוה לנו משה וגו', ותמצא שכל המצוות שצוה ה' בין מצוות עשה בין מצוות לא תעשה הם בפרטות תרי"ג מצוות, והמשפיל לתבת תורה ימצא בה מנין תרי"א עם ב' הרמוזים במאמר הסמוך ישא מדברתיך הרי הם תרי"ג ונכון:

עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל במסכת מגלה (כ"ט) באותו מעשה שרצו המלאכים לדחותו לרב ששת מכנישתא מפני השכינה עד שטען ואמר רבוננו של עולם עלוב ושאינו עלוב מי נדחה מפני מי ואמר להם

מלעבר על דברי ה', והוא אומרו תבו לרגליך כדי שישא מדברתיך חלק מהדברות שלא רצו לקבל, כי על כללות התורה כתוב ישר (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, אלא על חלק מהדברות שצוה עליהם לקבל תורת חכם על זה תבו לרגליך שהוא הר סיני שעמד ה' עליו ואותו כפה ה' עליהם כגיגית:

או תתפרש מדברתיך לשון הנהגה פרוש תורות המנהיגים את ישראל שֶׁהם הם המחדשים תקנות וגזרות ונדרים וסגים, ובימי מרדכי כשראו אשר יפליא צדיק עשות קבלו תורת חכם מקור חיים:

עוד ירצה אומרו ישא מדברתיך על דרך אומרים ז"ל (שהש"ר עה"פ ישקני) שכל דבור ודבור שֶׁהִיָּה יוצא מפי הקדוש ברוך הוא הנה מדבר עם כל איש ואיש מישראל ואמר לו אתה מקבלי עליך והוא אמר לו הנה הנה נושקו כו' ועולה ומתעטר לראשו, והוא אומרו והם תבו וגו' ישא כל אחד ואחד מהם מדברתיך על ראשו, ודקדק לומר מדברתיך ולא אמר דברתיך לפי שהדברים עצמם היו מדברים להם ואומר לכל אחד אתה מקבלינו כו' באמור:

ואמרו ישא לעתיד לפי שאחר מעשה העגל נקלפו מהם העטרות הנה שנישאו על ראשם שֶׁהם המדברים אותם והורידו עדים בחר חורב (שמות ל"א), וזכה בהם משה (שבת פ"ח) באומרים (תגינה ט"ו) זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, והוא סוד אומרו (שמות ל"ג ח) והביטו אחרי משה שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"י) שחשדוהו באשת איש פרוש היא התורה

(ה) וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יַחַד שְׁבִטֵי הַיְּהוּדָה בִּישְׂרָאֵל מֶלֶכָא בְּאַתְפְּנוּת רִישֵׁי עַמָּא בְּחֻדָּא שְׁבִטָא דִּישְׂרָאֵל: יִשְׂרָאֵל:

כ"ה וַיְהִי • הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בִּישְׁרוֹן מֶלֶךְ • תָּמִיד עַל מַלְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם. בְּהִתְאַסֵּף • בְּכָל הַתְּאַסֵּף רָאשֵׁי חֻשְׁבוֹן אֲסִיפְתָּם. רָאשֵׁי • כְּמוֹ (שְׁמוֹת ל) "כִּי תֵשָׂא אֶת רֹאשׁ", רְאוּיָן אֵלּוּ שְׁאַבְרָכֶם. דָּבָר אַחֵר: "בְּהִתְאַסֵּף", בְּהִתְאַסֵּפֶם יַחַד, בְּאַגְדָּה אַחַת וְשְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם הוּא מִלְכָּם, וְלֹא כְּשֵׁשׁ מַחְלָקֶת בֵּינֵיהֶם. אִוֵּר הַחַיִּים

(ו) יַחֲיִי רְאוּבֵן וְאַלְיָמָת וַיְהִי מִתְיוֹ מִסֵּפֶר: ׀

כ"ה וַיְהִי רְאוּבֵן • בְּעוֹלָם הָזֶה. וְאַלְיָמָת • לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא יִזְכֹּר לוֹ מַעֲשֵׂה בְלָהָה. וַיְהִי מִתְיוֹ מִסֵּפֶר • נִמְנֵן בְּמִנֵּן שְׂאֵר אַחֲרֵי, דְּגָמָא הִיא זֹו כְּעִנֵּן שְׁנָאֵמֶר: (בְּרַשִׁית לז) "וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלָהָה, וַיְהִי בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר", שֶׁלֹּא יֵצֵא מִן הַמִּנֵּן. אִוֵּר הַחַיִּים

(ז) וְזֹאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאַל־עֲמוֹ תְּבִיאֵנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעוֹר מִצְרֵי תְּהִיָּה: פ

כ"ה וְזֹאת לַיהוּדָה • סֵמֶךְ יְהוּדָה לְרְאוּבֵן, מִפְּנֵי שְׁשִׁנֵּיהֶם הוֹדוּ עַל קִלְקוּל שְׁבִיבָם, שְׁנָאֵמֶר: (אִיזִיב טו) "אֲשֶׁר חָכְמִים יִגִּידוּ וְגו'", לֵהֶם לְבָדֶם וְגו' וְלֹא עָבַר זֹר בְּתוֹכָם", (ב"ק צב) וְעוֹד פִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁכָּל מ' שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, הָיוּ עֲצֻמוֹת יְהוּדָה מִתְגַּלְגָּלִין בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי גְדוּל שְׁקֵבֶל עֲלֵיו, שְׁנָאֵמֶר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל, וְכִשְׁיִשְׂרָאֵל בְּגֵדֵר זֶה הִנֵּה הַנֶּם בְּרוּם גֵּדֵר הַהֲצִלְחוֹת וּמַלְכוּתָם תְּהִיָּה בַּהּ הַזֶּה שֶׁל קִיּוֹם, וְצֵא וְלִמַּד כִּי מִיּוֹם שֶׁנִּחְלְקוּ הַלְּכָבוֹת וְנִחְלְקוּ הַמַּלְכוּתִּים מֶה עָלְתָה בֵּינָם, וְזֹאת סִבַּת עֲגָלִי יִרְכָּעֻם וְהַבָּאִים אַחֲרָיו, כִּי רֹאשׁ הָעָבְדֵן הוּא הַפְּרוּד, וְכָלִי הַמְּחֻזָּק בְּרָכָה הוּא הַשְׁלוֹם וְיַחְדוּת הַלְּכָבוֹת:

(ו) יַחֲיִי רְאוּבֵן וְגו' וַיְהִי מִתְיוֹ וְגו'. אֹמְרוֹ יַחֲיִי רְאוּבֵן רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אָמְרוּ (ספרי) שֶׁהַתְּפִלָּה עַל רְאוּבֵן שִׁיְהִיָּה לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאוּלַי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁנִּתְפַּנֵּן עַל גְּדוּלֵי הַשְּׁבִט שֶׁמִּתּוֹ בְּעֵדַת קֶרַח כְּאוֹמְרָם ז"ל (במד"ר י"ח) כִּי מֵאֲתִים וְחֻמָּשִׁים אִישׁ בְּלֶן הָיוּ רָאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת וְרַבֵּן מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן כְּאוֹמְרָם ז"ל:

וּלְפִי שֵׁשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁעֵדַת קֶרַח אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, לָזֶה הַתְּפִלָּה יַחֲיִי רְאוּבֵן פְּרוּשׁ שְׁבִטוֹ, וְהַגֵּם שֶׁלֹּא הָיוּ אֵלָּא ר"ן אִישׁ, לְהִיּוֹתָם גְּדוּלֵיהֶם יִתְפַּנֵּה הַשְּׁבִט כְּלוֹ עֲלֵיהֶם. אוֹ אֶפְשָׁר שֶׁעַל רְאוּבֵן עֲצֻמוֹ הוּא אֹמֵר אֵלָּא שֶׁהוּא מֵהַטָּעַם עֲצֻמוֹ כִּי כְּשִׁיתְקַצְצוּ עֲנָפִים שֶׁל גְּדוֹל הַשְּׁבִט יִגְרַע מִצְדִּיק שֶׁהוּא רְאוּבֵן עֵינּוּ, לָזֶה

גָּמַר אִמְרַי וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ פְּרוּשׁ וְהָיִית מֶלֶךְ בִּישְׂרָאֵל זֶה יְהִיָּה אִם יִתְקַבְּצוּ רָאשֵׁי עַם וְיִשְׁאַלּוּ מֶלֶךְ אִזּוֹ הוּא שִׁיְהִיָּה מֶלֶךְ, וְהוּא אֹמְרוֹ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם וְגו' אִזּוֹ הוּא שִׁיְהִיָּה מֶלֶךְ בִּישְׁרוֹן מֶלֶכָּה הַתּוֹרָה, וְכְמוֹ כֵּן מִצִּינוּ שֶׁהִיָּה מְנוּי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בְּסִדֵּר זֶה דְּכָתִיב בְּשִׁמּוּאֵל (א) וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל שִׁמּוּאֵל וְגו' שִׁיְהִיָּה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ, וְהוּא עֲצֻמוֹ מֵאִמֶּר בְּהִתְאַסֵּף וְגו' אֲבָל זֹולַת זֶה תְּהִיָּה זֹאת הַתּוֹרָה לְבַד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מֵאִמֶּר הַנִּבְיָא לָהֶם (שם י"ב) וְה' אֱלֹהֵיכֶם מִלְכְּכֶם שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁכָּלָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקִּבְּצָה:

וְאוּלַי כִּי לָזֶה רִמּוֹ בְּתַבְתּוֹ וַיְהִי שִׁיְהִיָּה עַל הַצֵּעֵר, דְּכָתִיב שֶׁם (ח) וַיִּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שִׁמּוּאֵל כְּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנֵה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ וְכָתִיב וַיֹּאמֶר ה' וְגו' כִּי אֲנִי מֵאִסּוֹ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה נִתְּנָבֵא מֹשֶׁה וַאֲמַר וַיְהִי וְגו': עוֹד רִמּוֹ כִּי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל תְּהִיָּה מִתְקַיֵּמָת כְּשִׁיְהִיָּה יִשְׂרָאֵל מִתְאַסְּפִים רָאשֵׁיהֶם יַחַד וְלֹא יְהִיּוּ בַד בְּבַד שֶׁכָּזֶה יְהִיָּה סִבָּה שִׁתְיִיחֻדוֹ יַחַד

כָּלֶם תּוֹרָה צִנָּה לָנוּ מֹשֶׁה וְגו', וְכֵן הֵם הַדְּבָרִים שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יַחֲדוֹ יִשְׂאוּ קוֹלָם בְּפִתִּיחַת הַתּוֹרָה וְאוֹמְרִים תּוֹרָה צִנָּה לָנוּ וְגו' אֲנִי מְקַבְּלִים אוֹתָהּ מוֹרֶשֶׁה קִהְלַת וְגו', וּפְרוּשׁ צִנָּה לָנוּ אֶפְשָׁר לְפִרְשָׁה לְעוֹ מַלְכוּת כְּאוֹמְרָם ז"ל אֵין צוֹ אֵלָּא מַלְכוּת שֶׁהַמְּלִיכָה עֲלֵינוּ שֶׁעַל פִּיהָ יָקוּם דָּבָר, וְגַם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלִיכּוּ עֲלֵיהֶם יְהִיָּה עַל פִּי הַתּוֹרָה וְאוֹתָהּ יִתְכַּבּ וְיִשְׁמִים לְפָנָיו כְּאוֹמְרוֹ (לְעִיל י"ז י"ח) וְכָתִיב לוֹ וְגו', וְהוּא מֵאִמֶּר הַכְּתוּב (מִשְׁלֵי ח) כִּי מַלְכִים יִמְלֹכוּ, וְלִמְעֵלָה בְּפִסּוּק אֶף חֵבֶב פִּרְשָׁנוּ הַכְּתוּב כְּאֶפֶן אַחֵר עַל נִכּוֹן:

(ה) וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף וְגו'. פְּרוּשׁ שֶׁהָיִית הַמֶּלֶךְ בִּישְׂרָאֵל צָרִיף שֶׁתְּהִיָּה בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יַחַד, כְּאוֹמְרָם ז"ל (תוֹסֵפֶת סִנְהֶדְרִין פ"ג) אֵין מִמִּנֵּן מֶלֶךְ אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל ע"א, וְהוּא שֶׁנִּתְפַּנֵּן בְּמֵאִמֶּר רָאשֵׁי עַם, וְכְאוֹמְרוֹ יַחַד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁצָּרִיף שִׁיְהִיָּה צְבוּר מְרִצִּים מִמֶּנּוּ: עוֹד יִתְבָּאֵר לָפִי שְׁאֵמֶר בְּסִמּוּךְ כִּי הַתּוֹרָה הִיא הַמּוֹלֶכֶת עֲלֵינוּ כְּאוֹמְרוֹ (מִשְׁלֵי ח) נְגִידִים אֲדָבָר, לָזֶה

(בראשית מו) "וַחֲטָאֲתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים", אָמַר מֹשֶׁה: 'מִי גֵרָם לְרֹאוֹבֵן שְׂיֹדָה? יְהוּדָה וְכו'". שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה • תַּפְלַת דָּוִד, וְשִׁלְמָה, וְאַסָּא מִפְּנֵי הַכּוֹשִׁים, וְיִהוֹשֻׁפֶט מִפְּנֵי הָעַמּוֹנִים וְחִזְקִיָּה מִפְּנֵי סִנְחָרִיב. וְאַל-עֲמֹו תִּבְיָאֲנוּ • לְשִׁלּוֹם מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה (ספרים אחרים: מִן הַמִּלְחָמָה) • יָדִיו רַב לוֹ • יָרִיבוּ רִיבוֹ וַיִּנְקְמוּ נִקְמָתוֹ. וַעֲזָר מִצְרֵי תִהְיֶה • עַל יְהוֹשֻׁפֶט הַתַּפְלִל, עַל מַלְחַמַת רַמּוֹת גִּלְעָד: (ד"ה ב' יח) "וַיַּעֲזֵק יְהוֹשֻׁפֶט, וְהָ עֲזָרוֹ". דָּבָר אַחֵר: "שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה", (ספרי) כָּאֵן רַמְזוּ בְּרָכָה לְשִׁמְעוֹן מִתּוֹךְ בְּרוּכֵי שְׁל יְהוּדָה. וְאֵף כִּשְׁחֻלְקוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נָטַל שִׁמְעוֹן מִתּוֹךְ גּוֹרְלוֹ שֶׁל יְהוּדָה, שְׁנָאֲמַר: (יהושע יט) "מִחֻבַּל בְּנֵי יְהוּדָה נִחַלַת בְּנֵי שִׁמְעוֹן". וְנִמְכְּרִי מִזֶּה לֹא יִסָּד לוֹ בְּרָכָה בְּפָנֵי עַמּוֹ? שְׂהִיָּה בִּלְבוֹ עָלָיו עַל מַה שֶּׁעָשָׂה בְּשִׁטָּים, כִּף

כתוב באגדת תהלים(מזמור צ.) • אור החיים

• יום שני ה' תשרי •

ח וּלְלוֹי אָמַר תַּמִּיד וְאוֹרִיָּה אֲלִבְשָׁתָא לְגַבֵּר
דְּאֲשֵׁתְכֶם חֲסִידָא קְדָמָךְ דִּי נְסִיתוּהִי בְּנִסְתָּא
וְהָוָה שְׁלִים בְּחִנּוּתוֹהִי עַל מִי מַצּוֹתָא
וְאֲשֵׁתְכֶם מְחִימָן:

(ח) וּלְלוֹי אָמַר תַּמִּיד וְאוֹרִיָּה לְאִישׁ חֲסִידָךְ אֲשֶׁר נָסִיתוּ
בְּמִפְּהָ תְרִיבֵהוּ עַל-מִי מְרִיבָה:

כז"י וּלְלוֹי אָמַר • וְעַל לוי אָמַר. תַּמִּיד וְאוֹרִיָּה • כָּלִפִּי שְׂכִינָה הוּא
מְדַבֵּר. אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְּמִסָּה • שָׁלָא נִתְלוֹנְנוּ עִם שְׂאָר הַמַּלְאָכִים. תְּרִיבֵהוּ וְגו' • כְּתַרְגוּמוֹ. דָּבָר אַחֵר: "תְּרִיבֵהוּ עַל
מִי מְרִיבָה", נִסְתַּקְפֶּתָּ לוֹ לְבָא בַּעֲלִילָה, אִם מֹשֶׁה אָמַר: (במדבר כ) "שִׁמְעוֹן נָא הַמּוֹרִים", אַהֲרֹן וּמִרְיָם מִה עָשׂוּ? • אור החיים

ט דָּעַל אַבּוּהִי וְעַל אִמָּה לֹא רַחֵם כִּד חֲבֹו
מִן דִּינָא וְאַפִּי אַחֻוּהִי וּבִנּוּהִי לֹא נָסִיב אֲרִי
נִשְׁרוּ מִשְׁרַת מִימְרָךְ וְיִקְרָךְ לֹא אֲשִׁנּוּי:

(ט) הָאֲמִיר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת-אֲחִיו לֹא הִכִּיר
וְאֶת-בָּנָיו לֹא יָדַע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתְךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ:

כז"י הָאֲמִיר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו • כִּשְׁחָטָאוּ בַּעֲגָל וְאַמְרָתִי: (שמות לב) "מִי לֵה' אֵלֵי", נֶאֱסָפוּ אֵלֵי כָּל בְּנֵי לֵוִי,
וְצִוִּיתִים לְהִרְגֹּת אֶת אָבִי אִמּוֹ וְהוּא מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ אֶת אֲחִיו מֵאִמּוֹ, אוֹ אֶת בֶּן בָּתוֹ, וְכֵן עָשׂוּ. וְאִי אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ אָבִיו
מִמֶּשׁ, וְאֲחִיו מֵאָבִיו, וְכֵן בָּנָיו מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי לֵוִיִּים הֵם וּמִשְׁבֵּט לֵוִי לֹא חָטָא אֶחָד מֵהֶם, שְׁנָאֲמַר: (שם) "כָּל בְּנֵי לֵוִי".
כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתְךָ • לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ • בְּרִית מִלָּה, שְׂאוֹתֶם שְׁנוֹלְדוֹ בְּמִדְבָּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל
לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ מוֹלִין וּמִלִּין אֶת בְּנֵיהֶם (ספרים אחרים: אוֹתֶם שְׁנוֹלְדוֹ בְּמִדְבָּר, שִׁיִּשְׂרָאֵל לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ מוֹלִין) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ז ענף 39)

נֶאֱסָפוּ אֵלֵי כָּל בְּנֵי לֵוִי וְצִוִּיתִים לְהִרְגֹּת • • וְכֵן עָשׂוּ (רש"י לג, ט) רש"י כתב בפרשת תשא (לב, כט) שהכהנים זכו לכהונה מפני
שהענישו את עובדי העגל. ולכאורה, על פי זה הרי זה צריך להיות בכל שבט לוי, לאו דוקא כהנים. וראה רש"י במדבר ג, יב (והלויים,

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הַקִּדְשָׁה שְׁעִדִּין בֵּין הָאֲמוֹת וְהִיא רוֹת
הַמּוֹאֲכִיָּה, לָזֶה אָמַר וַעֲזָר מִצְרֵי תִהְיֶה
לְשׁוֹן נִקְבָּה, גַּם עֲזָר יוֹרָה אֶל הַנִּקְבָּה
כְּאוֹמְרוֹ (בְּרַאשִׁית ב' י"ח) אֲעֲשֶׂה לוֹ עֲזָר
וְגו', וַעֲזָר מִה שֶׁפְּרָשְׁתִּי בַּפִּסּוֹק (שם
מ"ג ט) וַחֲטָאֲתִי לְאָבִי וְגו':
(ח) וּלְלוֹי אָמַר תַּמִּיד וְגו'. פְּרוּשׁ יִתְקַיֵּם
בִּידוֹ דָּבָר זֶה וְלִזְרַעוֹ אַחֲרָיו כְּהַנֵּת
עוֹלָם:

אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְּמִסָּה. פְּרוּשׁ לִפִּי שִׁיַּעֲקֹב
אָמַר עַל לֵוִי בְּשִׁתּוֹף עִם שִׁמְעוֹן
(בְּרַאשִׁית מ"ט ה') כָּלִי חֲמַס וְגו' אֲרוּר
אִפְסָם כִּי עָז וְגו', לָזֶה אָמַר כִּי לֵוִי
נִתְּנָסָה שְׂאִינוּ בַּעַל אֵף וְעִבְרָה, שְׁנִתְּנָסָה
בְּמִסָּה פְּרוּשׁ לֹא שְׁנָסָהוּ ה' אֲלֵא שְׂרָאָה
בוֹ נִסְיֹון שְׂכָל שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל נִסּוּ ה'

(ז) שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה. פְּרוּשׁ לִפִּי
שְׂהִיִּיִּדָה חָטָא בְּמַעֲשֶׂה תַּמִּיר
וְהַתְּנָדָה עַל חָטָאוֹ כְּאוֹמְרוֹ (בְּרַאשִׁית ל"ח
כ"ו) צִדְקָה מִמֶּנִּי, בְּקֶשׁ מֹשֶׁה שִׁיַּקְבֵּל
ה' קוֹלוֹ בְּהוֹדָאתוֹ. וְאָמַר עֲנֵנִי זֶה לִזְמַר
אַחֲרָיו וְאַל עֲמֹו תִּבְיָאֲנוּ, פְּרוּשׁ לִפִּי מַה
שֶׁכָּתְבוּ בַּפִּסּוֹק (וַיְחִי מ"ט ט') מִסְּרָף בְּנֵי
עֲלִית, כִּי בְּאִמְצָעוֹת מַעֲשֶׂה תַּמִּיר הוֹצִיא
טָרֶף אָדָם שְׂאֵכַל הַבְּלִיעַל, וְהוּא מַה
שֶׁרָמְזוּ בְּאוֹמְרוֹ יָדִיו פְּרוּשׁ כַּחַם מַעֲשִׂיו
רַב לוֹ הַגִּדִיל וְקִנְיָה רַבּוֹת בְּתוֹסֶסֶפֶת גִּדֵּר
עָלִין כְּמוֹ שֶׁהִתְרַבְּנוּ שָׁם:

וְאוֹמְרוֹ וַעֲזָר מִצְרֵי תִהְיֶה. פְּרוּשׁ שֶׁהִגֵּם
שְׁהָרִיחַ פֶּרֶץ וְנִרְחַב כִּכְחַם מַעֲשֶׂה
תַּמִּיר אֵף עַל פִּי כֵן עֲזָר לֹא הֵאִירָה
מַלְכוּת בֵּית דָּוִד כִּי צִרְיָה לְנִיצוּץ

הַתַּפְלִל שִׁיַּחֲיָה לְעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה
מִסְכָּים כְּסִבְרַת הָאוֹמֵר (סְנִיִּדִין ק"ח)
עֲדַת קִרַח יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא:
וְאוֹמְרוֹ וְהִיא מִתִּי מִסְכָּר. הַתַּפְלִל עֲלֵיהֶם
שִׁיַּחֲיָה צְדִיקִים לִפִּי שְׁנִמְקוּ
הַשְּׂרָשִׁים בְּמֵאֲרַע גְּדוֹלֵיהֶם בְּמַעֲשֶׂה
קִרַח כְּאִמּוֹר בְּסִמּוֹךְ לָזֶה הַתַּפְלִל וְהִיא
מִתִּי מִסְכָּר, פְּרוּשׁ עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל
(שם כ"ו). שְׂאֵמֶר חִזְקִיָּה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא רַבִּים אֲשֶׁר אֶת שְׁבָנָא וְגו',
וְהַשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין מִנֵּן
לְרַשָּׁעִים, לָזֶה אָמַר מֹשֶׁה בְּמִתֵּק לְשׁוֹנוֹ
מִתִּי מִסְכָּר פְּרוּשׁ שְׂאֵל יִהְיֶה רַשָּׁעִים
שְׂאֵל אֵין מִנֵּן לָהֶם, וְתוֹעִיל תַּפְלַת צְדִיק
עַל הַדָּבָר בְּסוֹד (שְׁמוּאֵל ב' כ"ג) צְדִיק
מוֹשֵׁל בִּירְאָת אֱלֹהִים:

שלא עבדו עבודת אלילים, נבחרו תחתיהם) ודברים י' ח (וטעיתם בעגל, ובגוי לוי לא טעו), שפרש על הלויים. אבל בשניהם פרש הטעם דלא טעו בעגל, ולא שהרגו. ואין כאן מקומו. אור החיים

(י) יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו כמורה באפך וכליל על-מזבחך:

כש"י יורו משפטיך • ראויין אלו לכך • וכליל • עולה.

(יא) בָּרַךְ יְהוָה חִילוֹ וּפָעַל יָדָיו תִּרְצֶה מִחַץ מִתְנִים קָמִי וּמִשְׁנָאִי מִן־יְקוֹמֹן: ס

כש"י • מחץ מתנים קמיו • מחץ קמיו מכת מתנים, כענין שנאמר: (תהלים סט) "ומתניהם תמיד המעד", ועל המעוררין על הכהנה אמר כן. דבר אחר: ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים, והתפלל עליהם, לפי שהיו מועטים: "בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות. לכך נאמר: "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה". ומשנאיו מן-יקומון • מחץ קמיו ומשנאיו מהיות להם תקומה. אור החיים

(יב) לְבַנְיָמִן אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן לְבֵטֶחַ עָלָיו חֶפֶץ עָלָיו בְּלִהְיוֹם וּבִין כְּתָפָיו שָׁכֵן: ס

כש"י • לְבַנְיָמִן אָמַר • לפי שברכת לוי בעבודת הקרבנות ושל בנימין בבנין בית המקדש בחלקו, סמך זה לזה, וסמך יוסף אחריו שאף הוא משכן שילה היה בנוי בחלקו, שנאמר: (שם עח) "וימאס באהל יוסף וגו'", ולפי שבית עולםם חביב משילה, לכך הקדים בנימין ליוסף. חפץ עליו • מכסה אותו ומגן עליו. בְּלִהְיוֹם • לעולם. משנבחרה ירושלים, לא שרתה שכינה במקום אחר. ובין כתפיו שכן • בגבה ארצו היה בית המקדש בנוי, אלא שנמוך כ"ג אמה מעין עיטם, ושם היה דעתו של דוד לבנותו, כדאיתא בשחיתת קדשים: 'אמרי נחתי ביה פורתא', משום דכתבי: "ובין כתפיו שכן", אין לך נאה בשור יותר מכתפיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 146)

אמרי, נחתי ביה פורתא (רש"י לג, יב) בית המקדש אמור להאיר אור אלקי לכל העולם, עד לחלקו הכי נמוך. לכן לא היה גבוה לגמרי מן העולם, כי אז היה נעלה מפדי שיוכל להאיר לכל העולם; אלא נחתי ביה פורתא, ואז הוא שייך וקרוב לעולם. והוא הדין ל'מקדש' הפרטי שבתוך כל יהודי: כשנפש האלקית שבו אינה בבחינת התנשאות והגדלה מנפשו הבהמית, גופו, וחלקו בעולם, אלא היא מתעסקת אתם ומתלבשת בהם, בכדי לבררם ולזכרם – נעשים כלם משכן ומקדש להשראת השכינה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שפלים בזמן עצמו מחץ מתנים קמיו וגו', וכן היה, ודבר זה היא הצלחה בגס ופלא:

(יב) לְבַנְיָמִן אָמַר. פרוש תבת לבנימין הוא דברי משה, ותבת אמר הוא דברי הכתוב, שאם לא כן במה יובן הדבר ששל בנימין הוא אומר, וכן ליוסף ולזבולן וגו', ואמרו ישכן לבטח עליו פרוש מה טעם ישכן לבטח עליו, פרוש על היותו שכן של שוכן הבירה כי מי יבוא אחר המלך:

(ספרי) שצריך שימנה דינים לכל שבט, לזה אמר כי שבט לוי לצד מה שהוכחנו שלא נשאו פנים לאב ולאח ולבן ראויים הם להתמנות על כל שבטי ישראל, והוא אומר יורו משפטיך ליעקב בדרך כלל, כי אין לחוש שישאו פנים לשבטם יותר משבט זולתם: (יא) ומשנאיו מן יקומון. אומר מן יקומון, לדבריהם ז"ל (במד"ר פ"ד) שנתנבא על מלכות יון שעתידה לפל ביד חשמונאי, לזה אמר ומשנאיו מן יקומון פרוש אפלו מן הזמן עצמו שתהיה להם לשונאים קימה וישראל

דכתבי (שמות י"ז ד) על נסותם את ה', ולא כן לוי, הא למדת ששפך רגזם: (ט) האמר וגו' יורו משפטיך וגו'. יתבאר על דרך אומרם ז"ל (ב"ב ס:): כמעשה שבאו לדון על אילן שהיה מזיק לדרך הרבים וכו', ואמר להם עד למחר וכו' ושלח וקץ וכו' ע"כ, והוא אומר האמר וגו' אדם פנה ראוי להורות משפט וכו' כי אין מקום לומר לו טל קורה כו' וזה לך האות האמר לאביו ולאמו:

עוד ירצה לפי שצוה (לעיל ט"ז י"ח) שפטים וגו' לשבטיך, ואמרו רז"ל

♦ יום שלישי ו' תשרי ♦

יג וְלִיּוֹסֵף אָמַר מִבְּרָכָא מִן קֳדָם יְיָ אֲרֻעָה
עֲבָדָא מַגְדִּינִין מִטְּלָא דְשִׁמְיָא מְלַעֲלָא
וּמִמְבוּעֵי עֵינָן וּתְהוּמִין דְּנִגְדָן מִמְעַמְקֵי
אֲרַעָא מְלָרַע:

(יג) וְלִיּוֹסֵף אָמַר מִבְּרָכָת יְהוָה אֲרֻעָ מִמְּגַד שְׁמִים מְלָל
וּמִתְהוּם רִבְצַת תַּחַת:

ה"י • מִבְּרָכָת ה' אֲרֻעָ • שְׁלֹא הִיְתָה בְּנִחְלַת הַשְּׁבָטִים אֲרֻץ מְלֵאָה כָּל
טוֹב כְּאֲרֻץ שֶׁל יוֹסֵף. מִמְּגַד • לְשׁוֹן עֲדָנִים וּמִתְקָא. וּמִתְהוּם • שֶׁהִתְהוּם עוֹלָה וּמִלְחָלַח אוֹתָהּ מִלְמָטָה. אִתָּה מוֹצֵא
בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּרִכְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, מַעֲיִן בְּרִכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ בראשית תשכ"א – תורת מנחם התוועדות כט עמ' 131)

שְׁלֹא הִיְתָה בְּנִחְלַת הַשְּׁבָטִים אֲרֻץ מְלֵאָה כָּל טוֹב כְּאֲרֻץ שֶׁל יוֹסֵף (רש"י לג, יג) בְּאַחַת הַפְּעָמִים הַנִּדְרוֹת שֶׁבְּכּוֹד קְדוּשַׁת
מוֹרֵי וְחִמֵּי אֲדָמוֹ"ר דָּבַר עַל עֲצָמוֹ, הוּא אָמַר: אֲרֻץ שֶׁל 'יוֹסֵף' מִבְּרָכָת בְּכָל טוֹב. תִּנּוּ יָדְכֶם וְתִסְיְעוּ לְעַבְד אוֹתָהּ! בְּאֲרֻץ יֵשׁ הַכֹּל,
וְכֹאשֶׁר יַעֲבֹדוּ אוֹתָהּ – הִיא תִתֵּן כָּל טוֹב. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁ'אֲרֻץ' זוֹ מִבְּרָכָת הֵן בְּרוּחַ, מְגַד שְׁמִים מִטְּלָא, וְהֵן בְּנִשְׁמָה, תְּהוּם וּרְבִצַּת
תַּחַת. אור החיים

(יד) וּמִמְּגַד תְּבוּאָת שְׁמֵשׁ וּמִמְּגַד גִּרְשׁ יִרְחִים:
וְעֲבָדָא מַגְדִּינִין וְעֲלָלָן מִיבּוּל שְׁמֵשׁ
וְעֲבָדָא מַגְדִּינִין מִרִישׁ יִרְחַ בִּירַח:

ה"י • וּמִמְּגַד תְּבוּאָת שְׁמֵשׁ • שֶׁהִיְתָה אֲרֻץ פְּתוּחָה לַחֲמָה, וּמִמְּתַקָּא
הַפְּרוֹת. גִּרְשׁ יִרְחִים • יֵשׁ פְּרוֹת שֶׁהִלְכָנָה מִבְּשִׁלְתָן, וְאֵלוֹ הֵן: קְשׁוּאִין וְדִלּוּעִין. דְּכָר אַחֵר: "גִּרְשׁ יִרְחִים", שֶׁהֲאֲרֻץ
מִגִּרְשַׁת וּמוֹצִיָּאָה מִחֲדָשׁ לַחֲדָשׁ.

(טו) וּמִרְאֵשׁ הַרְרֵי־קָדָם וּמִמְּגַד גְּבָעוֹת עוֹלָם:
טו וּמִרִישׁ טוּרֵיָא בִּפְרִיָא וּמִטוֹב רָמֵן דְּלֵא
פִּסְקוֹן:

ה"י • וּמִרְאֵשׁ הַרְרֵי־קָדָם • וּמִבְּרָכָת מִרְאֵשִׁית בְּשׁוּל הַפְּרוֹת, שֶׁהַרְרֵיָהּ מְקַדִּימִין לְכַפֵּר בְּשׁוּל פְּרוֹתֵיהֶם. דְּכָר אַחֵר:
מִגִּיד שֶׁקְדָּמָה בְּרִיאַתָן לְשָׂאֵר הָרִים. גְּבָעוֹת עוֹלָם • גְּבָעוֹת הַעוֹשׂוֹת פְּרוֹת לְעוֹלָם וְאֵינָן פּוֹסְקוֹת מִעֲצֹר הַגִּשְׁמִים.

(טז) וּמִמְּגַד אֲרֻץ וּמִלְאָה וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סִנְה תְּבוּאָתָהּ לְרֹאשׁ
יוֹסֵף וּלְקַדְקַד גִּזִּיר אֲחִיו:

ה"י • וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סִנְה • כְּמוֹ שׁוֹכֵן סִנְה, וְתָהּ אֲרֻץ מִבְּרָכָת מִרְצוֹנוֹ
וְנִחַת רִוּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנִּגְלָה עָלֵי תַחֲלָה בְּסִנְה. רְצוֹן • נִחַת רִוּחַ וּפִיּוּס, וְכֵן כָּל רְצוֹן שֶׁבְּמִקְרָא.
תְּבוּאָתָהּ • בְּרָכָה זוֹ לְרֹאשׁ יוֹסֵף. גִּזִּיר אֲחִיו • שֶׁהִפְרֵשׁ מֵאֲחִיו בְּמִכִּירָתוֹ. אור החיים

(יז) בְּכוֹר שׁוּרוֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי רֹאשׁ קִרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יִנְגַּח
יַחְדּוֹ אֶפְסֵי־אֲרֻץ וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי
מְנַשֶּׁה: ס

ה"י • בְּכוֹר שׁוּרוֹ • יֵשׁ בְּכוֹר שֶׁהוּא לְשׁוֹן גְּדֻלָּה וּמִלְכוּת, שְׁנֵאֲמַר: (תהלים פט) "אֵף אֲנִי בְּכוֹר אֲתָנְהוּ", וְכֵן: (שמות ד) "בְּנִי
בְּכוֹרִי יִשְׂרָאֵל". בְּכוֹר • מִלֶּךְ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְהוּא יְהוֹשֻׁעַ. שׁוּרוֹ • שֶׁכָּחוֹ קָשָׁה כְּשׁוֹר לְכַבֵּשׁ כְּמָה מְלָכִים. הָדָר

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

טז וּמִרִישׁ טוּרֵיָא בִּפְרִיָא וּמִטוֹב רָמֵן דְּלֵא
פִּסְקוֹן בּוֹ ה' לְהִיטִיבוֹ גַּם בְּזִמְנָא שִׁישְׁרָאֵל
בְּצַעַר וְהוּא סִימֵן שְׁכוּנַת סִנְה, וְאֹמְרוֹ
תְּבוּאָתָהּ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקַד גִּזִּיר וְגו'
פְּרוּשׁ טַעַם הָאֲמֹר הוּא כְּנִגְדָּא ב' מִדּוֹת

שֶׁהִעֲלָה ה' עָלָיו בְּשִׁבְלֵי זֶה כְּאֵלּוֹ יִלְדֵם
דְּכִתִּיב (תהלים ע"ז) בְּנִי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף
סָלָה, וְאָמְרוּ ז"ל (סנהדרין י"ט:) לְפִי
שְׁפָרְנָסִם נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ, לְזֶה בְּרָכוֹ
בְּרַב טוֹבַת הָאֲרֻץ מִדָּה כְּנִגְדָּא מִדָּה:

(יג) מִבְּרָכָת ה' אֲרֻעָ. אוֹלֵי לְפִי שֶׁעֲתִידִין
לֹאמַר בְּנֵי יוֹסֵף לְיִהוֹשֻׁעַ (וְהוֹשֻׁעַ י"ז)
שֶׁצָּר לָהֶם הַמָּקוֹם לְהִיּוֹתָם עִם רַב,
לְזֶה בְּרוּךְ אֲרַעֲם לְהִתְרַחֵב, עוֹד לְפִי
שִׁיּוֹסֵף זָן וּפְרִיָס כָּל יִשְׂרָאֵל, וּמַצִּינוּ

לו • נתון לו, שנאמר: (במדבר כז) "ונתתה מהודך עליו". וקרני ראם קרניו • שור כחו קשה, ואין קרניו נאות, אכל ראם קרניו נאות ואין כחו קשה, נתן ליהושע כחו של שור, ויפוי קרני ראם. אפסי-ארץ • שלשים ואחד מלכים, אפשר שכלם מארץ ישראל היו? אלא אין לה כל מלך ושלטון, שלא קנה לו פלטרין ואחזה בארץ ישראל, שחשובה לכלם היא, שנאמר: (ירמיה ג) "נחלת צבי צבאות גוים". והם רבבות אפרים • אותם המנגחים הם הרבבות שהרג יהושע שבא מאפרים. והם אלפי מנשה • הם האלפים שהרג גדעון במדן, שנאמר: (שופטים ח) "ונוכח וצלמנע בקרקר וגו'". אור החיים

♦ יום רביעי ז' תשרי ♦

(יח) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך:

יח ולזבולן אמר חדי זבולן במפקדו לאגחא קרבא על בעלי דבכך ויששכר במהכה למעבד זמני מועדיא בירושלם:

כ"ט • ולזבולן אמר • אלו חמשה שבטים שברך באחרונה: זבולן גד דן נפתלי ואשר – כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים, הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה, שנאמר: (בראשית כז) "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים", לפי שנראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו. שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך • זבולן ויששכר עשו שתפות: "זבולן לחוף ימים ישכן", ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתפר ונותן לתוף פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולן ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולן היתה. שמח זבולן בצאתך • הצלח בצאתך לסחורה. ויששכר • הצלח בשיבת אהליך לתורה, לישוב ולעבר שנים ולקבע חדשים, כמו שנאמר: (ד"א יב) "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים... ראשיהם מאתים", ראשי סנהדראות היו עוסקים בכך, ועל פי קביעת עתיהם ועבוריהם. אור החיים

(יט) עמים הר-יקראו שם יזבחו זבחי-צדק כי שפע ימים יינקו וישפני טמוני חול: ם

יט שבטיא דישאל לטור בית מקדשא יתפנשון תמן יפסון נכסת קודשין לרצוא אורי נכסי עממיא ייכלון וסימא דמשמרא בחלא מתגליא להון:

כ"ט • עמים • של שבטי ישראל. הר-יקראו • להר המוריה יאספו. כל אסיפה על ידי קריאה היא, ושם יזבחו זבחים צדק. כי שפע ימים יינקו • יששכר וזבולון, ויהא להם פנאי לעסק בתורה. וישפני טמוני חול • (מגילה ו) כסוי טמוני חול: טרית, וחלזון וזכוכית לכנה היוצאים מן הים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

התחיל במועט להוסיף ולעלות בפרכה, וכשהפכים הקדים ברכת אפרים כפי גדלתם שגדלת יהושע גדולה מגדלת גדעון:

יח) שמח זבולן וגו'. הגם שבפניני עולם הזה בכללות אין לשמח בהם דקתיב (קהלת ב') ולשמח מה זה עשה, אמר הנביא שזבולן ישנו בשמחה הגם ביציאתו מבית המדרש לסחורה, והטעם כדי שיהקים יששכר באהלו באומרו ויששכר באהליך:

עוד ירצה לפי שאין אדם יודע ביציאתו לסחורה אם יצליח אם לא עד שיחזור מצלח, לזה אמר לזבולן שמח מעת יציאתך כי בודאי שתצליח, והטעם כיון שיששכר באהליך שלח מצוה אתה לזון לומדי תורה, וכנה אהל יששכר לזבולן כי הוא הבונה אהלו:

(ד) ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך מתתי את מדן בינך פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי, והוא הפאר הוא ההדר האמור כאן שלא עלו מישראל אלא אנשים מועטים ובה תהיה התשועה הדר למושיע, והוא אומרו הדר לו:

ואומרו וקרני ראם קרניו הוא כנגד יהושע הכא מאפרים שהיה שמעו בכל הארץ אשר גדלו ה' והרים מעלתו בקרני ראם, בהם עמים יגח וגו' כי כשמע מלכי האמורי את אשר היה ה' עמו לא קמה עוד רוח בהם מפניו, וחרו ופרש משה דבריו כי ב' הפרכות שאמר הם כנגד ב' השבטים, והוא אומרו והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה, והגם שבפרכה הקדים לומר בכור שורו שהוא כנגד מנשה, לפי שבפרכתו קטנה מברכת אפרים

טובות שנמצאו בו, א' שהגם שגלה ויחד למצרים וכמה סבות הרשע הקיפוהו עמד בצדקתו כאומרם ז"ל (ש"מ פ"א) בפסוק ויוסף היה במצרים הוא יוסף וכו', והוא מה שרמז באומרו לראש יוסף, וכנגד מה ששלם לאחיו טובה פחת רעה אמר נזיר אחיו שהזיריהו אחיו מן אחותם, כמו שדרשו ז"ל (מד"ת פ' וישב) בפסוק נסעו מזה, ואף על פי כן ויכלכל יוסף וגו' (בראשית מ"ז י"ב):

יז) בכור שורו וגו'. כאן ברח ב' גדולים היוצאים מיוסף, ואמר כנגד מנשה הככור, בכור שורו הדר לו רמז לגדעון, וכנה לו את השור רמז למה שאמר מלאך ה' לגדעון (שופטים ו') קח את פר השור אשר לאביך וגו' ולקחת את הפר השני והעלית עולה וגו', ואומרו הדר לו באומרו שם (שם)

ומן החול, ובחלקו של יששכר וזבולון היה, כמו שאמרו במסכת מגילה: (שופטים ה) "זבולון עם חרף נפשו למות", משום ד'נפתלי על מרומי שדה', שהיה מתרעם וזבולון על חלקו: לאחי נתת שדות וכרמים וכו'. וישפני • לשון כסוי, כמו שגאמר: (מ"א ו) "ויספן את הבית", (שם ו) "וספון בארז", ותרגומו: 'ומטלל בכיורי' (ספרים אחרים: כסוי) ארזא'. דבר אחר: "עמים הר-יקראו", על ידי פרקמטיא של זבולון, תגרי עובדי כוכבים באים אל ארצו, והוא עומד על הספר, והם אומרים: הואיל ונצטערנו עד כאן, גלף עד ירושלים, ונראה מה יראתה של אמה זו ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאלה אחד ואוכלים מאכל אחד, לפי שהעובדי כוכבים, אלהות של זה לא כאלהות של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה, והם אומרים 'אין אומה כשה כזו' ומתגירין שם, שגאמר: "שם יזבחו זבחי-צדק". פי שפע ימים יינקו • זבולון ויששכר הם נותן להם ממון בשפע.

(כ) ולגד אמר ברוך מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע
אף-קדקד:
כ' ולגד אמר ברוך אפתי לגד כליתא שרי
ויקטול שלטוני עם מלכין:

כ"ג • ברוך מרחיב גד • מלמד שהיה תחומו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח. כלביא שכן • לפי שהיה סמוך לספר. לפיכך נמשל באריות, שכל הסמוכים לספר צריכים להיות גבורים. וטרף זרוע אף-קדקד • הרגיהו היו נפרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת. אור החיים

(כא) וירא ראשית לו ביישם חלקת מחקק ספון ויתא
ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם ישראל: ס
כא ואתקבל בקדמתא דילה ארי תמן
באחסנתה משה ספרא רבא דישראל קביר
והוא נפק ועל בריש עמא זכון קדם יי עבד
ודינוהי עם ישראל:

כ"ג • וירא ראשית לו • ראה ליתן לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ. ביישם חלקת מחקק • פי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחקק, והוא משה. ספון • אותה חלקה ספונה וטמונה מכל בריה, שגאמר: (לקמן לה) "ולא ידע איש את קבורתו". ויתא • גד. ראשי עם • הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ, לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר: (במדבר לב) "חלוצים תעברו לפני אחיכם וגו'". צדקת ה' עשה • שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתם לעבר את הירדן, עד שפכשו וחלקו. דבר אחר: "ויתא", משה. "ראשי עם". צדקת ה' עשה • על משה אמור. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

הצדק בדבר הנוגע לה, או אפשר שיכונן לומר שעשה יותר מחיובו עם ה', וכמו שרמזנו בפסוק (לעיל ו' כ"ה) וצדקה תהיה לנו וכו', גם משפטיו עם ישראל עשה פרוש שהיה מתדין תמיד עם ה' על ישראל והיה מכריע הדין לכף זכות כאמור בענין העגל ומרגלים וצדקת קרח, ועין מה שפרשנו בהם, וכפי זה שעור אומרו ומשפטיו פרוש משפטים של ה' עם ישראל עשה אותם, ופרוש עשה תתן:

עוד ירצה על זה הדרך צדקת ה' עשה במה שנוגע לעצמו, ומה שמשפט הוא במשפטים אלו למות בעבר הירדן וסתם תפלתו הוא עם ישראל פירוש הוא בדברים שהם עם ישראל כגון מי מריבה ושאר הסבות שמהם:

או יתפרש אומרו צדקת ה' וגו', על גד שעשה עם ה' דבר שיתשוב לו לצדקה, והוא שעבר הירדן להלחם מלחמת מצוה עם ישראל, ודבר זה

ולא נשאר שם אלא גופו הקדוש החי ספון, וטעם הדבר להביא ראשי עם כאומרים ז"ל (ספרי פאן) להביא דור המדבר לעולם הבא, והוא אומרו ויתא וגו', וקראם ראשי עם לפי שהם תחלת קניית ישראל לה' לעם סגלה:

עוד ירצה וירא ראשית הנחלה שנתלו ישראל שהיא ארץ סיחון ועוג,

לו פרוש לטלה לחלקו, ולחשש סגלת הארץ שכל הדר בה או כל הקבור בה יש לו חלק לעולם הבא (כתובת ק"א) אמר טעם שלא חש לדבר זה, כי שם פרוש במקום שהוא שולקח לנחלתו שם חלקת מחוקק שהוא משה ספון ויתא ראשי עם, ומעתה גם הוא יבוא עם ראשי עם לעולם הבא:

צדקת ה' עשה. פרוש חזר אל משה שנותן טעם למה זכה לכל המעלה שביבא אחרים עמו לעולם הבא, ואמר צדקת ה' וגו' פרוש שעשה

או ירצה באחליף כנוי ליששכר, ואמר לשון אהל, לב' סבות, אחד שאין עושין עקר בעולם אלא ישיבת עראי ועקר דירתם הוא בית עולמים, ב' כנוי למאהיל עליהם שהיא השכינה שנקראת אהל, הגם שעוסקים בסחורה עליהם נאמר (תהלים פ"ה) צדק לפניו יהלך וגו':

(כ) מרחיב גד. פרוש מרחיב ה' לו בנכסים רבים דכתיב (במדבר ל"ב) ומקנה רב היה לבני גד וגו', והטעם כמו שאמר שם הכתוב (ל"א נ"ג) אנשי הצבא בוזו איש לו, ולהיות בני גד גבורי כח בוזו יותר מכלם, והוא מה שסמך למאמר מרחיב וגו' כלביא שכן וטרף וגו':

(כא) וירא ראשית לו. פרוש היה ראוי ראשית שהיא התורה לו, וטעם לדבר פי שם חלקת פרוש חלקו של מחוקק שהוא משה ספון, או חלק ממחוקק פי חלק הגדול עלה למעלה

♦ יום חמישי ח' תשרי ♦

(כב) וּלְדָן אָמַר דָּן גֹּר אַרְיָה יִזְנַק מִן־הַבֶּשֶׂן:

כב וּלְדָן אָמַר דָּן תְּקִיף כְּגֹר אַרְיָן אַרְיָה
שְׁתֵּי מִן נִחְלִיָּה דְנִגְדָן מִן מִתְנָן:

כ"ב • דָּן גֹּר אַרְיָה • אף הוא הִיָּה סִמוּף לִסְפָּר, לְפִיכָף מוֹשֵׁל בְּאַרְיֹת. יִזְנַק מִן־הַבֶּשֶׂן • כְּתִגְמוֹ, שֶׁהִיָּה הִיָּדֵן יוֹצֵא מִחֲלָקוֹ מִמַּעַרְת פִּמְיָאָס וְהִיא לִשָּׁם שְׁהִיא בְּחִלְקוֹ שֶׁל דָּן, שְׁנֶאֱמַר: (יהושע יט) "וַיִּקְרָאוּ לְלִשָּׁם דָּן", וְזִנְקוֹ וְקִלְחֹהוּ מִן הַבֶּשֶׂן. דָּבָר אַחֵר: מֵה זִנְקָה זֶה יוֹצֵא מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִחְלַק לְשֵׁנִי מְקוֹמוֹת, כִּף שְׂבִטוֹ שֶׁל דָּן נָטְלוּ חֵלֶק בְּשֵׁנֵי מְקוֹמוֹת, תְּחִלָּה נָטְלוּ בְּצִפּוֹנִית מַעְרְבִית, עֲקָרוֹן וּסְבִיבוֹתֶיהָ, וְלֹא סָפְקוּ לָהֶם, וּבָאוּ וְנִלְחְמוּ עִם לִשָּׁם, שְׁהִיא פִּמְיָאָס, וְהִיא בְּצִפּוֹנִית מְזָרְחִית, שֶׁהִיָּה הִיָּדֵן יוֹצֵא מִמַּעַרְת פִּמְיָאָס, וְהוּא בְּמִזְרְחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכֹא מִהַצָּפוֹן לְדָרוֹם וְכֹלָה בְּקֶצֶה יַם הַמֶּלֶח, שֶׁהוּא בְּמִזְרַח יְהוּדָה, שְׁנֵטֵל בְּדִרּוֹמָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁמֶפְרָשׁ בִּסְפָּר יְהוֹשֻׁעַ, וְהוּא שְׁנֶאֱמַר: (סו) "וַיֵּצֵא גִבּוֹל בְּנֵי דָן מִמָּה, וַיַּעֲלוּ בְנֵי דָן וַיִּלְחְמוּ עִם לִשָּׁם וְגו'", יָצָא גִבּוֹלָם מִפֶּל אוֹתוֹ הָרוֹחַ שֶׁהִתְחִילוּ לִנְחֹל בּוֹ. אור החיים

(כג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שִׁבְעַ רָצוֹן וּמִלָּא בְּרַכַּת יְהוָה
יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה: ם

כג וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שִׁבְעַ רָצוֹן וּמִלָּא
בְּרַכַּת יְהוָה יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה: ם

כ"ג • שִׁבְעַ רָצוֹן • שֶׁהִיָּה אֲרָצוֹ שִׁבְעָה כָּל רָצוֹן יוֹשְׁבֶיהָ. יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה • יָם כְּנֶרֶת נִפְלָה בְּחִלְקוֹ, וְנָטַל מִלָּא חֶבֶל חֶרֶם בְּדִרּוֹמָהּ, לְפָרֶשׁ חֶרְמִים וּמִכְמוֹרוֹת. יִרְשָׁה • לְשׁוֹן צוּרִי, כְּמוֹ (דברים א) "עֲלֵה רֶשֶׁת", וְהִטְעַם שֶׁלֹּמְעֵלָה בְּרִי"ש מוֹכִיחַ, כְּמוֹ: יֶרֶשׁ, יָדַע, לָקַח, שָׁמַע, כְּשֶׁמוֹסִיף בּוֹ ה"א, יִהְיֶה הִטְעַם לְמַעַלָּה: שָׁמַעָה, יָדַעָה, סִלְחָה, לָקַחָה, אֵף כָּאֵן: "יִרְשָׁה", לְשׁוֹן צוּרִי, וּבְמִסְרַת הַגְּדוּלָּה מַצִּיגוֹ בְּאִלְפָּא בִּיתָא לְשׁוֹן צוּרִי דְטַעְמִיהוֹן מִלְּעִיל.

(כד) וּלְאַשֵּׁר אָמַר בְּרוּךְ מְבִנִּים אֲשֶׁר יְהִי רְצוֹי אָחִיו וּמִכָּל
בִּשְׁמֵן רִגְלוֹ:

כד וּלְאַשֵּׁר אָמַר בְּרוּךְ מְבִנִּים אֲשֶׁר יְהִי
רְצוֹי אָחִיו וּמִכָּל בִּשְׁמֵן רִגְלוֹ:

כ"ד • בְּרוּךְ מְבִנִּים אֲשֶׁר • רֵאִיתִי בִּסְפָּרִי: אֵין לָךְ בְּכָל הַשְּׂבָטִים שְׁנִיתִּי בְּכָרְךָ בְּבָנִים כְּאַשֵּׁר, וְאֵינִי יוֹדַע כִּיצַד. יְהִי רְצוֹי אָחִיו • שֶׁהִיָּה מִתְרַצָּה לְאַחִיו בִּשְׁמֵן אֲנִפְקִינֹן וּבְקַפְלָאוֹת, וְהֵם מְרִצִּין לוֹ כְּתוּבָאָה. דָּבָר אַחֵר: "יְהִי רְצוֹי אָחִיו", שֶׁהִיָּה בְּנוֹתֵיו נְאוֹת, וְהוּא שְׁנֶאֱמַר בְּדַבְרֵי הַקָּדוֹשִׁים: (א ו ט) "הוּא אָבִי בְּרִזִּית", שֶׁהִיָּה בְּנוֹתֵיו נְשׂוֹאוֹת לְכַהֲנִים גְּדוֹלִים, הַנִּמְשָׁחִים בִּשְׁמֵן זֵית. וְטַבֵּל בִּשְׁמֵן רִגְלוֹ • (ספרי) שֶׁהִיָּה אֲרָצוֹ מוֹשְׁכַת שְׁמֵן כְּמַעֲזֵן, וּמַעֲשֵׂה שְׁנִצְטָרְכוֹ אֲנָשִׁי לְדִקְרָא לְשְׁמֵן, מִנּוּ לָהֶם פּוֹלְמוֹסְטוֹס אֶחָד וְכו' כְּדֹאִיתָא בְּמִנְחוֹת (פ"ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 109)

שֶׁהִיָּה בְּנוֹתֵיו נְאוֹת . . נְשׂוֹאוֹת לְכַהֲנִים גְּדוֹלִים (רש"י לג, כד) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מֵה הַקָּשֶׁר בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים. וְיֵשׁ לִמּוֹר, דִּהְיָה הַנּוֹי הָאֶמְתִּי שֶׁל אִשָּׁה הוּא צְנִיעוּתָהּ, כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וְצְנִיעוּת מְבִיאָה וּמוֹעִילָה לְכַהֲנָה גְּדוּלָּה, כִּפִּי שְׁנֶאֱמַר בְּמִדְרָשׁ שֶׁאִשָּׁה צְנוּעָה רְאוּיָה שֶׁתִּנָּשֵׂא לְפָנֶיךָ וְתַעֲמִיד כְּהִנִּים גְּדוֹלִים, וּבְזִכּוֹת צְנִיעוּתָהּ זִכָּתָה קִמְחִית לְבָנִים שֶׁשָּׁמְשׁוּ בְּכַהֲנָה גְּדוּלָּה. אִשָּׁה צְנוּעָה זֹכָה לְבָנִים 'כְּהִנִּים גְּדוֹלִים', כְּלוֹמֹר: הַכֶּהֱן הַגְּדוֹל נִכְנָס לְקֶדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים, שֶׁם הִיָּה הָאָרוֹן, שָׁבוּ הַלּוֹחוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם חֻקּוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת (לֹא כְּתוּבוֹת בְּדוֹי, שֶׁהוּא דָּבָר נוֹסֵף עַל הַקֶּלֶף); וְכֵן, הָאָדָם וְהַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵד הֵם דָּבָר אֶחָד. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(כב) גֹּר אַרְיָה. אוֹלִי שְׁנִיתִּי בְּכָרְךָ אֶל שְׁמִשׁוֹן
שֶׁשָּׁפַע הָאָרִי כְּשֶׁפַע הַגְּדִי (שופטים י"ד), וְאוֹמְרוֹ יִזְנַק רָמֹז לְצִלְחַת עָלָיו
רוּחַ ה' וְדִלְגַּל לְשַׁעֲרוֹ כְּמִדְלַג מִמֶּה
בֶּשֶׂן:

(כד) בְּרוּךְ מְבִנִּים אֲשֶׁר וְגו'. פִּרְשֵׁתִי
כְּפִרְשֵׁת נִשְׂא בְּפִסּוֹק (ו' ע"ב) נִשְׂאִי
לְבָנֵי אֲשֶׁר וְגו':

וּבֵין יִשְׂרָאֵל כִּף שׁוֹרֶת הַדִּין נוֹתֶנֶת:
וְהוּא אוֹמְרוֹ וּמִשְׁפָּטִיו עִם יִשְׂרָאֵל וְכֵן
שֶׁפִּרְשֵׁתִי שֶׁם בְּתוֹכָהּ מִשָּׁה עַל
טַעֲנוֹתֶיהֶם שֶׁכָּלֶם הֵם כְּדִי שֶׁהִיָּה נְקִיִּים
מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל כִּי אֵין צָרָף לֵה' לְעִזְרַת
גְּבוּרָתָם וְיוֹדַע הִיָּה ה' שְׁלֹא הִיָּה
כְּוִנָּתָם בְּשִׂאלַת הָאָרֶץ לְשׁוֹם מַחוּשׁ רַע,
וְכָל הַטַּעֲנוֹת שֶׁטָּעַן לָהֶם מִשָּׁה לֹא הִיָּה
אֶלָּא בְּעִדָּה יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהֶם:

כִּפִּי הַדִּין בִּינוּ לְבֵין ה' אֵינִי חִיָּב בּוֹ כִּי
כֹּאֵה נִחְלָתָם בְּמָקוֹם שֶׁבְּחָרוּ וְאֵין לָהֶם
חִיָּב לְעֵבֶר לְהִלָּחֵם עִם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
וְכֵן שֶׁטָּעְנוּ בְּטַעֲנוֹתֶיהֶם כִּפִּי מִטּוֹת
וְכֵן שֶׁפִּרְשֵׁנוּם שֶׁם, וְכֵן שֶׁהוֹכִיחַ
הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהִסְפִּים ה' עַל נִחְלָתָם כִּי
כֹּאֵה שָׁמָּה, וְמֵה שֶׁעָבְרוּ הִיָּדֵן לָהֶם
תַּחֲשֹׁב לְצִדְקָה, וְזֶה לְמֵה שְׁנוֹגֵעַ לְמֵה
שְׁבִינָם לְבֵין ה', אֶבֶל לְמֵה שְׁנוֹגֵעַ לְבִינָם

(כה) בְּרֹזֶל וְנִחֲשֶׁת מְנַעֲלָךְ וּכְיִמְיֶךָ דְּבִאָדָּה:

כה תקיף כְּפָרְזֵלָא וְנִחֲשָׂא וּכְיִמְיֶי עוֹלָמְתָךְ
תְּקַסֵּף:

ה"י בְּרֹזֶל וְנִחֲשֶׁת מְנַעֲלָךְ • עֲכָשׁוּ הוּא מְדַבֵּר כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ גְבוּרֵיהֶם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַסֶּפֶר וְנוֹעֲלִים אוֹתָהּ, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ הָאוֹיְבִים לִכְנֹס בָּהּ, כְּאֵלוּ הָיָה סְגוּרָה בְּמִנְעוּלִים וּבְרִיחִים שֶׁל בְּרֹזֶל וְנִחֲשֶׁת. דָּבָר אֲחֵר: "בְּרֹזֶל וְנִחֲשֶׁת מְנַעֲלָךְ", אֲרָצְכֶם נְעוּלָה בְּהָרִים שְׁחוּצָבִין מֵהֶם בְּרֹזֶל וְנִחֲשֶׁת, וְאָרְצוֹ שֶׁל אֲשֶׁר הָיְתָה מְנַעֲלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּכְיִמְיֶךָ דְּבִאָדָּה • וּכְיִמְיֶךָ שֶׁהֵם טוֹבִים לָךְ, שֶׁהֵן יָמֵי תַחֲלָתָךְ, יָמֵי נְעוּרֶיךָ, כִּי יֵהִיו יָמֵי זְקֻנְתָּךְ, שֶׁהֵן דּוֹאֲבִים, זָבִים וּמִתְמוּטָטִים. דָּבָר אֲחֵר: "וּכְיִמְיֶךָ דְּבִאָדָּה", וּכְיִמְיֶךָ שֶׁהֵם טוֹבִים לָךְ, כְּמִנְיָן יָמֶיךָ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם יֵהִיו דְּבִאָדָּה, שֶׁכָּל הָאֲרָצוֹת יֵהִיו דּוֹבְאוֹת כֶּסֶף וְזָהָב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁתִּהְיֶה מְבֹרָכָה בְּפִרוֹת, וְכָל הָאֲרָצוֹת מִתְפַּרְנְסוֹת הַיָּמָנָה וּמִמְשִׁיכוֹת לָהּ כֶּסֶף וְזָהָב, אֲשֶׁקְלוּגוֹט, הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב כָּלָה מֵהֶם, שֶׁהֵן מְזִיבוֹת אוֹתָם לְאֲרָצְכֶם.

(כו) אֵין פֶּאֶל יִשְׂרוֹן רֹכֵב שְׁמַיִם בְּעֶזְרְךָ וּבִגְאוּתוֹ שְׁחָקִים:

כו לית אלה פאלהא די ישראל דשכנתה

בשמיא בסעדרך ותקפה בשמי שמיא:

ה"י אֵין פֶּאֶל יִשְׂרוֹן • דַּע לָךְ יִשְׂרוֹן, שֶׁאֵין פֶּאֶל כָּל אֱלֹהֵי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וְלֹא כְּעֶזְרְךָ צוּרֶם. רֹכֵב שְׁמַיִם • הוּא אוֹתוֹ אֱלֹהֵי שְׁבַעְזֻרְךָ, וּבִגְאוּתוֹ הוּא רֹכֵב שְׁחָקִים. אור החיים

♦ יום שישי ט' תשרי ♦

(כו) מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קֹדֶם וּמִתַּחַת זִרְעַת עוֹלָם וַיַּגְרֵשׁ מִפְּנֵיךְ:

אויב ויאמר השׁמך:

כו מדור אלהא די מלךמין במימרה
מתעבד עלמא ותריך מלךמך סנאה ואמר
שצי:

ה"י מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קֹדֶם • לְמַעַן הֵם הַשְּׁחָקִים לֵאלֹהֵי קֹדֶם, שֶׁקֹּדֶם לְכָל אֱלֹהִים, וּבָרַר לוֹ שְׁחָקִים לְשִׁבְתּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ, וּמִתַּחַת מַעֲוֹנָתוֹ כָּל בְּעָלֵי זְרוּעַ שׁוֹכְנִים. זִרְעַת עוֹלָם • סִיחוֹן וְעוֹג וּמִלְכֵי כְּנָעַן, שֶׁהָיוּ תִּקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְפִיכָךְ, עַל כִּרְחֻם יַחֲרָדוֹ וְזוּעָו וְכַחַם חֲלָשׁ מִפְּנֵיו. לְעוֹלָם אֵימַת הַגְּבוּהָ עַל הַנְּמוּף, וְהוּא שֶׁהִפָּךְ וְהִגְבוּרָה שֶׁלוֹ בְּעֶזְרְךָ. וַיַּגְרֵשׁ מִפְּנֵיךְ אוֹיֵב • וַיֹּאמֶר לָךְ 'הַשְּׁמַד אוֹתָם'. מַעֲנֶה • כָּל תְּבוּהָ שֶׁצָּרִיכָה לִמְ"ד בְּתַחֲלָתָהּ הִטִּיל לָהּ הָ"א בְּסוּפָהּ.

(כה) וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל-אֶרֶץ דִּגְן:

ותירוש אף-שמיא יערפו-טל:

כה ושרא ישראל לרחצן בלחודוהי כעין
ברכתא דברכנון יעקב אבוהון לארעא
עבדא עביר וחמר אף שמיא דעלויהון
ישמשון בטלא:

ה"י בְּטַח בְּדָד • כָּל יָחִיד וְיָחִיד "אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ", מִפְּזָרִין וְאֵין צָרִיכִין לְהִתְאַסֵּף וּלְיִשֵּׁב יַחַד מִפְּנֵי הָאוֹיֵב. עֵין יַעֲקֹב • כְּמוֹ: (במדבר יא) "וַעֲיֵנו כַּעֲיֵן הַבְּדֹלַח", כַּעֲיֵן הַבְּרָכָה שֶׁבְּרַכְּם יַעֲקֹב, לֹא כְּבָדָד שֶׁאָמַר יִרְמְיָהּ: (ירמיה טו) "בְּדָד יִשְׁבְּתִי", אֲלֹא כַּעֲיֵן הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָם יַעֲקֹב: (בראשית מו) "וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם, וְהָשִׁיב אֲתָכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם". יַעֲרָפוּ • יִטְיִפוּ. אֵף שְׁמִיּוֹ יַעֲרָפוּ-טַל • אֵף בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יִצְחָק נּוֹסֶפֶת עַל בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב: (שם כז) "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגו'". אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

נִשְׁמָה מִיּוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ וּבִזָּה וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד, וַאֲמָרוּ עֵין יַעֲקֹב לּוֹמַר שֶׁהֵגַם שֶׁתִּהְיֶה עֵינָם אֶל אֶרֶץ דִּגְן וְתִירוֹשׁ פְּרוֹשׁ לְאַכֹּל מִפְּרִיָּהּ וּלְשַׁבֵּעַ מִטּוֹבָהּ אֵף עַל פִּי כֵן לֹא יִבְעֹטוּ כְּשֶׁלֹּא יֵהִיו יוֹשְׁבִים מִהָעַמִּים עִמָּהֶם בְּאֶרֶץ:

מְרַבְּתוֹ, וּמַעֲתָה כָּל כַּחוֹת הַשָּׁמַיִם וּמַעֲרַכְתָּם בָּאִים לְעֹזֶרֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִסּוֹס טָפַל לְרוֹכְבּ:

(כה) וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח. אֵימַתִּי בְּשִׁיחָהּ בְּדָד, וּמִאֲמָר וַיִּשְׁכֵּן נִמְשָׁךְ עִם מִאֲמָר שֶׁלְמַעֲלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא וַיֹּאמֶר הַשְּׁמַד שְׁצִנָּה ה' לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁמִיד כָּל

(כו) אֵין פֶּאֶל יִשְׂרוֹן. פְּרוֹשׁ אֵין פֶּאֶל שֶׁל יִשְׂרוֹן שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר זֶה לָהֶם, וְהוּא רֹכֵב שְׁמַיִם פְּרוֹשׁ שְׂרוּכֵב עַל הַשָּׁמַיִם בְּשִׁבִּיל עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אוֹמְרוֹ בְּעֶזְרְךָ לְהִלָּחֵם בְּשִׁבִּילְךָ כְּאוֹמְרוֹ (שְׁמוֹת י"ד י"ד) ה' יִלָּחֶם לָכֶם, וּכְשֶׁהוּא פֶּאֶ וְנִלָּחֶם לָהֶם כָּל הַשָּׁמַיִם הֵם

(כט) אֲשֶׁרִיד יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹד עִם נוֹשַׁע בִּיהוָה מִגֵּן עֶזְרָךְ
וְאֲשֶׁר־חָרַב גְּאוֹתֶךָ וַיִּכְחָשׁוּ אֵיבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל־
בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ: ׀

כט טוֹכָךְ יִשְׂרָאֵל לֵית דְּכוּתֶךָ עֲמָא דְּפִרְקָנָה
(מז) קָדָם יִי תִּקְיָה בְּסַעְדֶּךָ וּדְמִן קְדְמוּהִי
נִצְחִין גְּבוּרָתֶךָ וַיִּכְדְּבוּן סִנְאָךְ לָךְ וְאַתָּה עַל
פְּרִיקַת צִוְּאֵרִי מַלְכִּיהוֹן תִּדְרֹךְ:

כס"א אֲשֶׁרִיד יִשְׂרָאֵל • לְאַחַר שִׁפְרֹט לָהֶם הַבְּרָכוֹת, אָמַר לָהֶם: 'מָה לִּי לִפְרֹט לָכֶם, כָּלֵל דְּכָר: הַכֵּל שְׁלָכֶם'. אֲשֶׁרִיד
יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹד • תְּשׁוּעָתֶךָ בַּה' אֲשֶׁר הוּא מִגֵּן עֶזְרֶךָ, (וְאֲשֶׁר הוּא) חָרַב גְּאוֹתֶךָ. וַיִּכְחָשׁוּ אֵיבֶיךָ לָךְ • כְּגוֹן הַגְּבָעוֹנִים
שְׁאֻמְרוֹ: (יְרוּשָׁה ט) "מֵאָרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ עֲבָדֶיךָ וְגו'". וְאַתָּה עַל־בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ • כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר: (שם י) "שִׁימוּ אֶת
רַגְלֵיכֶם עַל צִוְּאֵרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה". אור החיים

♦ שבת קודש י' תשרי ♦

לד (א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מִעֶרְבַת מוֹאָב אֶל־הַר נֹבֹ וְרָאָה
הַפְּסָגָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן:

א וַיִּסְלַק מֹשֶׁה מִמִּישְׁרָא דְּמוֹאָב לְטוֹרָא דְּנָבו
רִישׁ רְמָתָא דִּי עַל אֶפְרִי יְרֵחוֹ וְאַחֲזִיחָהּ יִי יְת
כָּל אֲרַעָא יְת גִּלְעָד עַד דָּן:

כס"ב מִעֶרְבַת מוֹאָב אֶל־הַר נֹבֹ • בְּמָה מַעְלֹת הָיוּ, וּפְסָעֵן מֹשֶׁה בִּפְסִיעָה אַחַת. אֶת־כָּל־הָאָרֶץ • הָרְאָהוּ אֶת כָּל
אָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלּוֹתָהּ, וְהַמְצִיקִין הַעֲתִידִין לְהִיּוֹת מְצִיקִין לָהּ. עַד־דָּן • הָרְאָהוּ בְּנֵי דָן עוֹבְדִים עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים,
שְׁנֵאמַר: (שופטים ח) "וַיִּקְימוּ לָהֶם בְּנֵי דָן אֶת הַפְּסָל", וְהָרְאָהוּ שְׁמִשׁוֹן שְׁעֵתִיד לְצִאת מִמֶּנּוּ לְמוֹשִׁיעַ. אור החיים

(ב) וְאַתָּה כָּל־נַפְתָּלִי וְאַתָּה אָרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאַתָּה כָּל־
אָרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן:

ב גִּיְתָא כָּל נַפְתָּלִי וְיְתָא אֲרַעָא דְּאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
וְיְתָא כָּל אֲרַעָא דִּיהוּדָה עַד יָמָא מִעֶרְבָא:

כס"ג וְאַתָּה כָּל־נַפְתָּלִי • הָרְאָהוּ אֲרָצוֹ בְּשִׁלּוֹתָהּ וְחֶרְבְּנָהּ, וְהָרְאָהוּ דְּבוּרָה וּבָרֶק מִקְדָּשׁ נַפְתָּלִי נִלְחָמִים עִם סִיסְרָא
וְחִילוֹתָיו. וְאַתָּה אָרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה • הָרְאָהוּ אֲרָצָם בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחֶרְבְּנָהּ, וְהָרְאָהוּ הַחֹשֶׁעַ נִלְחָם עִם מַלְכֵי כְנָעַן, שָׂבָא
מִאֶפְרַיִם, וְגִדְעוֹן שָׂבָא מִמְנַשֶּׁה, נִלְחָם עִם מִדְּיָן וְעַמְלָק. וְאַתָּה כָּל־אָרֶץ יְהוּדָה • בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחֶרְבְּנָהּ, וְהָרְאָהוּ מַלְכוּת
בֵּית דָּוִד וּנְצִחוֹנָם. עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן • אָרֶץ הַמַּעְרָב בְּשִׁלּוֹתָהּ וּבְחֶרְבְּנָהּ. דְּכָר אַחֵר: אֵל תִּקְרִי "הַיָּם הָאֲחֵרוֹן", אֵלָּא
'הַיָּם הָאֲחֵרוֹן', הָרְאָהוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַמֵּאֲרָעוֹת שְׁעֵתִידִין לֵיאָרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד שְׁיָחִיו הַמֵּתִים.

(ג) וְאַתָּה הַנֶּגֶב וְאַתָּה הַכֶּפֶר בִּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־
צֶעֶר:

ג גִּיְתָא דְּרוּמָא וְיְתָא מִישְׁרָא בְּקַעְתָּא דִּירְחוֹ
קְרַתָּא דְּדִקְלָא עַד צֶעֶר:

כס"ד וְאַתָּה הַנֶּגֶב • אָרֶץ הַדְּרוֹם. דְּכָר אַחֵר: מַעֲרַת הַמַּכְפֶּלֶה, שְׁנֵאמַר: (במדבר יג) "וַיַּעֲלוּ בִנְיָמִן, וַיָּבֹאוּ עַד חֶבְרוֹן".
וְאַתָּה הַכֶּפֶר • הָרְאָהוּ שְׁלֹמֹה יוֹצֵק כְּלִי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵאמַר: (מלכים א ו) "בְּכֶכֶר הַיִּירֹדִין יִצְקֶם הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבַה הָאֲדָמָה".

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כט) אֲשֶׁרִיד וְגו' נוֹשַׁע בַּה'. פְּרוֹשׁ שְׁכָל
הָאֲמוֹת שְׁרִיָּהֶם נִלְחָמִים לָהֶם
כִּידוּעַ, וּבִזָּה יֵשׁ לַחֹשׁ שְׁיִגְבָּה עָלָיו
שׁוֹר שְׁכָנָגְדוֹ אוֹ ה' יִגְפְּנוּ, כְּאוֹמְרוֹ (שְׁמוֹת
י"ד ל') וַיִּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת
וְגו' וְאוֹרֹ"ל (שְׁמ"ר פכ"א) שֶׁהָרָאָם ה'
שׁוֹר שֶׁל מִצְרַיִם מֵת לִפְנֵיהֶם, מָה שְׁאִין
כֵּן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁרִיהֶם שְׁתִּשְׁוּעָתָם הִיא
בַּה' שֶׁהוּא בְּכָבוֹד נִלְחָם לָהֶם, וּבִזָּה

חֶרֶב־גְּבוּרָה וְעוֹמְדָת בְּלֹא מַחֹשׁ:
עוֹד יִרְצָה כְּאוֹמְרוֹ נוֹשַׁע בַּה' פְּרוֹשׁ
שְׁהַמְלִיךְ נוֹשַׁע בְּתִשְׁוּעָתוֹ, כְּאוֹמְרוֹ
(לְעִיל ל' ג') וְשָׁב ה' אֶת שְׁבוּתֶךָ וְאָמְרוּ
ז"ל (מְגִלָּה כ"ט). וְהָשִׁיב לֹא נֵאמַר
אֵלָּא וְשָׁב אֲשֶׁרִיו וְכו', וְהוּא אוֹמְרוֹ
אֲשֶׁרִיד מִי כְמוֹד שְׁאֵתָה עִם נוֹשַׁע
עִם ה' שֶׁהוּא מִגֵּן עֶזְרֶךָ, וְאֲשֶׁר הוּא
חֶרֶב גְּבוּרָתֶךָ שְׁאִין חֶרֶב גְּדוּלָּה כְּחֶרֶב

לָה' בְּשִׁלְפּוֹ אוֹתָהּ מִתְעַרָּה:
(א) וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת כָּל וְגו'. פְּרוֹשׁ הַפְּעִיל
ה' בּוֹ רְאוּת מָה שְׁאִין גְּבוּל כְּעִין
לְרִאוּת בְּאֵי מִב' דְּרָכִים, אוֹ יָאִיר עֵינָיו
מְאוּר וְרוּעַ לְצִדִּיק שֶׁהוּא אוֹר שִׁשֶּׁת יָמִי
בְּרֵאשִׁית הַגִּנוֹז לְצִדִּיק שְׁאֻמְרוֹ רַ"ל
(חֲגִיגָה י"ב). שְׁבוֹ יְבִיט הָאֵדָם מִסּוּף
הָעוֹלָם, אוֹ הַקְרִיב הָאָרֶץ לְמוֹל עֵינָיו
וְהָרָאָה אוֹתָהּ לוֹ לְפָנָיו:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפָּעֵתִי לְאַבְרָהָם לַיִצְחָק וְלַיעֲקֹב לְאָמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינֶיךָ וְשָׂמָה לֹא תַעֲבֹר:

כ"י • לְאָמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה הָרְאִיתִיךָ • כְּדֵי שֶׁתֵּלֶךְ וְתֹאמַר לְאַבְרָהָם, לַיִצְחָק וְלַיעֲקֹב: 'שְׂבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָכֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, קִיְּמָה', וְזֶה לְאָמֹר, לְכָךְ הָרְאִיתִיךָ לָךְ, אֲבָל גְּזֵרָה הִיא מִלִּפְנֵי שְׂשֻׁמָּה לֹא תַעֲבֹר, שְׂאֵלֹוּלִי כָךְ, הֵייתִי מְקַנְמָךְ עַד שֶׁתִּרְאֶה אוֹתָם נְטוּעִים וְקַבּוּעִים בָּהֶן, וְתֵלֶךְ וְתִגִּיד לָהֶם. אור החיים

(ה) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִזְרַח עַל-פִּי יְהוָה: ה וַיָּמָת תָּמָן מֹשֶׁה עֶבֶדָא דִּי בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב עַל מִימְרָא דִּי:

כ"י • וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה • (כ"ב טז) אֲפֹשֶׁר מֹשֶׁה מָת, וְכַתִּיב: "וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה"? אֵלָּא עַד כָּאן כָּתַב מֹשֶׁה, מִכָּאן וְאֵילָף כָּתַב יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֲפֹשֶׁר סֵפֶר הַתּוֹרָה חֹסֵר כְּלוּם, וְהוּא אֹמֵר (לעיל לא): "לְקוֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה"? אֵלָּא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר, וּמֹשֶׁה כּוֹתֵב בְּדַמְעָה. עַל-פִּי ה' • בְּנִשְׁקָה. אור החיים

(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנִי בְּאֶרֶץ מִזְרַח מִן הַבַּיִת פְּעוֹר וְלֹא-יָדַע אִישׁ אֶת-קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כ"י • וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ • הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ. (ספרי נשא) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֹמֵר: הוּא קָבַר אֶת עַצְמוֹ, וְזֶהוּ אֶחָד מִשְׁלָשֶׁה אֲתֵינן שֶׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן, כִּיּוֹצֵא בּוֹ (במדבר ו) "בְּיוֹם מָלֵאת יָמַי נִזְרֹו יָבִיא אוֹתוֹ", הוּא מְבִיא אֶת עַצְמוֹ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (ויקרא כב) "וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם עֹנֵן אֲשָׁמָה", וְכִי אֲחֵרִים מְשִׁיאִים אוֹתָם? אֵלָּא הֵם מְשִׁיאִים אֶת עַצְמָם. מִן הַבַּיִת פְּעוֹר • קָבְרוֹ הִיָּה מוֹכֵן שָׁם מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית, לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְעוֹר, וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרָאוּ בְּעֶרֶב שֶׁבַת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת (אבות פ"ה) • אור החיים

(ז) וּמֹשֶׁה בֶּן-מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָוֶתוֹ לֹא-כָהָתָה עֵינָיו וְלֹא-נָגַם לָחָה:

כ"י • לֹא-כָהָתָה עֵינָיו • אֵף מִשְׁמַת. וְלֹא-נָגַם לָחָה • לְחֻלּוּחִית שָׁבוּ, לֹא שָׁלַט בּוֹ רָקָבוֹן וְלֹא נִהְפָּךְ תֹּאֵר פְּנָיו. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שְׂמֻשָּׁה לֹא הַשְׁלִים הַסֵּפֶר תּוֹרָה כְּשֶׁמִּסְרָו לְלוּיִם, שְׂבָאֲנִי שְׂמַעְתִּי מִבְּנֵי עַמִּנוּ מִסְתַּבְּכִים בְּדָבָר זֶה וּמִסְתַּעֲפִים מִזֶּה כְּפִירָה בַּתּוֹרָה, וְזוֹ הִיא טַעֲנַת הַעֲכוּ"ם שְׂמַבְנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקְנוּ הַמִּכְתָּב וְנִמְצָא בָּהֶם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה וְלֹא הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וְיִשְׁתַּקַּע הַדְּבָרִים וְדוֹמִיָּהֶם הַסִּבִּי עֵינֶיךָ מִנְּגִדָם, וְהַעֲקֹר שֶׁכָּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה כְּתוּבָה מֹשֶׁה וְכֹאמְרָם (כ"ב ט"ו). הַשְׁלִימוּ בְּדַמְעָה: (ז) בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָוֶתוֹ. פְּרוּשׁ עִם יִצְיָאֵל נִפְשׁוּ נִגְמְרוּ הַמֵּאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, עוֹד נִתְכַּנֵּן לְהַסְמִיךְ בָּמָוֶתוֹ לְמֵאָמֶר לֹא כָהָתָה עֵינָיו לְהַעֲזִיר שְׂאֵחַר מִיָּתָה הוּא אֹמֵר לֹא כָהָתָה וְגו':

לְפִי שְׂנָאָסָף אֵל הַשְׁכִּינָה הִנֵּה מְקוֹמוֹ בְּקֶדֶשׁ בְּמִקְדָּשׁ שֶׁהוּא שָׁם, וְזֶה הוּא שְׂעוֹר הַכְּתוּב וְשָׂמָה לֹא תִצְטָרֵךְ לַעֲבֹר אֶל מְקוֹמָךְ וְסִמְךָ אֶמֶר וַיָּמָת שָׁם וְגו' עַל פִּי ה' וְהֵבֵן: (ה) וַיָּמָת שָׁם. פְּרוּשׁ שֶׁם לְכַד הוּא שְׂמַת אֲבָל הוּא חַי בְּמִקְדָּשׁ אַחֵר קָדוֹשׁ וְעֵלְיוֹן עַל פִּי ה': (ו) עַד הַיּוֹם הַזֶּה. הֵם דְּבָרֵי ה' שֶׁהָיָה אֹמֵר וּמֹשֶׁה כּוֹתֵב, וְכִמְדוּ כֵּן מֵאֲמָרִים הַקּוֹדְמִים לָזֶה וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ: וְרִאֲתִי לְהִרְאֵב"ע שֶׁכָּתַב שִׁיְהוֹשֻׁעַ כָּתַב כֵּן, וְאֵין רָאוּי לְכַתֵּב בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה בְּפִשְׁטֵי הַכְּתוּבִים

(ד) לְאָמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה. אֹמְרוֹ לְאָמֹר לְפִי שֶׁלֹּא אֶמֶר נִסַּח זֶה שֶׁל לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה לְשִׁלְשֵׁתָם, לָזֶה אֶמֶר לְאָמֹר פְּרוּשׁ שֶׁמִּכָּן הַמֵּאָמֶר הוּא זֶה לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה, וְרַ"ל דְּרָשׁוּ (בְּרֻכּוֹת י"ח:) שֶׁצִּנְהוּ שִׁילָף וַיֹּאמֶר לָהֶם לְאַבּוֹת כּו' ע"כ, וְאוּלַּי כִּי רָצָה ה' שִׁיאֹמַר לָהֶם מֹשֶׁה הַדְּבָרִים לְהַחֲזִיק לוֹ הָאֲבּוֹת טוֹבֵת חֵן וְחֹסֵד עַל אֲשֶׁר טָרַח וְנָגַע הוּא בַּעֲדָם עַד הִבְיָאָם אֶל הַמִּקְדָּשׁ: וְשָׂמָה לֹא תַעֲבֹר. אוּלַּי שֶׁנִּתְכַּנֵּן לוֹמֵר לוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲבֹר שָׂמָה לַעֲלוֹת דֶּרֶךְ שָׁם מִשְׁעַר הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא שְׂמָה, וְאֹמְרוֹ ו"ל (זֶהר ח"א פ"א) שְׂאֵין הַנְּפֻשׁוֹת עוֹלוֹת אֵלָּא דֶּרֶךְ שָׁם, וּמֹשֶׁה

(ח) וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה בְּעֶרְכַּת מוֹאָב שְׁלִישִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יָמֵי בְכִי אֲבֵל מֹשֶׁה:

חובכו בני ישראל את־משה בערכת מואב שלשים יום
דמואב תלתין יומין ושלמיו יומי בכיתא
אבלא דמשה:

פ"ח ב' בני ישראל • הזכרים, אבל באהרן מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה, נאמר: (במדבר כ) "כל בית ישראל", זכרים ונקבות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 255)

הזכרים, אבל באהרן • זכרים ונקבות (רש"י לד, ח) לכאורה, מדוע מזכירים בעת מיתת משה את החסרון שלו לגבי אהרן. ויש לומר: אהרן עשה שלום על ידי ששנה קצת מן האמת, אף משה, שמדתו אמת, אינו מסגל לפעל בדרך זו. ויש בזה מה שאין בזה: משה – אינו נוטה מן האמת. אהרן – מביא שלום לכל יהודי, גם אדם כזה שבשבילו מכרחים לשנות מן האמת. במשך חיי משה, כשהיה עסוק במלוי תפקידו, היה עסוק כלו בעבודה שלו, מדת האמת; אבל כאשר השלים שליחותו, הרגיש את מעלת הנהגת אהרן. אור החיים

(ט) וַיְהִי־שֶׁעַ בֶּן־נוֹן מֵאֵל רוּחַ חֲכָמָה כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

ט ויהושע בן־נון מלי רוח חכמתא ארי
סמך משה ית ידוהי עלוהי וקבילו מנה בני
ישראל ועבדו כמא די פקיד יי ית משה:

(י) וְלֹא־קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כַּמֹּשֶׁה אֲשֶׁר יָדָעוּ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים:

י ולא קם נביא עוד בישראל כמשה די
אתגלי לה יי אפין באפין:

פ"ח א' אשר ידעו ה' פנים אל־פנים • שהיה לבו גם בו ומדבר אליו בכל עת שרוצה, כענין שנאמר: (שמות לב) "ועתה אעלה אל ה'", (במדבר ט) "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם". אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ישראל נזופים לא נדבר עמו ה', ור"ל דרשו (ספרי באן) אבל באמות העולם וכו':

ואמרו לכל האתה וגו' נמשך עם מה שלמעלה ידעו ה' פנים אל פנים כל האותות פרוש לצרף האותות וגו', והכונה שעל כל אות ומפת ששלחו ה' לעשות היה ידעו פנים בפנים:

עוד יתבאר על פי מה שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (יסודי התורה פ"ה ה"א) שהנביא שיקום בישראל אין צריך שיעשה מופתים גדולים כאותם שעשה משה אלא כל שהוא מהמופתים שיעשה וכו', ותמצא שבב' מקומות אמרה התורה חזוק האמונה במשה, א' על הים דכתיב (שמות י"ד ל"א) ויִאֱמִינוּ בה' ובמשה עבדו, ב' במתן תורה דכתיב (שמות י"ט ט') וגם בך יִאֱמִינוּ לעולם:

ועין מה שפרשתי בפסוק (שם כ' ט"ז) דבר אתה עמנו ונשמעה שפרשתי ונקבלה שפבר הצדיקו נבואתו

במיתת משה הגם שנטלו עננים כו' לא העירו על זה, גם נטרדו בשמחת ביאת הארץ הטובה:

עוד אפשר שבמיתת משה תכף ראו דבר חדש ששרתה שכניה על יהושע ולקחו נחמה, משל למי שנאבדה לו מרגליות ומצא אחרת במקומה לו יהיה שאינה דומה אף על פי כן יתנחם בה, ולזה לא בכו כלן, והוא מה שסמך למאמר ויבכו ויהושע בן נון וגו', מה שאין בן במיתת אהרן אבדו מרגליות ולא מצאו במה יתנחמו, והגם שנתמנה אלעזר תחתיו לכהן גדול אף על פי כן לא בוכים על חסרון כהנה גדולה אלא חסרון תועליות שמעצמו שלא היה להם תמורתו:

י' ולא קם נביא עוד. פרוש ולא קם עד עתה, ואמרו עוד פרוש ולא יקום עוד כמוהו:

ואמרו בישראל רמז שכל השגת נבואתו היתה באמצעות ישראל וצא ולמד מהשנים שהיו

(ח) ויבכו בני ישראל, ובאהרן אמר (במדבר כ' כ"ט) כל בית ישראל, רבותינו ז"ל (אבות דר"ב פ"ב) נתנו טעם לפי שהיה אוהב שלום כו', וראב"ע כתב שפכו כל בית ישראל לכבוד משה שהיה חי, ואין להאמין לפרושו שאין להטיל מום במעשה הטוב שעשו ישראל שעשאוהו בשביל משה שהיה חי ולמשה עצמו כשמת העלימו מהחם בהספדו:

ואולי יש לתת טעם כי אהרן לא ידעו במיתתו קדם שמת וראו פתאם שמת ודבר כזה יעורר כל לב לפתח מקור דמעת עינו, מה שאין בן משה שפבר ידעו מיתתו ובכל דבריו ותוכחותיו אשר עשה היה אומר להם (לציל ד' כ"ב) כי אנכי מת אינני עבר וגו' ולזה לא הוחם הספדו באהרן: עוד אפשר כי מיתת אהרן הרגשתה ביותר לפי שתכף נסתלקו ענני כבוד והוסר מסוכתם וזה סבב ביאת הפנעני וגו' (תענית ג'), לזה נתעוררו יחד כל ישראל לכפות, מה שאין בן

(יא) לְכַל־הָאֲתֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לַפְרָעָה וּלְכַל־עַבְדֵּיו וּלְכַל־אֲרָצוֹ:
 (יב) וּלְכַל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכַל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לַעֲיִנִי בְּלִישְׁרָאֵל:
 יא לְכַל אֲתִיָּא וּמוֹפְתִיָּא דִּי שְׁלַחַה יְיָ לְמַעַבְדֵּי בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לַפְרָעָה וּלְכַל עַבְדֵּיהִי וּלְכַל אֲרָעָה:
 יב וּלְכַל יְדָא תַּקְפָּתָא וּלְכַל חֲזוּנָא רַבָּא דִּי עַבְדֵּי מִשָּׁה לַעֲיִנִי כָּל יִשְׂרָאֵל: חֲזַק

כס"א וּלְכַל הַיָּד הַחֲזָקָה • שְׁקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּלִיחוּת בִּינְיוֹ. וּלְכַל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל • נְסִים וּגְבוּרוֹת שֶׁבְּמִדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. לַעֲיִנִי כָּל־יִשְׂרָאֵל • שֶׁנֶּשְׂאוֹ לְבֹו לְשַׁבֵּר הַלִּיחוּת לַעֲיִנִיָּהֶם, שְׁנֵאמַר: (לעיל ט) "וְאֲשַׁבְּרֶם לַעֲיִנֵיכֶם", וְהַסְפִּיקָה דַּעַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדַעַתוֹ, שְׁנֵאמַר: (לעיל י) "אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ", יִישַׁר כִּכְחַד שִׁשְׁבְּרָתָ (שבת

: פד)

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש כב עמ' כה)

לַעֲיִנִי כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לַפָּרֶשׁ אֶת סְמִיכוֹת הַתּוֹרָה סוּפָה לְתַחֲלָתָהּ, עַל פִּי מַה שֶּׁהִקְשׁוּ רַז"ל (נדרים לט, ב) וְהִכְתִּיב אֵין כָּל חֶדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וְזֶהוּ הַמִּשְׁךְ הַכְּתוּבִים: לְכַל הָאֲוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים . . . אֲשֶׁר עָשָׂה . . . (וְאֵין זֶה חֶדֶשׁ, כִּי אִם) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים, כִּי תִנְאִי הַתָּנָה הַקִּבְ"ה עִם כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בַּעַת הַבְּרִיאָה בְּנוֹגַע לְנִסִּים (בראשית רבה ה, ה. זח"ב קצח, ב. פירוש המשניות להרמב"ם ותוספות יום טוב אבות ה, ו).

כו"א פסוקים, גאוא"ל סימן. חסלת פרשת וזאת הברכה

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התועודיות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה לשחרית יום כפור ישעיה פרק נו

נז יד וְאָמַר סְלוּסְלוּ פְּנוּ־דֶרֶךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עַמִּי: טו כִּי כֹה אָמַר יְיָ וְנִשְׂא שֹׁכֵן עֵד וְקָדוֹשׁ שְׁמׁוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁכּוֹן וְאֶת־דָּפָא וּשְׁפַל־רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וְלַהֲחִיּוֹת לֵב גִּדְּפָאִים: טז כִּי לֹא לְעוֹלָם אֲרִיב וְלֹא לִנְצַח אֶקְצוֹף כִּי־רוּחַ מִלִּפְנֵי יַעֲמֹף וְנִשְׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי: יז בַּעֲזֹן בַּעֲזֹן קִצְפָּתִי וְאִפְהוּ הַסֵּתֵר וְאֶקְצֹף וַיִּלָּךְ שׁוֹכֵב בְּדֶרֶךְ לְבֹו: יח דִּרְכֵּיו רָאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ וְאַנְחָהוּ וְאַשְׁלֵם נַחֲמִים לוֹ וְלֹא־בִלְיוֹ: יט בּוֹרָא גִיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם | שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב אָמַר יְהוָה וְרַפְּאֵתוֹ: כ וְהִרְשָׁעִים בַּיָּם נִגְרָשׁ כִּי הִשְׁקַט לֹא יוֹכֵל וְיִגְרָשׁוּ מִיָּמִיו רַפֵּשׁ וְטִיט: כא אֵין שְׁלוֹם אָמַר אֱלֹהֵי לְרִשָּׁעִים: נח א קְרָא בְּגִרוֹן אֶל־תַּחֲשֹׁךְ בַּשּׁוּפָר הָרֶם קוֹלְךָ וְהִגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעֵם וּלְבֵית יַעֲקֹב

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הַנִּבְיָאִים הַבָּאִים אַחֲרָיו, אֵלֹא בְּעִינֵיהֶם רָאוּ כִּי מִשָּׁה נִבְיָא ה' אָמַת וְתוֹרָתוֹ תוֹרַת אֱלֹהִים חַיִּים אָמַת: חסלת פרשת וזאת הברכה כ"ה אֲשֶׁר זָכִינוּ לְהִשְׁלִים חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁי תוֹרָה תְּהִלָּה לֹאל גְּדוֹל וְנוֹרָא

הָאֲמִינוּ, וּלְכַל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל שֶׁהוּא בְּמַעֲמַד הַר סִינַי שָׁבוּ גָּמְרוּ לְהִאֲמִין לֹא יָקוּם עוֹד נִבְיָא שִׁיעֲשֵׂה כְּזֶה: וְגַמַּר אָמַר לַעֲיִנִי כָּל יִשְׂרָאֵל פְּרוּשׁ שֶׁהֵם בְּעֶצְמָן רָאוּ הַדְּבָרִים וְלֹא לְצַד הָאֲמוּנָה כְּסֹדֶר שְׁעוֹשִׁים בַּשָּׂאָר

בְּהִצְדָּקָה מְרַגֶּשֶׁת וּגְלוּיָה לָהֶם, וְלִזְהָ כָּא דְּבַר ה' וְאָמַר וְלֹא קָם נִבְיָא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְגו' הַטַּעַם כִּי מִשָּׁה נָתַן כָּל הָאֲוֹתוֹת מַה שֶּׁאֵין נִבְיָא אַחֵר עוֹשֶׂה כְּזֶה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר כֵּלָּן, וְעוֹד לְכַל הַיָּד הַחֲזָקָה שֶׁהוּא קָרִיעַת יָם סוּף שָׁבוּ

חפאתם: ב ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון בגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא
עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון: ג למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע
הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו: ד הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע
לא תצומו ביום להשמיע בפרום קולכם: ה הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכף
באגמן ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליהוה: ו הלוא זה צום אבחרהו פתח
חרצבות רשע התר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו: ז הלוא פרם לרעב
לחמך ועניים מרודים תביא בית כיתראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: ח אז יבקע בשחר
אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהוה יאספך: ט אז תקרא ויהוה יענה
תשוע ויאמר הנני אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר און: י ותפק לרעב נפשך ונפש
נענה תשביע ורח בחשך אורך ואפלתך בצהרים: יא ונחך יהוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך
ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: יב ובנו ממך חרבות עולם
מוסדי דור דור תקומם וקרא לך גדר פרץ משובב נתיבות לשבת: יג אם תשיב משבת רגלך
עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממוצא
חפצך ודבר דבר: יד אז תתענג על יהוה והרפתיד על במתי ארץ והאכלתיד נחלת יעקב
אביך כי פי יהוה דבר:

הפטרה למנחה יום כפור יונה פרק א

א ויהי דבר יהוה אליונה בן אמתו לאמר: ב קום לך אליינה העיר הגדולה וקרא עליה
ביעלתה רעתם לפני: ג ויקם יונה לברח תרשישה מלפני יהוה וירד יפו וימצא אניה ו באה
תרשיש ויתן שכרה וירד בה לבוא עמהם תרשישה מלפני יהוה: ד ויהוה הטיל רוח גדולה
אלהים ויהי סער גדול בים והאניה חשבה להשבר: ה וייראו המלחים ויזעקו איש אל אלהיו
ויטלו את ההפלים אשר באניה אלהים להקל מעליהם ויונה ירד אלירפתי הספינה וישכב
וירדם: ו ויקרב אליו רב החבל ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך אולי יתעשת
האלהים לנו ולא נאבד: ז ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת
לנו ויפלו גורלות ויפל הגורל עליונה: ח ויאמרו אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת
לנו מה מלאכתך ומאין תבוא מה ארצך ואימזה עם אתה: ט ויאמר אליהם עבדי אנכי
ואת יהוה אלהי השמים אני ירא אשר עשה אתהים ואת היבשה: י וייראו האנשים יראה
גדולה ויאמרו אליו מה זאת עשית כיידעו האנשים כי מלפני יהוה הוא ברח כי הגיד להם:
יא ויאמרו אליו מה נעשה לך וישתק הים מעלינו כי הים הולך וסער: יב ויאמר אליהם שאוני
והטילני אלהים וישתק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם: יג ויחטרו

הַאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל־הַיִּבְשָׁה וְלֹא יָכֻלוּ כִּי הָיָם הוֹלָךְ וְסָעַר עֲלֵיהֶם: י וַיִּקְרָאוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ
אָנָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹאכְדָה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־תִּתֵּן עָלֵינוּ דָּם נָקִי כִּי־אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר חָפְצָתָ
עֲשׂוֹת: טו וַיִּשְׁאֹל אֶת־יוֹנָה וַיִּטְלֶהוּ אֱלֹהִים וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעְפוֹ: טז וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְדוֹלָה
אֶת־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לַיהוָה וַיִּדְרוּ גִדְרִים: כ א וַיִּמָּן יְהוָה דָּג גְּדוֹל לִבְלַע אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה
בְּמִעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת: ב וַיִּתְּפִלֵּל יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו מִמִּעֵי הַדָּג: ג וַיֹּאמֶר
קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְהוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבְּטָן שָׁאוֹל שְׁמַעְתָּ קוֹלִי: ד וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצִּוְלָה בְּלִבִּי
יָמִים וְנָהָר יִסְכְּבֵנִי כָּל־מִשְׁבְּרֵיךְ וּגְלִיךְ עָלַי עָבְרוּ: ה וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אֶךְ אוֹסִיף
לְהִבִּישׁ אֶל־הִיכַל קִדְשֶׁךְ: ו אֶפְפוּנִי מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ תִּהְיוּ יִסְכְּבֵנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרֹאשִׁי: ז לִקְצָבִי הָרִים
יִרְדְּתִי הָאָרֶץ בְּרַחֲיָה בְעָדַי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת חַיִּי יְהוָה אֱלֹהִי: ח בַּהֲתַעֲטָף עָלַי נֶפְשִׁי אֶת־יְהוָה
זָכַרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלַיךְ תַּפְלָתִי אֶל־הִיכַל קִדְשֶׁךְ: ט מִשְׁמָרִים הִבְלִישׁוּא חֲסִדִּים יַעֲזֹבוּ: י וַאֲנִי בִקּוֹל
תוֹדָה אֶזְבַּח־לָךְ אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלֶּמָּה יִשׁוּעָתָה לַיהוָה: יא וַיֹּאמֶר יְהוָה לְדָג לִדְּג וַיִּקָּא אֶת־יוֹנָה
אֶל־הַיִּבְשָׁה: ג א וַיְהִי דִבְר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שְׁנִית לֵאמֹר: כ קוּם לֵךְ אֶל־נִינּוּהָ הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרֹא
אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלַיךְ: ג וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינּוּהָ כְּדֹבֵר יְהוָה וְנִינּוּהָ הִיְתָה
עִיר־גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: ד וַיַּחֲלֵל יוֹנָה לָבוֹא בָּעִיר מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר
עוֹד אַרְבַּעִים יוֹם וְנִינּוּהָ נִהְפָּכֶת: ה וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי נִינּוּהָ בָּאֱלֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם וַיִּלְבָּשׁוּ שָׂקִים
מִגְדוֹלָם וְעַד־קִטְמָנָם: ו וַיִּנָּע הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ נִינּוּהָ וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֲדָרְתוֹ מֵעָלָיו וַיִּכֶם שֶׁקַּ
וַיִּשָּׁב עַל־הָאָפֶר: ז וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינּוּהָ מִפְּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדָלָיו לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבֶּקֶר וְהַצֹּאן
אֶל־יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֶל־יִרְעוּ וַיָּמִים אֶל־יִשְׁתּוּ: ח וַיִּתְּכֶסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל־אֱלֹהִים
בַּחֲזָקָה וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדֶּרֶכוֹ הִרְעָה וּמִן־הַחֲמִס אֲשֶׁר בִּכְפִּיהֶם: ט מִי־יִוָּדַע יָשׁוּב וְנָחַם הָאֱלֹהִים וְשָׁב
מִחֲרוֹן אָפָּו וְלֹא נֹאכְדָה: י וַיִּרְא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדֶּרֶכָם הִרְעָה וַיִּנָּחֵם הָאֱלֹהִים
עַל־הִרְעָה אֲשֶׁר־דָּבַר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה: ד א וַיִּרַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיַּחֲרֹ לוֹ:
ב וַיִּתְּפִלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה הֲלוֹא־נָה דָּבָרִי עַד־הַיּוֹתִי עַל־אֲדָמְתִּי עַל־כֵּן קִדְּמַתִּי לְבָרַח
תְּרִשִּׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי־חַיָּו וְרָחוּם אַרְךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְנָחָם עַל־הִרְעָה: ג וַעֲתָה יְהוָה
קַח־נָא אֶת־נֶפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵיטֵב חָרָה לָךְ: ה וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן־הָעִיר
וַיִּשָּׁב מִקֶּדֶם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סִכָּה וַיִּשָּׁב תַּחְתֶּיהָ בָּצֵל עַד אֲשֶׁר יִרְאָה מַה־יְהִיָּה בָּעִיר: ו וַיִּמָּן
יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקְיוֹן וַיַּעַל | מַעַל לְיוֹנָה לְהָיוֹת צֶלַע עַל־רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרְעָתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה
עַל־הַקִּיקְיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה: ז וַיִּמָּן הָאֱלֹהִים תוֹלַעַת בַּעֲלֹת הַשָּׁחַר לְמַחֲרַת וַתֵּךְ אֶת־הַקִּיקְיוֹן
וַיִּיבֶשׁ: ח וַיְהִי | בּוֹרַח הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמָּן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְּעַלֶּף
וַיִּשְׁאֵל אֶת־נֶפְשׁוֹ לָמוֹת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הֵיטֵב חָרָה־לָךְ

על־הקיקון וַיֹּאמֶר הַיֵּטֵב חָרָה־לִי עַד־מוֹת: י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵתָּה חִסֵּת עַל־הַקִּיקוֹן אֲשֶׁר לֹא־עֲמִלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שָׁבֹן־לִילָה הִיא וּבֹן־לִילָה אָבֹד: יא וְאַנִּי לֹא אָחִים עַל־נִינוּהָ הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁכְּנָה הָרַבָּה מִשְׁתִּים־עֲשָׂרָה רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יָמֵינוּ לְשִׁמְאֹלוֹ וּבִהְמָה רַבָּה: ז יח מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־הִחְזִיק לָעַד אֲפֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יט וַיָּשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: כ תִּתֵּן אִמָּת לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁפָּעַת לְאַבְתִּינוּ מִיָּמִי קָדָם:

הפטרת וזאת הברכה ביהושע פרק א

א א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עָבַד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב מֹשֶׁה עַבְדִּי מָת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֶתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ג כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּפָרְגָלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה: ד מִהַמְּדָבָר וְהַלְבָּנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פָּרָת כָּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מְבֹא הַשָּׁמַיִם יִהְיֶה גְבוּלְכֶם: ה לֹא־יִתְצַב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל יָמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֹהֵיָה עִמָּךְ לֹא אֶרְפֶּךָ וְלֹא אֶעְזֹבְךָ: ו חֶזֶק וְאַמֵּץ כִּי אֵתָּה תִנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁפָּעַתִּי לְאַבוֹתָם לָתֵת לָהֶם: ז רַק חֶזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי אֶל־תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן תִּשְׁפִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְךָ: ח לֹא־יָמוּשׁ סֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וּלְיָלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל־הַפְּתוּב בּוֹ כִּי־אֲנִי תִצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאֲנִי תִשְׁפִּיל: ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֶזֶק וְאַמֵּץ אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְךָ: י וַיִּצֹו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שָׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: יא עֲבְרוּ וּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וַיִּצֹּו אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִדָּה כִּי בָּעוֹד וּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לָרֶשֶׁתָּהּ: יב וְלֹרְאוּבֵנִי וְלִגְדִי וְלַחֲצֵי שְׁבֹט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: יג זְכוּר אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עָבַד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת: יד נְשִׁיכֶם טַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם: טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה וּ לְאַחֵיכֶם כָּכֶם וִירָשׁוּ גַם־הֶמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וּשְׁבַתָּם לָאָרֶץ יִרְשַׁתְכֶם וִירְשַׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר וּ נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עָבַד יְהוָה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרֶח הַשָּׁמֶשׁ: טז וַיַּעֲזְבוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ גִּלְדָּ: יז כָּל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה בֶּן נִשְׁמַע אֱלֹהֶיךָ רַק יְהוָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמָת רַק חֶזֶק וְאַמֵּץ:

שיעורי תהלים לשבוע יום כיפור

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ז' תשרי מפרק לט עד סוף פרק מג ופרקים קו-קח	יום ראשון - ד' תשרי מפרק כג עד סוף פרק כח ופרקים צז-צט
יום חמישי - ח' תשרי מפרק מד עד סוף פרק מח ופרקים קט-קיא	יום שני - ה' תשרי מפרק כט עד סוף פרק לד ופרקים ק-קב
יום שישי - ט' תשרי פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד ופרקים קיב-קיד	יום שלישי - ו' תשרי מפרק לה עד סוף פרק לח ופרקים קג-קה
שבת קודש - י' תשרי פרק כ, מפרק נה עד סוף פרק נט קודם כל נדרי: קטו-קכג. קודם השינה: קכד-קלב. אחר מוסף: קלג-קמא. אחר נעילה: קמב-קנ.	

יום ראשון ד' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 260, אמנם מודעת... עד עמ' קלא, והלירה.

לברו בכחו כו' ומודעת זאת דהוא מל' כי וזהו שכתוב: – בספר
יצירה³⁴, בענין עשר ספירות: "נעוץ תחלתו בסופן", – שהתחלה
(שהיא למעלה מהראש) נמצאת בסוף במדה מרובה יותר מאשר
בראש. ה"ראש" בספירות, הוא ספירת ה"חכמה" (הנקראת ראש
וראשית,³⁵ ראשית
חכמה)³⁵, וזה "תחלה"

אגרת הקדש

אמנם מודעת זאת שיעקר התהוות
היש ודבר נפרד לגמרי הוא ממל' דאצילות שנעשה
עתיק דבריאה כי אין מלך בלא עם וכו' וגם ריבוי
הנבראים והתחלקות שנבראו בכח הא"ס יחיד ומיוחד
בתכלית הוא ע"י ריבוי האותיות היוצאין ממל' פי ה'
וברוח פיו כל צבאם וה' מוצאות הפה הן מה"ג דנוק'
ולואת נקראת עלמא דאתגליא כי בה נגלה כח אור
אין סוף לברוא יש מאין שלא ע"י עילה ועלול אבל
ט' ספירות הראשונות נאצלו בהשתלשלות עילה ועלול
ואור הא"ס הוא מלוכש בחכמה לברדה. וז"ש נעוץ
תחלתו בסופן כי כתר הוא ממוצע בין המאציל
לנאצלים ויש בו בחי' האחרונה של הא"ס ולכן נקרא
כתר מלכות כי אין כתר אלא למלך וגם כי בחי'
אחרונה דא"ס היא מל' דאין סוף ולכן גם המל' דאציל'
נקרא כתר ממטה למעלה ומה גם כי בריאת הנשמות

לבין "נאצלים", הרי שהוא כולל בתוכו גם מ"אור אין סוף" וגם
מה"נאצלים", ובחינת "אור אין סוף" ש"כתר" מכיל בתוכו היא
הבחינה האחרונה של "אין סוף", והיא ה"תחלה", הבחינה של "אין
סוף" ש"נעוץ" ונמצאת ב"מלכות", וכנזכר לעיל שב"מלכות"
מתבטא כוח ה"אין סוף" לברוא "יש מאין", ולכן נקרא – כתר,
ב"כתר מלכות", – כפי שאומר במאמרו "פתח אליהו" שבתיקוני
זוהר – "כתר עלין איהו (הוא) כתר מלכות", כי אין ב"כתר אלא
למלך, – כך הדבר כאן – עיקר ענין הכתר הוא, כדי שיומשך ענין
ה"אין סוף" (שב"כתר") ל"מלכות", וז"ל – כתר נקרא "כתר מלכות"
לא רק מפני שממנו נמשך כוח ה"אין סוף" ל"מלכות", אלא
שב"כתר" עצמו יש הענין של "מלכות" כי בחינה אחרונה
דאין סוף היא מלכות דאין סוף³⁶, – הרי שב"כתר" יש גם הענין
של "מלכות", שהרי הבחינה האחרונה של "אין סוף" היא "מלכות"
דאין סוף, ולכן גם המלכות דאצילות נקרא "כתר" ממטה
למעלה. – כשמונים את הספירות מלמטה למעלה, מהספירה
התחתונה לספירה העליונה, נקראת "מלכות", הספירה האחרונה,
בשם "כתר" לגבי שאר הספירות – וזאת מפני שבה נמצאת בחינת
ה"כתר", וזה מאיר לספירות שלמעלה מ"מלכות" באופן של "אור
חוזר", כל האמור הוא מצד זה שב"מלכות דאצילות" מתבטא הכוח
של "אין סוף" בענין בריאת "יש מאין", שמ"מלכות" מתהווים
הנבראים שהם "יש" ו"דבר נפרד" (בהרגשתם) מאלקות. ואילו

1 אמנם מודעת זאת, – הרי ידוע, שעקר התהוות היש ודבר נפרד
2 לנברא, – מאלקות, הוא ממלכות דאצילות – מספירת ה"מלכות"
3 של עולם ה"אצילות", שנעשה – "מלכות דאצילות" נעשית עתיק
4 דבריאה, – "עתיק" הוא ענין התענוג, פנימיות הרצון, ו"מלכות
5 דאצילות" נעשית ענין של
6 תענוג ורצון לעולם
7 ה"בריאה" – מצד "מלכות"
8 נוצר תענוג בנבראים
9 המרגישים עצמם
10 ל"מציאות", ועל ידי כך
11 מתבצע ענין ה"מלכות", כי
12 "אין מלך בלא עם וכו'".³⁸
13 – כנזכר לעיל, שהענין של
14 מלך ומלוכה הוא על "עם"
15 דוקא, על זרים ורחוקים
16 מהמלך, שהם הנבראים של
17 עולם ה"בריאה" והעולמות
18 שלמטה ממנו, שאינם כמו
19 הנאצלים שהם "אצלו
20 וסמוך לו", קרובים
21 ומאוחדים עם אלקות, אלא
22 זה ענין של בריאה ונבראים
23 שעליהם מתבטא ענין המלוכה. וז"ל רבוי הנבראים ותחלקותן
24 – שכל נברא שונה מזולתו, למרות שנבראו ב"אין סוף" –
25 שהוא יחיד ומיוחד בתכלית – הרי מבלי הבט על מה שהנבראים
26 באים מכוח "האין סוף" שהוא "יחיד ומיוחד" בתכלית, בכל זאת
27 שיהיו בהם ריבוי גדול והתחלקות, הוא על ידי רבוי האותיות
28 היוצאין ממלכות, – הנקראת "פי ה'", וברוח פיו כל צבאם",
29 – כמו שכתבנו³³: ("בדבר ה' שמים נעשו) וברוח פיו כל צבאם" – כל
30 הנבראים, וה' מוצאות הפה – שלמעלה, כשם שבאדם באות
31 אותיות הדיבור מחמש מוצאות הפה, כך ישנן גם למעלה חמש
32 מוצאות הפה, מהן באות אותיות הדיבור שלמעלה, הן מה'
33 גבורות – חמש בחינות הגבורה, דנוקבא. – שב"מלכות", ולואת
34 – ולכן נקראת – "מלכות", "עלמא דאתגליא", – העולם של
35 התגלות, כי בה נגלה פה אור-אין סוף לברא יש מאין שלא
36 על ידי עילה ועלול, – "עילה" ו"עלול" יש גם בנבראים, ואילו
37 בריאת "יש מאין" היא רק בכוח ה"אין סוף", וכוח זה בא בגילוי
38 ב"מלכות דאצילות", אבל ט' ספירות הראשונות – שלפני ספירת
39 ה"מלכות", נאצלו בהשתלשלות עילה ועלול, ואור האין סוף
40 הוא מלכש בחכמה לברדה. – "חכמה" כפי שהיא מ"אין סוף" היא
41 כעין "יש מאין", והחכמה מאין תמצא, ו"אור אין סוף" מאיר
42 ב"חכמה" (ועל ידי "חכמה" מאיר "אור אין סוף" בכל שאר
43 הספירות). הוספת כ"ק רבינו: ואין ספירה בין הנ"ל דבריאה – הוא

33. תהלים לג, ו. 34. פ"א מ"ז. 35. תהלים קיא, י. 36. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מההג"ה בפנ"ב (בח"א). ולקמן קלא, ריש ע"ב".

1 בנבראים – הרי זה רק שמתבטא הכוח של "אין סוף" לברוא "יש
2 מאין", אבל אי אפשר לקרוא לכך התגלות של "אור אין סוף", שכן
3 הנבראים הרי מרגישים עצמם למציאות "יש" – אין זה הרי גילוי
4 של "אור אין סוף"; להלן יסביר רבנו הזקן, שלאמיתו של דבר

5 נוצרים מצד "מלכות" גם
6 ענינים שהם גילוי של

7 אלקות ו"אור אין סוף", כפי
8 שהדבר בלידת והתהוות
9 הנשמות שם "מלכות",
10 שנשמות הן הרי אלקות,
11 וכפי שאלקות באה בצמצום
12 של נברא, יש מצד "מלכות"
13 גם הענין של גילוי אלקות
14 ו"אור אין סוף", שלכן זה
15 נקרא "עלמא דאתגליא" –
16 עולמות של התגלות, –
17 שעל ידי ספירה זו נתגלה
18 "אור אין סוף" בעולמות
19 (ולא רק הכוח של "אין סוף")
20 המתבטא בהתהוות

21 הנבראים, שכפי שהוסבר לעיל זה ענין של העלם בנבראים
22 המרגישים עצמם למציאות "יש". ומה גם³⁷, כי בריאת הנשמות
23 – מלכות, – מ"מלכות", להיות יש ודבר נפרד בפני עצמה
24 בעולם הבריאה, – לא כפי שהנשמות הן בעולם האצילות, שהן
25 שם מהות של אלקות, בטלות ולא מרגישות עצמן ל"יש", כמו
26 שהנשמות הן בעולם ה"בראיה", שם הן מרגישות עצמן ל"יש"
27 ו"דבר נפרד", ויחד עם כך הן ענין של אלקות וממשיכות אלקות
28 בעולמות, ו – מה שנשמות באות מ"מלכות", נקרא בשם "לדה",
29 – שזקוקים לכך לכוון עליון מיוחד של "אין סוף", בקריעת יסודות
30 – שאומר על כך בזהר³⁸ "בעתיקא תליא". – שהדבר תלי
31 ב"עתיק" שהוא נעתק ונבדל מעולמות, והוא פנימיות ה"כתר", שכן,
32 ב"כתר" ישנם הרי "עתיק" ו"אריך", אריך – ראש ומקור לנאצלים,
33 ועתיק – הבחינה האחרונה של "אין סוף". וכשם שעל קריעת ים
34 סוף נדרש כוח של "עתיק" (מ"אין סוף"), כך גם ללידת הנשמות,
35 שכפי שמדובר בקבלה זה אותו ענין של קריעת ים סוף, נדרש גם
36 על כך כוח מיוחד של "אין סוף". להלן יסביר רבנו הזקן, שלא רק
37 ללידת הנשמות נדרש כוח של "אין סוף", כי אם גם על ענין
38 העיבור של הנשמות, שלפני הלידה, נדרשים אורות עליונים עד
39 "אין סוף". וגם כל גדול הנשמות כל ז' חרשים, מזווג של
40 שמיני עצרת עד שביעי של פסח, – שכתוב בקבלה³⁹ ששמיני

אגרת הקדש

ממנה להיות יש ודבר נפרד בפ"ע בעולם הבריאה
ונקרא בשם לידה כקריעת י"ם דבעתיקא תליא
וגם כל גדול הנשמות כל ז' חרשים מזווג של
שמיני עצרת עד שביעי של פסח הוא כמו גידול זו"ג
בבטן אימא עילאה שהוא ע"י אורות עליונים מאימא
עילאה ומלמעלה למעלה עד אין סוף המתלבש בה
כל ז' או ז' ירחי לידה. וככה הוא בבריאת נשמות
ומלאכים לעולם הבריאה וגם כל עיקר ושרש הטיפה
שמקבלת ומתעברת מז"א הוא ממוחין דאו"א ובכל
זיווג נמשכת לאו"א מא"א וע"י ומלמעלה למעלה עד
אין סוף רק שהכל בהעלם במוחין עד לידת הנוק'
הנשמות והמלאכים וההיכלות לעולם הבריאה. נמצא
שזהו גילוי אור א"ם ממש ע"י העיבור והלידה.

עצרת הוא היחוד והזיווג "להוליד נשמות", ו"לידת הנשמות" היא
בשביעי של פסח, בזמן קריעת ים סוף, הוא כמו גדול ז' ו"א ונוקבא
– הספירות ז"א (זעיר אנפין – מדות) ו"מלכות" דאצילות, שהן
לפני כן בהעלם, ומתגדלות בכטן "אמא עילאה", – בפנימיות
ה"בינה" דאצילות, שזהו על
ידי אורות עליונים
מ"אמא עילאה", – ספירת
ה"בינה", ומלמעלה
למעלה עד אין סוף,
המתלבש בה – ב"בינה" –
לשם גידול זו"ג (זעיר
אנפין ו"מלכות") כל ז' או
ז' ירחי לדה. – זו"ג –
דאצילות "נולדות" מ"אימא
עילאה", "בינה" דאצילות,
וכך גם ב"אימא תתאה,
ב"מלכות", שגידול הנשמות
שבה הוא גם כן על ידי
אורות עליונים והמשכה
מ"אור אין סוף". וכן הוא
בבריאת נשמות ומלאכים לעולם הבריאה. – שזה גם כן על
ידי אורות עליונים, עד "אור אין סוף", הנמשכים ב"מלכות". להלן
יסביר רבנו הזקן, שלא רק עבור לידת הנשמות ועבור העיבור
נמשכים אורות עליונים, כי אם גם עבור שורש הענין של עיבור,
שיוכל להיות העיבור, זקוקים גם כן להמשכת אורות עליונים. וגם,
כל עקר ושרש הטיפה ש – "מלכות", מקבלת ומתעברת
מ"זעיר אנפין", – (מדות), הוא ממוחין ד"אמא ואמא", –
"חכמה" ו"בינה", ובכל זיווג – של "חכמה" ו"בינה", שיומשך מכך
ענין של הולדה, נמשכת – הטיפה ל"אמא ואמא" – "חכמה"
ו"בינה", מ"אריך אנפין" ו"עתיק יומין", ומלמעלה למעלה עד
אין סוף, רק שהכל בהעלם במוחין, עד לידת הנוקבא –
"מלכות" מגלה, הנשמות והמלאכים וההיכלות לעולם
הבריאה. נמצא, שזהו גילוי אור-אין סוף ממש, על ידי העיבור
והלידה. – לא רק המשכה מכוח ה"אין סוף", הנמשכת על ידי
"מלכות" בהתהוות הנבראים, כי אם גם ענין של גילוי מ"אור אין
סוף" שבא על ידי העיבור ולידת הנשמות, הרי מה ש"מלכות"
נקראת "עלמא דאתגליא" – עולמות של התגלות – אינו רק מפני
שעל ידה מתגלה הכוח מ"אין סוף" בנבראים באופן של העלם, כי
אם גם התגלות ממש של אלקות ו"אור אין סוף" בעולמות כפי שזה
נעשה על ידי נשמות.

37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שעי"ז יובן ביותר שאין סתירה בהנ"ל – כי בריאת הנשמות וכו' בעתיקא תליא ואפילו הגידול כו' וההיכלות".

38. ח"ב נב, ב. 39. ראה לקו"ת צו טז, ב. וש"נ.

יום שני ה' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלא, ובוה' יובן... עד עמ' קלא, וברלקמן.

וכן להיפך; וכן גם מה ש"בולט" בחותם, "שוקע" בדבר שעליו
חותמים, והאותיות השקועות שבחותם יוצאות בולטות בדבר שעליו
חותמים – כך כאן, שמדרגת המצוות כפי שהן ב"כתר", בלמעלה
מהשתלשלות, במדרגה עליונה יותר, יורדת בהשתלשלות
הספירות למטה מענן
התורה, שב"כתר" התורה

אגרת הקדש

ובוה' ¹ היא במדרגה תחתונה יותר
² מאשר מצוות. ³ תחלתן בסופן, –
⁴ שה"תחלה" והמדרגה
⁵ העליונה שב"כתר", ששם
⁶ המצוות מושרשות, נעוצה
⁷ בסוף ובמדרגה האחרונה
⁸ של ספירות, ב"מלכות", הוא
⁹ ב"ה"א"י"סוף" ב"ה"א"י"סוף" ב"ה"א"י"סוף"
¹⁰ לברא' ש"מאין", – כוח זה
¹¹ (כתר) ישנו, כנכר לעיל,
¹² בספירת ה"מלכות", שממנה
¹³ נעשית ההתהוות של "יש
מאין", ולא על ידי עולה
ועלול, שיהיה העלול מקום מעלתו וכמל' במציאות, – ל"עילה"
שלו, שמסוג התהוות כזו אי אפשר שתבצע כוונת ותכלית
הבריאה, רק יהיה ה"יש" – בהרגשתו, דבר נפרד מ –
אלקות, בכדי שיהיה המאציל ב"ה"א"י"סוף" מלך על כל –
הנבראים שבהרגשתם הם הנפרדים, – מאלקות, על ידי שיקימו
מצותיו שיעצו עליהם, – שדוקא על ידי כך מתבצעים הרצון
והכוונה של הבריאה, מה ש"עלה ברצונו אנא אמלוך", ו"מלוכה"
היא דוקא על דברים המרגישים עצמם כנפרדים, והם בטלים למלך,
ביטולם של הנבראים לאלקות בא על ידי ענין המצוות המעשיות
הנעשות מן ועל ידי נבראים גשמיים שהתהוותם היא מספירת
ה"מלכות", ו"סוף מעשה" – המצוות שמקיימים בדברים גשמיים,
על ב"מחשבה תחלה". – שהיא למעלה גם מ"ראשית" המחשבה,
שב"תחלה" ובמדרגה העליונה יותר של מחשבה, ישנם הכוונה
והרצון למצוות מעשיות הנעשות בדברים גשמיים. ולכן אמרו
בירושלמי⁴⁰: "ולית ליה לרבי שמעון – האם לא סובר ר' שמעון
שמפסיק ללולב וכו'", – שמפסיק מלימוד התורה כדי לקיים
מצוה בזמן שיש לקיימה, כמו בקיום מצות לולב, בירושלמי שם
מקשה כך על מה שאמר ר' שמעון, שהוא ו"החברים" שלו אינם
מפסיקים מלימוד התורה גם לא לקריאת שמע, שואלים על כך
בירושלמי: האם אין סובר ר' שמעון שמפסיק מלימוד התורה כדי

1 ובוה' יובן, היות המצוות במלכות – ה' של שם הוי"ה, – כפי
2 שהמצוות הן בענין של "ספירות" ובאותיות שם הוי"ה, הרי ב"ספירות"
3 זו ספירת ה"מלכות", ובאותיות שם הוי"ה – הרי זו האות ה' אחרונה
4 של שם הוי"ה, ו"תורה" – כפי שהיא ב"ספירות" ובאותיות של שם
5 הוי"ה, היא ב"זעיר אנוכי" –
6 (מדות), האות וא"ו של שם
7 הוי"ה, הנם – למרות,
8 שלמעלה – כפי שמצוות
9 ותורה הן במדרגת "כתר"
10 ב"אריה אנוכי" המצוות הן
11 ב"לנגלה", – בגולגולת
12 ובמקום שעל המוחין,
13 ב"לנגלה", – בבחינת
14 "לובן" (חסדים) של "אריך
15 אנוכי", היא ה"אריה"
16 דב"פלגותא דשערי", –
17 ה"אורח" (הדרך) שיש
18 בהתחלקות של השערות,
19 דמתפלגא לתרי"ג ארצין
20 – המתחלקים ל-613 דרכים
21 והמשכות דאורייתא שב"זעיר אנוכי", – של תורה אשר ב"זעיר
22 אנוכי", הרי שהמצוות הן בבחינת "גולגולת" ומקום, שלמעלה
23 ממוחין "חכמה", ו"ש"ש תורה דנפקא מ"חכמה עלאה" –
24 שבאה מ"חכמה עליונה" – היא רק באה מ"חכמה עילאה", אבל
25 שרשה הוא למעלה מ"חכמה עילאה", הוא ב"מחא סתימאה"
26 ד"אריה אנוכי", – בבחינת "מוחא סתימאה" של אריך אנוכי –
27 חכמה סתומה שב"כתר", ו"הינו – איזו בחינה בתורה היא ב"חכמה
28 סתימאה" (סתומה) שלמעלה לגמרי משכל ומהשגה, ה"חכמה
29 דטעמי המצוות, – שהם "סתום ונעלם", ורק בביאת המשיח הוא
30 יגלה טעמי המצוות, שאז תגלה "חכמה סתימאה", החכמה
31 הסתומה. הרי, כפי שתורה ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן בבחינה
32 עליונה יותר מאשר תורה, שתורה היא ב"חכמה סתימאה", ענין
33 המוחין שב"כתר", ואילו מצוות הן ב"גולגולת", בגולגולת ובמקום
34 שלמעלה מחכמה סתימאה שבכתר, כיצד, איפוא, הדבר שכפי
35 שתורה ומצוות הן ב"ספירות" ובאותיות של שם הוי"ה, התורה
36 למעלה מן המצוות (מצוות הן ב"מלכות", אות ה' אחרונה של שם
37 הוי"ה, ותורה היא ב"ז"א", האות וא"ו של שם הוי"ה), וכפי שתורה
38 ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן בבחינה עליונה יותר מאשר ענין
39 התורה? מתרץ רבנו הזקן: אלא שהוא בחותם המהותי, – שמה
40 שבחותם הוא צד ימין, הרי בדבר שעליו חותמים הוא צד שמאל,

40. שבת פ"א ה"ב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולהעיר אשר כ"ז הוא ג"כ לפני"ז בירוש' ברכות (פ"א ה"ב) אלא ששם מקדים סוכה ללולב ובשבת לולב ואח"כ סוכה, ולכן מסתבר דכאן הכוונה לסוגיית שבת דוקא (והטעם י"ל כי בשבת הוא עיקר דין זה). אבל צ"ע: בשני הסוגיות (בש"ס שלפנינו) "לעשות לולב ולעשות סוכה" – והחילוק מובן. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח ר"ס תרמ"א. ואכ"מ. וראה לקו"ש חלק כ' ע' 267 הערה 10. וש"נ.

1 לקיים מצוה בזמנה – כמו לולב וסוכה, שכך הרי צריך להיות גם
2 ביחס למצות קריאת שמע? אלא, להלן, מחלק בירושלמי בין קריאת
3 שמע לבין שאר המצוות, שכן, זה "שינון" וזה "שינון": לימוד התורה
4 וקריאת שמע הם שניהם ענין של שינון ולימוד, ואילו ביחס למצוות
5 מעשיות בודאי שמודה ר'
6 שמעון שמפסיקים מלימוד
7 התורה כדי לקיים מצוה
8 בזמנה. הוספת כ"ק רבינו:
9 "ובענין התורה עצמה ג"כ
10 יש קדימת המצות, דמהו
11 התחלתה ותלוי קיומה
12 (ברוגמת שלי' וולד)".
13 ואומר להלן בירושלמי, אמר רבי יוחנן ו"קל ה'לומד ש'לא
14 ל'עשות – נח לו ש'נתת'פכה ש'ליתו על פ'ניו וכו'", – הוספת
15 כ"ק רבינו: "ואין ולד" – ולא היה נולד לכתחילה, הוא משתמש
16 בלשון זה דוקא, שנח לו שנתהפכה שלייתו, ואינו אומר סתם

אגרת הקדש

ללולב וכו' וכל הלומד שלא לעשות נוח לו שנתהפכה
שלייתו ע"פ וכו' כי השליא נוצרה תחלה מהטיפה
והיא לבדה היתה עיקר הולד עד מ' יום שהתחילה
צורת הולד. וככה המצות הן עיקר התורה ושרשה
הגם שהמצוה היא גופנית והתורה היא חכמה רק
שזה בחיצוניות וזה בפנימיות וכדלקמן.

– שנח לו שלא היה נולד, כי השליא נוצרה תחלה מהטיפה,
והיא לבדה היתה עיקר הולד עד מ' יום שהתחילה צורת
הולד. וככה המצות הן עיקר התורה ושרשה, הגם –
למרות, שהמצוה היא גופנית ו – אילו, התורה היא חכמה,
– שהיא דבר רוחני, הוספת
כ"ק רבינו: "ול"ק דא"כ
למה תורה למ' ממצות
כדלעיל", רק ש'זה –
המצוות הן בחיצוניות –
עליונותן מתבטאת בענין
מקף, לא בענין פנימי, וזה
– תורה היא בפנימיות, –
ומכניסה נשמה וחיות במצוות, ויך לקמן. – וכפי שיוסבר להלן.
הרי כיוון שהוא לומד תורה ואינו רוצה לקיים מצוות, חסר הרי
העיקר והשורש של תורה, ולכן נוח היה לו אילו שלייתו
מתהפכת ולא נשאר ממנו כלום.

יום שלישי ו' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלא, והנה כמו"כ... עד עמ' 262, להחיותם.

33 וְהָנָה, כְּמוֹ בֶן מְזוּוג – ויחוד, ו"א וְנִקְבָּא דְּבְרִיאָה יִצְרִיהָ עֲשִׂיהָ
34 – "ד"א" (מדות) ו"מלכות" של העולמות בריאה יצירה עשיה,
35 נִבְרָאוּ מֵאֵין לִישׁ כָּל הַנִּבְרָאִים – של עולם ה"בריאה", וְהַנּוֹצְרִים
36 – היצורים של עולם ה"יצירה", וְהַנֶּעֱשִׂים, – הדברים שבעולם
37 ה"עשיה", כפי שהוסבר
38 לעיל, הרי מ"מלכות
39 דאצילות" ומזהויו של
40 "ד"א" ו"מלכות" דאצילות
41 מתהווים הנשמות
42 והמלאכים של עולם
43 ה"בריאה", נבראים שהם
44 כבר ענין של "יש", וכפי
45 שהסביר רבנו הזקן, הרי זה
46 על ידי כוח ה"אין סוף"
47 הנמשך ב"מלכות" בכלל
48 וביחוד וזיווג "ד"א" ו"מלכות"
49 בפרט, ומצד זה שה"ק" של
50 "אור אין סוף" מלוכש

אגרת הקדש

והנה כמו"כ
מזיווג זו"ן דבי"ע נבראו מאין ליש כל הנבראים
והנוצרים והנעשים ע"י אור הנשמה שבתוכן שהיא
אלקות מהכלים די"ס דמל' דאצי' וגם בתוכה הארת
הקו דאור א"ס המלוכש באצי' עד הפרסא והארת
הקו שהיה מאיר בכלים די"ס דמל' בקע הפרסא
עמהם ומאיר בהם בבי"ע כמו באצילות ממש וכן
גם הקו בעצמו המלוכש בסיום וסוף נה"י דא"ק שהוא
סוף רגלי היושר שלו המסתיימים במל' דעשיה הנה
הארת הקו מאירה משם ומתלבשת באור הנשמה
די"ס דבי"ע שהוא אלקות והארה דהארה מתלבשת

באצילות עד ה"פרסא", – והמסך שבין "אצילות" ל"בריאה",
שהאור של בריאה יצירה עשיה יהיה מהות אחרת מאשר האור
של "אצילות". וְהָאֲרֵת ה"קו" שְׁהִיהָ מֵאִיר פְּפִלִים ד'י' סְפִירוֹת
דְּמַלְכוּת – של "אצילות", בְּקַע ה"פרסא" עִמָּהֶם, וּמֵאִיר בָּהֶם –
בל' הכלים של "מלכות
דאצילות" הנעשים נשמה
לבריאה יצירה עשיה,
בְּבְרִיאָה יִצְרִיהָ עֲשִׂיהָ כְּמוֹ
בְּאֲצִילוֹת מְפִשׁ. – ענין זה
של ההארה מה"קו" שהאיר
בכלים דאצילות, הוא גם
אחרי שנעשה פרסא ומסך
בין "אצילות" ל"בריאה"
יצירה עשיה, והאור של
בריאה יצירה עשיה אינו
בכלל מהות האור
שנ"אצילות", אך, כיוון של
הכלים של "מלכות

דאצילות" בוקעים את הפרסא, שגם אחרי הפרסא לא יהיה זה ענין
אחר לגמרי, ענין של נברא ולא אלקות, אלא הם ענין של אלקות
ואשר לכן הם אור הנשמה של בריאה יצירה עשיה (המהווה ומחיה
הנבראים של בריאה יצירה עשיה), הרי כך גם ההארה מה"קו"
שבהם גם כן בוקעת את הפרסא איתם וגם הארת ה"קו" מאירה
באור הנשמה של בריאה יצירה עשיה. וְכֵן, גַּם ה"קו" פְּעֻצְמוֹ –
לא רק הארת ה"קו" המאירה בכלים דאצילות, כי אם גם ה"קו"
בעצמו, הַמְּלַכֵּשׁ בְּסִיּוּם וְסוֹף נִצְחֵה הוֹדִיכֹד ד'י' אֲדָם קְרִמּוֹן,
שְׁהוּא סוֹף רִגְלֵי הַיֵּשֶׁר שְׁלוֹ – של אדם קדמון, הַמְּסַתִּימִים
בְּמַלְכוּת דְּעֲשִׂיהָ, הֵנָּה הָאֲרֵת ה"קו" מֵאִירָה מִשָּׁם – מנצח הוד
יסוד דאדם קדמון, וּמֵתַלְבֶּשֶׁת בְּאֹר הַנֶּעֱשָׂה ד'י' סְפִירוֹת

בספירות, שבגלל זה יכולה להיות מהם ההתהוות של מציאות "יש",
כך גם שמיחוד וזיווג "ד"א" ו"מלכות" מהספירות של העולמות
בריאה יצירה עשיה מתהווים הנבראים של עולמות אלה (וכפי
שיסכם רבנו הזקן, שגם בהם ישנה ההתלבשות של הארה מה"קו")
של "אור אין סוף", עַל יְדֵי אֹר הַנֶּעֱשָׂה שְׁפָתוֹב, שְׁהִיא –
הנשמה היא, אֲלִקוּת, מְהַכִּלִים ד'י' סְפִירוֹת דְּמַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת,
57 – עשרת הכלים של "מלכות דאצילות" יורדים בספירות של בריאה
58 יצירה עשיה להיות הנשמה והאלקות של הספירות של בריאה
59 יצירה עשיה. וְגַם בְּתוֹכָהּ – ב"מלכות דאצילות", ישנה הָאֲרֵת
60 ה"קו" דְּאֹר־אֵין סוֹף – שמצד אור ה"קו" שהוא מעין המאור,
61 יכולה להיות ההתהוות של "יש מאין", כפי שהסביר לעיל, הַמְּלַכֵּשׁ

1 דְּבְרִיאָהּ יִצְרֶה עֲשִׂיהָ שֶׁהוּא אֱלֻקוֹת. "א"ק" הוא אדם קדמון,
2 שענינו הוא – המחשבה הראשונה האוצרת בתוכה ומקיפה את כל
3 סדר ההשתלשלות ("צופה ומביט עד סוף כל הדורות"), ומדפרטים
4 שבמחשבה הקדומה הזו באה החיות של כל סדר ההשתלשלות,

5 ובזה גופא ישנם "יושר"

6 ו"עגולים" – "עגולים" הוא

7 ענין של "מקיף", המקיף על 1

8 כל מדרגות ההשתלשלות 2

9 בהשוואה ובאופן שזה, 3

10 ש"אצילות" ו"עשיה" 4

11 מוקפים יחד; ו"יושר" הוא

12 הענין של אור פנימי, הנותן חיות בכל ענין של השתלשלות בהתאם
13 למדות ולמדרגת הענין, הרי רגלי היושר של אדם קדמון מסתיימים
14 במדרגה האחרונה של עולם ה"עשיה", שהיא "מלכות דעשיה".
15 ועל כך הוא אומר, שהארת ה"ק" המאירה עד "מלכות דעשיה"
16 (לא מצד ההתלבשות בכלים ד"אצילות", כי אם ענין ה"ק" המאיר
17 ב"א"ק" (אדם קדמון) – נמצאת בכל מדרגות ההשתלשלות, עד
18 במדרגה התחתונה של "מלכות דעשיה" הבאה מהמחשבה
19 הקדומה ד"א"ק"), הרי ענין זה והארה זו מה"ק" מאיר ומתלבש
20 באור הנשמה של עשר הספירות של העולמות בריאה יצירה
21 עשיה, שהוא אלקות. וְהָאֵרָה דְּהָאֵרָה, – מה"ק", מְתַלַּבֶּשֶׁת
22 בְּנִפְשֵׁיהֶן דִּי סְפִירוֹת דְּבְרִיאָהּ יִצְרֶה עֲשִׂיהָ, – לא רק באור
23 הנשמה כי אם גם בנפש רוח, וְאֵף גַּם בְּכָל הַכִּלִּים שְׁלֵהֶם. בכלים
24 של ספירות בריאה יצירה עשיה, למרות שאין הם אלקות, שמצד
25 הארת ה"ק" מהכלים דאצילות לא מאירה שם ההארה, שכן
26 "אצילות" אינו מאיר ואינו מתלבש בענין שאינו אלקות, אך מצד
27 ה"ק" עצמו שלמעלה מ"אצילות" יורדת (מצד המחשבה הקדומה
28 של אדם קדמון) הארת ה"ק" באופן של הארה דהארה גם בכלים
29 של ספירות בריאה יצירה עשיה. וְהָאֵרָה דְּהָאֵרָה דְּהָאֵרָה, –

אגרת הקדש

בנפש רוח די"ס דבי"ע ואף גם בכל הכלים שלהם
והארה דהארה דהארה הוא בכל הנבראים ונוצרים
ונעשים כמ"ש הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה
את כולם וכל זאת בבחינת התפשטות החיות להחיותם

כלומר המדרגה השלישית של הארה, הוא בְּכָל הַנִּבְרָאִים – של
עולם ה"בריאה", וְנוֹצְרִים – של עולם ה"יצירה", וְנִעָשִׂים, – של
עולם ה"עשיה", שעל ידי זה מאירה בכל נברא ונוצר ונעשה,
הכוונה שבמחשבה הקדומה ד"א"ק", שעל הנברא ונוצר ונעשה
להשלים, וכונה זו היא
החיות של הנברא ונוצר
ונעשה. הענין של "הארה
דהארה דהארה" הוא,
שהארה איננה עצם אבל
היא עדיין אותו מהות של
הענין שממנו באה ההארה,
כך שהארת ה"ק" היא עדיין מהות של אלקות, ואשר לכן היא
מתלבשת רק באור הנשמה של הספירות שהוא אלקות. הארה
דהארה כבר אינה המהות של המדרגה הקודמת, אך היא עדיין
המציאות של הענין הקודם, שלכן ההארה דהארה מתלבשת בנפש
רוח של ספירות בריאה יצירה עשיה, שכבר אינה המהות הקודמת
(זה לא אלקות), אך זה עדיין המציאות של אותו ענין, ענין רוחני
של כלים ושל ספירות, שלמרות שאין זה אלקות הרי זה גם כן לא
מציאות של נברא. הארה דהארה דהארה היא כבר גם לא
המציאות של ההארה האורגנילית, שלכן ההארה דהארה דהארה
של ה"ק" מתלבשת בכל הנבראים, נוצרים ונעשים שהם מציאות
של נבראים. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴¹: "הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם, – עשית,
וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת בָּלֶם", – שנמשכת חיות מ"אור אין סוף",
מ"אתה", בכולם (בכל הנבראים), שזה ההארה דהארה של
ה"ק" מ"אור אין סוף", הנמשכת להיות חיות לכל הנבראים. וְכָל
זֶאת בְּבְחִינַת הַתְּפִשְׁמוֹת הַחַיּוֹת לַחַיּוֹתָם. – שבכך יש הבדל
בין אופן ההתלבשות ב"אצילות", ובאור הנשמה של בריאה יצירה
עשיה, ובנפש רוח וכלים של עשר ספירות בריאה יצירה עשיה,
עד בכל הנבראים.

יום רביעי ז' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 262, אמנם מציאותו... עד עמ' 262, כנ"ל.

הוא מאיר בפנימיות, שיורגש כפי שהחיות מורגשת, כי אם הוא
באופן של מקיף והעלם, וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר הַפְּרוּשׁ – של "סובב כל
עלמין", בְּלִקּוּטֵי אֲמָרִים, –

אגרת הקדש

אמנם מציאותו ומהותו של אור הא"ס אינו בגדר מקום
כלל וסובב כל עלמין בשווה ואת השמים ואת הארץ
אני מלא בהשוואה אחת ולית אתר פנוי מיניה אף
בארץ הלזו הגשמית רק שהוא בבחי' מקיף וסובב
וכמ"ש הפ' בלק"א ולא התפשטות והתלבשות החיות
להחיותם ולהוותם מאין ליש כ"א ע"י הארה דהארה

בחלק הראשון של ספר
ה"תניא"⁴², וְלֹא הַתְּפִשְׁמוֹת
וְהַתְּלַבְּשוֹת הַחַיּוֹת – מה
שמהות ומציאות ה"אין סוף"
מלא בכל העולמות – אין זה
באופן של התפשטות
והתלבשות החיות,
לְהַחְיֹתָם וּלְהוֹתָם מֵאֵין
לִישׁ, – שגם על ההתהוות מ"אין" ל"יש", למרות שזה על ידי כוח
נעלם של "אור אין סוף", הרי זה, אבל ענין של גילוי והתפשטות

59 אֲמֵנָם מְצִיאוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ שֶׁל אֹר הָאֵין־סוֹף – עצמו, אֵינוֹ בְּגֵדֵר
60 מְקוֹם כָּלֵל, – שנאמר ש"אצילות" נמצא "אור אין סוף" באופן אחד
61 ובבריאה יצירה עשיה

62 ופרטיו – באופן אחר, אלא

63 הוא וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין – כל

64 העולמות, בְּשִׁוּת, וְ"אֵת

65 הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי

66 מֵלֵא – אומר הקדוש ברוך

67 הוא, בְּהַשְׁוָאָה אֶחָת, –

68 שכשם שהוא מלא בשמים

69 כך הוא מלא בארץ, וְ"לִית

70 אֶתֶר פְּנוֹי מִנִּיה" – אין מקום ומדרגה שהוא פנוי וריק ממנו יתברך,

71 אֵף בְּאָרֶץ הַלְזוֹ הַגְּשָׁמִית, רַק שֶׁהוּא בְּבְחִינַת מְקִיף וְסוֹבֵב, – אין

1 להתהוות הבאה על ידי הספירות והמדריגות הממשיכות ומגלות את
2 הכוח הנעלם, **כִּי אִם** – ההתפשטות לחיות ולהתהוות, באה על ידי
3 **הָאֶרֶץ דִּהְאָרָה וְכֹ' מִה"קו", פְּנִיָּה לְעִיל. וְגַם מְאֹר־**
4 **אִין־סוּף הַסּוּבָב וּמִקִּיף לְאַרְבַּע עוֹלָמוֹת אֲצִילוּת־בְּרִיאַת־צִירָה**
5 **עֲשִׂיהַ בְּשִׁוּת,** – האור שהוא
6 למעלה מעולמות, והשפעתו
7 בעולמות היא רק באופן
8 שהוא סובב ומקיף כל
9 ארבעת העולמות בשוה,
10 **מְאִיר** – גם אֵל הַקֵּן הַפְּנִימִי
11 – שהוא אור פנימי
12 בעולמות, דִּרְךְ הַכִּלִּים
13 **דִּקְרִיָּאֵה־צִירָה־עֲשִׂיהַ,** – שהכלים הרי מקיפים
14 לאור המתלבש בתוך הכלים, ו**בְּהָאֲרָתוֹ תִּנְדֹּךְ הַכִּלִּים** – נותן פָּהֶם
15 **בְּחַ וְעֵז לְבְרָא יֵשׁ מְאִין.** – כפי שהוסבר לעיל, הרי התהוות
16 הנבראים שבכל אחד מהעולמות, הוא על ידי הכלים של הספירות
17 שבאותו עולם; הרי הכוח שיש לכלים של הספירות להוות "יש מאין"
18 (התהוות שבאה דוקא מעצמות "אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין")
19 הוא מפני שמאיר בהם מ"אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין". ו**מְאִיחַר**
20 **שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא עַל יְדֵי הַכִּלִּים,** – שיש בהם הרי ענין של גבול
21 והתחלקות, לְזֹאת – לכן, **הֵם הַנְּבְרָאִים בְּבְחִינַת רַבּוּי וְהִתְחַלְקוּת**
22 – שאחד שונה מהשני, ו**גְּבּוּל וְתַכְלִית,** – למרות שהכוח להתהוותם
23 בא מ"ה"אור הסובב" שהוא בלי גבול, אך, מפני שהכוח מאיר בתוך
24 הכלים, הרי ההארה האלקית שישנה על ידי הכלים, היא בחינה של

אגרת הקדש

דהארה וכו' מהקו כנ"ל וגם מאור א"ס הסובב ומקיף
לארבע עולמות אבי"ע בשוה מאיר אל הקן הפנימי
דרך הכלים די"ס דבי"ע ובהארתו תוך הכלים נותן
בהם כח ועוז לכרוא יש מאין ומאחר שהבריאה היא
ע"י הכלים לזאת הם הנבראים בבחינת ריבוי והתחלקות
וגבול ותכלית ובפרט ע"י האותיות כנ"ל.

25 התחלקות ובאופן של גבול, ו**בְּפָרְט** – כפי שההארה האלקית ממנה
26 נעשית ההתהוות, באה בגילוי, **עַל יְדֵי הָאוֹתִיּוֹת, פְּנִיָּה לְעִיל.** –
27 שהאותיות יש בהן יותר ענין להתחלקות וההגבלה מאשר הכלים.
28 על כל פנים הרי אמר לעיל, שלא רק בספירות של העולמות,
29 בנשמה, ובנפש רוח, ובכלים,
30 יש גם מהאור הפנימי של
31 "אור אין סוף" (ה"קו", שענינו
32 אור שבשכל העולמות, אור
33 שיאיר את העולמות באור
34 פנימי ה"נרגש" בעולמות,
35 כפי שחיות נרגשת), וגם
36 מהאור הסובב ומקיף (אור
37 שהוא למעלה מעולמות, והשפעתו בעולמות הוא רק באופן זה
38 שהוא נשאר למעלה מהם, ואינו נרגש בהם בפנימיות), הרי לא רק
39 שבספירות יש מכל אחד משני הסוגים שבאור, כי אם גם בכל נברא
40 יש משני הסוגים שבאור; ההבדל מתבטא רק בכך אם זה בא בהארה,
41 או בהארה דהארה, או בהארה דהארה דהארה: כשזה בא באופן של
42 הארה, הרי אין זה אכן העצם מ"אור אין סוף", אך זה עדיין המהות
43 של "אור אין סוף"; וכשזה בא באופן של הארה דהארה, אין זה גם
44 המהות של "אור אין סוף", כי אם המציאות בלבד (כלומר, שאין זה
45 ענין שמהותו אלקות, כי אם מציאות של אלקות בלבד); אך, כשזה
46 בא באופן של הארה דהארה דהארה, כפי שהדבר בכל הנבראים, אין
47 זה גם לא המציאות של ההארה האלקית הקודמת, אלא זה כפי
48 שההארה האלקית באה ומתלבשת במציאות של נברא.

יום חמישי ח' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 262, ועוד זאת... עד עמ' קלב, דמל' ראצ'.

67 האלקית שבה הצטמצמה באופן של הארה דהארה דהארה (שאין
68 הוא המהות של אלקות ואפילו לא המציאות של אלקות, כי אם
69 מציאות של נברא גשמי כפי שזה בארץ), בכל זאת נראה על ידה
70 הכוח האלקי של התהוות "יש מאין", מצד זה שיש בה גם מהאור
71 ה"סובב כל עלמין" וגם
72 מאור ה"קו" שעל ידו
73 מתגלה הכוח הסובב בענין
74 של התהוות וחיות
75 בנבראים. טעמו של דבר מדוע דבר זה מתגלה בארץ דוקא, יסביר
76 רבנו הזקן להלן, הוא מפני שהארץ היא היסוד הנמוך ביותר של
77 העולם הגשמי, ובמקום הנמוך ביותר שבו יורדת ההארה האלקית,
78 יש בו כוח מ"אור חוזר", המבטא בגילוי יותר את ה"עצם", כאור
79 ומדריגה שלמעלה ממנה. ובלשון רבנו הזקן:
80 **וְעוֹד זֹאת, יֵתֵר עַל כֵּן עַל כָּל הַנְּזַכֵּר לְעִיל⁴³, הָאֶרֶץ דִּהְאָרָה**
81 **דִּהְאָרָה,** – כפי שההארה האלקית באה בנברא באופן של הארה
82 דהארה דהארה, שאז הרי זה כבר שלא בגילוי, לא המהות של
83 אלקות, ואפילו לא המציאות של אלקות, ובכל זאת כבר הוסבר
84 לעיל שיש בה גם מ"ה"קו" – האור הפנימי וגם מהאור ה"סובב כל

49 להלן יסביר רבנו הזקן, שגם כפי שההארה האלקית באה במציאות
50 של נברא, זה מתגלה דוקא בנברא כזה שבנבראים עצמם הוא
51 מהיסוד הנמוך ביותר, יסוד העפר שלמטה מאש, רוח ומים, ובנברא
52 המורכב בעיקר מיסוד העפר, כמו הארץ הגשמית – מתבטא בגילוי
53 הכוח והיכולת שיש דוקא
54 בעצמות "אור אין סוף"
55 להוות "יש מאין". כוח זה
56 הוא בעיקר ב"אור הסובב"⁷
57 ומתגלה על ידי ה"קו" דוקא, האור הפנימי, דבר זה נראה בבירור
58 במה שהארץ מצמיחה, צצמית צמחים ואילנות גשמיים מכוח
59 הצומח הרוחני שבארץ היא ענין של "יש מאין", וכוח זה מגלה
60 הארץ תמיד, שתמיד צומחים ממנה צמחים באופן של "יש מאין",
61 (לא רק בששת ימי בראשית, כפי שזה היה בשאר המאמרות, כמו
62 "ישרצו המים" וכדומה, שאז, בששת ימי בראשית, הוציאו המים
63 מכוחם הרוחני ענין של נפש חיה שבא מהמים, אך לאחר ששת ימי
64 בראשית כבר באה נפש חיה אחת מהשניה, ואין זה באופן של "יש
65 מאין", ואילו הארץ – מצמיחה תמיד צמחים באופן של "יש מאין")
66 – הרי שבארץ ישנה המעלה, שלמרות שהיא "נברא" שההארה

1 עלמין, וְכָל תְּנוּכָה לְעֵיל – אור ה"ק" שבה, ו"אור הסובב" שבה –
 2 בההארה האלקית שכבר באה באופן של הארה דהארה דהארה –
 3 במציאות של נברא – היא מְרָאָה – ההארה האלקית הבאה
 4 מ"מלכות דאצילות", מראה את בְּחִיָּה וְיִכְלָתָה בְּיִסּוּד הָעֵפֶר
 5 הַנִּשְׁמִי בְּגִלּוֹי עֲצוּם, בִּיתָר
 6 עֵז מִסּוּדוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
 7 מִמֶּנּוּ, – מִיִּסּוּד הָעֵפֶר, וְכִמּוֹ
 8 לְמַשֵּׁל יִסּוּדוֹת אֵשׁ, רֹחַ
 9 וּמִים, וְגַם מִצְבֵּא הַשָּׁמַיִם,
 10 שְׁאֵין כִּבְהֶם וְיִכְלָתָם
 11 לְהוֹצִיא יֵשׁ מֵאֵין תְּמִיד,
 12 בְּיִסּוּד הָעֵפֶר הַמְצַמֵּחַ
 13 תְּמִיד יֵשׁ מֵאֵין, הֵם
 14 עֲשֻׁבִּים וְאֵילָנוֹת –
 15 הַצּוֹמְחִים מִכּוּחַ הַצּוֹמַח
 16 הָרוּחָנִי בִּאֲפֹן שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין".
 17 שְׁהֵרִי גַם אֵלֶּה שְׁצוֹמְחִים עַל
 18 יְדֵי זְרִיעָה וְנִטְיָעָה, יִסְבִּיר
 19 לַהֲלֹךְ, שׁוֹה כִּמּוֹ "יֵשׁ מֵאֵין",
 20 שֶׁכֵּן מִה שְׁזוֹרְעִים נִרְקָב כּוֹל
 21 בֶּאֱרֵץ, הִזְרִיעָה מִשְׁמַשֵּׁת
 22 כִּי־הֵעֲלֵאת מִן בִּלְבַד
 23 (הַתְעוּרָרוֹת שֶׁל כּוּחַ הַצּוֹמַח), וּבְמִיּוּחַד אֵלֶּה שְׁצוֹמְחִים בְּלִי זְרִיעָה
 24 וְנִטְיָעָה כִּלְכֵּל, (וְהַמְּלֵךְ הַמְּבַהֵר וְאֹמֵר "גִּדְל", – שֶׁחֲכִמֵּינוּ ז"ל⁴⁴ הֵרִי
 25 אֹמְרִים שֶׁאֵין עֵשֶׁב לְמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ מִזֶּל לְמַעֲלָה הַמְכַּה בּוֹ וְאֹמֵר לוֹ
 26 גִּדְל, הֵרִי, שֶׁהַצְמִיחָה הִיא לֹא כּוֹלָה מִכּוּחַ הַצּוֹמַח שֶׁבֶּאֱרֵץ כִּי אִם
 27 מִה"מִזֶּל" שֶׁבֶּרְקִיעַ בֹּא עֵנִין הַצְמִיחָה? אֹמֵר עַל כֵּךְ רַבְּנוּ הִזְקִין: הֵינּוּ
 28 לְאַחֵר שֶׁכָּבֵר צִמְחַ הָעֵשֶׁב, – שֶׁכָּבֵר נַעֲשֶׂה מִצִּיאוֹת שֶׁל "יֵשׁ"
 29 (עֵשֶׁב), אֵלֶּה שֶׁעֲלִיו לְצִמּוּחַ וּלְגִדּוֹל, וְאֵילֵן שֶׁעוֹשֶׂה פִּירוֹת הֵרִי צִרִּיק
 30 שִׁיחָה בְּהֵם טַעַם, מִתִּיקוֹת אוֹ חֲמִיצוֹת, הֵרִי זֶה בֹּא מִן הַמִּזֶּל, וְאֵינּוּ
 31 אֹמֵר לוֹ לְצִמְחַ מֵאֵין לֵישׁ – שֶׁתְּהוּוּהוּ מִצִּיאוֹת הָעֵשֶׁב אוֹ הָאֵילֵן,
 32 אֵלֶּה מִקְטָן לְגִדְל, וְלִשְׁאֵת פְּרִי כָּל מִין וּמִין בְּפִרְטֵי פְּרִטִּיּוֹת. –
 33 שִׁישְׁנָם אֵילָנוֹת הַמוֹצִיָּאִים פִּירוֹת מוֹתוּקִים, וְיִשְׁנָם אֵילָנוֹת הַמוֹצִיָּאִים
 34 פִּירוֹת חֲמוּצִים וְכִדּוּמָה, הֵרִי זֶה בֹּא מִהַמִּזֶּל שֶׁבֶּרְקִיעַ. בִּ"אֹר הַתּוֹרָה"
 35 פִּרְשֵׁת בַּמִּדְבָּר⁴⁵ אֹמֵר ה"צִמּוּחַ צֶדֶק", שֶׁהַמִּזֶּל מִשְׁפִּיעַ הַתְעוּרָרוֹת
 36 בְּכּוּחַ הַצּוֹמַח שֶׁמִּתְבַּטֵּא בְּעֵשֶׁב אוֹ בֵּאֵילֵן שִׁיִּצְמִיחַ, אֵךְ עֵצֶם הַצְמִיחָה
 37 הוּא מִכּוּחַ הַצּוֹמַח עֲצוּמוֹ, וּבִמְקוֹם אַחֵר בִּ"אֹר הַתּוֹרָה"⁴⁶ מִפְּרֶשׁ
 38 ה"צִמּוּחַ צֶדֶק", שֶׁעֵנִין ה"הִכָּאָה" שֶׁל הַמִּזֶּל הוּא, שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁהַמִּזֶּל
 39 מֵאִיר עַל הָעֵשֶׁב אוֹ הָאֵילֵן שֶׁאֵלִיו הוּא שִׁיךְ, מִשְׁפִּיעַ הַדְּבַר בְּעֵשֶׁב אוֹ
 40 בֵּאֵילֵן הַמִּשְׁכָּה לְשִׁרְשׁוֹ, וּמִהַמִּשְׁכָּה לְשִׁרְשׁוֹ הוּא הוֹלֵךְ וְגִדְל יוֹתֵר
 41 וְיוֹתֵר. אֲבָל בְּטָרֶם יִצְמַח – לְמִי יֹאמֵר כָּל מִזֶּל וּמִזֶּל לְכָל עֵשֶׁב
 42 וְעֵשֶׁב בְּפִרְטֵי פְּרִטִּיּוֹת) – הֵרִי אֹמְרִים שֶׁהַמִּזֶּל "מְכָה בּו" (בְּעֵשֶׁב),
 43 וְאֹמֵר לוֹ "גִּדְל", וְכִשְׁהָעֵשֶׁב אֵינּוּ קִיִּים עֲדִיין – לְמִי הוּא אֹמֵר גִּדְל?
 44 אֵלֶּה, כֹּאמֹר, הַכּוּוֹנָה הִיא לְאַחֲרֵי שֶׁהָעֵשֶׁב כָּבֵר קִיִּים בְּמִצִּיאוֹת שֶׁל
 45 "יֵשׁ", עַל הַצְמִיחָה מִקְטָן לְגִדּוֹל וְכו' עַל כֵּךְ בֹּאֵה הָאִמִּירָה וְהַכּוּחַ

אגרת הקדש

46 מִהַמִּזֶּל. עַל כָּל פְּנִים, צְמִיחַת הָעֵשֶׁבִים וְהָאֵילָנוֹת הִיא מִהַכֹּחַ הַצּוֹמֵחַ
 47 שָׁבוֹ, – שֶׁבִּיִּסּוּד הָעֵפֶר שֶׁהוּא – כּוּחַ הַצּוֹמַח הוּא אֵין – לֹא מִצִּיאוֹת
 48 גִּשְׁמִיּוֹת, וְרוֹחֵנִי, וְאֵילָנוֹת – הָעֵשֶׁבִים וְהָאֵילָנוֹת, הֵם נִשְׁמִיִּים. –
 49 הֵרִי שׁוֹה עֵנִין שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין", שֶׁכִּפִּי שֶׁהוֹסֵבֵר לְעֵיל, הֵרִי הַכּוּחַ ל"יֵשׁ
 50 מֵאֵין" הוּא דוֹקָא בְּעֲצוּמוֹת
 51 "אֵין סוֹף" – וְכִוּוֹן זֶה מִתְבַּטֵּא
 52 בִּיִּסּוּד הָעֵפֶר הַגִּשְׁמִי. וְאֵין
 53 זֹאת, – מִה שְׁדוּקָא בֶּאֱרֵץ
 54 מִתְבַּטֵּא בְּגִלּוֹי כּוּחַ ה"אֵין
 55 סוֹף" שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין", אֵין זֶה
 56 אֵלֶּה מִשּׁוֹם הַרְגֵּלִי "אֵדָם
 57 קְרִמּוֹן" – ה"רְגֵּלִים" שֶׁל
 58 "אֵדָם קְדִמּוֹן", מִקְטָנִים
 59 תְּתַחֲתִית – עוֹלָם ה"עֲשִׂיָּה,
 60 ה"רְגֵּלִים", הַמְדִּירָגוֹת
 61 הַמְדִּירָגוֹת שֶׁל "אֵדָם קְדִמּוֹן"
 62 (שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַקְדוּמָה
 63 הַכּוֹלֵלָת בְּתוֹכָהּ כָּל
 64 הַנְּבִרָאִים מִהַעֲלִיּוֹנִים בִּיּוֹתֵר
 65 עַד הַתְּתוּנוֹתִים בִּיּוֹתֵר),
 66 מִסְתִּימוֹת בַּמְדִּירָגוֹת
 67 הַתְּתוּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם
 68 הַתְּתוּנוֹת בִּיּוֹתֵר, עוֹלָם ה"עֲשִׂיָּה", וְהוּא יִסּוּד הָעֵפֶר שֶׁבְּעוֹלָם ה"עֲשִׂיָּה",
 69 וְתַחַת רְגֵלֵינוּ – מִתַּחַת לַמְדִּירָגוֹת הַמְדִּירָגוֹת שֶׁל אֵדָם קְדִמּוֹן, מֵאִיר
 70 אֹרֶז־אֵין־סוֹף פְּרוֹף הוּא הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, – הֵיכֵן שִׁמְשִׁתִּים
 71 הָאֹר הַפְּנִימִי שֶׁהוּא בְּהַגְבֵּלָה וּבְהַתְּחַלְקוֹת בְּעוֹלָמוֹת, מֵאִיר הָאֹר
 72 הַמְקִיף שֶׁלְמַעֲלָה מִעוֹלָמוֹת, כָּלִי הַפֶּסֶק רַב בְּיִנְיָהֶם, רַק עֲנִילִי
 73 "אֵדָם קְרִמּוֹן" – ה"עִיגוּלִים" שֶׁל אֵדָם קְדִמּוֹן, לְבָדוֹ. – שְׁהֵרִי
 74 בַּמַּחֲשָׁבָה הַקְדוּמָה שֶׁל אֵדָם קְדִמּוֹן יִשְׁנָם "יּוֹשֵׁר" ו"עִיגוּלִים", אֹר
 75 פְּנִימִי וְאֹר מְקִיף, הֵרִי הֵיכֵן שִׁמְשִׁתִּים ה"יּוֹשֵׁר" וְהָאֹר הַפְּנִימִי שֶׁל
 76 אֵדָם קְדִמּוֹן וְנִשְׁאֲרִים רַק הַעִיגוּלִים וְהַמְקִיפִים שֶׁל אֵדָם קְדִמּוֹן (שֶׁגַם
 77 הַעִיגוּלִים שֶׁל אֵדָם קְדִמּוֹן הֵרִי אֵינָם עֵנִין שֶׁל "אֵין סוֹף" מִמֶּשׁ כִּמּוֹ
 78 ה"אֹר אֵין סוֹף" ה"סּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין" – מֵאִיר שֶׁם "אֹר אֵין סוֹף"
 79 ה"סּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְגַם ה"קוֹן" מֵאֹרֶז־אֵין־סוֹף הַמְקִיפִים בְּסִיּוּם
 80 רְגֵלִי "אֵדָם קְרִמּוֹן" – מֵאִיר מִמַּטָּה לְמַעֲלָה בְּבִחִינַת "אֹר חוּזֵר",
 81 – "אֹר חוּזֵר" הֵינּוּ – אֹר שֶׁכְּשֶׁמִּגִּיעַ לְמִקּוֹם שֶׁמִּעֲבֵר לוֹ אֵין הוּא יִכּוֹל
 82 לַהֲאִיר, הוּא מִגִּיעַ חוּזֵר בְּאֹר חוּזֵר בִּיתֵר חוּזֵר וּבִיתֵר אֹר מֵאִשֵּׁר
 83 הָאֹר הוּא לְפָנֵי שֶׁמִּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם. וְכִפִּי שֶׁהַדְּבַר בְּאֹר הַשֶּׁמֶשׁ,
 84 שֶׁהָאִיר הַתְּתוּנוֹת הַקְּרוֹב יוֹתֵר לֶאֱרֵץ חֵם יוֹתֵר מֵאִשֵּׁר הָאִיר הַמִּצְעִי
 85 (הָאִיר שֶׁבִּמְצַעַע, בֵּין הַשֶּׁמֶשׁ לֶאֱרֵץ), שֶׁכֵּן, כֹּאשֶׁר קִרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ
 86 מִגִּיעִים לֶאֱרֵץ, שֶׁמִּעֲבֵר לֵה אֵין חֵם יִכּוֹלִים לַהֲגִיעַ – הוּא חוּזֵר בְּאֹר
 87 חוּזֵר, וְלִכֵּן חֵם יוֹתֵר לְמַטָּה. כֵּךְ הַדְּבַר בִּ"אֹר הַקוֹן" שֶׁעֵנִינוּ לַהֲאִיר כָּל
 88 הַנְּבִרָאִים בְּאֹר פְּנִימִי, הֵרִי כֹאשֶׁר הוּא מִגִּיעַ לַמְדִּירָגוֹת הַמְדִּירָגוֹת
 89 שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַמְקִיפָה כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים – הוּא חוּזֵר בְּאֹר
 90 חוּזֵר, כִּמּוֹ שֶׁ – ה"קוֹן", הַמְקִיפֵשׁ בִּ"אֲרִיף אֲנִפִּין" וְ"אֲנִפִּין אֲנִפִּין" –

1 חכמה בינה ו"א ונוקבא" – ד"א (מדות) ומלכות, דאצילות –
 2 מאיר באור חזון מלכות דאצילות, ומלכות דאצילות היא –
 3 לכן, בתינת בתי ממשלה, בחישוב הספירות מלמטה
 4 למעלה, מ"מלכות" לספירות העליונות, הרי "מלכות" היא בחינה של
 5 "כתר" – כנזכר לעיל באגרת
 6 קודש זו, ו"נעוץ תחלתו
 7 פסוק. – שב"מלכות" הרי
 8 זה, שה"תחלה" של "כתר"
 9 שלמעלה מ"חכמה", נמצאת
 10 ב"מלכות", וב"ק"ר הרי זה,
 11 שה"תחלה" של ה"ק"ר נעוצה
 12 בסוף של "רגלי אדם קדמון", המסתיימות במדריגות התחתונות של
 13 עולם ה"עשיה", ביסוד העפר; וכיוון שה"ק"ר הרי ענינו גילוי של "אור
 14 אין סוף" – מתבטא לכן ביסוד העפר יותר בגילוי הענין של "אין סוף"
 15 בענין של "יש מאין", בענין של צמיחה, כפי שיסביר להלן. וככה הוא
 16 פסוק ה"ק"ר דאור-אין-סוף המסתיים בפסוק ה"ש"ר דרגלי
 17 "אדם קדמון" – כפי שהרגלים והמדריגות התחתונות של אדם
 18 קדמון באות באור הפנימי בהתחלקות של המדריגות, הרי בשעה

אגרת הקדש

ממל' דאצי' ומל' דאצי' היא בחי' כתר ממשלה למעלה
 ונעוץ תחלתו בסופן. וככה הוא בסיום הקו דאור
 א"ס המסתיים בסיום היושר דרגלי א"ק מאיר ממשלה
 למעלה לבחי' אור הנשמה דמל' דמל' דעשיה שהוא
 אלקות ממש מחיצוניות הכלים דמל' דאצי'.

19 שזה בא למדריגות האחרונות, שזה בתחתית ה"עשיה", במדריגות
 20 האחרונות של עולם ה"עשיה", כפי שזה יסוד העפר הגשמי, מאיר –
 21 ה"ק"ר בבחינה של "אור חזון", ממשלה למעלה – מההארה דהארה
 22 דהארה שבעפר הגשמי, לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות
 23 דעשיה, – שבאור הנשמה זו
 24 המדריגה האחרונה, שכן,
 25 "עשיה" היא הרי העולם
 26 התחתון ביותר, ו"מלכות"
 27 היא הספירה האחרונה,
 28 וב"מלכות" גופא, בעשר
 29 הספירות שבה, "מלכות
 30 דמלכות" היא האחרונה – אך, כיוון שמדובר כאן בענין אור הנשמה,
 31 שהוא אלקות ממש, מחיצוניות הכלים דמלכות דאצילות. –
 32 שכאמור לעיל הם נעשים אור הנשמה לבריאה-יצירה-עשיה – הרי
 33 במדריגת אור הנשמה, שהיא האחרונה שבאור הנשמה – מאיר בה
 34 האור החזון מהמדריגות האחרונות של "עשיה" (המדריגה האחרונה
 35 שבנבראים). ונותן את הכוח לגלות כוח ה"אין סוף" בענין של "יש
 36 מאין", של צמיחה, באופן תמידי.

יום שישי ט' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלב, ולפמ"ש בס' הגלגולים... עד עמ' 264, כמ"ש במ"א.

37 ולפי מה שכתוב בספר הגלגולים פ"ק כ, הובא בלקומו
 38 אמרים – בספר ה"תניא"⁴⁷, מתלבשת תחלה הארה זו של ה"ק"ר
 39 דאור-אין-סוף באור האצילות שבעשיה, וממנה לבריאה
 40 ויצירה שבעשיה, ומהן לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות
 41 דעשיה, ועל ידי זה יש בן
 42 ועו פסוקים הכלי דמלכות
 43 דמלכות דעשיה –
 44 המדריגה וספירה התחתונה
 45 ביותר שב"עשיה", שביסוד
 46 העפר, והוא מאמר:
 47 "תדשא הארץ וכו'", –
 48 דשא – שממאמר זה בא הרי
 49 כוח הצומח, להיות פועל
 50 בקרב הארץ תמיד לעולם
 51 ועד (בתינת אין-סוף), –
 52 שלא רק עצם פעולת
 53 הצמיחה שהיא ענין של "יש
 54 מאין", בא מכוח ה"אין סוף",
 55 אלא גם האופן של להצמיח

אגרת הקדש

ולפמ"ש
 בס' הגלגולים פ"כ הובא בלק"א מתלבשת תחלה
 הארה זו של הקו דאור א"ס באור האצי' שבעשיה
 וממנה לבריאה ויצירה שבעשיה ומהן לבחי' אור
 הנשמה דמל' דמל' דעשיה ועו"י יש כח ועו פסוקים
 הכלי דמל' דמל' דעשיה שביסוד העפר והוא מאמר
 תדשא הארץ וכו' להיות פועל בקרב הארץ תמיד
 לעולם ועד (בחי' אין סוף ולא בלבד בששת ימי
 בראשית כמאמר ישרצו המים ומאמר תוצא הארץ
 נפש חיה מחכמה דמל' דמל' דעשיה שב' ימי
 בראשית האיר בעולם הזה הארה מאור אין סוף
 בחסד חנם בלי העלאת מין נוקבין כלל) להצמיח

60 הוציאו המים והארץ נפשות חיות באופן של "יש מאין", ואילו
 61 לאחר זה כבר באה נפש חיה אחת מהשניה שלא באופן של "יש
 62 מאין", רק בששת ימי בראשית בלבד השפיעו מאמרות אלה,
 63 שהמאמרות באים מתקומה דמלכות דמלכות דעשיה, שב' ימי
 64 בראשית האיר בעולם
 65 הזה הארה מאור-אין-סוף
 66 ב"חסד חנם", בלי העלאת
 67 "מין נוקבין" (כלל), – בלי
 68 שום התעוררות מהמטה
 69 (מהמקבל), הנקראת
 70 "העלאת מין נוקבין",
 71 שהנוקבא (המקבל) מעלה
 72 ומעוררת בהתעוררות שלה
 73 מלמטה – התעוררות
 74 מלמעלה. הרי, הסדר אחרי
 75 ז' ימי בראשית, שמן ההכרח
 76 שתהיה העלאת מין
 77 והתעוררות מלמטה כדי
 78 לעורר התעוררות
 79 מלמעלה; אך, בימי בראשית האירה הארה מ"אור אין סוף" בחסד
 80 חנם, בלי העלאת מין כלל, ולכן השפיעו אז המאמרות "ישרצו
 81 המים" ו"תוצא הארץ" ענין של "יש מאין", ואילו כוח הצומח
 82 מהמאמר "תדשא הארץ" – משפיע תמיד, להצמיח עשבים

1 וְאִילָנוֹת וּפְרוֹת מֵאֵין – מכוח הצומח הרוחני, לִישׁ – ל"יש"
2 הגשמי, העשבים, האילנות והפירות, תְּמִיד מְדִי שְׁנָה בְּשָׁנָה⁴⁸,
3 שְׁהוּא – להצמיח תמיד מדי שנה בשנה, הוא מְעִין בְּחִינַת
4 "אֵין־סוֹף", – שהוא ענין אֵין־סוֹף, לא מסתיים אף פעם הכוח
5 בארץ להצמיח, שְׁאֵם
6 יתְּקִים עוֹלָם הוּא רַבּוֹי
7 רַבּוֹת שְׁנִים – יִצְמִיחוּ
8 מְדִי שְׁנָה בְּשָׁנָה. אֶלָּא
9 שִׁישׁ מִהֵן – מהעשבים,
10 מהאילנות ומהפירות,
11 הבאים על יְדֵי תַעֲלָאֵת
12 "מִן נִיקְבִּין", – שיש
13 משהו המעורר את כוח
14 הצומח שיצמיח, וְהֵם
15 הַזְרָעִים וְהַנְּטוּעִים, –
16 העשבים הנזרעים והאילנות
17 הניטעים, הרי הזרעים הם
18 "העלאת מ"ן" לכוח הצומח,
19 וְאֵף־עַל־פִּי־בֶן – למרות
20 שהם זרועים ונטועים, הֵם
21 כְּמוֹ יֵשׁ מֵאֵין, שֶׁתִּגְרַעֲנִין הַנְּטוּעַ אֵין לוֹ עֶרֶךְ בְּלֹל לְגַבִּי חֲפָרִי,
22 וְגַם – אין לו שום ערך והשוואה, נִגְדַּל בָּל הָאֵילָן עִם הַנְּטָעִים
23 וְהַעֲלִין, – שבכך אין ההבדל כל כך באיכות כמו לגבי הפרי שיש
24 בו טעם ואילו לגרעין שנזרע אין טעם, אף, קיים הבדל גדול ואין
25 השוואה בכמות, של האילן וענפיו ועליו לגבי הגרעין, הרי
26 צמיחתם של הפירות ושל האילן היא ענין של "יש מאין", למרות

אגרת הקדש

עשבים ואילנות ופירות מאין ליש תמיד מדי שנה
בשנה שהוא מעין בחי' א"ס שאם יתקיים עוה"ז ריבוי
רבבות שנים יצמיחו מדי שנה בשנה אלא שיש מהן
ע"י העלאת מ"ן והם הזרועים והנטועים ואעפ"כ הם
כמו יש מאין שהגרעין הנטוע אין לו ערך כלל לגבי
הפרי וגם נגד כל האילן עם הענפים והעליו וכן
במיני זרעונים וירקות וגם במיני תבואה להתהוות
מאות גרעינין מגרעין א' הוא כמו יש מאין ומכ"ש
הקשין והשבלים והנה הפירות שע"י העלאת מ"ן
היא הזריעה והנטיעה הם משוכחים מאד מאד
מהעולים מאליהן מכה הצומח לברו שבארץ ומוזה
נשכיל המשכות אורות עליונים באב"ע (שהוא
תכלית בריאת האדם) כמ"ש במ"א.
מ"ן (התעוררות מלמטה) של עבודת האדם, יש בהם מעלה
עליונה יותר מאשר האורות הנמשכים ב"אתערותא דלעילא"
(בהתעוררות מלמעלה) בלבד, בלי ההתעוררות ועבודת האדם
למטה, (שְׁהוּא תְּכִלִּית בְּרִיאת הָאָדָם), – שעל ידי עבודתו
יומשכו אורות נעלים יותר בכל העולמות, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם
אַחֵר.
ממנו שהוסבר לעיל, שבתחתית העשיה (במדריגות
האחרונות של עולם ה"עשיה") מאיר אור מחזק יותר באופן של
"אור חוזר", מ"אור אין סוף"
ה"סובב כל עלמין" ומאור
ה"קו" – הרי מזה יובן הַיִּטָּב
בְּעֵינֵי סֵדֶר מְדֻרְגּוֹת: דוּמָם
צוּמָח חֵי מְדַבֵּר, שֶׁהֵן –
כפי שזה בא בד' היסודות
מהם מורכב כל נברא, הרי
הם בְּחִינּוֹת: עֶפֶר – (הנ"ל),
19 יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן כו'
20 מזה יובן הַיִּטָּב
21 בענין סדר מדרגות דצח"מ שהן בחי' עפר מים אש
22 למעלה מהצומח והמדבר
23 החי ניזון וחי מהצומח והמדבר
24 חכם ודעת שאין התינוק
25 עד שיטעום טעם דגן כו',
26 כפי שהגמרא אומרת

יום שבת קודש י' תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 264, ומוזה יובן היטב... עד עמ' קלג, חיי עוה"ב.

53 וּמִזֶּה – ממנו שהוסבר לעיל, שבתחתית העשיה (במדריגות
54 האחרונות של עולם ה"עשיה") מאיר אור מחזק יותר באופן של
55 "אור חוזר", מ"אור אין סוף"
56 ה"סובב כל עלמין" ומאור
57 ה"קו" – הרי מזה יובן הַיִּטָּב
58 בְּעֵינֵי סֵדֶר מְדֻרְגּוֹת: דוּמָם
59 צוּמָח חֵי מְדַבֵּר, שֶׁהֵן –
60 כפי שזה בא בד' היסודות
61 מהם מורכב כל נברא, הרי
62 הם בְּחִינּוֹת: עֶפֶר – (הנ"ל),
19 יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן כו'
20 מזה יובן הַיִּטָּב
21 בענין סדר מדרגות דצח"מ שהן בחי' עפר מים אש
22 למעלה מהצומח והמדבר
23 החי ניזון וחי מהצומח והמדבר
24 חכם ודעת שאין התינוק
25 עד שיטעום טעם דגן כו',
26 כפי שהגמרא אומרת

אגרת הקדש

ומזה יובן הַיִּטָּב
בענין סדר מדרגות דצח"מ שהן בחי' עפר מים אש
למעלה מהצומח והמדבר
החי ניזון וחי מהצומח והמדבר
חכם ודעת שאין התינוק
עד שיטעום טעם דגן כו',
כפי שהגמרא אומרת

48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לאחרי אומרו 'תמיד' מהו 'מדי שנה בשנה' (מעין סתירה מזל"ז), משא"כ לעיל (קלב, סע"א): תמיד (וכן יהי) לעו' – ובהמשך (בחי' א"ס). ויל"פ עפמ"ש"כ אגה"ק סו"ס יד: 'וז"ש תמיד כו' אעפ"כ אינה כו' אלא שבכל שנה ושנה כו'". 49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה 'והנה' – במ"מ" – מה ענינו כאן? – וי"ל שהוא בהמשך להנ"ל במעלת המצות מהסוף בכלל (ולהסיום במעלות מצות מעשיות) – דאף בכל הענינים הנשפעים גם עתה 'בחסד חנם' – כשנעשה ע"י מצוה ותפלת האדם הם משוכחים מאד מאד. ולהעיר מלקו"ת במש"נ בשלילת טענת המרגלים טובה הארץ מאד מאד". 50. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם בנוגע להתהוותו – ובכ"ז ניזון כו' [עפ"ז מובן דלא נזכר כאן עפר – דהכל הי' מן העפר. וי"ל שלכן גם לאחר שנתהווה זקוק וניזון ממנו]."

1 בברכות⁵¹, ו"עדיין לא אכילנא בשרא דתורא כו", — כפי
2 שהגמרא אומרת בבבא קמא⁵² שרבא שאל שאלה אצל רב נחמן,
3 ענה לו למחרת בסברא משופרת יותר, ואמר על כך, מזה שלא
4 אמרתי לך זאת אתמול בערב, הרי זה מפני שאז עדיין לא אכלתי

5 בשר שור ובמילא דעתי לא
6 היתה צלולה כל כך. הרי

7 שבשר מן החי מוסיף בשכל
8 המדבר. שלכאורה לא
9 מובן, מדוע יהיה החי זקוק
10 לצומח שלמטה ממנו,
11 ומדוע יהיה המדבר זקוק
12 לצומח ולחי שהם למטה
13 ממנו? אלא כפי שהוסבר
14 לעיל יובן הדבר היטב, כי
15 הוא פְּחִינַת "אור חוֹר" —
16 מַמְטָה לַמַּעֲלָה,
17 מהמדריגות התחתונות
18 לעליונות, מַתְּחִית
19 הַעֲשִׂיָּה, — מהמדריגות
20 התחתונות של "עשיה",
21 שְׁמִתְגַּלִּית שֵׁם — בתחתית

22 העשיה, בְּיָתֵר עו, הָאֲרֶה דְּהָאֲרֶה כו' — כלומר, הארה דהארה
23 דהארה שישנה בעפר הגשמי, מְאֹר־אִין־סוּף הַסּוּבֵב בְּלַעֲלִין,
24 — המקיף וסובב כל העולמות בשווה, וּמַתְּ"קוּן" אֲוִר־אִין־סוּף
25 שְׁבִסִּיּוֹם "דְּגַלִּי הַיִּשָּׁר" דְּ"אֲדָם קְרָמוֹן" — המדריגות האחרונות
26 של האור הפנימי שבעולמות — מאירה שם ההארה האלקית
27 בְּבִחִינַת "אור חוֹר", — באור מחזק יותר מאשר במדריגות
28 העליונות, בְּנִזְכָּר לַעֲלִי. וְיֻכַּן הֵיטֵב בְּזֶה טוֹב טַעַם וְדַעַת, מֶה
29 שְׁמִלְאָכִים עֲלִיוֹנִים שְׁבִמְרַבָּה "פְּנֵי שוֹר" ו"פְּנֵי נֶשֶׁר"⁵³, —
30 שב"מרכבה", נְהַגִּים מְאֹד וְנִזְוִנִים וּמְסַתְּפִים מְרֻחַ הַבְּהֵמָה

אגרת הקדש

ועדיין לא אכילנא בישרא דתורא כו' כי הוא בחי' אור חוור ממטה למעלה מתחתית העשיה שמתגלית שם ביתר עז הארה דהארה כו' מאור א"ס הסובב כ"ע ומהקו אור א"ס שבסיום רגלי היושר דא"ק בבחי' אור חוור כנ"ל. ויובן היטב בזה טוב טעם ודעת מה שמלאכים עליונים שבמרכבה פני שור ופני נשר נהנים מאד וניזונים ומסתפקים מרוח הבהמה והעוף העולה אליהם מהקרבות שע"ג המזבח וכדקדוק לשון הזה"ק ואתהניין מיסודא ועיקרא דילהון. ואחרי הדברים והאמת האלה דעת לנבון נקל להבין ע"י כל הנ"ל גודל מעלת המצות מעשיות אשר הן תכלית ירידת הנשמות לעוה"ז הגשמי כמ"ש היום לעשותם ויפה שעה א' בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עוה"ב. ע"כ מצאנו מביה"ק:

לְעוֹלָם הָיָה חֲנֻשָּׁמִי, בְּמֹו שְׁכָתוֹב⁵⁶: "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", — שהיום דוקא, בעולם הזה, בעולם המעשה, יש לקיים מצוות מעשיות, הנעשות בדברים גשמיים שהתהוותם היא דוקא מעצמות "אור אין סוף", ושיש בהם הכוח הנעלם שמצד עצמות "אור אין סוף", ועל ידי המצוות שעושים בדברים אלה מתגלה הכוח הנעלם, וְיִפָּחַ שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָיָה מִכָּל חַיִּי הָעוֹלָם חָבֵא⁵⁷:

עַד בָּאן — אומרים מדפיסי אגרת הקודש, מְצָאנוּ מִכְתָּב יְדוּ הַקְדוּשָׁה.
— של רבנו הזקן (שכתב אגרת זו לפני הסתלקותו).

1 והעוף העולה אליהם מהקרבות שעל גבי המזבח, — כמו
2 שכתוב⁵⁴: "את קרבני לחמי לאשי", כלומר, שהמלאכים העליונים
3 שהם בבחינה של "אשי", הרי זה להם לחם ומזון, וכדקדוק לְשׁוֹן
4 הַחֹרֶר הַקְדוּשָׁה⁵⁵: "וְאַתְּהֵנִין מִיִּסּוּדָא וְעִיקְרָא דִּילְהוֹן". — והם
5 נהנים מהיסוד ומהעיקר
6 שלהם, כלומר, שההמשכה
7 הנמשכת למלאכים על ידי
8 ענין הקרבות היא מהיסוד
9 ומהעיקר שלהם — משרשם
10 — שכן, כאמור, זה מ"האור
11 החוור" של "אור אין סוף".
12 וְאַחֲרֵי תִדְבָּרִים וְהָאֵמֶת
13 הָאֵלֶּה — שהוסברו כאן,
14 דַּעַת לְנִבּוֹן נִקְל לְהִבִּין, עַל
15 יְדֵי כָּל חַנּוּכָּר לַעֲלִי, נִגְדַל
16 מַעֲלַת הַמַּצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, —
17 מצוות הנעשות בדברים
18 גשמיים, על ידי האברים
19 הגשמיים של האדם, אֲשֶׁר
20 הֵן — המצוות המעשיות, הן
21 תְּכִלִּית יְרִידַת הַנְּשָׁמוֹת
22 לְעוֹלָם הָיָה חֲנֻשָּׁמִי, בְּמֹו שְׁכָתוֹב⁵⁶: "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", — שהיום
23 דוקא, בעולם הזה, בעולם המעשה, יש לקיים מצוות מעשיות,
24 הנעשות בדברים גשמיים שהתהוותם היא דוקא מעצמות "אור אין
25 סוף", ושיש בהם הכוח הנעלם שמצד עצמות "אור אין סוף", ועל
26 ידי המצוות שעושים בדברים אלה מתגלה הכוח הנעלם, וְיִפָּחַ
27 שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָיָה מִכָּל חַיִּי
28 הָעוֹלָם חָבֵא⁵⁷:
29 עַד בָּאן — אומרים מדפיסי אגרת הקודש, מְצָאנוּ מִכְתָּב יְדוּ הַקְדוּשָׁה.
30 — של רבנו הזקן (שכתב אגרת זו לפני הסתלקותו).

51. מ, א. 52. עא, סע"א ואילך. 53. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל 'ארי' סתם מן האש האוכל הקרבן אדם משברון ורעות רוח" רוח נשברה דאדם המקריב (אוה"ת שם)". 54. פינחס כח, ב. 55. ח"ג רמא, א. 56. ואתחנן ז, יא. עירובין כב, א. 57. אבות פ"ד מ"ז.

יום ראשון	יום ראשון	ד תשרי	ה'תש"ד
	צום גדליה נדחה. אבינו מלכנו. סליחות. שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: כג"כח. צו"צט. תניא: אמנם . . . קלא והלידה.		
	קצור באור אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] באפן הא': ת, תמים תהיה עם הוי' אלקיך. עבודת התשובה הבאה על ידי התמימות, כמה בחינות ומדרגות בענין התמימות, וביחס אל התשובה העולה על כלנה היא תמימות הלב – הנקראת עונסטייט [=רצינות] – כאמור באברהם "ומצאת את לבו נאמן לפניך".		

יום שני	יום שני	ה תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, שני עם פירש"י. תהלים: כט"לד. ק"קב. תניא: ובזה יובן . . . קלא וכדלקמן.		
	קצור באור אפן הב': ש, שויתי הוי' לנגדי תמיד. הוי' מורה על התהוות העולם והתהוות הנבראים, אשר התהוות הבריאה בלה וחייתה הוא בדרך אין ערוך מאין ליש. והיא עבודת התשובה הבאה על ידי זה אשר תמיד לנגד עיניו ענין ההוי' של העולם ומלואו.		

יום שלישי	יום שלישי	ו תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, שלישי עם פירש"י. תהלים: לה"לח. קג"קה. תניא: והנה כמו"כ . . . 262 להחיותם.		
	קצור באור אפן הג': ו, ואהבת לרעך כמוך, כמו שאמר רבנו הזקן, אשר זהו כלי ל"ואהבת את הוי' אלקיך", ובאור במאמר "כל שרות הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו". עבודת התשובה בסבת לב טוב.		

יום רביעי	יום רביעי	ז תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, רביעי עם פירש"י. תהלים: לט"מג. קו"קח. תניא: אמנם מציאותו . . . 262 כנ"ל.		
	קצור באור אפן הד': ב, בכל דרכיך דעהו, האדם השם לבו ודעתו על כל הנעשה עמו ומסביב לו, רואה הוא אלקות במוחש, וכמו שאמר אדמו"ר האמצעי ביתרון הפעלי עסקים על היושבי אהל בענין ראית אלקות במוחש. עבודת התשובה הבאה מראית השגחה פרטית.		

יום
חמישי

יום חמישי

ח תשרי

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, חמישי עם פירש"י.

תהלים: מד"מח. קט"קיא.

תניא: ועוד . . . קלב דמל' דאצי'.

קצור באור אפן הה':

ה, הצנע לכת עם הוי' אלקיך. והירות שלא תהיה שום בליטה, וכמאמר "לעולם יהא אדם צרום ביראה", וענין הערמונית הוא שלא יהיה נכר כלל, ידוע דכמה מחסידים הראשונים היו מסתירים עצמם, ואם התגלו היו מצטערים. וזהו עבודת התשובה הפאה מהצנע לכת.

יום
שישי

יום שישי

ט תשרי, ערוהכ"פ

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, ששי עם פירש"י.

תהלים: מט"נד. קיב"קיד.

תניא: ולפמ"ש בס' . . . 264 במ"א.

בפרות: "בני אדם - ולשלוש פעמים, ובכל פעם מסבב ג' פעמים, סך הכל מסבב ט' פעמים. עד סוף תשרי אין אומרים תחנון. מלקות: המלקה והגלקה שניהם אומרים "והוא רחום" שלש פעמים. בערב יום הכפורים העבודה היא חרטה על העבר, ביום הכפורים - קבלה על להבא.

שבת
קודש

שבת

י תשרי, יום הכפורים

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י.

תהלים: נה"נט. קודם כל נדרי: קטו"קכג. קודם השינה: קכד"קלב. אחר מוסף: קלג"קמא. אחר

נעילה: קמב"קנ.

תניא: ומה יובן . . . עוה"ב.

ליל יום הכפורים מתחילים "ה' מלך תגל" גו'. פסוק "אור זרוע" - פעם אחת, ובקול רם. על דעת הקהל כו' - ג' פעמים, ובקול גמור. אין כופלים החרוז "כי הגה כחמר". קריאת שמע על המטה כמו בשבת ויום טוב. אבינו מלכנו זכור ורחמיך כו' - בכל תפלות היום. בראש השנה יום הכפורים אומרים י"ג מדות הרחמים בהוצאת הספר תורה גם בשחל בשבת. שיעור תהלים אחר מוסף. הפטורת מנחת יום הכפורים: ויהי דבר - ובהמה רבה. מי אל כמוך גו'. גם במנחה אומרים לדוד ה' אורי. פתיחת הארון בנעילה לאשרי, ונשאר פתוח עד אחרי כל תפלת נעילה. בקדיש הנעילה - לעלא ולעלא, אין באלקינו, עלינו. ואין נושאים בפנים. אומרים "היום יפנה", גם אם העריב היום. אין מברכים "שעשה לי כל צרכי" עד למחר.

יוהכ"פ קומט אויס צו פאסטען זעקס און צוואנציג שעה.

ביום הכפורים יוצא לצום עשרים ושש שעות.

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל שלישי ו' תשרי, אחר צאת הכוכבים

יום ראשון ד' תשרי ה'תשע"ב

יום הכיפורים מכפר על 'חצי שיעור'?

דברי הגמרא – שויה"כ אינו מכפר על חצי שיעור של איסור – נאמרו אליבא דריש לקיש הסובר (יומא עד, א) שחצי שיעור מותר מן התורה, וכיון שהמעשה אינו חטא לא היתה על כך כפרה, כי אין לה על מה לחול, ובהשלימו את השיעור אחרי יוה"כ מצטרפים שני החצאים לשיעור וחייב באשם תלוי. ואמנם לדעת ר' יוחנן (שם) שחצי שיעור אסור מן התורה, יוה"כ כיפר על ה'חצי שיעור' שאכל ביוה"כ, ואינו מצטרף לחצי שאכל לאחר יוה"כ ופטור מקרבן.

וב'לקח טוב' (כלל ט ס"ק ב) מבאר:

יום הכיפורים מכפר על 'חצי שיעור' של איסור בתנאי שלא השלים אחר כך לשיעור שלם, ואילו דברי הגמרא שויה"כ אינו מכפר על חצי שיעור מוסבים על חצי שיעור שהושלם לשיעור שלם, כי צירוף שני החצאים משמעו שברגע שמשלים את השיעור חל כל האיסור, גם האיסור של 'חצי שיעור' הראשון, ונמצא שהעבירה נעשתה רק לאחר יוה"כ, ואין יוה"כ יכול לכפר על כך.

הלכות שגגות פרק ג, הלכה ט: **כָּל חֵטָא שְׁאִין מְכִיר בּוֹ אֱלֹא ה' נִתְכַּפֵּר לוֹ. לְפִיכָךְ, מִי שִׁבָּא עַל יְדוֹ סֶפֶק עֲבָרָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, אִפְלוּ עִם חֲשֵׁכָה – פֶּטוּר מֵאֲשָׁם תְּלוּי, שְׂכָל הַיּוֹם מְכַפֵּר.**

מי שעשה 'ספק עבירה' שחייב להביא אשם תלוי ועבר עליו יום הכיפורים, נתכפר לו ופטור מלהביא קרבן.

וה'משנה למלך' הסתפק: מי שאכל ביוה"כ עם חשיכה חצי שיעור של ספק חלב וכד' ובמוצאי יוה"כ (תוך כדי אכילת פרס) אכל עוד חצי שיעור – האם פטור מאשם תלוי כי יוה"כ כיפר על ה'חצי שיעור' שאכל בו ואינו מצטרף ל'חצי שיעור' שאכל אחר יוה"כ?

והביא את דברי הברייטא (כריתות יח, ב, לפי לשון אחד) "יום הכיפורים אינו מכפר על חצי שיעור". ואם כן שני החצאים מצטרפים לשיעור שלם וחייב להביא אשם תלוי, אלא שתמה על עצם הענין: מדוע אין יוה"כ מכפר על חצי שיעור?

וה'מרחשת' (ח"א סי' יג, ג) מבאר:

יום שני ה' תשרי ה'תשע"ב

כדי אכילת פרס

אלא הביאור מדוע לא נקטו חז"ל זמן קבוע הוא באופן אחר: אין הכוונה לשלוש ביצים ממש שהרי בגמרא נזכר רק 'כדי אכילת פרס', היינו חצי כיכר לחם, והכוונה לחצי כיכר בנפח שלוש ביצים. וכיון שאין זמן אכילת לחם חיטים כזמן אכילת לחם שעורים, שיעור הזמן אינו נמדד לפי מאכל מסוים אלא משערים בכל מאכל לפי ענינו והאוכל כזית בשר אסור מבושל, שיעורו בכדי אכילת בשר מבושל בשיעור שלוש ביצים, ואילו האוכל כזית בשר חי שיעורו בכדי אכילת בשר חי, ולכן נתנו חז"ל את שיעור הנפח ולא את שיעור הזמן המשתנה ממאכל למאכל.

ולפי זה יש להכריע במה שדנו הפוסקים לגבי השותה משקה חם בלגיונות קטנות, ושוהה בין תחילת השתייה לסופה יותר מכדי אכילת פרס האם יברך ברכה אחרונה, ולפי האמור יש כאן צירוף שהרי זמן שתיית משקה חם ארוך מזמן שתיית משקה קר.

(מנחת חינוך ש"ק)

הלכות שגגות פרק ו, הלכה א: **וְהוּא שֵׁלֵא יִשְׁתֶּה בִּינְיָהוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת שְׁלֹשׁ בִּיצִים.**

מדוע לא התפרש הזמן לצירוף אכילה ורק ניתן לכך סימן – זמן אכילת שלוש ביצים?

לכאורה יש לפרש: יש אדם הממהר באכילתו ויש שאינו ממהר, וכיון ששיעור 'כדי אכילת פרס' נמשך אצל כל אחד זמן אחר, לא ניתן לו זמן קבוע.

אך יש לדחות כי נראה שהשיעור נמדד לפי הממוצע ולא לפי כל אחד ואחד, ומי שאכילתו נמשכת זמן ארוך מהרגיל יתחייב על אכילת כזית איסור במשך זמן האכילה הממוצע ולא בזמן האכילה שלו.

וראיה לדבר מדברי הגמרא (סוכה מב, ב) שאין להרחיק מצוואת קטן לדבר שבקדושה אלא משודע לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס. וכאן אין לפרש 'כדי אכילת פרס' של הקטן עצמו שהרי מדובר בקטן שאינו מסוגל כלל לאכול פרס אלא ברור שמשערים לפי הממוצע ולא לפי כל אחד.

יום שלישי ו' תשרי ה'תשע"ב

אוויר עזרה כעזרה

ומכוח קושיא זו כתבו התוספות (שם ד"ה תלה) שאכן אויר עזרה כעזרה, ואין הבדל בין קדושת הרצפה לקדושת האוויר, וספק הגמרא הוא האם דברי חז"ל ששיעור האיסור לשהות במקדש בטומאה הוא 'כדי השתחוואה', אין הכוונה לקביעת שיעור זמן בלבד אלא שקבעו גם שהשהיה צריכה להיות במצב שיכול להשתחוות, ובשהיה באוויר אין אפשרות להשתחוות אפיים ארצה.

וגם את דברי הרמב"ם יש לפרש כך: אין הספק על קדושת

הלכות שגגות פרק יא, הלכה ד: **וְכֵן אִם תִּלָּה עֲצָמוֹ בְּאוֹיֵר עֲזָרָה – הִדְבֵּךְ סֶפֶק, אִם אוֹיֵר עֲזָרָה כְּעֲזָרָה אוֹ אִינוּ כְּעֲזָרָה.**

ספק הוא בגמרא (שבועות יז, א): טמא ששהה בשגגה באוויר העזרה ולא נגעו רגליו ברצפה, האם עליו להביא קרבן. וצריך להבין:

בכמה מקומות (הל' ביאת המקדש פ"ג ה"ח, הל' פסוהמ"ק פ"א ה"כ ועוד) פסק הרמב"ם שאויר המקום כמקום, ומדוע כאן ספק הוא אם אויר עזרה כעזרה?

שקדושתה היא מכוח הקרקע שתחתיו. ונפקא מינה: אם האוויר קדוש מצד עצמו, הרי התולה את עצמו באוויר נחשב כמי שהלך שלא לכיוון היציאה (כי הליכתו לגובה כהליכתו לצדדים) ומתחייב גם אם לא ישהה כדי השתחוואה, אבל אם האוויר קדוש רק מכח הקרקע שתחתיו, שהייתו באוויר היא כאילו עומד במקומו, וחייב רק אם שהה כשיעור השתחוואה.

אוויר העזרה אלא האם שהייה בטומאה באוויר העזרה לא אפשרות להשתחוות אסורה וחייב להביא קרבן (לחם משנה, משנה למלך).

וה'אור שמח' מבאר:

אכן, אויר העזרה קדוש כקדושת העזרה והספק בגמרא הוא האם קדושת האוויר היא קדושה עצמית, כי כשם שהעזרה נתקדשה לארכה ולרחבה כך נתקדשה גם לגובהה, או

יום רביעי ז' תשרי ה'תשע"ב

צירוף מיעוטים לענין 'פר העלם דבר'

בגמרא נשאר הספק ב'תיקו' ופסק הרמב"ם כאן שהמיעוט שאכל חלב מצטרף למיעוט שעבד עבודה זרה. וכתב הל'חם משנה' שהרמב"ם לא הזכיר שבספק הראשון – מיעוט בחלב ומיעוט בדם – מצטרפים, "דכל שכן הוא דמצטרפין, דאיסורן שווה וקרבתן שווה".

ומשיג הרמב"ם: כיון שהגמרא נשארה בתיקו, איך אפשר לצרף את המיעוטים ולהביא את הקרבן והרי זה ספק הבאת חולין בעזרה?

ומבאר הגר"ח מבריסק (בחדושי על הרמב"ם):

על ספק הגמרא אם לצרף את המיעוט שאכל חלב למיעוט שעבד ע"ז, הקשו התוספות (שם ד"ה והורי): איך אפשר לצרף את שני המיעוטים והרי אין קרבנם שווה, כי על חלב מביאים פר לחטאת ועל עבודה זרה מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת?

ולפי זה יש לומר שאכן לדעת הרמב"ם גם אם נצרף את שני המיעוטים אין בית דין מביאים 'פר העלם דבר' שהרי איזה קרבן יביאו (כקושיית התוס') וצירוף שני המיעוטים מועיל רק כדי לפטור כל אחד מחטאת יחיד (כי אם אינם מצטרפים – כל אחד מהם חייב חטאת).

אמנם, במיעוט שאכל חלב ומיעוט שאכל דם שבדורא מצטרפים, כדברי הל'חם משנה, יתחייבו להביא 'פר העלם דבר' שהרי קרבנם שווה [ואף שהגמרא נשארה בתיקו, כיון שהשאלה הבאה פותחת ב'אם תמצי לומר' - לדעת הרמב"ם זו ההלכה].

יום חמישי ח' תשרי ה'תשע"ב

"אשר נשיא"

אשר לא תעשנה בשגגה ואשם" (שם שם, כב). וכתב הנצי"ב בפירושו "העמק דבר": לכאורה היה צריך להיות כתוב "ועשה בשגגה אחת מכל מצוות ה' אלקיו", ומדוע הצמיד הכתוב את ה"שגגה" ל"לא תעשנה"? אלא שהנשיאות גורמת לו לחטוא בעבירות חמורות שאחרים לא היו חוטאים אותן אפילו בשגגה! ומיהו הנשיא שהכתוב מדבר בו? לפי המשנה (הוריות י, א) - "זה המלך שנאמר 'ועשה אחת מכל מצוות ה' אלקיו' - מי שאין על גביו אלא ה' אלקיו". ואכן ביחזקאל (לז, כה) נקרא המלך נשיא ככתוב: "ועבדי דוד נשיא להם לעולם". וכן כתב הרמב"ם כאן.

אמנם ה'אבן עזרא' מפרש שהכוונה גם ל'נשיא השבט או נשיא בית אב'. וגם בתרגומים כתבו: "אם רבא [גדול] יחוב" (אונקלוס) או "בזימנא דרבא בעמא ייחוב" (יונתן בן עוזיאל) ואף לשיטתם כל 'גדול' בכלל.

הלכות שגגות פרק יג, הלכה ד: הו'ר' ב'ת' ד'ין ב'חלב מן הקלבים שהיו מתר, ואכל מעוט הקהל על פיהם, ונודע להם שחטאו וחרו ב'ת, ואחר כך הו'ר' ש'עבודה זרה פלוגית מתרת, ועבר אותה עבודה זרה מעוט אחר על פיהם, ובשיצטרפו האוכלים לעוברים יהיו רב - הרי אלו מצטרפין.

בית דין ששגו והתירו איסור כרת ועשה רוב הקהל כהוראתם ואח"כ נודע להם שטעו, בית הדין מביאים חטאת ('פר העלם דבר של ציבור'), ואלו שעשו כהוראתם פטורים (לעיל פ"ב ה"א) אך אם רק מיעוט הקהל עשה על פיהם – "בית דין פטורים וכל אחד ואחד מביא חטאתו" (לעיל הל' א).

ומסתפקת הגמרא (הוריות ג, א) כאשר בית דין טעו והתירו חלב ועשה מיעוט הקהל על פיהם, ואחר כך טעו והורו והתירו דם ועשה מיעוט אחר על פיהם – האם מאחר שאיסורי חלב ודם שווים בקרבנם (חטאת), שני המיעוטים מצטרפים ומהווים רוב הקהל וחייבים להביא 'פר העלם דבר' או כיוון ששני איסורים הם אין המיעוטים מצטרפים.

והגמרא מוסיפה: אם תמצי לומר שבחלב ודם שקרבנם שווה המיעוטים מצטרפים – אם המיעוט הראשון עבר על איסור חלב ומיעוט אחר על איסור עבודה זרה, שאין איסורם שווה ואין קרבנם שווה (בחלב הקרבן הוא שעירה או כשבה. ובעבודה זרה, קרבנו שעירה ולא כשבה – רש"י) אין המיעוטים מצטרפים או כיוון שבשניהם יש כרת (במזיד) מצטרפים.

הלכות שגגות פרק ט"ז, הלכה ו: אי והו' נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות מאדם מישראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו. בין שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל.

בכל המביאים קרבן על חטאת נאמר בתורה (ויקרא ד, ג) 'אם' (כמו: "אם הכהן המשיח יחטא") ורק בנשיא נאמר "אשר נשיא יחטא", לא כספק אלא כאפשרות ודאית.

ובטעם הדבר מבואר בזוהר (ויקרא שם): אצל הכהנים לא שכיח חטא כי משאוי (עול) אדונו עליו תמיד, וכן משאוי כל ישראל ושל כל אחד ואחד, על כן רחוקה האפשרות שיחטא. וכן לגבי "כל עדת ישראל" שאם חלק חוטאים השאר אינם חוטאים, אבל הנשיא לבו גס בו ואין ספק שיחטא.

וה'כלי יקר' מוסיף: הגדול מחברו בעושר או בכבוד יצור גדול ממנו ועל כן נאמר "אשר נשיא יחטא".

ועוד נאמר על הנשיא: "ועשה אחת מכל מצוות ה' אלקיו

יום שישי ט' תשרי ה'תשע"ב

יד במצורע, בסוטה ובתפילין

שנסתרה או אחר כך!

ויש לחלק בין דינים אלו ל'יד העדים':

א. מהכתוב "יד העדים" למדים שהקובע הוא הרגע שבו החלו להיות 'עדים', ואם באותה שעה היו חסרי יד אין הדבר מעכב. אך במצורע נאמר 'בוהן ידו' (ולא 'בוהן המצורע') ואין דינו נקבע לפי השעה שהחל להיות מצורע, וכן בסוטה נאמר 'כפיה' (ולא 'כף הסוטה') ואין דינה נקבע לפי שעת הסתירה. ב. בעדים, אף שחלק מידם נקטעה עדיין ניתן לקרוא לחלק הזרוע הנשאר 'יד'. אך במצורע שחסרה לו הבוהן לא ניתן לכתוב את יתר היד בשם 'בוהן', וכן בסוטה חלק היד הנשאר אינו 'כפיה'.

והדין בתפילין תלוי בשני ביאורים אלו:

לפי הביאור הראשון, הנחת תפילין דומה לסוטה ומצורע, כי גם בתפילין אין פסוק המלמד שהולכים לפי תחילת זמן החיוב, אך לפי הביאור השני הרי זה דומה ליד העדים, שהרי בתפילין נאמר 'על ירך', וגם חלק הזרוע הנשאר קרוי יד.

(ארצות החיים ה' תפילין י, ד)

הלכות מחוסרי כפרה פרק ה, הלכה א: אין לו בְּהֵן יָד יָמִינִית... אין לו טְהֵרָה עוֹלָמִית.

מי שנקטע חלק מידו, האם עליו להניח תפילין על החלק הנשאר?

בהלכה זו מבואר שמצורע שנקטעה בוהן ידו אין לו טהרה. וכן מצאנו לגבי מיתת בית דין, שנאמר בה "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו" שאם נקטעה יד העדים הנידון פטור, אבל אם היו העדים גדמים מלכתחילה אינו נפטר בכך, שכן דרשו "יד העדים – שהיתה כבר" (פנהדרין מה, ב) כלומר שהיד שהיתה קיימת בשעת העדות תהא קיימת בשעת ביצוע הדין.

וכתבו התוספות (שם) שהוא גם במצורע שרק אם בעת הנגע היתה לו בוהן ואחר כך נקטעה אין לו טהרה, אך אם מלכתחילה לא היתה לו בוהן אין חסרונה מעכב.

אך הרמב"ם כתב הלכה זו ללא חילוק ומשמע שלדעתו גם אם לא היתה למצורע בוהן מלכתחילה אין לו טהרה וכן כתב בהלכות סוטה (פ"ב ה"ג"ד) שנאמר בה "ונתן על כפיה" ואם אין לה כף יד אין משקין אותה ולא חילק בין אם נכרתה ידה לפני

שבת קודש י' תשרי ה'תשע"ב

לאו הניתק לעשה

הלאו, שבעצם 'מקפל' בתוכו גם את אי-ביצוע העשה. ולכן כל עוד ניתן לקיים את העשה, לא עברו על הלאו לגמרי. לדוגמה: גולה שניתן להשיבה, עדיין לא נגזלה מבטליה לחלוטין ורק אם הגזולן איבד את הגזלה אזי עשה את העברה באופן מוחלט. ולפי רש"י (שם) המחלוקת האם לוקים על לאו הניתק לעשה רק כשביטל את העשה או אפילו כשלא קיימו, תלויה בביאורים אלו: אם הלאו מושלם רק בבטול העשה אינו לוקה עד שיבטל את העשה בידי, אך אם העשה הוא הזדמנות לתיקון, הרי משחיבוהו בית דין לקיים את העשה ולא עשה כן, חייב מלקות.

וה'ערוך לנר' מעיר כי ייתכן שחקירה זו תלויה בגרסאות הגמרא (מכות, שם). בגרסה שלפנינו נאמר שהעשה "לנתוקו לאו הוא דאתא". וגרסה זו עשויה להתאים לשני הביאורים. אך גרסת רבנו חננאל – "לתקוני לאו הוא דאתא" – נוטה לביאור הראשון, שהעשה הוא ה'תיקון' של הלאו.

הלכות תמורה פרק א, הלכה א: לְמַעַן לִזְקֶיךָ עַל הַתְּמוּנָה, וְחָרִי לְאוֹ שֶׁבָּה נִתַּק לַעֲשֹׂה... מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּה עֲשֵׂה וְשְׁנֵי לְאוֹיִן.

כל לאו שאם עבר עליו יכול לתקן את העבירה על ידי קיום מצוות עשה – אין לוקים עליו.

ובטעם הדבר כתב רש"י (מכות טו, א ד"ה ההוא): "עשה שאינו מתקיים אלא לאחר עבירת הלאו, לנתק את הלאו מעונש מלקות הוא בא". כלומר, מטרתו של העשה היא לנתק את הלאו מהעונש.

ורש"י (שם, ד"ה הניחא) מוסיף ומבאר כיצד העשה מנתק את הלאו מעונש:

א. העשה מתקן את הלאו: מאחר שניתן לתקן את המציאות שיצרה העבירה (לדוגמה: להשיב את הגזלה), הרי קודם שנדרש בעונש נחייב לקיים את המצוה ולתקן את המעשה.

ב. הלאו נגמר על ידי ביטול העשה: לא בלבד שהעשה מתקן את הלאו אלא שכל עוד ניתן לקיימו, לא הושלמה העבירה על

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ד' תשרי ה'תשע"ב

יום ראשון ד' תשרי ה'תשע"ב

הלכות שגגות

פרק שלישי

1 א. מי שהעידו עליו עדים² שחטא³ חטא שחייבין עליו
2 חטאת קבועה, ולא התרו בו⁴ אלא אמרו: ראינוך שעשית
3 מלאכה בשבת או שאכלת חלב, והוא אומר: אני יודע
4 בודאי שלא עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת. הואיל ואם
5 יאמר מזיד הייתי - יפטר מן הקרבן, כשאמר להן לא
6 אכלתי ולא עשיתי - נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא
7 בנדון⁵, שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים.
8 ב. שתק ולא הפליג⁷ את העדים⁸, (אלא) אפילו אמרה לו
9 אשה⁹: אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת, ושחק - חייב
10 להביא חטאת¹⁰. אמר לו עד אחד: חלב הוא זה, ושחק¹¹,
11 וחתר ואכלו בשגגה - מביא חטאת. ואם התרו בו¹² - לוקה
12 עליו¹³, אף על פי שעקר העדות בעד אחד¹⁴.
13 ג. כבר בארנו בהלכות פסולי המקדשין, שהמפריש

1 חטאתו על החלב שאכל - לא יביאנה על השבת שחלל או
2 על הדם שאכל; שנאמר: והביא קרבנו שעירת עזים וגומר
3 על חטאתו אשר חטא - עד שיהיה קרבנו לשם חטאו, לא
4 שיקריבנה מחטא על חטא. ואם הקריב - פסלה¹⁵. יתר על
5 זה אמרו: הפריש חטאתו על חלב שאכל אמש - לא
6 יביאנה על חלב שאכל היום; ואם הביא - כפר. ואין צריך
7 לומר, שאם הפרישה אביו ומת, והיה הבן מחייב באותו
8 החטא¹⁶ - שלא יביאנה הבן על חטאו¹⁷, כמו שנתבאר
9 שם¹⁸.
10 ד. המביא חטאת¹⁹ על שני חטאים²⁰ - תרעה עד שיפיל בה
11 מום ותמכר²¹, ויביא בדמי חצייה לחטא זה ובדמי חצייה
12 לחטא השני. וכן שנים שהביאו חטאת אחת על שני
13 חטאים²² - תרעה עד שיפיל בה מום ותמכר, ויביא זה
14 חטאתו בדמי חצייה ויביא זה חטאתו בדמי חצייה.
15 ה. הביא שתי חטאות על חטא אחד - יקריב אי זו שירצה,
16 והשניה תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה²³.
17 ו. הביא שתי חטאות על שני חטאים²⁴ - זו תשחט לשם
18 חטא האחד, והשניה לשם החטא השני.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו. (2) שני עדים או יותר. (3) בשוגג.
2 שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. (5) במשנה שם: "אמרו לו (חכמים לרבי מאיר): מה אם ירצה לומר מזיד
3 הייתי פטור", ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגו", ופירשו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתרין
4 דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגו במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי
5 רבינו. (6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת. (7) כלומר, לא חלק על
6 העדים = לא הכחישם. (8) בין עד אחד בין שני עדים. (9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק
7 ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. (10) שם בגמרא: "עד
8 אומר אכל וזה אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". (11) שאם מכחישו אין העד נאמן. (12) בשני
9 עדים. (13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. (14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב וזיר
10 פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על
11 פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה
12 בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב. (15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על
13 הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו". ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא
14 בריה דרבא מתני כוליה (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא
15 (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת". (16) לפי נוסחה אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל
16 אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבן אפילו באותו
17 החטא (לחם משנה שם). [ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי
18 הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן]. (17) דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי
19 שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בברייתא שם ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "קרבנו" - "בקרבונו הוא יוצא
20 ואינו יוצא בקרבן אביו". (18) [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה לעצמם].
21 (19) כלומר, הפריש חטאת אחת. (20) וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו
22 על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו על שני חטאים ואין זה
23 קרבנו על חטאתו. (21) שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בה מום. (22) שאי אפשר להקריבו בשותפות על
24 שני חטאים, שהרי כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על שני חטאים - כל שכן שני אנשים על
25 שני חטאים, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חבירו.
26 (23) והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תאבד האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה תרעה עד
27 שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין מקריבים באותם המעות
28 שבתיבה עלולות נדבה). (24) הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן על חטא זה.

אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִן - פְּטוּרִים⁴⁵. שְׁנֵאמַר: מִכָּל חֲטָאֵיכֶם לִפְנֵי
 ה' תִּטְהָרוּ. כִּן לְמַדּוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁴⁶, שֶׁכָּל חֲטָא שְׁאִין מִכִּיר
 בּוֹ אֵלָא ה' נִתְכַּפֵּר לוֹ. לְפִיכָךְ⁴⁷, מִי שֶׁבָּא עַל יְדוֹ סֶפֶק
 עֲבָרָה⁴⁸ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֶפְלוּ עִם חֲשֻׁכָה⁴⁹ - פְּטוּר מֵאֲשָׁם
 תְּלוּי, שֶׁכָּל הַיּוֹם מִכְּפָר⁵⁰. נִמְצְאָתָ לְמַד, שְׁאִין מִכִּיֵּאִן עַל
 לֹא הוֹדַע שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים אֲשָׁם תְּלוּי, אֵלָא אִם לֹא כִפֵּר
 לוֹ יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּמוֹ שִׁיתְכַּאֵר.
 י. אִין יוֹם הַכִּפּוּרִים וְלֹא הִתְטָאת וְלֹא הָאֲשָׁם מִכְּפָרִין אֵלָא
 עַל הַשְּׁבִיטִים⁵¹ הַמֵּאֲמִינִים בְּכִפְרָתָן; אֲבָל הַמִּבְעֵט בָּהֶן - אִינָן
 מִכְּפָרִין בּוֹ. כִּיִּצְדָּ? הִיא מִבְעֵט וְהִכִּיא חֲטָאָהּ אוֹ אֲשָׁמוֹ
 וְהוּא אוֹמֵר אוֹ מִחֲשָׁב בְּלָבוֹ שְׁאִין אֵלּוּ מִכְּפָרִין, אָף עַל פִּי
 שֶׁקָּרְבוֹ קִמְצוֹתָן - לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ, וְכִשְׁיִחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה
 מִבְעֵיטָתוֹ צָרִיף לְהִכִּיא חֲטָאָהּ וְאֲשָׁמוֹ⁵². וְכֵן הַמִּבְעֵט בְּיוֹם
 הַכִּפּוּרִים⁵³ - אִין יוֹם הַכִּפּוּרִים מִכְּפָר עָלָיו. לְפִיכָךְ, אִם
 נִתְחַיֵּב בְּאֲשָׁם תְּלוּי וְעָבַר עָלָיו יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהוּא מִבְעֵט
 בּוֹ - הֲרִי זֶה לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ, וְכִשְׁיִחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה אַחֵר יוֹם
 הַכִּפּוּרִים חֵיב לְהִכִּיא כָּל אֲשָׁם תְּלוּי שֶׁהִיא חֵיב בּוֹ⁵⁴.
 יא. כָּל אֲשָׁמוֹת שֶׁבִּתּוּרָה מִעֲכָבִין אֶת הַכִּפְרָה⁵⁵, חוּץ מֵאֲשָׁם

ז. כִּכָּר בְּאֶרְנֵי בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקִּרְפָּנוֹת, שֶׁהוּמָר לְעִבּוּדָה
 וְהָיָה²⁵ אוֹ לְחַלֵּל שִׁבְתוֹת בְּפִרְהֶסְיָא²⁶ - אִין מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ
 קָרְבָן כָּלִל²⁷, וְהוּמָר לְעִבְרָה²⁸ מִשְׁאָר עֲבֻרוֹת²⁹ - אִין
 מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ חֲטָאת עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא³⁰. כִּיִּצְדָּ? מוֹמֵר לְאָכֹל
 חֵלֶב שֶׁאֵכֹל חֵלֶב בְּשִׁגְגָה וְהִכִּיא חֲטָאָהּ - אִין מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ
 עַד שִׁיחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה³¹. אֶפְלוּ הִיא מוֹמֵר לְאָכֹל חֵלֶב
 לְתַאֲבוֹן³², וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשִׁמֶן וְאָכְלוּ, וְהִכִּיא קָרְבָן -
 אִין מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ. שֶׁמִּשְׁאָכֹל בְּזוֹזוֹן, בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין
 לְתַאֲבוֹן, הֲרִי הוּא מוֹמֵר. הִיא מוֹמֵר לְאָכֹל חֵלֶב וְשִׁגְגָה וְאָכֹל
 דָּם - מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 ח. מִי שֶׁשִּׁגְגָה³³ וְהִפְרִישׁ חֲטָאָהּ וְאַחֵר כִּף³⁴ נַעֲשֶׂה מוֹמֵר³⁵
 וְחִזּוֹר בִּתְשׁוּבָה, אוֹ נִשְׁתַּפֵּה³⁶ וְחִזּוֹר וְנִשְׁתַּפֵּה³⁷, אָף עַל פִּי
 שִׁנְדָּחָה הַקָּרְבָן בִּינְתִים³⁸ - הֲרִי זֶה חִזּוֹר וְנִרְאָה³⁹; שְׁאִין בְּעָלִי
 חֲיִים נִדְחִין⁴⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. לְפִיכָךְ
 יִקְרִיבָהּ עֲצָמָה. וְכִשֶּׁם שֶׁאֵם נוֹלָד בּוֹ מוֹם עוֹבֵר⁴¹ וְנִתְרַפָּא -
 יִחְזוֹר לְכִשְׁרוֹתָו⁴², כִּן אִם נִדְחוּ הַבְּעָלִים וְחִזּוֹר וְנִרְאָה - יִקָּרֵב.
 ט. חֵיבִי חֲטָאוֹת⁴³ וְאֲשָׁמוֹת וְדָאִים שֶׁעָבַר עָלֵיהֶן יוֹם
 הַכִּפּוּרִים - חֵיבִין לְהִכִּיא לְאַחֵר יוֹם הַכִּפּוּרִים⁴⁴, וְחֵיבִי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(25) שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. (26) שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה בראשית. (27) אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל התורה כולה, שנתמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא המומר (גמרא חולין שם). (28) עבירה אחת לעבור עליה בזדון. (29) "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה". (30) שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון, אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא. (31) מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי שיחזור בתשובה ויכשל בשוגג יביא אז חטאת, אבל על החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו שב מידיעתו. (32) לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר, וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור. (33) ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת. (34) אחר שהפריש ולפני שהקריב. (35) לכל התורה, או לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו. (36) אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (37) נתרפא וחזר לאיתנו. (38) שאין להקריב את הקרבן לא בשעת היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (39) הקרבן חוזר להיות ראוי להקריבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. (40) כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקריבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלקת הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקריבה, וכבר ביזמא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה. (41) כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. (42) שנאמר (ויקרא כב, כה): "כי משחתם בהם מום בם לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום בם הוא דלא יירצו" (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו". (43) שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. (44) ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (45) להביא אשם תלוי אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. (46) שם כה: "בשר ר' אלעזר. ורב תחליפא משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות ודאיים - שחייבים. (47) כיוון שחייבי אשמות תלוין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. (48) שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. (49) קודם שתחשך (ראה שבת לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). (50) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת. (51) שגמרו לשוב אל ה' מדרכס הרעה. וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה. (52) שהרי לא נתכפר בקרבן שבטע בו. (53) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (54) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו. (55) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"].

1 נזיר⁵⁶. ספק נזיר⁵⁷ וספק מחסרי כפרה⁵⁸ וספק סוטה⁵⁹ –
2 פלם מביאין קרבנותיהן אחר יום הכפורים⁶⁰.
3 יב. מי שהוא מחיב חטאת או אשם והרי הוא יוצא מבית
4 דין להרגל⁶¹: אם היה זבחו וזבחו⁶² – משהין אותו עד שיזרק
5 הדם ואחר כך יהרג; ואם עדין לא נשחט הזבח – אין
6 משהין אותו עד שיקריבו עליו⁶³.

פרק רביעי

7 א. העושה עבירות הרבה בהעלם אחת – חיב חטאת על
8 כל אחת ואחת. אפילו עשה הארבעים ושלש אלו שמנינו
9 בהעלם אחת – חיב ארבעים ושלש חטאות. וכן אם עשה
10 מעשה אחד שהוא חיב עליו משום שמות הרבה – חיב על
11 כל שם ושם. והוא שהיו האסורין כלן באין כאחת או אסור
12 מוסיף או אסור כולל. כיצד? השוחט בהמת קדשים חוץ
13 לעזרה בשבת לעבודה זרה – חיב שלש חטאות: משום
14 שוחט קדשים בחוץ, ומשום מחלל שבת, ומשום עובד
15 עבודה זרה; שהרי שלשת האסורין באין כאחת. במה
16 דברים אמורים? באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה;
17 אבל אם לא היתה פונתו לכך – משישחט בה מעט לשם
18 עבודה זרה תאסר, ואינו חיב משום שחוטא חוץ עד
19 שישחוט שנים או רב שנים, ונמצא כשגמר השחיטה שחט
20 בהמה האסורה לקרבן, שאינו חיב עליה משום שוחט
21 בחוץ, כמו שבארנו. היתה חטאת העוף, והיה חצי קנה
22 שלה פגום, והוסיף בו כל שהוא בשבת לשם עבודה זרה
23 – חיב שלש חטאות, שהרי שלשת האסורין באים כאחת.
24 וכן העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת –
25 חיב שתי חטאות, מפני ששני האסורין באין כאחת. הבא
26 על אשת אחיו הקים כשהיא נדה – מביא שלש חטאות:
27 משום אשת איש, ומשום אשת אח, והן שני אסורין הבאין
28 כאחת, ומשום נדה, שהוא אסור מוסיף; שמתוך שנתוסף
29 בה אסור זה לבעלה – נוסף ליבמה. וכן פיוצא בזה. הבא

31 על אביו – חיב שתיים: אחת משום ערות אביו לא תגלה,
32 ומשום ואת זכר לא תשפכ. וכן הבא על אחי אביו – חיב
33 שתיים, שנאמר: ערות אחי אביו לא תגלה. הבא על הזכור
34 והביא זכור עליו בהעלם אחת, אף על פי שהן שני גופין
35 – אינו חיב אלא חטאת אחת; שנאמר: ואת זכר לא תשפכ
36 – השוכב והנשפכ שם אחד הוא. וכן הבא על הבהמה
37 והביא בהמה עליו בהעלם אחת – אינו חיב אלא חטאת
38 אחת. עשו השוכב והנשפכ בבהמה וזכור כבעלה אחת.
39 ב. יש בועל בעילה אחת וחיב עליה שמונה חטאות.
40 כיצד? יעקב שהיתה לו בת מזלפה ושמה תמנע, נשא לכן
41 תמנע והוליד ממנה בת ושמה סרח, ואין ללכן בת אלא
42 רחל לבדה, נמצאת סרח בת בת יעקב ואחות אשתו מאביה
43 הן שני אסורין הבאין כאחת. נשאת סרח לראובן ונאסרה
44 על שאר בני יעקב, נוסף בה אסור ליעקב והרי היא פלתו.
45 מת ראובן או גרש ונשאת סרח זו לאחי יעקב מאמו –
46 מתוך שנאסרה על שאר אחי יעקב, נוסף ליעקב בה אסור
47 אשת אחיו. מת או גרש ונשאת סרח זו לישמעאל – מתוך
48 שנאסרה על שאר אחי ישמעאל, נוסף ליעקב בה אסור
49 אשת אחי אביו. מת ישמעאל ונפלה ליבום לפני יצחק,
50 ועבר יצחק ויבמה אף על פי שהיא שניה לו – מתוך
51 שנאסרה על שאר אחיו, נוסף בה אסור ליעקב משום אשת
52 אביו ומשום אשת איש, ששני האסורין באין כאחת. אם
53 שגג יעקב ובא על סרח זו כשהיא נדה בחיי יצחק בעלה
54 ובחיי רחל אשת יעקב – הרי זה חיב עליה שמונה חטאות:
55 משום בת בתו, ומשום אחות אשתו, ומשום פלתו, ומשום
56 אשת אחיו, ומשום אשת אחי אביו, ומשום אשת אביו,
57 ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל פיוצא בזה.
58 ג. כל אלו שתאסר זו הערוה עליהן באסור מוסיף, צריך
59 שהיה האנשים האחרים מצויין בעולם כדי שתאסר עליהן,
60 ומתוך שתאסר עליהן יתוסף אסור אחר לזה; אבל אם אינן
61 מצויין – אין אומרים: הואיל ואלו היה לזה בנים או אחים

56 הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות
חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט.) ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא
כבש בן שנתו לאשם", הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. (57 כריתות
כו. כלומר, שמסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). (58 כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש
ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על
הספק, ואף ספק יולדת חייבת חטאת העוף מספק. (59 כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם נטמאה אם לא
נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות. (60 כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה' – אלו צריכים
להביא קרבנותיהם אפילו אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים (ויקרא טז, טז-טז) "ויכפר על הקודש וגו' לכל
חטאתם – והתוודה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק
מחוסר כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או להתיירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גומת שם). (61 שחין
ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה
זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (62 כלומר,
שנגמר דינו אחר שנשחט קרבנו. (63 ברייתא בערכי ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכך אין משהין אותו עד שישחט ויזרק הדם –
משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זבחו וזכו כבר, שהשהיה היא קצרה, משהין אותו
עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא. (1 יבאר העושה עבירות הרבה בהעלם אחד ואם עשה מעשה שחייב עליו משום שמות
הרבה אם חייב על כל שם.

ה. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ושבעה שמת או
שפאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי עצמה בין על פי בית
דין, ונודע שבעלה קים - חזרת קרבן אחד. ואם נשאת
לאנשים הרבה או שונתה עם אנשים הרבה - חזרת חטאת
על כל איש ואיש, מפני שהן גופים מחלקין, ואף על פי
שהכל בשגגה אחת. הכא על הנדה בשגגה, וטהרה מנדחה
וטבלה, וחזרה וראתה נדה, וכא עליה פעם שניה באותה
שגגה עצמה - חזר על כל פעם ופעם, אף על פי שהוא
בהעלם אחת והוא גוף אחד; שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות
השנית, והרי הן כשתי נשים נדות.

ו. הכא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת
התשמיש - הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה כגנוס
הוא ולא שוגג. שהשוגג היה לו לבדק ולדקדק, ואלו בדק
יפה יפה ודקדק בשאלות - לא היה בא לידי שגגה, ולפי
שלא טרח בדרישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך כפרה;
אבל זה - מה לו לעשות? הרי טהורה היתה ושלא בשעת
וסתה בעל. אין זה אלא אנס. ולפיכך, בין שנמצא דם על עד
שלה בין שנמצא על עד שלו - פטורין. אבל אם עבר וכא
עליה סמוך לוסת, ודמה שיבעל ויפרש קדם שתראה דם,
וראתה בשעת התשמיש - חזרין בקרבן, שזו היא שגגה
לפיכך, אם נמצא דם על עד שלו - שניהם טמאים וחזרין
בקרבן. נמצא על עד שלה: אם קנחה עצמה מיד כשפרש
הבעל ולא שהתה - שניהם טמאים וחזרין בקרבן; ואם
שהתה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטל
עד לבדק בו ואחר כך קנחה עצמה - שניהם טמאים בספק
ופטורין מקרבן; ואם שהתה כדי שתרחק מן המטה ותדיח את
פניה ואחר כך קנחה עצמה ונמצא דם - בעלה טהור.

ז. מי שעבר ובעל סמוך לוסת על דעת שתקדם ביאתו
לראית הדם, והרגישה האשה שנטמאת בשעת תשמיש
ואמרה לו נטמאתי - הרי זה לא יפרש כשהוא מתקשה, כמו
שפארנו בהלכות אסורי ביאה. ואם לא ידע שאסור לפרש
מיד ופרש כשהוא מתקשה - חזר שתי חטאות: אחת על
כניסתו, שהרי בעל נדה, ואחת על יציאתו, שביאתו הנאה
לו כביאתו. במה דברים אמורים? כשידע שאסור לבעל
בשעת הוסת ודמה שתקדם בעילתו לראיתו, ולא ידע
שאסור לפרש מיד, שנמצאו לו שתי העלמות בשתי
הבעילות; אבל אם לא ידע שאסור לבעל בשעת הוסת, ולא
ידע שאסור לפרש מן הטמאה מיד, אף על פי שפרש מיד
והוא מתקשה - אינו חזר אלא חטאת אחת; מפני שכניסתו
ויציאתו, שהן כשתי בעילות, בשגגה אחת הן, ובהעלם
אחת עשה הכל. והוא הדין בשאר העריות, שאם שגג וכא
על הערוה על דעת שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא
בתוך התשמיש - לא יפרש מיד, שביאתו הנאה לו כביאתו.
ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא מתקשה - אינו
חזר אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא.

היתה נאסרת עליהן - יתוסף אסור לזקן, שהרי אין שם
עתה לא בן ולא אח. וכן כל פיוצא בהן.
ד. מי שהיה נשוי שלש נשים, וכא על אמה של אחת מהן,
שהיא אם אמה של שניה, שהיא אם אביה של שלישית,
אף על פי שזקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חמיו
ושלשה שמות הן ואסור בת אחת היא - אינו חזר אלא
חטאת אחת. לפי שנאמר באשה ובתה: ובת בנה ובת בתה
שארה הנה זמה היא - הכתוב עשה שלשה גופין כגוף
אחד, לפיכך יחשבו השלשה שמות כשם אחד.
ה. אבל הכא על אחרות, שהיא אחרות אביה והיא אחרות
אמו - חזר שלש חטאות; שנאמר: ערות אחרת גלה - חזר
על אחרות בפני עצמה ואף על פי שהיא אחרות אמו ואחרות
אביה. והיא תהיה זאת? כגון שבא על אמו והוליד ממנה
שתי בנות, ובעל אחת מבנותיו והוליד ממנה בן; כשיבוא
הממזר הזה על הבת השנית, שהיא אחרות אמו הממזרת,
שהיא אחרות מאביה, שהיא אחרות אביה מאמו - חזר שלש
חטאות. וכן כל פיוצא בזה.

פרק חמישי

א. הכא על ערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, אף על פי
שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה, הואיל ולא נודע לו
ביתנים והרי היא גוף אחד - הרי הכל שגגה אחת ואינו
חזר אלא חטאת אחת. אבל אם שגג בזה ואחר כך נודע לו,
וחזר ושגג בזה עצמה ובעלה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג
בזה עצמה ובעלה - חזר על כל בעילה ובעילה; שהידיעות
מחלקות השגגות.

ב. הכא על הערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו הנבעלת
היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה, שנמצאו הביאות
אצלה בהעלמות הרבה - הוא מביא חטאת אחת, והיא
מביאה חטאת על כל ביאה וביאה. הוא היו לו ידיעות
ביתנים, והיא בהעלם אחת - הוא מביא חטאות הרבה,
והיא מביאה חטאת אחת.

ג. הכא על עריות הרבה בהעלם אחת, אף על פי שפלן משם
אחד, הואיל והן גופים מחלקים - חזר על כל אחת ואחת.
פיצד? הרי שבעל חמש נשוי נדות או שבא על חמש אחיותיו
או על חמש בנותיו בהעלם אחת - חזר על כל גוף וגוף. מכאן
אתה למד, שזה שאמרו חכמים: הכא על הזכור והביא זכור
עליו בהעלם אחת - חזר חטאת אחת, במה דברים אמורים?
כשהיה אותו הזכור עצמו; אבל אם היה זכור אחר, בין שבא
על שניהם בין שבא על זה והביא זה עליו - חזר על כל גוף
וגוף. והוא הדין בבא על הבהמה והביא בהמה עליו.

ד. האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם אחת -
חזרת חטאת על כל בהמה ובהמה, שהרי גופין מחלקין;
והרי זו כמי שנבעלה לאנשים הרבה בהעלם אחד, שהיא
חזרת חטאת על כל איש ואיש.

יום שני ה' תשרי ה'תשע"ב

פרק עשירי

א. דין שגגת המאכלות² כדין שגגת הבעילות³. לפיכך, אם
אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת⁴, אף על פי
שיש ביניהן ימים רבים - אינו חייב אלא חטאת אחת⁵.
פיצד? אכל חלב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר⁶.
בהעלם אחת, אף על פי שהן בשלשה תמחויין⁷ - אינו חייב
אלא אחת. אבל אם אכל פזית חלב ונודע לו, וחזר ואכל
פזית חלב ונודע לו - חייב על כל אכילה ואכילה;
שהדיעות מחלקות השגגות⁸. אבל פחצי זית חלב⁹ וחזר
ואכל פחצי זית חלב בהעלם אחת, אף על פי שהן שני
תמחויין¹⁰ ואף על פי שהפסיק ביניהן¹¹ - הרי אלו מצטרפין
ומביא חטאת; שאין התמחויין מחלקין¹². והוא שלא לשהה
ביניהן¹³ יותר מקדי אכילת שלש ביצים¹⁴, כמו שבארנו
בהלכות מאכלות אסורות. שפשם שמצטרף השעור¹⁵ למזיד
למלקות, כף מצטרף השעור לשוגג לקרבן¹⁶.

ב. אבל נותר¹⁷ ממחמשה זבחים, פזית¹⁸ מכל זבח, בהעלם
אחת, אף על פי שאכלן בתמחויין¹⁹ - אינו חייב אלא
חטאת אחת; שכלן שם אחד הן²⁰, והתמחויין אינן
מחלקין²¹. וגופי הזבחים אינן מחלקין²², שאחד האוכל
בשור מזבחים רבים או מזבח אחד²³. וכן השוחט מחמשה
זבחים בחוץ²⁴ בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת²⁵.
הא למה זה דומה? למשפתחה לחמש צורות²⁶ בהעלם
אחת²⁷.
ג. הקיז דם²⁸ לבהמתו²⁹ וקבלו³⁰ בשני כוסות ושחטן
בהעלם אחת - אינו מביא אלא חטאת אחת³¹.
ד. האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחת -
חייב על כל שם ושם³². פיצד? כגון שאכל חלב ודם
ונותר ופגול³³, פזית מכל אחד ואחד, בהעלם אחת -
מביא ארבע חטאות. וכן כל פיוצא באלו. וכל האוכל
פזית אחד שנתקבצו בו שמות הרבה³⁴ בהעלם אחת³⁵,
אם נתקבצו באסור מוסף או באסור פולל או באסור בת
אחת³⁶ - חייב על כל שם ושם³⁷. לפיכך, הטמא שאכל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות, ואם האיסורין מצטרפין לקרבן. (2) האסורים. (3) ברור הוא, מדברי המשנה
כריתות יא: (4) כלומר, אם אכל דבר איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף
האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. (5) על כל האכילות, כי לענין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות
מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (6) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה.
(7) נתבשרו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחויין מחלקים במעילה, אבל לענין חיוב
כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו:): כי אין התמחויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל
תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע
במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא וודאי ורבי יהושע
הוא ספק - אין ספק מוציא מידי וודאי. (8) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו'" אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על
כל אחת ואחת". (9) כי שיעור אכילת חלב לענין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא בכזית. (10) בשתי קערות ושנתבשר
חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הזית השני - אין אומרים התמחויין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים מצטרפים.
(11) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (12) בין להקל ובין להחמיר וכרבי עקיבא. (13) אין הוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי
זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו
בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו'" חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, הרי ש"בין", הוא
מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים. (14) כחכמים במשנה
כריתות יב: האומרים עד שישהה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כר' יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת
פרס הוא כדי אכילת שלוש ביצים. (15) לכזית שלם. (16) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף
לקרבן. (17) בשור זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. (18) כי שיעור אכילת נותר
להתחייב בה, הוא כזית. (19) נתבשרו כל זבח וזבח בקערה אחרת. (20) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר.
(21) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. (22) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג)
שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל
הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. (23) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם
כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. (24) בחוץ לעזרה. (25) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים
בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל-וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון
דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כך אין מחלקים לענין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את
כולם בבת אחת. (26) של עבודה זרה. (27) בהשתחוואה פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי בהשתחוואה אחת יכול לעבוד לחמש
צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת. (28) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו,
והוא דם הקילוח (=היוצא בורם חזק), שהשוחט דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. (29) בהמתו לאו דווקא אלא
הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. (30) לדם. (31) ומפרש רבינו שהמדובר
בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים. (32) חטאת מיוחדת. (33) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג.
(34) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. (35) שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו. (36) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין
איסור חל על איסור. (37) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור

- 1 פְּזִית חֶלֶב³⁸ וְנוֹתָר³⁹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מִבֵּיא אֲרֻבַּע חֲטָאוֹת
2 וְאִשֶּׁם⁴⁰: חֲטָאת אֶחָת מִשּׁוּם טָמֵא שְׂאֵכֵל קֹדֶשׁ, וְאֶחָת
3 מִשּׁוּם אוֹכֵל חֶלֶב, וְאֶחָת מִשּׁוּם אוֹכֵל נוֹתָר, וְאֶחָת מִשּׁוּם
4 יוֹם הַכַּפּוּרִים. וְהוּא שֶׁיִּצְטָרֵף אֶכְל אַחֵר עִם פְּזִית זֶה עַד
5 שִׁישְׁלִימוֹ לְכַוֻּנַּת⁴¹. וּמִבֵּיא אִשֶּׁם וְדַאי לְמַעֲלֵה, שֶׁהָרִי
6 נִהְיָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ בִּשְׁגָגָה⁴².
7 ה. הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - אֵינוֹ חַיֵּב
8 אֲלָא חֲטָאת אֶחָת. אֲכִילָהּ וּשְׁתָּהּ אֶחָת הִיא⁴³.
9 ו. הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁחֵל לִהְיוֹת בִּשְׁבֶּת - חַיֵּב
10 שְׁתֵּי חֲטָאוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה שְׁנֵי אֲסוּרִין הַבָּאִין כְּאֶחָד⁴⁴.
11 ז. אֶכְל בְּחֻצֵי זֵית חֶלֶב וּבְחֻצֵי זֵית דָּם בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - אֵינוֹ
12 חַיֵּב קָרְבָּן. כָּשֵׁם שְׂאִין הָאֲסוּרִין מִצְטָרְפִין לְמִלְקוֹת⁴⁵, כִּמוֹ
13 שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מִאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת⁴⁶, כִּף אֵין מִצְטָרְפִין
14 לְקָרְבָּן.
15 ח. אֶכְל בְּחֻצֵי זֵית⁴⁷ וְנוֹדַע לוֹ⁴⁸ וְחָזַר וְשָׁכַח⁴⁹, וְאֶכְל בְּחֻצֵי
16 זֵית אַחֵר⁵⁰ בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי - פְטוּר⁵¹; שֶׁהָרִי נוֹדַע לוֹ בִּינְתָּם,

- 17 וְיֵשׁ יְדִיעָה לְחֻצֵי שְׁעוֹר⁵². וְכֵן אִם פָּתַח אוֹת אֶחָת [בְּשִׁבְתָּ] ⁵³
18 בִּשְׁגָגָה וְנוֹדַע לוֹ וְחָזַר וְשָׁכַח, וְכָתַב אוֹת שְׁנֵיהֶם סוּמָכָה לָהּ⁵⁴
19 בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי - פְטוּר מִקָּרְבָּן חֲטָאת⁵⁵. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.
20 וְכֵן אִם הוֹצִיא שְׁתֵּי אֲמוֹת בְּשׁוּגָג⁵⁶ וּשְׁתֵּי אֲמוֹת בְּמִזֵּיד וּשְׁתֵּי
21 אֲמוֹת בְּשׁוּגָג⁵⁷: אִם בְּזִיקָה⁵⁸ - חַיֵּב. לֹא מִפְּנֵי שְׂאִין יְדִיעָה
22 לְחֻצֵי שְׁעוֹר, אֲלָא מִפְּנֵי שְׂאִין בִּידוֹ לְהַחְזִירָהּ⁵⁹, לְפִכֶּךָ לֹא
23 הוֹעִילָהּ לוֹ הַיְדִיעָה שֶׁבִּינְתָּם⁶⁰. וְאִם בְּהֶעֱבָרָהּ⁶¹ - פְטוּר;
24 שִׁישׁ יְדִיעָה לְחֻצֵי שְׁעוֹר⁶², כִּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ.
25 ט. הָאוֹכֵל פְּזִית חֶלֶב וּכְזֹת חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְנוֹדַע לוֹ
26 עַל הָרִאשׁוֹן וְחָזַר וְנוֹדַע לוֹ עַל הַשֵּׁנִי - מִבֵּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת;
27 שֶׁהַיְדִיעוֹת מְחַלְקוֹת⁶³ וְאִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הִפְרִישׁ
28 הַקָּרְבָּן⁶⁴. אֲכָל אִם נוֹדַע לוֹ עַל שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָת - מִבֵּיא חֲטָאת
29 אֶחָת. וְכֵן יֵרָאֶה לִּי, שֶׁהוּא הָדִין בְּפַעֲלֵיוֹת⁶⁵.
30 י. אֲכָל פְּזִית וּמִחֻצָּה⁶⁶ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְנוֹדַע לוֹ עַל פְּזִית⁶⁷,
31 וְחָזַר וְאֶכְל חֻצֵי זֵית בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵיהֶם⁶⁸ - אֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא
32 חֲטָאת אֶחָת⁶⁹; שְׂאִין חֻצֵי זֵית הָאֲחֵרוֹן מִצְטָרֵף לְרִאשׁוֹן, אִף

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". (38) מבהמת קדשים. (39) שנותר לאחר זמן הקרבתו, שאסור משום נותר. (40) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסוימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לעניין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסיף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לעניין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסיף איסור בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול". (41) ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). (42) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם. (43) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילת הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. (44) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחזר רבינו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושותה שקדם (כסף משנה). (45) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. (46) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אינו מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות. (47) מדבר איסור, בשוגג. (48) שאכל דבר איסור. (49) כי דבר זה אסור באכילה. (50) מאותו איסור. (51) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. (52) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחיבו. (53) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות. (54) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. (55) שיש ידיעה לחצי שיעור. (56) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. (57) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. (58) כלומר, אם הוצאה זו הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו, ושוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. (59) כרבא בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בזריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. (60) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. (61) שהעבירו ברגליו. (62) בשבת שם אמר רבה שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד, מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור]. (63) בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. (64) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. (65) שאף על פי שלעניין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לעניין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילות אסורות לבין ביאות אסורות שבשתייהן אמרו ידיעות מחלקות. (66) חלב. (67) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. (68) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. (69) על אכילת הכזית הראשון.

1 על פי שהוא בהעלמו, שהרי נודע לו על מקצת העלמה
2 ראשונה⁷⁰.

3 **יא.** אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת⁷¹ ונודע לו על אחד
4 מהן, וחזר ואכל בזית אחר בהעלמו של שני, והביא חטאת
5 על הראשון⁷² - ראשון ושני מתפפרין⁷³, אבל שלישי לא
6 נתפפר⁷⁴; אלא פשידע לו עליו - יביא חטאת אחרת. הביא
7 חטאת על השלישי⁷⁵ - שלישי ושני מתפפרין, ששניהם
8 בהעלם אחת, וראשון לא נתפפר בחטאת זו. הביא חטאת
9 על האמצעי⁷⁶ - שלשתן מתפפרין, מפני שהראשון
10 והשלישי בהעלמו של אמצעי, וכשידע לו על הראשון
11 ועל השלישי - אין צריך להביא חטאת אחרת.
12 **יב.** מי שאכל חתיכה משתי חתיכות⁷⁷ ונסתפק לו אם אכל
13 חלב או שמן, ואכל חתיכה אחת משתי חתיכות⁷⁸ ונסתפק
14 לו אם אכל חלב או שמן, ואחר כך נודע לו בודאי שחלב
15 אכל בראשונה ובשניה - אינו חייב אלא חטאת אחת⁷⁹;
16 שידיעת ספק שהיתה לו ביניהם, אף על פי שמחלקת
17 לאשמות⁸⁰, אינה מחלקת לחטאות⁸¹.

פרק שביעי

18 **א.** המשתחוה לעבודה זרה ונסף וקטר וזבח בהעלם אחת
19 - חייב ארבע חטאות. וכן אם פער עצמו לפעור וזרק אבן
20 למרקוליס בהעלם אחת - חייב שמים. וכן כל פיוצא בזה
21 יהא חייב על כל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים?
22 בשהיזיד בעבודה זרה ושגג בעבודות אלו; אבל אם היזיד
23 בעבודות אלו ושגג בעבודה זרה - אינו חייב אלא חטאת
24 אחת. פיצד? ידע שזו עבודה זרה ושאסור לעבדה, אבל
25 לא ידע שהשתחוה והנסוף עברה, והשתחוה ונסף - חייב
26 שמים. ידע שאילו עבודות הן ואסור לעבד בהן לאל אחר,
27 ולא ידע שזו עבודה זרה, לפי שלא היתה של כסף וזהב,
28 ועלה על דעתו שאין קרויין עבודה זרה אלא של כסף
29 וזהב, ועבדה בכל העבודות - אינו חייב אלא חטאת אחת.
30 **ב.** כלל גדול אמרו בשבת: כל השוכח עקר שבת ושכח
31 ששצטוו ישראל על השבת, או שגשבה והוא קטן לבין
32

33 העובדי כוכבים, או נתגזר קטן והוא בין העובדי כוכבים,
34 אף על פי שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - אינו
35 חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא. וכן חייב
36 חטאת אחת על כל חלב שאכל, וחטאת אחת על דם
37 שאכל, וכן כל פיוצא בזה בעבודות אלו. וכל הידע עקר
38 שבת אבל שכח שהיום שבת ודמה שהוא חל, אף על פי
39 שעשה בו מלאכות הרבה - חייב חטאת אחת על היום כלו,
40 וכן חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו.

41 **ג.** וכל הידע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע
42 שמלאכות אלו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע
43 שחייבין עליהן פרת, ועשה מלאכות הרבה - חייב חטאת על
44 כל אב מלאכה ומלאכה. אפלו עשה הארבעים חסר אחת
45 בהעלם אחת - מביא שלשים וחשע חטאות.

46 **ד.** שכח שהיום שבת ושגג אף במלאכות ולא ידע
47 שמלאכות אלו אסורות - אינו חייב אלא חטאת אחת.
48 **ה.** העושה אב ותולדותיו בהעלם אחת - אינו חייב אלא
49 חטאת אחת. ואין צריך לומר העושה תולדות הרבה של
50 אב אחד, שאינו חייב אלא חטאת אחת.

51 **ו.** עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחת
52 - יראה לי, שהוא חייב שתי חטאות.

53 **ז.** עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, כגון שזרע
54 והכריף והרכיב בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת.
55 וכבר נתבאר בהלכות שבת האבות והתולדות והמלאכות
56 שהן מעין אבות.

57 **ח.** עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות
58 הרבה, בין בודון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת שבת
59 ובודון מלאכות - חייב על כל מלאכה ומלאכה. פיצד? ידע
60 שהיום שבת וזרע בו מפני שלא ידע שהזריעה מלאכה, וכן
61 בשבת שניה ידע שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע
62 שהנטיעה אסורה משום מלאכה, וכן בשבת שלישית
63 הכריף מפני שלא ידע שההכרעה מלאכה - חייב על כל
64 אחת ואחת, אף על פי שהיא מעין מלאכה אחת, מפני
65 שהשבתות כגופין מחלקין.

(70) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית. (71) שאינו חייב אלא חטאת אחת. (72) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. (73) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שידיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגזרת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. (74) אף על פי שבגמרא שם אמרו שרובא חזר בו ופסק שהשלישי נגזר אחרי השני ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא: - והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרירה) ולפיכך גזר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שידיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגזר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגזור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרירה אחר גרירה. (75) כלומר, נודע לו עליו ועדיין לא נודע לו לא על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (76) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקרבה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעות מחלקות. (77) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן. (78) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח: (1) יבאר העושה ארבע עבודות זרה בהעלם אחד, וכל השוכח עיקר שבת.

ט. שגג שהיום שבת וזרע בו והוא יודע שהזריעה מלאכה, וכן בשבת שנייה שכח שהוא שבת ונטע בו והוא יודע שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח שהוא שבת והזריף אף על פי שיודע שההכרעה מלאכה - הרי זה חייב על כל אחת ואחת; שהימים שביין שבת לשבת הרי הן פרידעה אחת לחלק.

י. מי שקצר וטחן בגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת, וחזר וקצר וטחן בגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות, שהוא חייב על כל מלאכה ומלאכה, ונודע לו על קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות - קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה, וכאלו עשה ארבעתן בשגגת שבת וזדון מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת; וכיון שהקריב חטאת זו נתפטר לו על הכל, וכשידעם אחר כן - אינו צריך להביא חטאת אחרת. אבל אם נודע לו תחלה על קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות והקריב חטאת - נתפטר לו על זו הקצירה שנודע לו עליה ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות; מפני ששניהן כמלאכה אחת, ונגררה קצירה וטחינה עם הקצירה, ותשאר הטחינה של זדון שבת עד שיודע לו עליה ויביא חטאת שנייה. קצר בכצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות, וחזר וקצר בכצי גרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות - הרי אלו מצטרפין. קצירה גוררת קצירה. וכן כל פיוצא בזה בשאר מלאכות.

יא. המתכונן לחתוף את התלוש וחתוף את המחבר, אף על פי שנתכונן לחתיכה, הואיל ולא עשה מחשבתו - פטור מן החטאת; שזה כמתעסק, ולא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת, כמו שבארנו כמה פעמים.

יב. החותה גחלים בשבת, שהוא מכבה את העליונות ומדליק את התחתונות, אם נתכונן לכבות ולהבעיר - חייב שתיים. חתה גחלים להתחמם מהם והבעירו מאליהן - חייב שתיים; מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה - חייב עליה, כמו שבארנו בהלכות שבת, וכשם שחייבין על ודונה ברת, כך חייב על שגגתה קרבן חטאת.

פרק שמיני

א. כל חטא שחייבין על שגגתו חטאת קבועה - חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי. ומהו לא נודע? אם נסתפק לו אם שגג בדבר זה או לא שגג - הרי זה מצוה להקריב אשם, שנאמר: ולא ידע ואשם ונשא עונו, והביא איל תמים מן הצאן בערפך לאשם. וזהו הנקרא אשם תלוי, מפני שהוא מכפר על הספק ותולה לו עד שיודע לו בודאי שחטא בשגגה ויקריב חטאתו.

ב. אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם אסור קבוע. כיצד? אבל חלב, וספק אם היה בנית או פחות מקנית; או

שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שמן, ואכל אחת מהן ואין ידוע אי זה מהן אכל; אשתו ואחותו עמו בבית, בעל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת וחל, ועשה מלאכות באחד מהם ואין ידוע באי זה יום עשה; או שעשה מלאכה בשבת ולא ידע מעין אי זו מלאכה עשה - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת, ספק שהיא חלב ספק שהיא שמן, ואכלה - פטור, שהרי אין כאן אסור קבוע. וכן האוכל חלב הכוי - פטור מאשם תלוי, שהרי אין כאן אסור קבוע. וכן הבא על אשה שהיא ספק נדה או ספק ערוה של קרוב בשור - פטור מאשם תלוי. לפיכך, האשה שנמצא דם על עד שלה לאחר זמן, והנושא יבמתו בתוך שלשה חדשים וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון - הרי אלו פטורין מן הקרבן. וכן כל פיוצא באלו, שהרי אין שם אסור קבוע.

ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב היתה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב, אשה אומרת אבל, ואשה אומרת לא אבל, הואיל ונקבע האסור והוא אינו יודע אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל הבא על אשת איש שעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת - חייב באשם תלוי. והוא הדין לספק מגדשת, שהרי נקבע האסור. אבל ספק מקדשת - לא נקבע האסור. ד. מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שמן, ואכל אחת מהן ובא עובד כוכבים או פלג ואכל את השנייה, או שאכל עובד כוכבים או פלג את הראשונה ובא ישראל ואכל השנייה, או שאכל ראשונה בשגגה וזדון ושנייה בשגגה, או שאכל ראשונה בשגגה ושנייה בזדון - הרי זה חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמה אסור קבוע. אבל שתייהן בזדון - פטור מקרבן. אבל שתייהן בשגגה - מביא חטאת. אבל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השנייה בשגגה - שניהן חייבין באשם תלוי. וכן כל פיוצא בזה.

ה. חלב ונותר לפניו, אבל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן אכל; אשתו ונדה ואחותו עמו בבית, ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת ויום הכפורים, ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן - הרי זה פטור מקרבן. ואינו מביא חטאת, שהרי אינו יודע עצמו של חטא, כמו שבארנו; ואינו מביא אשם תלוי, שהרי יודע בודאי שחטא.

ו. כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת - חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד, וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה - חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויות הרבה כמנין החטאות. כיצד? כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופגול בהעלם אחת - חייב ארבע חטאות, כך אם נסתפק לו אם אכל או לא אכל אלא חתיכות של התר

יום שלישי ו' תשרי ה'תשע"ב

פרק תשיעי

1 שְׁהִי עִמָּהֶם - מִבֵּיא אֲרֻבָּעָה אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין. וְכֵן אִם נִסְתַּפֵּק
2 לוֹ אִם הָאִשָּׁה שָׁבָא עָלֶיהָ אֲשֶׁתוֹ אוֹ פְּלוֹנִית הָעֶרְוָה שְׁהִיָּתָה
3 עִמָּה שֶׁחֵיב עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה חֲטָאוֹת - הֲרִי זֶה מִבֵּיא שְׁמוֹנֶה
4 אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין.

5 ז. הָאוֹכֵל חֲתִיכָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שֶׁל חֶלֶב
6 אָכַל אוֹ שֶׁל שֶׁמֶן אָכַל, וְאַחֵר שְׁנוּלָד לוֹ הִסְפֵּק אָכַל חֲתִיכָה
7 מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שֶׁל חֶלֶב אָכַל אוֹ שֶׁל
8 שֶׁמֶן - הֲרִי זֶה מִבֵּיא שְׁנֵי אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין.

9 ח. כֶּשֶׁם שֶׁיִּדְעֵת וְדָא בִּינְתִים מַחֲלֶקֶת לַחֲטָאוֹת, כֶּף יִדְעֵת
10 סֶפֶק בִּינְתִים מַחֲלֶקֶת לַאֲשָׁמוֹת. לְפִיכָּה, אִם אָכַל חֲמִשָּׁה זִיתִי
11 חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אַחַת, וְנוֹדַע לוֹ יִדְעֵת סֶפֶק עַל אַחַת מֵהֶם,
12 וְחִזֹּר וְנוֹדַע לוֹ יִדְעֵת סֶפֶק אַחֲרָת עַל הַשְּׁנִי, וְכֵן עַל כָּל אַחַת
13 וְאַחַת - חֵיב אִשָּׁם תְּלוֹי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

14 ט. חֲתִיכָה שֶׁל שֶׁמֶן וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב, אָכַל אַחַת מֵהֶן וְאֵין
15 יָדוּעַ אִי זֶה הֵיא, וְהִבֵּיא אִשָּׁם תְּלוֹי, וְחִזֹּר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה
16 - מִבֵּיא חֲטָאֵת. וְכֵן אִם אָכַל אַחֵר אֶת הַשְּׁנִיָּה - מִבֵּיא הָאֲחֵר
17 אִשָּׁם תְּלוֹי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

18 י. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב נוֹתֵר, אָכַל אֶת אַחַת
19 מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הֵיא - מִבֵּיא חֲטָאֵת עַל הַחֶלֶב וְאִשָּׁם
20 תְּלוֹי מִשּׁוּם נוֹתֵר. אָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי - מִבֵּיא
21 שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. וְאִם הָיָה בָּהּ שְׁוָה פְּרוּטָה - מִבֵּיא אִשָּׁם וְדָא
22 מִשּׁוּם מַעֲלָה. אָכַל אַחַד אֶת אַחַת מִשְׁתִּיָּהֶן, וְכֵא אַחֵר וְאָכַל
23 אֶת הַשְּׁנִיָּה - זֶה מִבֵּיא חֲטָאֵת וְאִשָּׁם תְּלוֹי, וְזֶה מִבֵּיא חֲטָאֵת
24 וְאִשָּׁם תְּלוֹי. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי, ואם אמרו לו שניים: בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי. (2) כמו
אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. (3) "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבד עברי וכו'".
4 שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. (5) כלומר, הנזיר והמצורע, בנזיר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה" את ימי נזרו והביא כבש בן
שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, ייב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב
אותו לאשם". (6) שנאמר (שם יט, כ"א) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה'
אל פתח אהל מועד איל אשם". (7) ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו
אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). (8) השפחה החרופה. (9) שהיא בת
ענשים וחיבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. (10) אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עריות שבתורה
עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' ישינה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא). שמה שאמרו
במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. (11) ולא אנוסה.
12 שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת
לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). (13) שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשור בתוליה
ונשתנה גופה [ואף על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - "נחרפת לאיש", היינו נשתנה גופה,
אינה, אף שיש לה דין בעולה]. (14) כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא
נשתנה גופה. (15) כלומר, בשביל כך צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאו היא מחוייבת מלקות. (16) כי "בקורת" היא לשון של
מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומרים כוחותיו כמה מלקות יכול
לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה. (17) שהיא מזידה, וגדולה. (18) כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על
ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה
גופה. (19) אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (20) גדולה ומזידה. (21) כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן,
או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר ואיש". (22) ראה להלן בפרק א מהלכות מחסורי כפרה הלכה ה שכל
מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם. (23) הבעול - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (24) משום שנאמר (ויקרא יט, כ):
"ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה
ראוייה להתעבר מביאות אלו. (25) מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (26) שני עדים. (27) והעדים אינם יכולים לראות אם
גמר ביאתו. (28) ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי

- 1 ה. הבא על השפחה²⁹ ביאות הרבה - אינו חייב אלא אשם
2 אחד³⁰. כיצד? הבא על השפחה ביאות הרבה בנדון, או שבא
3 עליה בשגגה ונודע לו וחזר ובא עליה בשגגה ונודע לו,
4 אפלו מאה פעמים במאה העלמות³¹ - מקריב אשם אחד³²
5 ומתכפר לו על הכל, על הידונות שבה ועל השגגות. במה
6 דברים אומרים? בשפחה אחת; אבל הבא על שפחות הרבה,
7 אפלו בהעלם אחת³³ - חייב אשם על כל שפחה ושפחה³⁴.
8 ו. בעל שפחה³⁵ והפריש אשמו, וחזר ובעלה אחר
9 שהפריש אשמו - חייב על כל אחת ואחת; שההפרישה
10 מחלקת³⁶, ונמצא כמי שהקריב ואחר כך בעל. וכן אם בעל
11 חמש בעילות בהעלם אחת בשפחה אחת, ונודע לו על
12 אחת מהן³⁷ והפריש אשמו, ואחר כך נודע על השנייה -
13 מפריש אשם אחר³⁸. אף על פי שבהעלם אחת היו כלן,
14 הואיל ולא נודע לו אלא אחר שהפריש, נמצא כבועל אחר
15 שהפריש. שדין השוגג והמזיד בשפחה אחד הוא³⁹.
16 ז. על הגזול⁴⁰ כיצד? כל מי שיש בידו משוה פרוטה
17 ומעלה⁴¹ ממון ישראלי, בין שגזל⁴² בין שגנב⁴³, בין
- 18 שהפקידו אצלו או הלנוהו, או משום שתפוח או משאר
19 דרכים⁴⁴, וכפר⁴⁵ ונשבע לשקר, בין בנדון בין בשגגה⁴⁶
20 - הרי זה מביא אשם על חטאו. וזהו הנקרא אשם גזלות.
21 ומפריש בתורה, שאין מתכפר לו באשם זה עד שישבי
22 הממון שבידו לבעליו⁴⁷; אבל החמש⁴⁸ אינו מעכב
23 הפרישה⁴⁹. בכר בארנו בהלכות שבועות, אימתי יהיה חייב
24 בשבועה זו שמקריב עליה אשם⁵⁰, ואימתי יהיה פטור
25 ממנה; ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כמנן חיוב
26 השבועות, ועל אי זו דרך לא יהיה חייב אלא אשם
27 אחד⁵¹.
28 ח. על המעילה⁵² כיצד? כל הנהגה משוה פרוטה⁵³ מן
29 ההקדש בשגגה⁵⁴ - מחזיר מה שנהנה ויוסיף חמש ויקריב
30 אשם ויתכפר לו⁵⁵. וכבר בארנו בהלכות מעילה, שהקרבן
31 והקרבן מעכבין הפרישה, ואין החמש מעכב⁵⁶.
32 ט. האוכל מדבר שמועלין בו בחמשה תמחויין⁵⁷ בהעלם
33 אחת, אף על פי שהוא מזבח אחד, אם יש בכל אכילה
34 ואכילה שוה פרוטה - חייב אשם על כל אחד ואחד⁵⁸;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב): שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע. (29 חרופה. 30) ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא בבעילה זו, איל האשם מכפר עליו". וכל זה הוא לבועל, אבל השפחה עצמה "חייבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חייבי לאווין, אם הייתה מזידה". (31) שאם לא נודע לו הרי גם בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (32) אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי שסובר שבאשם וודאי צריך שיודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי שאין הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. (33) שלא הייתה ידיעה בין ביאה לביאה. (34) שהגופים הם המחלקים לחייבו על כל שפחה ושפחה קרבן מיוחד, שנאמר (שם) "והיא שפחה", לחלק על כל שפחה ושפחה. (35) כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו ביניהן אינו חייב אלא אחת. (36) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם וודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדידן, שידיעות אינן מחלקות בשפחה - שההפרשות מחלקות. (37) שאף על פי שלענין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. (38) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל ונודע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתניו לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת" - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" וזוהי נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת. (39) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה. (40) שיש על זה קרבן אשם. (41) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחזוק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. (45) כשתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): (ח) "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי שישב את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרבן, שהוא אחד מארבעה מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתיו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרבן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדיט מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדיט אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות. (52) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. (53) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהנה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". (54) אבל במזיד לוקה ומשלם קרבן בלבד. (55) שנאמר (שם, טו"ט) "נפש כי תמעול מעל וחסאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". (56) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב. (57) שמתבשלים בחמש קצרות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. (58) משנה

1 שְׁהִתְמַחֲוִיין מְחַלְקִין בְּמַעֲלָה, וְהָרִי הֵן כְּמִינֵין הִרְבֵּה⁵⁹, אִף
2 עַל פִּי שְׁאִין מְחַלְקִים בְּחֵיב הַפְּרִתוֹת⁶⁰. חֲמָרָא יִתְרָה יֵשׁ
3 בְּמַעֲלָה: שְׁהָרִי עָשָׂה בִּהּ הַמְהֵנָה בְּנִהְיָה⁶¹, וּמִצְטָרֶפֶת לְזִמֵּן
4 מִרְבֵּה⁶², וְשָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוֹת⁶³ - חֵיב הַמְשַׁלַּח⁶⁴; מֵה
5 שְׁאִין דְּבָרִים אֱלוּ בְּשָׂאָר הָאִסּוּרִין.

6 י. כָּל הַמְּחֵיב אֶשֶׁם וְדָאִי צָרִיף שְׂיֻדַּע לֹו חֲטָאוֹ תַּחֲלָה וְאַחַר
7 כִּף יִקְרִיב⁶⁵ אֶשְׁמוֹ; אֲכָל אִם הִקְרִיבוֹ קִדְּם שְׂיֻדַּע לֹו וְנוֹדַע
8 לֹו אַחַר שֶׁהִקְרִיב - אֵינִי עוֹלָה לֹו⁶⁶. וְכָל חֲטָא שֶׁחֵיבִין עָלָיו
9 אֶשֶׁם וְדָאִי - אֶחָד הַמֶּלֶךְ וְאֶחָד כֹּהֵן מְשֻׁנֶּה⁶⁷ אוֹ שָׂאָר עִם
10 הָאָרֶץ שְׁוִין בֹּו⁶⁸.

11 יא. כָּל חֲטָא שֶׁחֵיבִין עָלָיו אֶשֶׁם וְדָאִי, אִם נִסְתַּפֵּק לֹו אִם
12 עֲשָׂאָהּ אוֹ לֹא עֲשָׂאָהּ - פְּטוּר מִכְּלוּם⁶⁹. לְפִיכָף, הֵבֵא עַל יָדוֹ
13 סֶפֶק מַעֲלָה - אֵינִי חֵיב כְּלוּם⁷⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מַעֲלָה.
14 יב. הֵיחָד לְפָנָיו חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶין וְחֲתִיכָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, אֲכָל
15 אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא - פְּטוּר⁷¹; חִזּוּר וְאֲכָל אֶת
16 הַשְּׁנֵיָה - מִבִּיא אֶשֶׁם עַל מַעֲלָתוֹ⁷²; אֲכָל אַחַר אֶת הַשְּׁנֵיָה
17 - שְׁנִיָּהֶן פְּטוּרִין⁷³.

18 יג. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב⁷⁴ וְחֲתִיכָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, אֲכָל אַחַת מֵהֶן⁷⁵
19 - מִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי מִשּׁוּם חֶלֶב; אֲכָל אֶת הַשְּׁנֵיָה⁷⁶ - מִבִּיא
20 חֲטָאָת עַל הַחֶלֶב⁷⁷ וְאֶשֶׁם וְדָאִי שֶׁל מַעֲלָה עַל הַהֶקְדֵּשׁ⁷⁸;
21 כָּא אַחַר וְאֲכָל אֶת הַשְּׁנֵיָה - אִף הַשְּׁנִי מִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי⁷⁹.
22 חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב⁸⁰ וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב הֶקְדֵּשׁ, אֲכָל אַחַת מֵהֶן
23 - מִבִּיא חֲטָאָת⁸¹; אֲכָל אֶת הַשְּׁנֵיָה אַחַר שְׂנוּדַע לֹו עַל
24 הָרְאשׁוֹנָה⁸² - מִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁸³ וְאֶשֶׁם וְדָאִי עַל

25 מַעֲלָתוֹ⁸⁴; כָּא אַחַר וְאֲכָל אֶת הַשְּׁנֵיָה - זֶה מִבִּיא חֲטָאָת וְזֶה
26 מִבִּיא חֲטָאָת⁸⁵ בְּלִבְדֹּו⁸⁶. כְּכָר בִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת
27 אִסּוּרוֹת מֵאִיזָה טַעַם נֹסֵף אִסּוּר הֶקְדֵּשׁ עַל אִסּוּר חֶלֶב⁸⁷.
28 וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּאֱלוּ הָאִסּוּרִין.

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

29 א. שְׂשָׂה מִצְוֹתֵן שִׁיִּקְרִיבוּ קֶרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, וְאֱלוּ הֵן:
30 א. הַמְּצָרַע. ב. וְהַיּוֹלֵדֶת. ג. וְהַנִּשְׁפָּע שְׁבוּעַת הַעֲדוּת בֵּין
31 בְּדוֹדוֹ בֵּין בְּשֻׁגָּה. ד. וְהַנִּשְׁפָּע שְׁבוּעַת בְּטוּי לְשִׁקָּר בְּשֻׁגָּה.
32 ה. וְהַטֵּמָא שֶׁאֲכָל קֶדֶשׁ בְּשֻׁגָּה. ו. וְהַטֵּמָא שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ
33 בְּשֻׁגָּה.

34 ב. קֶרְבֵּן הַיּוֹלֵדֶת: אִם הֵיחָד עֲשִׂירָה - מִבִּיאָהּ כֶּכֶשׁ בֵּין
35 שְׁנֵתוֹ לְעוֹלָה וּכְן יוֹנָה אוֹ תוֹר לְחֲטָאָת; וְאִם אֵין יוֹנָה מְשֻׁנֶּה
36 - הָרִי קֶרְבָּנָהּ יוֹרֵד וּמִבִּיאָהּ שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה,
37 אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאָת. אֲפִלוּ הֵיחָד יוֹנָה מְשֻׁנֶּה לְשָׂה
38 וְאֵינָה מְשֻׁנֶּה לְנִסְכּוֹ - מִבִּיאָהּ קֶרְבֵּן עֲנִי.

39 ג. הַמְּצָרַע כְּשִׁיטָהּ - מִבִּיא שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת. מֵהֶן שְׁנֵי
40 כֶּכֶשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֶשֶׁם, וְכִכְשָׁה לְחֲטָאָת. אִם אֵין
41 יָדוּ מְשֻׁנֶּה - מִבִּיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה
42 וְאֶחָד חֲטָאָת, וְכִכְשָׁה לְאֶשֶׁם.

43 ד. עַל שְׁבוּעַת הַעֲדוּת וְעַל שְׁגָגַת שְׁבוּעַת בְּטוּי וְעַל שְׁגָגַת
44 טִמְאָת מִקְדָּשׁ וְטִמְאָת קֶדֶשׁוֹ מִבִּיא כֶּכֶשָׁה אוֹ שְׁעִירָה,
45 כְּשָׂאָר הַחֲטָאוֹת הַקְּבוּעוֹת. וְאִם אֵין יָדוּ מְשֻׁנֶּה - מִבִּיא שְׁתֵּי
46 תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאָת. וְאִם אֵין

בכריתות טו: "אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה".
(59) כלומר, כאילו אכל כמה מיני איסורים שחייב על כל איסור ואיסור בנפרד. (60) ראה למעלה פרק ו' שם שבשאר האיסורים
אין תמחויין מחלקים. (61) כלומר, אם אחד נותן לשני דבר הקדש שיאכלנו או שיהנה ממנו - חייב הנותן, ולא זה שקיבל (רש"י
שם). (62) שאם אכל חצי זית מדבר שמועלין בו, ולאחר זמן רב, אפילו אחר שלוש שנים, אכל חצי זית שני - מצטרפין שני
חצאי הזיתים לחייבו אשם מעילה, ולמדו זאת (שם יח): ממה שנאמר (שם, טו) "תמעול מעל". הלשון הכפולה "תמעול מעל"
מרבה גם צירוף כזה. (63) שאמר לו תן בשר זה לאורחים ונתן. (64) משנה מעילה כ. "השליח שעשה שליחותו בעל הבית
מעל", מה שאין כן בכל האיסורים, שאמרו בהם: "אין שליח לדבר עבירה" והשליח חייב. (65) פשטות הפסוק משמע כך, שכתוב
(שם, כג"ה) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי "חטא ואשם" והשיב את הגזלה וכו' ואת
אשמו יביא וכו'". (66) וצריך להביא אשם אחר. (67) כהן גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. (68) שחייבים אשם.
מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוח אינו חייב בו. וכמו כן לעניין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא
שעיר עזים, והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן. (69) שאינו חייב אשם תלוי,
אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים.
(70) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל. (71) שהוא ספק אם מעל בהקדש או
לא, וכדברי חכמים החולקים על רבי עקיבא, שם כב במשנה. (72) שהרי וודאי מעל. (73) כי כל אחד מהם הוא בספק אם מעל
או לא. (74) חולין. (75) בשוגג. (76) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (77) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב
בשוגג חייב חטאת. (78) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (79) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי.
וראה למעלה הלכה ז' כי זהו איסור קבוע. (80) חולין. (81) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב
בשוגג. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום פוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (82) שהידיעות מחלוקת.
אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (83) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של
הקדש. (84) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחזן מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (85) שם במשנה, שהרי
כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (86) ואינם חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (87) שאף על פי ש"אין איסור חל על איסור" -
חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא איסור מוסיף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה,
ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסיף אמרו "איסור
חל על איסור". (1) יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשיו לשאר כריתות, והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו.

1 ידו משגת לעוף - מביא עשירית האיפה סלת. והיא
2 הקרויה מנחת חוטא, שכתב נתפשו מעשיה בהלכות
3 מעשה הקרבנות.
4 ה. כל הקרבנות האלו מפרשין בתורה ומפרש זה שחייב
5 להביאן, חוץ מטמא שנוכנס למקדש בשגגה או אכל קדש.
6 שכתב כתוב שם: ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגומר.
7 או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגומר. או נפש כי תשבע
8 לבטא בשפתים וגומר. והיה כי יאשם לאחת מאלה וגומר.
9 מפי השמועה למדו, שזה שחייב כאן קרבן לטמא -
10 כשנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש והוא לא ידע. אף על
11 פי שהדבר מפי הקבלה - הרי הוא כמפרש, שהרי בפרוש
12 חייבה תורה כרת לטמא שאכל קדש ולטמא שנוכנס למקדש.
13 באוכל נאמר: והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים
14 אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה. ונכנס למקדש נאמר:
15 ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש ה' טמא.
16 וכיון שחייבה תורה כרת על טמאת מקדש וקדשיו, פרש
17 הקרבן שמביאין על שגגתן.
18 ו. כל קרבנות שהאשה חייבת - בעלה מביא על ידיה. אם
19 היה עני - מביא קרבן עני, ואם היה עשיר - מביא על ידיה
20 קרבן עשיר. ומביא אדם על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי
21 עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילן בזבחים.
22 ז. המלך וכהן משיח מביאין קרבן על שבועת העדות או
23 על שבועת בטוי או על טמאת מקדש וקדשיו כשאר
24 הדיוטות; שלא חלק הכתוב קרבן מלך מקרבן הדיוט
25 ומקרבן כהן משיח אלא במצוות שחייבים על שגגתן חטאת
26 קבועה, כמו שבארנו, אבל בקרבן עולה ויורד פלן שוים.
27 כבר בארנו בהלכות שבועות, אימתי יהיה חייב על שבועת
28 העדות ועל שבועת שגגת בטוי, ואימתי יהיה פטור עליהן;
29 ועל אי זה דרך יהיה חייב קרבנות הרבה כמנזן השבועות,
30 ועל אי זה דרך לא יהיה חייב אלא קרבן אחד. ובהלכות
31 מחסרי כפרה אבאר, באיזה דרך תתחייב היולדת והמצרע
32 קרבנות הרבה, ובאי זה דרך יתחייב כל אחד מהן קרבן אחד.
33 ח. כל המביא קרבן על הנדון בשגגה, אם היה אנוס -
34 פטור מן הקרבן. ואין צריך לומר שאר עבירות שאינו חייב
35 חטאת אלא על שגגתו, שאם היה אנוס - פטור.
36 ט. מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו וצריך להן - הרי
37 זה מביא שעירה ויחלל אותם המעות על השעירה ויהנה
38 בהן. וכן אם הפריש לשעירה ולקח כשבה - יהנה בהן.
39 י. הפריש מעות לבהמה והעני - יקח שתי תורים או
40 שני בני יונה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהם.
41 הפריש מעות לכני יונה או לתורים והעני - יביא
42 עשירית האיפה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהן.
43 וכן אם היה עני והפריש מעות לעשירית האיפה
44 והעשיר - יוסיף עליהן ויביא עוף. הפריש לעוף
45 והעשיר - יוסיף עליהן ויביא כשבה או שעירה. אפלו

46 היה מורישו גוסס - הרי זה עני עד שימות מורישו
47 ויירשנו.
48 יא. עשיר שהפריש כשבה או שעירה ונפל בה מום [והעני]
49 - אם רצה, יביא בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל
50 - לא יביא בדמיו עשירית האיפה, שאין לעוף פדיון.
51 יב. הפריש עשירית האיפה והעשיר: עד שלא קדשה בכלי
52 - הרי היא ככל המנחות, ותפדה ותאכל; ומשקדשה בכלי
53 - תעבר צורתה ותצא לבית השרפה.
54 יג. עשיר שהפריש קן למכרה ולקח בדמיה כשבה או
55 שעירה והעני - יביא קן זו, אף על פי שהיא קדשת דמים
56 שהיא נדחית. ולמה לא נדחית? מפני שדחוי מעקרו אינו
57 דחוי, והרי נראה קן זו לו עתה. עני שהקריב קרבן עשיר
58 - יצא, ועשיר שהקריב קרבן עני - לא יצא.

פרק אחד עשירי

59 א. שנוי יש בשגגת טמאת מקדש וקדשיו מה שאין כן
60 בשאר כריתות. שכל הכריתות, כיון ששגג ונדע לו בסוף
61 שחטא, אף על פי שלא היתה לו ידיעה בתחלה - הרי זה
62 חייב חטאת; אבל בטמאת מקדש וקדשיו - אינו מביא קרבן
63 עולה ויורד עד שתהיה לו ידיעה לטמא וידיעה לקדש או
64 למקדש בתחלה, וידיעה לטמא וידיעה לקדש או למקדש
65 בסוף, והעלם ביניהם. כיצד? נטמא ונכנס למקדש או אכל
66 קדש, ואחר כך נודע לו שנטמא ושהיה טמא בשעה שאכל
67 או שנוכנס, ושקדש היה זה שאכלו או מקדש היה זה שנוכנס
68 לו - הרי זה פטור מקרבן, עד שיידע שנטמא [ושזה קדש]
69 ושזה מקדש קדם שיפגס או קדם שיאכל. כיצד? נטמא
70 וידע שנטמא וידע שזה מקדש וזה קדש, ואחר כך נעלמה
71 ממנו הטמא ושכח שנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש,
72 והוא יודע שזה מקדש וזה קדש; או ששגג ושכח שזה
73 מקדש או שזה בשר קדש, והוא יודע שהוא טמא, ונכנס
74 או אכל; או ששגג או שכח שנטמא ושכח שזה בשר קדש
75 ושזה מקדש, ונכנס או אכל; ואחר כך נודע לו דברים
76 שנתעלמו ממנו - הרי זה מביא קרבן עולה ויורד בכל צד
77 וצד ממש מחלוקות אלו. ומנזין שדין שגגת מקדש וקדשיו
78 כך הוא? שהרי בשאר שגגות נאמר: בעשיתה אחת ממצות
79 ה' אשר לא תעשינה ואשם, או הודע אליו חטאתו אשר
80 חטא - כיון שידע בסוף, אף על פי שלא ידע בתחלה;
81 ובטמאת מקדש וקדשיו נאמר: ונעלם ממנו והוא ידע
82 ואשם. מאחר שנאמר ונעלם ממנו, מקלל שהיתה שם
83 ידיעה בתחלה, ונאמר והוא ידע. [ואשם] הא למדת, שהוא
84 צריך ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם ביניהם.
85 ב. נטמא וידע שנטמא [וידע שזה קדש וזה מקדש] אבל
86 לא ידע באי זה אב נטמא, ושכח שנטמא ואחר כך נכנס
87 למקדש או אכל קדש, ונודע לו אחר שנוכנס או אחר שאכל
88 באי זה אב נטמא - [הרי זה חייב קרבן]; אף על פי שלא

ידע בתחלה באי זה אב נטמא, הואיל וידע שהוא טמא -
 הרי היתה שם ידיעת טמאה בתחלה. אבל אם נעלמו ממנו
 הלכות טמאה, כגון שנטמא בכעדרה מן השרץ, וידע
 שהשרץ מטמא ולא ידע בשעור, ושכח שנגע בשרץ כלל
 ונכנס או אכל, ואחר כך נודע לו [שנגע] בכעדרה מן
 השרץ - הרי זה ספק אם חייב קרבן או פטור. וכן מי שלא
 ראה המקדש מזמיו ולא הבין מקומו, אם נטמא וידע
 שנטמא ונכנס למקדש, ולא ידע בתחלה שזהו מקומו שהרי
 לא ראהו מעולם, ואחר כך זכר הטמאה וידע שזה מקדש
 - הרי זה ספק אם ידיעה שיש מקדש בעולם ידיעה, או עד
 שידע מקומו תחלה. וראה לי, שאלו החיובים קרבן מספק
 - אינן מביאין קרבן, שמה כניסו חלין לעזרה. ואם תאמר:
 והלא חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת? מפני
 שהמביא אותה מחסר פפורים ואסור לאכל בקדשים עד
 שייביא בפרתו; אבל מי שאינו מחסר פפורים - אינו מביא
 קרבן מספק.

ג. מי שנטמא בעזרה - צריך שידע תחלה שנטמא ושהוא
 מקדש, ואם נעלם ממנו אחרי כן שנטמא והרי הוא זכור
 שזה מקדש, או שנעלם ממנו שזה מקדש ולא שכח
 שנטמא, או שנתעלמו ממנו זה וזה - כשידע לו יביא קרבן
 עולה ויורד. והוא שיששה בשעור, כמו שבארנו בהלכות
 ביאת מקדש.

ד. מי שטמא עצמו במזיד ולא שעה בשעור - הרי זה ספק,
 אם שעור השתחויה לאנוס בלבד או אף למזיד. ולפיכך,
 אם נעלם ממנו ויצא ולא שעה - אינו מביא קרבן. וכן אם
 תלה עצמו באויר עזרה - הדבר ספק, אם אויר עזרה כעזרה
 או אינו כעזרה.

ה. מי שנסתפק לו אם נכנס למקדש או אכל קדש בטמאה
 או לאו - אינו מביא אשם תלוי; שאין מביאין קרבן על
 לא הודע אלא בכרת שחייבין על שגגתו חטאת קבועה.

ו. מי שהיו לפניו שני שבילים, אחד טמא ואחד טהור, הלך
 בראשון וחזר והלך בשני, ובעת שהלך בשני שכח שהלך
 בראשון, ונעלמה ממנו טמאה זו ונכנס למקדש או אכל קדש
 - חייב. ואף על פי שלא היתה לו בתחלה ידיעה גמורה
 לטמאה אלא מקצת ידיעה, שהרי לא ידע שהלך בשני

שבילין שבהלוך שניהן יהא טמא בודאי, ואף על פי כן חייב
 חטאת, שמקצת ידיעה בכל ידיעה. הלך בראשון ונכנס
 למקדש או אכל קדש - פטור, מפני שהוא ספק טמא.
 ז. הנה שלישי ושביעי וטבל, ואחר שנכנס למקדש הלך
 בשני וחזר ונכנס למקדש - חייב; שהרי נכנס בשהוא טמא
 למקדש בודאי, או בפעם ראשונה או בפעם שניה. ואף על
 פי שכל ידיעה מהן ספק ידיעה היא, שהרי כל שביל מהן
 ספק הוא - כאן בטמאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה
 כידיעה.

ח. היה טמא ואמרו לו שנים: ונכנסת למקדש, והוא אומר
 להם: לא נכנסתי - נאמן ואינו מביא קרבן; שאם ירצה,
 יאמר מזיד הייתי. אמרו לו שנים: טמא היית כשנכנסת
 למקדש ובפנינו נטמאת וידעת שאתה טמא, אף על פי
 שהיה בין טמאה זו שמעידין בה ובין כניסתו למקדש ימים
 רבים, שאפשר לו שיאמר כבר טבלתי, הואיל והכחיש את
 העדים ואמר לא נטמאתי מעולם - הרי אלו נאמנים ומביא
 קרבן על פיהם. אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, קל
 וחמור שייביאוהו לידי קרבן הקל, שהרי הכחישו.

ט. טמאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחלה ולא היה
 לה ידיעה בסוף - שעיר של יום הכפורים הנעשה בפנים
 ויום הכפורים תולין, עד שידע לו ויביא קרבן עולה ויורד.
 ושאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף - שעיר
 הנעשה בחוץ ביום הכפורים ויום הכפורים מכפרין. ועל
 שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים
 ושעירי ראשי חדשים מכפרין. ועל זדון טמאת מקדש
 וקדשיו - פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר, אם היה
 המזיד מן הכהנים; ואם היה מן ישראל - דם שעיר הנעשה
 בפנים ויום הכפורים מכפר, שנאמר: וכפר על הקדש
 מטמאת בני ישראל.

יום רביעי ז' תשרי ה'תשע"ב

פרק שנים עשר

א. כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה, אם שגגו
 בית דין הגדול⁴ בהוראה והורו להתירו, ושגגו העם⁵

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה ושגג בת דין הגדול בהוראה. 2) משנה הוריות ח. "אין בית-דין חייבין עד שיראו דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". ולמדו זאת (בגמרא שם) בגזירה שווה "עליה - עליה", נאמר בשגגת הוראת בית-דין (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", ונאמר בפרשת עריות (שם יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערוותה עליה בחייה", מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ושגגת עבודה זרה שהורו בית דין ועשה העם על פיהם שאינה כתובה כאן, נלמדה (שם) בגזירה שווה אחרת - "מעני - מעני", נאמר כאן בשגגת הוראה באיסורים אחרים (שם ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'", ונאמר בשגגת הוראה בעבודה זרה (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", מה כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כמבואר למעלה, אף בשגגת עבודה זרה, אין חייבין אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, יצאו חיובק ונישוק שאין בהן כרת. ואם הורו בית דין להתיר בדבר שחייבין עליו אשם וודאי ועשו העם על פיהם, בית-דין פטורין, משום שבאשם וודאי נאמר (שם ה, א) "ונפש" ובית-דין אינם בכלל נפש. 3) אבל דבר שחייבים עליו קרבן עולה ויורד, אין בית דין חייבים להביא קרבן על שגגתם. ולמדו כן (בגמרא שם) בגזירה שווה: נאמר בחטאת של בית דין (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ואשמו", ונאמר בחטאת של יחיד (שם, כז) "ואם נפש אחת תחטא וגו' ואשם" - מה "ואשם" שנאמרה ביחיד - בחטאת קבועה, אף "ואשמו" שנאמר בבית דין - בחטאת קבועה. 4) של שבעים ואחד. 5) כלומר, רוב העם.

- 1 בפּוֹרְאֵתָן וְעָשׂוּ הָעָם וְהָם סוֹמְכִין עַל הוֹרְאָתָן⁶, וְאַחַר כֵּן
2 נוֹדַע לְבֵית דִּין שֶׁטָעוּ - הָרִי בֵּית דִּין חִיבִין לְהִבְיֵא קֶרְבֵּן
3 חֲטָאת עַל שִׁגְגָתָן בְּהוֹרְאָה⁸, וְאִם עַל פִּי שְׂלֵא עָשׂוּ הֵן
4 בְּעֶצְמָן מִצְטָה; שְׂאִין מִשְׁגִּיחִין עַל עֲשִׂית בֵּית דִּין כָּלֵל בֵּין
5 עָשׂוּ בֵּין לֹא עָשׂוּ, אֲלֵא עַל הוֹרְאָתָן בְּלִבְדָּה⁹. וְשֶׂאֵר הָעָם
6 פְּטוּרִין מִן הַקֶּרְבֵּן¹⁰, וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵם הָעוֹשִׂין, מִפְּנֵי שֶׁתָּלוּ
7 בְּבֵית דִּין¹¹. וְמָה הוּא הַקֶּרְבֵּן שֶׁמִּבִּיאִין עַל שִׁגְגָה זוֹ? אִם
8 בְּעִבּוּדָה וְזָה שִׁגְגָה וְהוֹרֵוּ¹² - מִבִּיאִין פֶּר לַעֲלֹלָה וְשֶׂעִיר
9 לְחֲטָאת מִכָּל שִׁבְט וְשִׁבְט¹³. וְקֶרְבֵּן זֶה הוּא הָאֹמֵר בְּפִרְשֵׁת
10 שְׁלַח לָהּ, שֶׁנֶּאֱמָר: וְהָיָה אִם מַעֲנִי הָעֲדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה¹⁴.
11 מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ, שֶׁבִּשְׁגָגָתָ עִבּוּדָה וְזָה הוּא מִדְּבָר¹⁵.
12 וְאִם בְּשֶׂאֵר כְּרִתוֹת שֶׁחִיבִין עַל שִׁגְגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה שִׁגְגָה
13 וְהוֹרֵוּ - מִבִּיא כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט פֶּר חֲטָאת. וְהוּא הָאֹמֵר
14 בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא, שֶׁנֶּאֱמָר: וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ¹⁶.
15 נִמְצְאָתָ לְמָד, שֶׁאִם שִׁגְגָה בֵּית דִּין הִגְדֹּל בְּהוֹרְאָה בְּעִבּוּדָה
16 וְזָה - מִבִּיאִין כָּל הַקָּהָל שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים¹⁷ עוֹלוֹת וְשְׁנֵים
17 עָשָׂר שְׂעִירִים חֲטָאוֹת. וְהֵם נִשְׁפָּרוֹת, וְהֵם נִשְׁהִי דָמָן וְנִכְנָס
- לְפָנֵים¹⁸. וְהֵם הַנִּקְרָאִין שְׂעִירֵי עִבּוּדָה וְזָה. וְאִם בְּשֶׂאֵר
הַמִּצְוֹת שִׁגְגָה - מִבִּיאִין שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים חֲטָאוֹת. וְהֵן
נִשְׁפָּרוֹת¹⁹, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָם נִכְנָס לְפָנֵים²⁰. וְכָל פֶּר מִזֶּה נִקְרָא
פֶּר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צָבוּר. שֶׁנֶּאֱמָר²¹: וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל - כָּל
קָהָל וְקָהָל; וְכָל שִׁבְט וְשִׁבְט קָרוֹי קָהָל²², שֶׁנֶּאֱמָר: וַיַּעֲמֵד
יְהוֹשֻׁפָט בְּקָהָל יִהּוּדָה²³. בֵּין שֶׁעָשׂוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאֵרֶץ
יִשְׂרָאֵל²⁴ עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁהוֹרֵוּ, בֵּין שֶׁעָשׂוּ רַב יִשְׂרָאֵל אִם
עַל פִּי שֶׁהֵן מַעֲוֵט מִנֵּן הַשְּׂבָטִים²⁵, בֵּין שֶׁעָשׂוּ רַב הַשְּׂבָטִים
אִם עַל פִּי שֶׁהֵן מַעֲוֵט כָּל יִשְׂרָאֵל²⁶ - מִבִּיאִין כְּמִנֵּן כָּל
הַשְּׂבָטִים, פֶּר לְכָל שִׁבְט וְשִׁבְט, וּבְעִבּוּדָה וְזָה פֶּר וְשֶׂעִיר
לְכָל שִׁבְט וְשִׁבְט, שֶׁאִם אֶלּוּ²⁷ שְׂלֵא חֲטָאוּ מִבִּיאִין²⁸ עַל יְדֵי
הַחוֹטְאִים²⁹. אֲפִלּוּ עָשָׂה שִׁבְט אֶחָד בְּלִבְדָּה וְהוּא רַב הַקָּהָל³⁰
- הָרִי כָּל הַצָּבוּר מִבִּיאִין שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים, וּבְעִבּוּדָה וְזָה
שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים וְשְׁנֵים עָשָׂר שְׂעִירִים.
ב. בֵּית דִּין שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָהֶן אִם שִׁגְגָה בְּהוֹרְאָה אוֹ לֹא שִׁגְגָה³¹
- אֵינֶן חִיבִין בְּאֶשֶׁם תְּלוּי³²; שֶׁנֶּאֱמָר³³: וְנוֹדַעַת הַחֲטָאת -
עַד שֶׁתִּדְּעַ וְאַחֲרָיָהּ כֵּן יִתְחַיְבוּ בְּקֶרְבֵּן³⁴, כְּמֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. בְּמָה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

6 של בית דין, אבל אם תולים בעצמם להיתר, אף שגם בית הדין הורו להתירו, חייב כל אחד ואחד מהעם קרבן חטאת בפני עצמו. (7) להלן בהלכה זו כתב רבינו שכל שבט ושבט מביא פר, ואם כן מה שכתב כאן ש"בית דין חייבין", היינו שביט דין חייבים להביא לכל שבט ושבט, או שכל שבט ושבט מביא בשביל בית דין (כסף משנה). (8) משנה שם ד: "הורו בית דין שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין (בית דין) פר". (9) בהוריות ג. אמרו שאם הורו בית דין ועשו הם ולא עשו רוב הקהל - שהם פטורים, ולמדו זאת ממה שנאמר (שם) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוות ה' וגו'", הרי שמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בבית דין. וסובר רבינו שמכאן יש ללמוד גם, שאם עשו רוב הקהל ובית דין לא עשו - שביט דין חייבים. (10) כלומר, פטורים מלהביא כל אחד ואחד קרבן יחיד. (11) שם ב: "יכול רוב ציבור שעשו בשגגת מעשה יהיו פטורין, שהרי בית דין מביאים עליהם פר [בהוראה] [והם פטורים - רש"י שם]". (12) שמואל לכונו לעבודה זרה בלי פישוט ידים ורגלים. (13) כרבי יהודה במשנה שם ד: שאם הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין י"ב שבטים י"ב פרים, ובעבודה זרה מביאין י"ב פרים וי"ב שעירים. (14) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". (15) לפי שנאמר (שם, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה", ואמרו (שם): "איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות הרי אומר זו עבודת כוכבים" (שכל המורה בה ככופר בכל התורה כולה). (16) "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת וגו'". (17) ואפרים ומנשה אינם נחשבים לשבטים נפרדים אלא לענין נחלה, אבל לא לדבר זה. (18) להוות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. "ולא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאות הקהל, דינן כדן פר העלם דבר, שהוא חטאת הקהל, לכל האמור בו: למתן דמים ולשריפה וכו'". (19) שנאמר (שם, כא) "והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו". (20) כמו שנאמר (שם, טז) "והביא הכהן המשיח מדם הפר (=פר העלם דבר של צבור) אל אהל מועד" ועוד נאמר (שם ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף". (21) כלומר, משום כך חייבין להביא מכל שבט ושבט. (22) לפיכך חייב כל שבט ושבט להביא קרבן. (23) וירושלים. הרי שגם שני שבטים (=יהודה ובנימין) נקראים "קהל". ואם כן מה שנאמר (בראשית מח, ד) "ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים", - אי אפשר לפרש שמעכשיו, עם לידתו של בנימין, שיהיו י"ב שבטים, יקראו "קהל", שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שגם שני שבטים נקראים "קהל", ועל כרחנו צריך לפרש שעכשיו נולד קהל, היינו שבט בנימין לבדו נקרא "קהל", הרי שבט אחד נקרא "קהל". (24) ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ, שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל". (25) כלומר, כשמספר אנשי חמשה שבטים הוא יותר גדול ממספר אנשי שבעת השבטים. (26) כרבי שמעון בן אלעזר בברייתא שם. אמר: "חטאו אישה שבטים והם רובו של קהל, או ז' (שהם רוב השבטים) אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין, ולמד זאת (שם) ממה שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה", שממשע אפילו מיעוט, מעיני ולא כל עיני, ונאמר עוד (שם, כו) "כי לכל העם בשגגה" הרי שרק כולו או רובו (שורבו ככולו, ראה נזיר מב). "הא כיצד? עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין". (27) השבטים. (28) קרבן. (29) כלומר, הם נגררים אחרי השבטים החוטאים ומתחייבים בקרבן על ידם. (30) שם: "איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת בית דין הגדול מי מיתני שאר שבטים או לא", ונפשטה הבעיא שם כי אף בשבט אחד, נגררים שאר השבטים להתחייב בקרבן, וברור הדבר כי המדובר באופן שהשבט הזה הוא רוב הקהל, שאם לא כן, אין כל ספק כי אינו גורר את שאר השבטים. (31) וכגון שהיו שם שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, והתירו אחת ואינם יודעים איזו התירו, שהרי גם ביחיד אין חיוב אשם תלוי אלא באופן שנקבע האיסור. (32) משנה שם ט. "אשם תלוי, היחיד והנשיא חייבין ומשיח ובית דין פטורין". (33) בקרבן צבור. (34) כלומר, לא חייבה תורה קרבן בבית

1 דְּכָרִים אֲמֹרִים שְׂבִית דִּין חֵיבִין וְאֵלּוּ הָעוֹשִׁים עַל פִּיהֶם
2 פְּטוּרִין מִן הַקֶּרֶן? כְּשֶׁהָיוּ הַמּוֹרִים בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁל
3 שְׂבָעִים וְאַחַד; וְיִהְיֶה רֹאשׁ יִשְׂכִּיָּה³⁵ עִמָּהֶן בְּהוֹרָאָה³⁶; וְיִהְיֶה
4 כֶּלֶן רְאוּיִין לְהוֹרָאָה³⁷; וְיִטְעֶנּוּ כֶּלֶן אוֹ רֶכֶן³⁸ בְּדָבָר זֶה שֶׁהוּרִי
5 בּוֹ; וְיִוְרוּ בְּפִירוּשׁ וְיֹאמְרוּ לָעֵם: מִתְּרִין אִתָּם לַעֲשׂוֹת³⁹, וְכֵן
6 אֵלּוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין, אִם אָמְרוּ לְאַחֲרִים: מִתְּרִים אִתָּם
7 לַעֲשׂוֹת⁴⁰; וְיַעֲשׂוּ כָל הַקֶּהֱלָ אוֹ רֶבּוּ⁴¹ עַל פִּיהֶם⁴²; וְיִהְיֶה
8 הָעוֹשִׁים שׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם וּמִדָּמִים שֶׁהִדְבָּר שֶׁהוּרִי בּוֹ בְּדַת
9 הוּרִי⁴³; וְיִוְרוּ לְבִטֵּל מִקְצַת וּלְקַיֵּם מִקְצַת, לֹא שֶׁיַּעֲקְרוּ כָּל
10 הַגּוֹף⁴⁴; וְכִשְׁיִדְעַע לָהֶם⁴⁵ יִדְעוּ גּוֹפּוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהוּרִי בּוֹ
11 בְּשִׁגְגָה⁴⁶. כָּכָל אֵלּוּ הַמֵּאֲרָעִים הוּא שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין חֵיבִין
12 בְּקֶרֶן וְהָעוֹשֶׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר. אָכֵל אִם חָסֵר אַחַת מִכָּל
13 אֵלּוּ הַדְּרָכִים - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן הַקֶּרֶן, וְכָל מִי
14 שֶׁשָּׁגַג וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

15 **א.** כִּיצַד אִם חָסֵר אַחַת מִכָּל הַדְּרָכִים שֶׁבִּאֲרָנוּ - יִפְטְרוּ בֵּית
16 דִּין וְיִתְחַיְבוּ הָעוֹשִׁים? הָרִי שֶׁהוּרִי בֵּית דִּין שֶׁל אֶחָד מִן
17 הַשְּׂבָעִים לָהֶם שֶׁחֲלָב הַקֶּבֶה מִתָּר, וְאֶכְלוּהוּ אֲנָשִׁי מְקוֹמָם
18 עַל פִּיהֶם - אוֹתוֹ בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֲכָל מִבֵּיא
19 חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ. וְכֵן אִם הוּרִי בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׂדֵם
20 הֶלֶב מִתָּר, וְלֹא הָיָה רֹאשׁ יִשְׂכִּיָּה עִמָּהֶן, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן
21 אֵינוֹ רְאוּיִין לְהִיטֵם מִמֶּנָּה בְּסִנְהֶדְרִין, כְּגוֹן שֶׁהָיָה גֵר אוֹ מִמְזֵר
22 אוֹ זֶקֶן אוֹ שֶׁלֹּא רָאָה בָּנִים וְכִיִּיצֵא בָּהֶן, וְעָשׂוּ הָעֵם עַל
23 פִּיהֶם וְאֶכְלוּ דָם הֶלֶב - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֲכָל
24 מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ. וּמִנֵּין שֶׁאֵין הַכְּתוּב מִדְּבַר
25 אֶלָּא בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ
26 וְגוֹמֵר. וּמִנֵּין שֶׁעַד שֶׁהָיוּ כֶּלֶן רְאוּיִין לְהוֹרָאָה? שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם
27 מַעֲיִנִי הַעֲדָה - עַד שֶׁהָיוּ לָהֶם כְּעֵינִים. וְלִהְיוֹן הוּא אוֹמֵר:
28 וְשִׁפְטוּ הַעֲדָה; מִה הַעֲדָה הָאֲמוּרָה בְּדִינִי נִפְשׁוֹת - כֶּלֶן
29 רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, אִף עֲדָה הָאֲמוּרָה בְּשִׁגְגָה זוֹ - עַד שֶׁהָיוּ
30 כֶּלֶן רְאוּיִין לְהוֹרָאָה. וְכֵן אִם הוּרִי, וְיִדְעַע אֶחָד מֵהֶן שֶׁטָּעוּ

32 וְאָמַר לָהֶם: טוֹעִים אַתֶּם, וְרַבּוּ עָלֶיךָ הַמַּתִּירִים וְהַתִּירוּ - הָרִי
33 בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם חֵיב לְהִבְיָא
34 חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל
35 יִשְׁגּוּ - עַד שֶׁיִּשְׁגּוּ כָּל הַסִּנְהֶדְרִין. יִדְעַע אֶחָד מִן הַסִּנְהֶדְרִין אוֹ
36 מִעוֹטָן שֶׁטָּעוּ הַמַּתִּירִין וְשִׁתְקוּ, הוֹאִיל וְהוּרִי וְלֹא הָיָה שָׁם
37 חוֹלֵק וּפְשָׁטָה הַהוֹרָאָה בְּרַב הַקֶּהֱלָ - הָרִי בֵּית דִּין חֵיבִין
38 בְּקֶרֶן, וְכָל שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר. וְאֵלּוּ שֶׁשִּׁתְקוּ, אִם עָשׂוּ
39 עַל פִּי אֵלּוּ שֶׁהוּרִי - הָרִי אֵלּוּ חֵיבִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא תָלוּ בְּבֵית
40 דִּין. וְכֵן אִם נִשְׁאָו וְנִתְּנוּ בְּדָבָר וְאָמְרוּ: דָּבָר זֶה מִתָּר הוּא,
41 וְלֹא הוּרִי לָעֵם וְלֹא אָמְרוּ לָהֶם: מִתְּרִין אִתָּם לַעֲשׂוֹת, וְשָׁמַע
42 הַשּׁוֹמֵעַ מִהֶן בְּעַת שֶׁנֶּאֱמְרוּ מִתָּר וְהִלֵּךְ וְעָשָׂה כְּפִי מַה שֶׁשָּׁמַע
43 - הָרִי כָּל הָעוֹשֶׂה חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין,
44 שֶׁהָרִי לֹא הוּרִי לָהֶם בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת. וְכֵן אִם הוּרִי וְעָשׂוּ
45 מִעוֹט הַקֶּהֱלָ עַל פִּיהֶם וְנִדְעָה הַשִּׁגְגָה - הָרִי בֵּית דִּין
46 פְּטוּרִין, וְאֵלּוּ הַמִּעוֹט שֶׁעָשׂוּ חֵיבִין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבֵּיא
47 חֲטָאתוֹ.

48 **ב.** וְהַסִּנְהֶדְרִין עֲצָמָן שֶׁעָשׂוּ בְּהוֹרָאָתָן - אֵינָן מִצְטָרְפִין לְרַב
49 הַקֶּהֱלָ, עַד שֶׁהָיוּ רַבִּים שֶׁעָשׂוּ חוּץ מִן הַסִּנְהֶדְרִין. עָשׂוּ רַב
50 אֲנָשִׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פִּיהֶם אִף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ הָעוֹשִׁים שֶׁבֵּט
51 אֶחָד, וְכֵן אִם עָשׂוּ רַב הַשְּׂבָעִים אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מִעוֹט הַקֶּהֱלָ
52 - בֵּית דִּין חֵיבִים, וְהָעוֹשִׁין פְּטוּרִין. כִּיצַד? הִיוּ יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ
53 יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַחַד, וְהָיוּ הָעוֹשִׁין בְּהוֹרָאָתָ בֵּית
54 דִּין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַחַד וְהָיָה כֶּלֶן בְּנֵי יְהוּדָה בְּלִבָּד, אוֹ
55 שֶׁהָיוּ הָעוֹשִׁים בְּנֵי שְׂבָעָה שְׂבָעִים כֶּלֶן אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן
56 מֵאָה אֶלֶף - הָרִי בֵּית דִּין חֵיבִין, וְכָל הָעוֹשִׁים עַל פִּיהֶם
57 פְּטוּרִין. וְאֵין מִשְׁגִּיחִין עַל יוֹשְׁבֵי חוּצָה לְאֶרֶץ, שֶׁאֵין קְרוֹי
58 קֶהֱלָ אֶלָּא בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְשֶׁבֵט מִנִּשְׂאָה וְאֶפְרַיִם אֵינָן
59 חֲשׂוּבִין כְּשֶׁנִּי שְׂבָעִים לְעִנְיָן הַזֶּה, אֶלָּא שְׁנֵיהֶם שֶׁבֵט אֶחָד.
60 **ג.** הִיוּ הָעוֹשִׁים מִרְבִּין בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמוֹעֲטִין בְּשַׁעַת
61 יְדִיעָה, אוֹ מוֹעֲטִין בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמִרְבִּין בְּשַׁעַת יְדִיעָה -
62 הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר שַׁעַת הַמַּעֲשֶׂה.
63 **ד.** הוּרִי בֵּית דִּין בְּחֲלָב מִן הַחֲלָכִים שֶׁהוּא מִתָּר, וְאָכֵל

דִּין אֵלּא באופן שנודע להם חטאתם, אבל באשם תלוי, שהוא בא על לא הודע החטאת, לא חייבה תורה. ובכהן משיח שלא נאמר "ונודעה החטאת" הוצרכו ללמוד מפסוק אחר. (35) מופלא שבסנהדרין. (36) כלומר: גם הוא יהיה עמהם בשגגתם. שאם לא יהיה מופלא של בית דין (=ראש ישיבה) שם (=עמהם בשגגת ההוראה) אין בית דין חייבין קרבן. (37) אבל אם היו בין הסנהדרין גר או ממזר וכו', שאינם ראויים להוראה - פטורין. (38) שם ג': דוחה הגמרא דברי ר' יונתן הסובר שאין חייבין עד שיוורו כולן, אלא אפילו הורו רובן והיתר שתקו בית דין חייבין, אבל אם אמר להם אחד מהן: טועים אתם, - בית דין פטורים. (39) אבל אם אמרו להם רק "מותרים אתם" ולא הוסיפו לומר גם "לעשות", הם פטורים, שלא נגמרה עדיין ההוראה. (40) כלומר, אין צורך שכל הקהל או רובו ישמע ההוראה מפי בית-דין [שאם לא כן למה הוצרכו להוציא את יושבי חוצה לארץ מכלל זה], אלא אפילו אם שומעים איש מפי איש כי בית דין פסק ואמר: "מותרים אתם לעשות" - כל העושים על פיהם (אם הם יושבי ארץ ישראל, או מצטרפים לקהל לחייב בית דין קרבן. (41) משנה שם ד': "הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובו על פיהם מביאין פרי", שהרי בכל התורה כולה קיימא לן רובו ככולו. (42) כלומר, הם תולים את מעשיהם בהוראת ההיתר של בית דין הגדול. (43) אבל אם ידעו שבית דין טעו, אלא שחשבו שאף על פי כן מצוה לסמוך על ההוראה - חייב כל אחד ואחד קרבן בפני עצמו. ואם ידעו שאסור לסמוך על ההוראה זו, ובכל זאת עשו, הרי הם מזידין, ופטורים מקרבן. (44) [והשמט רבינו שצריך שהיה בדבר שאינו מפורש בתורה, שכל הטועה בדבר המפורש בתורה הרי הוא כעוקר כל הגוף, ואם כן הוא בכלל מה שכתב "ויורו לבטל מקצת וכו' לא שיעקרו כל הגוף"]. (45) ששגגו. (46) ברייתא שם ה'. "תנו רבנן ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת", ולא שידעו החוטאין". (1) יבאר שישנם אופנים שיפטרו בית-דין ויתחייבו העושים.

פיצד? שגגו והורו שמתר להשתחוות לעבודה זרה, או
 שמתר להוציא מרשות לרשות בשבת, או שמתר לבוא על
 שומרת יום כנגד יום - הרי אלו כמי שאמרו: אין שבת
 בתורה, או אין עבודה זרה בתורה, או אין נדה בתורה,
 שעקרו כל הגוף, ואין זו וכיוצא בזה שגגת הוראה אלא
 שכתה. לפיכך פטורין מן הקרבן, וכל העושה על פיהן חייב
 חטאת בפני עצמו. אבל אם טעו והורו ואמרו: המוציא
 מרשות לרשות הוא שחייב, שנאמר: אל יצא איש ממקומו,
 אבל היוזק או המושט מתר, או שעקרו אב מאבות
 מלאכות והורו שאינה מלאכה - הרי אלו חייבין. וכן אם
 טעו ואמרו: המשתחוה לעבודה זרה בפשוט ידים ורגלים
 הוא החייב, שנאמר בו: לא תשתחוה לאל אחר, אבל הכורע
 על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו הרי הוא מתר - הרי אלו
 חייבין. וכן אם טעו ואמרו: הבא על שומרת יום כנגד יום
 שראתה דם ביום הוא חייב, שנאמר: כל ימי זוכה, אבל
 ראתה בלילה מתר לבוא עליה; וכן אם הורו ואמרו, שמי
 שפרשה אשתו נדה בשעת תשמיש מתר לפרש ממנה
 כשהוא מתקשה - הרי אלו חייבין. וכן אם טעו ואמרו,
 שהאוכל דם שייצא בשעת שחיטה הוא החייב, אבל האוכל
 דם הלב מתר - הרי אלו חייבים. וכן כל כיוצא בטעויות
 אלו, אם הורו בהן ועשו רב הקהל על פיהן - פטורין, ובית
 דין מביאין קרבן על שגגתן.

ג. הורו בית דין שייצא השבת, לפי שנתפסית החמה ודמו
 ששקעה חמה, ואחר כך זרחתה - אין זו הוראה אלא טעות,
 וכל שעשה מלאכה חייב, אבל בית דין פטורין. וכן אם
 התירו בית דין אשת איש להנשא, לפי שהעידו בפניהם
 שמת בעלה, ואחר כך בא בעלה - אין זו הוראה אלא
 טעות, והאשה ובעלה האחרון חייבין חטאת על שגגתן. וכן
 כל כיוצא בזה.

ד. בית דין שהורו בשגגה ושכחו עצמו של חטא שהורו בו,
 אף על פי שהן יודעים בודאי שחטאו בשגגה, ואף על פי
 שהעם מודיעין אותן ואומרים להן: כך וכך הוריתם לנו -
 הם פטורין, והעושים על פיהם חייבין בפני עצמן; שנאמר:
 ונודעה החטאת אשר חטאו עליה - לא שידיעו אותו
 החוטאים. פיצד? שגגו והתירו חלב שעל גבי הקבה
 ואכלוהו רב העם, ואחר שידעו ששגו בהוראה ושהתירו
 דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה ונסתפק
 להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הדמים התירו -
 הרי אלו פטורין, וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה.

ה. בית דין שהורו בשגגה ונודעה להם שגגתן, בין
 שהביאו כפרתן בין שלא הביאו, כל העושה כפי הוראתן
 שפשטה ברכ הצבור מאחר שידעו - הרי זה מביא אשם
 תלוי; הואיל והיה לו לשאל בכל עת על דברים שנתחדשו
 בבית דין ולא שאל - הרי זה כמי שנסתפק לו אם חטא
 או לא חטא. במה דברים אמורים? במי שהיה עם בית דין

מעות הקהל על פיהם, ונודע להם שחטאו וחרזו בהן,
 ואחר כך הורו שעבודה זרה פלונית מתרת, ועבד אותה
 עבודה זרה מעוט אחר על פיהם, וכשיצטרפו האוכלים
 לעובדים יהיו רב - הרי אלו מצטרפין, אף על פי שהיתה
 להן ידיעה בינתיים. במה דברים אמורים? בשניה המורה
 בית דין אחד; אבל אם מת בית דין שהורה תחלה, ועמד
 אחר והורו - אין אלו מצטרפין לאלו.

ה. אפלו הורו שני בתי הדינים בדבר אחד, כגון חלב וחלב
 או דם ודם. וכן אם לא היו העושים שוגגין על פי ההוראה
 - הרי בית דין פטורין, וכל העושים חייבין. פיצד? הורו
 בית דין לאכל חלב הקבה בלוי, וידע אחד מן הקהל שטעו
 ושחלב הקבה אסור, ואכלו מפני הוראתן, שהיה עולה על
 דעתן שמצוה לשמע מבית דין אף על פי שהם טועים -
 הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו, ואינו
 מצטרף למגין השוגגים על פיהם. במה דברים אמורים?
 בשניה זה שידע שטעו חכם או תלמיד שהגיע להוראה;
 אבל אם היה עם הארץ - הרי זה פטור, שאין ידיעתו
 באסורין ידיעה ודאית, ומצטרף לכלל השוגגים על פיהם.
 וכן אם לא ידע שטעו, ונתפון לאכל שמן וחלב, ואכל חלב
 הקבה שהתירוהו, והוא לא ידע שהוא חלב הקבה - הרי
 זה חייב; מפני שאכילתו מפני שגגתו, לא מפני ההוראה.
 ואינו מצטרף למגין השוגגים על פיהם, שנאמר: לכל העם
 בשגגה - עד שתהיה שגגה אחת לכל. וכן אם תלה בעצמו
 ואכל חלב הקבה שהורו להתירו לא מפני הוראתן אלא
 מפני שהוא מתר בידעתו - הרי זה חייב חטאת קבועה בפני
 עצמו. זה הכלל: כל התולה בבית דין - פטור, והוא שיהיו
 שם כל הדרכים שמיניו; וכל החייב בפני עצמו - אינו
 מצטרף לרב השוגגים.

ו. הורו בית דין להתיר דבר האסור בידון, ועשו הקהל על
 פיהם בשגגה - בית דין פטורין מן הקרבן, מפני שהן
 מזידין, וכל אחד ואחד מן העושים על פיהם חייב קרבן
 בפני עצמו, מפני שהוא שוגג. הורו בית דין בשגגה, וידעו
 הקהל שטעו ושאין ראוי לקבל מהן, ואף על פי כן עשו
 הקהל על פיהם - אלו ואלו פטורין מן הקרבן. בית דין
 פטורין - שהרי לא עשו הקהל מפני הוראתן שהטעו;
 וכל העושים פטורין מן הקרבן - מפני שמזידין הם, שהרי
 ידעו שטעו ושאין ראוי לעשות.

פרק ארבעה עשר

א. בית דין ששגגו והורו לעקר גוף מגופי תורה, ועשו כל
 העם על פיהם - בית דין פטורין, וכל אחד ואחד מן העושים
 חייב חטאת קבועה; שנאמר: ונעלם דבר - ולא כל הגוף.
 ב. לעולם אין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים
 מקצת בדברים שאינן מפרשין בתורה ומבארים, ואחר כך
 יהיו בית דין חייבין בקרבן, והעושים על פיהם פטורין.

1 במדינה; אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת, אף
2 על פי שפעה אחר שידעו - פטור, מפני שתלה בהן והרי
3 אי אפשר לו לשאל. ולא עוד, אלא הנבקה לצאת, אף על
4 פי שעדין לא יצא לדרכו, ועשה על פיהם מאחר שידעו -
5 הרי זה פטור.

יום חמישי ח' תשרי ה'תשע"ב

פרק חמשה עשר

8 א. כבר בארנו, שכל שגגה שההדיוט מביא עליה חטאת
9 הקבועה בשפה או שיערה, אם שגג בה הנשיא - מביא
10 שיער², ואם שגג בה כהן משיח³ - מביא פרה⁴. במה דברים
11 אמורים שבהן משיח מביא פרה על שגגתו? כשטעה
12 בהוראת עצמו⁵, ועשה מעשה בשגגת הוראתו⁶ לבדה⁷.
13 והוא שיהיה חכם מפלא⁸. שנאמר: אם הבהן המשיח יחטא
14 לאשמת העם - הרי משיח בצבור: מה הצבור, שהן בית
15 דין, אינן חייבין בקרבן עד שיהיו חכמים ראויין להוראה,
16 ויטעו בהוראה, ויעשו העושים על פיהם, ויורו לבטל
17 מקצת ולקיים מקצת, כן המשיח בכל הדרכים האלו⁹.
18 ב. כיצד¹⁰? כהן משיח שטעה בהוראה לעצמו ודמה
19 שהזריק מרשות לרשות בשבת מתרי¹¹, וזרק מרשות לרשות
20 והוא תולה בהוראתו לעצמו - כשידע לו חטאו יביא פרה

לחטאת. אבל אם לא תלה בהוראתו, אלא שגג וזרק
בשגגה, או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מפלא¹², או
שעקר כל הגוף בהוראתו¹³ לעצמו, או ששגג בהוראתו
לבטל מקצת, ולא עשה והוא סומך על הוראתו, אלא עשה
בשגגה אחרת¹⁴, או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה¹⁵ -
הרי זה פטור מקרבן כלל; שדינו להוראת עצמו כדין הקהל
להוראת בית דין לכל דבר. הורה לעצמו ושכח מאי זה
טעם הורה, ובשעת מעשה אמר: הריני עושה על דעת
ההוראתי - הרי זה מביא פרה חטאת¹⁶.

ג. הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת בעבודה
וזה¹⁷ ועשה כפי הוראתו - הרי זה מביא שיערה
בהדיוט¹⁸. והוא שישגג בהוראה¹⁹, כמו שבארנו. שאין
הכהן המשיח חייב קרבן אלא בהעלם דבר בהוראה עם
שגגת המעשה בצבור; אבל אם שגג במעשה בלבד בלא
הוראה, בין בעבודה וזה בין בשאר מצות - אינו מביא
קרבן כלל²⁰.

ד. הורה הכהן המשיח עם בית דין²¹, ושגג הוא וזהם
בהוראה, אף על פי ששגג²² על פי ההוראה הזאת שטעו
בה²³, הואיל ולא סמך²⁴ בשעת מעשה על הוראתו לבדה
אלא על הוראתו עם הוראת בית דין²⁵ - הרי זה פטור ואין
צריך להביא כפרה בפני עצמו²⁶. אלא אם היה בית דין
מביאין קרבן - מתכפר לו בכלל הצבור²⁷; ואם היה

(1) יבאר אימתי יהיה חייב הכהן המשיח פרה על שגגתו, וכהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו עם המעשה. (2) נאמר (ויקרא ד, כב-כג) "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שיער עזים וזכר תמים". (3) "כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ולא המרובה בבגדים". (4) שנאמר (שם ו, ג) "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב וגו' פרה בן בקר תמים לה' לחטאת". (5) שהורה לעצמו בטעות כי דבר זה מותר. (6) משנה הוריות ו: ו: "הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פרה וכו' שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לציבור, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, וכן המשיח". ודבר זה נלמד (שם ו: 1) ממה שנאמר בכהן משיח (שם) "לאשמת העם", הרי משיח כציבור, אבל אם לא הורה לעצמו להתיר אלא שגג ועשה בלי הוראתו להתיר, אינו מביא כלל קרבן. (7) שאם הורה עם בית דין, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה - הרי זה פטור. (8) אבל אם אינו מופלא אין הוראתו מועיל. ומופלא הוא שהוסמך להוראה, כמו מופלא שבבית דין אצל זקן ממרא, אבל לא צריך שיהיה ראש ישיבה כמו במופלא שבבית דין שבמשנה ד: "או שלא היה מופלא של בית דין". (9) עניין "שיבטל מקצת ויקיים מקצת". וברור כי אינו חייב בדבר שאין הצדוקים מודים בו, כדין הצבור. וכן נראה מדברי רבינו להלן (הלכה ב). שהדגים רק בזרק מרשות לרשות, ולא במוציא מרשות לרשות. (10) חייב כהן משיח להביא פרה לחטאת. (11) אבל אם הורה שהמוציא מרשות לרשות בשבת מותר - אינה הוראה, כמפורש למעלה. (12) שם ז. שהוראתו אינה כלום. (13) משנה שם. "שאיין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח". (14) כלומר, הורה להתיר חלב הקיבה, ועכשיו רוצה לאכול שומן של היתר ונתחלף לו ואכל בשוגג חלב הקיבה. (15) וכגון שידע שהתיר במזיד מטעם שאינו נכון, וכשבא מעשה לידו שכח וזדונו וסבר שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר. (16) משנה שם "שוגג ועשה שוגג מביא פרה", ובגמרא שם: "אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי". (17) במשנה שם "שאיין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת". (18) ברייתא (שם): "דתנאי משיח בעבודת כוכבים וכו' ושיוורין שבשעירה וכו' מנלן דאמר קרא (במדבר טו, כז) ואם נפש אחת - אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם נפש אחת הן". (19) משנה שם. "איין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה ולא במעשה וכו'". (20) "תנו רבנן ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ (ויקרא ד, כז) - פרט למשיח וכו' שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פרה, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה, תלמוד לומר מעם הארץ - פרט למשיח". (21) כלומר, הורה בית דין בשוגג להתיר וגם הכהן המשיח הצטרף עמהם בשוגג בהיתר זה. (22) הקהל וכן הכהן המשיח. (23) הכהן המשיח ובית-הדין. (24) הכהן המשיח. (25) היינו, שהיה אחד מהסנהדרין או שעל כל פנים ידע מהוראת בית דין. אבל אם לא ידע כלל מהוראת בית דין חייב קרבן בפני עצמו. (26) שזה נחשב לשגגת מעשה לבד בלי שגגת הוראה ואינו מחוייב. (27) משנה

- 1 העושים הם המביאים קרבן²⁸ - הוא אינו מביא קרבן,
2 שהרי אין צריך פפרה בפני עצמו²⁹.
3 ה. הורה עם בית דין בשגגה, ושגגו הם בדם והוא בחלב
4 - אינו מתכפר לו עם הצבור, אלא מביא פר לעצמו.
5 ו. כהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו, שהיא שגגת
6 הוראה עם המעשה, או לא שגג אותה - אינו מביא אשם
7 תלוי, מפני שהוא בה צבור³⁰ שאין מביאין אשם תלוי
8 על לא הודע של שגגת הוראה. אבל הנשיא, אם נסתפק
9 לו אם חטא או לא חטא - מביא אשם תלוי כשאר
10 ההדיוטות, מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו³¹. אי זהו
11 נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות מאדם
12 מישאאל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו³². בין
13 שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל. ואם היה מלכים
14 רבים ואין אחד מהן עובד את חברו - כל אחד ואחד מהן
15 מביא שעיר עזים על שגגתו³³. ואי זהו כהן משיח? זה כהן
16 גדול שנמשח בשמן המשיח, לא המרבה בבגדים³⁴.
17 ז. כהן גדול שנמשח בשמן המשיח ועבר מעבודתו מפני
18 מום או זקנה³⁵ וכיוצא בהן³⁶ וחטא בשגגה זו³⁷ - מביא פר
19 על שגגתו. לפי שאין בין כהן משיח המשיח לכהן משיח
20 שעבר אלא פר יום הכפורים³⁸ ונשיית האיפה של כל
- 1 יום³⁹, שאין מקריב אותן אלא כהן המשיח בכהנה גדולה;
2 אבל פר הבא על כל המצוות - שנים הם בו.
3 ח. נשיא שעשה⁴⁰ עם הצבור בהוראת בית דין⁴¹ - הרי זה
4 מתכפר לו בכלל העם⁴². שאם היה בית דין הם שהקריבו על
5 שגגתו⁴³ - כל העם והמלך פטורין מן הקרבן, כמו שבארנו;
6 ואם היה העושים על פי בית דין הם שחייבין בקרבן⁴⁴, והיה
7 המלך מן העושים - הרי זה מביא שעיר; ששעיר נשיא
8 במקום כשפה או שעירה של הדיוט הוא עומד⁴⁵.
9 ט. נשיא שצטרע - עבר מנשיאותו⁴⁶, ונשיא שעבר
10 מנשיאותו - הרי הוא כהדיוט⁴⁷. חטא כשהיה נשיא ועבר
11 מגדלתו - הרי זה מביא שעיר; שנאמר: על חטאתו אשר
12 חטא⁴⁸ - לפשת חטאתו הוא מביא.
13 י. כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו, אף על פי
14 שלא נודע להם אלא אחר שנתמנו - הרי אלו כהדיוט;
15 שנאמר: אשר נשיא יחטא, אם הכהן המשיח יחטא - עד
16 שיחטא כשהוא נשיא וכשהוא משיח. לפיכך, אם אכל ספק
17 חלב כשהוא הדיוט⁴⁹, ונודע לו על ספקו אחר שנתמנה
18 להיות כהן גדול⁵⁰ - הרי זה מביא אשם תלוי⁵¹. אבל חצי
19 זית חלב כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא בהעלים
20 אחת, או שאכל חצי זית כשהוא נשיא⁵² וחצי זית אחר

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

שם ז. "הורה עם הצבור (=בית דין) ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". ובבביתא שם נלמד ממה שנאמר בכהן משיח (ויקרא שם, ג) "על חטאתו אשר חטא", הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. (28) כגון שלא עשו רוב הקהל, שכל אחד ואחד מביא קרבן יחיד לעצמו. (29) שהרי זה כשגג במעשה בלבד בלי הוראה. (30) כלומר, דינו בזה כדון הציבור. (31) והרי הוא בכלל מה שנאמר "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" - מי שחטא בשגגה, חייב. (32) משנה שם י. "איוהו נשיא זה מלך שנאמר (שם ד, כב) מכל מצוות ה' אלוהיו - שאין על גביו אלא ה' אלוהיו". (33) בביתא שם: "מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאין לעצמם ואלו מביאים לעצמם" וביארו שם בגמרא: "התם לא כיפי אהרדי" (מלך ישראל ומלך בית דוד אינם שולטים אחד על השני). (34) משנה שם. "ואיוהו המשיח המשוה בשמן המשיח לא המרובה בבגדים". "ומרובה בגדים הוא שלא נמשח בשמן המשיח אבל לבש שמונה בגדים ובלבשו אותם נתרבה על שאר הכהנים וכו' וכן היו כהני בית שני, שנעדר בו שמן המשיח". כי יאשיהו המלך גזז את צלוחית שמן המשיח. (35) שהוא פסול לעבודה. (36) משנה שם ט: "משיח שעבר ממשיחתו ואחר כך חטא וכו' מביא פר" ובגמרא שם י. למדו זאת ממה שנאמר (שם, ג) "והקריב על חטאתו", מלמד שמביא חטאתו משעבר, ומפרשה רבינו גם בעבר מחמת מום, שכן אמרו שם יב: "בעא מיניה רבה מרב נחמן משיח שנצטרע מהו באלמנה, מידחא דחי או מיפטר פטר (פירוש: מידחא דחי מדברים שאי אפשר לקיימן כשהוא מצורע, אבל איסור אלמנה וכיוצא בה שאפשר לקיימה לא מידחא, או דילמא מפטר פטור מכל דין כהונה לגמרי והרי הוא מותר באלמנה, תוספות הרא"ש) - תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קרי, עבר מחמת מומין מניין (=שאסור בבבבבב) תלמוד לומר והוא". וסובר רבינו שהוא הדין לכל דיני כהונה גדולה. (37) שחייבו עליה כהן המשיח, בפר. (38) הוא הנאמר בויקרא טז, ג "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה". (39) זהו מנחת חבתי כהן גדול שמביא כל יום שנאמר (שם ו, יג-טו) "זה קרבן אהרן ובניו וגו' עשירית האיפה סולת מנחה תמיד מחציתה בבוקר ומחציתה בערב וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חק עולם". (40) עבירה בשוגג. (41) שהורו בית דין בשוגג להתיר דבר האסור. (42) בקרבן פר העלם דבר של ציבור שחייבין בית דין להביא מכל שבט ושבט. בביתא שם ז. "נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". (43) וכגון שחטאו רוב הקהל וכו'. (44) וכגון שחטאו רק מיעוט הקהל וכו'. (45) שנאמר (שם ד, כב-כג): "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים". (46) בביתא וגמרא שם י. "תנו רבנן, אשר נשיא יחטא (שם, כב) וכו' - פרט לנשיא שנצטרע שנאמר (מלכים-ב טו, ה) (וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשי וייתם בן המלך על הבית". ומדקאמר בבית החפשי מכלל דעד השתא עבד הווה", כלומר, נעשה חפשי מגדלותו, שכשהיה מלך היה כעבד, שהשררה היא כעבדות, שמוטל עליו עול ציבור. (47) במשנה שם ט: "וכן הנשיא שעבר מעבודתו, ואחר כך וכו' כהדיוט" ובגמרא שם י. נלמד ממה שנאמר (שם) "אשר נשיא יחטא", כשהוא נשיא, אבל לא כשהוא הדיוט. (48) פסוק זה לא נאמר בנשיא, אלא בכהן משיח, וממנו למדו (שם י) שכהן משיח שעבר ואחר כך חטא גם כן מביא פר. (49) שאם אכל אחר שנתמנה לכהן גדול, אינו מביא אשם תלוי. (50) כתב רק כהן גדול, שהרי המלך מביא אשם תלוי גם אם אכל אחר שנתמנה. (51) כיוון שהלכה כחכמים שהולכים אחר זמן החטא, פשוט הוא שמביא אשם תלוי. (52) [כאן נקט "נשיא" בדווקא, אבל בכהן משיח בוודאי מצטרף ומביא פר, שהרי גם אם אכל כזית לאחר שעבר - מביא פר, כמפורש למעלה בהלכה י].

1 שְׁעָבָר - אינו מצטרף ופסו⁵³. אכל חצי זית כשהוא הדיוט,
2 ונתמנה ועבר, ואכל חצי זית כשהוא הדיוט - הרי זה ספק
3 אם מצטרף או כפר הפסיקה הנשיאות⁵⁴.
4 סליקו להו הלכות שנגות בסיעתא דשמאי

הלכות מחסרי כפרה

6 יש בכללן ארבע מצות עשה, וזה הוא פרט: (א) שתקריב
7 הנזבה בשתטהר קרבן. (ב) שתקריב היולדת בשתטהר
8 קרבן. (ג) שיקריב הנזב כשיטהר קרבן. (ד) שיקריב מצרע
9 כשיטהר קרבן. ואחר שיקריבו קרבנותיהן תגמר טהרתן.
10 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

12 א. ארבעה הן הנקראין מחסרי כפרה: הנזבה, והיולדת,
13 והנזב, והמצרע. ולמה נקראו מחסרי כפרה? שכל אחד מהן,
14 אף על פי שטהר מטמאתו וטבל והעריב שמשו, עדין הוא
15 חסר, ולא גמרה טהרתו כדי לאכל בקדשים עד שביא
16 קרבנו, וקדם שביא כפרתו אסור הוא לאכל בקדשים, כמו
17 שבארנו בפסולי המקדשין.

18 ב. גר שמל וטבל ועדין לא הביא קרבנו, אף על פי שהוא
19 אסור לאכל בקדשים עד שביא קרבנו - אינו ממחסרי
20 כפרה; שנקרבנו עקבו להיות גר גמור ולהיות ככל כשרי
21 ישראל, ומפני זה אינו אוכל בקדשים שעדין לא נעשה
22 ככשרי ישראל, וכיון שביא קרבנו ונעשה ישראל כשר
23 אוכל בקדשים. הביא פרידה אחת בשחרית - אוכל
24 בקדשים לערב, וביא פרידה שניה. שנקרבנו של גר עולת
25 בהמה או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן עולה, כמו
26 שבארנו במעשה הקרבנות.

27 ג. הנזב והנזבה - קרבן כל אחד מהן שתי תורים או שני בני
28 יונה, אחד עולה ואחד חטאת. והיולדת - קרבנה כבש עולה
29 וכן יונה או תור חטאת. ואם אין ידה משנת - מביאה שתי
30 תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת. והמצרע
31 - קרבנו שלשה כבשים, אחד עולה ואחד אשם וכבשה
32 לחטאת. ואם אין ידו משנת - מביא קן, אחד עולה ואחד
33 חטאת, וכבש לאשם.

34 ד. הנזב והנזבה והמצרע - מביא כל אחד משלשתן כפרתו
35 ביום השמיני לטהרתו; שכל אחד מהן סופר שבועה ימי
36 טהרה, וטובל ביום השביעי ומעריב שמשו, ומקריב
37 קרבנותיו ביום השמיני.

38 ה. היולדת אינה מביאה קרבנה ביום ארבעים לזכר או
39 ביום שמונים לנקבה, אלא מערבת שמשו ומביאה קרבנה
40 למחר, שהוא יום ארבעים ואחד לזכר ויום שמונים ואחד
41 לנקבה. והוא היום שנאמר בו: ובמלאת ימי טהרה לבן או

42 לבת תביא וגומר. ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת - לא
43 יצאת. אפילו הביאה על ולדות הראשונים בתוך ימי מלאת
44 של ולד זה - לא יצאת. עברו ימים אלו ולא הביאו כפרתן
45 - הרי אלו מקריבין כפרתן לאחר זמן. וכל זמן שלא
46 הקריבו חטאתם אסורים לאכל בקדשים, אבל העולה
47 (והאשם) אינן מעפכין. כפר בארנו במעשה הקרבנות, שכל
48 מחיבי קרבן אין מקריבין על ידן אלא מדעתן, חוץ
49 ממחסרי כפרה שאין צריכין דעת בעלים, שהרי אדם מביא
50 קרבן על פניו ובנותיו הקטנים אם היו מחסרי כפרה
51 ומאכילן בובכים.

52 ו. אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלשה ימים זה אחר זה
53 בלא עת נדתה. וזו היא זבה גדולה, שצריכה ספירת שבועה
54 וחיבת קרבן. וכבר בארנו בענין הנדה, אימתי תהיה
55 האשה זבה בדמים שתראה, ואימתי לא תהיה זבה אלא
56 נדה או טהורה, ומתי תהיה ספק זבה. כל מקום שאמרנו
57 שהיא זבה וסופרת שבועה - הרי היא חיבת להביא קרבן
58 וחטאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שהיא ספק זבה - הרי
59 זו מביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת; שפכר בארנו,
60 שחטאת העוף הבאה על הספק תשרף. ושם בארנו, מה
61 תלד האשה או מה תפיל ותהיה טמאה לדה, ומה תלד או
62 תפיל ולא תהיה טמאה לדה. וכל מקום שאמרנו שהיא
63 טמאה לדה - הרי זו מביאה קרבן וחטאתה נאכלת, וכל
64 מקום שאמרנו שאינה טמאה לדה - הרי זו פטורה מן
65 הקרבן.

66 ז. האשה שלא החזקה עברה והפילה ולא ידעה מה הפילה,
67 אם גפיל שחיבת עלי קרבן או דבר שאינה חיבת עלי קרבן
68 - הרי זו ספק יולדת, ומביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת.
69 וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים, גפיל אחד ראוי להקריב
70 עליו והנפל האחר פטורה עלי, ואין אחת מהן מפרת נפלה
71 - כל אחת משתייהן מביאה קרבן מספק, ואין חטאת אחת
72 משתייהן נאכלת. שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת,
73 שמה אינה חיבת ונמצאת חטאת זו חלין שנשחטו בעורה
74 שהן אסורין בהנאה, כמו שבארנו בהלכות שחיטה.

75 ח. אחת היולדת ואחת המפלת ולד אחד או ולדות הרבה
76 - הרי זו מביאה קרבן אחד לכלן. והוא שתלד כלן בתוך
77 ימי מלאת. אבל אם הפילה אחר ימי מלאת - מביאה אף
78 על השני. ביצד? ילדה נקבה - כל נפלים שתפיל מיום
79 הילדה עד סוף יום שמונים הרי הן נחשבין עם הנולד
80 הראשון, ובאלו ילדה תאומים זה אחר זה, ואינה מביאה
81 אלא קרבן אחד. הפילה גפיל ביום שמונים ואחד ומיום אחד
82 ושמונים והלאה, אם היא ראויה לקרבן - הרי זו מביאה
83 עליו בפני עצמו. ילדה נקבה ולאחר ששים או שבועים יום
84 הפילה נקבה שניה - כל גפיל שתפיל בתוך שמונים של

ובקפיצה, בחלי ובמראה ובהרהור. כיצד? אכל ואכילה גסה
או שתה הרבה, או שאכל או שתה אכלין או משקין
המביאין לידי שכבת זרע, או שנשא משוי כבד, או שקפץ
ממקום למקום, ובכלל דבר זה אם הפה על גבו, או שהיה
חולה, או שראה אשה והתאנה שכבתה, או שהרהר בעסקי
בעילה אף על פי שלא הרהר בכעילת אשה שהוא מכירה,
אם קדם אחד מכל אלו וראה ראיה של זוב - תולין בו
ואינו מטמא.

ג. הרואה קרי - אינו מתטמא בזוב מעת לעת; שראיה זו
של זוב מחמת שכבת זרע היא. וכן למראה ולהרהור תולין
בהן מעת לעת. אבל למאכל ולמשפה ולקפיצה ולמשא -
תולין בהן כל זמן שמצטער.

ד. מי שפול ואחר כך ראה זוב, בין עובד כוכבים בין
ישׂראל - תולין במילה כל זמן שמצטער. עובד כוכבים
שראה קרי ואחר כך נתגר - מטמא בזיבה מיד, ואין תולין
לו מעת לעת. קטן - אין תולין לו לא במראה ולא בהרהור,
שאין לקטן מראה והרהור המביא לידי זוב. לפיכך בודקין
אותו בחמשה דרכים בלבד.

ה. וכשם שתולין לקטן בחליו, כך תולין לו בחלי אמו,
אם היה יונק ממנה או צריך לאמו. במה דברים אמורים
שבודקין את הזב בדרכים אלו? בראיה שניה של זוב, שבה
יעשה זב כמו שיתבאר. אבל ראיה ראשונה, אפלו ראה
אותה באנס וראיה שניה מחמת פשו - הרי זה טמא
טמאת זיבות; ואף על פי כן בודקין אותו בראשונה, כדי
למנות בה שלש ראיות לחיבו קרבן. ראיה שלישית - אין
בודקין אותו בה, אלא אפלו ראה אותה מחמת אנס. הואיל
ונזקק לטמאה, שהרי ראיות שנעשה בהן זב מחמת פשו
היה, לפיכך יתחייב בקרבן.

ו. הרואה ראיה אחת של זוב - הרי הוא כבעל קרי. ראה
שמים - הרי זה זב, וצריך ספירת שבועה וביאת מים חיים,
ואינו חייב בקרבן. ראה שלש ראיות - הרי זה זב גמור וחייב
בקרבן. ואין בין זב שראה שתי ראיות לראיה שלש אלא
קרבן בלבד. ודברים אלו כלן דברי קבלה מפי משה רבנו
מסיני.

ז. אחד הרואה שתי ראיות או שלש בשעה אחת זו אחר
זו, או שראה ראיה בכל יום זה אחר זה - הרי זה זב. לפי
שתלה הכתוב את הזבה בנים, שנאמר: כי זוב זוב דמה
ימים רבים, והזב לא תלה אותו בנים.

ח. ואם הפסיק הזב בין ראיה לראיה יום גמור - אינן
מצטרפות. כיצד? ראה ראיה בשבת וראיה שניה בשני
בשבת - אינן מצטרפות ואינו זב. וכן אם ראה ראיה שניה
באחד בשבת וראה ראיה שלישית בשלישי בשבת - אינו
חייב בקרבן; שאין זו מצטרפת לשמים, שהרי הפסיק
ביניהן יום אחד. אבל אם ראה אחת היום ואחת בלילה
שלאחריו - הרי אלו מצטרפות. ואין צריך לומר, שאם ראה

נקבה זו השניה פטורה עליו. וכן אם הפילה נקבה שלישית
אחר ששים או שבועים יום של נקבה שניה - הרי כל גפול
שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית פטורה עליו. מפני
שהוא חשוב עם הגפול השלישי, והגפול השלישי חשוב עם
השני, מפני שהוא בתוך ימי מלאת שלו, והשני חשוב עם
הראשונה, ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הכל.

ט. היולדת טמטום או אנדרוניגוס והפילה גפול אחר
ארבעים מיום לדתו - הרי זו מביאה קרבן על גפול זה, שמה
זכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאת; ואין חטאתה
נאכלת, שמה נקבה היא הראשונה ובתוך מלאת הפילה
שהיא פטורה מקרבן שני.

י. האשה שיש עליה ספק חמש לדות או ספק חמש זיבות
- מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, ואין השאר עליה
חובה. היו עליה חמש לדות ודאות וחמש זיבות ודאות -
מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, והשאר עליה חובה.
וכן הדין בזב. היו עליה חמש לדות ודאות וחמש לדות
ספק, או חמש לדות ודאות וחמש זיבות ספק - מביאה שני
קרבנות: אחד על הודאי, ונאכל, ושאר הודאות עליה
חובה, ואחד על הספק, ואינו נאכל, ואין השאר עליה
חובה, ואוכלת בזבחים.

יא. האשה שנתגירה ואין ידוע אם עד שלא נתגירה ילדה
או משנתגירה ילדה - הרי זו מביאה קרבן מספק, ואין
חטאתה נאכלת. כבר בארנו בהלכות שנגזות, שכל מחסרי
כפרה מספק שעבר עליהם [יום הכפורים] - חייבין להביא
אחר יום הכפורים, שקרבן זה מכשירן לאכל בקדשים.
יב. האשה שיש עליה לדה או זיבה - מביאה מעות הקנים
ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב. חזקה שאין בית דין
של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר
ויקריבו כנגדן קנים, כמו שבארנו בשקלים ובהלכות כלי
המקדש והעובדין בו.

יג. האשה שהביאה חטאתה ומתה - יביאו היוזשים
עולתה. אף על פי שלא הפרישה אותה מחיים, כבר
נשתעבדו נכסיה לקרבן, והשעבוד דין תורה הוא.

פרק שני

א. הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחלי
החללים שהיא מתקבצת בהן. וכשיוצא הזוב - אינו יוצא
בקשי כשכבת זרע, ואין ביציאתו תאנה ולא הנאה, אלא
נגר ויוצא כמו בצק של שעורים, בהה פלכן ביצה
המוזרת. אבל שכבת זרע - לכהה קשורה פלכן ביצה
שאניה מוזרת.

ב. הרואה ראיות הזוב הגורמות לו להיות זב מחמת חלי
או אנס וכיוצא בהן - אינו זב; שנאמר: זב מבשרו - מחמת
בשרו הוא שיהיה טמא, לא מחמת דבר אחר. מכאן אמרו:
בשבועה דרכים בודקין את הזב: במאכל ובמשפה, במשא

1 אחת בלילה ושניה ביום - שהן מצטרפות. וכן אם ראה
2 שלש ראיות בשלשה לילות זה אחר זה - הרי אלו
3 מצטרפות.

4 ט. ראית הזב אין לה שעור, אלא הרוצה כל שהוא - טמא;
5 שגאמר: החתים בשרו - כל שהוא נפר בשרו מטמא.

6 י. היה הזב נגרר ויוצא ולא פסק: אם יש מתחלת הראיה
7 עד סופה כדי טבילה וספוג או יתר - הרי זו נחשבת כשתי
8 ראיות, הואיל והיא ארקה בשתים; ואם לא היתה ארקה
9 בפעור הזה, אפלו פסק הזב בינתיים - הרי זו ראיה אחת.
10 וכן אם היתה ראיה אחת ארקה בשלש ראיות, שגמץ
11 מתחלתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין - הרי זו
12 נחשבת בשלש ראיות ויביא קרבן.

13 יא. ראה ראיה אחת ביום והפסיק כדי טבילה וספוג, ואחר
14 כך ראה שתיים או אחת ארקה בשתים; או שראה שתיים או
15 אחת מרבה בשתים והפסיק כדי טבילה וספוג, ואחר כך
16 ראה ראיה אחת - הרי זה זב גמור.

17 יב. ראה ראיה אחת מקצתה בסוף היום ומקצתה בתחלת
18 הלילה, אף על פי שאינה ארקה בשתים - הרי אלו שתי
19 ראיות, שהימים מחלקין הראיה. לפיכך, הרוצה ראיה אחת
20 בין השמשות, שהוא ספק מן היום ומן הלילה - הרי זה
21 ספק לטמאה.

22 יג. ראה ראיה אחת ביום ואחת בין השמשות - הרי זה
23 ודאי לטמאה וספק לקרבן, ומביא קרבן ואינו נאכל.

24 יד. [ראה] ראיה אחת בין השמשות [של שבת] וראיה
25 שניה בין השמשות של מוצאי שבת - הרי זה ספק לטמאה
26 וספק לקרבן. ספק לטמאה - שגמא ראיה ראשונה היתה
27 בערב שבת ושניה במוצאי שבת, והרי הפסיק שבת ביניהן
28 ואין כאן זיבות כלל; והרי הוא ספק לקרבן - שגמא אחת
29 מהן היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, שהיא חשובה

30 בשתים, והרי ראה שלש ראיות שהוא חייב בקרבן. ולפיכך
31 מביא קרבן ואינו נאכל.

יום שישי ט' תשרי ה'תשע"ב

פרק שלישי

34 א. כל הימים שהזב רואה בהן זיבות הרי הוא טמא.²
35 וכשפסק הזיבות³ מונה שבועה ימים נקיים⁴ כזכה, וטובל
36 בשביעי⁵ ומעריב שמשו, ובשמיני מביא קרבנו⁶ אם היה
37 בעל שלש ראיות. ואם ראה ראיה של זב, אפלו בסוף יום
38 שביעי אחר שטבל - סתר הכל, ומתחיל למנות שבועה ימים
39 נקיים מאחר יום ראיה האחרונה⁷.

40 ב. זב שראה קרי באחד משבעת ימי הספירה - אינו סותר
41 אלא יומו בלבד, ומשלים שבועה ימים ומביא קרבנו. כיצד?
42 ראה קרי ביום החמישי - סופר אחריו שלשה ימים⁸, וטובל
43 בשלישי, ומביא קרבנו בריביעי.

44 ג. זב שבדק ביום ראשון מימי הספירה ומצא טהור, ולא
45 בדק כל שבועה, וביום השביעי בדק ומצא טהור - הרי זה
46 בחזקת טהרה. אפלו בדק ביום הטמאה עצמה⁹ ומצא
47 טהור, ופסק הזב¹⁰, ולא בדק למחר בתחלת ימי הספירה¹¹,
48 ובדק בשביעי¹² או בשמיני¹³ ומצא טהור - עלו לו ימי
49 הספירה, והרי זה בחזקת טהרה.

50 ד. כל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן. כיצד?
51 ראה שתי ראיות והפסיק יום או ימים, והרי הוא מונה
52 שבועה ימים נקיים, ובתוך השבועה ראה ראיה של זב - אינה
53 מצטרפת לשתיים, אלא סותרת ומתחיל למנות¹⁴ כמו
54 שבארנו. אפלו ראה בתוך ימי הספירה שלש ראיות זו אחר
55 זו, אפלו ראה אותם ביום אחד, אפלו ראה שלש ראיות בסוף
56 יום שביעי של שבועה ימים נקיים - אינו מביא קרבן, שראיות

(1) יבאר שהימים שהזב רואה בהן זיבות הוא טמא ומונה משיפסוק. (2) כמפורש בפסוק (ויקרא טו, ג) "איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא". (3) גם להלן בהלכה ג כתב רבינו וזה לשונו: "בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק הזב" וכו', ומכאן שהוא צריך הפסק טהרה. (4) ויקרא שם, יג, וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו". (5) שנאמר (שם): "וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשרו במים חיים (=מי מעיין) וטהר". ואם הוא זב בעל שתי ראיות די לו בכך וטהור. (6) שם, יד-טו: "וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו' אחד חטאת ואחד עולה". (7) פירוש למחרת יום הראיה האחרונה. (8) שספירת היום החמישי נסתרה ונשארו לו רק ארבעה ימים נקיים, ומוסיף להם עוד שלושה להשלים השבעה. (9) פירוש שבאותו יום שראה לפני זה זיבה, בדק אחרי כן. (10) נראה שצריך להיות "ופסק הזב ומצא טהור". (11) כלומר, למחר שהוא היום הראשון של שבעת ימי הטהרה. (12) לדעת רבי אליעזר כי גם אם בדק בסוף ימי הטהרה שהוא יום שביעי ולא בדק בהתחלת ימי הספירה שהוא יום ראשון של ימי הטהרה. (13) כלומר: שהבדיקה השנייה היתה ביום השמיני, ואילו הבדיקה הראשונה היתה ביום הראשון של הספירה, שהיתה כאן בדיקה בהתחלת הספירה ולא היתה בדיקה בסוף הספירה שהוא ביום שביעי, וכרב, שחולק על רבי חנינא (שם) וסובר שאף אם היתה בדיקה בהתחלת הספירה (ביום ראשון) ולא היתה בדיקה בסוף הספירה (ביום שביעי), או שהיתה בדיקה בסוף הספירה, אבל אם לא היתה בדיקה בהתחלת הספירה, טהור לפי רבי אליעזר, אבל אם לא היתה בדיקה לא בהתחלה ולא בסוף, אף על פי שבדק ביום הטומאה עצמו, וכן ביום השמיני - אינו טהור (כסף משנה). וכן כתב רבינו בפרק ו מהלכות איסורי ביאה, הלכה כב לענין זבה: "וכן אם בדק ביום ראשון מימי הספירה ומצא טהור, וביום הח' ומצא טהור, הרי זו בחזקת טהרה", משמע שצריך שתבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשתבדוק ביום השמיני, אבל אם לא בדקה ביום הראשון צריך שתבדוק ביום השביעי, שכן כתב שם אחרי כן "בדקה ביום ג' לזיבתה ומצא טהור שפסק הדם ולא בדקה ביום ראשון מימי הספירה, ובשביעי בדקה ומצא טהור הרי זו בחזקת טהרה". והוסיף שם "והוא הדין לזב" (לחם משנה). (14) שבעה ימים נקיים אחרים.

1 וּמִמָּאָתָן בְּסַפֵּק⁴⁰. לְפִיכָּה, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן בָּעַל שְׁלֹשׁ
2 רְאִיּוֹת⁴¹ אוּ זָכָה שֶׁרָאָתָה דָם שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה⁴² -
3 מְבִיאִין קֶרְבֵּן⁴³ וְאֵינוֹ נֶאֱכָל⁴⁴. הָיָה מוֹנֶה שְׁבַעַת יָמִים נִקְיִים
4 לְלֶכֶן וְרָאָה אָדָם, אוּ לְאָדָם וְרָאָה⁴⁵ לֶכֶן - הָרִי זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר⁴⁶.

פֶּרֶק רְבִיעִי

27 א. כְּשִׁיתְרַפָּא הַצְרוּעַ מְצֻרְעָתוֹ, אַחֵר שֶׁמִּטְהַרִּין אוֹתוֹ בְּעֶץ
28 אֶרֶז וְאֶזֶב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וּשְׁתֵּי צַפְרִים וּמְגַלְחִין אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ
29 וּמִטְבְּלִין אוֹתוֹ, אַחֵר כָּל זֹאת יִכְנֹס לִירוּשָׁלַם וּמוֹנֶה שְׁבַעַת
30 יָמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְגַלַּח תְּגַלְחָתוֹ שְׁנֵי תְּגַלְחָת
31 הָרִאשׁוֹנָה וְטוֹבֵל, וְהָרִי הוּא טְבוּל יוֹם וּמַעְרִיב שְׁמֻשׁוֹ,
32 וְלִמְחָר בְּשִׁמְנֵי טוֹבֵל פַּעַם שְׁנֵי וְאַחֵר כֶּן מְקַרְבִּין
33 קֶרְבָּנוֹתָיו. וּמִפְּנֵי מָה טוֹבֵל בְּשִׁמְנֵי אַחֵר שְׁטוּבֵל מֵאֲמֹשׁ?
34 מִפְּנֵי שֶׁהָיָה רְגִיל בְּטִמְאָה בַּיּוֹם הַלּוּטוֹ, וְאֵינוֹ נִזְהָר מִשּׁוּם
35 טִמְאָה, וְשָׂמָּה נִטְמָא אַחֵר שְׁטוּבֵל. לְפִיכָּה טוֹבֵל בְּשִׁמְנֵי
36 בְּעֶזְרַת הַנְּשִׁים בְּלִשְׁכַּת הַמְּצַרְעִים שֶׁשָּׁם, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא
37 הִסִּית דַּעְתּוֹ.

38 ב. נִתְאַחַר וְלֹא גָלַח בְּשִׁבְעֵי יוֹלָח בְּשִׁמְנֵי אוּ אַחֵר כְּמָה
39 יָמִים - בַּיּוֹם שֶׁיִּגְלַח יְטַבֵּל וְיַעְרִיב שְׁמֻשׁוֹ, וְלִמְחָר יָבִיא
40 קֶרְבָּנוֹתָיו אַחֵר שֶׁיְטַבֵּל פַּעַם שְׁנֵי כְּמוֹ שְׁבָאָרְנוֹ. בִּיצֵד
41 עוֹשִׂין לוֹ? הַמְּצַרֵּעַ עוֹמֵד חוּץ לְעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל כִּנְגַד פֶּתַח
42 מִזְרְחִית בְּאַסְקַפַּת שַׁעַר נִקְנוֹר וּפְנִי לְמַעְרָב. וְשָׁם עוֹמְדִים

1 אֱלוֹ לְסִתְרָהּ הֵן. רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּלִיל שְׁמִינִי¹⁵ - מְבִיא
2 קֶרְבֵּן, שְׁאִין רְאִיּוֹת אֱלוֹ סוֹתְרִין¹⁶. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּזָב
3 בָּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת¹⁷; אֲכָל זָב בָּעַל שְׁלֹשׁ שְׁרָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת¹⁸
4 בְּלִיל שְׁמִינִי¹⁹ שְׁלֹאֲחַר שְׁבַעַת יָמִים נִקְיִים - אֵינוֹ מְבִיא קֶרְבֵּן
5 שְׁנֵי עַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת אֱלוֹ, אֲלֹא קֶרְבֵּן אֶחָד עַל הַשְּׁלֹשׁ
6 הָרִאשׁוֹנוֹת. שְׂאָף עַל פִּי שְׁאִין שְׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת סוֹתְרוֹת, הָרִי
7 לֹא יֵצֵא לְזִמְן שְׁרָאֵי קֶרְבֵּן²⁰. וְהִלְלָה מַחֲסֵר זִמְן הוּא²¹
8 לְכָל²², חוּץ מִיּוֹלָדָת²³ שֶׁהִפִּילָה בְּלִיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד, שֶׁהִיא
9 מְבִיאָה קֶרְבֵּן שְׁנִי²⁴, כְּמוֹ שְׁבָאָרְנוֹ. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקְּבִלָּה²⁵.
10 ח. רָאָה רְאִיָּה אַחַת בְּלִיל שְׁמִינִי וּשְׁתֵּי רְאִיּוֹת בַּיּוֹם שְׁמִינִי
11 - הָרִי אֱלוֹ מַצְטַרְפִּין, וּמְבִיא קֶרְבֵּן שְׁנֵי עַל יְזִבוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת;
12 שֶׁהָרִי רְאִיָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל זָב כְּשֶׁכָּבַת זָרַע הִיא חֲשׁוּבָה²⁶,
13 וְאִם רָאָה אַחֲרֶיהָ שְׁתֵּים - מַצְטַרְפָּת עִמָּהֶם לְקֶרְבֵּן²⁷. אֲכָל
14 אִם רָאָה שְׁתֵּים בְּלִיל שְׁמִינִי וְאַחַת בַּיּוֹם שְׁמִינִי - אֵין
15 מַצְטַרְפָּת, וְאֵינוֹ מְבִיא קֶרְבֵּן עַל הַזִּיכָּה זֶה הָאֲחֲרוֹנָה²⁸.
16 ו. הִכָּל מִתְטַמְּאִין בְּזִיכָּה, אֲפִלוּ קֶטֶן כֶּן יוֹמָר²⁹, וְהַגְרִים
17 וְהַעֲבָדִים³⁰, וְחֹרֵשׁ וְשׁוֹטָה. וְרָאָה לִי, שֶׁמְבִיאִין עֲלֵיהֶן³¹
18 כְּפָרָה³² כְּדִי לְהַאֲכִיל בְּקָדָשִׁים³³ וְחֲטָאֲתָן נֶאֱכָלָת. שֶׁהָרִי הֵן
19 כְּקֶטֶן שְׁאֵינוֹ כֶּן דַּעַת. וְסָרִיס אָדָם³⁴ וְסָרִיס חֲמָה³⁵ מִתְטַמְּאִין
20 בְּזִיכָּה כָּכָל הָאֲנָשִׁים³⁶.
21 ז. הַטְּמֵטוֹס וְהָאֲנִדְרוּגִינוֹס³⁷ - נוֹתֵנִין עֲלֵיהֶן חֲמָרֵי הָאִישִׁים³⁸
22 וְחֲמָרֵי הָאִשָּׁה³⁹: מִתְטַמְּאִין בְּדָם כְּנָשִׁים, וּבִלְבָּן פְּאֻנָּשִׁים.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(15) אחר שנגמרו שבעה ימים נקיים. (16) משום שנגמרו כבר ספירת שבעה נקיים. (17) שלא התחייב בקרבן אלא בספירת שבעה בלבד, ולכן אם ראה בליל שמיני, אחר גמר ספירת הנקיים, שלוש ראיות - מתחייב הוא בקרבן. (18) שסופר שבעה נקיים וגם חייב קרבן ביום השמיני. (19) כלומר: ראה בליל שמיני שלוש ראיות. (20) שהרי אינו יכול להביא קרבנו עד למחרת שהוא יום השמיני. ונחשבות ג' הראיות של ליל שמיני כאילו יש בו זיבה ארוכה שהתחילה בג' הראיות הראשונות. (21) כלומר: מה שאינו מביא קרבנו עד יום שמיני, אינו משום שהוא לילה, ובלילה אין מקריבין קרבנות, אלא משום שלא הגיע זמנו עוד עד יום השמיני. ומשום כך אם ראה בליל שמיני שלוש ראיות, נחשבות ראיות אלו לזיבה ארוכה. (22) לכל דיני התורה. (23) ראה למעלה פרק א הלכה ח, שהיולדת שהפילה בתוך שמונים יום מלידתה, שהם ימי מלאה, מביאה קרבן אחד על הלידה ועל ההפלה. (24) אף על פי שלילה מחוסר זמן וכל חיוב הקרבן אינו אלא ביום פ"א. והיתה צריכה להיות פטורה בקרבן אחד - ובכל זאת מביאה קרבן שני משום שנאמר (ויקרא יב, ו) "ובמלאה ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש וגו'" ודרשו בית הלל (כריתות שם) "או לבת" לרבות אור שמונים ואחד. (25) שאין זה מפורש בכתוב אלא נלמד מריבוי של "או". (26) ואין עליו דין זב, אלא הרי הוא כבעל קרי. (27) כלומר: אף על פי שראיה ראשונה אינה אלא כקרי, ובכל זאת מצטרפת היא לשתיים שאחריה לחייבו בקרבן - אם ראה ראיה אחת של זב בליל שמיני, אף על פי שלילה מחוסר זמן כמבואר למעלה, מצטרפת היא לשתי ראיות שראה למחר, לחייבו בקרבן שני. (28) שם המשך דברי רבי יוחנן למי שסובר "לילה מחוסר זמן הוא". שהרי עיקר הזיבה היה בלילה, שבשתי ראיות נעשה זב. (29) ואמרו בערכין ג. ונדה לב: "הכל" לאתויי קטן בן יומו, דתניא מה תלמוד לומר (ויקרא טו, ב) "איש איש" - לרבות תינוק בן יום אחד שמתמא בזיבה. (30) עבדים כנענים שملו וטבלו לשם עבדות. (31) על החרש והשוטה, אף על פי שפטורים ממצוות ואין עליהם איסור לאכול קדרשים. אבל גרים ועבדים שמחוייבים במצוות, בוודאי מביאים עליהם, כמפורש בנגעים פרק יד משנה יב. (32) אחרים מביאים קרבנותיהם שמחוייבים מטעם זב. (33) שאסור להאכילם לפני זה, כשם שאסור להאכילם להם איסורים אחרים. (34) שנסתרו על ידי אדם. (35) שלא ראה חמה מעולם, כגון שנולד סריס ממעי אמו. (36) ואף על פי שאין להם שכבת זרע - יש להם זיבות. (37) הם ספק זכר ספק נקבה, ואף על פי שאמרו בגמרא אנדרוגינוס ברייה בפני עצמה היא - לא ברייה בעלמא היא אלא ספק (תוספות יום טוב זבים פרק ב משנה א). (38) שהאיש מטמא בלובן שהוא זב ואינו מטמא בראה דם. (39) שהאשה מטמא בראיית דם אבל אינה מטמא בלובן. (40) שאם ראה לובן, מטמא היא נקבה ואינה מטמא בלובן; ואם ראה דם, שמא הוא זכר ואינו מטמא בדם. "אבל אם ראה לובן ואודם כאחד טומאתו וודאי ממה נפשך" (רע"ב שם). (41) של זב שאז חייב הזב להביא קרבן. (42) שאז חייבת הזבה להביא קרבן. (43) חטאת העוף הבאה על הספק. (44) שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת. (45) מנה שבעה נקיים אחר שראה ג' ימים דם. (46) את הספירה, שאף על פי שמתמא גם בלובן וגם באודם אין זה אלא מחמת ספק, שמא הוא איש ושמא היא אשה; אבל כסופר ז' נקיים משום ראיית לובן של איש - אין האודם שהוא משום אשה, סותר ללובן של איש, וכמו כן אין ראיית לובן של איש, סותרת את שבעת הנקיים שסופר לאחר שראה אודם של אשה. (1) יבאר הקרבנות שמביא המצורע אחר שיתרפא מצרעתו, והטבילות שטובל, וכיצד עושים לו.

ה. יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות ונשפף הלג: אם עד
שלא גמר מתן שבע נשפף הלג - יביא אחר ויתחיל במתן
שבע; גמר מתן שבע ונשפף הלג - יביא אחר ויתחיל
לכתחלה בבהונות. התחיל בבהונות ונשפף הלג קדם שיגמר
- יביא אחר ויתחיל לכתחלה בבהונות. גמר בבהונות ואחר
כף נשפף הלג קדם שיתן שאר השמן שבכפו על ראש
המטהר - אינו צריך להביא לג אחר; שמתנת הראש אינה
מעכבת, שנאמר: והנותר בשמן, ומיתר השמן.

ו. הקדים מתן שמן למתן דם - ימלא הלג שמן ויחזור ויתן
השמן אחר הדם. הקדים מתן שמן על הבהונות למתן שבע
- ימלא הלג ויחזור ויתן על הבהונות אחר מתן שבע. שנאמר:
זאת תהיה תורת המצרע - שתהיה כל תורתו על הסדר.
ז. נתן שבע המתנות שלא לשמן - לא הרצה, והכשר
המצרע.

ח. מצרע שנתנע אחר שהביא אשמו - צריך קרבן אחר
לצרעת שניה. וכן אם הביא אשמו ונתנע - צריך קרבן על
כל אחת ואחת. אבל אם נתנע ונרפא והביא צפריו, וחזר
ונתנע ונרפא והביא צפריו - קרבן אחד לכלן.

ט. מצרע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני קדם
שיקריב קרבנותיו - הכל הולך אחר האשם: אם היה בשעת
שחיטת האשם עשיר - ישלם קרבן עשיר, ואם היה עני -
ישלם קרבן עני.

י. שני מצרעים שנתערכו קרבנותיהן ונזרק דם אחת משתי
החטאות שללן ואחר כך מת אחד מן המצרעים - כיצד
עושה זה המצרע התי? להביא חטאת בהמה אינו יכול,
שמא זו שנוזק דמה חטאתו היא, ואין מביאין חטאת
בהמה על הספק; ולהביא חטאת העוף אינו יכול, שעשיר
שהביא קרבן עני לא יצא. וכיצד יעשה? יכתב כל נכסיו
לאחר ונמצא עני, ויביא חטאת העוף מספק ולא תאכל,
כמו שבארנו, ונמצא אוכל בקדשים.

יא. עשיר שאמר: קרבנו של מצרע זה עלי, והמצרע היה
עני - הרי זה מביא על יד קרבנות עשיר, שהרי יד הנזדר
משגת. ועני שאמר: קרבנו של מצרע זה עלי, והיה המצרע
עשיר - הרי זה מביא על יד קרבנות עשיר, שהרי זה
הנזדר חייב בקרבנות עשיר.

סליקו להו הלכות מחסרי כפרה בסיעתא דשמיא

יום שבת קודש י' תשרי ה'תשע"ב

הלכות תמורה

יש בכללן שלש מצות. אחת מצות עשה, ושתיים מצות
לא תעשה, וזה הוא פסוק: (א) שלא ימיר בהמה בבהמה.
(ב) שתהיה התמורה קדש אם המיר. (ג) שלא ישנה
הקדשים מקדשה לקדשה.
ובארנו מצות אלו בפסקים אלו:

כל מחסרי כפרה בעת שמטהרין אותן, ושם משקין את
הסולת. והכהן לוקח אשם של מצרע כשהוא חי ומניפו
עם לג השמן במזרח, בדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני
עצמו וזה בפני עצמו - יצא. ואחר כך מביא את האשם
של מצרע עד הפתח, ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו,
ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו, אחד
מקבל בכלי זורקו על גבי המזבח, ואחד בידו הימנית
ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שנה
וקבל בשמאל תחלה - פסל. הכהן שקבל מקצת הדם בכלי
מוליכו וזורקו על המזבח תחלה. ואחר כך יבוא הכהן
שקבל הדם בכפו אצל המצרע, הכהן מבפנים והמצרע
מבחוץ, ומכניס המצרע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו
על תנוף אזנו הימנית. ואחר כך יכניס ידו הימנית ויתן על
בהן ידו, ואחר כך יכניס רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו.
ואם נתן על השמאל - לא יצא. ואחר כך יקריב חטאתו
ועולתו. ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלג
השמן ויוצק לתוך כפו של חברו השמאלית. ואם יצק לתוך
כף עצמו - יצא. וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה
שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים, על כל הדיה טבילת
אצבע בשמן. ואם הדיה לא כן כנגד בית קדש הקדשים -
כשרות. ואחר כך יבוא אצל המצרע ויתן מן השמן על
מקום דם האשם בתנוף און ובהן ידו ובהן רגלו. והנותר
מן השמן שבכפו יתנונו על ראש המטהר. ואם לא נתן -
לא כפר. ושאר הלג מתחלק לכהנים.

ג. שהרי הלג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהנה כשאר
קדשי קדשים, שהרי הקש לאשם. ואסור לאכל מלג השמן
עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות. ואם אכל - לוקה,
כאוכל קדשים קדם וריקה.

פרק חמישי

א. אי זהו תנוף און? זה גדר האמצעי. נתן על צדי
הבהונות - כשר; נתן על צדי צדיהן - פסול. בין שנתן
השמן על דם האשם עצמו מלמעלה בין שנתן בצד הדם,
אפלו נתקנה הדם קדם שיתן השמן על בהונות - יצא;
שנאמר: על מקום דם האשם. אין לו בהן יד ימנית או בהן
רגל ימנית או שאין לו און ימנית - אין לו טהרה עולמית.
ב. אשם מצרע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על
גבי בהונות - הרי זה עולה למזבח, וטעון נסכים כנסכי
אשם מצרע, וצריך המצרע אשם אחר להכשירו.

ג. הקדים חטאתו לאשמו - לא יהיה אחר מקרס בדמה,
אלא תעבר צורתה ותצא לבית השרפה.

ד. יש לאדם להביא אשמו היום ולגו אחר עשרה ימים.
ואם רצה לשנות הלג לאשם מצרע אחר - משנה, אף על
פי שקדש בפלי. חסר הלג עד שלא יצק - ימלאנו; חסר
מאחר שיצק - יביא אחר בתחלה.

פרק ראשון

ימירו¹⁷. נמצאת אומר, שהיחיד שהמיר - הרי התמורה
קדש. ואפלו המיר בשבת - לוקה ארבעים¹⁸. ואחד מן
השתפין¹⁹ שהמירו²⁰, או מי שהמירו²¹ בקרבן מקרנות
הצבור²², הואיל ויש לו בהן שתפות²³ - הרי זה לוקה ואין
התמורה קדש²⁴.
ב. אחד הממיר בידו²⁵ או שהמיר בשנגה - הרי זה עושה
תמורה²⁶ ולוקה. כיצד²⁷? המתפין לומר: הרי זו תמורת
עולה שיש לי, ואמר: הרי זו תמורת שלמים שיש לי²⁸ - הרי
זו תמורה ולוקה²⁹. אבל אם דמה שמתר להמיר והמירו³⁰, או
שאמר: אפנס לבית זה ואמיר מדעתי, ונכנס ושכח והמיר
שלא מדעתו³¹ - הרי זו תמורה ואינו לוקה עליה³².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר שכל הממיר לוקה, ולמה לוקין על התמורה. (2) "שאמר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו: הרי זו (=החולין) תחת
זו (=הקרבן)". (3) סופג מלקות ארבעים. (4) לוקה בנפרד, ואפילו המיר (שתי בהמות או יותר) בבית אחת, לוקה כמה פעמים.
5 שהרי התמורה נעשתה על ידי דיבורו, ועקימת שפתיים אינה מעשה, ואף על פי שלעניין חסימת שור בדישו פסק רבינו (פרק
י"ג מהלכות שכירות הלכה ב) שאם חסם בקול לוקה, וכרבי יוחנן (בבא מציעא ז'): שאמר שעקימת פיו היא מעשה, וכן אמר רבי
יוחנן שם ובתמורה ג: שממיר בדיבורו עושה מעשה - סמך רבינו על הלשון השנייה שבסוגיית הגמרא בתמורה ד: שהלא ישנו
גם בשותפין ואילו העשה אינו אלא ביחיד, הרי שלוקה אף על פי שאין בו מעשה. וכן אמרו בכמה מקומות בשם רבי יוסי הגלילי,
שממיר אין בו מעשה ודלא כרבי יוחנן שאמר שיש בו מעשה. (6) כלומר, אין זה מפורש בתורה, אלא רק מפי השמועה למדו
- תמורה ג. בשם רבי יוסי הגלילי. (7) משום שנאמר (דברים כח, נח) "אם לא תשמור לעשות", וכתוב (שם, נט) "והפלא ה' את
מכותך" ולמדו מכאן (מכות יג): שרק ב"לעשות" (שיש מעשה) - לוקין, אבל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. (8) לשקר או
לשוא. שכתוב (שמות כ, ז) "לא תשא את שם ה' אלוך לשוא כי לא ינקה" בית דין של מעלה אין מנקים אותו, אבל בית דין
של מטה מלקין אותו ומנקין אותו. (9) העושה תמורה, ולוקה משום "ולא ימיר אותו". (10) בשמו של הקדוש-ברוך-הוא, ולוקה
משום שנאמר (דברים שם, נח) "אם לא תשמור לעשות וגו' ליראה את ה'" (שיירא מלהוציא את השם לבטלה, ומקלל את חברו
בשם מוציאו לבטלה, רש"י שם) וכתוב (שם, נט) "והפלא ה' את מכותך" הפלאה זו מלקות. אבל מקלל את חברו בלא שם - אינו
לוקה. (11) וכל איסורין אינו אלא על ידי דיבור. (12) כלומר, אם עבר והמיר, מצוות עשה היא לנהוג קדושה בשתיקה, בתמורה
ובקרבן. וכל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו. (13) "לא יחליפנו, ולא ימיר אותו" (שם) ואין כוחה של עשה לעקור חיוב מלקות
משני לאווין (תמורה שם). ואף על פי שאמרו "לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו" ואם כן אין שני האווין
במקום אחד - מכל מקום אין העשה יכול לנתק לאו של תמורה, כיוון שיש בעניין תמורה לאו נוסף. (14) שאין הלאו דומה
לעשה בכלל, שהרי כל הממיר עובר בלאו, ולא כל הממיר תמורתו, לכך לוקה כל העובר בלאו זה, שאין כוח ביד עשה,
שאינן כולם חייבין בה, שתנתק לאו שכולם חייבים בו. (15) כלומר, בהמת חולין של ציבור או של שותפין. (16) כלומר, הציבור
והשותפין המירו, אבל אם רק אחד מן הציבור או מן השותפין המיר, בוודאי אינה תמורה כלל, ואפשר שגם אזהרה אין כאן,
שהרי היחיד הזה אינו יכול להמיר אלא על חלקו, והרי זה כאומר "רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו" שאינה תמורה. ואף
על פי שיש לו חלק באברים שהנשמה תלויה בהם, אינה תמורה כלל, שהרי אי אפשר לומר כן "פשטה קדושה בכולה", שהרי
אין כולה שלון. (17) ובכל זאת אין התמורה קודש, ולמדו כן במשנה (תמורה יג.) ממה שנאמר בלשון יחיד: "לא יחליפנו ולא
ימיר אותו" - יחיד עושה תמורה ואין הציבור והשותפין עושים תמורה". (18) ואף על פי שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר אותו",
אינו לוקה שמונים, שהרי שני האווין אינם בעניין אחד, אלא אחד בשל אחרים ואחד בשל עצמו. (19) כאן המדובר כשהיה
שותף בבהמת הקרבן, ואילו שותפין שלמעלה היינו שבהמת החולין היתה בשותפות. (20) בבהמת חולין שהיא שלו. (21) יחיד
בבהמת חולין שלו. (22) שכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק בהם. (23) והרי הוא כאילו ממיר בקרבן שלו, או על כל פנים
בקרבן של אחר ברשותו של בעל הקרבן. (24) למדו כן במשנה ובברייתא (תמורה יג.) ממעשר בהמה שנאמר בו (ויקרא כו, לג)
"ולא ימירו ואם המיר ימירו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", "והרי מעשר בכלל (כל הקרבנות לעניין תמורה) ולמה יצא? לומר
לך: מה מעשר קרבן יחיד (שאינו נוהג בשותפות - פרק ו מהלכות בכורות הלכה י) יצאו קרבנות צבור והשותפין". (25) ידע
שאסרה התורה להמיר וגם התכוון לומר הרי זו תמורת עולה, ואמר כן. (26) משנה בתמורה יז. "ר' יוסי בר' יהודה אומר עשה
שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשים". וכתב רבינו בפירוש המשניות שם שההלכה היא כר' יוסי שאין עליו שום
חולק. (27) כלומר, איזהו שוגג שהוא כמזיד. (28) מזיד הוא על האיסור, כי יודע הוא שאסור להמיר, רק שוגג הוא על התמורה
שרצה להמיר בזה וטעה והמיר באחר. (29) ולמדו כן (בגמרא שם) ממה שנאמר (שם, י) "יהיה קודש" - "לרבות שוגג כמזיד".
(30) אינו לוקה, כר' יוחנן וריש לקיש שם ולא כחזקיה שאמר, שאם דימה שמותר להמיר והמיר לוקה, וסברו רבי יוחנן וריש לקיש
שלא נתרבה שוגג כמזיד אלא אם היתה השגגה רק בתמורה, כגון שידע שאסור להמיר, אלא שנתכוון להמיר שלמים והמיר עולה,
אבל אם היתה השגגה גם באיסור, שחשב שאין איסור להמיר - לא נתרבה לחיוב מלקות. (31) כלומר: התרו בו שלא ימיר והוא
אומר שייכנס לבית זה וימיר מדעתו (וכדרך כל מקבלי התראה, שאומרים: על מנת כן אנו עושים), ושוב נכנס לבית ושכח שהתרו
בו והמיר. (32) משום שצריך שתהיה ההתראה בתוך כדי דיבור של המעשה, כדי שיהיה זוכרה, אבל אם שכח את ההתראה אינו
חייב מלקות, ודלא כרב ששת שם המחייב מלקות. וסובר רבינו שכל המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש, וחזקיה ורב ששת אינה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ג. אין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו³³. ואם אמר
2 בעל הקרבן: כל הרוצה להמיר בבהמתי יבוא וימיר - הרי
3 זה ממיר בה³⁴. המיר קרבנו בבהמה שאינה שלו³⁵ - אינה
4 תמורה, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.
5 ד. המתכפר הוא שעושה תמורה, אבל לא המקדיש³⁶. כיצד?
6 הקדיש בהמה שיתכפר בה חברו, כגון שהקדיש קרבנות נזיר
7 שיתכפר בהם פלוני הנזיר³⁷ - אותו הנזיר הוא שעושה בהן
8 תמורה, אבל לא זה שהקדיש³⁸, לפי שאין שלו³⁹.
9 ה. היורש⁴⁰ ממיר⁴¹. הניח בהמה לשני בנים ונת - הרי זו
10 קרבה⁴², ואין ממירין בה; שהרי הם בה שתפין⁴³, והשתפין
11 אין עושין תמורה, כמו שבארנו.
12 ו. אין קדשי נכרים⁴⁴ עושין תמורה⁴⁵ מן התורה; אבל
13 מדברי סופרים, שהנכרי שהמיר - הרי זו תמורה⁴⁶. הקדיש
14 הנכרי בהמה שיתכפר בה ישראל והמיר בה הנכרי - הרי
15 זו ספק תמורה⁴⁷.
- 1 ז. אחד אנשים ואחד נשים ואחד נשים אם המירו - עושין תמורה⁴⁸.
2 ח. קטן שהגיע לעונת נדרים⁴⁹ שהמיר, אף על פי שאינו
3 לוקה⁵⁰ - יש בו ספק אם עושה תמורה או אינו עושה
4 תמורה⁵¹.
5 ט. אין הפהנים ממירין בתשאת ובאשש⁵²; שאף על פי
6 שהם שלהם⁵³ - אינן זוכין בהן מתיים⁵⁴, שאין להם
7 בכשור עד שיצרך הדם⁵⁵. ואין הפהנים ממירין בבכורה;
8 שאף על פי שהיא זוכה בו מתיים⁵⁶ - אינו זוכה בו
9 מתחלה, שהרי תחלתו בבית ישראל⁵⁷ הוא. אבל
10 הפעלים⁵⁸ שהמירו בבכור כל זמן שהוא בביתם - עושים
11 תמורה. וכן כהן שהמיר בבכור שנולד לו⁵⁹, לא בבכור
12 שלקח מישראל - הרי זו תמורה⁶⁰.
13 י. אילו של כהן גדול⁶¹ עושה תמורה⁶², אבל פרו⁶³ אינו
14 עושה תמורה⁶⁴; אף על פי שהוא משל⁶⁵, הואיל ואחיו
15 הפהנים מתכפרין בו⁶⁶ - הרי הם בו כשתפין⁶⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אלא לעניין מלקות, אבל בחלות התמורה אין חולקים, וכולם סוברים שתמורת תמורה (כסף משנה). (33) כי "התמורה היא שיאמר בעל הקרבן על בהמת החולין שיש לו: הרי זו תחת זו", אבל אם אמר על בהמת חולין שיש לו שתהיה תמורת קרבן של אחרים, אין זו תמורה, שאין אדם מתפיש בדבר שאינו שלו (תמורה ט.). ולמדו כן (שם ב.). ממה שנאמר בעניין סמיכה (ויקרא ג, ב) "וסמך ידו על ראש קרבנו" = "קרבנו, ולא קרבן חברו". (34) כלומר: חלה התמורה. (35) אמר על בהמת חולין שאינה שייכת לו הרי זו תמורת קרבן השייך לו. (36) תמורה ב: "שכיוון שהופרש [הקרבן] לצרכו [של המתכפר] קרינא ביה "קרבנו" דבתר המתכפר אזלינן". (37) אותו הנזיר הוא שעושה בהם תמורה. (38) דבתר מתכפר אזלינן ולא בתר מקדיש. (39) שהקרבן הוא של המתכפר ואינו של המקדיש, ואין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. (40) שהפריש אביו קרבן ולא הספיק להקריבו עד שמת. (41) ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "ואם המיר ימיר" הלשון הכפולה באה לרבות את היורש שתמורתו תמורה. (42) מקריבים היורשים הקרבן לאחר מותו, והמדובר בעולה או בשלמים, אבל חטאת ואשם שמתו בעליהם, אינם קריבים. (43) אף כי אינם מתכפרים בה כפרה קבועה - מתכפרים בה בקופיא (כפרה שטחית) והרי הם כשותפים, ומכיוון שאין אף אחד מתכפר בקרבן זה מקיבא (כפרה קבועה) הרי הם, המתכפרים בקופיא - בעלי הקרבן. (44) ראה בפרק ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב, שמקבלים מן הגויים קרבן עולה ומקריבים אותו. (45) כרבי שמעון בברייתא (תמורה ב:): "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין וכו' אין עושים תמורה דברי רבי שמעון". (46) אין זה מפורש, אבל כן נראה ממה שאמר רבי שמעון באותה ברייתא "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין" הרי שמדברנן אסור ליהנות בהן. והמדובר כשהמיר בקדשיו, אבל אם המיר בקדשי ישראל ראה להלן. (47) כן הוא בתמורה שם לפי מסקנת הגמרא בביאור בעייתו של רמי בר חמא, שאם הקדיש גוי להתכפר גוי - בוודאי אינה עושה תמורה מן התורה, כדברי רבי שמעון, וכמבואר למעלה, וכל בעייתו אינה אלא כשהקדיש גוי להתכפר בה ישראל: אם צריך שיהיה הקרבן מתחילה ועד סוף ביד זה שקרבנו עושה תמורה מן התורה, או שמספיק אם הוא עושה עכשיו, ביד זה שקרבנו עושה תמורה, אף שבתחילה היה ביד העכו"ם, ולא נפשטה הבעיה ולכן פסק רבינו שהיא ספק תמורה. (48) שאף על פי שהלאו של "לא יחליפנו ולא ימיר" נאמר בלשון זכר - למדו (שם בגמרא) ממה שנאמר (ויקרא שם) "ואם המיר ימירנו": יתרה של "ואם" באה לרבות את האשה, שאף היא תמורתה תמורה. (49) בן י"ב שנה, שאם נדר להקדיש, נדרו קיים, ולמדו כן (נזיר סב.) ממה שכתוב (ויקרא כז, ב) "כי יפליא נדר" - לרבות מופלא הסמוך לאיש - שהוא בן י"ב שנה, שהקדשו הקדש. (50) שקטן אינו בר עונשין. (51) בעיא של רמי בר חמא (תמורה שם) אם מדמים דין תמורה לדין הקדש, שכשם שהקטן יכול להקדיש, כמו כן יכול הוא גם להמיר, או מכיוון שקטן אינו בכלל דיני עונשין, ואינו לוקה - אינו יכול להמיר. (52) של ישראל שנתנו להם כדי להקריבם. (53) ראה בפרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג, שאין חטאת ואשם נאכלים אלא לזכרי כהונה. (54) במשנה תמורה ז: וראה למעלה הלכה ג, שאין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. (55) שהרי האוכל לפני הזריקה - לוקה. (56) שמצוה להפריש בכור וליתנו לכהן. (57) שאין נותנין את הבכור לכהן כשיולד - אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל ויתנו לכהן, ודרש רבי עקיבא במשנה (תמורה שם) "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (ויקרא כז, י): "היכן קדושה חלה עליו - בבית הבעלים, אף תמורה בבית הבעלים. (58) ישראל. (59) ראה פרק א מהלכות בכורות הלכה ז, שגם הכהנים חייבים בבכור בהמה טהורה. (60) פשוט הוא "שלא גרע הכהן מישראל והרי זה בבית בעלים". (61) שהוא מקריב ביום הכיפורים העולה ביחד עם הפר לחטאת. (62) אם המיר הכהן הגדול בהמת חולין באיל זה, חלה התמורה, שבאיל זה מתכפר הכהן הגדול לבדו. (63) פר החטאת של כהן גדול. (64) שלא הסתפקו בזה בימא נ: אלא לדעת רבי מאיר שקרא לפר זה "קרבן יחיד" - אולי אין אחיו הכהנים מתכפרים בו, אלא מקופיא (ומכיוון שהכהן הגדול מתכפר בו מקיבא, הוא בעל הקרבן ולא הם), אבל אליבא דרבנן אין כאן ספק כלל. (65) שכתוב (שם טז, ז) "את פר החטאת אשר לו". (66) שהפר מכפר על הכהן הגדול ועל שאר הכהנים, כמו שנאמר (שם, יג) "וכפר בעדו ובעד ביתו", והכהנים הם ביתו כמו שנאמר (תהילים קלה, יט) "בית אהרן ברכו את ה'". ונראה בגמרא (יומא נא:) שמתכפרים מקיבא. (67) בפר החטאת של הכהן הגדול (שם בגמרא) וראה למעלה הלכה א, שאין השותפין

- 1 **יא.** העופות והמנחות אינן עושין תמורה, שלא נאמר אלא
2 בהמה⁶⁸.
- 3 **יב.** קרבנות פדק הפית⁶⁹ אין עושין תמורה. שנאמר
4 במעשר: לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו⁷⁰. והלוא
5 המעשר בכלל כל הקדשים היה⁷¹, ולמה יצא⁷²? ללמד על
6 הפלל⁷³: מה מעשר קרבן יחיד⁷⁴, יצאו קרבנות צבור וכן
7 השתפין⁷⁵. מה מעשר קרבן מזבח⁷⁶, יצאו קדשי פדק הפית.
8 מה מעשר בהמה הקש למעשר דגן⁷⁷, שאין חביבין בו אלא
9 ישראל ולא נכרים⁷⁸, יצאו קרבנות נכרים שאין עושין
10 תמורה, כמו שבארנו⁷⁹.
- 11 **יג.** המקדיש בעלת מום קבוע⁸⁰ – אינה עושה תמורה,
12 מפני שלא נתקדש גופה קדוש גמור, ואינה אלא קדשת
13 דמים⁸¹. אבל המקדיש בעלת מום עובר⁸², או שהקדיש
14 תמימה ואחר כך נולד לה מום קבוע – הרי זו עושה
15 תמורה⁸³.
- 16 **יד.** אחד הממיר תמים בבצל מום⁸⁴ או בעל מום בתמים⁸⁵,

- 17 או שהמיר בקר בצאן⁸⁶ או צאן בבקר⁸⁷, או כבשים בעזים⁸⁸
18 או עזים בכבשים⁸⁹, או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות⁹⁰,
19 או שהמיר אחד במאה⁹¹ או מאה באחד⁹², בין בבת אחת
20 בין בזו אחר זו⁹³ – הרי זו תמורה, ולוקין כמנזן בהמהות
21 שהמיר⁹⁴.
- 22 **טו.** אין התמורה עושה תמורה⁹⁵, ולא ולד בהמות
23 ההקדש⁹⁶ עושה תמורה. שנאמר: והיה הוא ותמורתו;
24 'הוא' – ולא ולדו, 'ותמורתו' – ולא תמורת תמורתו. אבל
25 הממיר בבהמה⁹⁷ וחזר והמיר בה וחזר והמיר, אפלו אלה
26 – כלן תמורה, ולוקה על כל אחד ואחד, כמו שבארנו.
27 **טז.** אין ממירין איברים או עצבים בשלמים ולא שלמים
28 בהן. כיצד? האומר: רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה
29 זו⁹⁸, או שאמר עבר בהמה זו תחת עולה זו – אינה תמורה.
30 וכן האומר: בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו, או
31 שאמר: בהמה זו תחת עברה של חטאת⁹⁹ זו – אינה
32 תמורה¹⁰⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

עושין תמורה. (68) "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש וגו' ואם המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (69) בהמות שהוקדשו על מנת שיפדום ודמיהם יהיו לתיקון בית המקדש. (70) לא יעשה בו תמורה, וגומר: "ואם המיר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (שם). (71) ויודעים אנו שאסור להמיר, שנאמר בהם (שם) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו' והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (72) למה ייחדה התורה פסוק מיוחד למעשר בהמה. (73) על יתר הקדשים. וזו היא אחת משלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא". (74) ואינו בא בשותפות. (75) שאין עושין תמורה. (76) שמקריבו על המזבח. (77) שכתוב (דברים יד, כב) "עשר תעשר וגו'", ואמרו על זה בבכורות נג: כי בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן והושוו זה לזה לדיניהן. (78) שכתוב אצל מעשר דגן (במדבר יח, כד) "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה'" ומשמע בני ישראל ולא גויים, אף מעשר בהמה, בני ישראל ולא נכרים (תמורה ג). (79) למעלה הלכה ו, ושם מבואר שמדברי סופרים הגוי שהמיר תמורתו תמורה. (80) כגון שהיה מחוסר אבר. (81) שקדושת דמים אינה עושה תמורה. (82) שקדושה קדושת הגוף. (83) משנה שם, שמכיוון שבשעה שהקדיש לא היה בה מום קבוע, הרי הוא טוב מעיקרו ועליו אמרה התורה "ולא יחליפנו וגו' טוב ברע או רע בטוב" – "טוב מעיקרו עושה תמורה" (שם יד:). וכל זה דווקא אם אמר "הרי זו תמורת זו", או "הרי זו חליפי זו". אבל אם אמר "הרי זו תחת זו", משמעותה של "תחת" היא גם חילול, ובבעלת מום שעומדת לפדיון, אנו מפרשים דבריו, שלחילול נתכוון ולא לתמורה ואינו לוקה. (84) כלומר, בהמת החולין תמימה ובהמת ההקדש בעלת מום, וכגון שהיתה תמימה בעת ההקדש ואחרי כן הוממה. (85) בהמת החולין בעלת מום, אפילו בעל מום קבוע, ובהמת ההקדש תמימה. ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב" (רע, זה בעלת מום) וכתוב שם "ואם המיר ימיר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (86) המיר בקר של חולין בעז או כבש של הקדש (משנה שם). (87) צאן של חולין בבקר של הקדש. (88) כבשים של חולין בעזים של הקדש. (89) עזים של חולין בכבשים של הקדש. (90) וכל אלו הדברים למדו בברייתא שם ממה שכתוב (ויקרא שם) "ואם המיר ימיר בהמה בבהמה", וכל אלו נקראים בשם בהמה. (91) המיר בהמה אחת של חולין במאה בהמות של הקדש. (92) המיר מאה בהמות של חולין בבהמה אחת של הקדש, כתנא קמא במשנה שם ודלא כרבי שמעון, ולמדו גם ממה שכתוב (שם) "בהמה בבהמה", ואף בהמות רבות נקראות בהמה בלשון יחיד, כמו שנאמר (יונה ד, יא) "ובהמה רבה". (93) שהמיר את המאה של חולין באחד של הקדש בזו אחר זו, כן נשמע בגמרא שם מדברי ריש לקיש שאף ר' שמעון שאמר: "אין ממירים אלא אחד באחד" מודה שאם המיר בזה אחר זה שתמורתו תמורה, ואם כן דעת חכמים שממירין בבת אחת – בוודאי שממירים בזה אחר זה. (94) כן מפורש בתמורה כז. שהממיר בבת אחת לוקה על כל בהמה ובהמה ואף על פי שהמיר רק פעם אחת – הגופין מחלקים ונחשב כאילו המיר על כל אחד ואחד בנפרד. וכל זה אינו אלא בהמיר מאה של חולין באחד של הקדש, אבל אם המיר אחד של חולין במאה של חולין של הקדש, אינו לוקה אלא אחד. (95) בהמת חולין שהמירה בבהמת הקדש וחלה עליה קדושה – אינה עושה תמורה, אם המיר בה בהמת חולין אחרת, משנה בתמורה יב. (96) שהקדיש בהמה ונתעברה אחר שהוקדשה וילדה (שם היתה מעוברת כשהקדישה אין זה וולד קרבן, אלא היא עצמה קרבן, ראה להלן הלכה ט), אין הוולד עושה תמורה אם המיר בה בהמת חולין. (97) כלומר, בבהמת הקדש. (98) ייתכן כי בכוננה כתב רבינו יד או רגל שהם אברים שאין הנשמה תלויה בהם, אבל אם אמר: לבה או ראשה של בהמה זו תחת עולה זו – תמורתו תמורה. (99) המדובר, שהקדישה כשהיתה מעוברת שאין לה דין של "וולד קרבן", אלא היא עצמה קרבן, כמפורש בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו, ולכן לא מיעטו כאן אלא כל זמן שהוא עובר, אבל אם הקדישה ואחרי כן נתעברה הרי כתב רבינו למעלה (הלכה טו) שוולד אינו עושה תמורה (לחם משנה). (100) אפשר שלמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "בהמה בבהמה" – משמע

- 1 יז. הממיר בכלאים¹⁰¹ או בטורפה¹⁰² ויוצא דפן¹⁰³ או
2 בטמטום¹⁰⁴ ואנדורגינוס¹⁰⁵ - אין הקדשה חלה עליהן, והרי
3 זה כמי שהמיר בגמל או בתמורה¹⁰⁶, לפי שאין במינן
4 קרבן¹⁰⁷, ולפיכך אינו לוקה. מה בין אלו לבצל מום¹⁰⁸?
5 בעל מום יש במינו קרבן¹⁰⁹, אלו אין במינם קרבן¹¹⁰.
6 יח. הרובע¹¹¹ והנרבע¹¹² - הרי הם כבעל מום ועושין
7 תמורה¹¹³. וכן כל פיוצא כהן¹¹⁴.
8 יט. בהמה שחציה קדש וחציה חל¹¹⁵ - לא עושה
9 תמורה¹¹⁶ ולא נעשית תמורה¹¹⁷.
10 כ. כל החטאות שדינן שימותר¹¹⁸ - אינן עושין תמורה¹¹⁹,
11 וכל חטאת שדינה שתנעף עד שיפול בה מום ותמכר¹²⁰ -
12 עושה תמורה¹²¹.
13 כא. המפריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו - עושה
14 תמורה¹²²; אף על פי שאינן ראויין לקרב¹²³, הואיל ויורדו
15 לקדשת דמים והרי הם תמימים¹²⁴ - יורדו לקדשת הגוף. אבל
16 המפריש שעיר¹²⁵ לחטאתו, ונשיא¹²⁶ שהפריש שעירה¹²⁷
17 לחטאתו, וכהן גדול שהפריש פרה לחטאתו¹²⁸ - אינן עושין
18 תמורה; שכל המושגה בחטאות - לא נתקדשה כלל ואפלו
19 קדשת דמים¹²⁹, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין.
20 **פרק שני**
21 א. התמורה הוא שיאמר בעל הקרבן על בהמת חלין שיש
22 לו: הרי זו תחת זו, או הרי זו חליפת זו. ואין צריך לומר,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שלימה בשלימה, להוציא אברים ועוברים. (101) בהמת חולין שנולדה מתיש (=גדי זכר) ורחל (=כבשה). (102) כלומר, בהמת החולין היתה טריפה. (103) בבהמת חולין, וכגון שנתקשתה אמו בלידתו וחתכו דפנה של האם והוציאו הוולד דרך החתך. (104) "שאינו לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום (=סתום)". (105) "שיש לו אבר זכרות וגם אבר נקבות והוא ספק אם זכר אם נקבה". (106) שאין במין הגמל או החמור שיהיו קרבים, ואין ממירים אותם. (107) ראה בפרק ג מהלכות איסורי מזבח הלכות א-ג שכלאיים, טריפה, טומטום ואנדורגינוס ויוצא דופן פסולים למזבח. (108) שאם היתה בהמת חולין בעלת מום קבוע מעיקרה ואמר, הרי היא תמורה תחת בהמת הקדש, תמורתה תמורה. (109) במין הבהמה שייך קרבן כגון בהמה תמימה, ובעל מום בעצמו אף שאסור להקריבו על המזבח - הרי הוא מותר באכילת בני אדם. (110) שבהמות תמימות אינם מין אחד עמם. וטריפה אף שאינה מין בפני עצמה - כיוון שאסורה באכילת בני אדם דומה היא לבהמה טמאה. (111) שור שבא על אשה. (112) בהמה שנבעלה על ידי אדם, ושניהם, הרובע והנרבע, אסורים בהקרבה ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכס קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנם" ודרשו בספרא שם: "מן הבהמה" ולא כל בהמה, להוציא את הרובע והנרבע, וכן הוא בתמורה כח. וכגון שנודע לנו על זה שרבע או שנרבעה על פי עד אחד בלבד או על פי הבעלים, אבל אם העידו על זה שני עדים - הבהמה נסקלת ואסורה באכילה ואינה עושה תמורה. (113) שהרי הם מותרים באכילה. (114) כגון מוקצה לעבודה זרה, נעבר, אתנן זונה ומחיר כלב, שאסורים בהקרבה ואסורים באכילת אדם. (115) כגון שהיתה של שני שותפין, והלך אחד מן השותפין והקדיש את החלק שלו. (116) אם התפס בה בהמת חולין. (117) אם אמר שתהיה מחצית הבהמה מחלק החולין תחת בהמת הקדש. וטעם הדבר הוא משום שכתוב (ויקרא כז, י) "ואם המר ימיר בהמה בבהמה", וצריך שתהיה הבהמה של חולין שלימה, שכולה חולין. וכמו כן הבהמה של הקדש, שהיא קדושה כולה ולא מחציתה. (118) חטאות המתות הן: וולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאה אחר שהבעלים נתכפרו בחטאת אחרת. (119) ומשום שהם עומדים למות פריחה הקדושה מהם ואינם עושים תמורה (שיטה מקובצת תמורה שם), ובוולד חטאת ותמורת חטאת יש טעם נוסף כמו שכתב רבינו למעלה (הלכה טו) "שאין התמורה עושה תמורה ולא וולד בהמות הקדש עושה תמורה". (120) ראה בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין שכמה חטאות אינן מתות אלא רועות עד שיפול בהן מום, ונמכרות ומביא בדמיהן אחרות. (121) משנה שם כב. שהרי היא קדושה הגוף (תמורה כ). ודמיה עתידים להיקרב על המזבח. (122) אם התפס בהם בהמת חולין, כרבנן בברייתא שהובאה בתמורה יט: (123) שכולם אינם קרבים אלא זכר, ראה בפרק א מהלכות קרבן פסח הלכה א לעניין קרבן פסח. ובפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכות ח-י לעניין עולה ואשם. (124) אבל בעל מום אינו עושה תמורה. (125) זכר מן העזים. וראה בפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, כי קרבן חטאת ליחיד באה רק נקבה מן הצאן. (126) שחטא. (127) נקבה מן העזים. וחטאתו של נשיא הוא שעיר עזים זכר. (128) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, כי הכהן הגדול מביא ביום הכיפורים פר לחטאת. (129) וממילא אינו יכול להתפס בהמת חולין. (1) יבאר איך היא התמורה.

1 ויש שם דרך הטר - אינו מניח דבר ההתר ועושה האסור.
2 שתי בהמות של הקדש ואחת מהן בעלת מום, ושתי
3 בהמות של חלין ואחת מהן בעלת מום, ואמר: הרי אלו
4 פחת אלו - הרי התמימה תמורת התמימה ולוקה אחת,
5 ובעלת המום מחללת על בעלת המום; שאינו מניח ההתר
6 ועושה האסור.

7 ד. האומר: הרי זו תמורת עולה ושלמים - דבריו קיימים,
8 ותמכר ויביא בנחיצה דמיה תמורת עולה ובנחיצה דמיה תמורת
9 שלמים. אומר: הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים, אם
10 נתפון לכך מתחלה - דבריו קיימים; ואם לא נתפון מתחלה
11 אלא לתמורת עולה, וחזר ואמר תמורת שלמים, אף על פי
12 שחזר בתוף כדי דבור - אין תופשין אלא לשון ראשון,
13 והרי היא תמורת עולה בלבד.

פרק שלישי

14 א. כיצד דין התמורות לקרב? תמורת העולה - תקרב
15 עולה. ואם הייתה תמורתה נקבה או בעלת מום - תרעה
16 הנקבה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה עולה.
17 תמורת החטאת - תמות, כמו שבארנו בפסולי המקדשין.
18 תמורת האשם - תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה
19 לנדבה. תמורת השלמים - בשלמים לכל דבר, טעונה
20 סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוך. תמורת התודה - בתודה,
21 אלא שאינה טעונה לחם, כמו שבארנו בהלכות פסולי
22 המקדשין. תמורת הפסח: אם המיר בה קדם חצות יום
23 ארבעה עשר - אין תמורתו קרבה, אלא תרעה עד שיפיל
24 בה מום, ויביא בדמיה שלמים; ואם המיר בה אחר חצות
25 - הרי התמורה עצמה תקרב שלמים. תמורת הבכור
26 והמעשר - אינם קרבין לעולם. שאומר בבכור: לה' הוא,
27 מפי השמועה למדו: הוא קרב, ואין תמורתו קרבה; ודין
28 המעשר בבכור. תמורתו תרעה עד שיפיל בה מום ותאכל.
29 ב. תמורת הבכור - לכהנים, ותמורת המעשר - לבעלים.
30 וכשם שאין פודין בכור ומעשר שנפל בהן מום, כמו

32 שבארנו בהלכות אסורי מזבח, כך אין פודים תמורתן.
33 ג. בהמה שהקדישה חציה עולה וחציה שלמים - תמורתה
34 כמוה. וכן כל בהמת הקדש שאינה קרבה מפני תחלת
35 הקדשה - הרי תמורתה כמוה. אומר: חצי בהמה זו תמורה
36 וחציה עולה - הרי זו תקרב עולה. חציה עולה וחציה
37 מעשר - תקרב עולה. חציה תמורה וחציה מעשר - הרי זו
38 ספק, ואינה קרבה.

39 ד. המקדיש בעלת מום עובר, ואין צריך לומר תמימה,
40 ואחר כך נולד בה מום קבוע ונפדית, והמיר בה אחר
41 שנפדית - הרי זו תמורה, ואינה קרבה ואינה נפדית, אלא
42 מניחה עד שתמות. אינה קרבה - מפני שבאה מכח קדשה
43 דחוויה, ואינה נפדית - שאין בכח קדשה לתפוש פדיונה.
44 ה. כל התמורות שהיו בפלי מומין קבועין מתחלתן - הרי
45 אלו יפדו, ואינן יוצאין לחלין לכל דבר כדי שיהיו מתירין
46 בגזה ועבודה אחר פדיונן. שהקדשה חלה בתמורה על
47 בעלת מום קבוע, שאומר: או רע בטוב, ורע האמור כאן
48 הוא בעל מום וכיוצא בו שאינו ראוי לקרבן, ואף על פי
49 כן פתוח בו יהיה קדש.

50 ו. עולה שנתערבה בזבחים והמיר באחת מן התעורבות -
51 הרי זה מביא בהמה אחרת ואומר: אם תמורת עולה היא
52 זו - הרי בהמה זו שלמים, ואם תמורת שלמים היא זו -
53 הרי בהמה זו עולה. ונמצא בהמה שהביא עם התמורה
54 בעולה ושלמים שנתערבו זה בזה. חזר והמיר באחת
55 משתייהן ואין ידוע באי זו מהן המיר - מביא זבח אחר
56 מתוף ביתו ואומר על התמורה השניה: אם תמורת תמורה
57 היא זו - הרי זו שהביא חלין, ואם תמורת עולה או שלמים
58 היא - הרי זה שהביא עולה או שלמים. והרי זה שהביא
59 עם התמורה השניה כזבח ותמורה שנתערבו זה בזה. ויכר
60 בארנו דין התעורבות בהלכות פסולי המקדשין.
61 ז. שלמים שנתערבו בבכור או במעשר והמיר באחד מהן
62 - הרי זה לא יקרב, אלא ירעה עד שיפיל בו מום ויפדה,
63 ויאכל בבכור או במעשר כמו שבארנו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ד' תשרי ה'תשע"ב

64 ואם הוחמה - חבי. שכתרה להוליקה בבקעה, והוליקה בהר:
65 אם החלקה - חבי, שהחלקות יתר בהר מן הבקעה; ואם
66 הוחמה - פטור, שהחממות בבקעה יתר מן ההר, מפני
67 הרוח שמנשבת בראש ההרים. ואם הוחמה מחמת המעלה
68 - חבי. וכן כל פיוצא בזה. וכן השוכר את הפנה לחרש
69 בהר, וחרש בבקעה, ונשכר הקנקן, והוא הפלי שחורש בו
70 - הרי השוכר פטור, ודין בעל הפנה עם האמנין שחרשו.

יום ראשון ד' תשרי ה'תשע"ב

הלכות שכירות

פרק רביעי

69 א. השוכר את החמור להוליקה בהר, והוליקה בבקעה:
70 אם החלקה - פטור, אף על פי שעבר על דעת הבעלים;

בשוכר סתם, ובמקום שאין מנהג ידוע; אבל במקום שיש
מנהג - הכל לפי המנהג.

יום שני ה' תשרי ה'תשע"ב

פרק חמישי

א. השוכר את הבהמה, וחלתה או נשתטת או נלקחה
לעבודת המלך, אף על פי שאין סופה לחזר, אם נלקחה
דרך הליכה - הרי המשפיר אומר לשוכר: הרי שלך לפניך,
וחיב לתן לו שכרו משלם. במה דברים אמורים? בשוכרה
לשאת עליה משוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה; אבל
אם שוכרה לרכב עליה או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא
בהן - חיב להעמיד לו חמור אחר, אם שוכר ממנו חמור;
ואם לא העמיד - יחזיר השכר, ויחשב עמו על שכר כמה
שהלך בה.

ב. מתה הבהמה או נשברה, בין ששכרה לשאת בין
ששכרה לרכב, אם אמר לו: חמור סתם אני משפיר לך -
חיב להעמיד לו חמור אחר מפל מקום; ואם לא העמיד -
יש לשוכר למכר הבהמה, ולקח בה בהמה אחרת, או שוכר
בהמה בדמיה, אם אין בדמיה לקח, עד שיגיע למקום
שפסק בו. אמר לו: חמור זה אני משפיר לך, אם שוכרה
לרכב עליה או לכלי זכוכית, ומתה בחדצי הדרך; אם יש
בדמיה לקח בהמה אחרת - יקח, ואם אין בדמיה לקח -
שוכר אפלו בדמי כלה, עד שיגיע למקום שפסק עמו; ואם
אין בדמיה לא לקח ולא לשכר - נותן לו שכרו של חצי
הדרך, ואין לו עליו אלא תרעמת. שוכרה למשא, הואיל
ואמר לו חמור זה, ומת בחדצי הדרך - אינו חיב להעמיד
לו אחר, אלא נותן לו שכרו של חצי הדרך ומניח לו נבלתו.
ג. השוכר את הספינה, וטבעה לו בחדצי הדרך; אם אמר
לו: ספינה זו אני משפיר לך, ושכרה השוכר להוליך בה
יין סתם, אף על פי שנתן לו השכר - יחזיר כל השכר;
שהרי זה אומר לו: הבא לי הספינה עצמה ששכרתי,
שהקפדה גדולה יש בספינה זו, ואני אביא יין מפל מקום
ואוליף בה. אמר לו: ספינה סתם אני משפיר לך, ושכרה
השוכר להוליך בה יין זה, אף על פי שלא נתן לו מן השכר
כלום - חיב לתן כל השכר; שהרי אומר לו: הבא לי היין
עצמו, ואני אביא לך ספינה מפל מקום ואוליכו. אבל צריך
לנכות כדי הטרח של חצי הדרך, שאינו דומה המטפל
בהולכת הספינה ליושב ובטל. אמר לו: ספינה זו אני
משפיר, ושוכר השוכר להוליך בה יין זה; אם נתן השכר -
אינו יכול להחזירו, ואם לא נתן - לא יתן; שאין זה יכול
להביא הספינה עצמה, ולא זה יכול להביא יין עצמו. שוכר
ספינה סתם ליין סתם - הרי אלו חולקין השכר.
ד. השוכר את הספינה, ופרקה בחדצי הדרך - נותן לו שכר
כל הדרך. ואם מצא השוכר מי שישפיר אותה לו עד
המקום שפסק - שוכר; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת.
וכן אם מכר כל הסחורה שפספיה לאיש אחר בחדצי הדרך,

וכן אם לא שנה על דעת הבעלים, ונשבר הקנקן - דין בעל
הפרה עם האמנין. שכרה לחרש בבקעה, וחרש בהר,
ונשבר הקנקן - השוכר חיב, ודינו של שוכר עם האמנים.
ב. ומהו דין האמנין ששברו בעת חרישה? שמשלמין. מי
משלם? זה האוחז את הפלי בעת החרישה. ואם היתה
השדה מעלות מעלות - שניהם חייבים בדמי הקנקן;
המנהיג אותה במלמד והאוחז את הפלי.
ג. שכרה לדוש בקטנית, ודש בתבואה, והחלקה - פטור.
בתבואה, ודש בקטנית - חיב, שהקטנית מחלקת. מעשה
באחד, שהשפיר חמור לחברו, ואמר לו: לא תלך בו בדרך
נהר פקוד, שהמים מצויין שם, אלא בדרך נרש, שאין בה
מים. הלך בדרך נהר פקוד, ומת החמור, ולא היו שם עדים
שמעידים באי זה דרך הלך, אלא הוא מעצמו אמר: בנהר
פקוד הלכתי, ולא היו שם מים, ומחמת עצמו מת. ואמרו
חכמים: הואיל ויש עדים שהמים בנהר פקוד מצויין - חיב
לשלם, שהרי שנה על דעת הבעלים, ואין אומרים 'מה לי
לשקר' במקום עדים.
ד. השוכר את הבהמה להביא עליה מאתים לטרין של
חטים, והביא מאתים לטרין של שעורים, ומתה - חיב;
מפני שהנפח קשה למשוי, והשעורין יש להן נפח. וכן אם
שכרה להביא תבואה, והביא במשקלה תבן. אבל אם
שכרה להביא עליה שעורים, והביא במשקלן חטים, ומתה
- פטור. וכן כל כיוצא בזה.
ה. שוכר את הבהמה לרכב עליה איש - לא ירכיב עליה
אשה. שכרה לרכב עליה אשה - מרכיב עליה איש. ומרכיב
עליה כל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו מעפרת שהיא
מניקה.
ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע, והוסיף
על משאו: אם הוסיף חלק משלשים על השעור שפסק
עמו, ומתה - חיב; פחות מכאן - פטור, אבל נותן הוא
שוכר התוספת. שוכר סתם - אינו נושא אלא במשקל הידוע
במדינה לאותה בהמה; ואם הוסיף חלק משלשים, כגון
שדרכה לשאת שלשים וטען עליה אחד ושלשים, ומתה או
נשברה - חיב. וכן ספינה שהוסיף בה אחד משלשים על
משאה, וטבעה - חיב לשלם דמיה.
ז. הכתף שהוסיף על משאו קב אחר, והזק במשא זה -
חיב בנזקיו. שאף על פי שהוא בן דעת והרי הוא מרגיש
בכבד המשא - יעלה על לבו, שמא מחמת חליו הוא זה
הכבד.
ח. השוכר את החמור לרכב עליה - יש לו להניח עליה
כסותו ולגינו ומזונותיו של אותו הדרך, לפי שאין דרך
השוכר לחזר בכל מלון ומלון לקנות מזונות; יתר על זה -
הרי מעבב עליו בעל החמור. וכן יש לבצל החמור להניח
עליה שעורים ותבן מזונות של אותו היום; יתר על זה -
השוכר מעבב, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון ומלון.
לפיקה, אם אין שם מאן יקנה - מניח עליו מזונותיו
ומזונות בהמתו של כל אותה הדרך. וכל אלו הדברים -

ט. אף על פי שאין המשפיר יכול להוציא ולא השוכר יכול לצאת עד שיודיעו מקדם, אם הוקרו הבתים - יש למשפיר להוסיף עליו ולומר לשוכר: או שוכר בשנה עד שתמצא או תצא. וכן אם הוזלו הבתים - יש לשוכר לפחת השכר ולומר למשפיר: או השפיר לי פשער של עתה, או הרי ביתך לפניך. נפל בית המשפיר שהיה דר בו - הרי זה יש לו להוציא השוכר מביתו, ואומר לו: אינו בדין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום, ואני משלך בדרך; שאין אתה בעל זכות בבית זה יותר ממני.

י. נתן הבית לבנו לשא בו אשה: אם היה יודע שבנו נעשה חתן בזמן פלוני, והיה אפשר לו להודיעו מקדם ולא הודיעו - אינו יכול להוציא; ואם עכשו נודמנה לו אשה, והרי הוא נושא מיד - הרי זה יש לו להוציא; שאינו בדין שהיה זה יושב בביתו, וכן בעל הבית ישלכר בית שיעשה בו חתנה.

יא. מכר את הבית או נתנו או הורישו - אין השני יכול להוציא עד שיודיעו מקדם שלשים יום או מקדם שנים עשר חדש; שהרי השוכר אומר לו: אין כחך יתר מלח זה שזכית בבית זה מחמתו.

יום רביעי ז' תשרי ה'תשע"ב

פרק שביעי

א. כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח וממכר, כן מתנה בשכירות; שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא. וכל שממכרו בכנסיו ממכר, שוכר שכירותו שכירות; וכל שאין לו למכר, כן אין לו לשכר. אלא אם כן יש לו פרות בלבד באותה הקרקע, הרי זה שוכר ואינו מוכר.

ב. המשפיר בית לחברו לשנה, ונתעברה השנה - נתעברה לשוכר. השפיר לחדשים - נתעברה למשפיר. הזכיר לו חדשים ושנה, בין שאמר לו: דינר לחדש, שנים עשר דינר בשנה, בין שאמר לו: שנים עשר דינר לשנה, דינר בכל חדש - הרי חדש העבור של משפיר; שהקרקע בחזקת בעלים, ואין מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא ברצאה ברורה. וכן בעל הבית שאמר: לזמן זה השכרתי לך, והשוכר אומר: לא שכרתי אלא סתם, או לזמן ארץ - על השוכר להביא ראיה; ואם לא הביא - בעל הבית נשבע הסת ומוציאו מן הבית.

ג. השוכר שאמר: נתתי שכר הבית שנתתיכי בו, והמשפיר אומר: עדין לא נטלתי, בין שהיתה בשטר בין שהיתה בעדים: אם תבעו בתוך שלשים יום - על השוכר להביא ראיה, או יתן ויחרים על מי שלקח ממנו, או יטען עליו בדמים שנתן תחלה טענה בפני עצמה וישפיעוהו הסת; תבעו המשפיר לאחר שלשים יום, ואפלו ביום השלשים - על המשפיר להביא ראיה, או ישבע השוכר שזכר נתן לו שכרו ויפטר. וכן אם שכר ממנו ופרש שיתן לו השכר שנה בשנה, ותבעו בתוך השנה - על השוכר

להביא ראיה; תבעו לאחר השנה, ואפלו ביום תשעה ופוערים בגלול - על המשפיר להביא ראיה. ד. המשפיר בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין בו זמן, השוכר אומר: עדין לא עבר מזמן השטר אלא שנה, והמשפיר אומר: כבר עברו ושלמו שני השכירות ושכנת עשר שנים - על השוכר להביא ראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסת ויוציא.

ה. השוכר פרדס או שהיה משכון בידו לעשר שנים, ונכש הפרדס בתוך הזמן - ימכרו עציו, וילקח בהן קרקע, ויאכל פרותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכון. וגוף האילנות שיכשו או נקצצו - שניהן אסורין בהן משום רבית, המלנה והלנה.

ו. שטר השכירות או שטר המשכון שכתוב בו שנים סתם, בעל הפרות אומר שלש, ובעל הקרקע אומר שנים, וקדם זה השוכר או המלנה ואכל הפרות - הרי הפרות בחזקת אוכליהן עד שיביא בעל הקרקע ראיה. אכלה השוכר או הממשכן שלש שנים, וכבש השטר, ואמר: לחמש שנים יש לי פרות, ובעל הקרקע אומר: שלש, אמרו לו: הבא שטרך, ואמר: אבד - השוכר נאמן; שאלו רצה, אמר: לקוחה היא בידך, שהרי אכלה שלש שנים.

ז. מי שהקנים פרותיו לבית חברו שלא מדעתו, או שהטעהו עד שהקנים פרותיו, והניחם והלך - יש לבעל הבית למכר לו מאותן הפרות כדי לתן שכר הפועלים שמוציאין אותן ומשליכין אותם לשוק. ומדת חסידות היא, שיודיע לבית דין, וישפירו ממקצת דמיהן מקום, משום השב אבדה לבעלים, אף על פי שלא עשה כהגן. ח. השוכר רחים מחברו שישטחן לו עשרים סאה בכל חדש בשכרו, והעשיר בעל הרחים והרי אינו צריך לטחן שם: אם יש לשוכר חטים שצריך לטחן לעצמו או לאחרים - כופין אותו לתן דמי טחינת עשרים סאה, שזו מדת סדם היא; ואם אין לו - יכול לומר: אין לי דמים, והריני טוחן לך כמו ששכרתי, ואם אין אתה צריך - מכר לאחרים. וכן כל פיוצא בזה.

יום חמישי ח' תשרי ה'תשע"ב

פרק שמיני

א. אחד השוכר מחברו שדה לזרעה או כרם לאכל פרותיו בדמים, או ששכר ממנו בפרות קצובים, כגון ששכר ממנו שדה זו בעשרים כור בשנה וכרם זה בעשרים פדי יין בכל שנה - שניהן דין אחד יש להן. והשוכר בפרות הוא הנקרא חוכר.

ב. המקבל שדה או פרדס כדי לעבד אותו ולהוציא עליו יציאות, ויתן לבעל הקרקע שליש התבואות או רביע או מה שיתנו ביניהן, זה הוא הנקרא מקבל. כל דבר שהוא לסיג הארץ - בעל הקרקע חייב בו; וכל דבר שהוא שמירה יתרה - החוכר או המקבל חייב בו. הקרדם שחופרין בו

ואחר כך זרעה פעם אחרת, ולקחה - אינו נותן לו מתוכה, 48
אלא נותן לו אספסתא טובה, שהרי שנה. וכן כל כיוצא 49
בזה. 50

ח. החוכר שדה מחברו ולא רצה לנכש, ואמר לו: מה 51
הפסד יש לך? הריני נותן לך חכירך! - אין שומעין לו; 52
שהרי הוא אומר לו: למחר אתה יוצא ממנה, והיא מעלה 53
עשבים. ואפלו אמר לו: באחרונה אני חורש אותה - אין 54
שומעין לו. 55

ט. החוכר שדה מחברו לזרעה שיעורים - לא יזרעה חטים, 56
מפני שהחטין מכישרות את הקרקע יתר מהשעורים. שוכרה 57
לזרעה חטים - יזרעה שעורים. קטנית - לא יזרעה 58
תבואה; תבואה - יזרעה קטנית. ובכבל וכיוצא בה - לא 59
יזרעה קטנית, מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ. 60

י. המקבל שדה מחברו לשנים מועטות - אין למקבל כלום 61
בקורת השקמה וכיוצא בה, ולא בשבח האילנות שייצאו 62
מאליהן בשדה; אבל מחשבין לו מקום האילנות באלו היה 63
בהן אותו זרע שזרע בכל השדה. והוא שצמחו האילנות 64
במקום הראוי לזריעה; אבל אם יצאו במקום שאינו ראוי 65
לזריעה - אין מחשבין לו כלום. ואם קבלה שבע שנים או 66
יתר - יש לו בקורת השקמה וכיוצא בה. הגיע זמנו 67
להסתלק מן השדה, והיו שם זרעים שעדיין לא הגיעו 68
להמכר, או שנגמרו ולא הגיע יום השוק למכרן - שמין 69
אותן ונוטל מבעל הקרקע. כשם שחולקין המקבל ובעל 70
הקרקע בתבואה, כך חולקין בבתן ובכש. כשם שחולקין 71
ביין, כך חולקין בזמורות. אבל הקנים המעמידים תחת 72
הגפנים: אם קנו אותן בשתפיות - הרי אלו חולקין בהן; 73
ואם הן משל אחד מהן - זה שקנה אותן הרי הן שלו. וכן 74
כל כיוצא בזה. 75

יא. המקבל שדה מחברו לטע - מקבל עליו בעל השדה 76
עשרה בוראות לסאה. יתר על זה - מגלגלין עליו את הכל. 77
יב. המקבל שדה מחברו ולא עשתה, אם יש בה כדי 78
שתוציא סאתים יתר על ההוצאה - חייב המקבל לטפל בה. 79
שכך כותב לבעל הקרקע: אנא אקום ואניר ואזרע ואקצר 80
ואעמר ואדוש ואזרה ואעמיד כרי לפניך ותטל את חציו, 81
או מה שיתנו, ואני אטל השאר בשכר עצמי ובמה 82
שהוצאתי. 83

יג. המקבל שדה מחברו, ואחר שזכה בה הוכירה - שמין 84
אותה כמה היא ראויה לעשות, ונותן לו חלקו שהיה מגיע 85
לו. שכך כותב לבעל הקרקע: אם אוביר ולא אעבד, אשלם 86
במיטבא. והוא הדין אם הוכיר מקצתה. ומפני מה נתחייב 87
לשלם? מפני שלא פסק על עצמו דבר קצוב כדי שנאמר: 88
הרי היא פאסמכתא, אלא התנה שישלם במיטבא, ולפיכך 89
גמר וישעבד עצמו. אבל אם אמר: אם אוביר ולא אעבד, 90
אתן לך מאה דינרין - הרי זה אסמכתא, ואינו חייב לשלם, 91
אלא נותן כפי מה שראויה לעשות בלבד. 92

יד. המקבל שדה לזרעה שמשמין, וזרעה חטים, ועשתה 93
חטים ששזין כמה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין - 94

הארץ, והכלים שנושאין בהן העפר, והדלי והפד וכיוצא 1
בהן שדולין בהן המים - על בעל הקרקע; וחטיטת 2
המקומות שמקבצין בהן המים - על החוכר או על המקבל. 3
ג. השוכר או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות - לא 4
יזרעה פשתן; שוכרה או קבלה שבע שנים - זורעה שנה 5
ראשונה פשתן. ואין השביעית מן המגן; שוכרה או קבלה 6
שבווע אחד - שביעית מן המגן. 7

ד. החוכר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלחין או 8
בית האילן, ויבש מעין בית השלחין, ולא פסק הנזהר 9
הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או שנקצץ האילן 10
של בית האילנות - אינו מנכה לו מחכירו. ואם מכת מדינה 11
היא, כגון שיבש הנזהר - מנכה לו מחכירו. היה עומד בתוך 12
השדה ואמר לו: בית השלחין הזה אני משפיר לך, בית 13
האילן הזה אני משפיר לך, יבש המעין או נקצץ האילן - 14
מנכה לו מחכירו; שהרי הוא עומד בתוכה, ולא אמר לו 15
'הזהר' אלא כמי שאומר: כמות שהיא עתה אני משפיר. 16
לפיכך, אם לא היה עומד בתוכה, ואמר לו: בית השלחין 17
אני משפיר לך, או בית האילן, ויבש המעין או שנקצץ 18
האילן - אינו מנכה לו מחכירו. 19

ה. השוכר או המקבל שדה מחברו, ואכלה חגב או 20
נשתדפה: אם ארע דבר זה לרב השדות של אותה העיר - 21
מנכה לו מחכירו, הכל לפי ההפסד שארעו; ואם לא פשטה 22
המכה ברב השדות - אינו מנכה לו מחכירו, אף על פי 23
שנשתדפו כל השדות של בעל הקרקע. נשתדפו כל השדות 24
של השוכר או המקבל, אף על פי שפשטה המכה ברב 25
השדות - אינו מנכה לו מחכירו; שאין זה ההפסד תלוי 26
אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו נשתדפו. התנה עליו בעל 27
הקרקע שיזרעה חטים וזרעה שעורים, או שלא זרעה כלל, 28
או שזרעה ולא צמחה, אף על פי שבא חגב או שדפון 29
והכתה רב המדינה - אינו מנכה לו מחכירו. ועד מתי חייב 30
להטפל ולזרע פעם אחרת אם לא צמחה? כל זמן שראוי 31
לזריעה באותו מקום. 32

ו. השוכר או המקבל שדה מחברו: מקום שנהגו לקצר - 33
יקצר, ואינו רשאי לעקר; לעקר - יעקר, ואינו רשאי לקצר. 34
ושניהם מעכבין זה על זה. ומקום שנהגו לחרש אחריו - 35
יחרש. מקום שנהגו להשפיר אילנות על גב קרקע - 36
משפירין, ואף על פי שהשפיר לו סתם בפחות מן הידוע; 37
ומקום שנהגו שלא להשפיר אילנות - אין לו אילנות, אף 38
על פי ששכר ממנו ביתר על הידוע. הכל כמנהג המדינה. 39
ז. החוכר שדה מחברו בעשרה כור חטים, ולקחה - נותן 40
לו מתוכה. היו חטיה לפות - לא יאמר לו: הריני לוקח לך 41
מן השוק, אלא נותן לו מתוכה. חכר ממנו כרם בעשרה 42
סלי ענבים, והקריסו אחר שובצרו, וכן עצמרים שלקו אחר 43
שנקצרו - נותן לו מתוך. חכרו בעשרה כדי יין, והתמין 44
- חייב לתן לו יין טוב. חכרה ממנו במאה עצמרים של 45
אספסתא, וזרעה מין אחר, ואחר כך חרשה, וזרעה 46
אספסתא, ולקחה, או שזרעה בתחלה אספסתא, וחרשה, 47

התחילו במלאכה; אכל אם התחיל הפועל במלאכה וחזר
 בו, אפלו בחדשי היום - חזור; שנאמר: כי לי בני ישראל
 עבדים - ולא עבדים לעבדים. וכיצד דין הפועל שחזר בו
 אחר שהתחיל? שמין לו מה שעשה ונוטל. ואם קבלן הוא
 - שמין לו מה שעתידי לעשות. בין שהזולו בעת ששכרן
 בין לא הזולו, בין שהזולו מלאכה אחר כן בין לא הזולו
 - שמין לו מה שעתידי לעשות. כיצד? קבל ממנו קמה
 לקצר בשתי סלעים, קצר חציה והנתיח חציה; בגד לארג
 בשתי סלעים, ארג חציו והנתיח חציו - שמין לו מה שעתידי
 לעשות: אם היה שוה ששה דינרין - נותן לו שקל, או
 יגמרו את מלאכתן; ואם היה הנשאר יפה שני דינרין - אינו
 נותן להם אלא סלע, שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה. במה
 דברים אמורים? בדבר שאינו אבוד; אבל בדבר האבוד,
 כגון פשתו להעלות מן המשרה, או ששכר חמור להביא
 חלילין למת או לכלה, וכיוצא בהן - אחד פועל ואחד
 קבלן אינו יכול לחזר בו, אלא אם כן נאנס, כגון שחלה
 או שמע שמת לו מת. ואם לא נאנס וחזר בו - שוכר עליהן
 או מטען. כיצד מטען? אומר להם: סלע קצצתי לכם, בואו
 וטלו שתיים! עד שיגמרו מלאכתן, ולא יתן להם אלא מה
 שפסק תחלה. ואפלו נתן להם השתים - מחזיר מהן
 התוספת. כיצד שוכר עליהן? שוכר פועלים אחרים,
 וגומרים מלאכתן שלא תאבד, וכל שיוסיף לאלו הפועלין
 האחרים על מה שפסק לראשונים נוטל מן הראשונים. עד
 כמה? עד כדי שכרן של ראשונים. ואם היה להם מומן
 תחת ידו - שוכר להשלים המלאכה עד ארבעים וחמשים
 וזו בכל יום לכל פועל, אף על פי ששכר הפועל שלשה
 או ארבעה. במה דברים אמורים? שאין שם פועלים לשכר
 בשכרן להשלים המלאכה; אבל יש פועלים לשכר בשכרן,
 ואמרו לו: צא ושכר מאלו להשלים מלאכתך ולא תאבד -
 בין שוכר בין קבלן, אין לו עליהן אלא תרעמת, ושמן
 לשוכר מה שעשה, ולקבלן מה שעתידי לעשות.
 ה. השוכר את הפועל, ונאחז לעבודת המלך - לא יאמר
 לו: הריני לפניך, אלא נותן לו שכר מה שעשה.
 ו. השוכר את הפועל להשקות את השדה מזה הנחל, ופסק
 הנחל בחדשי היום: אם אין דרכו להפסיק - אין להן אלא
 שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שפסיקו אותו בני העיר,
 והפסיקוהו בחדשי היום - אין להן אלא שכר מה שעשו,
 שהרי ידעו הפועלים דרכו של נחל; ואם דרכו להפסיק
 מאליו - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם.
 שכרן להשקות השדה, ובא המטר והשקה - אין להן אלא
 מה שעשו. בא הנחל והשקה - נותן להן כל שכרן; מן
 השמים נסתייעו. במה דברים אמורים? בפועל; אבל מי
 שפסק עם אריסו, שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים ביום
 - יטל חצי הפרות, וכל האריסין שהן משקין שתי פעמים
 אינן נוטלין אלא רביע הפרות, ובא המטר ולא הצריך
 לדלות ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו;
 92 שהאריס כשתף, ואינו כפועל.

אין לו עליו אלא תרעמת. עשתה פחות ממה שהיא ראוייה
 לעשות מן השמשמין - משלם לו המקבל כפי מה שהיא
 ראוייה לעשות מן השמשמין. עשתה חטים יתר ממה שהיא
 ראוייה לעשות מן השמשמין - חולקין לפי התנאי שביניהן,
 אף על פי שמשתפר בעל הקרקע.

יום שישי ט' תשרי ה'תשע"ב

פרק תשיעי

א. השוכר את הפועלים, ואמר להם להשכים ולהעריב,
 מקום שנהגו שלא להשכים ושלל להעריב - אינו יכול
 לכפן. מקום שנהגו לזון - יזון; לספק בגרוגרות או
 בתמרים וכיוצא בהן לפועלים - יספק. הכל כמנהג
 המדינה.
 ב. השוכר את הפועל ואמר לו: באחד וכשנים מבני העיר
 - רואין הפחות שבשכירות והיתר שבשכירות, ומשמנין
 ביניהן.
 ג. אמר לשלווחו: צא ושכר לי פועלים בשלשה, והלך
 ושכרן בארבעה: אם אמר להם השליח: שכרכם עלי - נותן
 להם ארבעה, ונוטל מבעל הבית שלשה, ומפסיד אחד
 מכיסו. אמר להם: שכרכם על בעל הבית - נותן להם בעל
 הבית כמנהג המדינה. היה במדינה מי שנושכר בשלשה ומי
 שנושכר בארבעה - אינו נותן להם אלא שלשה, ויש להם
 תרעמת על השליח. במה דברים אמורים? כשאין מלאכתן
 נפרת; אבל היתה מלאכתן נפרת והרי היא שוה ארבעה -
 נותן להם בעל הבית ארבעה; שאילו לא אמר להם שלווחו
 ארבעה, לא טרחו ועשו שוה ארבעה. אמר לו בעל הבית:
 שכר לי בארבעה, והלך השליח ושכר בשלשה, אף על פי
 שהרי מלאכתן שוה ארבעה - אין להם אלא שלשה, שהרי
 קבלו על עצמן, ויש להם תרעמת על השליח. אמר לו בעל
 הבית בשלשה, והלך השליח ואמר להם בארבעה, ואמרו:
 הרינו כמה שאמר בעל הבית - אין דעתן אלא שיתן בעל
 הבית יתר על ארבעה. לפיכך שמין מה שעשו: אם שוה
 ארבעה - נוטלין ארבעה מבעל הבית; ואם אינו ידוע או
 אינו שוה - אין להם אלא שלשה. אמר לו בעל הבית
 בארבעה, והלך השליח ואמר להם בשלשה, ואמרו לו:
 כמה שאמר בעל הבית, אף על פי שמלאכתן שוה ארבעה
 - אין להם אלא שלשה, שהרי שמעו שלשה וקבלו עליהם.
 ד. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית או בעל
 הבית הטעה אותם - אין להם זה על זה אלא תרעמת. במה
 דברים אמורים? בשלא הלכו; אבל הלכו החמירין ולא
 מצאו תבואה, פועלים ומצאו שדה כשהיא לחה, או ששכר
 להשקות השדה ומצאו שהתמלאה מים: אם בקר בעל
 הבית מלאכתו מבערך ומצא שצריכה פועלים - אין
 לפועלים כלום; מה בידי לעשות? ואם לא בקר - נותן להם
 שכרן כפועל בטל; שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן,
 ועושה מלאכה לבטל. במה דברים אמורים? בשלא

לחרש שדה תבה ומגדל לקבע בהן מסמר, ושבך; או
שנתן לו את העצים לעשות מהן שדה תבה ומגדל, ונשכרו
אחר שנעשו - משלם לו דמי שדה תבה ומגדל; שאין
האמן קונה בשבח הפלי. נתן צמר לצבע, והקדיחתו יורה
- נותן לו דמי צמרו. צבעו פעור, או נתנו לו לצבוע אדם
וצבעו שחר, שחר וצבעו אדם, נתן עצים לחרש לעשות
מהן כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל: אם השבח יתר
על ההוצאה - נותן בעל הפלי את ההוצאה, ואם ההוצאה
יתרה על השבח - נותן לו את השבח בלבד. אמר בעל
הפלי: איני רוצה בתקנה זו, אלא יתן לי דמי הצמר או דמי
העצים - אין שומעין לו. וכן אם אמר האמן: הא לך דמי
צמרך או דמי עצריך ולך - אין שומעין לו, שאין האמן קונה
בשבח פלי שעשה.
ה. המוליך חטין לטחון, ולא לתת וצפאן סבין או מרסן;
נתן הקמח לנחתום, ונשא פת נפולין; בהמה לטבח,
ונבלה - חביבין לשלם דמיהן, מפני שהן נושאי שכר.
לפיכך, אם היה טבח ממחה, ושחט בחנם - פטור משלם;
ואינו ממחה, אף על פי שהוא בחנם - חביב לשלם. וכן
המראה דיר ללחני, ואמר לו 'יפה הוא', ונמצא רע: אם
בשכר ראהו - חביב לשלם, אף על פי שהוא בקי ואינו צריך
להתלמד; ואם בחנם ראהו - פטור, והוא שיהיה בקי שאינו
צריך להתלמד; ואם אינו בקי - חביב לשלם, אף על פי
שהוא בחנם. והוא שיאמר ללחני: עליך אני סומך, או
שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראיתו, ולא יראה
לאחרים. טבח שעשה בחנם ונבל, וכן ללחני שאמר 'יפה'
ונמצא רע, וכן כל פיוצא בזה - עליהן להביא ראיה שהן
ממחין; ואם לא הביאו ראיה - משלמין.
ו. מקום שנהגו שיהיה הנוטע אילנות נוטל חצי השבח
ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח ונטע והפסיד - מחשבין
לו חצי השבח שיש לו, ומפנין ממנו מה שהפסיד, ונוטל
השאר. ואפילו התנה על עצמו, שאם הפסיד לא יטל כלום
- הרי זה אסמכתא, ואין מפנין לו אלא מה שהפסיד. היה
מנהגם שיטל הנוטע מנחה ובעל הקרקע מנחה, [אם] היה
מנהגם שיטל הארס שליש, אם נטע הנוטע והשביח ונצח
להסתלק, שנמצא בעל הקרקע צריך להוריד לה ארס -
הרי בעל הקרקע מוריד ארס, ויטל בעל הקרקע חציו, ולא
יפסיד בעל הקרקע כלום, ויטל הארס שליש, והשתות
הנשאר של נוטע, שהרי סלק עצמו ברוצונו.
ז. הנוטע אילנות לכני המדינה שהפסיד, וכן טבח של בני
העיר שנבל בהמות, והמקוי דם שחבל, והסופר שטעה
בשטרות, ומלמד תינוקות שפשע בתינוקות ולא למד, או
למד בטעות, וכל פיוצא באלו האמנים שאי אפשר שיחזירו
ההפסד שהפסידו - מסלקין אותן בלא התראה; שהן
במתרין ועומדין עד שישתדלו במלאכתן, הואיל והעמידו
אותן הצבור עליהם.

ז. השוכר את הפועל לעשות מלאכה כל היום, ושלמה
המלאכה בחצי היום: אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או
קלה ממנה - עושה שאר היום; ואם אין לו מה יעשה -
נותן לו שכרו בפועל בטל. ואם היה מן החופרים או עובדי
אדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא יעשה
במלאכה יחלה - נותן לו כל שכרו.
ח. השוכר את הפועל להביא לו שליחות ממקום למקום,
והלך ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו משלם. שכרו
להביא קנים לכרם, והלך ולא מצא ולא הביא - נותן לו
שכרו משלם. שכרו להביא כרוב ודורמסקנין לחולה, והלך
ומצאו שמת או הבריא - לא יאמר לו: טל מה שהבאת
בשכרך, אלא נותן לו כל שכרו. וכן כל פיוצא בזה.
ט. השוכר את הפועל לעשות עמו בשל, והראהו בשל
חברו - נותן כל שכרו, וחזור ולוקח מחברו מה שנהנה בו
המלאכה.
י. השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן וקש וכיוצא בהן,
ואמר לו: טל מה שעשית בשכרך - אין שומעין לו. ואם
משקבל עליו אמר לו: הילך שכרך ואני אטל את שלי -
אין שומעין לו.
יא. מציאת הפועל - לעצמו, אף על פי שאמר לו: עשה
עמי מלאכה היום, ואין צריך לומר אם אמר לו: עדר עמי
היום. אבל אם שכרו ללקט מציאות, כגון שחסר הנהר
ושכרו ללקט הדגים הנמצאין באגם - הרי מציאתו לבעל
הבית, ואפילו מצא כס מלא דינרין.

יום שבת קודש י' תשרי ה'תשע"ב

פרק עשירי

א. המלוה את חברו על המשכון, בין שהלוהו מעות בין
שהלוהו פרות, בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין שמשכנו
אחר שהלוהו - הרי זה שומר שכר. לפיכך, אם אבד
המשכון או נגנב - חביב בדימוי. ואם נאנס המשכון, כגון
שנלקח בלסטים מזין וכיוצא בו משאר אגסין - ישבע
שנאנס, וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה.
ב. כל האומר לחברו: שמר לי ואשמר לך - הרי זה שמירה
בבעלים. אמר לו: שמר לי היום ואשמר לך למחר,
השאלני היום ואני אשאילך למחר, שמר לי היום
ואשאילך למחר, השאלני היום ואשמר לך למחר - כלן
נעשו שומרי שכר זה לזה.
ג. כל האמנין - שומרי שכר הן. וכלן שאמרו: טל את
שלך והבא מעות, או שאמר לו האמן: גמרתיו, ולא לקחו
הבעלים את הפלי - האמן שומר חנם. אבל אם אמר
האמן: הבא מעות וטל את שלך - עדין הוא נושא שכר
בשהיה.
ד. נתן לאמנין לתקן, וקלקלו - חביבין לשלם. ביצד? נתן

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ד'ו' תשרי ה'תשע"ב

יום ראשון ד' תשרי ה'תשע"ב

מצות עשה ע.

המצוה המְשְׁלִימָה שְׂבָעִים — הוא הַצּוּי
שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן מִסִּים אִם יֵאָרֶע לָנוּ סֶפֶק
בְּאַחַת מֵאוֹתָן הַעֲבֵרוֹת הַגְּדוּלוֹת שְׁחִיבִים עַל זְדוּנָן
כֶּרֶת וְעַל שִׁגְגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה — וְקֶרֶבֶן זֶה נִקְרָא
'אֶשֶׁם תְּלוּי' וְאִפֵּן הַסֶּפֶק הַזֶּה אֲשֶׁר אִם יֵאָרֶע
חִיבִים עָלָיו אֶשֶׁם תְּלוּי, הוּא: כְּגוֹן שֵׁישׁ לִפְנֵי
שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת חֶלֶב, אַחַת מִהֶן חֶלֶב הַכִּלְיֹת (שֶׁהוּא
אֲסוּר) וְהָאַחֶרֶת חֶלֶב הַלֵּב (שֶׁהוּא מוֹתֵר), וְאָכַל
אַחַת מִהֶן וְאָכַל אַחֶר אֶת־הַשְּׁנִיָּה אוֹ שֶׁאָכַדָּהּ,
וְנִסְתַּפֵּק וְנִתְעוֹרֵר אֲצִלוֹ חֶשֶׁשׁ אִם הִחֲתִיכָה שֶׁאָכַל
הִיָּתָה הַמִּתְּרָת אוֹ הָאֲסוּרָה — זֶהוּ שֶׁמִּקְרִיב קֶרֶבֶן
עַל הַסֶּפֶק הַמִּתְעוֹרֵר הַזֶּה כְּדִי לְהִתְכַּפֵּר בּוֹ, וְזֶה
נִקְרָא 'אֶשֶׁם תְּלוּי' (שְׁדִינּוּ עֲדִיין תְּלוּי וְעוֹמֵד עַד
שֶׁהִסְפֵּק יִתְבַּרֵּר). אִם נִתְבַּרֵּר אַחֲר־כֵּךְ, שֶׁמֶה־שֶׁאָכַל
הוּא חֶלֶב הַכִּלְיֹת — הֲרִי נִתְאַמַּת שְׁזוֹ שִׁגְגָה
וְיִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. וְהַכְּתוּב הָאֶמּוֹר בְּקֶרֶבֶן זֶה
הוּא אֲמָרוֹ בְּפָרֶשֶׁת וַיִּקְרָא: "וְאִם־נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא
וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ
וְלֹא־יָדַע וְאֶשֶׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים
מִן־הַצֹּאֵן בְּעֶרְכָּךְ לְאֶשֶׁם אֶל־הַכֹּהֵן וְכִפֹּר עָלָיו
הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע" (וַיִּקְרָא
ה', יִדִּיחַ) — כְּלוֹמֵר: עַל מָה שֶׁלֹּא יָדַע אִם שָׁגָג אוֹ
לֹא שָׁגָג. וְעִנֵּן זֶה קוֹרְאִים לוֹ חֲכָמִים 'לֹא הוֹדַע',
וְכִכֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת פְּרִתוֹת (יז).

יום שלישי ו' תשרי ה'תשע"ב

מצות עשה עא.

יום שני ה' תשרי ה'תשע"ב

מצות עשה ע.

הַמִּצְוָה הַזֶּה — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ שְׁמִי שֶׁעֲבַר
עֲבֵרוֹת מִסִּימוֹת יִקְרִיב קֶרֶבֶן אֶשֶׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ —
וְזֶהוּ אֶשֶׁם וְדָאִי. הַעֲבֵרוֹת שְׁחִיבִים עָלֶיהֶן קֶרֶבֶן זֶה
הֵן: מַעֲלָה וּגְזֵלָה וּבִיאַת שִׁפְחָה חֲרוּפָה (חֲצִיָּה
שִׁפְחָה וְחֲצִיָּה בֵּת חוּרִין. כְּגוֹן שֶׁאֶחָד הַשּׁוֹתֵפִים בָּה
שִׁחֲרָה) וְשִׁקָּר בְּשִׁבּוּעַת פְּקָדוֹן (הַשּׁוֹמֵר עַל פְּקָדוֹן
חֲבִירוֹ וְנִשְׁבַּע לִשְׁקֹר עַל אַחַת הַטַּעֲנוֹת הַפּוֹטְרוֹת אוֹתוֹ
לְהַחֲזִיר הַפְּקָדוֹן): כָּל־הַמּוֹעֵל בְּשִׁגְגָה, וְהוּא שִׁיָּהֲנָה
בְּשָׁוָה פְּרוּטָה מִן־הַהֶקְדֵּשׁ — בֵּין הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק
הַבַּיִת וּבֵין הַקֹּדֶשׁ מִזְבֵּחַ — אוֹ הַגּוֹזֵל חֲבִירוֹ שְׁוָה
פְּרוּטָה וְלִמְעַלָּה וְנִשְׁבַּע; אוֹ הַבֹּא עַל שִׁפְחָה
חֲרוּפָה אוֹ הַכּוֹפֵר בְּפָקָדוֹן וְנִשְׁבַּע — (וְכָל אֵלּוּ)
בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד — הֲרִי זֶה חֵיב לְהַקְרִיב
קֶרֶבֶן עַל חֲטָאוֹ, וְאִינוּ קֶרֶבֶן חֲטָאת אֲלֵא קֶרֶבֶן
אֶשֶׁם; וְקֶרֶבֶן זֶה נִקְרָא 'אֶשֶׁם וְדָאִי' (כִּי וְדָאִי שִׁגָּג).
אֲמַר יִתְעַלָּה בְּמַעֲלָה: "וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה'
וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַה' אֵיל תָּמִים" (וַיִּקְרָא ה', טו);
וְאֲמַר: "וְכַחֵשׁ בְּעֲמִיתוֹ בְּפָקָדוֹן וְגו' וְנִשְׁבַּע עַל־

אַחַת מִהֶן וְאָכַל אַחֶר אֶת־הַשְּׁנִיָּה אוֹ שֶׁאָכַדָּהּ,
וְנִסְתַּפֵּק וְנִתְעוֹרֵר אֲצִלוֹ חֶשֶׁשׁ אִם הִחֲתִיכָה שֶׁאָכַל
הִיָּתָה הַמִּתְּרָת אוֹ הָאֲסוּרָה — זֶהוּ שֶׁמִּקְרִיב קֶרֶבֶן
עַל הַסֶּפֶק הַמִּתְעוֹרֵר הַזֶּה כְּדִי לְהִתְכַּפֵּר בּוֹ, וְזֶה
נִקְרָא 'אֶשֶׁם תְּלוּי' (שְׁדִינּוּ עֲדִיין תְּלוּי וְעוֹמֵד עַד
שֶׁהִסְפֵּק יִתְבַּרֵּר). אִם נִתְבַּרֵּר אַחֲר־כֵּךְ, שֶׁמֶה־שֶׁאָכַל
הוּא חֶלֶב הַכִּלְיֹת — הֲרִי נִתְאַמַּת שְׁזוֹ שִׁגְגָה
וְיִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. וְהַכְּתוּב הָאֶמּוֹר בְּקֶרֶבֶן זֶה
הוּא אֲמָרוֹ בְּפָרֶשֶׁת וַיִּקְרָא: "וְאִם־נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא
וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ
וְלֹא־יָדַע וְאֶשֶׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים
מִן־הַצֹּאֵן בְּעֶרְכָּךְ לְאֶשֶׁם אֶל־הַכֹּהֵן וְכִפֹּר עָלָיו
הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע" (וַיִּקְרָא
ה', יִדִּיחַ) — כְּלוֹמֵר: עַל מָה שֶׁלֹּא יָדַע אִם שָׁגָג אוֹ
לֹא שָׁגָג. וְעִנֵּן זֶה קוֹרְאִים לוֹ חֲכָמִים 'לֹא הוֹדַע',
וְכִכֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת פְּרִתוֹת (יז).

הַמִּצְוָה הַזֶּה — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ שְׁמִי שֶׁעֲבַר
עֲבֵרוֹת מִסִּימוֹת יִקְרִיב קֶרֶבֶן אֶשֶׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ —
וְזֶהוּ אֶשֶׁם וְדָאִי. הַעֲבֵרוֹת שְׁחִיבִים עָלֶיהֶן קֶרֶבֶן זֶה
הֵן: מַעֲלָה וּגְזֵלָה וּבִיאַת שִׁפְחָה חֲרוּפָה (חֲצִיָּה
שִׁפְחָה וְחֲצִיָּה בֵּת חוּרִין. כְּגוֹן שֶׁאֶחָד הַשּׁוֹתֵפִים בָּה
שִׁחֲרָה) וְשִׁקָּר בְּשִׁבּוּעַת פְּקָדוֹן (הַשּׁוֹמֵר עַל פְּקָדוֹן
חֲבִירוֹ וְנִשְׁבַּע לִשְׁקֹר עַל אַחַת הַטַּעֲנוֹת הַפּוֹטְרוֹת אוֹתוֹ
לְהַחֲזִיר הַפְּקָדוֹן): כָּל־הַמּוֹעֵל בְּשִׁגְגָה, וְהוּא שִׁיָּהֲנָה
בְּשָׁוָה פְּרוּטָה מִן־הַהֶקְדֵּשׁ — בֵּין הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק
הַבַּיִת וּבֵין הַקֹּדֶשׁ מִזְבֵּחַ — אוֹ הַגּוֹזֵל חֲבִירוֹ שְׁוָה
פְּרוּטָה וְלִמְעַלָּה וְנִשְׁבַּע; אוֹ הַבֹּא עַל שִׁפְחָה
חֲרוּפָה אוֹ הַכּוֹפֵר בְּפָקָדוֹן וְנִשְׁבַּע — (וְכָל אֵלּוּ)
בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד — הֲרִי זֶה חֵיב לְהַקְרִיב
קֶרֶבֶן עַל חֲטָאוֹ, וְאִינוּ קֶרֶבֶן חֲטָאת אֲלֵא קֶרֶבֶן
אֶשֶׁם; וְקֶרֶבֶן זֶה נִקְרָא 'אֶשֶׁם וְדָאִי' (כִּי וְדָאִי שִׁגָּג).
אֲמַר יִתְעַלָּה בְּמַעֲלָה: "וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה'
וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַה' אֵיל תָּמִים" (וַיִּקְרָא ה', טו);
וְאֲמַר: "וְכַחֵשׁ בְּעֲמִיתוֹ בְּפָקָדוֹן וְגו' וְנִשְׁבַּע עַל־

המצוה הע"ה — הצווי שנוצטוינו שכל־אשה זכה, 39
 אם נתרפאה מן־הזיבות, תקריב קרבן, וקרבן זה 40
 הוא: "שתי תרים או שני בני יונה" — וזהו קרבן 41
 זכה, והיא מחסרת כפרה עד שתביאנו. ואולי 42
 יקשה עלי מקשה ויאמר: כיון שקרבן הזב בקרבן 43
 הזכה, והרי אפה מונה (במנין המצוות) את־מין 44
 הקרבן — יהיה החיב בו מי שיהיה — כמו 45
 שעשית בקרבן חטאת וקרבן אשם ודאי וקרבן 46
 אשם תלוי וקרבן עולה ויורד, שמנית כל־אחד 47
 מצוה בפני עצמה, ולא חששת לרבותי החטאים 48
 (למנות כל חטא בפני עצמו, מפני) שעל כל־אחד 49
 מהם חיבים אותו הקרבן — כך גם כאן אל תחוש 50
 למספר האנשים, שכל־אחד מהם נתחייב קרבן 51
 העוף? ! ידע (המקשה) שקרבן זב וזכה אינו פא על 52
 חטאים, אלא הוא קרבן חובה במצב מסים. אלו 53
 היה מצב הזוב באיש ובאשה דבר אחד — כמו 54
 שהם בשם, שהשם של זה "זב" ושל זו "זכה" — 55
 כי אז היה צריך למנותם אחד; אבל אין הדבר כן, 56
 כי הגרת שכבת זרע מן־האיש היא שחייב עליה 57
 קרבן, אף אם נגר כעין שכבת זרע מן־האשה אינה 58
 זכה, אלא זוב הדם מן־האשה הוא שחייבת עליו 59
 קרבן; ואם זב הדם מן־האיש אינו חיב עליו קרבן. 60
 ומלת 'זיבות' אין ענינה אלא הנזילה, ואין כל־ 61
 הנזילים אותו הדבר עצמו. ובפרוש אמרו (נדה 62
 לב): "האיש מטמא בלכן והאשה באדם", ואין 63
 דין זב וזכה כדין מצרע ומצרעת. והראיה הברורה 64
 לזה אמרם בכרתות (ח): "ארבעה מחסרי כפרה 65
 (שקרבן "חטאת" שלהם) וכל הביטויים של "חטאת" 66
 ו"כפרה" המופיעים בהקשר לזב וזבה אינם במובנם 67
 המצוי אלא במובנם המעשי של "חסרון" ו"השלמה" 68
 מעכבן מלאכול בקדשים), ואלו הם: הזב והזכה 69
 והיולדת והמצרע". הנך רואה, איך מונים זב וזכה 70
 כשנים ומונים מצרע כאחד — בין שהוא איש או 71
 אשה — לפי שזיבות האיש אינה כזיבות האשה. 72
 והפסוק הנאמר על קרבנה: "ואם־טהרה מזוכה 73
 וגו' וביום השמיני תקח־לה שתי תרים וגו'" (שם) 74
 טו, כח־בט).

שקר וגו' ואת־אשמו יביא לה' איל תמים" (שם, 1
 כא־כה). ואמר: "ואיש כִּי־ישכב את־אשה שכבת־ 2
 זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגו' והביא את־ 3
 אשמו לה' וגו'" (שם יט, כ־כא). וכבר נתבארו 4
 דיני מצות אלו במסכת כרתות (ט).

יום רביעי ז' תשרי ה'תשע"ב

מצות עשה עב.

המצוה הע"ב — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן 8
 עולה ויורד על עברות מסומות. העברות שחייבים 9
 עליהן קרבן זה הן: טמאת מקדש וטמאת קדשיו 10
 ושבועת בטוי ושבועת העדות. מי שנטמא באב 11
 מאבות הטמאות, כמו שקבענו בהקדמת סדר 12
 טהרות, ונכנס למקדש בשגגה — זוהי טמאת 13
 מקדש; או שאכל בשר קדש בשגגה — זוהי 14
 טמאת קדשיו; או שנטבע שבועת בטוי (נשבע 15
 לעשות או שלא לעשות דבר מה, ולא קיים) ולא קימה 16
 בשגגה; או נשבע שבועת העדות (נשבע כאילו אינו 17
 יודע עדות לחברו) לשקר — בין בשוגג בין במזיד 18
 — הרי זה מקריב על אחד המעשים האלה שיעשה 19
 קרבן הנקרא: "קרבן עולה ויורד". והוא אמרו 20
 יתעלה: "ונפש כִּי־תחטא ושמצה קול אלה וגו' או 21
 נפש אשר תגע בכל־דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו' 22
 והוא ידע ואשם או נפש כִּי תשבע לבטא בשפתים 23
 וגו' ונעלם ממנו וגו' והיה כִּי־אשם וגו' והביא 24
 את־אשמו וגו' ואם־לא תגיע ידו וגו' ואם־לא 25
 תשיג ידו וגו'" (ויקרא ה, א־יא). ולכן נקרא 'עולה 26
 ויורד' — לפי שאינו קבוע במין, אלא פעם יובא 27
 ממין זה ופעם ממין אחר, כפי אשר תשיג יד 28
 החוטא החיב בקרבן. וכבר נתבארו גם דיני מצוה 29
 זו במסכת כרתות (י:) ובמסכת שבועות (ז).

יום חמישי ח' תשרי ה'תשע"ב

מצות עשה סח. עה. עו.

המצוה הס"ח — הצווי שנוצטוינו שיקריב בית 33
 דין קרבן, אם שגגו והורו שלא כהלכה, וזהו 34
 אמרו יתעלה: "ואם כל־עדת ישראל ישגו ונעלם 35
 דבר מעיני הקהל" (ויקרא ד, יג). וכבר נתבארו 36
 דיני מצוה זו והתנאים שבה בשלמות במסכת 37
 הוריות ובכמה מקומות במסכת זבחים. 38

המצוה הע"ו — הצווי שנוצטוינו שכל־יולדת 76
 תקריב קרבן, והוא: כבש בן־שנתו לעולה וכן־ 77

1 יונה או תר לחטאת. ואם היא עניה, מקריבה שתי
2 תורים או שני בני יונה אחד עלה ואחד חטאת.
3 וגם היא ממחסרי כפרה עד שתקריב, כמו שאמר
4 יתעלה: "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא
5 כבש בן-שנתו וגו'" (שם יב, ו).

יום שישי ט' תשרי ה'תשע"ב

7 מצות עשה עד. עז.

8 המצוה הע"ד — הצווי שנוצטוינו שכל-איש זב
9 אם נרפא מזיבותו יקריב קרבן, וקרבן זה הוא:
10 "שתי תרים או שני בני יונה אחד חטאת והאחד
11 עלה" — וזהו קרבן הנזב, והוא מחסר כפרה עד
12 שיקריבנו (אף שטבל והעריב היום). והוא אמרו
13 יתעלה: "וכי-יטהר הנזב מזובו וגו' וביום השמיני
14 יקח-לו שתי תרים וגו'" (ויקרא טו, יג-טו).

15 המצוה הע"ז — הצווי שנוצטוינו שכל-מצרע
16 (שנראתה לבנונית בעורו) יקריב קרבן אם נרפא
17 מנגעו, והן שלש בהמות: עולה וחטאת ואשם ולוג
18 שמן. ואם הוא עני — מקריב כבש לאשם ושתי
19 תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת,
20 וזהו הרביעי ממחסרי כפרה. והוא אמרו יתעלה:
21 "וביום השמיני יקח שני-כבשים תמימים וכבשה
22 אחת" (שם יד, י). ואם יאמר אדם: מדוע אינך מונה
23 קרבן מחסרי כפרה כלם כמצוה אחת כיון שיש
24 להם ענין אחד הכוללם, והוא חסור הכפרה, ואז
25 זה היה מין ממניי הטהרה מן-הטמאה והיית
26 אומר: המצוה הפלוגית — הוא הצווי שנוצטוינו
27 שלא תשלם טהרת מקצת הטמאים, והם זב וזבה
28 ויולדת ומצרע, עד שיקריבו קרבן, שהרי בן אפה
29 מונה טהרה במקנה (מצות עשה קט) מצוה אחת —
30 יתחייב בה איזה טמא שיהיה, ואינך חושש למין
31 הטמאה שנטמא בה — כך היית יכול למנות קרבן
32 מחסרי כפרה כמצוה אחת, ולא תחוש למין
33 טמאתו? ! השם יודע ועד שפך היה צריך להיות
34 בהחלט, אלו היה קרבן כל-אחד מארבעת מחסרי
35 כפרה אלו קרבן אחד שאין בו שנוי, כמו טהרה
36 במים (במקוה) שהיא מין טהרה וחובה על כל-
37 טמא; אבל מכיון שנושטנו קרבנותיהם כמו שאתה
38 רואה, צריך למנות כל-קרבן לבדו בהכרח, כי
39 הדבר שבו נשלמת טהרתו של זה אינו הדבר שבו
40 נשלמת טהרתו של זה. והרי זה כמו מי נדה (מי

41 הזאה שבהם היו מערבים את אפר הפרה) ומי מקנה
42 וארבעה מינין שבמצרע (בהם משתמשים לטהרתו:
43 צפרים, עץ ארו וכו') שהן שלש מצות, אף-על-פי
44 שכלן לטהרת טמאים כמו שאבאר (מצות עשה קי).
45 וארבעת מחסרי כפרה אלו כבר נתבארו דיניהם
46 ודיני קרבנותיהם בכללות ופרטות בפרק ח'
47 מנזירות וסוף נגעים ומסכת קנים ובמקומות רבים
48 המפזרים בתלמוד, אלא שרפם ככלם במקומות
49 שהעירנו עליהם.

יום שבת קודש י' תשרי ה'תשע"ב

50 מצות לא תעשה קו. מצות עשה פז.

51 המצוה הק"ו — האזהרה שהזהרנו מלהחליף את
52 (בהמת) הקדשים (ולתת בהמה אחרת כתחליף) וזו
53 היא התמורה, והוא אמרו יתעלה: "לא יחליפנו
54 ולא-ימיר אותו" (ויקרא כז, י). וכבר בא לאו מיוחד
55 במעשר בלבד. והטעם לכך מה שאמרו בספרא
56 (פרשת בחוקותי), והוא אמרם: "מעשר בכלל היה
57 ולמה יצא? להקיש אליו: כשם שהמעשר קדשי
58 מזבח ואסור להמירו — כך כל-הקדשים שהזהיר
59 על תמורתם באמרו: "לא יחליפנו" אינם אלא
60 קדשי מזבח בלבד; ומי שהמיר — לוקה. וכבר
61 נתבארו דיני מצוה זו במסכת תמורה.

62 המצוה הפ"ז — הצווי שנוצטוינו שתהא התמורה
63 (בהמת החולין שהקדישה בתמורת בהמת הקדשים.
64 הרי אף שלמעשה אינה עומדת במקום זו של קודש,
65 גם היא —) קדש, והוא אמרו יתעלה: "והיה-הוא
66 ותמורתו יהיה-קדש" (שם, לג). ובפרוש אמרו
67 בריש מסכת תמורה (ד:), שאמרו יתעלה: "לא
68 ימירנו" הוא מצות לא-תעשה שנתק לעשה (שקיום
69 העשה — שהתמורה קודש — מנתקת ומבטלת את
70 הלאו). אמרו: הלא ממיר דלאו שנתק לעשה הוא?
71 ושם נאמר גם טעם לכך שהממיר לוקה, אף-על-
72 פי שהוא לאו שנתק לעשה: "לא אתי עשה ועקר
73 תרי לאוין". כלומר: הלאו על התמורה נכפל
74 פעמים: "לא יחליפנו" ו"לא ימיר אותו" (שם, י),
75 ובא עשה אחד — "והיה-הוא ותמורתו יהיה-
76 קדש". הנה נתבאר מה-שרצינו. וכבר נתבארו דיני
77 מצוה זו במסכת תמורה, כלומר: איך תתקיים ואיך
78 לא תתקיים ומה-דינה ואיך קרבה.

שמואל-ב יג א-יב

יג א ויהי אחרי־כן ולאבשלום בן־דוד אחות יפה ושמה תמר ויאחבה אמנון בן־דוד: בויצר לאמנון להתחלות בעבור תמר אחתו כי בתולה היא ויפלא בעיני אמנון לעשות לה מאומה: ג ולאמנון רע ושמל ויגדב בן־שמעה אחי דוד ויוגדב איש חכם מאד: ד ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן־המלך בבקר בבקר הלא תגיד לי ויאמר לו אמנון את־תמר אחות אבשלם אחי אני אהב: ה ויאמר לו יהונדב שכב על־משכבך והתחל ובא אביך לראותך ואמרת אליו תבא נא תמר אחותי ותברני לחם ועשתה לעיני את־הבריה למען אשר אראה ואכלתי מידה: ו וישכב אמנון ויתחל ויבא המלך לראותו ויאמר אמנון אל־המלך תבוא־נא תמר אחתי ותלבב לעיני שתי לבבות ואברה מידה: ז וישלח דוד אל־תמר הביתה לאמר לבי נא בית אמנון אחיך ועשילי הבריה: ח ותלך תמר בית אמנון אחיה והוא שכב ותקח את־הבצק ותלוש (ותלש קרי) ותלבב לעיניו ותבשל את־הלכות: ט ותקח את־המשרת ותצק לפניו וימאן לאכול ויאמר אמנון הוציאו כל־איש מעלי ויצאו כל־איש מעליו: י ויאמר אמנון אל־תמר הביאי הפריה החדר ואברה מידך ותקח תמר את־הלכות אשר עשתה ותבא לאמנון אחיה החדרה: יא ותגש אליו לאכל ויחזק־בה ויאמר לה בואי שכבי עמי אחותי: יב ותאמר לו אל־אחי אל־תענני כי לא־יעשה כן בישראל אל־תעשה את־הנבלה הזאת:

רש"י

(א) ולאבשלום אחות יפה. שהיתה בת אמו: (ב) להתחלות. עד שנחלה: כי בתולה היא. צנועה בבית ואינה יוצאת לחוץ, לפיכך ויפלא בעיני אמנון וגו', נכסה ונעלם ממנו מה תואנה יכול לבקש וישכב עמה, כמו (דברים יז ח): כי יפלא ממך, ארי יתכסי ממך: (ג) איש חכם. לרשעה: (ד) דל. כחוש, כמו (בראשית מא יט): דלות ורעות תואר: (ה) את הבריה. את הסעודה: (ו) ותלבב. ותחלוט, סולת מורכבת במים רותחין תחלה, ואחר כך בשמן: (ז) את המשרת. תרגום של מחבת, מסריתא:

מצודת ציון

(ב) ויצר. מלשון צרה ודאגה: להתחלות. מלשון חולי: ויפלא. ענין מכוסה ומניעה, וכן (דברים יז ח): כי יפלא ממך דבר: מאומה. שום דבר: (ג) רע. חבר ואוהב: (ד) דל. כחוש ורזה, כמו (בראשית מא יט): דלות ורעות: (ה) והתחל. מלשון חולי: לראותך. לבקר אותך, כמו (שמואל-א יט טו): לראות את דוד: ותברני הבריה. ענין אכילה מועטת, כמו (לעיל יב יז): ולא ברה אתם: (ו) ותלבב לביבות. תרגם יונתן: ותחלוט חליטתא. בדברי רבותינו ז"ל (פסחים ו): חלוט של בעלי בתים והמה נקראים על שם המעשה ששולקין אותם ברותחין: ואברה. ואוכל מעט: (ח) הבצק. העיסה, ואמר כן על שם סופו, כי אחר הלישה נקרא בצק, וכן (ישעיהו מד יט): אפיתי על גחליו לחם: ותלבב. וחלטה: (ט) המשרת. תרגום של מחבת, היא מסריתא: ותצוק. מלשון יציקה: מעלי. מאצלי: (יב) תענני. מלשון עינוי: הנבלה. דבר גנאי וכעור:

מצודת דוד

(א) אחות. מן האב ומן האם, כי מעכה בת מלך גשור היתה יפת תואר, ולקחה דוד במלחמה, ובא עליה קודם שנתגיירה, ונתעברה וילדה את תמר, ואת אבשלום ילדה אחר שנתגיירה (סנהדרין כא א): (ב) ויצר לאמנון. היה מיצר ודואג, עד שהיה נראה כחולה מרוב חשקו בה: אחותו. מן האב: כי בתולה היא. ומדרך הבתולות לשבת בית, ולזה היה מהנמנע בעיני אמנון לעשות לה מאומה ולמלאות תאוותו, ולכן נעצב הרבה: (ג) איש חכם מאד. חכם להרע: (ד) בבקר בבקר. בכל בוקר נראה פניך דל וכחוש, כאלו בלילה לא שכב לבך: אחות אבשלום. כאומר הלא היא לבד אחות אבשלום, ומן האם, אבל לא תחשב לאחות מן האב, לא לי ולא לו, על כי נתעברה אמה ממנה בגייתה, ולא תחשב לאבי לבת, ומותרת היא לי, ואני אוהב אותה ובה אני חושב בלילה ונגזלה שנתי: (ה) והתחל. עשה עצמן כחולה: ותברני לחם. היא תאכיל אותי, כי תעשה את המאכל לעיני, וכשאראה בתיקוני אהיה

תאב להמאכל ואכלתי מידה, וכאומר וכאשר תבוא לבייתך, עשה כאשר תמצא ירך: (ו) ותלבב לעיני. תעשה לפני שתי לביבות: (ח) ותבשל. עוד פעם על המחבת בשמן: (ט) ותצק. יצקה על הקערה הליבות עם השמן: (י) החדר. לחדר משכבו: ותבא את הליבות: (יא) ותגש. הגישה אליו את הליבות לאכול: (יב) אל אחי. אל תעשה כזאת, אתה אחי: אל תענני. אל תאנס אותי: כי לא יעשה וגו'. לאנס את הבתולות, ולזה לא תעשה גם אתה את הנבלה הזאת:

תהלים לד איג

לד. א לְדוֹר בְּשִׁנּוֹתָיו אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּגְרְשֵׁהוּ וַיִּלְךָ: ב אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד
תְּהַלְתּוּ בְּפִי: ג בִּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנוּנִים וַיִּשְׁמְחוּ: ד גִּדְּלוּ לַיהוָה אֹתִי וְנִרְמַמָּה שְׁמוֹ יַחְדָּו:
ה דִּרְשֵׁתִי אֶת־יְהוָה וְעֲנֵנִי וּמִכָּל־מְגוּרֹתַי הַצִּילֵנִי: ו הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנִהְרֹוּ וּפְנֵיהֶם אֲלֵי־יַחְפְּרוּ: ז זֶה עֲנֵי קְרָא
וַיהוָה שָׁמַע וּמִכָּל־צְרוּרָתוֹ הוֹשִׁיעוּ: ח חֲנָה מִלֵּאֲדִי־יְהוָה סָבִיב לִירְאוֹ וַיַּחֲלֹצֵם: ט טַעְמוֹ וְרָאוּ כִּי־טוֹב
יְהוָה אֲשֶׁר־יִהְיֶה יַחֲסֶה־בּוֹ: י יִרְאוּ אֶת־יְהוָה קִדְשׁוֹ כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירְאוֹ: יא כְּפִירִים רָשׁוּ וַרְעִבוּ
וַדְרִשׁוּ יְהוָה לֹא־יַחֲסֶרֶוּ כָּל־טוֹב: יב לְכוּ־בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאתָ יְהוָה אֲלֹמֹדְכֶם: יג מִי־הָאִישׁ הִחְפֵּץ חַיִּים
אֲהֵב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב:

רש"י

(א) בשנותיו את טעמו. כענין שנאמר (ש"א כ"א) ויתו על דלתות השער וגו' וישנה את טעמו בעיניהם ששנה דברו וטעמו ועשה עצמו שוטה והוריד רירו על זקנו (סא"א): לפני אבימלך. כך כל מלכי פלשתים נקראים וכל מלכי מצרים פרעה ואע"פ ששמו איש קורין לו אבימלך, ומדרש אגדה שהיה צדיק כאבימלך (שנכתב בתורה אצל שרה) שלא רצה להרגו ואנשיו אומרים לו (שם) הלא זה דוד מלך הארץ כדאיתא במדרש תהלים: (ג) בה' תתהלל נפשי. מתפאר אני ומתהלל שיש לי פטרון כזה להושיע ולהגן: תתהלל נפשי. שפורונו"טרא בלע"ז: ישמעו ענונים. נפלאות שעשה לי מתוך מהללי יבינו אותם וישמחו: (ה) מגורותי. לשון פחד כמו ויגר מואב, (במדבר כ"ב): (ו) הביטו אליו. כל אותם שהביטו אליו מתוך צרתם: ונהרו. האירו פניהם: יחפרו. יתביישו כמו (ישעיה כ"ד) וחפרה הלכנה ובושה החמה: (ט) טעמו וראו כי טוב ה'. טעמו דברו: (י) יראו. יהיו יראים לשון צווי: (יא) רשו. לי דלות: כל טוב. ניסו"ן ביי"ן בלע"ז, כמו כל מלאכה (שמות י"ב):

מצודת דוד

(א) בשנותיו. בעת ששינה את דברו לדבר מבלי חכמה: לפני אבימלך. שהיה ירא ממנו לבל יכנו נפש כמ"ש (בש"א) ולזה דבר הוללות וסכלות לחשוב שאין הוא דוד: ויגרששו. ועי"ז צוה אבימלך לגרשו והלך לדרכו וניצול מידו: (ג) בה'. בתשועת ה' תתהלל נפשי וכאשר ישמעו ענונים ישועתי ישמחו גם המה: (ד) גדלו. ספרו גדולתו עמי: יחדו. ואני אתם: (ו) הביטו אליו. לבטוח בו: ונהרו. ויבוא אליכם הארה ותשועה: אל יחפרו. כי השואל מה ואין נותנים לו יחפר ויכלם: (ז) זה עני קרא. כשזה הקורא הוא עני מוכנע אז ה' שומעו: (ח) ויחלצם. יוציאם בשליחותו של מקום: (יא) כפירים. ר"ל גדולים ועשירים: (יג) החפץ חיים. חיי עוה"ב: אוהב ימים. ר"ל אוהב ימי העולם להרבות במעש"ט לראות בטוב האמיתי בעוה"ב:

מצודת ציון

(א) טעמו. ענין דבור החכמה כמו וטעם זקנים יקח (איוב יב): אבימלך. זה איש ונקרא אבימלך כי הוא שם כולל לכל מלכי פלשתים כמו ששם פרעה כולל לכל מלכי מצרים: (ה) מגורותי. פחד: (ו) ונהרו. ענין הארה כמו ואל תופע עליו נהרה (שם ב'): יחפרו. ענין כלימה: (ט) טעמו. כן יקרא ידיעת השכל ובחינתו כמו טעמה כי טוב סחרה (משלי ל"א): (י) יראו. פחדו: (יא) רשו. מלשון רש ועני: (יב) לכו. הוא ענין ל' זרוז כמו ועתה לכו ונהרגהו (בראשית ל"ז) והלא הוא בא אליהם:

וגם הנרות השמן רומז ליראה עילאה כמ"ש בת"א פ' מקץ בהביאור ע"פ כי אתה נרי. ויש להעיר מפסוק אף חובב עמים כל קדושי בידך:

(ג) זח"ב יתרו ע"ט א' פ' כי והנורא הוא מקור השלימות וע"כ יראו כו' כי אין מחסור דהיינו שהיראה היא מבחי' והנורא ושם הוא השלימות שאין מחסור. ואפ"ל שע"ז נמשך מבחי' כתר בקו האמצעי וזהו והנורא אל עליון כמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום דרוש השני. ועד"ז יובן מאמר הרבות ויחי ר"פ צ"ז הנ"ל אנה מספיק לכוליה כי ויעקב איש תם גבר שלים שהוא ת"ת הממשיך השלימות והוא בחי' והנורא וע"כ מבחי' זו אין מחסור וע' זח"ג ס"פ פינחס רנ"ט א' בענין ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב וע"ד מעלין בקדש ולא מורידין ולא כמו ע' פרי החג שהולכים ומתמעטים עמוד תתע"ג ת"ז ה' ד':

יהל אור

ד פ"ז דברכות דמ"ה א' מ"ח ב'. זח"ב יתרו צ"ג א'. ח"ג רצ"ב א': י יראו את. רבות ויחי ר"פ צ"ז. אמר להם יעקב אבינו יראו את ה' קדושי אנה מספקא לכוליה. הנה מפרש קדושי על י"ב שבטים. והטעם לפי שהם בהיכל קדש"ק דבריא. וע"כ אמר להם שיהיו בבחי' יראו את ה' את הטפל שיהיו טפלים ובטלים ממש לה' בבחי' מל' דאצילות הנק' את ה' וכמו בענין קי"ם לי"ב גזרים שנתעלו י"ב שבטים דבריא בבחי' מלכות דאצילות שנק' ים ע"ד ששם עלו שבטים ועל"ק סע"י ג': (ב) ר"פ בהעלותך רס"ג ד' מפרש יראו את ה' קדושי על אהרן כמ"ש בזאת שהיא יראה יבא אהרן אל הקדש. ונראה דפ"י כי אין מחסור היינו שאפילו בזמן שאין בהמ"ק קיים מ"מ הנרות וברכת כהנים אין בטלים לעולם. וזהו כי אין מחסור שבברכת כהנים נאמר ואני אברכם ואני אותיות אין

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

זה מעשה כו'. כלומר אי אתה יכול לומר ויכסהו להר ולא למשה ואלו ששה ימים הן שהיו מראש חדש שבאו לסיני עד יום מתן תורה ואין כאן פרישה כלל למשה שהרי אותן ששה ימים עלה וירד בהשכמה להזהירן על פרישתן מן האשה ומצות הגבלה זאת לא תאמר לפי שזה מעשה היה אחר עשרת הדברות בתחילת ארבעים יום שנכנס למחנה שכינה להיות שם עם ה' לקבל הלוחות ולקמן מפרש מהיכא פשיטא ליה דאחר עשרת הדברות היה ששה ימים הללו: ר"ע אומר. קודם עשרת הדברות היה וששה ימים הללו הם ששה ימים שמראש חדש עד יום מתן תורה ובשביעי קבלום ומשה וכל ישראל עומדים לקבל עשרת הדברות כדאמרינן (מכות דף כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום ואחר כך עלה כדי לקבל את הלוחות ולא היה שם פרישה כלל:

ויכסהו הענן להר. ולא למשה שהרי כל אותן ששת ימים עלה וירד בהשכמה לומר להם אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים (שמות יט) וישב משה את דברי העם אל ה' ולמחר נאמר לו לך אל העם וקדשתם ולמחר לך רד העד בעם: ולא בא הכתוב. לומר ויקרא אל משה לבדו אלא לחלק לו כבוד:

דף ג עמ' ב כְּתִיב (שמות כד טז), **וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכְסֶהוּ הָעֲנָן שֵׁשֶׁת יָמִים, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי, וּלְכַאוֹרָה יֵשׁ יְתוֹר בַּפֶּסוּק, מִכְּדֵי כְּתִיב בְּסוּף הַפֶּסוּק וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶ�ה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי, אִם כֵּן מֵאֵי שֵׁשֶׁת יָמִים, הֲלֹא אִם קָרָא לְמֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְדָאֵי שֶׁקִּדְמוּ לוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים בָּהֶם כְּבוֹד ה' הִיָּה עַל הָהָר וְלֹא נִקְרָא אֵלָיו, אֲלֵא מִקְרָא זֶה בָּנָה אָב לְלִמּוּד יְסוֹד וְכֻלָּל הַנִּכְנָס בְּמַחְנֶה שְׂכִינָה טַעוֹן פְּרִישַׁת שֵׁשֶׁת, שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁמֹּשֶׁה הוֹפֵרשׁ שֵׁשֶׁת יָמִים עַל יְדֵי הָעֲנָן שֶׁכִּסְּהוּ, כֵּךְ כָּל הַנִּכְנָס לְמַחְנֶה שְׂכִינָה טַעוֹן פְּרִישַׁת קוֹדֶם לָכֵן, וּבְכֻלָּל זֶה כֵּהֵן גְּדוּל קוֹדֶם כְּנִיסַתוֹ לְקוֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים.**

מביאה הגמרא: **תִּנְיָא כְּוֹתִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ** - מצינו ברייתא המסייעת לריש לקיש הלומד דין פרישה מסיני, ששנינו בה בענין מתן תורה ולוחות הברית, **מֹשֶׁה עָלָה בָּעֲנָן, וְנִתְפָּסָה בָּעֲנָן, וְנִתְקַדֵּשׁ בָּעֲנָן, כְּדֵי לְקַבֵּל לוחות ושאר התורה לְיִשְׂרָאֵל בְּקִדּוּשָׁה, שֶׁנֶּאֱמָר וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכְסֶהוּ הָעֲנָן שֵׁשֶׁת יָמִים, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנָן** (שמות כד טז). ובהכרח אין הכוונה לאותם ימים שמראש חודש סיון שבאו לסיני עד יום מתן תורה, ומה שנאמר 'ויכסהו הענן ששת ימים' היינו שכיסה את ההר ולא את משה שירד מן ההר כמה פעמים באותם ימים, שהרי **זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה אַחֵר עֲשָׂת הַדְּבָרוֹת שֶׁהָיוּ תַּחֲלָה לְאַרְבָּעִים יוֹם**, כלומר אותם ששת ימי כיסוי הענן היו בתחילתם של הארבעים יום שבהם עלה משה אל ה' לקבל את הלוחות הברית, ולכך יש לפרש שכיסה הענן את משה להפרישו קודם כניסה למחנה שכינה שזה עלייתו למרום לקבל את הלוחות, **דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי**. ומוכח משיטתו זו כריש לקיש שהיה הפרשה למשה בסיני. **רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, מָה שֶׁנֶּאֱמָר וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי, זֶהוּ מִרְאֵשׁ חוֹדֶשׁ סִיוֵן קוֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה,**

ועל כן בהכרח מה שנאמר **וַיִּכְסֶהוּ הָעֲנָן שֵׁשֶׁת יָמִים**, פירושו שהענן כיסה לְהָר ולא את משה, שהרי באלו הימים משה עלה וירד כמה פעמים מן ההר כדי לצוות את ישראל על מצות הגבלה מן ההר ופרישה מן האשה. ולפי זה המושך הפסוק **וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנָן**, זהו מעמד מתן תורה שבו היו **[מֹשֶׁה] וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין** לקבל את התורה מפי הגבורה, **וְלֹא בָּא הַכְּתוּב לִיַּחַד אֶת הַקְּרִיאָה לְמֹשֶׁה אֶלָּא כְּדֵי לְחַלֵּק כְּבוֹד לְמֹשֶׁה.**

1 **בְּבִיצַת אֶפְרוֹחַ** – בביצה שיש בה אפרוח שנתבשלה עם ביצים
2 אחרות שהבשר נותן בהן טעם, ובין אם היא של עוף טמא בין אם היא
3 של עוף טהור הרי היא נבילה ואוסרת את האחרות בנותן טעם, **אֶכְל**
4 **בִּיצַת מִמָּאָה** – של עוף טמא בלא אפרוח לא – אינה אוסרת את
5 האחרות משום שאינה נותנת בהן טעם.
6 מקשה הגמרא: **אֵיתִיבָהּ**, האיך אפשר לומר שביצה של עוף טמא
7 אינה אוסרת את האחרות, והרי שנינו בברייתא **בִּיצִים מְהוֹרוֹת**
8 **שְׁשָׁלְקוּ** [שבישלו] **עִם בִּיצִים מִמָּאוֹת, אִם יֵשׁ בָּהֶן** – בביצים
9 הטמאות **בְּנוֹתָן מַעֵם** – בכדי ליתן טעם בטהורות **כּוֹלֵן אֶסְרוֹת**,
10 מוכח מהברייתא שגם ביצה של עוף טמא נותנת טעם ואוסרת את
11 האחרות. מתרצת הגמרא: **הָכָא נִמְי בְּבִיצַת אֶפְרוֹחַ** – גם כאן
12 בברייתא מדובר בביצה שיש בה אפרוח, **וְאִמְאִי קָרִי לָהּ מִמָּאָה** –
13 ולמה היא קוראת לה ביצה טמאה הרי אפילו ביצה של עוף טהור
14 שיש בה אפרוח אוסרת. **כִּיּוֹן דְּאִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ קָרִי לָהּ מִמָּאָה** –
15 כיון שיש בה אפרוח ודינה כנבילה קוראת לה הברייתא ביצה טמאה.
16 מקשה הגמרא: **וְהָא מְדַקְדָּנִי סִיפָא** – והרי מזה ששנינו בספא של
17 הברייתא **בִּיצִים שְׁשָׁלְקוּ וְנִמְצָא אֶפְרוֹחַ בְּאֶחָת מֵהֶן, אִם יֵשׁ בָּהֶן**
18 **בְּנוֹתָן מַעֵם כּוֹלֵן אֶסְרוֹת, מְכָלֵל** – מוכח מכך **דְּרִישָׁא דְלִית בָּהּ**
19 **אֶפְרוֹחַ עֲסָקִינָן** – שהרישא של הברייתא עוסקת בביצה טמאה שאין
20 בה אפרוח, ואף על פי כן היא אוסרת את הביצים האחרות. ואין
21 לומר שגם הרישא מדברת דוקא בביצה שיש בה אפרוח, כי מדרע
22 יכפול התנא דין זה פעמיים. מתרצת הגמרא: באמת גם הרישא
23 מדברת בביצת אפרוח, והתנא בספא **פִּירוּשֵׁי קָא מִפְּרָשׁ** – בא
24 לפרש את הרישא, וזו כוונתו, **בִּיצִים מְהוֹרוֹת שְׁשָׁלְקוּ עִם בִּיצִים**
25 **מִמָּאוֹת, אִם יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתָן מַעֵם כּוֹלֵן אֶסְרוֹת, בִּיצֵד** – באיזה
26 ביצים טמאות שאוסרות את הטהורות מדובר, **כְּנוֹן שְׁשָׁלְקוּ** –
27 שבישל ביצים טהורות **וְנִמְצָא אֶפְרוֹחַ בְּאֶחָת מֵהֶן וּמִחֲמַתָּה נִטְמָא**.
28 מוכיחה הגמרא: **הָכִי נִמְי מִסְתַּבְּרָא** – כך גם מסתבר לומר, **דְּאִי**
29 **סָלְקָא דְעֵתָא דְרִישָׁא דְלִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ** – שאם יעלה על דעתך לומר
30 שהרישא מדברת בביצה טמאה שאין בה אפרוח, מה חידש לנו
31 התנא בספא, הלא הִשְׁתָּא דְלִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ אֶסְרוֹהּ – אם השמיענו
32 ברישא שביצה טמאה אף שאין בה טעם אוסרת את האחרות, **דְּאִית**
33 **בָּהּ אֶפְרוֹחַ מִיבְעִיא** – וכי צריך להוסיף ולהשמיענו שגם ביצת
34 אפרוח שהיא כנבילה אוסרת את האחרות, הרי דין זה נלמד בכל
35 שכן, שאם דבר טמא שאין בו טעם אוסר, כל שכן שדבר טמא שיש
36 בו טעם יאסור.

37 דוחה הגמרא: **אִי מַשּׁוּם הָא לֹא אִירִיא** – אם מחמת הוכחה זו אנו
38 אומרים שהרישא מדברת בביצה שיש בה אפרוח אין זו ראייה, כיון
39 שאפשר לומר שהִנָּא סִיפָא לְגַלּוּי רִישָׁא – שהתנא השמיענו את
40 הדין של הסיפא אף על פי שהוא לכאורה מיותר כדי לגלות ולבאר
41 את הרישא, **שְׁלֹא תֵאֵמַר לולא הסיפא שכוונת התנא בְּרִישָׁא לביצה**
42 **טמאה דְּאִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ** שהתערבה באחרות, ותדייק מכך שדווקא
43 ביצה כזו אוסרת את האחרות, **אֶכְל ביצה טמאה דְּלִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ**
44 שהתערבה באחרות **שְׁרָא** – התערובת מותרת, לפיכך שנה לנו
45 הִתְנָא בְּסִיפָא ביצה **דְּאִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ, מְכָלֵל** – כדי שיהא מוכח
46 מכך **דְּרִישָׁא דְלִית בָּהּ אֶפְרוֹחַ** – שברישא הוא מדבר בביצה טמאה
47 שאין בה אפרוח **וְאִפְּלוּ הָכִי אֶסְרָא** – ואף על פי כן היא אוסרת את
48 כל הביצים הטהורות שנתערבה בהן.

49 הגמרא דנה אם ניתן לצרף להיתר את מה שבלעה הקדירה. מספרת
50 הגמרא: **הָהוּא בְּיוֹתָא תְּרַבָּא** – מעשה בבכית חֲלָב דְּנִפְל בְּדִיקוּלָא
51 **דְּבִשְׁרָא** – שנפל לתוך קדירה גדולה של בשר ונתבשל שם, **כֶּכֶר רַב**
52 **(אִכִּי) [אִשִּׁי] לְשַׁעוּרִיָּה** – לשער כמות של ששים בהיתר **בְּמֵאִי**
53 **דְּכִילָא** – עם מה שבלעה הקדירה מן הבשר המותר, ולצרפו
54 ביחד עם חתיכות ההיתר שבקדירה לכטל את האיסור, ואת האיסור
55 היה משער כמו שנמצא כעת לפנינו, **אִמְרִי לִיָּה דְרַבְנָן** – אמרו לו
56 תלמידי הישיבה **לְרַב אִשִּׁי, אִמְנו דְּהִיתָא בְּלַע דְּאִיסוּרָא לֹא בְּלַע**
57 – וכי הקדירה בלעה רק מן ההיתר ולא מן האיסור, ואם אנו מצרפים
58 את בליעת ההיתר להיתר כך יש לנו לצרף את בליעת האיסור

59 לאיסור. ועל כן יש לשער את הכל כמו שאנו רואים עתה.
60 הגמרא מבארת מהו שיעור הביטול של חצי שיעור. מספרת הגמרא:
61 **הָהוּא פְּלִנָא דְּיוֹתָא תְּרַבָּא** – מעשה בחצי כזית חֲלָב דְּנִפְל בְּדִיקוּלָא
62 **דְּבִשְׁרָא** – שנפל לתוך קדירה גדולה של בשר **כֶּכֶר מִר בֶּר רַב אִשִּׁי**
63 **לְשַׁעוּרִיָּה** – לשער את כמות ההיתר **בְּתַלְתִּין פְּלִנִי דְּיוֹתָא** – בשלשים
64 חצאי זיתים ולהתיר בכך את התערובת, אף על פי שאין בה ששים
65 כנגד האיסור, **אִמְר לִיָּה אַבְהָה** – אמר לו רב אשין אביו, **לֹא אִמְנִינָא**
66 **לָךְ לֹא תִּלְוִל בְּשִׁיעוּרִין דְּרַבְנָן** – האם לא אמרתי לך שאין לזלזל
67 בשיעורי הביטול אפילו באיסורים דרבנן, ועל כן גם אם נאמר שחצי
68 שיעור אסור רק מדרבנן צריך לשער בששים. **וְעוֹד** – ויתירה מזה
69 **הָאִמְר רַבִּי יוֹחָנָן חֲצִי שִׁיעוּר אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה** אלא שאין לוקים
70 עליו, ואם כן בודאי שהיה לך לשער בששים חצאי זיתים, כדון כל
71 איסורי תורה שאינם בטלים אלא בששים.

72 עוד בענין שיעור הביטול של ביצה אסורה: **אִמְר רַב שְׁמֹן בֶּר אַבָּא,**
73 **אִמְר רַב אִידִי בֶר אִידִי בֶר גִּרְשָׁם, אִמְר לִיָּו בֶר פֶּרְטָא, אִמְר רַבִּי**
74 **נְחוּם, אִמְר רַבִּי בִּירְיִים מַשּׁוּם זָקֵן אֶחָד וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמִיָּה, דְּבִי**
75 **נִשְׂיָאָה** – בבית הנשיא **אִמְרוּ בִיצָה** האסורה באכילה שנתערבה
76 בְּתוֹךְ שְׁשִׁים ביצים מותרות, כל התערובת אֶסְרוּהָ באכילה. אבל
77 אם נתערבה ביצה אסורה בְּתוֹךְ שְׁשִׁים וְאַחַת ביצים של היתר,
78 התערובת מוֹתֵרָת באכילה. ולא פירש בדבריו האם שיעור הששים
79 והששים ואחת כוללים את הביצה האסורה, או ששיעור הששים
80 והששים ואחת אינם כוללים את הביצה האסורה. **אִמְר רַבִּי יִזְרָא**
81 **לְרַב שְׁמֹן בֶּר אַבָּא, רָאָה** ודקדק במה שאתה עושה כדי שלא תטעה
82 ותכשיל את האנשים שסומכים עליך, בכך **שְׁאֵתָהּ מִטִּיל בָּהּ** –
83 בביצה גְּבֹלָה הִיתֵר ואומר ביצה בששים אסורה בששים ואחת
84 מותרת, ומכיון שלא פירשת אם השיעורים כוללים את הביצה
85 האסורה או לא, יבואו האנשים לטעות ולחשוב שהם כוללים את
86 הביצה האסורה, ויבואו להתירה בששים ביצים מותרות מלבדה,
87 והלא זה ספק אם הביצה האסורה נכללת, **שְׁתֵּרִי שְׁנֵי גְּדוּלֵי הַדּוֹר**
88 **שְׁמָלוֹ עַל כֵּךְ וְלֹא פִּירְשׁוּ אֶת הַתֵּבָה, וְהֵם רַבִּי יַעֲקֹב בֶּר אִידִי וְרַבִּי**
89 **שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי, תַּרְוִינְהוּ מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּר לִיָּו אִמְרִי** –
90 שניהם אמרו בשם רבי יהושע בן לוי **בִיצָה** אסורה שנתערבה
91 **בְּשְׁשִׁים** ביצים של היתר התערובת אֶסְרוּהָ, נתערבה **בְּשְׁשִׁים וְאַחַת**
92 **ביצים של היתר** התערובת מוֹתֵרָת, **וְאִיבְעִיָא לָהּ** – ושאלו אותם
93 בני הישיבה, מה שאמרתם בשם רבי יהושע בן לוי שביצה **בְּשְׁשִׁים**
94 **וְאַחַת** מותרת, האם הכוונה שיש בתערובת ששים ואחת ביצים **בְּהֵרִי**
95 **דִּידָהּ** – ביחד עם הביצה האסורה, או **דִּילְמָא לְבֶר מִיָּגָה** – או אולי
96 צריך ששים ואחת חוץ מהביצה האסורה. **וְלֹא פִּשְׁטִים** – ולא נפשט
97 הספק, **וּמִר פִּשְׁטִים לָהּ מִפְּשֵׁט** – ואתה אומר את דברייך בפשיטות,
98 ואינך אומר שאינך יודע אם ביצה בששים ואחת מותרת היינו ששים
99 ואחת כולל הביצה האסורה, או ששים ואחת מלבד הביצה האסורה.
100 הגמרא מביאה את מסקנת הדברים: **אִתְמַר** – נאמר בבית המדרש,
101 **אִמְר רַבִּי חֲלָבָא אִמְר רַב הוֹנָא, בִיצָה** אסורה שנתערבה **בְּשְׁשִׁים**
102 **ביצים של היתר וְהִיא** – האסורה מלבד הששים, כל התערובת
103 **אֶסְרוּהָ**. נתערבה **בְּשְׁשִׁים וְאַחַת** ביצים של היתר **וְהִיא** – האסורה
104 מלבד הששים ואחת, כל התערובת מוֹתֵרָת.

105 הגמרא חוזרת לענין ביטול חצי כזית ומביאה כמה מעשים דומים
106 בענין זה. מספרת הגמרא: **הָהוּא דְּאֵתָא לְקַמְיָה דְּרַבָּן גְּמִלְיָאֵל בֶּר**
107 **רַבִּי** – מעשה באדם אחד שבא לפני רבן גמליאל בן רבי ושאל אותו
108 מה הדין בחצי כזית חֲלָב שנפל לתוך יורה של בשר רותחת, **אִמְר**
109 **לִיָּה רבן גמליאל, וכי אַבָּא** [רבי] **לֹא שְׁיַעַר** כשבא מעשה כזה לפניו
110 **בְּאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע** חצאי זיתים של היתר כנגד האיסור והתיר, אם כן
111 מוכח שהם צריך ששים בבדי לבטל חצי כזית איסור, **וְאִף אִנִּי אֲשַׁעַר**
112 **ואתיר** את התערובת **בְּאַרְבָּעִים וְחֲמִשׁ** חצאי זיתים של היתר כנגד
113 האיסור.

114 עוד מספרת הגמרא: **הָהוּא דְּאֵתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר רַבִּי**
115 **ושאל אותו מה הדין בחצי כזית חֲלָב שנפל לתוך יורה של בשר**
116 **רותחת, אִמְר לִיָּה רבי שמעון, וכי אַבָּא** [רבי] **לֹא שְׁיַעַר** כשבא

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף צח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" - (שטיינזלץ) קיט רש"י

1	אפרוח — שהבשר נותן טעם, ולא שנא טמאה ולא שנא טהורה דנבלה היא. אבל	1	בבית אפרוח, אבל ממאה - לא. איתביה: ביצים
2	טמאה — בלא אפרוח — לא. כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה — ואפילו של	2	טהורות ששלקן עם ביצים טמאות. אם יש בהן גנותן
3	עוף טהור. ביצים טהורות — ששלקן בו. מכלל דרישא — דנקט "טמאה" — טמאה	3	טעם - כולן אסורות! הכא נמי - בבית אפרוח.
4	ממש קאמר, ולא אפרוח. דאי בטהורה ואפרוח, תרתי למה לוי? כיצד ששלקן	4	ואמאי קרי לה "טמאה"? כיון דאית בה אפרוח קרי
5	ונמצא אפרוח באחת מהם — וזו היא	5	לה "טמאה". - והא מדקתני סיפא: ביצים ששלקן
6	טמאתו, וכולן מן הטהור. השהא דלית בה	6	ונמצא אפרוח באחת מהן, אם יש בהן גנותן טעם -
7	אפרוח — אשמועינן דיהבא טעמא ואסורה,	7	כולן אסורות, מכלל דרישא, דלית בה אפרוח עסקינן!
8	ואף על גב דמאי בעלמא הוא. יש בה אפרוח	8	- פירושי קא מפרש, ביצים טהורות ששלקן עם ביצים
9	— אפילו טהורה. מיבעיא — כל שכן ויהבא	9	טמאות, אם יש בהן גנותן טעם - כולן אסורות,
10	טעמא, דהא אפרוח נבלה היא בדיוקלא —	10	ביצד, גנון ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן. הכי נמי
11	קלחת. סבר רב אשי לשעוריה — היתרא,	11	מסתברא, דאי סלקא דעתך: רישא דלית בה אפרוח,
12	ולאוסופי עלא מזה שבלעה קדרה, כדי לבטל	12	השתא דלית בה אפרוח - אסורה, דאית בה אפרוח
13	את האיסור. והאיסור היה משער כמו שהוא	13	מיבעיא! - אי משום הא - לא איריא, תנא סיפא
14	בא לפנינו, מצומצמת. רבנן — תלמידים.	14	לגלוי רישא, שלא תאמר: רישא - דאית בה אפרוח,
15	דאיסורא לא בלע — בתמיה. אף האיסור	15	אבל לית בה אפרוח - שריא, תנא סיפא דאית בה
16	נצטמק, וכשנפל היה בו יותר. אלא הכל	16	אפרוח, מכלל דרישא - דלית בה אפרוח, ואפילו הכי
17	משערים כמות שאנו רואים. בתלתין פלגי	17	אסורא. ההוא קותא תתבא דנפל בדיוקלא דבשרא,
18	דוית — משום דלא היה כשיעור, היה מולול	18	סבר רב אסי לשעוריה במאי דבלע דיוקלא. אמרי
19	בבטלו, ולא בעי ששים. לא תולול בשיעוריו	19	ליה רבנן לרב אשי: אמו דהיתרא בלע, דאיסורא
20	דרבנן — כלומר, אפילו במידי דלא מיתסר	20	לא בלע? ההוא פלגא דויתא דתתבא דנפל בדיוקלא
21	מדאורייתא, לא תולול בשיעוריה. ועוד: הא	21	דבשרא, סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין
22	— מדאורייתא אסור, דחצי שיעור אסור מן	22	פלגי דויתא. אמר ליה אבוה: לאו אמנא לך לא
23	התורה. חצי שיעור מנין? תלמוד לומר "כל	23	תולול בשיעורין דרבנן? ועוד, האמר רבי יוחנן: חצי
24	חלב". בפרק בתרא דיומא (עדא), ראה	24	שיעור אסור מן התורה. אמר רב שמן בר אבא, אמר
25	שאתה מטיל בה גבול — ראה מה אתה	25	רב אידי בר אידי בר גרשם, אמר לוי בר פרטא, אמר
26	עושה, שלא תטעה ובלעל הסמוכים עליך.	26	רבי נחום, אמר רבי ברייך משום זקן אחד ורבי יעקב
27	שאתה מטיל בה גבול להתירה בששים	27	שמיה, דבי נשיאה אמרו: ביצה, בששים - אסורה, בששים ואחת - מותרת. אמר רבי זירא
28	ואחת, ואינך מפרש: אי בהדי דידה, אי לבר	28	לרב שמן בר אבא: ראה שאתה מטיל בה גבול היתר, שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את
29	מינה. והשומעים יעלה על דעתם: בהדי	29	הדבר: רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני, תרוייהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי:
30	דידה. והרי שני גדולי הדור נשאלה מהם,	30	ביצה, בששים - אסורה, בששים ואחת - מותרת. ואיבעיא להו: בששים ואחת, בהדי דידה,
31	ולא פירשוה. ומאן נינהו? רבי יעקב בר אידי	31	או דילמא לבר מינה? ולא פשיט, ומר פשיט לה מפשטא! אתמר, אמר רבי חלב, אמר רב
32	ורבי שמואל בר נחמני. ואיבעיא להו גרסינן.	32	הווא: ביצה, בששים והיא - אסורה, בששים ואחת והיא - מותרת. ההוא דאתא לקמיה
33	פשיט מיפשט — שאינך מטיל שום ספק	33	דרבן גמליאל בר רבי, אמר ליה: אבא לא שיער בארבעים ושבע, ואני אשער בארבעים
34	בדבר, לומר: ואיני יודע אם היא מן המנין של	34	וחמש. ההוא דאתא לקמיה דרבי שמעון בר רבי, אמר ליה: אבא לא שיער בארבעים וחמש,
35	ששים ואחת או לא. בששים ואחת והיא —	35	ואני אשער בארבעים ושלש. ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא, אמר ליה: כלום יש שלשים?
36	דהוו להו ששים וששים. ההוא דאתא כו' —	36	מעמא — דליכא שלשים, הא איכא שלשים - משערין! - אמר רבי חנינא: גזמא. אמר
37	פלגא דויתא דאיסורא הוה, וכן עובדא דרבי	37	רבי חייא בר אבא, אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה -
38	משמע בן רבי. אבא — הלא בא מעשה כזה	38	בששים. אמר לפניו רבי שמואל בר רב יצחק: רבי, אתה אומר כן? הכי אמר רב אסי,
39	לפניו, ולא מצא אלא ארבעים ושבע, והתיר	39	אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה - במאה. ושניהם לא
40	— שמע מינה: לאו ששים בעי. אף אני מתיר	40	למדרה אלא מ"רוע בשלה", דכתבי: "ולקח תבהן את הזרע בשלה" וגו', ותניא: "בשלה"
41	בה, שאינו מוצא בו אלא ארבעים וחמש. ולי	41	אין
42	נראה, דהכי קאמר: אבא לא שיער בארבעים	42	
43	ושבע, אני אשער בארבעים וחמשה? בתמיה.	43	
44	אבא בא לפניו מעשה, ודיה יכול לבטלו	44	
45	בארבעים ושבע, ולא שיערו להתיר, ואסר.	45	
46	ואני אתירנו בארבעים וחמשה?! וללשון זה	46	
47	אין צריך לפרש בחצי וית, אלא אף בשיעור	47	
48	שלם. הא איכא שלשים משערין — בתמיה.	48	
49	וכולי האי מי מלולין? גזמא — כלומר,	49	
50	למה באת לישראל עלי, והלא אפילו שלשים	50	
51	אין בו היתר כמות איסור? ולא דוקא	51	
52	קאמר ליה, אמר דבר שאינו יכול לעמוד.	52	
53	כלומר, כלום יש שם אפילו שלשים? ואף על	53	
54	פי שאינו נתר בכך. בששים — היכא	54	
55	בדקניה, ולא ידוב טעמא. אי נמי: ליכא	55	
56	למיקם אטעמא, כגון מין ומינו. אבל היכא	56	
57	בדקניה, וידוב טעמא — לעולם טעמא לא	57	
58	טיל, כדאמר בכמה דוכתי. ולקמן (צט"ק) נמי אמרינן: יש בהן גנותן טעם, בין שיש להעלות במאה ואחד, ובין שאין בו' — אסור. וכי לא ידוב טעמא, בעינן ששים לבטולה,	58	
59	כדלקמן, דקתני: אין בהן גנותן טעם, בין שיש להעלות בו' — מותר. דאמרינן: אין בהן להעלות במאה ואחת, אלא במאי? לאו, בששים. אלמא, כי לא ידוב טעמא	59	
60	נמי בעינן ששים למר ומאה למר. ושניהם לא למדרה כו' — ואף על גב דאי אתי למילף מינה, מצית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא. דהא הכא איכא למימר:	60	
61	דאי שלא במינו, הוה ידוב טעמא, אפילו הכי רבנן אחמור, ואמור: טעמא לא בטיל. וזו — של איל נזיר הוא המורם ממנו, ומניפין אותו, וניתן לכוך ואסור לזרים.	61	
62	ההוא כולו נאכל לבעליה, דהא שלמים הוא.	62	

למעט, אלא לשיטת רבי יהודה, דאמר מין כמינו לא כמיל –
הסובר לגבי כל איסורים שבתורה שאם נתערב דבר איסור בדבר
היתר שהוא ממינו אינו בטל לעולם, ולפיכך היה הדין נותן שלא
תבטל הזרוע באיל שהרי ממינו היא, קא משמע לן דהבא כמיל
– לכך משמיענו התנא שכאן בטלה הזרוע באיל אף על פי שהיא
ממינו, ואין למדים מכאן לשאר תערובת מין במינו, אמנם לענין
ביטול איסור בהיתר שאינו מינו ניתן ללמוד מזרוע בשלה ששיעור
הביטול הוא בשישים או במאה.
מקשה הגמרא: וליגמר מיניה – היה לו לרבי יהודה ללמוד מכאן
לכל התורה שאיסור בטל בשישים או מאה של היתר, אף בתערובת
של מין במינו, ומדוע הוא סובר שמין במינו אינו בטל לעולם.
מתרצת הגמרא: גלי דהמקנה – גילתה התורה שמין במינו אינו בטל,
שנאמר בעבודת יום הכיפורים לגבי הזאות הדם על מזבח הפנימי
(ויקרא טו יח) וליקח מדם הפר ומדם השעיר, והיינו דתרווייהו כהרי
הדין נינהו – שניהם ודם הפר ודם השעיר מעורבים זה בזה, ודמו
של פר מרובה מדם של שעיר עזים, ולא כמיל – ואף על פי כן אין
דם השעיר מתבטל בדם הפר, שהרי קראו הכתוב דם השעיר,
ובבבבבב יש ללמוד מכך שמין במינו אינו מתבטל לעולם.
שבה הגמרא ומקשה: ומאי חיות דנמריה מהא דליגמר מהאי –
מה ראתי ללמוד מדם הפר והשעיר שמין במינו אינו בטל, היה לך
ללמוד מזרוע בשלה המתבטלת באיל אף על פי שהיא ממינו.
מתרצת הגמרא: דין זרוע בשלה חידוש הוא, שהרי בכל מקום אסור
לכתחילה לבטל איסור בהיתר, ואילו כאן ציוותה התורה לבטל את
הזרוע יחד עם האיל, ומחדוש לא נמריה – ומדן שהוא חידוש אין
אנו יכולים ללמוד לכל התורה שמין במינו בטל, לפי שיתכן לומר
שכשם שהקילה בו התורה שיותר לבטל האיסור לכתחילה כך
הקילה בו לבטל מין במינו, אך בשאר מקומות אין הדין כן.
שבה הגמרא ומקשה: אי הכי – אם כן, שדין זרוע בשלה חידוש הוא
ואי אפשר ללמוד הימנו לכל התורה, למאן נשים נמי לא ליגמר
– אף לענין ביטול מין בשאינו מינו אין לך ללמוד משם שיהא בטל
בשישים או במאה, לפי שיתכן לומר ששם הקילה התורה יותר
משאר מקומות.
מתרצת הגמרא: אטו אנו לקולא נמריה – וכי לומדים אנו משם
להקל, לחומרא נמריה – אין אנו למדים משם אלא להחמיר,
דמדאורייתא ברוכא כמיל – שהרי מן התורה איסור שנתערב ברוב
של היתר בטל, ואילו מזרוע בשלה למדים אנו להחמיר שאין די
ברוב סתם אלא צריך לבטל בשישים או מאה של היתר. ומאחר
וחומרא היא ניתן ללמוד זאת מזרוע בשלה, שאף על פי שהקילה בה
תורה לבטל איסור לכתחילה מכל מקום החמירה בה להצריך ביטול
בשישים או במאה, וקל וחומר לשאר מקומות שאסור לבטל איסורם
לכתחילה, שודאי הדבר שאינם בטלים אלא בשישים או מאה של
היתר.
הגמרא מיישבת את דברי הברייתא 'זהו היתר הבא מכלל איסור'
באופן נוסף: דבא אמר, לא נצרכא – לא הוצרכה הברייתא למעט
שאר מקומות, אלא לענין דין טעם בעיקר, דהיינו, שאיסור הנותן
טעם בדבר של היתר דנים אנו טעם זה כאילו הוא גופו של איסור,
אף כשהאיסור עצמו אינו נמצא בתערובת, דבקדשים אסור –
שלענין דיני קדשים נאסר דבר היתר שקיבל טעם מן האיסור, ולפיכך
היה הדין נותן שאף לענין זרוע בשלה יהא הדין כן, שיאסר האיל
כולו לזרים מחמת הטעם שנתנה בו הזרוע, קא משמע לן דהבא
שרי – לכך משמיענו התנא שכאן מותר האיל באכילה לזרים, אף
שקיבל טעם מן הזרוע שאינה מותרת אלא לכהנים, אך אין לומדים
מכאן לשאר קדשים. אמנם לענין חולין אין אומרים 'טעם בעיקר' מן
התורה, ולפיכך ניתן ללמוד את דינם מזרוע בשלה, שבטל האיסור
בשישים או במאה של היתר.

אין כוונת הכתוב באומרו 'בשלה' אלא שלימה, דהיינו, שיבשל את
זרוע האיל בשלימותה. אלו דברי תנא קמא. רבי שמעון בן יוחאי
אומר, אין כוונת הכתוב באומרו 'בשלה' מן האיל, אלא ללמוד
שנתבשלה הזרוע יחד עם האיל.
ומבאר הגמרא את מחלוקתם בשני אופנים: האופן הראשון, דכולי
עלמא – בין תנא קמא ובין רבי שמעון, סוברים דבהרי איל מבשל
לה – שצריך לבשל את הזרוע יחד עם האיל, אלא שנחלקו אימתי
יש לחותכה הימנו. מר – (תנא קמא) סבר, מחתך לה והדר מבשל
לה – תחילה הוא חותך את הזרוע מן האיל, ולאחר מכן מבשלם יחד
בכלי אחד. ומר – רבי שמעון בר יוחאי סבר, מבשל לה והדר
מחתך לה – תחילה הוא מבשלם יחדיו ורק לאחר הביטול חותך את
הזרוע מן האיל.
מוסיפה הגמרא לבאר את מחלוקתם באופן אחר: ואי בעית אימא
– ואם תרצה תוכל לפרש, דכולי עלמא מחתך לה והדר מבשל לה
– שהכל סוברים שתחילה יש לחתוך את הזרוע מן האיל ורק לאחר
מכן לבשלם, מיהו – אמנם בענין זה הם נחלקו, מר – (רבי שמעון)
סבר, בהרי איל מבשל לה – יש לבשל את הזרוע יחד עם האיל
בכלי אחד, ומר – (תנא קמא) סבר – בקדשה אחרת מבשל לה, ואינו
מבשלם יחד.
עתה שבה הגמרא לפרש כיצד לומדים האמוראים את דיני הביטול
מזרוע של איל נזיר: ללישנא קמא – לפי האופן הראשון שנתבאר
במחלוקת התנאים, אז לומדים מכאן דין ביטול אליבא דרבנן הכל
לשיטת כולם, בין לתנא קמא ובין לרבי שמעון, שהרי לדעת הכל
נתבשלה זרוע האיל שהיא אסורה לזרים יחד עם האיל כולו המותר
לזרים, וצריך לומר בזה דין ביטול. אמנם ללישנא בתרא – לפי
האופן השני שנתבאר במחלוקת התנאים, אין ללמוד מכאן דיני
ביטול אלא אליבא דרבי (לשיטתו) דרבי שמעון בן יוחאי, הסובר
שהזרוע מתבשלת יחד עם האיל, שהרי לדברי תנא קמא הזרוע
והאיל מתבשלים בכלים נפרדים, ואין כאן דין ביטול כלל.
ועתה מפרשת הגמרא את סברות מחלוקת האמוראים, האם
איסורים בטלים בשישים של היתר או במאה: מאן דאמר בששים –
רבי חיאי בר אבא הסובר (לעיל ע"א) שכל איסורים שבתורה בטלים
בשישים של היתר, סבר בשך ועצמות בהרי בשך ועצמות
משעריה – סובר שמשערים את הבשר והעצמות של הזרוע כלפי
הבשר והעצמות של האיל, והנה ליה בששים – וקבלה היתה ביד
חכמים שיש באיל בשר ועצמות פי שישים מן הזרוע, ומאחר והתירה
התורה את האיל באכילה לישראל יש ללמוד שכל איסורים
שבתורה בטלים בשישים של היתר. מאן דאמר במאה – ורב אסי
הסובר (ס) שכל איסורים שבתורה אינם בטלים אלא במאה של
היתר, סבר בשך בהרי בשך משעריה – סובר שמשערים את בשר
הזרוע כלפי בשר האיל, ואילו העצמות של הזרוע ושל האיל אינם
מן המנין, והנה ליה במאה – ויש בבשר האיל פי מאה מבשר הזרוע,
לפי שהבשר של הזרוע מועט הוא, ויש ללמוד מכאן שכל איסורים
שבתורה אינם בטלים אלא כשיש כנגדם מאה של היתר.
הגמרא מקשה על מה שנתבאר שלומדים דין ביטול בשישים או
במאה מזרוע בשלה: ומי ילפינן מינה – וכי ניתן ללמוד דין ביטול
בכל איסורים שבתורה מזרוע בשלה, והרי שנינו בברייתא,
על דין ביטול הזרוע באיל, זהו היתר תבא מכלל איסור, כלומר,
זהו מקום שהתירה בו תורה דבר האסור בשאר מקומות, שהרי
התירה את האיל לזרים אף שבלע מן הזרוע. מדייקת הגמרא, והו
למעוטי מאי – תיבת 'זהו' מה באה למעט, לאו – האם אין לומר,
שהכוונה בזה למעוטי כל איסורין שבתורה שאינם בטלים בשישים
או במאה כזרוע בשלה, ואם כן, כיצד למדים האמוראים מכאן לדיני
ביטול שבכל התורה.
מתרצת הגמרא: אמר אביי, לא נצרכא – לא הוצרכה הברייתא

מקשה הגמרא: וְלִיגְמַר מִינֵיהּ – אם כן, יש ללמוד מזרוע בשלה לכל הקדשים, כגון נותר או פיגול, שאף אם נתנו טעם יהיו בטלים בששים או במאה.

מתרצת הגמרא: גְּלִי רַחֲמָנָא – גילתה התורה גְּלִי – אצל קרבן חֲטָאִת הנותן טעם באחר 'כָּל אֲשֶׁר יִנַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ' (ויקרא ו ב), דהיינו שכל מאכל או קרבן הנוגע בה ובולע ממנה דינו לְהִיּוֹת כְּמוֹתָהּ, שֵׁאֵם חטאת זו פְּסוּלָה, תִּפְסַל – יהא הנוגע בה פסול כמוה, וְאֵם חטאת זו כְּבִשְׂרָה, תִּאָּכַל כְּחֵמּוֹר שְׂבֵה – יאכל הקרבן שנגע בה כפי חומר החטאת, וכגון אם בלע קרבן שלמים מן החטאת, יהא דינו חמור כמוה, ולא יאכל אלא ליום ולילה, ולזכרי כהונה, ולפנים מן הקלעים.

ומתבאר מדין זה, שבשר קדשים הנותן טעם באחר נידון אותו הטעם כאילו הוא גוף האיסור ואינו בטל, ולפיכך אי אפשר ללמוד דין שאר קדשים מזרוע בשלה להקל לבטלים בששים או במאה.

שבה הגמרא ומקשה: וְאִי חֵזִית דְּנִמְרִינֵן מֵהֶאֱיִךְ לִיגְמַר מֵהֶאֱי – מה ראית ללמוד דין שאר קדשים מחטאת להחמיר, שאינם בטלים בששים או במאה, הרי ניתן ללמוד את דינם להקל מדין זרוע בשלה המתבטלת באיל.

מתרצת הגמרא: דין זרוע בשלה חֲדוּשׁ הוּא, שהרי בכל מקום אסור לכתחילה לבטל איסור בהיתר, ואילו כאן ציוותה התורה לבשל את הזרוע יחד עם האיל, וּמַחְדוּשׁ לֹא נִמְרִינֵן – ומדין שהוא חידוש אין אנו יכולים ללמוד להקל בכל קדשים לבטל את טעמם בששים או במאה, לפי שיתכן לומר שכשם שהקילה התורה בזרוע בשלה שמותר לבטל האיסור לכתחילה כך הקילה בזה לבטל את טעם האיסור, אך בשאר קדשים אין הדין כן.

שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי – אם כן, שדין זרוע בשלה חידוש הוא ואי אפשר ללמוד הימנו לשאר קדשים, לְמַאָה וְשִׁשִּׁים נִמִּי לֹא לִיגְמַר – אף לענין חולין אין לך ללמוד משם שיהיו בטלים בששים או במאה, לפי שיתכן לומר ששם הקילה התורה יותר משאר מקומות.

מתרצת הגמרא: אִמּוּ אֲנִי לְקוּלָּא קָא נִמְרִינֵן – וכי לומדים אנו משם להקל בחולין, לְחוּמְרָא קָא נִמְרִינֵן – אין אנו לומדים משם אלא להחמיר, דְּמִדְּאִרְיִיתָא בְּרוּבָא כְּטִיל – שהרי מן התורה אסור של חולין שנתערב ברוב של היתר בטל, אף אם נתן האיסור טעם בהיתר, ואילו מזרוע בשלה למדים אנו להחמיר שאין די ברוב סתם אלא צריך לבטל האיסור בששים או במאה של היתר. ומאחר וחומרא היא ניתן ללמוד זאת מזרוע בשלה, שאף על פי שהקילה בה תורה לבטל איסור לכתחילה מכל מקום החמירה בה להצריך ביטול בששים או במאה, וקל וחומר לשאר מקומות שאסור לבטל איסורם לכתחילה, שודאי הדבר שאינם בטלים אלא בששים או במאה של היתר.

הגמרא מביאה ביאור נוסף בדברי הברייתא 'זהו היתר הבא מכלל

איסור': רַבִּינָא אָמַר, לֹא נִצְדָּקָא – לא הוצרכה הברייתא למעט שאר מקומות, שאין לומדים אותם מזרוע בשלה, אֲלָא לְעִנְיַן דִּין מְקוֹם חֲתָךְ – המקום שבו חותכים את הזרוע מן האיל, דְּאָמַר מַר – שכן שנינו לעיל (סו) דְּמְקוֹם חֲתָךְ בְּעֶלְמָא אָסוּר – שבכל מקום שמפרידים היתר מאיסור נאסר מקום החתך באכילה, וְהָכָא שְׂרִי – ואילו כאן לגבי זרוע בשלה מותר מקום החתך באכילה לזרים, ולענין זה אין לומדים מזרוע בשלה לשאר איסורים, אך לענין שמתבטל איסור במאה או בששים של היתר ניתן ללמוד משם לכל התורה.

הגמרא מקשה על הסובר שכל איסורים שבתורה בטלים במאה: יִתִּיב (ו-ישבו) רַב דִּימִי, וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׂמַעְתָּא – ואמר הלכה זו בשם רב שמואל בר רב יצחק, שכל איסורים שבתורה בטלים במאה.

אָמַר לִיה אֲבִי לרב דִּימִי, וְכִי כָּל אִיסוּרִין שְׂבִתוּדָה אינם בטלים אלא בְּמֵאָה של היתר, וְהָתֵנּוּ – והרי שנינו במשנה במסכת ערלה

(פ"ב מ"א), המבררת, לְמַאָה (לענין מה) אָמְרוּ חכמים, שְׂכָל הַמַּחְמִין

עיסה של חולין על ידי שאור של תרומה, וּמִתְבַּל – או מתבל תבשיל

של חולין בתבלין של תרומה, וּמִדְּמַע – או מערב ומבשל חולין

ותרומה כאחד, אימתי אמרו חכמים שיש לְהַחְמִיר בתערובת זו.

מבאר המשנה, שיש להחמיר בתערובת של מִין וּמִינּוּ. דהיינו, כאשר נתערבה תרומה בחולין שהוא ממין הולכים בזה להחמיר.

וממשיכה המשנה לברר, באיזה אופן אמרו חכמים שלעיתים

לְהַקֵּל בתערובות אלו ולעיתים יש לְהַחְמִיר. ומבאר, שדין זה נאמר

בתערובת של מִין וְשִׂיאֵינוּ מִינּוּ, דהיינו, כאשר אין התרומה מאותו

המין של החולין אזי פעמים הולכים בזה להקל ופעמים להחמיר.

וְקָתְנִי סִיפָא – ונתבאר ענין זה בסיפא של המשנה (שם מ"א), המבררת,

לְהַקֵּל וְלְהַחְמִיר בתערובת של מִין וְשִׂיאֵינוּ מִינּוּ, בִּיצֵד, כלומר,

אימתי הולכים להקל ואימתי להחמיר. ומבאר המשנה, גְּרִיסִין

(פוליס טחונים) של תרומה שְׂנִתְבַּשְׁלוּ עִם הָעֲדָשִׁים של חולין, אֵם

יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם – אם נותנים הגריסים טעם בעדשים, אזי בִּין

אֵם יֵשׁ בָּהֶן (בעדשים) כדי לְהַעֲלוֹת את הגריסים בְּמֵאָה וְאַחַד,

דהיינו, שיש בעדשים מאה ואחד פעמים כנגד הגריסים, וּבִין אֵם אִין

בָּהֶן כדי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, בכל ענין כל התבשיל אָסוּר, לפי

ש'טעם' אינו בטל. ובאופן זה הולכים להחמיר. אבל אם אִין בָּהֶן

בְּנוֹתֵן טַעַם, דהיינו, שאין טעם הגריסים ניכר בעדשים, אזי הולכים

להקל, וּבִין שִׁישׁ בָּהֶן (בעדשים) כדי לְהַעֲלוֹת את הגריסים בְּמֵאָה

וְאַחַד, וּבִין אֵם אִין בָּהֶן כדי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, הרי זה מותר.

מבואר מדברי המשנה, שבתערובת מין בשאינו מינו אף אם אִין בָּהֶן

בעדשים כדי לְהַעֲלוֹת את הגריסים בְּמֵאָה וְאַחַד, מכל מקום

התרומה בטלה, אם אינה נותנת טעם בחולין. מבררת הגמרא: אֲלָא

בְּמֵאָה – בכמה חולין צריך לבטל תרומה זו, לֹא – האם אין לומר

שדי לבטלה בְּשִׁשִּׁים של חולין, ואם כן יש ללמוד מכאן לכל

איסורים שבתורה, שבמקום שאין האיסור נותן טעם בהיתר הרי הוא

בטל בששים ואין צריך לבטלו במאה.

84

חולין. פרק שביעי – גיד הנשה דף צט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכג רש"י תוספות

ולגמר מיניה – למשרי אף שאר קדשים בששים או מאה, כגון נותר או פגול. להיות כמות – הנוגע בה ובלע ממנה. שאם פסולה – היא, יפסל הבולע. ואם כשרה – היא, תאכל זו בחמור שבחטאת. שאפילו חן שלמים – אסורין ליאכל אלא לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים. ומחא גמרין לכל איסורי קדשים, דלא בטלי לגמרי. ליגמר מהאי – וליבטלו במאזו אלא חדוש הוא – לא גרסינן "אלא". חדוש הוא – כדפרשית, דלכתחלה מבטלינן ליה, ומייחנן ליה ליד כן בידים. לא נצרכא – וזהו. אלא למקום חתך – דבעלמא בכל איסור והיתר המחזירים, כגון הוציא העובר את ידו, וכגון אבר המדולדל – כולן אסורין, כדאמרין ב"במה המקשה" (חולין סח.ב). להא שמעתא – דרב שמואל בר רב יצחק, למה אמרו – המחמץ? לאיזו איסור אמרו לתרומה, שהחמץ חולין בשאור שלה. או מתבל קדרה חולין בתביל תרומה, או מדמע ומבשל חולין ותרומה יחד, שאנו הולכים אחריו להחמיר? למין ומינו – אמרו כן, דאולינן ביה לחומרא, כדקתני לקמיה. ולמה אמרו להקל ולהחמיר – שפעמים להקל ופעמים להחמיר? מין ושאינו מינו – על זה אמרו: פעמים להקל, ופעמים להחמיר. גריסין – של פול דתרומה. שנתבשלו עם עדשים – של חולין, וטעמם ויש בהם טעם תרומה בחולין, אף על פי שיש בחולין מאה ואחד, שתרומה דינה לבטל בכך, דנפקא לן בספרי מקראי מ"כל חלבו את מקדשו ממנו" – שאם נפל בתוכו, הרי הוא מקדשו. ובתרומת מעשר משתעי קרא. שהיא אחד ממאה. וקאמר: שאם חזרה לתוך התשעים ותשעה – מכאן אמרו: תרומה במאה עם האסור – אסורה, במאה ודיא – מותרת. והכא, כיון דנותנת טעם, אף על פי שיש כאן והיתר כדי לבטל אסור – אסור, דטעמא לא בטיל. הרי "להחמיר". אין בהן ננות טעם – אף על פי שאין כאן היתר כדי לבטל – מותר. דכי בעינן אחד ממאה – היכא דאיסורא בעיניה הוא, כגון חטין בחטין, או כל דבר שלא נתבשל. אבל הכא דליתיה בעיניה – לא בעינן אחד ומאה. הרי "להקל". אבל מין ומינו – לעולם להחמיר, כדאמרין לקמן דלא משתרי עד דאיכא תרתי לטיבותא: אין נותן טעם, ואחד ומאה. קתני – מיהא דכי לא ידיב טעמא – לא בעינן מאה ואחד, ובמאי בטלי? לאו, בששים? אלמא, ביטולא היכא דליכא טעמא – בששים הוא!

לאיסור לכולי עלמא, וטעם כעיקר מפיך ליה מ"משרת", ולרבי עקיבא מגיעילי גוים! לכך נראה לרבינו חם: דגרסינן הכא "לא נצרכא אלא להיתר מוצטרף לאיסור", דבכל ענין היתר הכתוב, ואפילו יש חצי וית בעין משמנת של זרוע על תחיכת האיל שחוצץ לרובט. ומיהו אין צריך להגיה הספרים, דאיכא למימר דנקט הדרשה הפשוטה. דאי לא קרא ד"משרת" ודיגעילי גוים דאתו לטעם כעיקר, הוה מוקמי קרא דחטאת לטעם כעיקר, ולא להיתר מוצטרף לאיסור, וכי האי גונא איכא בכמה דוכתן. ועד יש לומר: דסוגיא דהכא אתאי כי סוגיא דגזיר פרק "שלשה מינין" (לזב), דגרסינן התם: ורבנן תיפוק להו דהיתר מוצטרף לאיסור מחטאת? ומשני: הוה נמי לטעם כעיקר הוא דאתא. ואף על גב ד"משרת" נמי אתי לטעם כעיקר – מוצר צריכי. דאי כתב רחמנא חטאת – הוה אמיתא: חטאת מנוזר לא ילפינן, דחמיר איסור, דאפילו חרצן אסיר ליה. תאכל בחמור שבה – רבינו גונאל גריס "תאכל בחמור שבחן", משמע דאיכא חומרא בשלמים דליכא בחטאת. כגון שבשל שלמים דאתמול בקדיה דחטאת דהוים, דרמינן עליהו חומרא דחטאת – לאסור לזרים לנשים ולעבדים, וחומרא דשלמים – שאין נאכלין אלא עד הלילה, וחטאת של היום זמן אכילתה עד למחר. לא נצרכא אלא למקום חתך – דבעלמא אסור, כגון שהוציא העובר את ידו לחוץ, דנפקא לן בפרק "במה המקשה" (חולין סח.ב) דמקום חתך אסור, מדאצטרף פרסה החוץ, אכול מקום חתך. מכלל דאי לא החזירה – אסור. ונראה: דשאר קדשים, כגון חזה ושוק ואימורין, שרי נמי מקום חתך שלהם. דהא לא אשכחן קרא בורע בשלה יותר מבשאר קדשים. ואי ילפי בהו מעובר דאסור מקום חתך, בורע בשלה נמי ליתסר! אלא בכולן לא אסר הכתוב מקום חתך, דזרע בשלה הוא ושוק ואימורים צוה הכתוב להסיר, ולא מקום חתך. והא דקאמר הכא דבעלמא אסור – היינו, באבד שיצא לחוץ, והכא שרי בכל הקדשים. ולכך לא פריך הכא "מאי חזית דגמרת" בו, כדפריך אאין. אין בהם ננות טעם אף על פי שאין בהן כדי להעלות מותר – פירש בעקטורס: וכי בעינן מאה ואחד – היינו, היכא דאיסור בעיניה. אבל הכא דליתיה בעיניה – לא בעינן מאה ואחד. אלמא צריך לומר לפירוש דהכא מיידי כגון שחזירי הגריסים מותר בעדשים. וזו אי אפשר להסירם, שאינו מכירן, ואיכא ממשות האיסור – היה צריך מאה ואחד. וקשה לפירושו: אמאי נקט רישא "שאר של חטים שנפל לתוך עיסה של חטין", דהוי מין במינו, אפילו בשלא במינו נמי בעינן מאה ואחד, היכא דאתיה לאיסור בעיניהו ויש לומר: דנקט מין במינו, דאפילו הסיר אחרי כן השאור, בעינן מאה ואחד לבטל. אבל שלא במינו, לא בעינן. ונראה: דאין צריך לדחוק כן, דשאניו מינו בטל בששים כשאר איסורין, אפילו איתיה לאיסורא בעיניה, כיון דאניו מכירי. ובמינו הוא דבעינן מאה ואחד, דהא דדרשין בספרי: "את מקדשו ממנו" – ממנו שנפל לתוכו הרי הוא מקדשו, במינו כתיב. אלא במאי לאו בששים – ואם תאמר: הא דבטל הכא בששים היינו דטעמיה כהן, ואפילו בפחות היה בטל אי טעמיה כהן ואין נותן טעם, ולא כמו שפירש בעקטורס לעיל. אבל בסתמא בעינן מאה ואחד לבטלה, דהא רישא נמי דקתני "אם יש בהן ננות טעם, אסור אפילו יש בהן להעלות במאה ואחד" – על כרחך איירי בטעמיה כהן ויש לומר: דממשנה יתירה דייק, דבסיפא הוה ליה למיתני "אין בהן ננות טעם, מותר", ותו לא. ושפיר ידענן דא"בין יש לו להעלות במאה ואחד, ובין אין לו להעלות במאה ואחד" דארישא, קאי. אלא להכי הדר תנא: לאשמעינן דבבציר ממאה ואחד יש שיעור לבטל נתינת טעם.

יש בקונטרס:

1 זה בנייה: דה אינו צריך מנא ואחד כשאין נתון
2 טעם, זה צריך. זה הפירוש דרוק מנא: דמאי
3 סלקא דעתך דמסדר התלמוד שיהא לשון
4 המשנה משונה סיפא מרישא. דכיון שפירש
5 "מנא ואחד" דסיפא היינו מנא ואחד של היתר,
6 למא לא דיקא "מנא ואחד" דירישא דמין במנינא
7 מנא ואחד של היתר, כמו שמתרץ לבסוף? ולא
8 היה לו לטעות בכך ועוד: דפרץ "במנא ואחד
9 אמאי לא בטיל?", מי דחוק להצרץ מנא ואחד
10 של היתר? ונראה: דמשום האי פירכא דחוק
11 בקונטרס לפרש במנא ואחד של היתר, מדפרץ
12 עליה: כיון דתוקמת במנא ואחד של היתר, אמאי
13 לא בטיל? ונראה לפרש: "לא, במנא" — כלומה,
14 מנא עם האיסור. והמקשה סלקא דעתיה דמנא
15 בלא איסור קאמר. לכך פריך: מדרישא במנא
16 ואחד. "ואין להעלות במנא ואחד, אסור" —
17 היינו, במנא של היתר וחד של איסור. כמו בכל
18 דוכתי, "ד'תרומה עולה במנא ואחד" — היינו,
19 עם האיסור. כדדרשינן: "זמנן" — שנוכל תרוב
20 הרי הוא מקדשו. "הוי סיפא בשישים" — דמי
21 בנא ואחד, דהוי חומרא בניין במנינא דמין
22 בשאינו מינא, דתריחיהו במנא ואחד של היתר
23 בטלי, בפחות — לא בטיל? ומשנא דרישא בעיא
24 מנא ואחד" — עם האיסור, "ויסיפא מנא" — עם
25 האיסור. "ואין בו להעלות במנא ואחד" דרישא
26 וסיפא — הוי פירושו: מנא ואחד עם האיסור.
27 ודיא דפרץ: "וכי יש בו להחמיץ במנא ואחד,
28 אמאי לא בטיל?" — מילתא באפי נפשה היא,
29 ולא אמאי דמשני קאי. ומשום דחומץ אין בו
30 נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם, קשיא ליה:
31 אמאי לא בטיל במנא ואחד, דלא הוי אלא כמו
32 העמדה דחלב בעלמא, דתנן בפרק "כל הבשר"
33 (חולין קטזא, ה): דמעמיד בעור הקבה, אם יש בה
34 בנותן טעם — אסורה. משמע, הא ליכא בנותן
35 טעם — שרי, אף על פי שהעמידה חלב משום
36 העמדה לא חשיבא טעמא, והוא דאין חומץ

בראשית לפתות — פירש בקונטרס: ירק של לפת. ואין משמע בן בסנהדרין בפרק "בחן ג" (קידח). אמרין: מכבדו

והלכתא אין בגידין בנותן טעם — למאי דקיימא לן: אין בגידין בנותן טעם. גיד חדשה שנאמר "לא תאכלו" בו — משמע נמי איסור הדגה. ופרין: הדרי גיד כר"י ומשני:

ואין לתמוה על מה שמוכרין יקור בשר לגדים, אף על פי שמעובר בו גיד — דגיי אינו נותן שמחבתו בו טפי כשדואו שלם. ומתניתין (חולין צג.) "שולח אדם ירך לגי"ו" — מוקי לה: בגידין בנותן טעם — פירש הקונטרס: דוקא בו, אבל שמנו יש בו נותן טעם, ואי לא יגטל בשמן יותר מבגיד, כשרו.

לֹא בְמָאָה – והכי קאמר: אין בהן אחד וימאה של חיתור, אלא מאה האיסור – מותר. **והא מדרישא** – שאתה הולך בו כל שעה לזה אפילו הכי בטיל במאה כי ליכא נותן טעם. מכלל דסיפא במין בששים, שהרי זה חילוק שביניהם: שזה אינו צריך מאה ואחד כשאינו צריך. דקתני **רישא שאור** ש

יִשָּׂא בְמָאָה, הוּא סִיפָא
וּמִימְרָא - מִן וּמִינֵהּ, בְּיַד,
יִסַּף חֲטִיין, וְיֵשׁ בּוּ בְדִי
עֲשׂוֹת בְּמָאָה וְאַחַד, בֵּין
וְאַחַד - אֲסוּר. אֵין
בֵּין שְׂשֵׁשׁ בּוּ בְדִי לְחֻמֵּין,
- אֲסוּר, רִישָׁא וְסִיפָא
- בְּמָאָה וְאַחַד, וְסִיפָא -
לְחֻמֵּין, בְּמָאָה וְאַחַד אֲמַאי
לֵיהּ: דְּלָמָּא שְׂאֵי שְׂאוּר
: אֲדַפְרִתָּן מִלְּתָא דְּאִמְר
לֹא כָּל הַשְּׂעוּרִין שְׁוִין,
מֵאֲמַתִּים. דִּתְנֹן דְּגַ טַמָּא
אוֹמְרִ: רַבִּיעִית בְּסֵאתִים.
לֹא בְטִיל! - שְׂאֵי צִיר,
שְׂשֻׁעֲרִין". אֲמַר רַב הוּנָא:
יֵין דְּלֹא כְּהָא תִּנְא, דְּתִנְא,
חֲתָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמְרִ: אֵין
אֲתָא לְקַמְהֵי דְרַבִּי חֲנִינָא,
יִנְיָא אֲבָבָא, כִּי נִפְקַ אֲמַר
לֵיהּ: שְׂרָא יְהִלֵּיהּ. אֲמַר
מַר: מֵאֵן הָאִי דְקָא מְצַר
בְּ אֲבָבָא: אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן
אִמִּי, מְשַׁדֵּר לָהּ לְקַמְהֵי
בְּהַ לְרִיתִירָא מְשׁוּם דְרַבִּי
לֵיהּ. וְהִלְכְתָּא: אֵין בְּגִידִין
בְּשִׁל". - וְלִכְבֹּטל בְּרוּבָא!
בְּרֵיהּ

ס' טהור. ואם כן, אמרת: סלק את מינו כמי שאינו, ושאינ מינו רבה עליו וכו' חזוק סאתים, אם יש בו משקל עשרה וחזים ביהודה, שהוא חמש וחזים בגלגל מיניו לומר: מדקאמר "שיעורו קרוב למאתים", אלמא כל המאתים מבטלינא — פירושו: לא אסור אלא מדרבנן, ומיהו ציר שריצים — אסור דאורייתא קאמר התם: וצריכי, דאי בתב שריצים כו'. ובפרקי קמא דברכות (ו"ב, דף ש"א, ודחית: "הטמאים" — לאסור צירן ורועבן כו', אף על גב דבתרין ביה "בשר" (וחלץ קיב), לרב דאסר בשר שחטה דאימלח עם בשר טרפה מ"ז חות צירו אסור מדרבנן. אלא שמע מינה: דהא דשרי הכא בשמלחן זה עם חביו "טמאים הם לכם", ודגים דליכא קרא, לא אסיר מדאורייתא — היכי דור ציר של טרפה?

(ט"ב) דקאמר: שנעשה בשרו כראשי לפתות, שממע שדן שרשרין שבי

ב' בהנאה. דהכי מפרש פרק "כל שעה" (פסחים כב,ב), דפריך לרבי אבהו הותרת נבלה היא וגידה הותרת. ומסיק: דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם יצאת אלא על דבר שיש בו טעם, ולא על הגיד. ומיהו ירך שלימה אסור – כל דלא רבמי שמועך דאמר: אין בגידין בנותן טעם, וגיד הנשה אסור בהנאה. — אסור. ולמעיל (צו,א) דיבור המתחיל "שאני" פירשתי בשם הרב רבי שאני דאמר דהכי מפרש.

חולין דף צט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום שני) קכה

השיב רב דימי לאביי: לא – אין די לבטל את התרומה בששים של חולין, אלא בַּמָּאָה. וכוונת המשנה כך היא, שאפילו אם אין בחולין מאה ואחד כנגד התרומה אלא מאה בלבד, מכל מקום התרומה בטלה.

הקשה אביי לרב דימי: וְהָאֵל מְדִירָשָׁא בַּמָּאָה הָיוּ – הרי מאחר והרישא של המשנה שם, העוסקת בביטול מין במינו, מפרשת שדי שיהא מאה של חולין כנגד התרומה, כשאין התרומה נותנת טעם בחולין, אם כן בהכרח צריך לומר שהִסְפָּא העוסקת בביטול מין בשאינו מינו, די לה בַּשְּׁשִׁים של חולין כנגד התרומה, וזהו החילוק שביניהם, שהרי נתבאר במשנה שיש להחמיר בתערובת מין במינו יותר מבתערובת מין בשאינו מינו.

ומפרש אביי את דבריו: דְּקָתְנִי רִישָׁא – שהרי שנינו ברישא (עלה פ"ב מ"ח), שמבטלת המשנה דין זה שאמרו חכמים שיש לְהַחֲמִיר בתערובת מין ומינו, בַּיָּצֵד – באיזה אופן אמורים הדברים. ומבארת המשנה, כגון שְׂאֹר שֶׁל חֲמִין של תרומה, שְׁנָפַל לְעִיסַת חֲמִין של חולין, וְיֵשׁ בּוֹ (בשאר) בְּרִי לְחִמִּין את העיסה, בֵּין אִם יֵשׁ בּוֹ (בעיסה) בְּרִי לְהַעֲלוֹת את השאור בַּמָּאָה וְאַחֵר, דְּהֵינּוּ, שיש בחולין מאה ואחד כנגד התרומה, וְבֵין אִם אֵין בּוֹ בְּרִי לְהַעֲלוֹת בַּמָּאָה וְאַחֵר, אֲסוּר, לפי שהשאור נותן טעם בעיסה, וטעם אינו בטל. ואם אֵין בּוֹ (בעיסה) לְהַעֲלוֹת את השאור בַּמָּאָה וְאַחֵר, אֲזִי בֵּין שְׁשִׁים בּוֹ (בשאר) בְּרִי לְחִמִּין את העיסה וְבֵין אֵין בּוֹ בְּרִי לְחִמִּין, אֲסוּר. כלומר, שכדי לחתיר את העיסה צריך לשני תנאים, האחד, שלא יתן השאור טעם בעיסה. והשני, שיהא בעיסת החולין מאה ואחד כנגד השאור של תרומה. נמצא, שאף כאשר אין השאור נותן טעם בעיסה צריך שיהא בה מאה ואחד כנגדו, וזהו החומרא שיש במין ומינו, שהרי בתערובת מין בשאינו מינו אין צריך שיהא בחולין מאה ואחד כנגד התרומה, אם אין התרומה נותנת טעם בחולין.

וסבר אביי, שכוונת המשנה היא שאם אין בשאור כדי לחמץ את העיסה די שיהא בחולין מאה כנגד התרומה, ובצירוף האחד של התרומה יש כאן תערובת של מאה ואחד, ובטל האיסור. ועל כך מקשה אביי לרב דימי: לדברך שאף בספא העוסקת בתערובת מין בשאין מינו אין התרומה בטלה אלא במאה של חולין, קשה ובי רִישָׁא וְסִיפָא בַּמָּאָה – האם בין ברישא העוסקת בתערובת מין במינו ובין בספא העוסקת בתערובת מין בשאינו מינו צריך שיהא מאה בחולין כנגד התרומה, אם כן, במה חמורה תערובת מין במינו יותר מתערובת מין בשאינו מינו.

אלא בהכרח צריך לומר, שברישא העוסקת בתערובת מין במינו צריך שיהא בחולין מאה כנגד התרומה, ואילו בספא העוסקת בתערובת מין בשאין מינו די שיהא בחולין ששים כנגד התרומה, ויש ללמוד מכאן לכל איסורים שבתורה שבטלים בששים של היתר.

השיב רב דימי לאביי: לא – אין הדבר כן, אלא בְּרִישָׁא העוסקת בתערובת מין במינו אין התרומה בטילה אלא באופן שיש מָאָה וְחֵד (ואחד) של חולין, חוץ מן האחד של התרומה שנתערב בהם, ואילו בְּסִיפָא העוסקת בתערובת מין בשאינו מינו בטילה התרומה בַּמָּאָה של חולין. ולענין זה אמרה המשנה שחמורה תערובת מין במינו יותר מתערובת מין בשאין מינו.

הקשה אביי לרב דימי: נתבאר לדברך שהרישא עוסקת באופן שיש בחולין מאה ואחד כנגד התרומה, ואף על פי כן אין השאור בטל בעיסה אלא אם כן אין בו כדי לחמצה. ועל כך יש לתמוה, וְכִי יֵשׁ בּוֹ – אף אם יש בו בשאור של תרומה בְּרִי לְחִמִּין את העיסה, מכל מקום בַּמָּאָה וְחֵד אֲמַאי לא בְּטִיל – מדוע אינו מתבטל במאה ואחד של חולין, וכי דבר הנותן טעם כל כך חזק הניכר אף במאה ואחד שכנגדו.

אִישְׁתִּיק – נשתתק רב דימי, ולא ידע להשיב על קשייתו של אביי.

אָמַר לִיה אביי לרב דימי, דְּלָמָּא – שמא יתכן ליישב קושיא זו, ולומר דְּשֵׁאנִי שְׂאֹר דְּחִימוּצוֹ קָשָׁה – ששאור שונה משאר נותני טעם, שיש בו כח חזק לחמץ העיסה, ולפיכך פעמים שהוא נותן טעם אפילו בעיסה שיש בה מאה ואחד כנגדו.

אָמַר לִיה רב דימי לאביי, אֲדַרְבֵּתָּ מִלֵּיתָא – הזכרת לי דבר הלכה,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לֹא כָּל הַשְּׂעִירִין שְׁוִין, כלומר, אין כל המאכלים שוים בשיעור הטעם שהם נותנים במה שהם מתערבים בו, שְׁהָרִי צִיר של דגים טמאים שְׂעִירוֹ קָרוֹב לְמֵאתִים – צריך שיהא בהיתר קרוב למאתיים כנגדו, כדי לבטל את טעמו החזק, ואין הוא דומה לשאר איסורים שבתורה הבטלים בשישים, דְּתַנֵּן – שכן שנינו במסכת תרומות (פ"י מ"ח), דֵּן טָמֵא צִירוֹ אֲסוּר, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אם נתערבה רְבִיעִית צִיר של דג טמא בַּמָּאָתִים של צִיר דגים טהורים אסורה התערובת כולה, אך אם יש פחות מרביעית בסאתיים התערובת מותרת. ושיעור סאתיים יש בו קרוב למאתיים רביעיות, ויש ללמוד מכאן שאין כל השיעורים שוים, אלא יש איסורים הנותנים טעם אפילו בשיעור גדול של היתר, ולפיכך יש לומר כן אף לגבי שאור, שיכול ליתן טעם אף בעיסה שיש בה מאה ואחד כנגדו. מקשה הגמרא: כיצד יתכן שרבי יהודה סובר שציר דג טמא בטל בצִיר דגים טהורים, וְהָאָמַר – והרי אמר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁמִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטִיל לעולם.

מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי צִיר דְּוִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא – שונה הדבר לגבי צִיר, שאינו מבשר הדג הטמא אלא רק לחות היוצאת ממנו, ואין איסורו אלא מדרבנן, ולפיכך לא החמיר בו רבי יהודה לאסור תערובת מין במינו לעולם, אלא ניתן לבטלו כשיש קרוב למאתיים היתר כנגדו.

שנינו במשנה: בַּיָּצֵד מְשַׁעְרִין כבשר בלפת. אָמַר רַב הוֹנָא, כוונת דברי המשנה היא שמשערים בַּכֶּשֶׁר בְּרָאשִׁי לְפָתוֹת – בעלי הלפת. הגמרא מבארת שמשנתנו אינה כשיטת רבי ישמעאל: מְתַנִּיתִין – משנתנו הסוברת שגיד הנשה הנותן טעם בתבשיל הרי הוא אוסור, דְּלֹא בְּתָאִי תָנָא – אינה כשיטת תנא זה, דְּתַנִּיא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל בְּנֵי שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר, אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם – אין הגיד נותן טעם בתבשיל שהוא מתערב בו, מאחר שהוא יבש כעץ, ולפיכך די בזה שיוציא את הגיד עצמו מן התערובת, והתבשיל מותר באכילה.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: הָהוּא דְּאָתָא לְקָמִיָּה – מעשה היה באדם שבא לפני דְּרַבִּי חֲנִינָא, כדי לשואל על גיד שנתערב בתבשיל אם אוסור. הָהוּא יָתִיב – היה יושב רַבִּי יְהוּדָה בֵּר זְבִינָא אֲבָבָא – בפתח ביתו של רבי חנינא. בִּי נִפְקַ – כאשר יצא אותו אדם, לאחר ששאל את שאלתו מרבי חנינא, אָמַר לִיה – שאל רבי יהודה בר זבינא לאותו אדם, מַאי אָמַר לָךְ – מה פסק לך רבי חנינא בשאלה זו. אָמַר לִיה – השיב אותו שואל לרבי יהודה בר זבינא, שְׂרִיא בְּיָהֳלִיהּ – רבי חנינא התיר לי את התבשיל. אָמַר לִיה רבי יהודה בר זבינא, הָדָר עָלִי לִיה לְקָמִיָּה – הכנס שוב את שאלתך לפני רבי חנינא, שמא לא הבין את דברך ולפיכך התיר לך, חזר אותו אדם ונכנס לרבי חנינא ושאלו שנית. אָמַר לוֹ רבי חנינא, מָאן הָאִי דְּקָא מְצַעַר לִי – מי הוא זה המצער אותי ושולח אותך לשאול שוב, זֵיל אִימָא לִיה לְמָאן דְּיָתִיב אֲבָבָא – לך אמור לו לזה שיושב בפתח, אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם' – אין הגידים נותנים טעם במאכל, ולפיכך אין מקום לאסור התבשיל שנתערב בו הגיד.

בִּי אָתוּ לְקָמִיָּה דְּרַבִּי אָמִי – כאשר היו באים לפני רבי אמי לשואל בענין גיד שנתערב בתבשיל, מְשַׁדֵּךְ לָהּ לְקָמִיָּה – היה שולח את השואלים לפני דְּרַבִּי יֶצְחָק בֶּן חֲלוּב, דְּמוֹרֵי בֵּה לְהִתְיָרָא – שהיה מורה בזה היתר מְשוּם (משמון) דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְלִיה לֹא סְבִירָא לִיה – אך רבי אמי לא היה סובר כן, ולפיכך לא הורה בזה היתר בעצמו, אך מאידך לא רצה למחות בידם מאחר וחזרו בזה היתר משמו של רבי יהושע בן לוי.

מסיקה הגמרא: וְהִלְכְּתָא, אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, ולפיכך אין גיד הנשה אוסר את התבשיל שנתערב בו.

שנינו במשנה (לעיל צ"ח): גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִים, בזמן שמכירו בנותן טעם, ואם לאו כולן אסורין, והרובע בנותן טעם. מקשה הגמרא: מדוע באופן שאינו מכיר את גיד הנשה בתוך התערובת אוסר הוא אף את הגידים המותרים, וְלִיבְטוֹל בְּרוּבָא – הרי מן הדין שיתבטל גיד הנשה האסור ברוב הגידים המותרים, ויתורו כולם באכילה.

מתרצת הגמרא: **בְּרִיָּה שְׂאֵנִי** – שונה הדבר לגבי גיד, שהוא בריה של דבר שלם, ועל כן יש לו חשיבות ואינו בטל, ולפיכך אם אינו מכיר את גיד הנשה בתוך שאר הגידים אין תקנה לתערובת זו. שנינו במשנה: **וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל נִבְלָה** [וכו'] וכן חתיכה של דג טמא שנתבטלו עם החתיכות, בזמן שמכיר בנותן טעם, ואם לאו כולן אסורות, והרובע בנותן טעם.

מקשה הגמרא: מדוע באופן שאינו מכיר את חתיכת הנבילה היא אוסרת את כל החתיכות, **וְתַבְטִיל בְּרוּכָה** – הרי יש לומר בזה דין ביטול ברוב, ותתבטל חתיכת הנבילה ברוב של חתיכות היתר. ממשכיה הגמרא: **הִנֵּחָה לְמֵאן דְּאָמַר** – קושיא זו מיושבת לדעת הסובר (ביצה ג) **שֶׁכֶּל דְּבַר שֶׁדִּרְבּוּ לִימְנוּת** – שלפעמים הוא נמנה מחמת חשיבותו, עליו **שְׂנִינּוּ** במסכת ערלה (פ"ג מ"ז) שאין בו דין ביטול, אזי מבואר הדבר שאף חתיכת נבילה פעמים היא נמנית, ולפיכך אין מועיל לה ביטול. **אֲלָא לְמֵאן דְּאָמַר** – אבל לדעת הסובר **אֶת שֶׁדִּרְבּוּ לִימְנוּת** – שרק דבר הנמנה תמיד, בזה **שְׂנִינּוּ** במסכת ערלה שאינו מתבטל, אבל דבר העשוי לינות גם באומד מועיל בו ביטול, אף אם נמנה לפעמים, **מֵאִי אִיכָא לְמִימַר** – כיצד אפשר ליישב את משנתנו, הרי חתיכת נבילה יש המוכרים אותה באומד, ואם כן מדוע אינה בטלה בחתיכות של היתר.

מתרצת הגמרא: **שְׂאֵנִי** – שונה הדבר לגבי חתיכה של בשר, הוֹאִיל וְהָאִיכָה לְהַתְכַּבֵּד בַּהּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִים, יש לה חשיבות משום שאפשר להתכבד בה על ידי נתינתה לאורחים, ולפיכך אין מועיל בה ביטול ברוב.

הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה להשמיענו דין זה בשני אופנים: **וְצִרְיָא** – המשנה הוצרכה להשמיענו שאין מועיל ביטול, הן לענין גיד הנשה והן לענין חתיכה של נבילה. **דְּאִי אֲשַׁמְעִינָּה** – שאילו הייתה המשנה משמיעה דין זה רק לגבי גיד הנשה, סבורים היינו לומר שדווקא בזה אין מועיל ביטול **מִשּׁוּם דְּבְרִיָּה הִיא** – דבר שלם הוא ויש לו חשיבות, **אֲבָל חֲתִיכָה** של נבילה שאינה 'בריה' **אִיכָא לָא** – סבורים היינו שאין לומר כן, אלא מועיל בה ביטול, ולפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שאף היא אינה בטלה. **וְאִי אֲשַׁמְעִינָּה** – ואילו הייתה המשנה משמיעה דין זה רק לגבי חתיכה של נבילה, סבורים היינו לומר שדווקא בזה אין מועיל ביטול הוֹאִיל וְחֲשׁוּבָה הִיא וְהָאִיכָה לְהַתְכַּבֵּד בַּהּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִים, **אֲבָל גִּיד הַנֶּשֶׁה** שאינו ראוי להתכבד בו לפני האורחים **אִיכָא לָא** – סבורים היינו שאין לומר כן, אלא מועיל בו ביטול, ועל כן הוצרכה המשנה להשמיענו שאף הוא אינו בטל.

מסיקה הגמרא: **צִרְיָא** – אכן הוצרכה המשנה לכתוב את שני האופנים.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדיני ביטול: **דְּרִישׁ רַבָּה בַּר בַּר**

הֵנָּה, חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר נִבְלָה וְשֶׁל –או חתיכה של) **דֶּג טָמֵא**, שנפלו לקדירה שיש בה חתיכות כשירות של בשר או דגים, **אִינָּה אוֹסֶרֶת** את כל התערובת **עַד שֶׁתֵּתֶנָּה טַעַם בְּרוּכָה וְכִקְפָּה** – פיורים דקים של בשר ותבלינים המתאספים בתחתית הקדירה) **וְכִחְתִּיכוֹת**. כלומר, אם על ידי ציורף הרובע והקיפה והחתיכות הכשירות יש בהם פי ששים מן החתיכה של האיסור, בטל האיסור הנפלט מן החתיכה, והתערובת מותרת באכילה. אך אם אין בהם ששים כנגדה, נמצא שחתיכת האיסור נתנה טעם בתבשיל, ולפיכך כולו נאסר. **אוֹכְלֵי רֶב אֲמַרְיָא עָלֶיהָ** – העמיד רב מתורגמן לפניו, כדי לדרוש ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מדבריו של רבה בר בר חנה, **וְדִרְשׁ** לאסור אף באופן שיש בתערובת ששים כנגד החתיכה של האיסור, **בִּינּוּ שְׂנִינּוּ** – שהרי אם נתנה החתיכה של איסור טַעַם מתחילה **בְּחֲתִיכָה** אחת של היתר שהיתה בצידה, אזי **הַחֲתִיכָה עֲצָמָה** של ההיתר נִעְשֶׂת כחתיכה של נִבְלָה ממש, וְנִמְעָתָה הִיא אוֹסֶרֶת את כָּל שאר הַחֲתִיכוֹת של היתר כּוֹלֵן, **מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָּה**, ורב סובר כשיטת רבי יהודה ש'מין ש'מין במינו אינו בטל'.

הגמרא מבררת את דברי רב: **אָמַר לֵיהּ רַב סַפְרָא לְאַבְי, מְכַדִּי** – הרי, רב שאמר שהחתיכה שנעשית נבילה אוסרת את כל החתיכות מפני שהן בני מינה, **בְּמֵאן אֲמַרְיָא לְשִׁמְעָתֶיהָ** – כשיטת מי אמר כן, **בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטָל** – הסובר שהיתר אינו מבטל איסור שהוא ממינו, אף אם יש בו ששים כנגדו. ואם כן יש להקשות, **מֵאִי אִירְיָא בִּי נֶתֶן טַעַם** – מדוע נקט רב את דינו באופן שנתנה החתיכה של נבילה טעם תחילה בחתיכה של היתר שהיתה בצידה, **אֲפִילוּ בִּי לֹא נֶתֶן טַעַם נָמִי** – הרי אף אם לא נתנה תחילה טעם בחתיכה אחת, אלא נתערבה מיד בכל החתיכות שבקדירה, גם יהיה הדין כן, שאוסרת היא את כולן אפילו אם יש בהיתר פי ששים מן האיסור, שהרי אף חתיכת הנבילה עצמה היא מאותו המין של חתיכות ההיתר, ו'מין במינו אינו בטל'.

הגמרא מיישבת קושיא זו בשני אופנים: האופן האחד. **אָמַר לֵיהּ אַבְי** לרב ספרא, **הָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ** – באיזה אופן עוסק רב, **בְּשִׁקְרָם וְסִלְקֵן** – כשקדם וסילק את חתיכת האיסור מן הקדירה מיד לאחר שנתנה טעם בחתיכה אחת של היתר, קודם שנתערבה בשאר החתיכות שבקדירה, ונמצא שאם נתנה חתיכת האיסור טעם מתחילה בחתיכה אחת של היתר, נעשית אותה חתיכה כנבילה, ונעשתה אוסרת היא את שאר החתיכות שבקדירה מפני שהן ממינה, ואפילו אם יש בהן ששים כדי לבטלה. אבל אילו לא הייתה חתיכת הנבילה נותנת טעם תחילה בחתיכה אחת של היתר, הייתה הקדירה כולה מותרת, לפי שהוציא את האיסור קודם שיתערב טעמו בהיתר. האופן השני: **רַבָּא אָמַר**,

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

הגמרא מביאה מחלוקת לגבי שיעור ביטול איסורים ברוב: **אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוֹי מִשּׁוּם** – משמו של) **בַּר קַפְרָא, כָּל אִיסוּרֵין שֶׁבְּתוֹרָה בְּטָלִים בְּשִׁשִּׁים**, כלומר, אם נתערב דבר איסור בששים של היתר הרי הוא בטל, בין אם נתערב במינו ובין אם נתערב בשאינו מינו, אך אם אין בהיתר ששים כנגד האיסור, נאסר הכל. **אָמַר לְפָנָיו** – לפני רבי חייה בר אבא) **רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, רַבִּי, כִּיצַד אַתָּה אוֹמֵר בֶּן מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי בִשְׁם בַּר קַפְרָא, הִרִי הָכִי אָמַר רַב אֲפִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי מִשּׁוּם בַּר קַפְרָא, כָּל אִיסוּרֵין שֶׁבְּתוֹרָה בְּטָלִים כשנתערבו בְּמֵאָה של היתר, אך אם נתערבו בפחות ממאה הכל אסור. נמצא, שנחלקו רבי חייה בר אבא ורב אסי בדברי רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא. האם אמר שביטול איסורים הוא בששים או במאה. הגמרא מבארת את סברות הצדדים: **וְשִׁנְיָהֶם** – בין רבי חייה בר אבא ובין רב אסי, **לֹא לְמַדּוּ** – לא למדו את דינם **אֲלָא מִדִּין דְּרִיעַ בְּשִׁלָּה** שבאיל נזיר, **דְּבִתִּיב** (במדבר י"ט) **וְלִקַּח הַכֹּהֵן אֶת הָרִיעַ בְּשִׁלָּה וְגו', וְתָנִיֵא** – ושנינו על כך בברייתא, המפרשת את דברי הכתוב ואומרת, **בְּשִׁלָּה**,**

מעשה כזה לפניו **בְּאַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה** חצאי זיתים של היתר כנגד האיסור והיתר, אם כן מוכח שלא צריך ששים בכדי לבטל חצי כזית איסור, וְאֵף אֲנִי אֲשַׁעַר ואתיר את התערובת **בְּאַרְבָּעִים וְשִׁלָּשׁ** חצאי זיתים של היתר כנגד האיסור.

עוד מספרת הגמרא: **הָהוּא דְּאֵתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי חִיָּיא** ושאל אותו מה הדין בחצי כזית חלב שנפל לתוך קדירה של בשר רותחת, **אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא, כְּלוּם יֵשׁ שְׁלִשִּׁים** – וכי יש בקדירה זו שלשים חצאי זיתים של היתר כנגד האיסור, הלא לא נראה שיש בה שיעור זה ויש לאוסרה. מדייקת הגמרא מדבריו: **טַעַמָא דְּלִיכָא שְׁלִשִּׁים** – שהטעם שאסרה הוא משום שלא היה בה שלשים, **הָא אִיכָא שְׁלִשִּׁים מְשַׁעְרִין** – אבל אם היה בה שלשים חצאי זיתים של היתר הוא היה מתיר, ויש לתמוה על כך, וכי שייך לולל כל כך בשיעור ביטול איסורים. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי חִיָּיא, רַבִּי חִיָּיא גִּזְוִימָא** בעלמא נקט, כלומר שבודאי לא הייתה כוונת רבי חייה שניתן להתיר את התערובת בשלשים, אלא שכך אמר לשואל, מדוע באת לשאול על תערובת זו הלא אפילו שלשים חצאי זיתים של היתר אין בה כנגד האיסור ולמה תעלה על דעתך שהתערובת תהיה מותרת.

חולין. פרק שביעי – גיד הנשה דף ק עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכז רש"י

1 הניחא למאן דאמר – במסכת ביצה (ג.ב). כל שדרכו לימנות שנינו – במסכת
2 ערלה (פרק ג משנה ג) ובי חבילי תילתן דלא בטיל. הא נמי פעמים שנמנית – דאדם
3 עשוי למנות חתיכותיו למנח אורחים שזימן. אלא למאן דאמר את שדרכו – מיוחד
4 למנח, הוא דלא בטל, כגון תבלין. אבל דבר העשוי ליתן באומד, אף על פי שנמנה
5 לפעמים – בטל, אמאי לא בטלה? חתיכה
6 של נבלה – ומכירה. אינה אוסרת –
7 בפליטתה, עד שיזארה בה דבר ליתן טעם
8 ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אויך רב אמורא
9 עליה – העמיד מתורגמן לפניו לדרוש
10 ולהשמיע לרבים, שלא ולמדו מרבה בר בר
11 חנה. כיון שנתנה טעם בחתיכה – אחת
12 שהיתה בצדה תמיד. או שנתבשרה תחלה
13 עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה, ולא
14 היה בזה ששים באיסור, ונתנה הנבלה טעם
15 בה, ואחר כך נתן שאר החתיכות בקדרה.
16 חתיכה – זו שקבלה טעם הנבלה, נעשת
17 נבלה עצמה. ואוסרת כל החתיכות כולן
18 מפני שהן מינה – וקא סלקא דעתך: מפני
19 שהן מינה – לא בטלי, ואפילו יש בהן כדי
20 ביטול שתיקן. רב – דאמר "מפני שהן מינה",
21 כמאן אמרה רבי? אפילו לא נתנה טעם –
22 בחתיכה שבצדה – לא בטלה נמי, דהא
23 נבלה גופה מינייהו היא, ולא בטלה. בשקדים
24 וסלקו – לאיסור, וסלק רוטב קודם שיתן
25 האחרות בקדרה. הלכך, נתנה טעם
26 בראשונה – הרי זו חזרת ואוסרת, ואי לא
27 – במאי מיתסר? ואשמועינן דחתיכה עצמה
28 נעשת נבלה לאיסור חברותיה בפליטתה.
אפילו

1 בריה שאני. "וכן חתיכה של נבלה" [וכו.]. ותבטיל
2 ברוקא! הניחא למאן דאמר: כל שדרכו לימנות שנינו,
3 אלא למאן דאמר: את שדרכו לימנות שנינו, מאי
4 איכא למימר? – שאני חתיכה – הואיל וראויה
5 להתכבד בה לפני האורחים. וצריכא, דאי אשמועינן
6 גיד – משום דבריה היא, אבל חתיכה – אימא לא,
7 ואי אשמועינן חתיכה – הואיל וראויה להתכבד
8 בה לפני האורחים, אבל גיד – אימא לא, צריכא.
9 דרש רבה בר בר חנה: חתיכה של נבלה ושל
10 דג קמא – אינה אוסרת, עד שתתן טעם ברוקב
11 ובקיפה ובחתיכות. אויך רב אמורא עליה ודרש:
12 כיון שנתן טעם בחתיכה – חתיכה עצמה נעשת
13 נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה.
14 אמר ליה רב ספרא לאביו: מנדי, רב כמאן
15 אמרה לשמעיה – רבבי יהודה, דאמר: מין
16 במינו – לא בטיל, מאי אריא בי נתן טעם?
17 אפילו בי לא נתן טעם נמי! – אמר ליה:
18 הכא במאי עסקינן – בשקדים וסלקו. רבא אמר:
אפילו

1 בריה שאני – ואפילו באלף לא בטיל, וכן חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה, כדאמר
2 הכא. והביא דפירש חד מינייהו – נמי אסור, גזירה שמא יקח מן הקבוע, כיון שאין
3 האיסור ניכר, כדפירשית לעיל (צ.א). דבר שאינו לא בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד
4 – בטל ברוב, ואפילו איסור מדרבנן ליכא. כדמשמע הכא. ומידו שמא לחד גברא היה
5 אסור. שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד –
6 ואם תאמר: אם כן אמאי אסור בפרק "הערל"
7 (יבמות פ.א.ב) דחתיכה של חטאת טמאה בהמה
8 של חטאות טהורות – תעלה? וכי תימא: שאני
9 חתיכה דנבלה דראויה להתכבד לפני אורחין
10 גוים, אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה –
11 דהא חתיכת בשר בחלב חנן בפרק בתרא דמסכת
12 עבודה זרה (ע.א), דלא בטלה, אף על גב דאסור
13 בהנאה, כדקאמר ר' חסון: לומר: דכל דבר
14 הראוי להתכבד – אם היה מתבטל – חשיב,
15 ולא בטיל. אבל ב"הערל" (יבמות פ.א.ב), אפילו
16 תתבטל בחטאות טהורות – התם אינה ראויה
17 אלא לכהנים. ולא חשיבא, דכהנים אין מחזיקין
18 טובה זה לזה, שכולן שוין, ד"לכל בני אהרן
19 תודה איש כאחיו" תובי (ויקרא ז). אבל של
20 חטאת בשל חולין, קאמר התם דלא תעלה. ואם
21 תאמר: דמשמע הכא דחתיכת נבלה לא בטלה,
22 ובפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (ע.א), משמע
23 דבטלה. דפריך: האי הנא מאי קא חשיב, אי דבר
24 שבמנחן קא חשיב – ליתני נמי חתיכת נבלה, ואי
25 איסורי הנאה קא חשיב – ליתני נמי חמץ בפסחו
26 ומשנה: דרתני אית ליה, דבר שבמנחן ואיסורי
27 הנאה. ומפרש נמי התם ד"הרי אלו אסורין" –
28 למעוטי דבר שבמנחן, ולא איסורי הנאה. אי נמי
29 איסורי הנאה, ולא דבר שבמנחן ויש לומר:
30 דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא

31 דמתניתין דהתם, ולא משום דסבר דבטלי. והא דקאמר "למעוטי" – היינו למעוטי, דלא חשיב להו. והכתיב גונא יש בריש פרק קמא דבבא קמא (ה.ב). דמנינא דמתניתין למעוטי דרבי חייא,
32 דרבי חייא למעוטי דרבי אשיערי. ולא משום דפליגי. אבל קשה: דבי פריך התם "וליתני נמי חתיכת נבלה", אמאי לא משני: דלא תני לה, משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין. בדמשיני
33 התם אהא דפריך התם "וליתני נמי אחי פרי ורמתי באדן", ומשני: הא תנא התם הראי לערלה וכו' ויש לומר: דהכי פריך התם: "וליתני נמי חתיכת נבלה", ואי משום דכבר תנא ליה
34 הכא – אם כן, לא ליתני חתיכת בשר בחלב, כיון דכבר אשמועינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהי דבר שבמנחן ומשני: דההיא תנא תרתי אית ליה. ולפירוש זה צריך לפרש
35 דדבר שבמנחן ולא איסור הנאה – בטל להווא תנא, ולכך לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב, ופליגי אתנא דהכא. חתיכה עצמה נעשת נבלה – פירש בקונטרס: שנתבשרה תחילה עמה
36 קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה, ולא היה בזה ששים באיסור, ונתנה הנבלה טעם בה. ואחר כך נתן שאר החתיכות בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה – חתיכה עצמה נעשת נבלה,
37 ואוסרת כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה. וקשה לפירושה: דאם כן, גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה על ידי טעם הנבלה, ובסומך משמע דמבטלינן לחתיכות על ידי רוטב,
38 דהוי שאני מינו. והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה, ואוסר כל הרוטב שאחרי כן. מפני שהוא מינו. ויצטרך שיהא חתיכות שנתן אחרי כן לבטל דרוטב דמיקרא: אלא
39 יש לומר דמיידי כגון שיש חתיכה של היתר כילה חוץ לרוטב, וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב. ונעשת חתיכת היתר נבלה – לפי שכלעז טעם נבלה, דאזכב ברוטב כגון ששים לבטל
40 הטעם. ואחרי כן כשמנער הקדרה – אוסרת כל החתיכות, מפני שהן מינה. בשקדים וסלקו – את האיסור. ואם תאמר: למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה, אפילו לא
41 נתנה טעם נמי, דהא במינה אוסרת בכל דהו: ואומר רבינו תם: דנדי דהיא גופה מיתסרא בכל שהוא, מכל מקום לא אמרינן שתעשה נבלה לאיסור כל האחרות, כיון שהיא עצמה לא
42 נאסרה אלא על ידי כל שהוא. ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך: דאפילו כי נתנה בה טעם – אין ההיתר נעשה נבלה, שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה, אלא כנגד האיסור הבלוע.
43 הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל, כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה – חשיב האיסור כאילו הוא בעין, ואוסרת כל החתיכות במשדו. אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה
44 – לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה, שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד. וכיון שלא נתנה טעם בחתיכה – הוי האיסור כמאן דליתיה, דלא הוי כאילו הוא בעין, ולא אסר
45 אלא חתיכה הראשונה. שאין ההיתר נעשה איסור, ולא אסר שאר חתיכות. ודוקא גבי טפת חלב אמרינן לקמן בפרק "כל הבשר" (ק.א) דחתיכה עצמה נעשת נבלה, וצריך ששים כנגד כל
46 החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחד – משום דכל חד וחד באפיה נפשיה שרי, וכי איתנהו בהדי הדדי, אסור. הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה, אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית
47 מחלב. ולכך צריך ברוטב ששים, לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טיפת חלב. אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה, וחזרה ונתנה טעם ברוטב – אין צריך אלא ששים לבטל
48 האיסור שנבלע בחתיכה, ואין צריך שיעור ששים של אותה חתיכה. וקשה לפירושה: לרבא דמשני "אפילו תימא לא קדם וסלקו", מאי מהני ליה חתיכה של היתר שנאסרה מתחלה ונעשת
49 נבלה, והלא לעולם אין צריך ששים ברוטב אלא כדי לבטל חתיכה של נבלה לבדה, ולא בעינן ששים לבטל שתי חתיכות של נבלה ושל היתר שנאסרה על ידה ויש לומר: כגון שנתמעטה
50 הנבלה הרבה מכמו שהיתה קודם שנבלע טעמו בחתיכה של היתר. והשאל לפי שנתנה טעם בשל היתר – צריך ששים כנגד כל מה שהיתה מתחלה, ואין שיעור ברוטב לבטלה. אבל
51 לא נתנה בה טעם – אין צריך ששים, אלא כנגד מה שנשאר בנבלה, ויש שיעור ברוטב לבטלה. ורב דאתא לפלוגי אורבה בר בר חנה, לא היה צריך רב לומר: אלא "חתיכה של נבלה
52 אוסרת כל החתיכות", מפני שזון מינה, אלא אגב אורחא אשמועינן דדוקא נתנה בה טעם – נבלה, אבל לא נתנה בה טעם נבלה – וארבינו אפרים עליו השלום היה מביא ראיה מכל
53 דאמר לעיל (צ.א.א): ההוא כותיא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא, ודיקולא? הוא סל מלא חתיכות של בשר רותה. ולא אמר שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפל עליה כותי חלב ותאסור
54 שאר חתיכות שאין בהן ששים כנגד כולה, לפי שבאותה חתיכה עצמה לא היה בה כדי לבטל הכותי, אלא משערין הכותי בכל הבשר שבסל. ואין משם ראיה כלל, ודיקולא? היינו
55 קלחא, וכדפירש הקונטרס וכדפירשנו לעיל. ואפילו אם נאמר ודיקולא? הוא סל, כדמשמע הכא ובכל דוכא – אין ראיה משם. דממה נפשך: אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה,
56 כמו שפירשנו לעיל – אם כן, אין אסור אלא החתיכה שנפלה עליה החלב, והשאר מותרות. ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה – אם כן, בדין הוא שכל החתיכות מסייעות לבטל. ולא
57 אמרינן שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב, מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות. מיידי דהוא אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר, דאם אין נתון טעם – מותר, אף על פי
58 שקדם שתחפש ותטפח נתן טעם במקום נפילתה. ולא אמרינן שיעשה אותה הבשר נבלה. כיון דסוף הטיפה להתפשט בכל החתיכה. מידו לפי מה שפירשתי לעיל בשם הרב רבי אלעזר
59 ממי"ץ, דבחצי חתיכה אין שייך לומר שתעשה נבלה – אין ראיה משם. ואין ראיה לרבינו אפרים מהא דאמר (תרומות פרק ה משנה א): אין המדומע מדמע, אלא לפי חשבון, ולא אמרינן
60 שיעשה הכל תרומה – דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר על ידי בליעה. ולפירושו נתיא הא דאמר גבי יין נסך בסוף מסכת עבודה זרה (ע.ג.ב). יין נסך שנפל לבדו,
דאיכא

דאיכא למאן דאמר: אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף, ואין ההיתר כאילו אינו, ושאר מים רבים עליו ומבטלין אותו. ולא אמר שיש עצמו של היתר נעשה איסור, ליחשב כאילו הוא יין נסך, ויצטרך מן המים כדי לבטל כל היין. ומיהו יש לומר: דהתם מיידי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם בשל היתר שבבור, ולא נאסר אלא על ידי כל שהוא. ובין דלא הוה אלא משהו — לא אמרין חתיכה עצמה

נעשת נבלה, בדפרישתי לעיל. אף על גב דלא דמי, דלעיל לא אמרין אלא לענין שלא תאסור האחרות, אבל היא עצמה נאסרה במשהו, ובין שנאסרה — אסורה לעולם, למאן דאמר (חולין קחא), אפשר לסחוטו — אסור. ומכל מקום יש לומר: דההוא דשרי בעבודה זרה, אפילו נפלו המים לבסוף, יסבור: אפשר לסחוטו — מותר. ודחה מתידי כגון כי חתיכה עצמה. ומדקאמר התם: נפל חמור דהיתר בגו מיא דאיסורא — בנותן טעם, וכי ליכא נתון טעם — שרי, אין ראיה לפירושו. דאיכא למימר: דאיידי כגון שנפל כל ההיתר בבת אחת, שנבטל לאחר האיסור. אבל אם לא נפל בבת אחת — ראשון ראשון נעשה איסור, ועושה יין נסך לאסור הבא אחריו, כדפרישתי בפרק "ביסוי הים" (חולין פא.א). ולפי פירוש רבינו אפרים ודאי ניתא מה שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין, דהשתא יורה גדולה שאי אפשר להגעיל בתוך כלי אחר היכי משתריא? הא אין במים ששים לבטל האיסור? ואי שיחזור ומגעילה בשניה — והלא המים הראשונים נעשו נבלה, ודחורין ואסורין? ואין לא משערין אלא באיסור עצמו, ניהא. דזה אין לומר: דכשאין בת יומא מגעילין אותה, דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. ואין ראיה גמורה מכאן, דאיכא למימר דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול, שיהיה במים ששים כדי לבטל האיסור. וכתב רבינו יהודה: דנראה לרבינו יצחק להחמיר בדבר, כיון דאין ראיה ברורה. **הוי** מין ומינו דובר אחר בו — אמר רבינו שמואל בן מאיר: דכמו שצריך שיהיה ברובט כדי לבטל החתיכה דאיסור, כך צריך גמי שיהיה ששים בחתיכה של היתר לבטל מן הרוטב כשיעור שתי החתיכות. דמכיון שנבלע הרוטב בחתיכת האיסור, נעשה נבלה, וכשנבלע אחר כן ממנה — אוסר שאר הרוטב מפני שהוא מינו. דהכי אמרין בפרק "כל הבשר" (חולין קחא) גבי "כזית שער שנפל לתוך יורה של חלב", אמר רב: בשר — אסור, חלב — מותר. ואי אמרת: אפשר לסחוטו אסור, אמאי חלב מותר? חלב נבלה היאו פירוש: דחלב שנבלע בבשר — נעשה נבלה, וכשנפלט אחר כך — אסור כל החלב, מפני שהוא מינו.

סלק את מינו כמי שאינו ואת שאינו מינו רבה עליו ומבטלו — הקשה רבינו אפרים: דאמר בפרק "הלוקח בהמה" (בבבית כבא), הלוקח ציר של עם הארץ, משיקו במים, וטוהר. אי רובא מים — טהר להו בהשקה, ואי רובא ציר — לאו בר קיבולי טומאה הוא, והנן מיעוטא דמים, בטלי ברובא. וקאמר: לאו שני אלא לטבול בו פיתו, אבל לקדרה — מצא מין את מינו וניער. ודשתי דאין ניעור? אמאי לא קאמר: סלק את מינו כמי שאינו, ושאינו מינו, דהיינו הציר, רבה על מים טמאים ומבטלין לעולם, הציר שהוא רוב, מבטל אותם מים הטמאים ויש לומר: דלא דמי, דהבא אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב בו, ואי אפשר להבדילו, ובכל מקום שישנו, היתר הוא. ולפיכך שייך לומר שם "סלק". אבל התם, דמינו עצמו מטמא מחמת גוגע מים טמאים, אין שייך לומר "סלק". **וכי** תימא אין בגידין בנותן טעם — לפי זה היה יכול להקשות ממתניתין: דמאי קאמר רבי יהודה "הלא מבני יעקב נאסר, ועדיין בהמה טמאה מותרת לך", דמשמע דמטעם זה יש לחול איסור גיד איסור טומאה, כמו שפירש בסמוך במסקנא, ואמר: דיקא גמי דקתני. וכן היה יכול להקשות למאי דבעי מעיקרא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דאיסור חל על איסור בכל מקום. ונראה להרב רבינו שמואל דיש ליישב: דסלקא דעתך דרבי יהודה דטעמא דתנא קמא כרבי שמעון דבסמוך, משום "מי שגידו אסור ובשרו מותר, יצא" בו' ולהכי פריך רבי יהודה: והלא אף לבני יעקב נאסר, ועדיין בהמה טמאה בשורה מותרת. **אבל** בטמאה נוגה — היה יכול להקשות: דאמרין בפרק "בהמה המקשה" (מנחות עה.א), הפילה נפל — חלבו כחלב חיה, דחדשים קא גרמי לה, אלא עדיפא מיניה פריך. דאיכא למאן דאמר התם דאסור, דאירא גרים, ובהמה טמאה כאירא דמאי, כיון דלא שייך בה "כל בהמה תאכלו". ועוד יש לומר: דילמא שאני חלב, דרחמנא אמר "כל חלב שור או כשב או עז", ואין זה קרוי שור וכשב ועז. אבל גיד אסר הכתוב כל מקום שישנו על הכף.

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו — ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא. **דכל מין ומינו** — כגון נבלה ושחוטא. **ודבר אחר** — כגון תבלין ורוטב, מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו. אלא סלקוהו כמי שאינו בקדרה זו, ותשאריו הנבלה והרוטב, ובטלה נבלה ברובט ובקיפה. הלכך נתנה טעם בראשונה

תחלה, בעוד שלא רבה הרוטב עליו, ואחר כך נתן מין וקיפה ודחתיכות — נתוספה חתיכה ראשונה על הנבלה. ואסרת הכל, מפני שהן מינה, ולא מצו חתיכות לבטלה, ואף על פי שיש בהן יותר מששים. והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם. **משנה ואינו נוגה בטמאה** — שאם אבל גיד הנשה של טמאה, למאן דאמר יש בגידין טעם — לוקח משום טמאה, ולא משום גיד. ולמאן דאמר אין טעם בגידין — פטור מכלום, דבטמאה עץ הוא, והתורה חיביה עליו, אבל בטמאה — אינו נוגה מבני יעקב נאסר — דרתיב (בראשית לב) "על כך וגו', ועדיין טמאה מותרת לך עד מתן תורה. אמרו לו — פסוק זה שהזהירו עלי, בסניי נאמר, ועד סיני לא הוזכרו. אלא שנכתב במקומו — לאחר שנאמר בסניי, וכתב וסידר משה את התורה, כתב המקרא הזה על המעשה: על כן הזהירו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד. **וממא** איסור חל על איסור — דקא סלקא דעתך: משום טומאה ומשום גיד קמחייב ליה. הכי גריסין: יבול תהא נבלת עוף **טמא משמא** בבית הבליעה תלמוד לומר (בו) נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בה — מפני שהיא מטמא באכילה זו, ובנבלת עוף מיתוסס בתורת כהנים ובמסכת נדה (מבב), והכא הכי קאמר: יבול אף נבלת עוף טמא במשמע? תלמוד לומר "נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה" — מי שאיסורו משום "כל תאכל נבלה" אני אומר לך שטמא בה, יצא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא. ומדקאמר: אין איסורו משום נבלה, אלמא סבירא ליה לא אתיא איסור נבלה חזיל איסור טמאה? וכן **תימא קסבר אין בגידין בנותן טעם** — ואין כאן איסור טומאה, אלא איסור גיד. ורבי שמעון פוטר — לגמרי משמע, ולקמיה מפרש טעמא. הכי גריסין: לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוגה בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה בו' — משעת יצירת ולד חלו שניהם, לפיכך חיב לעולם על שניהם. **אינו נוגה בשליל** — ועל כרחך איסור טומאה חל על השליל, שהרי כל יצירתו טומאה. ואיסור גיד אינו חל עד שנולד, והכי חזיל איסור טומאה? **כל בבהמה** — ואפילו חלבו וגידו, דמהאי קרא נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טט.א), הנזיר מנצל — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, ורבינו (במבבד ו) "הדימים הראשונים יפלו", וגם הלז חוזר ומנוה, כדכתיב (ויקרא רשעו ביום החרתו). **שלא נתקשרו** — דליכא עדיין כזית בבוליה ובין דאיתיה שלם מטמא באהל. אלמא תחלה נוצרין אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חזיל עלייהו. ומשני **אף על גב דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחזיל עליה** — שכן איסור חמור הוא, ויש בו כח לחול על אחרים. ומזה חומרו? שנוהג בבני נח לרבי יהודה, דרתנן: "והלא מבני יעקב" בו'. דיקא **נמי** — דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא, מדילין מבני יעקב, דקודם מתן תורה בני נח הוא.

חולין דף ק עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) **קכט**

מהברייתא, שלדעת רבי יהודה אין איסור חל על איסור, וקשה על
המבואר במשנתנו שלדעתו איסור חל על איסור.
הגמרא מנסה לומר אופן אחר בביאור דעת רבי יהודה: **וְכִי תִמְאָה**
שבאמת רבי יהודה סובר שאין איסור חל על איסור, ומה שנוהג
איסור גיד בבהמה טמאה הוא מפני שקסבר שאין בגידין בנותן טעם
– אין בגידין של הבהמה את הטעם של הבשר, ואינם נאסרים משום
טומאה, שהם כחתיכות עץ בעלמא, ומשום כך **בְּמִמָּהּ נָמִי אִיסוּר**
גִּיד אִיבָא אִיסוּר טוּמְאָה לִיבָא – גם בבהמה טמאה יש רק איסור
גיד ולא איסור טומאה, ולא שייך כאן אין איסור חל על איסור.
דוחה הגמרא: אם כך, שוב יקשה סתירה בדבריו, וְכִי **סָבַר רַבִּי**
יְהוּדָה שְׂאִין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וְהַתְנִינָא, הָאוּכֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל
בְּהֵמָה טְמֵאָה, רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב שְׂתֵימִם אחת משום איסור טומאה,
ואחת משום איסור גיד, **וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹסֵר**, ומוכח שלרבי יהודה יש
בגידין נותן טעם, שהרי מחייב גם משום בהמה טמאה.
ניסיון נוסף (שלישי) בביאור דעת רבי יהודה: **לְעוֹלָם קָסְבַּר שִׁישׁ**
בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, והטעם שיש איסור גיד בבהמה טמאה, הוא מפני
שקסבר שאיסור גיד נוהג גם בשליל – בעובר הנמצא במעי אמו,
דמשום כך [שאיסור גיד חל מיד בשעת יצירתו] **אִיסוּר גִּיד וְאִיסוּר**
טוּמְאָה בְּהָרִי הִדְרִי קָתְאִי – שני האיסורים חלים יחד על הגיד, ולכן
אין להקשות הרי אין איסור חל על איסור, שלכולי עלמא שני
איסורים יכולים לחול בבת אחת.
דוחה הגמרא: **וְכִי מִצִּית אִמְרַת** – האם תוכל לומר שלדעת רבי
יהודה איסור גיד הנשה נוהג בשליל, **וְהַתְנֵן** – והלא שנינו במשנה
(לעיל פט), איסור גיד הנשה נוהג בשליל, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינִי נוֹהֵג**
בְּשִׁלִּיל, וְגַם חֲלָפֹו שֶׁל הַשְּׁלִיל מוֹתֵר בְּאִכִּילָה, ומבואר שדעת רבי
יהודה שאיסור גיד הנשה אינו נוהג בשליל. מתרצת הגמרא: הִנֵּי
מִיָּלִי – דברים אלו שאמר רבי יהודה שאין איסור גיד הנשה נוהג
בשליל, אינם אלא לַגִּבִּי בהמה טהורה, **דְּרַחֲמִינָא אִמֵּר** (דברים יד ו'),
יָכֹל בְּהֵמָה וְגו' בְּבִהֵמָה אֲתָה תֹאכְלֹו, ומפסוק זה למדים שהשליל
הנמצא בתוך הבהמה מותר באכילה על ידי שחיטת הבהמה, וסובר
רבי יהודה שכל השליל בכלל הזהיר ואפילו גיד הנשה שבו, **אֲכָל**
בְּהֵמָה טְמֵאָה נוֹהֵג איסור גיד הנשה גם בשליל.
הגמרא דוחה מטעם אחר: **וְכִי מִצִּית אִמְרַת דְּתַרְוִיחָא בְּהָרִי הִדְרִי**
קָתְאִי – האם תוכל לומר ששני האיסורים חלים בבת אחת מפני
שאיסור גיד חל גם על שליל, **וְהַתְנֵן** (נודר מט) לגבי נזיר שנטמא, **עַל**
אֵלֹו טוּמְאָתוֹ, תְּנִזִּיר מְלַחֵחַ – באיזה סוג טומאה הוא צריך לטהר את
עצמו מטומאתו, ולאחר מכן לגלח את כל שער, ולהתחיל למנות
את ימי נזירותו מחדש, **עַל הַמֵּת** – אם נטמא על ידי מת, **וְעַל בְּצִית**
מִן הַמֵּת – וכן אם נטמא רק על ידי כזית מן המת.
הגמרא מביאה את מה שקשה במשנה זו, ומה שתירץ רבי יוחנן, כדי
לדחות את האופן השלישי בביאור דעת רבי יהודה: **וְקָשְׁיָא לֵן**, אם
אפילו **עַל בְּצִית מִן הַמֵּת** הוא מְלַחֵחַ, **עַל הַמֵּת כּוֹלֵל לֹא כָל שִׁבְבֹו**,
ומדוע הוצרכה המשנה לומר שהנזיר מגלח על המת. **וְאִמֵּר רַבִּי**
יֹהֲנָן, לֹא נִצְרְכָא – לא הוצרכה המשנה לומר זאת, **אֵלֹא לְגַבִּי נִזִּיר**
שנטמא מִנְּפֶלֶשׁ שְׁעִדִּין **לֹא נִתְקַשְּׁרוּ** – התחברו אֲבָרָיו בְּגִידִין,
שבמצב זה עדיין אין בו כזית בשר, והוצרכה המשנה לחדש שמטמא
מדִּין מת שלם.
הגמרא מסיקה את קשייתה מדברי רבי יוחנן: **אֵלְמָא** – מוכח ממה
שאמר רבי יוחנן שבתחילת יצירת העובר אין אבריו מקושרים
בגידים, שאִיסוּר טוּמְאָה קָרִים לאיסור גיד, שהרי מדבריו יוצא
שהאברים נוצרים לפני הגידים, ואם כך איסור טומאה חל מיד עוד
לפני שנוצרו הגידין.
מסקנת הגמרא בביאור דעת רבי יהודה: אלא ביאור דעת רבי יהודה
הוא, **שֶׁאֵף עַל גִּבִּי דְאִיסוּר טוּמְאָה קָרִים** לאיסור גיד, מכל מקום
אֲתִי אִיסוּר גִּיד חָיִיל עֲלֵיהּ – יכול לבוא איסור גיד ולחול עליו, ואין
אומרים אין איסור חל על איסור, והטעם, שֶׁכֵּן אִיסוּרֵי נוֹהֵג גַּם בְּכִנִּי
נָח, ולכן הוא חמור יותר מאיסור טומאה, ויכול לחול עליו, שרבי
יהודה סובר שאיסור חמור חל על איסור.

המשך בעמוד קל

אֲפִילוּ תִימָא [–תאמר] שמדובר באופן שלא קָרִים וְסָלְקֵן לאיסור מן
הקדירה, מכל מקום אין נאסרות שאר החתיכות אלא משום חתיכת
ההיתר שקיבלה מתחילה טעם מחתיכת הנבילה, ולא מחמת הנבילה
עצמה, משום דהִי – יש בקדירה זו תערובת של מִין וּמִינֵהּ, דהיינו
חתיכת בשר הנבילה שנתערבה בחתיכות של בשר שחטה, ויש
בתערובת זו אף דָּבָר אֲחֵר – מִין אחר של היתר, שהם הרוטב
והתבלינים שאינם ממינו של האיסור. וְכָלל הוא בדינו, שבְּכָל
תערובת של מִין וּמִינֵהּ וְדָבָר אֲחֵר הדין הוא שיש לְסַלֵּק אֶת מִינוֹ
כְּמִי שְׂאִינוֹ – יש לדון את ההיתר שהוא ממין האיסור כאילו אינו
נמצא בתערובת זו, דהיינו, שאין הוא מבטל את האיסור ואף אינו
מוסיף עליו, וְשְׂאִין מִינוֹ רַבָּה עָלָיו וּמְבַטְלוֹ – ושאר ההיתר
שבתערובת שאינו ממינו של האיסור יכול לבטל את האיסור אם יש
בו הרבה כנגדו. ואף כאן יש לומר כן, שמסלקים את חתיכות בשר
ההיתר כאילו אינן בקדירה זו, והרטוב והקיפה של ההיתר מבטלים
את חתיכת האיסור, אם יש בהם פי ששים כנגדה, שהרי אין הם
ממינו של האיסור, ובאופן כזה מודה רבי יהודה שהאיסור בטל אם
אינו נותן טעם בהיתר.
ובכך מיישב רבא מדוע נקט רב באופן כזה שנתנה החתיכה של
איסור טעם מתחילה בחתיכה של היתר קודם שנתערבה בתוך
הרטוב, לפי שאילו לא הייתה נותנת בה טעם היה הרוטב של ההיתר
מבטל את חתיכת האיסור, אם היה בו פי ששים כנגדה, אך עתה
שנעשתה החתיכה של היתר כחתיכה של נבילה אין הרוטב מבטל
את האיסור אלא אם כן יש בו פי ששים כנגד שתי החתיכות.
משנה
המשנה ממשיכה לעסוק בפרטי איסור אכילת גיד הנשה, ותבאר אם
האיסור נוהג רק בבהמה טהורה או גם בטמאה: איסור אכילת גיד
הנשה נוהג רק בבהמה טהורה המותרת באכילה, ואֵינִי נוֹהֵג
בבהמה טְמֵאָה האסורה באכילה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נוהג אִף
בבהמה טְמֵאָה.
רבי יהודה מבאר את דבריו: **אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה, וְהָלֹא מִזְמַנִּם שֶׁל בְּנֵי**
יַעֲקֹב כָּבַר נֶאֱמָר גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְהָרִי בִּזְמַנִּם עֲדִיין הִיְתָה בְּהֵמָה טְמֵאָה
מוֹתֵרֶת לָהֶן, ואם כך איסור גיד הנשה חמור יותר מאיסור בהמה
טמאה, ומשום כך יכול איסור זה לחול על איסור בהמה טמאה, ואין
אומרים שאין איסור חל על איסור.
חכמים דוחים את ההוכחה: **אִמְרוּ לוֹ חֲכָמִים, בִּאֲמַת אִיסוּר גִּיד**
הַנֶּשֶׁה רַק בְּסִינֵי נֶאֱמָר וְלֹא לְבֵנִי יַעֲקֹב, אֵלֹא שְׁנֵכֶתֶב בְּמִקְוָמוֹ –
אלא שמשו רבינו כתב המעשה אצל יעקב ובניו, כדי ללמדנו את
טעם האיסור.
נמרא
שנינו במשנה, שלרבי יהודה איסור גיד הנשה נוהג גם בבהמה
טהורה, והבינה הגמרא, שאף על פי שהיא כבר אסורה באכילה ככל
בהמה טמאה, מכל מקום חל עליה איסור גיד, שאיסור חל על איסור.
הגמרא מקשה סתירה בדעת רבי יהודה: **וְכִי סָבַר רַבִּי יְהוּדָה**
שְׂאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, וכמבואר במשנתנו שלדעתו איסור גיד חל
על איסור טומאה, **וְהַתְנִינָא**, בענין מה שנאמר בתורה שהאוכל
נבילת עוף טהור מטמא את עצמו ואת בגדיו, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יִכּוֹל**
הייית לומר שְׂתֵהָא נְבִילַת עוֹף טָמֵא מְטַמֵּא את הַבְּגָדִים של מי
שאוכל והכניסה בְּצִית הַבְּלִיעָה, וכמו שהדין באוכל נבילת עוף
טהור, **תִּלְמוּד לומר** (ויקרא כב ח), **נְבִילָה וּמִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאָה**
כֶּה – שיוזה אדם מלאכול נבילת עוף משום שעל ידי כך הוא נטמא
ונאסר באכילת קדשים, ודרשו חכמים מהפסוק שאין טומאה זו
אמורה אלא בְּמִי שְׂאִיסוּרֵי [–איסור אכילתו] **מִשּׁוּם כָּל תֹּאכַל**
נְבִילָה וְהִינֵנּוּ נְבִילַת עוֹף טְהוֹר, יֵצֵא זֶה, דהיינו נבילת עוף טמא, **שְׂאִין**
אִיסוּרֵי מִשּׁוּם כָּל תֹּאכַל נְבִילָה, אֵלֹא מִשּׁוּם כָּל תֹּאכַל טְמֵאָה,
שאיסור כל תאכל נבילה אינו חל על איסור כל תאכל טמאה, ומוכח

1 וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּמָר בֵּין מִשּׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה וּבֵין מִשּׁוּם טוּמָא.
2 הַגְמָרָא מְבַרְרַת אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁפוּטָר בֵּין מִשּׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה
3 וּבֵין מִשּׁוּם טוּמָא. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְטַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִה נִפְשָׁךְ
4 – מִזֶּה שֶׁתֹּאמַר קֶשֶׁה הוּא, שְׁהִי אִי תֹאמַר שֶׁלְדַעְתּוֹ אִיסוּר חָל עַל
5 אִיסוּר, לִיחְיִיב נְמִי מִשּׁוּם גִּיד – שִׁיתְחַיִּיב גַּם מִשּׁוּם טוּמָא וְגַם מִשּׁוּם
6 גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְאִי תֹאמַר שֶׁלְדַעְתּוֹ אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, לִיחְיִיב
7 מִשּׁוּם טוּמָא דְקָדְרִים – שִׁיתְחַיִּיב עַל כָּל פְּנִים מִשּׁוּם טוּמָא שְׁקִדְמָה
8 לְאִיסוּר גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְאִי תֹאמַר שֶׁהִטְעַם שְׁפוּטָר מִשּׁוּם טוּמָא, הוּא
9 מִפְּנֵי שֶׁאִין בְּגִידִין בְּנִיתָן טַעַם – אִין בְּגִידִין טַעַם בִּשְׂרָה, לִיחְיִיב מִשּׁוּם
10 גִּיד – שִׁיתְחַיִּיב מִשּׁוּם גִּיד, שִׁמְאָחַר וְאִין בּוֹ אִיסוּר טוּמָא לֹא שִׁיךְ
11 לֹמַר אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

12 מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אִמַּר רַבָּא, לְעוֹלָם קָסְבַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן אִין בְּגִידִים
13 בְּנִיתָן טַעַם – וְלֹכֵן פְּטוּר מִשּׁוּם טוּמָא, וְשֹׁאֲנֵי הָתָם – וְהִטְעַם שְׂרָבִי
14 שְׁמַעוֹן פְּטוּר גַּם מִשּׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה, הוּא מִשּׁוּם דְאִמַּר קְרָא – שִׁנְאָמַר
15 בַּפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית ל"ב א) 'עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה',
16 וּמִשְׁמַע, שֶׁרַק אֶת הַגִּיד אִין לֹאכּוּל אֲבָל אֶת הַבֶּשֶׂר אֲפֻשָּׁר לֹאכּוּל,
17 וּמוּכַח שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר רַק בְּמִי שֶׁגִּידוֹ אֲסוּר וּבְשֶׁרֹו מוּתָר, יִצְתָה זֶה
18 – בְּהִמָּה טַמְאָה, שֶׁגִּידוֹ אֲסוּר וּבְשֶׁרֹו אֲסוּר, שְׁבָה לֹא נֹאמַר אִיסוּר
19 גִּיד הַנֶּשֶׁה.

20 הַסּוּגִיָּא הַבָּאה תְּדוּן בְּכָלל הַמְּפֻרָס 'אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר'. בְּנִדּוּן
21 זֶה יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה אוֹפְנִים, וְסוּגִיָּא זֶה דְנָה בְּשִׁלְשָׁה מַדְבָּרִים: א. הָאֵם אִיסוּר
22 חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל. ב. הָאֵם אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּמוֹסִיף. ג. הָאֵם
23 אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּחִמּוּר, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהָאִיסוּר הַשְּׁנִי חִמּוּר מִן
24 הָרִאשׁוֹן. רַב יְהוּדָה מְבִיא בִּשְׁם רַב אֹפֵן בְּאוּכַל גִּיד הַנֶּשֶׁה, שְׂרִידֵי
25 תְּלוּי בְּמַחְלוּקַת רַבִּי מֵאִיר וְחֻכְמִים אִם אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל:
26 אִמַּר רַב יְהוּדָה אִמַּר רַב, הָאוּכַל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל נְבִלָה, רַבִּי מֵאִיר
27 מְחַיִּיב שְׂתִיבָם, מִשּׁוּם נְבִילָה וּמִשּׁוּם גִּיד, שֶׁאִיסוּר נְבִילָה יִכּוֹל לַחֲלוֹ
28 עַל אִיסוּר גִּיד, מִשּׁוּם שְׁכּוֹלָל אֶת כָּל הַבְּהֵמָה, וְלִדְעַת רַבִּי מֵאִיר
29 אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אִינוּ חֲיִיב אֱלָא אַחַת
30 מִשּׁוּם גִּיד, וְלֹא מִשּׁוּם נְבִילָה, שֶׁאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אֲפִילוּ
31 בְּכּוֹלָל, וּמוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּאוּכַל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל עוֹלָה
32 וְשֶׁל שׂוֹר הַנֶּסְכֵּל שְׂחִיב שְׂתִיבָם מִשּׁוּם גִּיד וּמִשּׁוּם עוֹלָה, אוֹ שׂוֹר
33 הַנֶּסֶק, שִׁמְאָחַר וְהֵם כּוֹלְלִים אֶת כָּל הַבְּהֵמָה, הֵם חֹלִים עַל אִיסוּר גִּיד
34 הַנֶּשֶׁה, וְהִטְעַם לָכֵךְ, שֶׁאִיסוּרִים אֵלּוּ חִמּוּרִים יוֹתֵר מֵאִיסוּר גִּיד הַנֶּשֶׁה
35 בְּכָךְ שֶׁאִיסוּרִים בְּהִנָּה, וּבִאִיסוּר חִמּוּר מוֹדִים חֻכְמִים שֶׁאִיסוּר חָל עַל
36 אִיסוּר בְּכּוֹלָל.

37 הַגְמָרָא מְבַרְרַת מִי הֵם אוֹתֵם חֻכְמִים הַסּוּבְרִים שֶׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר
38 בְּכּוֹלָל רַק בְּחִמּוּר. מְבַרְרַת הַגְמָרָא: וּמֵאֵן הָאִי תֵּנָא – מִי הוּא הַתֵּנָא,
39 דְבִאִיסוּר בּוֹלָל אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר לִית לָיָה – שֶׁאִינוּ מְסַכִּים
40 שֶׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בִּאִיסוּר כּוֹלָל, אֲבָל אִיסוּר בּוֹלָל בִּאִיסוּר
41 חִמּוּר אִית לָיָה – וּמְסַכִּים שֶׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל בִּאִיסוּר
42 חִמּוּר.

43 מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: אִמַּר רַבָּא, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי הִיא, דְּתֵנָן בְּמִשְׁנָה
44 (וּבְחִים קי.) אִדָּם טָמֵא שְׂאֵכָל בְּשׁוּגַג בֶּשֶׂר קִדְשָׁה, בֵּין אִם אֲכַל בֶּשֶׂר
45 קִדְשָׁה טָמֵא, בֵּין אִם אֲכַל בֶּשֶׂר קִדְשָׁה מְהוּרָה, חֲיִיב חֲטָא, כְּמִבּוּאָר
46 בְּתוֹרָה (ויקרא י"ב) שֶׁהָאוּכַל קִדְשִׁים בְּטוּמָא הַגּוֹף חֲיִיב כְּרַת, וְהָאוּכַל

47 בְּשׁוּגַג דְּבֶר שִׁזְדוּנוֹ כְּרַת, חֲיִיב חֲטָא. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אִמַּר, דְּוּקָא
48 אִדָּם טָמֵא שְׂאֵכָל אֶת בֶּשֶׂר הַקּוֹדֵשׁ מְהוּרָה חֲיִיב חֲטָא, אֲבָל טָמֵא
49 שְׂאֵכָל אֶת בֶּשֶׂר הַקּוֹדֵשׁ הַטָּמֵא פְּטוּר מִחֲטָא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא אֲכַל
50 אֱלָא דְבֶר טָמֵא, וְאִין חֲיִיבִים מִשּׁוּם טוּמָא הַגּוֹף עַל בֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ
51 טָמֵא. אִמַּרְוּ לוֹ חֻכְמִים, הִרִי אִם טָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַמְהוּרָה, בֵּין שֶׁנֶּנֶע
52 בּוֹ הָאוּכַל לִפְנֵי שֶׁאֲכַל אוֹתוֹ, מִיד טָמֵא וְהוּא בְּגִיעָה זֶה, וְלִמָּה חֲיִיבֵתוֹ
53 הַתּוֹרָה כְּרַת, הִרִי לְדַעְתָּךְ טָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַטָּמֵא פְּטוּר, אֲלָא מוּכַח
54 שֶׁאִין לַחֲלֹק בֵּין טָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַמְהוּרָה לְבֵין טָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַטָּמֵא.
55 הַגְמָרָא מְבַרְרַת כְּמָה נִחְלָקוּ חֻכְמִים וְרַבִּי יוֹסִי, כְּדִי לְבַאֵר מִנֵּין הוֹכִיחַ
56 רַבָּא שֶׁלְרַבִּי יוֹסִי אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אֲפִילוּ בְּכּוֹלָל. שׂוֹאֲלֵת
57 הַגְמָרָא: שְׂפִיר קָא אִמַּר לִיָּה רַבֵּן רַבֵּן לְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי – טַעְנָה נְכוּנָה
58 טַעְנָה חֻכְמִים לְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, וְמָה יַעֲנֶה עַל כֵּךְ. וְאִמַּר רַבָּא לְתַרְךְ
59 שֶׁאֵלָה זֶה, שֶׁאֹפֵן שְׁנִיטָמָא הַגּוֹף שֶׁל הָאִדָּם הָאוּכַל אֶת בֶּשֶׂר
60 הַקּוֹדֵשׁ וְאִתְרָךְ כֵּךְ נִטְמָא הַבֶּשֶׂר עֲצָמוֹ, אֲכַן פּוֹלִי עֲלֵמָא בֵּין חֻכְמִים
61 בֵּין רַבִּי יוֹסִי לֹא פְּלִיגִי – לֹא נִחְלָקוּ דְחִיִּיב כְּרַת, מִשּׁוּם דְאִיסוּר
62 טוּמָא הַגּוֹף שֶׁהוּא בְּכָרַת קָדְרִים לְאִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר, וְלֹא שִׁיךְ
63 לֹמַר אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, וְלֹכֵן לֹא קֶשֶׁה עַל רַבִּי יוֹסִי מְדוּעַ
64 חֲיִיבָה הַתּוֹרָה בְּטָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַמְהוּרָה, שְׁהִי בְּאוֹפֵן זֶה קִדְמָה
65 טוּמָא הַגּוֹף לְטוּמָא בֶּשֶׂר. כִּי פְּלִיגִי – חֻכְמִים וְרַבִּי יוֹסִי נִחְלָקוּ רַק
66 בְּנִטְמָא הַבֶּשֶׂר תַּחֲלָה וְאַחֲרָיָה כֵּךְ נִטְמָא הַגּוֹף, רַבֵּן אִית לָהּ –
67 חֻכְמִים סוּבְרִים, שֶׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל, מְכִיךְ דְּמִנָּה – שְׁמַתוֹךְ
68 דְּמִיחְיִיב מִשּׁוּם טוּמָא הַגּוֹף אַחֲתִיכּוֹת בֶּשֶׂר מְהוּרָה דְּעֵלְמָא –
69 הַנִּמְצָאִים בְּעוֹלָם, מִיחְיִיב נְמִי אַחֲתִיכּוֹת טָמֵא מִשּׁוּם טוּמָא הַגּוֹף,
70 אִף עַל פִּי שְׂכַבְרִי שֶׁעֲלִיהָ אִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר, וְלֹכֵן חֲיִיב כְּרַת מִשּׁוּם
71 טוּמָא הַגּוֹף. וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, לִית לָיָה – אִינוּ סוּבֵר שֶׁאִיסוּר חָל
72 עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל, דְּמִנָּה לֹא אִמַּרְיָן – שֶׁאִין אוֹמְרִים שֶׁאִיסוּר חָל עַל
73 אִיסוּר מִתּוֹךְ שֶׁחָל עַל דְּבָרִים אַחֲרִים, וְלֹכֵן פְּטוּר מְכַרַת בְּשִׁקְמָה
74 טוּמָא הַבֶּשֶׂר, שֶׁאִין אִיסוּר טוּמָא הַגּוֹף חָל עַל אִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר.
75 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל בִּיאוּר זֶה, לִפִּי מָה שֶׁאִמַּר רַבָּא בְּתַחֲלִית הַסּוּגִיָּא
76 שְׂרָבִי יוֹסִי הַגִּלְלִי מוֹדָה שֶׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל אִם הָאִיסוּר
77 הַשְּׁנִי חִמּוּר יוֹתֵר. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי שֶׁאִמַּר שֶׁאִיסוּר
78 טוּמָא הַגּוֹף אִינוּ חָל עַל אִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר אִף עַל פִּי שֶׁהוּא כּוֹלָל
79 חֲתִיכּוֹת בֶּשֶׂר נִסְפּוֹת, נְהִי – אִמְנָם נִכּוֹן דְאִיסוּר בּוֹלָל לִית לָיָה –
80 שֶׁהוּא סוּבֵר שֶׁאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכּוֹלָל בְּאוֹפֵן שֶׁהָאִיסוּר הַשְּׁנִי
81 הוּא אִיסוּר קָל, אֲבָל כֹּאֵן בְּעִנְיָנָה, שֶׁיֵּבֵא אִיסוּר חִמּוּר וְיַחֲזִיל עַל
82 אִיסוּר קָל יוֹתֵר, וּמֵאֵן נִיָּהוּ – וּמָהוּ אוֹתוֹ אִיסוּר חִמּוּר, מוֹמָאֵת הַגּוֹף,
83 שֶׁצִּירָךְ לַחֲזוֹל עַל אִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר, שְׂחִירִי אִיסוּר מוֹמָאֵת הַגּוֹף
84 בְּכָרַת וְחִמּוּר מֵאִיסוּר טוּמָא בֶּשֶׂר שֶׁאִינוּ בְּכַרַת, וּמְדוּעַ סוּבֵר רַבִּי
85 יוֹסִי שֶׁטוּמָא הַגּוֹף אִינוּ חָל עַל טוּמָא בֶּשֶׂר, הִרִי רַבָּא אִמַּר בְּדַעַת
86 רַבִּי יוֹסִי שֶׁאִיסוּר חִמּוּר חָל עַל אִיסוּר קָל בְּכּוֹלָל.
87 מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אִמַּר רַב אִשִּׁי, מֵאֵן לִימָא לָן – מִי יֹאמַר לָנוּ
88 דְּטוּמָאֵת הַגּוֹף חִמּוּרָה מִטוּמָאֵת בֶּשֶׂר, דְּלָמָא – אוֹלִי טוּמָאֵת בְּשֶׂר
89 חִמּוּרָה מִטוּמָאֵת הַגּוֹף, מִשּׁוּם דְּבֶשֶׂר לִית לָיָה – אִין לוֹ אֲפֻשְׁרוֹת
90 מְהוּרָה בְּמִקְוֵה, מָה שֶׁאִין כֵּן בְּטוּמָא הַגּוֹף שֶׁהָאִדָּם שְׁנִטְמָא יִכּוֹל
91 לְהַטְהֵר עַל יְדֵי טְבִילָה בְּמִקְוֵה, וּבְכָךְ הִיא קְלָה יוֹתֵר מִטוּמָא בֶּשֶׂר.

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' ב

1 דִּיּוּק מִדְּמִשְׁנָה שֶׁזֶהוּ אֲכַן בִּיאוּר דַּעַת רַבִּי יְהוּדָה: דִּיקָא נְמִי – כֵּךְ גַּם
2 מְדוּיָק מִמִּשְׁנֵיתֵינוּ, דְּקִתְנִי, אִמַּר רַבִּי יְהוּדָה, וְהִלָּא מִכֵּינִי יַעֲקֹב נֹאסֵר
3 גִּיד הַנֶּשֶׁה וְעִדְרִין בְּהֵמָה טָמְאָה מוֹתֶרֶת לָהֶם, וּמוּכַח, שֶׁטַעְמֵנוּ שֶׁל
4 רַבִּי יְהוּדָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁגִּיד הַנֶּשֶׁה נֹאסֵר כְּבִר לְבִנֵי יַעֲקֹב שֶׁלֹּפְנֵי מִתָּן

תורה נחשבו כבני נח.

5 הגמרא חזרת לבאר את גוף הברייתא שהובאה לעיל: גופא, האוכל
6 גיד הנשה של בהמה טמאה, רבי יהודה מחייב שתיים – פעמיים
7 מלקות, משום איסור טומאה ומשום איסור גיד,
8

חבי גרסינן: מה נפשך, אי קסבר איסור חל על איסור – ליחייב נמי משום גיד, ואי אין איסור חל על איסור – ליחייב משום טומאה דקדים. ואי קסבר אין בגידין בנותן מעם – ליחייב משום גיד – כלומר, ואי אין בגידין בנותן טעם, ומשום חבי פטור משום טומאה – ליחייב משום גיד. דהא ליכא למיפטריה הכא משום דאין איסור חל על איסור, דהא ליכא טומאה.

אמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנותן מעם – לפיכך אין כאן טומאה. ומשום גיד נמי ליכא, דקסבר: אינו נוהג בטמאה. וטעמא, לאו משום דאין איסור חל על איסור, אלא דמעטיה קרא בהדיא, דאמר קרא כו'. חבי גרסינן: אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבלה – רבי מאיר מחייב שתיים כו'. ומורדים חכמים באוכל גיד של עולה – דחמיר איסורה או של שור הנסקל, ומאי חומריהו? שאסורין בהנאה. דמחייב שתיים – וטעמא כדמפרש. ומאן האי תנא – חכמים. דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה – חבי גרסינן, והיינו פירושה: איסור גיד חל משגולדה. וקודם שנתנבלה – היה גידה אסור, ובשרה מותר, ובשנתנבלה – נאסר אף בשרה. ואף על גב דשם נבלה היה ליה למיחל נמי על גיד, משום טעמא דכולל, שהוא כולל את הבשר עמו ליאסר. ואיכא למימר: אפילו למאן דאמר אין איסור חל על איסור, האי איסור נבלה חייל. דמגו דחייל אבשר דהוה מותר, חייל נמי אגיד, שכוללו עם הבשר – אפילו חבי, אמרו רבנן דלא חייל. ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה – ודחיב דאיסור אחרון אית ביה תרתי, כולל ומוסיף, כגון עולה או שור הנסקל. דמעיקרא כשגולדה – היה גידה אסור, ובשרה מותר. דקדישה או נגחה – נאסר אף בשרה, הרי זה כולל. והגיד הזה, מתחלה היה אסור באכילה ומותר בהנאה, ובשקדיש – חל עליו איסור קדש, לאוסרו בהנאה, שאין כאן איסור חל על איסור, שמה ששיר הראשון מוסיף השני, ובי חבי דחייל עליה עם הקדש לאוסרו בהנאה, על כרחך חל עליו אף באכילה, שאם אכלו – יתחייב שתיים. ואף על גב דבאכילה אסור ועומד היה, ואין איסור חל על איסור – האי הואיל דחייל להנאה, חייל נמי אף לאכילה. רבי יוסי הגלילי היא – דשמעינן ליה דלית ליה כולל באיסור קל, ומידו באיסור חמור לא שמעיניה דפליג. חייב – חטאת. שהאוכל קדיש בטומאת הגוף – ודורו כרת, כדכתיב (ויקרא ז) "והנפש אשר תאכל בשר" וגו'. כיון שנגע בו טמאה – קודם שיאכלנו, ואפילו חבי יחייב קרא. ואמר רבא – גרסינן. בנטמא הגוף ואחר כך נטמא הכשר – טמא שאכל טהור, וטמאהו במגעו, שקדמה טומאת גופו לטומאת קדש – מדי רבי יוסי דחייב. דכיון דאיטמא גופיה, איטמא בקדש זה באיסור כרת. וכי הדר ואיטמי בשר – איסור כרת דטומאת הגוף לא פקעה. חבי גרסינן: דבולי עלמא לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים כי פליגי בנטמא הכשר – תחלה, ונאסר על כהנים בלא בעלמא, "והבשר אשר יגע" וגו'. רבנן אית להו איסור חל על איסור על ידי כולל, האי איסור טומאת הגוף כולל הוא – דכולל טהורות שהיו מותרות לו והטמאות שהיו אסורות לו, ומיגו דחייל אטהורות, חייל נמי אטמאות, ויש כאן איסור כולל.

ורבי

כולל, מצי סבר איסור בת אחת! לכך נראה לרבינו יצחק: דהשתא סלקא דעתך דלאו איסור בת אחת הוא, אלא חשיב שבת קדים, משום דקביעא וקיימא. אבל קשה דאי לא איסור בת אחת הוא, אם כן, שבת היא למה לי, פשיטא דחייב משום דשבת קדיש

ורבי שמעון פוטר. – ורבי שמעון, מה נפשך: אי איסור חל על איסור – ליחייב נמי משום גיד. אי אין איסור חל על איסור – ליחייב משום טומאה דקדים! ואי אין בגידין בנותן מעם – ליחייב משום גיד! אמר רבא: לעולם קסבר, אין בגידים בנותן טעם, ושאני התם – דאמר קרא: "על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" – מי שגידו אסור וכשרו מותר, יצתה זו – שגידו אסור וכשרו אסור. אמר רב יהודה, אמר רב: האוכל גיד הנשה של נבלה – רבי מאיר מחייב שתיים, וחכמים אומרים: אינו חייב אלא אחת. ומורדים חכמים לרבי מאיר באוכל גיד הנשה של עולה ושל שור הנסקל – שחייב שתיים. ומאן האי תנא דבאיסור כולל – איסור חל על איסור לית ליה, איסור כולל באיסור חמור אית ליה? אמר רבא: רבי יוסי הגלילי היא. דתנן, טמא שאכל קדש, בין קדש טמא בין קדש טהור – חייב. רבי יוסי הגלילי אומר: טמא שאכל את הטהור – חייב, טמא שאכל את הטהמא – פטור, שלא אכל אלא דבר טמא. אמרו לו: אף טמא שאכל את הטהור, כיון שנגע בו – טמאהו! – שפיר קא אמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי! ואמר רבא: בנטמא הגוף ואחר כך נטמא בשר – כולי עלמא לא פליגי דחייב, דאיסור כרת קדים. כי פליגי בנטמא בשר ואחר כך נטמא הגוף. רבנן – אית להו איסור כולל, דמגו דמחייב אחריתיות טהורות דעלמא – מחייב נמי אחריתיות טמאה. ורבי יוסי הגלילי – לית ליה איסור כולל, ד"דמגו" לא אמרינן. – ורבי יוסי הגלילי, נהי דאיסור כולל לית ליה, באיסור קל יבא איסור חמור יחול על איסור קל, ומאי ניהו – טומאת הגוף, שהרי טומאת הגוף בפרת! דלמא טומאת בשר חמורה, דלית ליה טהרה במקוה! ורבי

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור כו' – הוה מצי למימר: האי רבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל, ואפילו חמור על קל, גבי "האוכל נבלה ביום הכפורים". אלא דבלאו חבי פריך שפיר. מאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה – איסור כולל הוא זה כשנתנבלה. ואם תאמר: איסור מוסיף הוא, דמגו דאיתוסף בה איסור לגבה כשנתנבלה, נמי להדיותו גבי איסור לומר: דסבר כמאן דאמר בריה פירקין (ז.א.) גיד נמי אסור לגבה.

איסור כולל באיסור חמור אית ליה – האי דאמרנן בפרק "אמרו לו" (כריתות יד.א): אקדשה, מגו דאיתוסף בה איסור הנאה, לא נקט לשון "איתוסף" משום דחשיב בכך איסור מוסיף. דהא קרי ליה הכא איסור כולל, אלא כלומר איתוסף בה חומרא זו. ואין לומר ד"איסור כולל" דקאמר הכא – לאו דוקא, אלא איסור הנאה חשיב איסור מוסיף, כיון דמעיקרא הוה שרי בהנאה – דאם כן אדמייתי הכא רבי יוסי הגלילי, דלא שמעינן אלא דלית ליה איסור כולל באיסור קל, אבל הא דאית ליה באיסור חמור, לא אשכחן, אלא מסברא אמרינן דאית ליה. משום דלא שמעינן ליה דפליג, כי חבי דשמעינן ליה לרבי שמעון גבי "האוכל נבלה ביום הכפורים". הוה ליה לאתויי רבי יוסי דאית ליה בפרק "ארבעה אחין" (יבמות לז.א): אשת איש ונעשית חמות – נידון משום אשת איש, דלית ליה איסור כולל. ואמרנן דמורה רבי יוסי באיסור מוסיף. ועוד: אי איסור הנאה איסור מוסיף הוא, מאי פריך בסמוך "ורבי יוסי הגלילי, נהי דאיסור כולל לית ליה, יבא איסור חמור יחול על איסור קל?" – דחילמא לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור, ואיסור מוסיף אית ליהו אלא דאי איסור נגאה לא חשיב איסור מוסיף, אלא איסור חמור בעלמא. וכן צריך לפרש בסוף פרק "כל הבשר" (חולין קיג.) גבי הא דפריך "יסבר שמואל איסור חל על איסור". שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי – יודעין היו דלא איירי כשתחב לו חבירו לתוך פיו, מדקאמרי ליה הכי. בנטמא הגוף ואחר כך נטמא בשר כולל עלמא לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים – ותו לא פקע. ולא גרסינן "דאיסור מוסיף הוא" – דלא איירי הכא לאיחוייב תרתי, אלא לאיחוייב חטאת משום טומאת הגוף. והא דקאמרי ליה רבנן "כיון שנגע בו, טמאהו" – היו סבורין רבנן דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחולל ועומד הוא, וגמר מותרוהו, דפטרין בפרק "כל הבשר" (חולין קיג.) טמא האוכל

תרומה טמאה, משום דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" – פרט לזו שמתחוללת ועומדת. ואם תאמר: לרבנן דפרכי מ"כ נגע בו טמאהו", חייב משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיניה? האי מצי נגע בה טמאהו ויש לומר: כגון שתחב לו חבירו. והכא לא פרכי ליה רבנן אלא משום ידיעי דלא איירי בתחב לו, כדפרשנו. אי נמי: בשלא נכשרה או בגילושא במי פירות. ועוד: לפי האמת, אפילו הוכשרה משכחת לה, כגון שנטמא הגוף, ואחר כך נטמאה התרומה, דלא דאמרנן הכא, ואיצטרך קרא דפטר שנתחוללת שנתמא תחלה, ואיצטרך קרא לאשמועינן דילפינן מהתם בעלמא דאין איסור חל על איסור. ולמאן דאמר איסור חל על איסור בעלמא – שאני התם, דגלי קרא. וכן משמע לקמן בפרק "כל הבשר" (שם) ועיין עוד תוספות סנהדרין פג. ב דבר המתחולל "פרט לזו". ואיסור כולל לית ליה התנאי כו' – פירש בקנטרס: ואף על גב דאיסור בת אחת הוא – מאן דלית ליה איסור כולל, לית ליה איסור בת אחת. ואין נראה לרבינו יצחק, דהא בפרק "ארבעה אחים" (יבמות לג.) פריך: השתא באיסור כולל מחייב תרתי, באיסור בת אחת ובטמא אלאמא אפילו מאן דלית ליה איסור

תלמוד לומר שבת היא יום הכפורים הוא – ואם תאמר: ומאי פריך? שאני הכא דגלי קראו ויש לומר: דפריך, וליגמר מניה. וליכא למימר: דאדרבה ניגמר מתרומה דפטרין, בפרק "כל הבשר" (חולין קיג.) מיתותו בו כי יחללוהו – דלחומרא מקשינן, וילפינן מהכא. והא דאמר התם: בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, וגבי

בשר בחלב שאני דגלי קרא "גדי" – לרבות חלב מטה, ולא ילף מבשר בחלב לחומרא –
היינו משום דבשר בחלב חרש הוא. ואית ספרים דגרסי התם: "ונגמר מניה? חרש הוא."
רבי עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת – למאי דפירש בקונטרס שהוא איסור בת אחת, וכן הוא במסכתא, קשה: דתנן בפרק "דם שחיטה" (כריתות כג.), ותיכית חלב חולין ותיכית חלב קדש ואכל אחת מהם, ואינו יודע איזה מהם אכל – מביא חטאת. ורבי עקיבא אומר: אף אשם תלי. אלמא אית ליה איסור חל על איסור, וכל שכן איסור בת אחת ומיידו יש לומר: דקדשים שאני, כדאמר התם בסוף פירקא: דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור, בקדשים אית ליה. אף הקשה הרב רבינו שמואל מוירדן: מהא דתנן בפרק "כל הבשר" (חולין קיג.), רבי עקיבא אומר: היה ועוף אינם מן התורה, שנאמר "לא תבשל גדי" שלש פעמים – פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה. ופריך בגמרא (שם קטז.) הני אפיקתו לכדשמואל? ומשני: קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור, וחלב מטה לא צריך קרא. והכא משמע דאפילו בבת אחת לית ליה ואף על גב דאמר הכא "איפוך" – לאו מביא קרישא זאת אמר הכי ועוד: למאי דפרישנא דהכא פריך משום דסלקא דעתך דלא הוי איסור בת אחת, למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא אמר "ישראל" ויש לומר: הדהת פריך משום שמואל, דאי סבירא ליה כרבי עקיבא בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דריש? ומשני: דקסבר שמואל איסור חל על איסור בלאו קרא. **הויד** בשבת ושגג ביום הכפורים פטור – ואם תאמר: והא לרבי עקיבא נמי פטור, דהא אינו שב מדיעוה, דמדי חורא על חטאת דחמיר, דבסקילה? ויש לומר: דאפילו הכי חשיב ליה יום הכפורים, לפי שהוא יום כפרה ומחילה. **יום** הכפורים דהא שנתא שבתא הוא – ולא שייך כאן "אתם, ואפילו מזידים", כיון דלא נקבע בעשור לחדש, דווקא אקביעת החדש אמרין ליה. **לאחר** מעשה – פירש בקונטרס: לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפנין ארם והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל". והא דקאמר לעיל: לא נקרא "ישראל" עד סיני – היינו לענין מצות ופריך: "מההיא שעתא ליתסר, מההיא ד"וישאו בני ישראל" ומשני: מההיא שעתא לא שעת מעשה היה דנשיית גיד, ולא שעת מתן תורה. ולא גרסין "מההוא מעשה ליתסר" – דמשמע מעשה דנשיית הגיד, כמו "לאחר מעשה" דקאי אנשיית גיד. ואם נאמר ד"לאחר מעשה" קאי אברכה שברכו המלאך והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך, וכן "מההיא מעשה ליתסר" – מכל מקום לא הוי כמו "האי שעתא לא שעת מעשה הוי", דקאי אנשיית גיד.

ורבי

ששכח שהוא שבת. והויד באיסור יום הכפורים – שהיה יודע שהוא יום הכפורים. חייב – חטאת משום שוגג שבת. אבל שגג באיסור יום הכפורים, ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת – פטור משתיקן, וטעמא מפרש ואזיל. **אמר אביי** – קסבר רבי יוחנן: דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי והגלילי בשגג בזה ובוז – ארשבת קמחייב ליה, דאיהו קדמיה, ואדיים הכפורים הוא דפטור ליה. הלכך, כי הויד בשבת ושגג ביום הכפורים – פטור לגמרי, דאין מביאין קרבן על המזיד. **סוף תריוהו בהדי הדדי קאתו** – ואין כאן אחרון, ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי, משום דקסבר: כיון דבכולל ומוסף אין איסור חל על איסור, באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חורא. ואי נמי הויד באחד מהן – הרי שגגת חבירו עומדת, וחייב. **אלא אמר רבא** – הא דשלח רב יצחק דאדיים הכפורים מפטור – לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קא, ומאן דאמר בו לרבי רבי יוסי הגלילי – לא הוי דברים מעולם, אלא שמדא הוה, וגורו שלא לעשות יום הכפורים. ושלח **מרתם יום הכפורים דהאדינא שבתא הוא** – עשו יום הכפורים בשבת, אף על פי שאינו חל להיות בו, כדי שלא תשתכח תורת יום הכפורים. והאויבים לא יבינו בו, משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה. ואההוא יום הכפורים קאמר רב יצחק דאם שגג בו והויד בשבת פטור – דהא לאו יום הכפורים הוא, ואין שגגתו שגגה. ולא נקראו **בני ישראל עד הר סיני** – ולקמיה מקשי ליה. **אלא** – מקרא זה לא נאמר עד סיני, אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובה לכתוב את התורה, כתב אותה אהרן אצל המעשה, לידע בו. **לאחר מעשה** – לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפנין ארם, והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל", דכתיב (בראשית לה) "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל" וגו'. **מההיא שעתא** – ד"וישאו בני ישראל" ליתסר.

ורבי יוסי לית ליה **[איסור]** כולל – ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר, ואין כאן כרת. אלמא שמעינן ליה דלית ליה כולל. הלכך תנא דלעיל דלית ליה כולל – רבי יוסי הגלילי היא, ואשמעינן תנא דלעיל דבאיסור חמור אית ליה כולל. ופרכין: יבא איסור חמור דכרת, ויחול עליה, דהא אמרת דמודה הוא באיסור חמור, והכא איתוסף ביה כרתו ומשני: דילמא הא חמירא דלית ליה טהרה במקוה. וההיא דלעיל איכא לאוקומה אליביה, דלא שמעינן ליה באיסור חמור דלית ליה כולל. ואף על גב דלרבי שמעון נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל, דהנאי, רבי שמעון אומר: האוכל נבלה ביום הכפורים – פטור מחטאת, שאין יום הכפורים חל על איסור נבלה. ואף על גב דאיסורו איסור כולל הוא, שבת יום הכפורים – שחל ויחיתר לאוסרין יחד – אפילו הכי אליביה לא מצינו לאוקומה, משום דהא אף באיסור חמור אית ליה דלא חייל. דהא יום הכפורים כרת, ונבלה לאו בעלמא הוא, ואפילו הכי לא חייל. ותנא דלעיל סבר דבאיסור חמור אמרין כולל. שבת יום הכפורים – שחל להיות בשבת. שבת היא לה' – בשבת בראשית כתיב, דמשמע: שאם בא איסור אחר עמה – יתחייב על שמה בפני עצמה, כדכתיב "היא", וכן גבי יום הכפורים כדכתיב "הוא". והני איסור בת אחת ניהו, דהא בהדי הדדי אתו בשקדש היום. מיהו אי אמרת בשלמא אית ליה לרבי יוסי הגלילי באיסור כולל או מוסף דחיילי אשאר איסורין – איכא למימר: משום הכי מתחייב אתרווייהו. דהא אי נמי הוה אפשר דקדימיה חד לחבריה, הוה אתי חבירה וחייל עליה. דשבת לגבי יום הכפורים – איסור מוסף הוא. דאי הוה יום הכפורים קדים – הוה חייב על זמן מלאכה כרת, וכי אתי שבת – איתוסף ביה מיתת בית דין. ויום הכפורים לגבי שבת – איסור כולל. דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה, מיגו דאיתסר באכילה משום יום הכפורים, איתסר ליה נמי במלאכה משום יום הכפורים. אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסף לא חיילי, כי אתו אתרוויי אבא חיילי תריוהו? שלח רבין כך ודאי הצעת המשנה – במקום שנשנית שם, אבל משובשת היא, ואיפוך. והוא הדין דמצי למימר דסבירא ליה לרבי

יוסי הגלילי דאף על גב דאיסור כולל לא חייל, איסור בת אחת חייל. ומיידו רבי יוסי ברבי חיננא סבר דמאן דלית ליה איסור כולל, לית ליה נמי איסור בת אחת. ופלוגתא היא ביבמתא בפרק שלשי (לגא.). כך נראה בעיני, ואני שמעתי: דשבת חשיב לה כקדומת, משום דקביעא וקיימא. ויום הכפורים חשיב אחרון, משום דבי דינא מקדשי ליה, כדלקמן. ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתי, טעמיה משום כולל. וקשיא לי בגוה: למאי דקא מוחיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכוה "סוף סוף תריוהו בהדי הדדי קאתו", מאי תיובתיה? הא רב יצחק דלרבי רבי יוסי הגלילי קאמר, ורבי יוסי הגלילי מדפטור ליה שמע מינה לאו איסור בת אחת חשיב לה, וכי פטר ליה – מיום הכפורים פטר ליה, וכי הויד בשבת – על כרחיך פטור משנזים דלרבי רבי יוסי הגלילי. **למאי דאפכא** – ומוקמינא דאיהו פטר. **שגג בשבת** – חטאת משום שוגג שבת. אבל שגג באיסור יום הכפורים, ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת – פטור משתיקן, וטעמא מפרש ואזיל. **אמר אביי** – קסבר רבי יוחנן: דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי והגלילי בשגג בזה ובוז – ארשבת קמחייב ליה, דאיהו קדמיה, ואדיים הכפורים הוא דפטור ליה. הלכך, כי הויד בשבת ושגג ביום הכפורים – פטור לגמרי, דאין מביאין קרבן על המזיד. **סוף תריוהו בהדי הדדי קאתו** – ואין כאן אחרון, ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי, משום דקסבר: כיון דבכולל ומוסף אין איסור חל על איסור, באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חורא. ואי נמי הויד באחד מהן – הרי שגגת חבירו עומדת, וחייב. **אלא אמר רבא** – הא דשלח רב יצחק דאדיים הכפורים מפטור – לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קא, ומאן דאמר בו לרבי רבי יוסי הגלילי – לא הוי דברים מעולם, אלא שמדא הוה, וגורו שלא לעשות יום הכפורים. ושלח **מרתם יום הכפורים דהאדינא שבתא הוא** – עשו יום הכפורים בשבת, אף על פי שאינו חל להיות בו, כדי שלא תשתכח תורת יום הכפורים. והאויבים לא יבינו בו, משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה. ואההוא יום הכפורים קאמר רב יצחק דאם שגג בו והויד בשבת פטור – דהא לאו יום הכפורים הוא, ואין שגגתו שגגה. ולא נקראו **בני ישראל עד הר סיני** – ולקמיה מקשי ליה. **אלא** – מקרא זה לא נאמר עד סיני, אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובה לכתוב את התורה, כתב אותה אהרן אצל המעשה, לידע בו. **לאחר מעשה** – לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפנין ארם, והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל", דכתיב (בראשית לה) "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל" וגו'. **מההיא שעתא** – ד"וישאו בני ישראל" ליתסר.

55 **רַבָּא, שְׁמַדָּא הוּא** – דברי רב יצחק נאמרו כשהיתה גזירת שמד שלא
 56 לקיים את מצות יום הכיפורים, וְשָׁלְחוּ מִתָּם – מארץ ישראל, דְּיוֹמָא
 57 דְּכַפּוּרֵי דְהָא שְׁתָּא שְׁבִתָּא הוּא – שיקיימו את מצות יום הכיפורים
 58 בשבת אף על פי שבאותה שנה הוא חל ביום אחר, כדי שלא תשתכח
 59 מצוה זו, ובשבת אין לחשוש שהגויים יריגשו בדבר, שהרי בין כך
 60 נמנעים מעשיית מלאכה משום שבת. ועל אופן זה אמר רב יצחק
 61 שאם הויד בשבת ושגג ביום הכיפורים פטור מחטאת, שהרי באמת
 62 לא יום הכיפורים היה.
 63 וְכֵן כִּי אָתָּא רַבִּין וְכָל חֲזוּתֵי אֲמֵרוֹהּ כְּרָבָא – ואכן כשבאו רבין וכל
 64 אלו שירדו מארץ ישראל לבבל, הסכימו עם רבא.
 65 במשנתנו נחלקו רבי יהודה וחכמים אם נוהג איסור גיד הנשה
 66 בבמהה טמאה, ורבי יהודה הביא ראיה לשיטתו שנוהג בה, מכך
 67 שאזהרת אכילת גיד הנשה נאמרה עוד לפני מתן תורה. שנינו
 68 במשנה: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהָלֵא מִזֶּמֶן בְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גִּיד הַנֶּשֶׁה
 69 כשעדיין היתה בהמה טמאה מותרת [וְכֹן], ומאחר שאיסורו חמור
 70 שכולל גם את בני נח, לפיכך חל הוא גם על איסור בהמה טמאה.
 71 תִּנְיָא בברייתא, אָמְרוּ לוֹ חַכְמֵי לְרַבִּי יְהוּדָה תְּשׁוּבָה עַל רֵאִיתוֹ,
 72 וְכִי נֶאֱמַר [בפסוק זה האוסר את אכילת גיד הנשה] 'עַל כֵּן לֹא
 73 יֵאָכְלוּ בְנֵי יַעֲקֹב' את גיד הנשה, שמשמעו שנאסר עליהם מאותה
 74 שעה שנאבק יעקב עם המלאך, כשהיו עדיין קרואים 'בני יעקב',
 75 וְהָלֵא לֹא נֶאֱמַר אֵלֶּא 'עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל' את גיד הנשה,
 76 וְלֹא נִקְרָאוּ בְּשֵׁם 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', עַד סִינֵי כשקבלו את התורה. אֵלֶּא
 77 וְדֹא כִּסְיֵי נֶאֱמַר איסור זה, ולא קודם לכן, אֵלֶּא שְׁנֵכְתֵב בְּמִקְוָמוֹ
 78 – לאחר שנאמר בסיני, סידר משה את התורה, וכתב אזהרת איסור
 79 זה בענין האבקו של יעקב עם המלאך, כדי לִידַע – להודיע לבני
 80 ישראל מֵאִיֶּה טַעַם נֶאֱסַר לָהֶם גִּיד הַנֶּשֶׁה, ומאחר שנאסר עליהם
 81 גיד הנשה רק במתן תורה, אינו חל על הטמאות, שאין איסור חל על
 82 איסור.
 83 הגמרא מקשה על מה ששנינו בברייתא שלא נקראו 'בני ישראל' עד
 84 שעת מתן תורה: מִתִּיב רַבָּא, הרי נאמר כשירד יעקב למצרים,
 85 'וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם' (בראשית מו ח), הרי שעוד קודם
 86 מתן תורה נקראו 'בני ישראל', ומעתה יש לנו לומר שגם בזמן האבקו
 87 של יעקב עם המלאך ונשיית הגיד נקראו כן, והזהירו עליו אז.
 88 מתרצת הגמרא: לְאַחַר מַעֲשֵׂה האבקו עם המלאך, ולאחר שקראו
 89 הקדוש ברוך הוא ישראל, והיה זה זמן רב אחר בואו מפדן ארם, מאז
 90 נקראו בני יעקב 'בני ישראל', ולכן בשעה שירדו למצרים נקראו בשם
 91 הזה, אבל בזמן מלחמתו עם המלאך (שהיה זה מיד בבואו מפדן ארם)
 92 לא נקראו 'בני ישראל' שהרי אז עדיין לא היה שמו ישראל. אָמַר
 93 לִיה – (הקשה) רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי, אם כן מִהֵימָּנָא
 94 שְׁעָתָא שנשאו את אביהם ונקראו 'בני ישראל' לִיתָסֵר – יאסר
 95 עליהם גיד הנשה. אָמַר לִיה רב אשי לרב אחא בריה דרבא, וְכִי
 96 תִּוְרָה פְּעָמִים פְּעָמִים – (פרקים פרקים) נִתְּנָה, והלא הוּא שְׁעָתָא
 97 שנשאו את אביהם, לֹא שְׁעָתָא מַעֲשֵׂה האבקו עם המלאך הוּא, שאז
 98 הזמן להזהיר על הגיד, וְלֹא שְׁעָתָא מִתֵּן תִּוְרָה הוּא, שאז ניתנו
 99 המצוות, ולכן אין להסב את אזהרת הגיד על אותו זמן, אלא או על
 100 זמן המאבק עם המלאך או על זמן מתן תורה, ובוה נחלקו ר' יהודה
 101 וחכמים.
 102 הגמרא מביאה ברייתא הדנה באלו דברים נוהג איסור אבר מן החי,
 103 בדומה למחלוקת במשנתנו בענין גיד הנשה: תִּנְיָא רַבִּין, אָמַר מִן חֲזִי
 104 נִוְהַג בְּבִהְמָה חֵתָּה וְעוֹף בֵּין טִמְאִין וּבֵין טְהוֹרִין דְּכַרִּי רַבִּי יְהוּדָה
 105 וְרַבִּי אֱלֵעָזָר. וְחַכְמֵי אֲמֵרִים אֵינוֹ נִוְהַג אֵלֶּא בְּטְהוֹרִין. אָמַר רַבִּי
 106 יוֹחָנָן וְשִׁנְיָהּ – חכמים, ורבי יהודה ורבי אלעזר, מִקְרָא אֶחָד דְּרִשּׁוּ.
 107 נאמר שבת באחד דברי ר' יצחק באופן אחר, שלא נאמרו לגבי
 108 אֶכָּל הָדָם כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ

1 הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבא שלרבי יוסי הגלילי אין איסור חל
 2 על איסור בכולל. מקשה הגמרא: וְכִי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי לִית לִיה
 3 אִיסוּר כּוֹלֵל – אינו סובר שאיסור חל על איסור בכולל, וְהַתִּנְיָא –
 4 בברייתא, שְׁבִתָּא וְיוֹם הַכַּפּוּרִים – אם חל יום הכיפורים להיות בשבת,
 5 וְשִׁנְיָא וְעֵשָׂה מְלֶאכֶה, מִנֵּן שְׁחִיב חֲטָאת עַל זֶה בְּעֶצְמוֹ וְעַל זֶה
 6 בְּעֶצְמוֹ – גם משום שבת וגם משום יום הכיפורים, ואין אומרים שאין
 7 איסור חל על איסור, תִּלְמוּד לִזְמַר – (ויקרא כג א) 'שְׁבִתָּא הִיא', שלעולם
 8 איסור שבת קיים בפני עצמו גם אם חל בו יום הכיפורים, וכן 'יום
 9 הַכַּפּוּרִים הוּא' (שם כג כז) שלעולם איסור יום הכיפורים קיים בפני
 10 עצמו, גם אם חל להיות בשבת, דְּכַרִּי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי. רַבִּי עֲקִיבָא
 11 אָמַר, אֵינוֹ חִיב אֵלֶּא אַחַת, שאין איסור חל על איסור, ומאחר ואם
 12 היו באים זה אחר זה לא היה חל אלא האיסור הראשון, גם כששני
 13 האיסורים באים יחד אין לחייב אלא על אחד מהם. ורבי יוסי הגלילי
 14 שמחייב שנים, סובר שאיסור חל על איסור בכולל ובמוסיף, ואיסור
 15 שבת מוסיף הוא שיש בו חיוב מיתת בית דין, ואיסור יום הכיפורים
 16 נחשב לכולל, שכולל גם איסור אכילה, ומכיון שכשהם באים זה
 17 אחר זה שניהם חלים, גם כאשר הם באים יחד חייב שנים. ומוכח
 18 שדעת רבי יוסי הגלילי שאיסור חל על איסור בכולל ובמוסיף.
 19 הגמרא מביאה יישוב על קושיא זו: שָׁלַח רַבִּין מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי
 20 חֲנִינָא לֵיִישֵׁב את הקושיא, בְּךָ הִנְעִיָּה שֶׁל מִשְׁנָה וְאִיִּפּוּךְ – כך אמנם
 21 היתה הצעת המשנה היכן ששנו אותה, אולם צריך להופכה, שרבי
 22 עקיבא מחייב שנים ורבי יוסי הגלילי אחת, שהרי סובר שאין איסור
 23 חל על איסור גם באיסור כולל.
 24 הגמרא מביאה חידוש דין שנאמר משמו של רבי יוחנן, לדעת רבי
 25 יוסי שאינו מחייב אלא אחת: שָׁלַח רַב יִצְחָק בְּרַי יַעֲקֹב בְּרַי יוֹיָדִי
 26 מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹחָנָן, לְדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי לְמֵאִי דְאַפְכָן – לפי מה
 27 שהפכנו את השיטות בברייתא שרבי יוסי הגלילי אינו מחייב אלא
 28 אחת, אם אדם עשה מלאכה ביום הכיפורים שחל בשבת, וְשִׁנְיָא
 29 בְּשִׁבְתָּא וְהוּדִי בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, ששכח ששבת היום, וידע שיום
 30 הכיפורים היום, חִיב חֲטָאת, ואולם הוּדִי בְּשִׁבְתָּא וְשִׁנְיָא בְּיוֹם
 31 הַכַּפּוּרִים פְּטוּר מחטאת, שכל חיובו רק משום איסור שבת.
 32 שואלת הגמרא: מֵאִי טַעַמָּא – מה הטעם לפטור, והרי יש לחייבו
 33 חטאת משום איסור יום הכיפורים ששגג לגביו.
 34 עונה הגמרא: אָמַר אֲבִי, שְׁבִתָּא קְבִיעָא וְקִיָּמָא – שבת קבועה
 35 ועומדת גם ללא קביעת בית דין, ואינה תלויה בקביעות החדוש,
 36 אולם יוֹם הַכַּפּוּרִים כִּי דִינָא דְקָא קְבָעִי לִיה – בית דין קובע מתי
 37 יחול, שהרי תלוי בקביעות החדוש, ובית דין הוא זה שמקדש את
 38 החדוש, ולכן איסור שבת נחשב כקודם לו, שאיסורו נקבע קודם
 39 איסור יום הכיפורים, וזהו טעמו של רבי יוסי הגלילי שאינו מחייב
 40 אלא אחת, שאין איסור יום הכיפורים יכול לחול על איסור שבת,
 41 שדעתו שאין איסור חל על איסור אפילו בכולל, ולכן הויד בשבת
 42 ושגג ביום הכיפורים פטור מחטאת, שאיסור יום הכיפורים לא חל,
 43 ולגבי איסור שבת היה מיד.
 44 רבא מקשה על ביאורו של אביי בדברי רב יצחק: אָמַר לִיה רַבָּא,
 45 סוּף סוּף תְּרוּוּיָהּ בְּהִרְדִּי קָאָתוּ – סוף סוף שני האיסורים באים
 46 יחד בתחילת היום, ומה בכך שיום הכיפורים תלוי בקביעת החדוש,
 47 הרי בפועל שניהם באים בבת אחת, אלא צריך לומר שמה שרבי יוסי
 48 הגלילי אינו מחייב אלא אחת, הוא משום שהוא סובר שמכיון שאין
 49 איסור חל איסור גם בכולל ומוסיף, לכן גם כאשר שני האיסורים
 50 באים בבת אחת אין לחייב אלא רק על אחד מהם, ואם כך, באופן
 51 שהויד באחד ושגג בשני, יש לחייבו חטאת, שהרי יש מקום לחייבו
 52 בין מצד שבת ובין מצד יום הכיפורים.
 53 רבא מבאר את דברי ר' יצחק באופן אחר, שלא נאמרו לגבי
 54 מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי, אלא בענין אחר: אֵלֶּא אָמַר

לא תאכל הנפש עם הבשר, ודרשו מכאן לא תאכל מן הבשר בעוד
שהנפש בו, דהיינו אבר מן החי. רבי יהודה ורבי אלעזר סברי
שהתורה הקישה את איסור אבר מן החי לאיסור דם, ללמדנו, כל
דבר שאותה מצווה על דמו – שלא לאכול את דמו, אותה מצווה
על אבריו, שלא לאכול מן החי. והני בעלי חיים טמאים נמי, הואיל
ואתה מצווה על דמן, אותה מצווה גם על אבריו שלהם. ורפנן
סברי, נאמר 'לא תאכל הנפש עם הבשר' – כאשר דם הנפש עם
הבשר לא תאכל אותו, אלא בשר לחודיה – הבשר בפני עצמו
לאחר שיצא ממנו הנפש [כלומר לאחר שחיטה] תאכלנו, הרי
שהפסוק מדבר בבשר שאתה ראי לאכול, ומעתה יש ללמוד תחילת
הפסוק מסופו ולדרוש כך, כל שבשרו מותר אותה מצווה על אבריו
שלא לאכול מן החי, וכל שאין בשרו מותר, דהיינו בשר הטמאים,
אי אותה מצווה על אבריו.

הגמרא מקשה על רבי יהודה: ורבי יהודה למה ליה קרא – מדוע
הוצרך לדרוש מהפסוק שאיסור אבר מן החי נוהג אף בטמאים, הרי
אפשר ללמוד זאת מסברא, כי לית (יבוא) איסור אבר מן החי
ליחול (ויחול) על איסור טומאה – על איסור בהמה טמאה, שכן
איסורו חמור, שנוהג גם בכני נח, והלא רבי יהודה סובר שאיסור
חמור חל על איסור קל. מתרצת הגמרא: אין הכי נמי – נכון הוא
שלדעת רבי יהודה לא הוצרכנו לדרשת הפסוק, וכן איצטריך קרא
– והדרשה הוצרכה לדעת רבי אלעזר הסובר כדעת רבי יהודה
לענין שאבר מן החי נוהג בטמאה, אבל אינו סובר כמותו שאיסור חל
על איסור באיסור חמור, לכך הוצרכנו לדרוש מהפסוק שאבר מן
החי נוהג בטמאה.

הגמרא מביאה ראיה לרבי יוחנן מברייתא: תניא נמי הכי, שחכמים
ורבי אלעזר שניהם דרשו את אותו הפסוק, אבר מן החי נוהג
בבהמה חיה ועוף, בין טמאה בין טהורה, שנאמר (דברים יב כג) 'דן
חוק לביתי אבל תרם, ודורשים, כל שאותה מצווה על דמו, אותה
מצווה על אבריו, וכל שאי אותה מצווה על דמו, כגון דגים וחגבים,
אי אותה מצווה על אבריו, דברי רבי אלעזר. וחכמים אומרים,
אינו נוהג אבר מן החי אלא בטהורין, שנאמר 'לא תאכל הנפש
עם הבשר' אלא אוכל בשר לחודיה, ודורשים, כל שבשרו מותר
אותה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אין אותה מצווה על
אבריו. עד כאן הראיה לרבי יוחנן. מוסיפה הברייתא דעה נוספת,
רבי מאיר אומר אינו נוהג איסור אבר מן החי אלא 'בבהמה'
טהורה בלבד, ולא בחיות ועופות ואפילו טהורים.

הגמרא מבארת את טעמו של רבי מאיר: (סימן, שמואל, שילא,
שימי) הם שלשה שמות שנחלקו בהם בני בית המדרש, מה היה שמו
של אביו של רבה, בעל השמועה, שפירש את טעמו של רבי מאיר.
אמר רבה בר שמואל אומר רב חסדא, ואיתימא – ויש אומרים
שאמר זאת בשם רב יוסף. ואמרי לה (יש אומרים) אומר רבה בר
שילא (ושהיה זה רבה בר שילא, ולא רבה בר שמואל) אומר רב
חסדא, ואיתימא רב יוסף. ואמרי לה רבה בר שמי (ושהיה בנו
של שימי) אומר רב חסדא, ואיתימא רב יוסף, מאי טעמא דרבי
מאיר שאמר שאינו נוהג אלא בבהמה טהורה. אומר קרא (שם פסוק
כא) 'וזהבית מפקדך ומצאנך' פסוק זה מדבר באכילת בשר חולין,
וסמוך לו נאמר (שם פסוק כג) 'ולא תאכל הנפש עם הבשר' (שם פסוק
למדו איסור אבר מן החי) ללמדנו שאיסור זה נוהג רק בבקר וצאן.

הגמרא מוסיפה ביאור בענין מחלוקת התנאים בין אבר מן החי:
אמר רב גידל אומר רב, מחלוקת רבי יהודה וחכמים שנחלקו אם
אבר מן החי נוהג בטמאים, היא רק בישראל, אבל כגון נח דברי
הכל, מותר הוא על הטמאים בטהורין. שהרי כל טעמם של חכמים
שאמרו שאינו נוהג אלא בטמאים, משום שדרשו, כל שאין בשרו
מותר באכילה אינו נאסר משום אבר מן החי, נמצא שגוי שמותר
בבשר טמאה, נאסר הוא בו משום אבר מן החי.

הגמרא מוכיחה מברייתא כדברי רב גידל: תניא נמי הכי, אבר מן
החי, כן נח מותר עליו על הטמאים בטהורים, וישראל אינו
מותר אלא על הטהורין בלבד. משמע שאפילו לדעת חכמים
שישראל אסור רק בטהורים, כן נח אסור אף בטמאים.

הגמרא מביאה שתי דעות בנוסח גירסת הסיפא של הברייתא: איכא
דאמרי – יש שגרסו, וישראל אינו מותר אלא בטהורה [ובלשון
יחיד], כלומר בבהמה טהורה בלבד ולא בחיה ועוף, ורבי מאיר –
כדעת רבי מאיר. איכא דאמרי וישראל אינו מותר אלא בטהורים,
ורפנן – וכשיטת חכמים הסוברים שכל הטהורים נאסרו באבר מן
החי.

הגמרא מביאה ראיה נוספת לדברי רב גידל: אמר רב שייבא אף אנן
נמי תניא במשנה כרב גידל, ששנינו (טהרות פ"א מ"א), 'אכל אבר מן
החי טמא' – מעוף טמא, אינו סופג ארבעים, כדעת חכמים שאמרו
שאין חייבים על טמאים משום אבר מן החי. ואין שחיטה מטהרתה,
את העוף הטמא לאכילה. ומבאר רב שייבא את ראייתו, כמא – במי
מדובר מה ששנינו שאין שחיטתה מטהרתה. אילימא בישראל,
פשיטא דאין שחיטה מטהרתה, שהרי שחיטה אינה מתירה אלא
את הטהורים, ולמה הוצרכה המשנה להשמיענו זאת. אלא לאו
בכני נח, ומשמיענו שאפילו שחטו וחתך ממנו אבר בעודו מפרס
(שבכך זה בישראל בטהורה מותר) אסור כן נח לאכול, משום אבר
מן החי, מבלל – הרי מוכח מכאן, דאסור כן נח באבר מן החי של
טמאים כטהורים, אפילו לחכמים הסוברים שבישראל אין בטמאים
איסור אבר מן החי.

הגמרא מביאה עוד אמורא שפירש את המשנה כדברי רב שייבא: רבי
מני בר פמיש רמי מהרשא של המשנה, אסיפא, שברישא שנינו
שאין נענשים על אבר מן החי של עוף טמא, משמע שאין אבר מן החי
נוהג בטמאים, ובסיפא אמרו שאין שחיטתו מתירתו לאכילה בעודו
מפרס, משמע שנוהג בו איסור אבר מן החי. ומשני רבי מני, רישא
בישראל, ולכן אין לוקים עליו, כי אין נוהג בהם איסור אבר מן החי
בטמאים. וסיפא כגון נח, ובבני נח נוהג איסור אבר מן החי גם
בטמאים.

הגמרא מביאה הלכה נוספת בענין אבר מן החי: אמר רב, אבר מן
החי צריך כזית כדי להתחייב עליו. מאי טעמא, אכילה כזית
כזית, שנאמר 'לא תאכל' הנפש עם הבשר, ואכילה משמעה כזית.
הגמרא מקשה על רב מהמשנה שהובאה לעיל: מתיב רב עמרם על
רב, שנינו במשנה, אכל ישראל אבר מן החי טמא – מעוף טמא,
אינו סופג את הארבעים, ואין שחיטה מטהרתה. וקשה על רב
מהרישא ששנינו שאין ישראל לוקה עליו, שהרי בהכרח מדובר כאן
כשאכל שיעור שיש בו כדי להתחייב משום אבר מן החי, אילו היתה
טהורה, שאם אין בו שיעור פשוט הוא שאין לוקים עליו, ואי סלקא
דעתך בעינן כזית כדי להתחייב משום אבר מן החי, מדוע אינו
לוקה, תיפוק ליה שגם בלא איסור אבר מן החי יש לו ללקות, משום
דקאכל כזית מבשר עוף טמא. מתרצת הגמרא: יש לפרש את
המשנה כדאמר רב נחמן לפרש את הברייתא המובאת להלן (ע"ז),
שמדובר בה, במשהו בשר – שאין באבר כזית בשר, רק שיעור
משהו, וגידן ועצמות משלימים אותו לשיעור כזית. והא נמי – כמו
כן יש לפרש כאן, שמדובר במשהו בשר, וגידן ועצמות משלימים
לשיעור כזית, שמשום אוכל עוף טמא אינו לוקה עליו, כיון שאין בו
כזית בשר, והגידים והעצמות אינם אסורים משום אוכל עוף טמא,
כיון שאין בהם טעם בשר, אבל מצד אבר מן החי היה לוקה עליו
אילו היה טהור, שאין צריך שיהא בו כזית מהבשר לבד, אלא כיון
שהוא אבר שלם ויש בו כזית חייבים עליו, ורק משום שהוא עוף טמא
אין לוקין עליו, כי אין איסור אבר מן החי נוהג בטמא.

הגמרא מקשה שרב סותר דברי עצמו בענין שיעור האיסור של אבר
מן החי: תא שמע, דאמר רב

ורבי יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול איסור טומאה שכן איסור נהג בבני נח – פירושו: כדשמעין ליה לעיל (קב) גבי גיד, דמהוה טעמא חייל איסור טומאה. ואם תאמר: ודילמא מהבא ליתן יש לומר: דלא מצי למילף מהבא, דאיסור מוסף הוא, דאיתוסף ביה איסור אבר מן החי לבני נח. אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב, ולא הוה איסור חמור. **בי** איצטרך לרבי אלעזר – אי אלא תאמר: אי קסבר בחמה בחיה לאברים עומדת, אם כן איסור בת אחת היא. ואפילו למאן דלית ליה בחמור, על קל מודהו יש לומר: דאיסור טומאה קדים, בעוד שלא נקשרו אברים בגידים.

ורבי מאיר אומר אינו נהג אלא בבמהמה טהרה בלבד – הקשה רבינו אפרים: דתנן ברש שם טהרות, שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת עוף טהור כו', והאובל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים, ומליקה ושחיטה מטהרת טרפתה מטומאתה, דברי רבי מאיר ויש לומר: דדברי רבי מאיר לא קאי אכולה מילתא, אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה. דפליג עליה רבי יהודה בבוזחים בסוף פרק "טבול יום" (קהב). דהא דקתני נמי הוה דמטמא טומאת אוכלין בבבצה, לא אתי כרבי מאיר. ולא אמרנו: מדסיפא רבי מאיר, רישא נמי רבי מאיר. ומיהו לפי מה שרצה התלמוד לדקוק שם: מדסיפא רבי מאיר, רישא נמי רבי מאיר, קשה דאדרבה, מדמצעתא דאבר מן החי לאו רבי מאיר, רישא נמי לאו רבי מאיר ויש לומר: דההא מצי למימר "וליתעמיך". וקצת קשה לשון הגמרא הוה, דקאמר: מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקה ושחיטה מטהרת טרפתה מטומאה? רבי מאיר. אמאי צריך לדקדק בענין זה, הא קתני בה בהדיא "דברי רבי מאיר"?

אלא לאו בבני נח – דאין שחיטתו מתירתו באכילה כל זמן שמפריסת, גבי נבלת עוף טהור. דקתני רישא "שחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה", ולא קתני ד"אין שחיטה מטהרת", כדקתני סיפא, גבי טהרה דוקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח, מוג דמכשרה לישראל, דליכא מידו דלישראל. ולגי אסור. ותומה: דתקשה מהך משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפרק שני (לגא) דאין מזמנין גי על בני מעים ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כוותיה, וקושית המשנה אינה פשוטה כל כך.

אבל

ארבעים, ואין שחיטה מטהרתה. במאי? אילימא בישראל – פשיטא דאין שחיטה מטהרתה. אלא לאו בבני נח, מפלל דאסור. רבי מני בר פטיש רמי רישא אפיפא, ומשני: רישא – בישראל, וסיפא – בפני נח. אמר רב: אבר מן החי צריך פזית, מאי טעמא – אכילה פתיכה ביה. מתיב רב עמרם: אכל אבר מן החי ממנה – אינו סופג את הארבעים ואין שחיטה מטהרתה. ואי סלקא דעתך פזית, תיפוק ליה דקאכל פזית! – פדאמר רב נחמן: במשהו בשר גידין ועצמות. הכא נמי, במשהו בשר גידין ועצמות. תא שמע, דאמר רב: אכל

לא תאכל הנפש עם הבשר – לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו, וזו היא אזהרה לאבר מן החי. **טמאין אתה מצווה על דמן** – בכריתות בפרק "דם שחיטה" (כאא). לא יצאו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שמים. **לא תאכל הנפש עם הבשר** – משמע: הא את דם הנפש עמו – אכול. שכן איסורו נהג בבני נח – שאף הם הוזהרו עליו, דכתיב (בראשית

ט) "אך בשר בנפשו דמו וגו'", ורבי יהודה הא שמעין ליה גבי גיד לעיל (קב) דמשום האי טעמא חייל אטמאה, שכן איסורו נהג בבני נח. **כי איצטרך קרא** – לאסור, לרבי אלעזר איצטרך, דאסר ליה בטמאה כרבי יהודה, ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור, אי לאו דכתביה קרא. **תניא נמי הכי** – כרבי יוחנן, דרבי אלעזר ורבנן מדהאי קרא ילפי. **וכל שאי אתה מצווה על דמו** – דגים וחגבים. **אלא בבהמה טהרה** – ולא בחיה ועוף, ואף על פי שהן טהורין. **מבקרד ומצאנך** – וכתוב בתריה אבר מן החי. **אכל בן נח מוזהר** – על הכל, דכל דקרינא ביה: בשר לחודיה אכול, קרינא ביה: אבר מן החי לא תאכל. **אית דאמר טהרה** – קתני, ואבהמה קאי, כרבי מאיר. ואית דאמר "טהורין" קתני, ואף חיה ועוף במשמע. **אף אן נמי תנינא** – במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין, והתם (פרק א משנה א) קאמר: שלשה עשר דבר נאמרו בנבלת עוף טהור, וכך וכך בנבלת עוף טמא, וזו היא מהך. **אכל אבר מן החי ממנה** – בעוף טמא קא מיייר. **אינו סופג** – וקסבר: אינו נהג בטמאים, כרבנן. **הכי רסיקו: ואין שחיטתה מטהרתה** – ואעוף טמא קאי, וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה. והא דנקט לה לשון נקבה – משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה, דתנן בה הכי: נבלת עוף טמא צריכה מחשבה כו'. **במאי** – קתני סיפא "אין שחיטתו מטהרתה"? אי נימא בישראל – פשיטא, דהא טמא הוא. והא ליכא לפרושי: מטרתו מיד טומאת נבלות – דעוף טמא אין לו שום טומאה, אפילו בבית הבליעה. ועל כרחך "אין מתירתו באכילה" קאמר. אלא לבן נח קאמר, שאין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא מפרס, כדאמרין בפרק שני (חולין לגא) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא כו'. וגבי טהרה הוא דאמרין שחיטה מכשרה ליה לבן נח, מיגו דמכשרה ליה לישראל. דליכא מידו דלישראל שרי, ולגי אסור. שמעין מינה: דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על הטומאה באבר מן החי. **רמי רישא אפיפא** – קתני רישא "אינו סופג" – אלמא, אין אבר מן החי נהג בטמאין. וזהר תני "אין שחיטתו מטהרתה", וליכא לאוקומא אלא באבר מן החי – אלמא, נהג. **רישא בישראל וסיפא בבן נח** – ורבנן דהא ומעיקרא כי רמייה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח, ומיהו לא הוה ידע טעמא. וזהר

פשוטה דאפילו למאן דאמר אין נהג בטמאין, בישראל הוא דקאמר. דקרינא ביה: כל שאין בשרו מותר, אי אתה מצווה על אבריו. אבל בבן נח – מודה. **אבר מן החי צריך בית** – אף על גב דתרי קראי כתיבי, חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי, לא תימא דאתרבי אבר, אף על גב דאין בו שיעור. אלא דהאי יש בו שיעור בעינן, דאין אכילה בפתות מכיות. **אכל אבר מן החי ממנה** – מעוף טמא. **אינו סופג** – דאין נהג בטמאין. ועל כרחך בדאיכא שיעור, דאיסור אבר מן החי בטהרה עסקין. דאי ליכא שיעור – פשיטא דאין סופג. ואי סלקא דעתך איסור אבר מן החי בכיות, וזכי נמי דאכל כיות – אמאי אינו סופג והא איכא כיות, ואיכא לאו (אכל) ויבאלו כי שיקן הם? (וקרא יא)? **כדאמר רב נחמן** – לקמן. **במשהו בשר וגידין ועצמות** – משלימין לכיות, דמשום טומאה לא מחייב, דאין בגידן ועצמות טעם טמא, ומשום אבר מחייב. דלחכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי – דמחייב אאבר אף על גב דאין שיעור בשר, ואבשר אף על פי שאינו אבר.

בחיה

אֶבֶל צִפּוֹר טְהוֹרָה בְּחַיָּה – שלא שחטה, חייב עליה מלקות משום
אבר מן החי, אפילו בציפור שגודלה כֵּל שֶׁהוּא, משום שאבר מן החי
אינו צריך שיעור. ואם אכלה בְּמִיתָתָהּ חייב עליה רק בְּכֹזֶת, משום
שאיסור נבלה שיעורו בכזית. וציפור טְהוֹמָה שאכלה שלימה, בֵּין
אם אכלה בְּחַיָּהּ בֵּין בְּמִיתָתָהּ, חייב עליה כָּבֵל שֶׁהוּא, משום
שאיסורו משום אוכל עוף טמא, וכשהיא שלימה נחשבת 'בריה',
ובריה אינה צריכה שיעור. הרי מבואר בדברי רב שאבר מן החי אינו
צריך כזית, וסותר את דבריו לעיל שאמר שצריך כזית. מתרצת
הגמרא: הָכָא נָמִי – גם כאן כשאמר רב שחייבים בכל שהוא, כוונתו,
בְּמִשְׁהוּ בָשָׂר, אבל גִּידִים וְעֶצְמוֹת משלימים לשיעור כזית.
הגמרא מקשה על רב מברייטא: תָּא שְׁמַע, נָטַל צִפּוֹר טְהוֹרָה שְׂאִין
בּוֹ בִּזְיָה וְאָכְלוּ כשהוא חי, רַבִּי פִּינְסָה משום אבר מן החי, שסובר
שעוף שלם לא נקרא אבר. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּחַיָּה,
שסובר שעוף שלם אין לו אבר מן החי גדול מזה, ואבר מן החי אינו
צריך כזית. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי שְׁמַעוֹן, מדין קל וחומר יש לחייב
על עוף שלם משום אבר מן החי, שאם על אֶבֶר מִמֶּנָּה חַיִּיב, עַל
בִּזְיָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מוסיפה הברייטא, תְּנִיקָה וְאָכְלָה, דְּבָרֵי הַכֵּל אינו
חייב אלא בְּכֹזֶת, כי משמתה איסורה משום נבלה ששיעורה בכזית.
מקשה הגמרא על רב: עַד כָּאֵן לֹא פִלְגִי רַבִּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי
שְׁמַעוֹן אֵלָּא בַּעוֹף שֶׁלֵּם, דָּמַר – רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר,
בְּהֵמָה וְהוּא הָדִין עוֹף בְּחַיָּה – בעודה חיה ושלמה, לנתחה
לְאֹבְרִים היא עוֹמְדָה, ולפיכך יש לכל אבר ואבר שבה שם אבר בפני
עצמו, ולפיכך האוכל את כולה עובר על איסור אבר מן החי,
שחייבים עליו בכל שהוא. וְאִם – רַבִּי סָבַר, בְּחַיָּה לֹא לְאֹבְרִים
עוֹמְדָה עד שתשחט, ואין עליו שם אבר מן החי עד שיפרישו מן
הבהמה, ולפיכך אינו חייב על עוף שלם משום אבר מן החי. ואם כן
משמע שאם אכל אבר מהעוף, דְּכֹזֶל עֲלָמָא מִיָּהָ – כולם מודים
מכל מקום, דְּלֹא בְּעִינֵי בִּזְיָה, שהרי רבי אלעזר בר רבי שמעון אמר
בדברי הקל וחומר שלו 'על אבר ממנה חייב' אפילו אם אין בו כזית,
ורבי לא נחלק עליו בזה. וקשה על רב שאמר שצריך כזית. מתרצת
הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמִּי, מה ששינוי 'ציפור שאין בו כזית', הכוונה
בְּמִשְׁהוּ בָשָׂר – שבשר אין בו כזית אלא משוהו, אבל גִּידִים וְעֶצְמוֹת
משלמים לכזית, וגם רב שאמר שצריך כזית, נתכוין בידו עם הגידים
והעצמות.
הגמרא מקשה על תירוצו של רב נחמן: וְאִם אֵיכָא מִידִי – וכי יש דבר
(–עוף) כזה שיהא כחוש כל כך, דְּכֹזֶלִיָּהּ – (שבכל העוף) לית ביה
בִּזְיָה בָשָׂר, שהרי באופן זה מדברת הברייטא, כמו ששינוי ברישא
'נטל עוף שאין בו כזית' ונָטַל אֶבֶר – והוא גדול כל כך שבאבר אחד
שבו, אֵית בִּזְיָה, בְּמִשְׁהוּ בָשָׂר וְגִידִין וְעֶצְמוֹת משלימים, כמו שאמר
רבי אלעזר בר רבי שמעון 'אם על אבר ממנה חייב', ולדעת רב נחמן
הכוונה שיש בו כזית. מתרצת הגמרא, אָמַר רַב שְׁרֵבְיָא, אֵין – מצינו
כן, בְּקִלְנִיתָא – שהוא עוף כחוש בשר מאד.
הגמרא מקשה על תירוצו של רב שרביא: אֵיכָא סִיפָא של הברייטא,
תְּנִיקָה וְאָכְלָה דְּבָרֵי הַכֵּל בְּכֹזֶת, שאיסורו משום נבלה ששיעורה
בכזית. וקשה, וְהָא קִלְנִיתָא עוֹף טָמֵא הוּא, ואָמַר רַב, האוכל
בהמה או ציפור טְהוֹמָה כשהיא שלימה, בֵּין בְּחַיָּהּ בֵּין בְּמִיתָתָהּ
שיעורה בְּמִשְׁהוּ, משום שהיא בריה, ואם כן אף שאין איסור נבלה
בפחות מכזית, אבל יש לחייבו משום אוכל עוף טמא. מתרצת
הגמרא: אֵלָּא יֵשׁ לִישֵׁב הַבְּרִייתָא בַּעוֹף טְהוֹר שֶׁהוּא כחוש בשר בְּעִין
עוֹף קִלְנִיתָא, ובעוף טהור אין לחייבו אלא משום נבלה ששיעורה
בכזית.
הגמרא מוסיפה לדרן במחלוקת התנאים בענין ציפור חיה אם עומדת
לאברים אם לא: אָמַר רַבָּא, אִם תִּמְצָא לֹמֵר סָבַר רַבִּי מְחַשְּׁבֵת

אֹבְלִין שָׁמָּה מְחַשְּׁבָה – אם תמצא באחד מדברי רבי באיזה מקום
שהוא, שסובר שמחשבתו של אדם שחושב לאכול דבר באופן
מסוים, הרי היא מחשבה הקובעת והולכים אחריה, נמצאנו למדים,
שאם חִשְׁבֵּשׁ על ציפור זו שאין בה כזית בשר, לְאֹבְלָהּ בחייה אֶבֶר
אֶבֶר, ולבסוף אֹבְלָהּ בִּזְיָה כשהיא שלימה, יהיה חַיִּיב אף לרבי
שאמר לאו לאברים עומדת, שהרי גילה דעתו שעומדת לאברים,
חל על אבריה שם 'אבר' גם כשאכלה שלימה.
הגמרא מקשה על רבא: אָמַר לִיָּה אֲבִי לרבא, וְאִם אֵיכָא מִידִי – וכי
ישנו כדבר הזה, דְּאִילוּ אָכְלוּ לִיָּה אֶחָד לֹא מִיתִיב – אם יאכל אדם
אחד את הציפור לא יתחייב עליה משום אבר מן החי, שהרי רבי
סובר שאינה עומדת לאברים, וְאָכְלוּ לִיָּה הָאִי מִיתִיב – ואילו אם
יאכלנה זה שחשב עליה יתחייב, וכיצד אפשר שעל אותו מעשה
עצמו זה יתחייב וזה לא. אָמַר לִיָּה רבא לאבבי, אין בכך קושיא. וְהָ
לִפִּי מְחַשְּׁבֵתוֹ וְהָ לִפִּי מְחַשְּׁבֵתוֹ. אכן בכל אחד הולכים לפי
מחשבתו.
וְאָמַר רַבָּא, אִם תִּמְצָא לֹמֵר סָבַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן
מְחַשְּׁבֵת אֹבְלִין שָׁמָּה מְחַשְּׁבָה, נמצא שאם חִשְׁבֵּשׁ לְאֹבְלָהּ את
הציפור כשהיא חַיָּה, וגילה בדעתו שאינה עומדת לנתחה לאברים
בחייה, ולבסוף אֹבְלָהּ כשהיא חַיָּה, פְּטוֹר, משום שעל פי מחשבתו
אין עליה שם אבר. אָמַר לִיָּה אֲבִי לרבא, וְאִם אֵיכָא מִידִי, דְּאִילוּ
אָכְלוּ לִיָּה אֶחָד אֶת הַצִּפּוֹר, מִחַיִּיב, שרבי אלעזר בר רבי
שמעון סובר שסתמא עומדת לנתחה לאברים, ואילו אם אָכְלוּ לִיָּה
הָאִי – זה שחשב עליה, יהיה פְּטוֹר. אָמַר לִיָּה רבא לאבבי, וְהָ לִפִּי
מְחַשְּׁבֵתוֹ וְהָ לִפִּי מְחַשְּׁבֵתוֹ.
הגמרא מביאה מחלוקת בענין המקור מן התורה לאיסור אבר מן החי
ובשר מן החי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נאמר (דברים יב כג) 'לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ
עִם הַבָּשָׂר', וְהַמִּלְמַדוֹת על איסור אכילת אֶבֶר מִן הַחִי, שאבר נקרא
'נפש' כי הוא דומה לנפש בכך שאם יתחבנו אינו חוזר לגדול עוד,
כנפש הנטולה שאינה חוזרת. ונאמר עוד (שמות כב ל) 'וּבָשָׂר בְּשָׂרָהּ
מִרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ', וְהַמִּלְמַדוֹת על איסור אכילת בָּשָׂר מִן הַחִי
וּבָשָׂר מִן הַמִּרְפָּה – מבהמה טריפה. שתיבת 'בשר' משמעה שפירש
ונתלש הבשר ממקומו שלא כדרכו, היינו בחיי הבהמה, והיינו בשר
מן החי, וטריפה' היא כמשמעה, שהבהמה נטרפה על ידי חיות רעות
שדרסו אותה והטילו בה ארס ואינה יכולה לחיות עוד, ואף שעדיין
לא מתה הרי היא אסורה, ולא מועילה לה שחיטה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לֵקִישׁ אָמַר, 'לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר' וְהַמִּלְמַדוֹת מִן הַחִי וּבָשָׂר
מִן הַחִי – מפסוק זה יש לדרוש את שני האיסורים, שדורשים 'לא
תאכל הנפש' והיינו האבר, ו'לא תאכל הבשר', כל זמן שהנפש עם
הבשר. והפסוק 'וּבָשָׂר בְּשָׂרָהּ מִרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ', וְהַמִּלְמַדוֹת מִן
הַמִּרְפָּה.
הגמרא מבארת את החילוקים בין רבי יוחנן לריש לקיש: אֶבֶל אֶבֶר
מִן הַחִי וּבָשָׂר מִן הַחִי באכילה אחת, לְרַבִּי יוֹחָנָן חַיִּיב שְׁתֵּימ, כי יש
כאן שני לאוין, שהרי הם למדים משני פסוקים, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לֵקִישׁ אֵינִי חַיִּיב אֶלָּא אֶחָת, כי על שניהם נאמר לאו אחד. חילוק
נוסף, אֶבֶל בָּשָׂר מִן הַחִי וּבָשָׂר מִן הַמִּרְפָּה, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ
חַיִּיב שְׁתֵּימ, ששני לאוים הם, שלמדים משני פסוקים. לְרַבִּי יוֹחָנָן
אֵינִי חַיִּיב אֶלָּא אֶחָת, כי איסור בשר מן החי ואיסור טריפה שניהם
למדים מפסוק אחד. אבל אֶבֶל אֶבֶר מִן הַחִי וּבָשָׂר מִן הַמִּרְפָּה,
לְדָבָרֵי הַכֵּל חַיִּיב שְׁתֵּימ, כי לכלי עלמא למדים שני איסורים אלו
משני פסוקים.
הגמרא מקשה על מה שאמרנו שכשאכל אבר מן החי ובשר מן
הטריפה חייב שתים לדברי הכל, מדברי ריש לקיש במקום אחד
שאמר שחייב רק אחת: וְרַבִּינָהוּ,

1 אכל אבר מן החי מן הבהמה שנעשתה מִרְפָּה בחייה, רבי יוחנן
2 אָמַר חַיִּיב שְׁתֵּימָּם, משום אבר מן החי ומשום טריפה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
3 בֶּן לָקִישׁ אָמַר אֵינוֹ חַיִּיב אֲלָא אַחַת. מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי
4 יוֹחָנָן נִיחָא שְׁחִיב שְׁתֵּימָּם, אֲלָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, קָשְׁיָא מדוע
5 חייב רק אחת, הרי באופן זה גם לדעתו צריך להתחייב שתיים, שהרי
6 אבר מן החי וטריפה נלמדים משני פסוקים לדברי הכל, כמו שנתבאר
7 לעיל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן בְּהִמָּה
8 אַחַת שְׁחִיב טריפה, ואכל ממנה אבר בעודה חיה, כָּאֵן בְּשִׁתֵּי
9 בְּהִמּוֹת – שהיו לפניו שתי בהמות, אחת כשרה ואחת טריפה, ואכל
10 אבר מן החי מהכשרה, ובשר מהטריפה.
11 מבארת הגמרא: בְּשִׁתֵּי בְּהִמּוֹת מִיחַיִּיב שְׁתֵּימָּם לדברי הכל, שהרי
12 עבר על שני לאוין, בְּהִמָּה אַחַת פְּלִיגִי רבי יוחנן וריש לקיש.
13 שואלת הגמרא: בְּהִמָּה אַחַת בְּמֵאֵי פְּלִיגִי – באיזה סברא נחלקו,
14 ומה טעמו של ריש לקיש שאמר שאינו חייב אלא אחת הרי יש כאן
15 שני לאוין. משיבה הגמרא: אָמַר אַבְיִי, כְּגוֹן שֶׁנִּמְרָפָה – שנעשתה
16 הבהמה טריפה, עִם יִצְיָאת רֹבֶה – בזמן שיצא רובה וגולדה. מִרְ
17 –רבי יוחנן] כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה – בעודה חיה ושלמה, לנתח
18 לְאֹבְדִים היא עוֹמֶדֶת, ולפיכך יש לכל אבר ואבר שבה שם אבר בפני
19 עצמו עוד בחייה, וחל עליה איסור אבר מן החי בעודה שלימה, וכאן
20 שנטרפה בשעת לידתה, איסור מִרְפָּה וְאיסור אָבֶר בְּחַיָּה הֲדָרִי
21 קָאָתוּ – באו עליה בבת אחת, ולפיכך חייב שתיים. וְמִרְ –ריש לקיש]
22 כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לֹא לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת – אינה עומדת לנתח
23 לאברים עד שתשחט, ולא היה עליה איסור אבר מן החי עד שיפרישו
24 אבר מן הבהמה, ואילו איסור טריפה חל עליה כבר בשעה שנולדה,
25 וְלֹא אֲתִי –[ולא בא] אִיסוֹר אָבֶר וְחִיָּיל אִיסוֹר –[על איסור] מִרְפָּה,
26 שאין איסור חל על איסור, ולכן אינו חייב אלא משום טריפה.
27 הגמרא מביאה עוד שלשה תירוצים על הקושיא על ריש לקיש:
28 וְאִיבְעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא – בין רבי יוחנן ובין ריש לקיש, שניהם
29 סוברים, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לֹא לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת, ומאחר שנטרפה בשעת
30 לידתה, נמצא איסור טריפה קדם לאיסור אבר מן החי. וְכִמְיָתִי
31 אִיסוֹר אָבֶר מִיחַל אִיסוֹר מִרְפָּה קָא מִפְּלִגִי – ונחלקו אם יכול
32 לבוא איסור אבר מן החי ולחול על איסור טריפה. מִרְ –רבי יוחנן]
33 כִּכְר, אֲתִי אִיסוֹר אָבֶר מן החי וְחִיָּיל אִיסוֹר מִרְפָּה, מפני שאיסור
34 אבר מן החי הוא איסור מוסיף, שהוא נוהג גם בבני נח, וְמִרְ –ריש
35 לקיש] כִּכְר, לֹא אֲתִי אִיסוֹר אָבֶר חִיָּיל אִיסוֹר מִרְפָּה, שסובר
36 שאין איסור חל על איסור אפילו כשהוא מוסיף.
37 תירוצ נוסף: אִיבְעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא בְּהִמָּה בְּחַיָּה לְאֹבְדִים
38 עוֹמֶדֶת, ואיסור אבר מן החי חל בשעת הלידה. וְכִגוֹן שֶׁנִּמְרָפָה
39 לְאַחַר מְכָאֵן – לאחר הלידה. וְכִמְיָתִי אִיסוֹר מִרְפָּה חִיָּיל אִיסוֹר
40 אָבֶר קָא מִפְּלִגִי – ונחלקו אם יכול לבוא איסור טריפה ולחול על
41 איסור אבר מן החי. מִרְ –רבי יוחנן] כִּכְר, אֲתִי – בא איסור טריפה
42 וְחִיָּיל על איסור אבר מן החי, כי לדעתו איסור חל על איסור. וְמִרְ
43 –ריש לקיש] כִּכְר, לֹא אֲתִי אִיסוֹר טריפה וְחִיָּיל על איסור אבר מן
44 החי, לפי שאין איסור חל על איסור.
45 תירוצ נוסף: רַבָּא אָמַר, רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בְּכִגוֹן שֶׁתִּלְשֵׁ
46 מִמֶּנָּה אָבֶר וְמִרְפָּה בֹּ – שעל ידי תלישת האבר נעשתה הבהמה

47 טריפה. מִרְ –רבי יוחנן] כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לְאֹבְדִים אֵינָה עוֹמֶדֶת,
48 ואיסור אבר מן החי אף הוא חל עם תלישתו מן הבהמה, וממילא
49 אִיסוֹר אָבֶר וְאִיסוֹר מִרְפָּה בְּחַיָּה הֲדָרִי קָאָתוּ, ולפיכך חייב שתיים.
50 וְמִרְ –ריש לקיש] כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת, ונמצא
51 שאיסור אבר חל בשעת הלידה, ואיסור טריפה חל רק לאחר מכן,
52 בשעה שתלש את האבר, וְלֹא אֲתִי אִיסוֹר מִרְפָּה חִיָּיל אִיסוֹר
53 אָבֶר, ולפיכך אינו חייב אלא משום איסור אבר מן החי שחל
54 בראשונה.
55 הגמרא ממשיכה לדון בענין איסור אבר מן החי: אָמַר רַבִּי חִיָּיא בֶּר
56 אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲכַל חֶלֶב מן החי מן הַמִּרְפָּה – תלש חלב
57 מבהמה טריפה בעודה חיה, חַיִּיב שְׁתֵּימָּם. ואף שיש כאן שלשה
58 איסורים, אבר מן החי וחלב וטריפה, אינו לוקה אלא שתיים, ולהלן
59 תבאר הגמרא על איזה מהן הוא פטור. אָמַר לִיה רַבִּי אֲמִי לְרַבִּי
60 חִיָּיא, וְלִימָא מִרְ חַיִּיב שְׁלֹשׁ, שְׁאֵנִי אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁחִיב
61 שְׁלֹשׁ. אומרת הגמרא: אִיתָמַר נָמִי – גם בבית המדרש שנו שמועה
62 זו כדעת רבי אמי, שכן אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲכַל חֶלֶב
63 מן החי מן הַמִּרְפָּה חַיִּיב שְׁלֹשׁ.
64 שואלת הגמרא: בְּמֵאֵי קְמִיפְלִגִי – באיזה סברא נחלקו. מבארת
65 הגמרא: כְּגוֹן שֶׁנִּמְרָפָה עִם יִצְיָאת רֹבֶה – כשנולדה, ובכך נחלקו,
66 מֵאֵן דָּאָמַר –[רבי אמי] שְׁחִיב שְׁלֹשׁ, כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לְאֹבְדִים
67 עוֹמֶדֶת, ונמצא דְּאִיסוֹר חֶלֶב וְאִיסוֹר אָבֶר וְאִיסוֹר מִרְפָּה בְּחַיָּה
68 הֲדָרִי קָאָתוּ – כולם חלים יחד בשעת הלידה, ולכך חייב שלש. וּמֵאֵן
69 דָּאָמַר שְׁחִיב שְׁתֵּימָּם, כִּכְר, בְּהִמָּה בְּחַיָּה לֹא לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת,
70 וְאִיסוֹר חֶלֶב וְאִיסוֹר מִרְפָּה אִיבָא, שהם חלים בשעת הלידה, אבל
71 אִיסוֹר אָבֶר אֵינוֹ חל בשעת הלידה, אלא בשעה שמפרישו מהבהמה,
72 ובשעה זו לֹא אֲתִי חִיָּיל, ואינו יכול להתחייב עליו, משום שאין
73 איסור חל על איסור.
74 ביאור נוסף: וְאִי בְּעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא סוברים, בְּהִמָּה בְּחַיָּה
75 לֹא לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת, וְכִמְיָתִי –[באם יבוא] אִיסוֹר אָבֶר הַמְּאוּחַר,
76 וְחִיָּיל –[ויחול] אִיסוֹר חֶלֶב וְאִיסוֹר מִרְפָּה שֶׁקִּדְמוּ בשעת הלידה,
77 קָא מִפְּלִגִי, מִרְ –רבי אמי] כִּכְר, אֲתִי חִיָּיל – איסור אבר חל
78 עליהם, וְמִרְ –רבי חייא בר אבא] כִּכְר, לֹא אֲתִי חִיָּיל, משום שאין
79 איסור חל על איסור.
80 ביאור נוסף במחלוקת: וְאִי בְּעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא סוברים
81 בְּהִמָּה בְּחַיָּה לְאֹבְדִים עוֹמֶדֶת, וחל עליה איסור אבר ואיסור חלב
82 בלידתה, וְכִגוֹן שֶׁנִּמְרָפָה לְאַחַר מְכָאֵן – לאחר הלידה. וְכִמְיָתִי
83 אִיסוֹר מִרְפָּה מִיחַל אִיסוֹר אָבֶר קָא מִפְּלִגִי, מִרְ –רבי אמי] כִּכְר
84 אֲתִי חִיָּיל – חל איסור טריפה, מִיָּדִי דְּתוֹה אַחֲלָב – שיש לדמות זאת
85 למה שחל איסור טריפה על איסור חלב. דָּאָמַר מִרְ – שהרי אמר רבא
86 בזבחים (ע), הַתּוֹרָה אָמְרָה יִבָּא אִיסוֹר נִבְלָה יְחוּל עַל אִיסוֹר חֶלֶב,
87 וְיִבָּא אִיסוֹר מִרְפָּה יְחוּל עַל אִיסוֹר חֶלֶב, וסובר רבי יוחנן שיש
88 ללמוד משם, שכשם שאיסור טריפה חל על איסור חלב, כך הוא חל
89 על איסור אבר מן החי, ולפיכך חייב שלש. וְאִידָּךְ – רבי חייא שאמר
90 שחייב רק שתיים סובר, אַחֲלָב הוּא (דחייב) [דְּחִיָּיל] – רק בחלב
91 שמענו שאיסור טריפה חל עליו, משום דְּתוֹתַר

1 מר סבר רבי יוחנן בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קא
2 אתו — משמע, דאי לאו לאברים עומדת דאיסור טרפה קדים, לא אתי איסור אבר
3 וחיל עלה, אף על גב דאיסור מוסיף הוא, דאיסור לבני נח. ותניא: דבפרק שלישי דשבועות
4 (באב. ובפרק בתרא דיומא (עג.ג) גבי "שבועה שלא אוכל בבלות וטרפות", קאמר רבי יוחנן:
5 בכולל דברים המותרים עם הדברים האסורים.
6 אלמא אית ליה איסור בולל, ואם כן כל שכן
7 איסור מוסיף, כדמוכח בפרק "אביענה אחין"
8 (יבמות לב.ב) ויש לומר: אף על גב שפירש רבי
9 יוחנן מתניתין דהתם בכולל, לדידה לא סבירא
10 ליה הכי.

11 ומר סבר לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור
12 אבר וחיל אאיסור טרפה — ואם תאמר:
13 כמאן סבירא ליה, אי כרבי אלעזר דאמר לעיל
14 (קב.א): כל שאתה מצווה על דמו, אתה מצווה
15 על אבריו — אם כן ליחייב נמי הכא טרפה משום
16 אבר מן החי. ואי כרבנן דאמרו: כל שבשר מותר
17 כי — אם כן למה לן טעמא דלאו לאברים
18 עומדת? ויש לומר: דרשנין, כל מין שבשרו
19 מותר.

20 דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי
21 הדדי קאתו — פירש הקונטרס:
22 דכשנולדה חל איסור חלב, דהא חלב שליל
23 מותר מילכ בבמהה תאכלי. וקשה: דהא אמר
24 רבי יוחנן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עה.א),
25 תלש חלב בן תשעה חי — חלבו כחלב בהמה.
26 אם כן, איסור חלב קדישו ויש לומר: דמנכל מקום
27 איסור טרפה ואבר וחילי אאיסור חלב דקיל,
28 שיותר מכלל, ויבדחי הדדי קאתו? לא נקט
29 אלא משום טרפה ואבר. ומיזרז קשה דבסוף "דם
30 שחיטה" (כריתות בגב) אמרין דבקדשים איסור
31 חל על איסור, דכתיב "כל חלב לה" — לרבות
32 אומרי קדשים קלים למעילה, דאתי איסור
33 מעילה וחילי אאיסור חלב. ופריך: למאן דאמר
34 אף בקדשים אין איסור חל על איסור, למה לי
35 "כל חלב"? ומקוץ לה בולדות קדשים, וקסבר:
36 בהוייתן חן קדושיך, ובהדי הדדי קאתו. והשתא
37 אכתי לרבי יוחנן, הא איסור חלב קדים, דחל
38 במעי אמו ונראה לפרש: דדוקא נקט "תלש חלב
39 דחוציא מבעי אמו לחוץ" הוא דמיקרי חלב. והא
40 דאמר "חדשים הוא דגרמי, ולא אירא" — אירא
41 דבהמה הוא דלא בעי, אבל אירא דחלב בעינן.
42 והשתא ניחא הבא, ודכלוהו בהדי הדדי קאתו.
43 והא דקאמר "כשנטרפה עם יציאת רובה" — הוא
44 הדין נטרפה במעי אמה, דלא מייחדי משום
45 טרפה עד שיוכל, כמו חלב. אלא לא אתי אלא
46 לאפוקי נטרפה לאחר יציאת רובה. ואם תאמר:
47 לרבא דאמר לעיל "בגן שתלש ממנה אבר
48 וטרפה בו", ולאי לאברים עומדת, דהשתא בהדי
49 הדדי קאתו, משמע דאם נטרפה קודם שנתלש
50 האבר — לא אתי איסור אבר וחיל על איסור
51 טרפה. אם כן, היכי משכחת לה שלש הכא לרבי
52 יוחנן, כיון דלאו לאיברים עומדת, ואין איסור
53 אבר חל על איסור טרפה? ויש לומר: כגון שתלש
54 ממנה אבר וטרפה בו, דמיגו דאתי איסור טרפה
55 וחיל אאיסור חלב, חיל נמי איסור אבר עליו.
56 ומאן דאמר שתים — לית ליה האי מיגו, אלא
57 דוקא איסור טרפה דגלי קרא חיל, ולא איסור
58 אבר. ואם תאמר: להוואא לישנא דאמר לעיל
59 "דבולי עלמא לאו לאברים עומדת, ולרבי יוחנן
60 איסור אבר חיל אאיסור טרפה", אם כן, היכי

61 משכחת לה דלא מייחדי אלא שתים באכל חלב מן החי ומן הטרפה? ויש לומר: כגון שעם יציאת רובה נטרפה. ואיסור אבר שבא לבסוף, נזי דחילי אאיסור טרפה דקיל, על איסור חלב
62 דחמיר, דבכרת לא חיל.

1 הכי גרסינן: אבל אבר מן החי מן הטרפה רבי יוחנן אמר חייב שתים בו' — בהמה
2 טרפה מחיים, ואכל ממנה אבר בחייה. לריש לקיש קשיא — דהא אפילו לדידה
3 מתרי קראי נפקי, וליחייב תרתין בשתי בהמות — אבר מן החי מזה, ובשר טרפה מזה.
4 חייב שתים — ואף על גב דבזרעא אכילה ובחד התראה אכליננהו, דהא תרי לאוי
5 איכא. בבהמה אחת — טרפה שאכל ממנה

6 אבר מן החי פליגי, ומפרש פאגיל. במאי
7 פליגי — אמאי פטור, והא תרי לאוי ניהו?
8 עם יציאת רובה — בהולדה נטרפה. לאברים
9 עומדת — ובשעה שנולדה חל עליה שם
10 איסור אבר ואיסור טרפה. לאו לאברים
11 עומדת — ולא היה עליה איסור אבר עד
12 שהפרישו ממנה, והרי כבר טרפה היא, ואין
13 איסור חל על איסור. אבל בשתי בהמות
14 ליכא למימר הכי, דזו משום טרפה וזו משום
15 אבר של כשרה, ואין כאן איסור חל על
16 איסור. דבולי עלמא לאו לאברים עומדת —
17 וכיון דבשעת לידתה נטרפה — איסור טרפה
18 קדים. ובמיתאי איסור אבר — כשחתכו וחיל
19 אטרפה קא מיפלגי. מר סבר — חיל, שכן
20 איסורו נוהג בבני נח. ומר סבר: לא חיל. ואי
21 בעית אימא דבולי עלמא לאברים עומדת —
22 ואיסור אבר קדים. וכגון שנטרפה לאחר
23 טבאן — ורבי יוחנן סבר: איסור חל על
24 איסור, ואתי איסור טרפה וחיל אאיסור אבר
25 מחיים. וריש לקיש סבר: אין איסור טרפה חל
26 על הבהמה, עד שתשחט. דאיסור מיתלא
27 תלי וקאי, וכי פקע איסור חיות אתי איסור
28 טרפה וחיל. כגון שתלש בו' — כגון חתך
29 רגליה מן הארכובה ולמעלה. רבי יוחנן סבר:
30 מתחלה לאו לאברים עומדת, וכשחתכן —
31 חלו שניהן. וריש לקיש סבר: מעיקרא הוה בה
32 איסור אבר. חייב שתים — ואף על גב דאיכא
33 תלתא איסורי: אבר, וחלב, וטרפה — אין
34 לוקה אלא שתים. ולקמן מפרש אהי מיניהו
35 קא פטר ליה. אמר ליה רבי אמי — לרבי
36 חייא בר אבא: לימא מר שלש, שהרי אני
37 אומר משמו של רבי יוחנן שחייב שלש.
38 איתמר נמי — כרבי אמי, כשנולדה חל
39 איסור חלב, דהא חלב השליל מותר, וכתיב
40 "כל בבהמה תאכלי", ואמרין (חולין סט.א),
41 לרבות את הולד, דכתיב "כל". ומאן דאמר
42 שתים קסבר לאו לאברים עומדת — ואיסור
43 טרפה וחלב חלו בעת לידתה, אבל איסור
44 אבר לא בא עד יום שהופרש. הלכך, לא מצי
45 חיל. מר סבר אתי חיל — קסבר: איסור חל
46 על איסור. מידי דהוי אחלכ — כלומר, כי
47 היכי דקים לן דאתי איסור טרפה וחיל
48 אאיסור חלב. דאמר מר — רבא אמרה
49 בובחים בפרק "חטאת העוף" (ע.א). התורה
50 אמרה בו' — "ואכול לא תאכלוהו" (ויקרא ז)
51 למאן דכתיב, וזה בחלב כשרה וחתורו "כל
52 חלב וכל דם לא תאכלו" (ויקרא א? א) אלא
53 התורה אמרה בו', והאי "ואכול לא
54 תאכלוהו" — משום דנבלה אזהריןנהו,
55 ואשמועינן דיחול על איסור חלב. ואף על גב
56 דאיסור חלב קדים משנולדה. והכי נמי אף על
57 גב דאיכא איסור אבר בהדי איסור חלב, אתי
58 איסור טרפה וחיל עליה.

מכללו

חלקו מבחוץ – פירש בקנטרס: כזית אבר מן החי חלקו לשנים, קודם שיתנו לתוך פיו, ואכל זה לבדו ואחר כך אכל חציו השני. משמע, דאם נתן שני החלקים בפיו ובלען בבת אחת – חייב לכולי עלמא, ואין נראה. דאם כן, מאי קשיא ליה לרש לקש היכי משכחת לה דמחייב? וכי אינו יכול לבלוע כזית בבת אחת? והא אמרין בפרק

בטרא דיומא (פ.א) דבית הבליעה מחזיק כביצת

תרנגולת. דגדולה יותר מגורגרת, כדמוכח בפרק

"חלק" (עירובין פ.ב) דאיכא במה גורגרות

בסעודה של עירוב. וגורגרת גדולה יותר מכזית,

כדמוכח בפרק "המנציע" (שבת צ.א), ואמרין

בפרק "אמרו לוי" (בריתות י.ד), דאין בית

הבליעה מחזיק יותר משני זיתים. משמע, דשני

זיתים מחזיק. ועוד: דכי היכי דאף על פי שחלקו

מבחוץ והזיתים בבת אחת לתוך פיו מחייב לרבי

יוחנן, דאזיל בטר אכילת פיו, לפי שנהנה גרנו

כזית בבת אחת. הכי נמי אפילו בלען בזה אחר

זה יתחייב לרש לקש, דאזיל בטר אכילת מעיו,

כיון שיש כזית בבת אחת במעיו קודם שיתעכל,

דאינו ממהר להתעכל, כדמוכח בסמוך. ונראה

לפרש: דחלקו מבחוץ – פטור, ואפילו אכלו

בבת אחת. דבעינן שיהא מחובר בפיו ויהיה עליו

שם אבר, משום דהכא חדוש הוא. כדפירש

בקנטרס: דבעלמא לא מחייב אגידין ועצמות,

והכא מחייב, ואין לך בו אלא חדושו. אבל

חלקו בפנים – חייב, דדרך הוא שנחלק בפיו

בשעת לעיסה. ורש לקש פטור, ואפילו חלקו

בפנים. ולכן דוחק התלמוד אליבא: היכי

משכחת לה שיתחייב בדרך אכילה? ומשנה

בגרומיתא זעירתא, דאין אדם לועס אלא

בולעו. ומיהו לרבי אלעזר ודאי חייב חלקו

מבחוץ, דאפילו אכל זה אחר זה מחייב.

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב – תימה: דלא

תני "באריז ובחוצה לארץ, בפני הבית

ושלא בפני הבית, בחולין ובמקדשין", כמו

בחנן פירקין, ובתוספתא תני להו ושמן מאי

דשיר במתניתין פירש בברייתא, ואשמעינן

דחיל איסור בשר בחלב אאיסור מוקדשין.

ורבינו שמואל בן מאיר פירש: דאיצטרך משום

חוצה לארץ. דסלקא דעתך דאינו נהוג בחוצה

לארץ, משום דאיתקש לבבורים (שמות כג)

בחד קרא: "ראשית בכורי אדמתך... לא תבשל

גדי בחלב אמו". ולפירשו נוחא הא דאמר

בפרק "ראשית הגז" (חולין ק.א), ד"א-רצ"ר

דבכורים אתא למעוטי חוצה לארץ, דאף על

גב דדיא מצה התליה בארץ איצטרך, משום

דאיתקש לבשר בחלב. ואסור להעלות עם

הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים

– האי "חוץ" לא איצטרך, דאפילו לבשל

שרי, אלא אנב רישא נקטיה.

הנודר

מכללו – אצל זה. חלקו מבחוץ – לכזית אבר מן החי, נחלק לשנים קודם שיתנו לתוך פיו, ואכל זה לבדו ואחר כך חציו השני. מהו – מי מצטרף לחיוביה ככל שאר איסורים, דקיימא לן דמצטרפי שיעוריהו לחוצאן בתוך כדי אכילת פרס, כדאמרין בפרק בטרא דיומא (פ.ב). או דילמא, כיון דחידוש הוא, דהא גידין ועצמות דעלמא לא מחייב עליהו והכא מחייב, ואימא: אן

לך בו אלא חדושו, וכי אכיל ליה בבת אחת

– מחייב, דסתם אכילה בבת אחת משמע,

אבל לחצאן – לא? מכפנים – לאחר שבא

סמוך לבית בלעתה, בלעו לחצאן. אכילה

במעיו – כשהוא יורד לתוך מעיו, צריך

שיהא בו שיעור אכילה. היכי משכחת לה

דמחייב? בבזית, הא אי אפשר ללעוס

אכילה כולה יחד? בגרומיתא זעירתא –

עצם קטן שעל כף הירך, שיש בו משוה בשר,

וגיד ועצם משלימו לכזית, ואין אדם לועסו

אלא בולעו. מחוסר קריבה – שנתרחקו זה

מזה מעט. מחוסר מעשה – נמי, שלא אכל

אלא חצי זית. חוץ משל בין השנים – צריך

שיהא כזית במה שהוא בולעו, לבד הנשאר

בשנים. בשל בין השנים – אפילו רבי יוחנן

מודה דלא מחשיב בהדיא, דהא אין נהנה

לא גרנו ולא מעיו. שאין אדם טועם עד

שיהא סמוך לבית הבליעה, כדכתיב (איוב יב)

"חוץ (טעם אוכל)". בין החתיכיים – המדבק

בחוכו, שגרנו נהנה בו ומעיו לא נהנה. חייב

– ואף על גב דלא בא במעיו זית שלם, לא

בבת אחת ולא בזה אחר זה. הרי נהנה גרנו

– בטעם שני חצאי זיתים. והא דרבי אסי

פליגא ארבי דמי ורבין דאמרי לעיל משמיה

דרבי יוחנן: חלקו מבחוץ – פטור, והאי, נהנה

גרנו, משום דהנאת גרנו היינו טעימה, והרי

טעם שני חצאי זיתים. ואף על גב דזה חייב

זה הוא – לא איכפת לן, והואיל ובכדי אכילת

פרס הואי. אבל הנאת מעיים אינה אלא

במליץ כרס, ואף על גב דבעל שני חצאי

זיתים – לא נתמלא כרסו אלא בחצי זית,

שכשבלעו לזה יצא כבר זה. אי הוי עיכול –

בבליעתו, והוי פירשא בעלמא, ואכילה שניה

– לאו כלום היא. תבעי ליה כזית – ולחייבו

שתי מלקיות. אלא אי בטר גרנו אוליגן –

דפשטא ליה דלא עיכול הוא, וקא מיבעיא

ליה: מי אמרין הרי נהנה גרנו, או דילמא

הרי לא נהנו מעיו אלא בחצי זית? תפשוט

ליה מדרבי אסי – דבתר גרנו אוליגן. רבי

אסי נמריה איעקר ליה – כלומר, רבי

אלעזר תרוייהו פשיטא ליה, ולא הוצרך

לישאל כלום. אלא שמעיה לרבי אסי ששכח

שמועתו ששמעו שניהם מפי רבי יוחנן,

שאפילו חזר ואכל אותו כזית עצמו – חייב.

ושמעיה לרבי אסי דקא נקיש "כזית אחר",

אבל ההוא – לא. אלמא, הוי עיכול. ואתא

לאדוכריה, ושאל לו בלשון בעיא, משום

כבודה: אכלו לאותו עצמו, מהו? כלומר,

היזכר מה ששמעת על כך. אישתין – רבי אסי. אמר ליה – רבי אלעזר. מופת הדור – גדול הדור, כמו (זכריה ג)

"אנשי מופת המה". ויפנין פניאן אמרת – דבר זה לפני רבי יוחנן, דאפילו בההוא עצמו חייב, הוודה לרבין, ואמר: הרי נהנה גרנו בכזית.

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב – חוץ מבשר דגים וחגבים. ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן – חוץ מבשר דגים וחגבים. הנודר

הדרן עלך גיד הנשה

מכללו – אצל זה. חלקו מבחוץ – לכזית אבר מן החי, נחלק לשנים קודם שיתנו לתוך פיו, ואכל זה לבדו ואחר כך חציו השני. מהו – מי מצטרף לחיוביה ככל שאר איסורים, דקיימא לן דמצטרפי שיעוריהו לחוצאן בתוך כדי אכילת פרס, כדאמרין בפרק בטרא דיומא (פ.ב). או דילמא, כיון דחידוש הוא, דהא גידין ועצמות דעלמא לא מחייב עליהו והכא מחייב, ואימא: אן

לך בו אלא חדושו, וכי אכיל ליה בבת אחת

– מחייב, דסתם אכילה בבת אחת משמע,

אבל לחצאן – לא? מכפנים – לאחר שבא

סמוך לבית בלעתה, בלעו לחצאן. אכילה

במעיו – כשהוא יורד לתוך מעיו, צריך

שיהא בו שיעור אכילה. היכי משכחת לה

דמחייב? בבזית, הא אי אפשר ללעוס

אכילה כולה יחד? בגרומיתא זעירתא –

עצם קטן שעל כף הירך, שיש בו משוה בשר,

וגיד ועצם משלימו לכזית, ואין אדם לועסו

אלא בולעו. מחוסר קריבה – שנתרחקו זה

מזה מעט. מחוסר מעשה – נמי, שלא אכל

אלא חצי זית. חוץ משל בין השנים – צריך

שיהא כזית במה שהוא בולעו, לבד הנשאר

בשנים. בשל בין השנים – אפילו רבי יוחנן

מודה דלא מחשיב בהדיא, דהא אין נהנה

לא גרנו ולא מעיו. שאין אדם טועם עד

שיהא סמוך לבית הבליעה, כדכתיב (איוב יב)

"חוץ (טעם אוכל)". בין החתיכיים – המדבק

בחוכו, שגרנו נהנה בו ומעיו לא נהנה. חייב

– ואף על גב דלא בא במעיו זית שלם, לא

בבת אחת ולא בזה אחר זה. הרי נהנה גרנו

– בטעם שני חצאי זיתים. והא דרבי אסי

פליגא ארבי דמי ורבין דאמרי לעיל משמיה

דרבי יוחנן: חלקו מבחוץ – פטור, והאי, נהנה

גרנו, משום דהנאת גרנו היינו טעימה, והרי

טעם שני חצאי זיתים. ואף על גב דזה חייב

זה הוא – לא איכפת לן, והואיל ובכדי אכילת

פרס הואי. אבל הנאת מעיים אינה אלא

במליץ כרס, ואף על גב דבעל שני חצאי

זיתים – לא נתמלא כרסו אלא בחצי זית,

שכשבלעו לזה יצא כבר זה. אי הוי עיכול –

בבליעתו, והוי פירשא בעלמא, ואכילה שניה

– לאו כלום היא. תבעי ליה כזית – ולחייבו

שתי מלקיות. אלא אי בטר גרנו אוליגן –

דפשטא ליה דלא עיכול הוא, וקא מיבעיא

ליה: מי אמרין הרי נהנה גרנו, או דילמא

הרי לא נהנו מעיו אלא בחצי זית? תפשוט

ליה מדרבי אסי – דבתר גרנו אוליגן. רבי

אסי נמריה איעקר ליה – כלומר, רבי

אלעזר תרוייהו פשיטא ליה, ולא הוצרך

לישאל כלום. אלא שמעיה לרבי אסי ששכח

שמועתו ששמעו שניהם מפי רבי יוחנן,

שאפילו חזר ואכל אותו כזית עצמו – חייב.

ושמעיה לרבי אסי דקא נקיש "כזית אחר",

אבל ההוא – לא. אלמא, הוי עיכול. ואתא

לאדוכריה, ושאל לו בלשון בעיא, משום

כבודה: אכלו לאותו עצמו, מהו? כלומר,

היזכר מה ששמעת על כך. אישתין – רבי אסי. אמר ליה – רבי אלעזר. מופת הדור – גדול הדור, כמו (זכריה ג)

"אנשי מופת המה". ויפנין פניאן אמרת – דבר זה לפני רבי יוחנן, דאפילו בההוא עצמו חייב, הוודה לרבין, ואמר: הרי נהנה גרנו בכזית.

משנה כל הבשר אסור לבשל בחלב – דאף על גב דאמר רחמנא "גדי" – הוא הדין לחיה ועוף. ומיפלא פליגי בה לקמן (ק.א), איכא למאן דאמר דאורייתא, ואיכא למאן דאמר דרבנן. ואסור להעלות – דילמא אתי למיכילנהו כי הדרי, דקא נגעי ובלעי מהדרי, ואף על גב שמותר לאכול בשר אחר גבינה, כדאמרין בגמרא.

הנודר

הגמרא: הרי נהנה גרונו בכזית – שנהנה מטעמם של שני חצאי זית.
 בעא – ושאול רבי אלעזר מרבי אסי, אבל חצי זית והקיא, וחור
 ואכלו את אותו חצי זית, מהו, האם מצטרפים שני חצאי הזיתים או
 לא.
 מקשה הגמרא: מאי קא מיבעיא ליה – מה היה ספיקו של רבי
 אלעזר, אם תאמר שספיקו היה אי הוי עיבול אי לא הוי עיבול –
 אם אוכל שבלעו וחזר והקיא בטל ממנו שם אוכל כיון שנמאס
 בבליעתו ונעשה כפרש שאינו ראוי לאכילה, ולפיכך אין לצרף את
 האכילה השניה, או שעדיין נשאר עליו שם אוכל אפילו שכבר בלעו,
 ואפשר לצרפו לאכילה הראשונה, קשה, ותיבעי ליה כזית – אם כן
 היה לו להסתפק בשאכל כזית והקיא וחזר ואכלו, שאם זה נחשב
 עיבול הוא לוקה רק על האכילה הראשונה, ואם אינו נחשב עיבול
 הוא לוקה גם על האכילה השניה, ומדוע נסתפק דווקא באופן שאכל
 רק חצאי זיתים. אלא תאמר שפשוט לו שאינו נחשב עיבול, והסתפק
 אי בתר גרונו אוליין – אם הולכים אחר הנאת גרונו, והרי נהנה
 פעמיים מחצי זית והיה לו הנאה כמי שאכל זית שלם, אי בתר מעיו
 אוליין – או שהולכים אחר הנאת מעיו, ולא נהנו מעיו אלא מחצי
 זית, כי הנאת מעיו היא מילוי הכרס, וכאן לא נהנה כריסו מכזית
 שלם. גם על כך קשה, מדוע נסתפק רבי אלעזר בכך, ותיפשוט ליה
 מדרבי אסי – הרי היה יכול לפשוט זאת מדברי רבי אסי לעיל שאמר
 לגבי אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל חצי זית אחר שחייב, מפני
 שהולכים אחר הנאת גרונו.
 מתרצת הגמרא: רבי אסי נמריה אינקר ליה – כלומר רבי אלעזר
 עצמו שני הדברים היו פשוטים לו, גם שאוכל שבלעו אינו נחשב
 עיבול, וגם שהולכים אחר הנאת גרונו, ולא הוצרך לשאול את רבי
 אסי כלום, אלא לפי שראה מדברי רבי אסי ששבח את שמועתו
 ששמעו שניהם מפי רבי יוחנן, שאפילו אם אכל 'אותו חצי זית' חייב
 ומכך שכשסמר רבי אסי את שמועתו של רבי יוחנן נקט בדבריו 'חצי
 זית אחר' כמו שהובא בסמוך, ואתא – ובא רבי אלעזר לאדבריה
 – להזכירו את השמועה ששמעו מרבי יוחנן. ומשום כבודו עשה זאת
 בדרך שאלה ושאלו, מה הדין אם חזר ואכל אותו כזית עצמו,
 וכוונתו היתה שרבי אסי יזכר במה ששמע מרבי יוחנן בענין זה, והכי
 קאמר ליה – וכך נתכוין לומר לו, למה לי חצי זית אחר – מדוע
 אמרת דין זה דווקא בחצי זית אחר, לימא מר בריה – יאמר רבי
 אפילו באותו חצי זית עצמו שחייב, דאיכא למשמע מינה תרתי –
 שיהיה אפשר לשמוע מזה שני דברים, שמעינן מינה דלא הוי עיבול
 – למידים מזה שהבליעה אינה עיבול, ושמעינן מינה דתרי נהנה
 גרונו בכזית, אבל עכשיו שאמרת הדין בחצי זית אחר אין אנו
 יודעים אם בליעה נחשבת עיבול או לא. אישתיק – ושתק רבי אסי,
 ולא אמר ליה ולא מירי – ולא אמר לרבי אלעזר כלום וכי עדיין לא
 נזכר בשמועת רבי יוחנן. אמר ליה רבי אלעזר לרבי אסי, מופת
 הדור – גדול העדים, לא ימנין סניאין אמרין דרבי יוחנן – וכי
 לא הרבה פעמים אמרת שמועה זו לפני רבי יוחנן, שאפילו אם חזר
 ואכל את אותו חצי זית עצמו, חייב. ואמר לך – ורבי יוחנן הודה
 לדבריו והפסיד אחריו שודאי כן הוא, שאינו נחשב עיבול, הלכך,
 אפילו אם חזר ואכל אותו חצי זית חייב, שתרי נהנה גרונו בכזית.

הדרן עלך גיד הנשה

פרק שמיני - כל הבשר

משנה

בפרק זה יתפרשו דיני איסור בשר בחלב כנאמר 'לא תבשל גדי בחלב
 אמו'.
 כל מיני הבשר של בהמה, חיה או עוף, אסור לבשל ולאכלם בקלב,
 חוץ מבשר דגים וחסידים שמותר לבשלם ולאכלם עם חלב. וכן
 אסור מדרבנן להעלות את כל מיני הבשר עם חסידים על השלחן
 שאוכל עליו, מחשש שמא יגעו זה בזה, ויבלעו זה מזה, ונמצא
 שיאכל בשר בחלב, חוץ מבשר דגים וחסידים, שמותר להעלותם על
 השלחן עם הגבינה, שהרי אין איסור לאכלם יחד, כנזכר.

מכלל – שאיסור חלב הותר בחיה, ומפני שהוא איסור קל לפיכך חל
 עליו איסור טריפה, אבל איסור אבר מן החי שהוא חמור, דלא
 הותר מכללו במקום אחר, לא יחול עליו איסור נבלה וטריפה,
 ולפיכך אמר רבי חייא בר אבא שהאוכל חלב מן החי מבהמה
 שנטרפה לאחר לידתה, אינו חייב אלא שתיים.
 הגמרא ממשיכה לדון בענין אכילת אבר מן החי: בי אתא – וכשבא
 רב ירמיה לבבל, אמר, בעא מינה – ושאול רבי שמעון בן לקיש
 מרבי יוחנן, חלקו לשנים, את הכזית של אבר מן החי מבחיין –
 קודם שנתנו לתוך פיו, ואכל כל מחצית לבדה, מהו, האם הוא נידון
 כשאר איסורי התורה שאפילו אם אכלם לחצאין הרי הוא חייב
 עליהם כשאכלם בתוך כדי אכילת פרס, או שמא הואיל ובאיסור
 אבר מן החי יש חידוש, שכן בשאר איסורי אכילה לא נאסרו גידים
 ועצמות ולפי שאין בהם טעם, ואילו באבר מן החי אף הם נאסרו,
 אפשר שדין לאיסור אבר מן החי בחידוש זה, אבל אכילתו צריכה
 שתהא בבת אחת, שסתם אכילה כך משמעה. אמר ליה – השיב רבי
 יוחנן לריש לקיש, פטור, משום שצריך שתהא אכילתו בבת אחת.
 ושוב שאל ריש לקיש את רבי יוחנן: מבפנים מאי – אם הכניס את
 שני חצאי ה'כזית' בבת אחת לפיו, אבל חילקו בפיו סמוך לבית
 הבליעה ובלעו לחצאין, מה דינו. אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש.
 חייב.
 הגמרא מביאה דעה נוספת: בי אתא רבין אמר, חלקו מבחיין פטור
 לדברי הכל. ואם חילקו מבפנים, נחלקו בזה אמוראים, רבי יוחנן
 אמר חייב, וריש לקיש אמר פטור. מבאת הגמרא את טעמיהם,
 רבי יוחנן אמר חייב, הואיל ואכל את כל ה'כזית' בבת אחת, אף על
 פי שנתחלק בבית הבליעה, הרי נהנה גרונו בכזית סמוך לבית
 הבליעה, ששם הוא מרגיש את הטעם ושם הוא מקום החיוב, ואז
 עדיין היה הכזית שלם. וריש לקיש אמר, פטור, מפני שאכילה
 במעיו בעיני – צריך שיהיה בו כזית כשהוא יורד למעיו, ולכא –
 וכאן לא היה בו שיעור זה כשירד למעיו, שהרי בלעו לחצאין.
 הגמרא מקשה על ריש לקיש: אלא לרבי שמעון בן לקיש היכי
 משפכת לה דמחייב – כיצד תמצא לדעתו שיתחייב על אכילת אבר
 מן החי, הרי אי אפשר לבלוע כזית בבת אחת. מתרצת הגמרא: אמר
 רב כהנא, יתכן הדבר בגרומיתא ועיריתא – עצם קטן שעל כף הדיק,
 שיש בו רק מעט בשר, וגיד ועצם משלימים אותו לשיעור כזית,
 והדרך לבלוע אותו שלם בלא שלועסו.
 הגמרא מביאה דעה נוספת בענין חילקו מבחוץ: ורבי אלעזר אמר,
 אפילו חלקו את האבר מן החי מבחיין נמי חייב, והטעם, משום
 שמחוסר קריבה – מה שלא קירב את שני החצאים זה לזה והכניסם
 יחד לתוך פיו, לאו במחוסר מעשה דמי – אינו נחשב כחסרון
 מעשה, וכמו שלא אכל אלא חצי זית בלבד, אלא מאחר שבשתי
 האכילות אכל שיעור כזית בתוך כדי אכילת פרס, הרי זה כמו שאכל
 את שני חצאי הזיתים ביחד וחיוב.
 הגמרא דוחה את האופנים שונים של צירופי אוכלין לענין שיעור
 כזית באיסורי אכילה: אמר רבי שמעון בן לקיש, שיעור כזית
 שאמרו בכל איסורי אכילה שבתורה, צריך שיהיה באוכל שבולע
 כזית, חוץ משל בין השניים – מלבד מה שנשאר בין השניים. ורבי
 יוחנן אמר, אף עם בין השניים – גם מה שנשאר בין השניים מצטרף
 לשיעור כזית.
 הגמרא מבאת את מחלוקתם: אמר רב פפא, בשל בין שניים,
 דבולי עלמא לא פליגי – לא נחלקו כלל בזה, ואף רבי יוחנן מודה
 שאינו מצטרף, לפי שאינו נהנה מזה, כי אין אדם חש בטעם מאכל
 הנמצא בין השניים, וגם מעיו אינם נהנים מזה. בי פליגי – במה
 נחלקו, בין חסידים – במה שנשאר דבוק לחיך, שהגרוך נהנה ממנו.
 מר – ורבי יוחנן סבר, מצטרף הוא לשיעור כזית, שתרי נהנה גרונו
 בכזית. ומר – וריש לקיש סבר, אכילה במעיו בעיני – עיקר מה
 שחייבה התורה הוא על הנאת מעיו, וכאן לא נהנו מעיו משיעור
 כזית.
 הגמרא ממשיכה לדון באופני צירוף לענין אכילת כזית: אמר רבי
 אסי אמר רבי יוחנן, אבל חצי זית והקיא וחזר ואכל חצי זית
 אחר, חייב. שואלת הגמרא: מאי טעמא – מה הטעם שחייב. משיבה

דוגמא נוספת שבה בשר דגים וחגבים שונה משאר מיני הבשר: הנזדר שלא ליהנות מן הבשר, כגון שאמר קונם בשר עלי, אסור לאכול בשר בהמה, חיה או עוף, אבל מותר באכילת בשר דגים וחגבים שאינם נקראים בשר בלשון בני אדם, וכל הנזדר דעתו לפי לשון בני אדם.

גמרא

מדייקת הגמרא: מכך שהמשנה לא הוציאה מן הכלל לענין איסור בשר בחלב, אלא בשר דגים וחגבים, משמע הן ו-אבל בשר עוף דינו כבשר בהמה שאסור מדאורייתא לבשלו בחלב. מבררת הגמרא: כמאן – כמי מן התנאים סוברת המשנה, בודאי דלא כרבי עקיבא, דאי המשנה נאמרה לדעת רבי עקיבא, לא היתה משהו דין בשר עוף לבשר בהמה, דהאמר רבי עקיבא (להלן ק"ג) שאיסור בשר היה עוף בחלב אינו מן התורה אלא מדרבנן.

מקשה הגמרא: אימא סיפא, הנזדר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים שאינם קרויים בשר בלשון בני אדם, ומשמע הן בשר עוף אסור לנזדר לאכול, שגם הוא בכלל בשר בלשון בני אדם, אהאן – דין זה מתאים רק לשיטת רבי עקיבא דאמר כל מילי דמימליך עליה שליח – כל דבר שמן הסתם אינו נכלל בלשון, אבל גם אינו יוצא בפירוש ממשמעות הלשון, ולפיכך השליח שהתבקש מחבירו לקנות דבר בלשון כללית, צריך להימלך עליו [שאם אינו מוצא את הדבר המדויק שביקש המשלח, שואלו שמא גם דבר זה רצוי לו], הרי זו הוכחה דבר מנייה הוא – שהוא בן מינו, ולענין נדרים נחשב מאותו המין. כגון בזה שהשולח חבירו לקנות בשר, מן הסתם אין בכלל לשונו בשר עוף, ומכל מקום אם לא מצא בשר בהמה, ישאל את משלחו אם חפץ בבשר עוף, וסובר רבי עקיבא שמכך מוכח שעוף הוא מין בשר, ולפיכך הנזדר מן הבשר אסור בבשר עוף.

מביאה הגמרא את מקור מחלוקת רבי עקיבא וחכמים בזה: דתניא – ששינו במשנה (נדרים פ"ד מ"א), הנזדר שלא ליהנות מן הירק, מותר בהנאה מן הדלועין, שאינם נקראים ירק בלשון בני אדם אלא פרי. ורבי עקיבא אוסר בדלועים, שגם הם נכללים בלשון ירק בלשון בני אדם. אמרו לו חכמים לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח – קנה לנו ירק, והוא – השליח אם אינו מוצא לקנות ירק, אף על פי שהוא מוצא דלועים אינו לוקחם מיד, אלא חוזר למשלחו ואומר לו לא מצאתי ירק אלא דלועין ושואלו אם לקנות מהם, הרי שהדלועים אינם בכלל ירק, שאם כן היה לוקחם בלא לשאול את המשלח. אמר להן רבי עקיבא, אמנם כן הדבר כפי שאמרתם, ואדרבה מכך יש להביא ראיה לשיטתי שהוא מין ירק, שהרי דווקא כשמוצא דלועים הוא בא להימלך, אבל אם לא מצא אלא קטניות, כלום [וכי] הוא חוזר למשלחו ואומר לא מצאתי אלא קטניות, ודאי

אינו אומר כן, אלא אומר לא מצאתי ירק כלל, כיון שברור שאין כוונת המשלח לקטניות, אלא מוכח שדלועין הם בכלל ירק ולכן צריך להימלך עליהם, ואין קטניות בכלל ירק ולפיכך אין נמלך עליהם, ואם כן הוא הדין לענין נדרים, שהנזדר מן הירק אסור בדלועין.

חזרת הגמרא לפרש את הקושיא: כיצד יתכן שהרישא שדייקנו ממנה שבשר עוף אסור מדאורייתא בחלב, היא כדעת רבנן ולא כרבי עקיבא, והרישא שהנזדר מן הבשר אסור בבשר עוף היא כרבי עקיבא.

מתרצת הגמרא: אמר רב יוסף, יש לומר שכל המשנה דברי רבי היא סידר את המשניות, ונסיב לה אליבא דתנאי – וסתם את המשנה להלכה כפי שיטת שני תנאים, שפירי – לענין דיני נדרים שבסיפא, סבר לה כרבי עקיבא שכל דבר שהשליח נמלך עליו הוא בכלל הנזר, ולפיכך הנזדר מן הבשר אסור בבשר עוף, אולם פדין בשר בחלב שברישא סבר לה כרבנן שבשר עוף אסור בחלב מן התורה, ולפיכך סתם כדבריהם.

תירוצ נוסף: רב אשי אמר, בולא – כל המשנה כדעת רבי עקיבא היא, ואין לדייק מהרישא שבשר עוף אסור מן התורה, משום דרבי קאמר – כך כוונת המשנה ברישא, כל הבשר של בהמה חיה או עוף, אסור לבשל בחלב, אולם יש מהן שאיסורם מדברי תורה והוא בשר בהמה, ויש מהן שאיסורם מדברי סופרים והם בשר חיה ועוף, חוץ מבשר דגים וחגבים שאינם אסורים לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא מותרים לכתחילה לבשלם ולאכלם בחלב. שנינו במשנה, ואסור להעלות [וכו'] עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים.

אמר רב יוסף, שמע מינה – יש ללמוד מדברי המשנה שאיסור אכילת בשר עוף בחלב הוא מדאורייתא, דאי סלקא דעתך – שאם יעלה על דעתך שאין איסורו אלא מדרבנן, קשה מדוע אסרה המשנה להעלות בשר עוף עם גבינה על השולחן, הרי אכילה גופה – איסור האכילה עצמה של בשר עוף עם גבינה, אינה מן התורה אלא גזירה שמא יבוא לאכול גם בשר בהמה בחלב, וכי אנו [אנו] נזדר על העלאת בשר עוף עם גבינה אמו [משום] אכילה של בשר עוף עם גבינה, הרי זו גזירה לגזירה, אלא מוכח מכאן שבשר עוף בחלב אסור מן התורה, ולכן גזרו חכמים על העלאתו שמא יבוא לאוכלו.

מבאר רב יוסף: ופנא תימרא – ומנין יש ללמוד דלא גזרינן – שאין חכמים גוזרים גזירה לגזירה, דתנן שהרי שנינו (חלה פ"ד מ"ח) חלת חוצה לארץ – חלה שהפרישו מן העיסה בחוץ לארץ, שאינה אסורה לזרים אלא מדרבנן, גזירה משום חלת הארץ שנקראת תרומה ואסורה לזרים מן התורה,

אגרות קודש

ב"ה, ז' תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הבחיר חיי אלול עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע,

לא נראית לי הסברא שילמוד בביה"ס בכתות מעורבות וכיו"ב, שהרי זה נתינת הכשר, ולא עוד אלא שגם מעין פרצות גדר דהנהגת החוג בו נמצא, והרי הזן ומפרנס לכל המציא לו פרנסתו עד עתה, ובודאי שגם בשנה זו החדשה ימציא לו פרנסתו בחן ובחסד וברחמים, ואף שבתקופתנו זו עבודה בחינוך עטה"ק ענין הכי נעלה וחינוני הוא, הרי עוד חזון למועד כשאפשר יהי לסדר הדבר באופן שלא תהינה כל סרכות בהאמור.

בברכת חתימה וגמח"ט.

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמג רש"י תוספות

הגורד מן הבשר – כל הנודר, אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם, שהוא קורא שם הדבר כך. ואשמועינן מתניתין דכל מין בשר, אדם קורוהו "בשר", חוץ מבשר דגים וחגבים. **גמרא** קא סלקא דעתין – האי איסור דמתניתין – מדאורייתא קאמר. **דברי עקיבא** – במתניתין היא בהאי פירקא (חולין ק"ג,א). **מתוך בבשר דגים** – שאין קורוהו "בשר". **הא עוף אסור** – דבגורים אחר לשון בני אדם אנו צריכין להלך, ואשמועינן מתניתין דדרך לקרותו "בשר". כל מיד דמימליך עליה שליה – כל דבר שאינו נשמע מן הסתם, לא בתוך הכלל ולא מוצא מן הכלל, וצריך השליח לחזור ולפרש ולשאל "רצצה אתה בזה?". **מיניה הוא** – חשוב לענין נדרים מאותו המין. כגון הבא, שהואמר לשלוחו "קנה לנו בשר מן השוק" – אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף, והוא נמלך בבעל הבית ושואל "כלום אני לוקח בשר עוף?". **מיניה הוא** – מין בשר הוא, שהרי אמר לו "קנה לי בשר", ואם לא היה עוף מין בשר, לא היה נמלך אם יקח ממנו, דהא לאו בשר הוא. **לא מצאתי אלא דילועין** – ואינו לוקחין מיד כשמצאן, אלמא לא קרו ליה אינשי "ירק", דהא האי "ירק" סתם קאמר ליה, ואי בכלל ירק הוא – לא היה צריך לימלך. **אמר להם בן הדבר** – ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק. שאילו לא מצא אלא קטנית – לא היה משיבו "לא מצאתי אלא קטנית", אלא "לא מצאתי ירק". ובדילועין היה אומר "לא מצאתי ירק אחר, אלא דילועין". ולמה היה אומר כן? אלא שיש לך ללמוד שהדילועין נקראים "ירק", ואין הקטנית בכלל "ירק". **סבר לה כרבי עקיבא** – דאף על גב דצריך לאימלוכי, ולא שקיל, מיניה הוא. **דאי לא מיניה הוא** – לא הוה אמר "אשקול מהאי". **יש מהן מן התורה** – בשר בהמה. **יש מדברי סופרים** – היה עוף. **שמע מינה** – מדאסר עוף בהעלאה משום גזירת אכילה, שמע מינה: איסור אכילה ידידיה מדאורייתא, ולא כרב אשי. **אכילה גופה גזירה** – אטו בשר בהמה. **חלת חוץ לארץ** – אינה אסורה לזרים אלא מדרבנן, אבל חלת הארץ – "תרומה" קרייה רחמנא, ואסורה לזרים מ"וכל זר לא יאכל קיש" (ויקרא כב).

נאכלת ישראל. ולכן נמי יש לה שיעור, כדמפרש בירושלמי: מפני שהיא מדברי תורה. "ואחת לכזה" – מדברי סופרים, שלא תשתכח תורת חלה. ולפי שהיא מדברי סופרים, אין לה שיעור. "מנדר ועד אמנה ולפנים" – שהוא חוצה לארץ, "שתי חלות" – ושתי חלות מדברי סופרים. "אחת לאור" – משום דסמכין לארץ ישראל, ומתחזיא חלה וידהוה כחלת ארץ ישראל, גזרו עליה שלא לאוכלה כלל, אפילו כהן טהור גמור, כמו בחלת אור דארץ ישראל. "ואחת לכזה" – שלא תשתכח, ויש לה שיעור, לפי שהיא נאכלת. "וטובל ויש אוכלה" – ואין צריך הערב שמש, שלא לחמירי בה כמו בתרומה דאורייתא. "רבי יוסי אומר: אין צריך טבילה" – דאפילו בטומאה דקרי, דבטומאה היוצא מגופו שרי רבי יוסי, מדלא חשיב בעל קרי באיסורא דזבין חבות. "ואסורי לזבין חבות" כו' – בלא טבילה איירי, מדקאמר עלה בירושלמי, דלרבי יוסי נצרכה. ונראה דלרבנן נמי דבעי טבילה – דוקא לבעל קרי, שטומאה יוצאה לו מגופו. אבל טמא בנז – שרי בלא טבילה, כרבי יוסי. דאי מצרכי נמי טבילה בטמא מת, תקשה להו כדמקשה גמרא בפרק "עד כמה" (בכורות כ"ב): וכי הואה יס לנו, ומה תועיל טבילה בטמא מת? ומסתמא טמאי מתים היו כמה פעמים, כי אי אפשר להם ליזהר מטומאת מת. דנדי דמטומאת מת עצמו צריכין ליזהר מחמת כהונתם, מטומאת "חרב הרי הוא כחלל" – אין יכולים כלל ליזהר. דבשום בית שהיה בו מת משלם, נעשה כחלל כל המתכות שבתוכו, והי כמאחיל על המת, כדאמרין בגזיר בפרק "כהן גדול" (ג"ג). וגם לא היו צריכין ליזהר מטומאת "חרב הרי הוא כחלל", כיון שאין הנזיר מגולח עליה, כדמובא בריש תוספתא דאהלות. ואם כן, כולן צריכין חזרה. ואין סברא כלל שתקנו חכמים חלת חוצה לארץ שלא יאכלוה, אלא אם כן ילך ויה בארץ ישראל ולהכי מסתבר שבלא חזרה וטבילה היו אוכלין אותה, אפילו לרבנן דרבי יוסי. ובבבלי, וכן לדידן שרחוקין מארץ ישראל, אין צריך שתי חלות אלא אחת, דאמרין בפרק "עד כמה" (בכורות כ"א), ונתנה לכהן קטן ואכל לה, כי ליכא בתוך קטן קאמר התם דמפרשי אחרת ונתנה לכהן גדול, וראשונה שורפה, וחלה של אור מנדר ועד אמנון ולפנים – אין חזרה מותרת לכהן קטן, אלא לעולם נשרפה. וממא דחלת אור ארץ ישראל, משום דסמכין לארץ ישראל, ומתחזיא כחלת ארץ ישראל, כדפרישית. ומשום דכי צריך לעולם שתיים. אבל בריש, כגון דרבבלי דידן, דלא מתחזיא חלה וידהוה כחלת הארץ טמאה – נתן לכהן קטן. ומסתבר דאף לכהן גדול שטבל לקרי, ולא בעינן הערב שמש, דאין להחמיר בה מבחלה של כהן בסמוכין לארץ ישראל. וכן כתב בהלכות גדולות בהלכות חלה, אמר רבינא: הלכה, נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן, או מאן דטביל לקרי. ויש קצת תימה: אמאי קאמר דותרנה לכהן קטן, כיון דאפילו כהן גדול יכול לאוכלה אחר שטבל, או לבטלה ברוב כמו תרומה, דאמרין בפרק "עד כמה" (שם): רבה הוה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה ונראה. דדוקא חלת חוצה לארץ, לפי שאין לה שיעור דבר מועט הוא, קאמר דיכול ליתנה לכהן קטן, כל שכן אם יש בהן גדול שטבל או רצצה לבטלה, שיכול ליתנה לו. וכן משמע דדבר מועט הוא, דקאמר התם דשקל לה בריש מסיא. אבל תרומה, שהיא מתבאה או מין ושמן – אין ליתן לכהן קטן, לפי שהוא מאבדה. ועוד: יש לה שיעור, כמו בתרומת מעשר, ולכן אין ליתנה לקטן אלא לכהן גדול שטבל או רצצה לבטלה ברוב. ואין צריך להפריש שניה, דלא תשתכח – כיון דמפרישין אותה כמו בחלה, והיכא דאיכא בהן קטן, שלא מציעי בכל התלמוד שהיה צריך להפריש שתי תרומות. אלא דוקא חלה, כי ליכא בהן קטן או גדול שטבל, שאו היא נשרפה. ולכן צריך להפריש חלה שניה, שלא תשתכח תורת חלה. אבל תרומה, דאין נתנן אותה אלא לכהן גדול שטבל או רצצה לבטלה ברוב – אין צריך להפריש שניה, דלא תשתכח, כיון שמפרישין אותה. ומיהו נראה: דגם בסמוכים לארץ ישראל, שמפרישין לעולם שתי חלות, לא היו מפרישין אלא תרומה אחת. לכך נראה שבחלה יש לחוש יותר שלא תשתכח, משום דשייכא בכל אדם המגלגל עיסתו. אבל תרומה – אין גיילין בה אלא בעלי קרקעות וממריזי תביאות, והיכא

והיכא דליכא כחן קטן, ששורפה ומפריש שניה, נותנה לכהן טמא, אפילו הוא זב. דלא מפליג התם בשום טומאה. ולא דמיא לחלה שניה בסמוכין לארץ ישראל – דהתם לעולם צריך להפריש. אבל בידחוקים, אי איכא כחן קטן או גדול שטבל לקרוי – אין צריך להפריש חלה שניה כלל. והיא קלה ביותר, אלא שאסורה לזרים – דלא אשכחן דשרי לה אלא לכהנים. ונראה: שאינה טובלת – שהרי יש כמה

מקומות דלא מפורשי לה כלל, ואפילו ליכא כחן קטן. ועל אותו מקומות יש קצת תימה, אלא לפי שאינה טובלת וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים, נמנעו מלהפריש. ושנא אפילו אינה מומעת, ואף על פי שהראשונה נראה קצת דוממעת, מדרגתה נפרק "דבי ישמעאל" (מנחות סא); תרומת גוי בחוצה לארץ – אינה מדמעת. ומשמע: הא דישאל – מדמעת. מכל מקום השניה, שהיא קלה ביותר, שמא אינה מדמעת. וכמו שלא גזרו על תערובות דמאי, כמו כן שמא לא גזרו בה, כיון שהיא קלה כל כך. ונתנת לכל כחן שירצה – פירש בקונטרס: דאפילו אינו מחזיק בתורת ה' יתנו לו חלת חוצה לארץ. ואין נראה לרבינו יצחק: דהא הוה דומיא דהנהו ששונה אחר משנה זאת, "ואלו ניתנן לכל כחן שירצה" כו', וחשיב בהדיה "הזרוע והלחיים והקבה", ואמרין לקמן בפרק "הזרוע" (קלב.) שאין ניתנות למי שאינו מחזיק בתורת ה'. לכך נראה לרבינו יצחק: דהבא מיירי בדליכא כחן חבר. אי נמי: איכא כחן חבר שהוא עשיר, ואינו רוצה לקבל, ואפילו רוצה לקבל, כיון דאין צריך. וזה עם הארץ עני וצריך, שמצוים להחיותו, שאם לא יתנו לו – יצטרכו לחת לו חולין. וקא משמע לן דיכול ליתן, אף על פי שאין בקי בטומאה וטהרה, ולא חיישין שמא יאכלנו בימי טומאתו. אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכחן חבר, ששומרה בטהרה. אפילו ליכא עתה כחן חבר – אל יתנה לכהן עם הארץ, אלא ימתן עד שידמון לו כחן חבר.

מתקין לה רב ששת – לא אנכי קא פריך. אלא ארבי יוסף חבירו פריך, כדפריש בקונטרס.

רבי יוסי היינו תנא קמא – אבית הלל לא פריך "היינו תנא קמא", דהכי קמאר: דבר זה מחלוקת בית שמאי ובית הלל, ואין זה סתמא ואחר כך מחלוקת, דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה.

עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא – תימנה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר אבשר אחר גבינה, דבר יצחק גבינה ואחר כך בשר אכיל, ולא דמי, כדאמר בסמוך? ויש לומר: דהכי פריך, דברייא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, בלי נטילת ידיים ובלא קינוח הפה. אבל שאר בשר – בעי נטילה וקינוח הפה. והיכי דמי? אי בשר

תחלה – אפילו בנטילה וקינוח לא סגי, עד סעודה אחרית, כדאמר בסמוך. אלא לאו אגבינה תחלה? והא דנקט הבא "בשר וגבינה" – לא, דאכל דמחזיק בבירית עוף תחלה, וברייא דאגרא נקט עוף תחלה, נאכל באפיקורן. ורבינו תם מפרש, וכן הלכות גידולת: "דיאכל בשר, אסור לאכל גבינה" – היינו, בלא נטילה וקינוח. אבל בנטילה וקינוח – שרי. "אכל גבינה, מותר לאכול בשר" – אף בלא נטילה וקינוח. ורמ' עוקבא, דלא אכיל עד סעודה אחרית – היינו, בלא נטילה וקינוח. אי נמי: מחזיק על עצמו היה. ולפירושו קשה: מאי פריך הבא ארבי יצחק? וצריך לומר לפירושו: דלענין נטילת ידיים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה, ולגבי קינוח דווקא יש חילוק. והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל, ואפילו אחר עוף. ואף על גב דתני אגרא "עוף וגבינה נאכלין באפיקורן", דמשמע: עוף תחלה – דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא, ולא קיימא לן הכי, ומיזו קשה: ברייתא דאגרא. כמאן? אי כרבי יוסי הגלילי – הא אף לכתחלה שרי לבשל ולאכול זה עם זה, כדאמר לקמן (קטזא) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב. ואי כרבי עקיבא – הוה ליה למיתני "חיה" בהדי "עוף"? ודוחק להעמידה בבית שמאי, דאמרי: העוף עולה ואינו נאכל. ומיזו אשכחן נמי לרבי אלעזר ברבי צדוק, דתניא בתוספתא בבית שמאי – אי נמי: כרבי עקיבא, ונקט עוף – משום דשכיח, והוא הדין חיה. דהכי נמי קאמר לעיל: הא עוף – אסור מדאורייתא, כמאן? דלא כרבי עקיבא, הוה ליה למינקט נמי חיה. ורבינו תם מפרש טעמא דאגרא: משום דעף אינו נדבק בידיים ובשנים וחניכיים.

נאכלת – לכהן עם הזר, ולא גזרינן: דילמא שקיל זר מיניה ואכיל. דהא אכילה גופה לא מיתסרא בה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ. לכל כחן שירצה – אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה, מה שאין כן בחלת הארץ, דכתיב (דברי הימים ב לא) "לתת מנת לכהנים למחזיקים בתורת ה'" – מחזיקים יש להם מנת, ולא שאין מחזיקין. אלא, דברבן לא גזרינן העלאתה

אטו אכילה. בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ – שהביאה לארץ, ואשמועינן דאף על גב דיש כאן חלה דאורייתא, ואיכא למיגור הא אטו הא. דאי מסקת חלה חוצה לארץ (לארץ), אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה חזר. הוה איכא למשמע מינה מתניתין נמי, אי לא דאכילת עוף דאורייתא – לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו, ולא אטו דבהמה. אלא בחוצה לארץ, טעמא משום דליכא למיגור אטו שום איסור דאורייתא הוא. אבל הבא – אף על גב דלא איבעי לן למגור העלאתו אטו אכילתו, איכא למיגור העלאתו אטו העלאת ואכילת בשר בהמה, דכי מסיק ליה היינו אכילה דאיתי למיכליהו בהדרי. מתקף לה רב ששת – אפילו אם תמצי לומר: בשר עוף בחלב דאורייתא, עדיין משכחת לה גזירה לגזירה. דהא העלאת דרבנן, משום אכילה. ואכילה גופה דרבנן, דהא סוף סוף צונן וצונן הוא, ואפילו אכיל ליה כי הדדי – ליכא איסור דאורייתא. דדרך ביטול אסרה תורה. גזירה שמא יעלה – בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותה, דהוה ליה ביטול. **משנה ואינו נאכל** – עם הגבינה. אמר רבי יוסי דבר זה כו' – בגמרא פריך: היינו תנא קמא בשולחן שאוכל עליו – דאידי דממשמש ביה ידא, אתי לאתנוחי זה על גבי זה. **גמרא רבי יוסי** אומר ששה דברים כו' – יש אחרות הרבה, אבל באלו ששה לא היו מדרים לו בחיוריו שחזרו בית שמאי מקילין ובית הלל מחמירין. כל האומר דבר בשם אומרו – והתנא שכן וכל החזיר שמו בתחלתו, חזרו החזיר שמו. באפיקורן – דרך הפקר, שאינו נזהר בו, וברמפרש. הוא תני – כך קבלה סדורה מרבו. והוא אמר לה – והוא פירשה מסברא שלו, דמאי "אפיקורן". בלא קינוח הפה – שאם אבל זה, ובקש לאכול זה – אין צריך ליטול ידיו ולקנות. אבל בבשר בהמה – בעי קינוח, כדלקמן, שלא יזהר נדבק כלום מן הראשון בחניכיו. הא קמא חזינן – ידים ויקניית שאין דבוק בהם כלום.

אלימא

אלימא

אלימא – אלא לאו אגבינה תחלה? והא דנקט הבא "בשר וגבינה" – לא, דאכל דמחזיק בבירית עוף תחלה, וברייא דאגרא נקט עוף תחלה, נאכל באפיקורן. ורבינו תם מפרש, וכן הלכות גידולת: "דיאכל בשר, אסור לאכל גבינה" – היינו, בלא נטילה וקינוח. אבל בנטילה וקינוח – שרי. "אכל גבינה, מותר לאכול בשר" – אף בלא נטילה וקינוח. ורמ' עוקבא, דלא אכיל עד סעודה אחרית – היינו, בלא נטילה וקינוח. אי נמי: מחזיק על עצמו היה. ולפירושו קשה: מאי פריך הבא ארבי יצחק? וצריך לומר לפירושו: דלענין נטילת ידיים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה, ולגבי קינוח דווקא יש חילוק. והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל, ואפילו אחר עוף. ואף על גב דתני אגרא "עוף וגבינה נאכלין באפיקורן", דמשמע: עוף תחלה – דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא, ולא קיימא לן הכי, ומיזו קשה: ברייתא דאגרא. כמאן? אי כרבי יוסי הגלילי – הא אף לכתחלה שרי לבשל ולאכול זה עם זה, כדאמר לקמן (קטזא) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב. ואי כרבי עקיבא – הוה ליה למיתני "חיה" בהדי "עוף"? ודוחק להעמידה בבית שמאי, דאמרי: העוף עולה ואינו נאכל. ומיזו אשכחן נמי לרבי אלעזר ברבי צדוק, דתניא בתוספתא בבית שמאי – אי נמי: כרבי עקיבא, ונקט עוף – משום דשכיח, והוא הדין חיה. דהכי נמי קאמר לעיל: הא עוף – אסור מדאורייתא, כמאן? דלא כרבי עקיבא, הוה ליה למינקט נמי חיה. ורבינו תם מפרש טעמא דאגרא: משום דעף אינו נדבק בידיים ובשנים וחניכיים.

חולין דף קד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמה

שמיא ובית הלל, ואם כן מודע הביא התנא את דברי רבי יוסי
במשנה, הרי לא חידש דבר.
הגמרא מעלה אפשרות ליישוב: וְכִי תִמָּא – ואם תרצה לומר
שְׁאֵכִילָה גּוֹפֶה אִיכָא בִּינְיָהוּ – שההבדל בין תנא קמא לרבי יוסי
הוא בין האכילה עצמה של בשר עוף בחלב, דְּקָאָמַר תִּנְאָ קָמָא
בְּהַעֲלָאָה קָא מִיפְלְגִי – שלא נחלקו אלא אם מותר להעלות בשר
עוף עם חלב על השולחן, אבל בְּאֵכִילָה לֹא פְלִיגִי והכל מודים
שאסור לאכול בשר עוף עם חלב, וְאָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי לֹא בִּהְעֵלָאָה
בְּלִבְדּוּ נַחֲלֻק אֵלָא אִף בְּאֵכִילָה גּוֹפֶה (עצמון) נַחֲלֻק, והיא מְקוּלִי
בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲזִיקֵי בֵּית הַלֵּל, שבית שמאי מתירים אף לאכול בשר
עוף בחלב, ובית הלל אוסרים.
הגמרא דוחה יישוב זה: וְהִתְנַאי – והרי שנינו במסכת עדיות, רַבִּי
יוֹסִי אָמַר שֶׁשֶּׁה דְּבָרִים שֶׁנַּחֲלָקוּ בֵּהֶם בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, וְהֵם
מְקוּלִי בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲזִיקֵי בֵּית הַלֵּל, ומחלוקת זו היא אַחַת מֵחֵן,
ומפרש שם עוף עולה עם הַגְבִּינָה על השולחן ואינו נֶאֱכָל, דְּבָרִי
בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, לֹא עוֹלָה וְלֹא נֶאֱכָל, הרי שגם
לדברי רבי יוסי מודים בית שמאי שאסור לאכול בשר עוף עם חלב,
ולא נחלקו אלא בדין העלאתם על השולחן. מתרצת הגמרא: אכן
דברי רבי יוסי ודברי תנא קמא שוים, אֲלָא שֶׁהִתְנַא שֶׁכֵּן לְהוֹכִיר אֵת
שְׁמוֹ לִבְהִית הַתְנָא קָמָא, ולכן הוסיף והביא את דברי רבי יוסי, וְהָא
קָמָא שֶׁמֶלֶךְ לֹא דִמָּא תִנְאָ שֶׁשֶּׁנָּה אֵת מַחֲלֻקַּת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית
הַלֵּל, רַבִּי יוֹסִי הוּא. והוצרך לומר זאת, משום שְׁכָל הָאֹמֵר דְּבָר
בְּשֵׁם אֹמְרוֹ גְּדוּלָּה וְזִכְרוֹת שֶׁמִּבָּיֵא עַל יְדֵה גְּאֻלָּה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר
(אסתר ב כב) 'וְתִאֲמַר אֶסְתֵּר לְמַלְכָּה בְּשֵׁם מֶרְדֳּכָי, וְעַל יְדֵי שֶׁהִקְפִּידָה
ואמרה למלך את מַזְיָמָתָם שֶׁל בְּגִתָּן וְתִרְשָׁה, בְּשֵׁם מֶרְדֳּכָי, הִבִּיאָה
גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל, שעל ידי זה התחילה מפלתו של המן.
הגמרא מביאה ברייתא בענין ההפרדה בין אכילת עוף וגבינה: תִּנְאָ
אֲנִירָא (שם חכם) הִמָּנָה דְּרַבִּי אֲבָא – חמיו של רבי אבא, עוֹף וְגָבִינָה
נֶאֱכָלִין בִּזְהָ אַחֵר זֶה בְּאִפְּקוּרָן – דרך הפקר, בלא אמצעי וזירות
ונקוין ביניהם. מפרשת הגמרא: הוּא (אגרא) תִּנְיָ לָהּ – שנה ברייתא זו
בשם רבותיו, וְהוּא אֲמַר לָהּ – והוא פירש את כוונת הברייתא מדעתו,
שדרך הפקר זו פירושה, שֶׁאֵם אֵכֵל בָּשָׂר עוֹף וְכֵּן לְאֵכֵל אַחֲרֵיהּ גְּבִינָה,
או להיפך, מותר לאכול מיד, בְּלֹא גְּבִינָה לְיָדֵים בִּינֵיהֶם, וְכֵּן קִינּוּת
הַפָּה, מִדָּה שֶׁאֵין כֵּן אֵם בֹּא לְאֵכֵל בָּשָׂר בְּהִמָּה שֶׁצָּרִיךְ לִטּוֹל יָדָיו,
ולקנח את פיו שלא יהיה נדבק כלום מן הגבינה בחניכיו.
הגמרא מביאה מעשה בענין הפרדה בין גבינה לבשר בהמה: רַב
יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב מִשְׁרָשָׁא אִיְלָע לְבִי רַב אִשִּׁי – הודמן לביתו של
רב אשי, אִשִּׁיתוֹ לִיה גְּבִינָה – הביאו לו גבינה לאכול, וְאָכַל, ולאחר
מִכֵּן אִשִּׁיתוֹ לִיה בְּשָׂרָא – הביאו לו בשר בהמה לאכול, וְאָכַל אותו
וְלֹא מִשָּׂא יָדָהּ – ולא רחץ ידיו בין אכילת הגבינה לאכילת הבשר
(אבל קינח את פיו). אֲמַרִי לִיה – שאלוהו בני הבית מפני מה לא
רחצת ידיו, וְהָא תִּנְיָ אֲנִירָא הִמָּנָה דְּרַבִּי אֲבָא שְׁעוֹף וְגָבִינָה
נֶאֱכָלִין בְּאִפְּקוּרָן – בזה אחר זה בלא נטילת ידים בינתיים, ויש
לדייק מדבריו שדווקא עוֹף וְגָבִינָה, אֵין – מותר לאכול באפיקורן,
אבל בְּשָׂר בְּהִמָּה וְגָבִינָה שאיסורם מן התורה, לֹא – אסור לאכולם
באפיקורן, וצריך לרחוץ ידיו ביניהם, ואם כן היה לך לרחוץ ידך
קודם אכילת הבשר.
אֲמַר לְהוּ רַב יִצְחָק, אֲכִן צָרִיךְ לְרַחוּץ אֵת הַיָּדִים בֵּין אֲכִילַת גְּבִינָה
לְבָשָׂר, אִלֵּם הֵנִי מִיְלִי בְּלִילָא – אם אוכל בלילה, ואינו רואה אם
ידיו נקיות או לא, ולפיכך צריך לחשוש שמא נדבק מעט משמנונית
הגבינה על ידיו, וכשיאכל בידיים אלו בשר, נמצא שאוכל בשר
בחלב, אֲכָל עֵתָה שֶׁאֵין אוֹכֵל בְּיָמָמָא – ביום, הָא חֲוִינָא – הרי אני
רואה שידך נקיות ולא נדבק בהם כלום משמנונית הגבינה, ולפיכך
איני צריך לרחוץ ידי קודם אכילת הבשר.
הגמרא מביאה ברייתא באופן קינוח הפה בין חלב לבשר: תִּנְיָא, בֵּית
שְׁמַאי אֹמְרִים, לאחר אכילת גבינה מְקַנְתָּ אֵת פִּיו עַל יְדֵי אֲכִילַת
דָּבָר מִזֶּה, קודם שיאכל בשר, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, מְדִיחָ אֵת פִּיו בְּמִים
קודם אכילת הבשר.
מבשרת הגמרא: מָא מְקַנְתָּ שֶׁאִמְרוּ בֵּית שְׁמַאי וּמָא מְדִיחָ שֶׁאִמְרוּ
בֵּית הַלֵּל,

נֶאֱכָלָתָ עִם הָיָד עַל הַשְּׁלָחָן – מותר הכהן לאכול על שולחן
שאוכל עליו הזור חולין, ואין חוששים שמא יאכל הזור מן החלה,
משום שאינה אסורה אלא מדרבנן, וְנִתְּנָה לְכָל בֵּהֶן שִׁירָצָה
הבעלים לתת לו, ואפילו לעם הארץ שאינו משמרה בטוהרה. הרי
שלא גזרו על העלאת חלת חוץ לארץ על שולחן שאוכל עליו זה,
מפני שהיא גזירה לגזירה, ואם כן הוא הדין לענין העלאת בשר עוף
עם גבינה על השולחן, לדעת הסוברים שבשר עוף אינו אלא מדרבנן.
דוחה הגמרא: אָמַר לִיה אֲבִי, בְּשִׁלְמָא אִי אֲשִׁמוּעִין – אמנם אם
היתה הברייתא משמיעה לנו שמותר לאכול חֶלֶת חוּצָה לָאָרֶץ עם
הזר על השולחן אפילו בָּאָרֶץ, דְּאִיכָא לְמִנְיָר – שיש סברא לגזור
מִשּׁוֹם שֶׁמָּא יֵאָכֵל חֶלֶת הָאָרֶץ שֶׁהִיא דְּאִוְרִייתָא עם הזר על השולחן
ויאכלנה הזר, שהרי חלת הארץ מצויה בארץ, וְאִף עַל פִּי כֵּן לֹא
נִזְרִין, אִיכָא לְמִשְׁמַע מִינָהּ – אפשר היה ללמוד מזה, שאין גזרים
גזירה לגזירה, אֲלָא חוּץ לָאָרֶץ – אולם יש לפרש שכוונת הברייתא
לאכול בחוץ לארץ, ואם כן אין הוכחה שאין גזרים גזירה לגזירה,
שיש לומר שמה שלא גזרו על אכילתה עם הזר על השולחן מִשּׁוֹם
דְּלִכָּא לְמִנְיָר הוּא – שאין סיבה לגזור אגב חלת הארץ, שהרי חלת
הארץ אינה מצויה במקום זה, אֲכָל הָכָא, לענין העלאת עוף וגבינה
על השולחן, אפשר שגזרו חכמים ואין זה נחשב גזירה לגזירה, משום
שֶׁאִי שְׁרִית לִיה לְאָסוּקִי – אם תתיר לו להעלות עוף וְגָבִינָה יחד
על השולחן, אֲתִי לְאָסוּקִי – יבוא להעלות גם בְּשָׂר בְּהִמָּה וְגָבִינָה
על שולחן אחד, וְעַל יְדֵי זֶה יבוא לְמִיכָל וְלֹאכֹל בְּשָׂר בְּחֶלֶב האסור
מְדִאִרְיִיתָא.
הגמרא חוזרת להקשות על עיקר דברי רבי יוסף: מְתַקִּיף לָהּ רַב
שֶׁשֶּׁת, סוֹף סוֹף אִפִּילוּ לְדַבְרֵי רַב יוֹסֵף שֶׁבָּשָׂר עוֹף בְּחֶלֶב דְּאִוְרִייתָא,
איסור העלאתם יחד על השולחן אינו אלא גזירה לגזירה, שהרי
אפילו אם יגעו זה בזה ויאכלו יחד, לא יעבור על איסור תורה, שהרי
נגיעת בשר צוֹנֵן בְּחֶלֶב צוֹנֵן הוּא, ואינם מתבשלים יחד, ואין איסור
בשר בחלב מן התורה אלא כשהתבשלו יחד. מתרצת הגמרא: אָמַר
אֲבִי, מִדָּה שֶׁאִסְרוּ לְהַעֲלֹת אֵת הַבָּשָׂר עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלָחָן הוּא
מִשּׁוֹם גְּזִירָה שְׁמָא יִעֲלֶה אוֹתָם יחד בְּתוֹךְ אֵילָפִים רוֹתְתָה, ונמצא
שיתבשלו יחד, וייעבור על איסור בישול בשר בחלב, ואכילתם דרך
בישול, שאיסורם מן התורה.
מקשה הגמרא: סוֹף סוֹף עֲדִין אֵין כֵּאֵן אִסּוּר תוֹרָה, שהרי אין דרך
להעלות על השולחן בכלי ראשון שהתבשל בו התבשל על האש,
ואם כן מן הסתם אילפס זה כְּלִי שֶׁנִּי הוּא, וְכֵּן שֶׁנִּי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל –
אין בו כח לבשל אלא להפליט ולהבליע, וכיון שאין הבליעה בדרך
בישול אין בה איסור תורה. מתרצת הגמרא: אֲלָא צָרִיךְ לומר שטעם
האיסור משום גְּזִירָה שְׁמָא יִעֲלֶה אֵת הַבָּשָׂר וְהַגְּבִינָה, ויביאם לשולחן
בְּתוֹךְ אֵילָפִים רוֹתְתָה שהוא כְּלִי רִאשׁוֹן שהורד מן האש.
משנה
המשנה מפרשת שאיסור העלאת עוף עם גבינה על השולחן
שהתבאר במשנה הקודמת, אינה מוסכמת על הכל אלא נחלקו בה
בית שמאי ובית הלל: הָעוֹף עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלָחָן – מותר
להעלות בשר עוף על השולחן שאוכל עליו גבינה, ואולם אֵינוֹ
נֶאֱכָל יחד עמו מדרבנן, דְּבָרִי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, הָעוֹף
לֹא עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלָחָן, וְכֵן שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא נֶאֱכָל עִמוֹ. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, מַחֲלֻקַּת זֶה הִיא מְקוּלִי בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲזִיקֵי בֵּית הַלֵּל –
אחת מהמחלוקות שבית שמאי מקילים בהן ובית הלל מחמירים.
מפרשת המשנה: בְּאִיזוֹ שְׁלָחָן אָמְרוּ שֶׁאִסּוּר לְהַעֲלֹת עָלָיו בָּשָׂר עִם
גְּבִינָה יחד, בְּשְׁלָחָן שֶׁאֵכֵל עָלָיו, שמתוך שעסוק באכילה וממשמש
בדברים שעל השולחן, יש לחשוש שמא יניח את הבשר והגבינה זה
על זה, ויכשל באכילת בשר בחלב, אֲכָל בְּשְׁלָחָן שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל עָלָיו,
אלא רק פוֹדֵר עָלָיו אֵת הַתְּבָשִׁיל וּמִכֵּינוֹ לְאֲכִילָה, נֹתֵן זֶה בְּצֵד זֶה
– מותר להניח עליו בשר בצד הגבינה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יבוא
לאוכלם יחד.

גמרא

מקשה הגמרא: רַבִּי יוֹסִי שֶׁאִמְרוּ שֶׁמַּחֲלֻקַּת זֶה הִיא מְקוּלִי בֵּית שְׁמַאי
וּמַחֲזִיקֵי בֵּית הַלֵּל, הֵיכִינָה כְּדַבְרֵי תִנְאָ קָמָא שֶׁהִבִּיא אֵת מַחֲלֻקַּת בֵּית

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 א. נוהגים לומר פרק במה מדליקין לפי שיש בו דין הדלקה והג' דברים שצריך לומר עם השכחה^{2א} והפסדים
- 2 אומרים אותו קודם תפילת ערבית כדי ששעל ידי קריאת פרק זה יזכור הג' דברים שצריך אדם לומר ויזהיר
- 3 עליהם וגם כדי שידעו במה מדליקין ובמה אין מדליקין ויזהירו לעשות בן אכל אחר תפילת ערבית מה תועלת
- 4 שיזכור הלא אין בידו לתקן מעתה אבל במדינות אלו אין חוששים לזה אלא אומרים אותו אחר התפילה כדי
- 5 שמי שאחר לבא לבית הכנסת יסיים תפילתו בעוד שהציבור אומרים אותו ולכן אין נוהגין לאמרו בשבת של
- 6 חול המועד³ שאז אין מתאחרין כל כך לפי שאין עושים מלאכה כל כך וכל שבן ביום טוב שחל להיות בערב
- 7 שבת וכן ביום טוב שחל בשבת אין נוהגין לאמרו כדי למחר בשמחת יום טוב:

חלק ב סימן ער, לומר משנת במה מדליקין, סעיף א

הלכתא רבנא

- א [עם חשכה - בסידור רבינו אין פרק 'במה מדליקין' - מדליקין' בשבת של חול המועד, חוץ מיוה"כ שחל להיות באין מנהגנו לאמרו¹.
ב] של חול המועד - המתפלל ביחיד אומר משנת 'במה

צינונים והוספות

- 1) פסקי הסידור אות קכט.
ושם מספר טעמים לאי אמירת במה מדליקין: ומה שאומרים 'במה מדליקין' הוא כדי שמי שאחר לבא לביהכ"נ יסיים תפלתו בעוד שהציבור אומרים אותו ולכן אין אומרים אותו בשבת של חוה"מ שאז אין מתאחרין כ"כ לפי שאין עושים מלאכה כ"כ וכן כ' אדמו"ר בשו"ע והנה גם טעם זה שייך רק במקדימין להתפלל מבעוד יום שכן ה' מנהגם . . אבל בזמננו שמתפללים ערבית אחרי צ"ה ועכ"פ אחרי השקיעה, אין מי שיתאחר ולא יבוא לביהכ"נ קודם תפלת ערבית שהרי צריך להפריש ממלאכה קודם שקיעת ההמה לדין שמנהגנו כשיטת הגאונים דתיכף אחר השקיעה הוי בה"ש.
וגם בשער הכוונות ופנ"ח ומשנ"ח בסדר קב"ש וערבית לא נזכר כלל במה מדליקין.
ובא"ר סי' רס"ז כ' שא"א יראו עינינו בליל שבת משום דשכיח מזיקין הילכך יש למהר ועוד דמקמי דליעקר שרגא ועוד שיש
- ב"א שלא אכלו בע"ש כ"א מעט בבוקר, ואפשר שמפני זה הנהיג אדמו"ר שלא לומר ב"מ, וכן מנהג כל החסידים.
ועוד אפ"ל לפי שהנהיג אדמו"ר לומר מזמור לדוד ה' רועי עם ח"ק וברכו, ממילא הוי תיקון למי שאחר לבוא, כמו פרק ב"מ. ובסודר רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רעא העיר על הטעם האחרון ש'מזמור לדוד' בא במקום 'במה מדליקין' שלא ה' בהא תליא: כי בליל ראש השנה שחל בשבת אין המנהג לומר פרק 'במה מדליקין', ובכל זה למנהגנו אומרים או 'מזמור לדוד ה' רועי'. ויתירה מזו, אף בליל א' דפסח שחל בשבת, שאין אומרים ברכה מעין ז', בכל זה אנו אומרים 'מזמור לדוד'.
2) סימן רס ס"ה: סמוך לחשכה קודם בין השמשות צריך אדם לשאול לאנשי ביתו אם עשו הפירות הצריכים לשבת . . וצריך לשאלם ג"כ אם ערבו עירובי חצירות . . וצריך להזהירם קודם בין השמשות שידליקין את הנר ויפסקו מלעשות מלאכה.
3) סידור דרך החיים סי' ס"ק ג בשם הא"ר.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 טו מותר ליתן חטים לתוך רחיים של מים סמוך לחשכה והם
 - 2 נטחנות כל השבת כולה ואע"פ שהרחיים הן של ישראל
 - 3 ואין חוששין להשמעת קול הרחיים בשבת שלא יאמרו רחיים
 - 4 של פלוני טוחנות בשבת לפי שהכל יודעים שהרחיים טוחנות
 - 5 מעצמן ולא יבאו לחשדו שבשבת נתן החטים לרחיים.
 - 6 ויש חולקים על זה ואוסרין ברחיים ובכל מקום שיש השמעת
 - 7 קול כשהמלאכה נעשית מאליה בשבת מפני שהוא זלזול שבת
 - 8 שיאמרו שבשבת התחיל המלאכה אלא אם כן שהמלאכה
 - 9 נעשית ברשות נכרי ואין שם הישראל נקרא עליה כלל כגון ליתן
 - 10 חטים לתוך רחיים של נכרי מבעוד יום או שנותן להנכרי מבעוד
- יום והנכרי נותנן לרחיים שלו אפילו בשבת אם קצץ לו שכר
כמו שנתבאר למעלה ובלבד שלא יעמוד ישראל אצלו בשבת
לשמרו שלא יגנוב מפני מראית העין שיאמרו שהוא שלוחו של
ישראל העומד עליו אלא א"כ יש חשש הפסד מרובה שאז אין
חוששים למראית עין כזה כמו שנתבאר בסימן רמ"ד וכל שכן
אם השעה צריכה לכך כגון שהוא סמוך לפסח וצריך הישראל
לשמור הרחיים שלא יבאו שם מים.
ולענין הלכה במקום שאין שם מנהג יש להחמיר כסברא
האחרונה אלא אם כן יש שם הפסד שאז יש לסמוך על סברא
הראשונה:

התפילין מראשו (וזרועו) ויוליכין בידו להצניען וישכח שהוא שבת ויעבירין ד' אמות ברשות הרבים דכיון שאסור להסיח דעת מתפילין לנהוג קלות ראש כשהוא לבוש בהן כמו שנתבאר בסי' כ"ח מתוך כך הוא נזכר עליהן תדיר ויסלקן קודם שתחשך:

כ מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת אפילו למנהגנו כהאומרים שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ויתיר חגורו ויקח כל התלוי בו:

חלק ב סימן רנב מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בערב שבת כדי שיהיו נגמרים בשבת טעמים טורכ

א כירה שהיא עשויה כעין קדירה גדולה ומסיקין אותה בתוכה על שוליה ושופתין על פיה קדרה למעלה והיא ארוכה וקצרה ויש בה למעלה מקום שפיתת ב' קדרות אם הוסקה בגפת שהוא פסולת של זיתים או בעצים אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה לצורך הלילה או עד למחר אם כשמגיע הלילה אין התבשיל מבושל עדיין כמאכל בן דרוסאי (פירוש שם אדם ליסטים שהיה אוכל תבשילו אף שעדיין לא נתבשל כל צרכו) שמא יחתה (פירוש ינער) ויהפך הגחלים במחתה בשבת לגמור בישולו אלא אם כן הכירה היא גרופה דהיינו שגרף ממנה כל הגחלים לחוץ או שהיא קטומה דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם ואין צריך לקטום עד שלא יהיה ניכר שם אש כלל אלא די בקטימה כל שהוא ואפילו הובערו הגחלים אח"כ מאליהם אין בכך כלום דכיון שגילה דעתו מבעוד יום שאינו צריך להגחלים שוב אין לחוש שמא יחתה בשבת והגחלים שעממו הרי הן כקטומה:

חלק ב סימן רנג דין כירה ותנור ליתן עליה הקדרות בערב שבת טע"א

טז ומכל מקום מותר להעמיד מערב שבת זוג המקשקש לשעות עשוי ע"י משקולת אע"פ שמשמיע קול בשבת לא יבאו לומר שהעמידו בשבת ועבר על גזרת חכמים שאסרו להשמיע קול בשבת (בכלי המיוחד לכך) כמו שיתבאר בסי' של"ח לפי שהכל יודעים שדרכו להעמידו מאתמול שכן הוא דרכו לעולם להעמידו בכל יום על יום שלאחריו:

יז לא יצא אדם לרשות הרבים סמוך לחשכה וחפץ בידו גזירה שמא ישכח להסיר החפץ מידו להצניעו עד לאחר שחשכה ואז יזכור שהחפץ בידו וישכח שהוא שבת ויצא ג"כ עם החפץ מרשות היחיד לרשות הרבים או יעבירנו ד' אמות ברשות הרבים או יכניסנו מרשות הרבים לרשות היחיד אבל אם לא היה נזכר מהחפץ משחשכה לא היה עובר על איסור של תורה שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת דהיינו שהוא מחשב ומתכוין לעשיית מלאכה ושגגתו שמביא עליה חטאת היא שאינו יודע שהיום שבת או שאינו יודע שמלאכה זו אסורה:

יח אבל מותר לצאת לרשות הרבים סמוך לחשכה במחט התחובה לו בבגדו וכל כיוצא בזה בענין שאם היה יוצא בו בשבת היה פטור מן התורה כמו שיתבאר בסי' ש"א ואף שהוא אסור בשבת מגזירת חכמים מכל מקום סמוך לחשכה לא גזרו על זה שאין גוזרין גזרה לגזרה לפיכך בזמן הזה שפשט המנהג כהאומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה אלא כרמלית כמו שיתבאר בסי' שמ"ה אין איסור כלל לצאת סמוך לחשכה אפילו בחפץ שבידו שהרי איסור ההוצאה בכרמלית אינו אלא גזרה מדבריהם ואין גוזרין גזרה לגזרה:

יט ומותר לצאת אפילו ברשות הרבים גמורה בתפילין שבראשו (ושבורועו) סמוך לחשכה ואין חוששים שמא ישכח מלהסיר עד לאחר שתחשך ואז שמא יצטרך לפנות ויסיר

לקוטי תורה

[לאחר שנתבאר פירוש הפסוק "שמע ישראל", חוזר לבאר כיצד על ידי קריאת שמע מבטלים את הנפש הבהמית "מכל וכל" ומהפכים אותה לקדושה:]

והנה "שמע" פירוש לשון הבנה.

[ופירוש "שמע ישראל הוי' אלקינו" –]

כשיתבונן המשכיל ויתקע מחשבתו בחוץ.

ה"הבנה" האמורה כאן ("שמע") אינה הבנת הענין בלבד אלא בעיקר ההתבוננות בדבר, היינו שהאדם צריך "לתקוע מחשבתו בחוץ" בענין "הוי' אלקינו", עד שהענין "ייכנס" היטב בתוך מוחו ולבו, כנ"ל בפירוש "התבוננות".

[ובמה תהי' ה"התבוננות"? –]

איך שהניח עליונים ותחתונים להיות הוי' אלקינו ממש.

ענין זה של "הוי' אלקינו" – היינו שמהותו ועצמותו ית' מאיר רק בנשמות ישראל – מורה על אהבתו הגדולה והעצומה של הקב"ה לנשמות ישראל, "כי הניח הקב"ה את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם בישראל עמו", ונתן בהם נשמה קדושה שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", ושרשה הוא במהותו ועצמותו ית', כביכול.

והנשמה ירדה ממקום גבוה כל כך, חלק אלוה, למקום נמוך מאד, להתלבש תוך נפש החיונית.

ושוב יתבונן בגודל הירידה של נשמתו הקדושה, שמקורה "ממקום גבוה כל כך – חלק אלקה (ממעל)" – ומשם ירדה למטה לעולם הזה, להתלבש בתוך הנפש הבהמית החיונית, המעלימה ומסתירה על הנשמה ומונעת ממנה "מהביט באור אין סוף ב"ה" – והרי זו ירידה "למקום נמוך מאד".

1 אשר לזה יאות שתכלה אליו נפשו ורוחו.
 2 וכאשר יתבונן האדם בכל זה – מחד גיסא, גודל
 3 הפלאה נשמתו, שרק בה מאיר עצמותו ית' ממש;
 4 ומאידך – גודל ירידתה, שמתלבשת בנפש החיונית
 5 הבהמית המונעת ממנה מהביט באלקות – תתעורר
 6 הנשמה ברגשי צמאון והשתוקקות עזה לשוב למקורה
 7 ושרשה, עד בחינת כלות הנפש והרוח להיכלל
 8 באלקות כפי שהנשמה היתה קודם ירידתה למטה.
 9 אזי יגיע לבחינת ואהבת את ה' אלקיך, שהוא פועל
 10 עומד, שתמצא שיהיה הוי' אלהיך.
 11 וזהו גם המשך הכתובים – "שמע ישראל גו'
 12 ואהבת את ה' אלקיך גו'":
 13 כשהאדם יתבונן בקירוב הגדול שקירבנו הקב"ה
 14 בכבודו ובעצמו מתוך כל העליונים והתחתונים, ולכן
 15 הקב"ה נקרא – לגבי בני ישראל – "ה' אלקינו",
 16 שמהותו ועצמותו ית' מתגלה רק בנשמות ישראל כנ"ל
 17 – יתעורר על ידי זה באהבה עצומה להקב"ה, עד כדי
 18 כלות הנפש, להיכלל באלקות.
 19 וזהו פירוש "ואהבת את הוי' אלקיך" – שאהבת
 20 ותשוקת האדם תהי', ש"הוי'" יהי' "אלקיך", כלומר,
 21 שישתוקק שיתבטל ההעלם וההסתר של נפשו הבהמית
 22 על נפשו האלקית, ועל ידי זה שם הוי' יתגלה ויאיר
 23 בנפשו, עד שירגיש שהוי' – מהותו ועצמותו ית' –
 24 הוא "אלקינו".
 25 – כל זה הוא לפי הפירוש הפשוט ב"ואהבת",
 26 שהוא "פועל עומד".
 27 כלומר: בספרי הדקדוק מבואר שיש שני מיני
 28 "פעולות" – "פועל עומד" ו"פועל יוצא", וההבדל
 29 ביניהם הוא: "פועל עומד" הוא כשהפעולה "עומדת"
 30 ונמצאת אצל ה"פועל" – ובענינו ("ואהבת"),
 31 שפעולת האהבה היא בהאדם עצמו שנצטוו לאהוב;
 32 ואילו "פועל יוצא" הוא כאשר פועלים פעולה זו אצל
 33 הזולת [וזהו שממשיך]:
 34 וגם פועל יוצא, שתעשה האהבה למעלה, כמ"ש
 35 אהבתי אתכם אמר ה'.
 36 עוד פירוש ב"ואהבת את ה'" הוא "פועל יוצא",
 37 היינו שהאדם פועל את ענין האהבה אצל ה', כביכול,
 38 היינו שמעורר גילוי אהבתו של הקב"ה לבני ישראל,
 39 כמ"ש "אהבתי אתכם אמר ה'".
 40 – ושני הפירושים תלויים זה בזה, כי על ידי

41 שהאדם מעורר בעצמו אהבה ותשוקה, שירצה "שיהי'
 42 הוי' אלקיך" (היינו שרוצה שיתגלה בנפשו שרשה
 43 ומקורה במהותו ועצמותו ית') – נעשה כן בפועל,
 44 והוא ענין גילוי אהבת הקב"ה לנשמות ישראל, שהיא
 45 "אהבה עצמית" מחמת שנשמות ישראל מאוחדות בו
 46 ית' "בתכלית היחוד".
 47 והיינו, שתתלהב נפשו באהבה עזה כרשפי אש
 48 שלהבת, להבטל וליכלל באורו.
 49 וגילוי זה בנפש האדם – שהענין ד"הוי' אלקינו"
 50 מאיר אצלו בפועל – מעורר עוד יותר את אהבת האדם
 51 אל הקב"ה, באהבה עזה מאד, להתבטל ולהיכלל
 52 באלקות.
 53 על ידי האהבה הבאה מלמעלה, כמ"ש הגידה לי
 54 שאהבה נפשי.
 55 אהבה זו נקראת "אהבה הבאה מלמעלה", כי אין
 56 היא האהבה הנולדת על ידי התבוננות האדם, כי
 57 התבוננות יכולה רק לעורר תשוקה ורצון "שיהי' הוי'
 58 אלקיך", אבל האהבה עצמה (היינו הביטול
 59 וההתכללות בפועל באורו ית') באה על ידי גילוי אור
 60 אלקי מלמעלה.
 61 ועל זה נאמר "הגידה לי שאהבה נפשי".
 62 פירוש: "הגידה" הוא מלשון המשכה, ו"שאהבה
 63 נפשי" – לשון עבר – משמעו אהבה שכבר ישנה
 64 וטבועה בנפש, וכוונת הפסוק היא כי כאשר נשמות
 65 ישראל נמצאות בשרשן ומקורן "במאצילן" הן דבוקות
 66 ומיוחדות בו ית' "בתכלית היחוד" ואין קץ לאהבת ה'
 67 הבווערת בהן, וזוהי בקשת כנסת ישראל "הגידה לי
 68 שאהבה נפשי", שהקב"ה ימשיך ויגלה בהם ("הגידה
 69 לי") את האהבה אל הקב"ה שכבר ישנה (בהעלם)
 70 בנפש כל ישראל ("שאהבה נפשי"), מחמת שרשה
 71 ומקורה למעלה.
 72 ומזה יעלה ויגיע לבחינת ככל מאדך, מאד בלי
 73 גבול ותכלית, אהבה שלמעלה מהדעת.
 74 באהבה זו להקב"ה "הבאה מלמעלה" (היא
 75 האהבה הטבועה בעצם הנשמה מחמת שרשה במהותו
 76 ועצמותו ית'), ישנו חידוש מיוחד לגבי האהבה
 77 המתעוררת בלב האדם על ידי ההתבוננות – שאהבה
 78 זו היא למעלה ממדידה והגבלה, למעלה מטעם ודעת.
 79 כלומר:
 80 אהבה הנולדת על ידי ההתבוננות היא אהבה שעל

1 פי טעם ודעת, שהרי כל ההתעוררות שלה היא
2 מהתבוננות שכלית, ולפיכך היא אהבה מוגבלת, כי
3 לפי ערך הבנתו במעלת הנשמה והרגשתו את גודל
4 הירידה שלה, כך היא מדת האהבה לה' שתעורר על
5 ידי התבוננות זו.

6 משא"כ האהבה הבאה מלמעלה ("שאהבה נפשי")
7 אינה מוגבלת לפי ערך השכל וההבנה של האדם, והיא
8 הנקראת אהבה "בכל מאדך", ד"מאד הוא לשון רבוי,
9 [והכוונה ב"ריבוי" היא] הרבה יותר מכדי מדתו –
10 היינו בלי גבול (למעלה מכל מדידה והגבלה).

11 – זהו גם הביאור בכך שרק על ידי קריאת שמע
12 מהפכים את הנפש הבהמית לטוב ולקדושה, כי
13 בקריאת שמע מתגלה בנשמה כיצד "הוי' אלקינו",
14 ועל ידי זה מתעורר האדם באהבה בלתי מוגבלת
15 להקב"ה, ולפיכך האהבה היא באופן כזה שלא יכול
16 להשאר שום "מקום" במוח ובלב האדם שאינו מלא
17 מכל וכל באהבת ה' (כי אם יש "מקום" כלשהו באדם
18 שהאהבה לא הגיעה אליו – הרי זו הוכחה שהאהבה
19 מוגבלת ואינה בבחינת "בכל מאדך").

20 ונמצא, שהאהבה "בכל מאדך" פועלת שגם הנפש
21 הבהמית נהפכת לקדושה.

22 וזהו שאמר מגלה עמוקות מני חושך ויוציא לאור
23 צלמות.

24 ענין זה הוא המשמעות הפנימית של הכתוב
25 "מגלה עמוקות מני חושך ויוציא לאור צלמות":

26 לפי פשוטו שני חלקי הכתוב מדברים באותו ענין,
27 היינו שהקב"ה מלמד האדם דעת להשכיל דברים
28 עמוקים ונסתרים, וכן מוציא לאור "צלמות" שהם
29 דברים נעלמים ביותר.

30 אך על פי פנימיות הענינים – שני חלקי הפסוק
31 מדברים בשני ענינים שונים [כפי שממשיך:]

32 פירוש, שעל ידי שמגלה בלבו עמוקות מני חושך,
33 בחינת הוי' אלקינו [שהיא] מבחינת ישת חשך
34 סתרו, ממילא נתהפך חשובא לנהורא, ויוציא לאור
35 צלמות, בחינת הרע שבנפשו, שנהפך לטוב.

36 "מגלה עמוקות מני חושך" היינו "חשך"
37 למעליותא.

38 פירוש:

39 יש חשך ובחינת הסתר לגריעותא (כמו רע שנקרא
40 חשך כי הוא מעלים ומסתיר על אור הקדושה); אך
41 יש גם "חשך" למעליותא, שהוא אור אלקי נעלה
42 ביותר שנקרא "חשך" לפי שהוא למעלה מגדר גילוי,
43 ועליו נאמר "ישת חשך סתרו", שהוא "סתום" ונעלם
44 מנבראים.

45 ועל פי זה מובנת כוונת הכתוב "מגלה עמוקות
46 מני חושך": "עמוקות" היינו מהותו ועצמותו ית'
47 (שבבחינת "חשך" זו ד"ישת חשך סתרו"), ו"מגלה
48 עמוקות מני חשך" הוא גילוי מהותו ועצמותו ית'
49 בנפש האדם, כענין "הוי' אלקינו".

50 ועל ידי זה "יוציא לאור צלמות" – הוא בחינת
51 הרע שבנפשו הבהמית (שנקראת מות), היינו שהרע
52 שבנפש הבהמית נהפך לטוב ואור, כי האהבה להקב"ה
53 המתעוררת בלב האדם על ידי גילוי "הוי' אלקינו"
54 ("מגלה עמוקות מני חושך"), היא אהבה בלתי
55 מוגבלת ההופכת גם את הנפש הבהמית לטוב.

56 [לסיכום]

57 השלב השני של עבודת התפלה הוא שהאדם מתבונן
58 כיצד לגבי מהותו ועצמותו ית' אין שום מציאות כלל, כמו
59 קודם שנברא העולם ממש, וענין נפלא זה יכול להיות
60 "מונח" (אפגעלייגט) בלב כל אדם מישראל מצד מעלת
61 נשמתו (שזהו ענין "הוי' אלקינו").

62 על ידי התבוננות זו האדם נעשה מנותק לגמרי מכל
63 הוויות עולם הזה, ואין לו בעולמו אלא דביקות רוחנית
64 באלקות, עד כדי כך שבאותה שעה אינו מסוגל לחשוב
65 אפילו על עסק בצרכים גשמיים לשם שמים – אף שעל
66 ידי זה הוא מגלה אחדותו ית' בתוך שמים וארץ וד' רוחות
67 העולם – כי הוא מובדל מהעולם עד כדי כך שמציאות
68 העולם לא קיימת אצלו.

69 ודביקות זו לאלקות היא המרחיקה את האדם יותר
70 ויותר מהמשיכה לתאוות עולם הזה ותענוגיו, עד
71 שענינים חומריים וגסים נעשים מופרכים אצלו (כשם
72 שאכילה ביום הכיפורים, למשל, מופרכת לגמרי אצל
73 שומר תורה ומצוות ואינו צריך ללחום עם יצרו על כך);
74 וככל שדביקות האדם באלקות תהי' עמוקה יותר, כך
75 יוסיף ויתעלה ב"הפיכת" כח התאוה שלו, שגם תאוות
76 "דקות" ביותר יהיו מופרכות אצלו].

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

ואין לזה הבנה כלל דמה שייך ב' מעלות הללו זע"ז דמשום
שטוב סחרה ביום ע"כ לא יכבה בלילה נרה כו' אך הנה
ידוע בענין חמשה קנינים הן תורה קנין א' כמ"ש ה' קנני
ראשי' דרכו כו' וענין הקנין הוא הבא בדרך מו"מ ומסחור
קונ' ומוכר והוא בחי' רפ"ח נצוצין שנפלו בשבה"כ כידוע
והבירורים מהם ע"י תו"מ זהו דמיון כעוסק במו"מ להרויח
הון רב שמפזר כל מעותיו תחלה ואח"כ ירויח ויצליח
לעשו' ברכה כהנה וכהנה בריוח הון גדול כו' וכך הוא ענין
ירידת אור החכמה דתו' שבחכמ' אתברירו דוקא שיבוררו
הרפ"ח ניצוצין שנפלו בעה"ד טו"ר להבדיל בין טמא
לטהור כו' והיינו כל רמ"ח מ"ע בועש' טוב ושס"ה ל"ת
בסור מרע וכללותן נכלל באנכי ולא יהי' לך שמפי הגבורה
שמענו כו' שמבירורים דרפ"ח ע"י כסף ומשיכה נק' קנין
דתורה לעשות מזה למעלה תוס' אור גדול בכל הע"ס
דאצילות כמו הון רב (כמ"ש במ"א בענין ארץ כנען כו' וכן
ע"פ אם יתן איש את כל הון ביתו כו' וד"ל) וזהו טעמה כי
טוב סחרה כי המסחור דכנ"י בתורה הוא בבחי' הבירורי'
הנ"ל דבחכמה אתברירו עולה ומצליח שזהו שא' כי טוב
סחרה אז גם בלילה לא יכבה נרה כי בלילה הוא בזמן
שליטת יניקות החיצונים שנק' חשך ואפילה גדולה כמו דרך
רשעים כאפילה כו' וכידוע בפ"י חשך ענן וערפל שהן ג"ק
הטמאות למטה שבכחם יש להחשיך מאוד לאור דחכמה
דתורה כמו בימי חשמונאי שרצו להשכיחם תורתך וטמאו
כל השמנים כו' כנ"ל ולזה א' דמשום דטוב סחרה של תורה
לברר לרפ"ח כו' ע"כ גם בלילה לא יכבה נרה שאין
החיצוני' יכולים כלל לכבות נרה גם בלילה בזמן שליטת
החיצונים (כמו בזמן הגלות שנק' לילה וכמ"ש נפשי אויתך
בלילה כו' כידוע וד"ל):

שער החנוכה

(נט) **ובכל** הנ"ל יובן שרש ענין הדלקות נרות דחנוכה שיש
בה יתרון מעלה מכל רמ"ח מ"ע דתשב"כ כנ"ל
כפי' כי נר מצוה ותורה אור שהוא נר מצוה דחנוכה כו' כי
הנה בימי חשמונאי נפלה כנ"י למטה מטה ביותר בתחתית
המדרגה במקום חשך ואפילה דק"נ שהוא שליטת עכו"ם
דק"נ להשכיח' תורתך כו' כנ"ל וזהו כענין הנ"ל במחשכים
הושיבני כו' שכאשר החשך מופלא מאד למטה הרי בהכרח
שנצרך להאיר לבחי' החשך העליון הנעלם ביותר והוא
מ"ש ישת חשך סתרו שהוא בבחי' העלם העצמות ממש
שלמעלה מהעלם אור דחכמה כנ"ל ואם יאירו אור מן
החשך סתרו הנ"ל הגם שהאור הוא בא בדרך ירידה למטה
עכ"ז ירידה זו ממקום גבוה מאד נעלה הוא בא עד שיכולתו
להאיר אור דתורה גם בהיותה במחשכים דק"נ וכנ"ל בענין
הפלפול ביתרון האור האמתי שבא מן החשך העליון ע"י
הבירור דקושיות דק"נ שזהו מלמטה למעלה בבחי' או"ח
כנ"ל וכמ"כ במצות נר חנוכה כי העכו"ם טמאו כל השמני'
שבהיכל שהוא להחשיך אור דחכמ' דתורה שנק' שמן
משחת קדש וכמו שמן דנרות המנורה כו' א"כ כאשר האיר
ה' להם בחשך הגדול הזה ודאי בא האור הזה ממקום גבוה
מאד ונפלא ביותר מטעם הנ"ל וזהו עיקר הנס דחנוכה שנק'
נס נפלא כמ"ש ועל הנסים ונפלאות כו' ולזה מצות נ"ח על
פתח הבית מבחוץ דוקא שהוא להאיר אור בחשך דק"נ
כידוע בענין הזמן עד שתכלה רגל מן השוק כו' וזהו כי נר
מצוה דחנוכה הוא העושה תורה אור להאיר באור חכמה
דתורה מן ההעלם לגילוי מטעם הנ"ל שר חנוכה הוא כמו
דוגמת הפלפול שעולה בבחי' או"ח בהעלם העצמות ממש
שמשם נמצ' המקור לכל העלם אור דחכמ' כו' וד"ל. ובכל
זה יובן פי' הפסוק טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

בוהר שאומרי' להס"מ ירא בשת מקוב"ה ושכינתי' אעפ"כ
הם עושים שלהם ומכניסים מחשבות רעות במלך ושרים
להציר לישראל כמ"ש בוהר דאעיל מחשבותי' כו'
וכשהניצוץ עולה ונעשה בו ביטול היש זהו ענין הבירור
הראשון והיינו ע"י שם כ"ן דוקא שממנו נמשך הביטול
גם בריחוק למטה מטה אבל הוא ביטול נמוך כלומר

ועפ"ז יובן ג"כ ענין ב' הבירורים שנו"ל כי הבירור
הראשון לברר הטוב מן הרע דהיינו שיהי' בחי'
ביטול היש עכ"פ באותו ניצוץ המתברר שמתחלה הי' יש
גמור בעודו מעורב עם הרע האומר לי יאורי הגם שידוע
את ה' אין בו ביטול רצון בשום ענין ולכן מצירים הע'
שרים לישראל הגם שידועים חשיבותם בעיני ה' וכמ"ש

פגיומו דסיהרא שהחיצונים יונקים ממדת מלכותו ית' אך
היניקה הזאת אינה מפנימיותה כ"א מבחי' החיצונית
בלבד מבחי' עור דנוק' ולא מבשר גידו' ועצמות וענין
העור הוא בחי' אותיות ולבושים בלבד וכלבוש תחליפם
וכמ"ש במ"א בביאור למאמר זה ע"ש וכנ"ל במשל
המלחמה שכשהא' מניח קצת להכות מחנהו הוא מניח
להכות היותר חלשים ופחותים שבאנשי המלחמה אשר
לא יצלו כו' וכן הוא למעלה שמניחים להם יניקה מן
החיצוני' דחיצוני' וכמו שמצינו במאמר הקב"ה למשה
במצרים בילדים שהיו מניחים בחומה קוצים אני מכלה
(ברש"י סנהדרין ק"א ב') והמופת בזה הי' מיכה שהוציאו
מן החומה ועשה מה שעשה כו' אך גם זה הוא בשביל
הריוח הנפלא שאח"כ יוציאו מהם הניצוצים היקרים
שלפני האצילות מה שחטפו משכבה"כ וז"ס מעשה יהודה
ותמר שהוא ג"כ הנחת מקום קצת ליניקת הסט"א כדי
שיוציאו מהם בכוננתם לש"ש (כדאי' בזהר אחרי) את
משיח ומלכי כ"ד שהוא המשפחה היקרה שחפץ ה' בהם
וכמה נביאים יצאו ג"כ ממנה כו' (אך אחר שניתנה התורה
אסור לעשות כן אם לא כשיאמר נביא לפי שעה חללו
שבת וכמעשה דאליהו בבמה בחוץ שהוא ג"כ ע"ד הנ"ל
שמניחים קצת בשביל ריוח הרבה וז"ס שבת דחווה ולא
הותרה וכן טומאה דחווה בצבור (יומא ו' ב') כמ"ש
הרמב"ם וכס"מ פ"ב מהל' שבת): וזהו ביאור דברי הוזהר
וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא שהוא ענין
יניקת החיצונים ממנה כשמניחים א"ע מוכה כדכתיב עת
אשר שלט האדם באדם (קהלת ח' ט') והוא סוד מארז"ל
בא נחש על חוה (שבת קמ"ו א') אך לא ביסודה ממש
ח"ו כי כבודי לאחר לא אתן כתיב (ישעי' מ"ב ח') אלא
מבחי' שמות אלקים דקדושה שנכללים ביסודה וכמ"ש
באוצ"ח דצ"ט ע"א ע"פ אכלה ומחתה פיה כו' (משלי ל'
כ') ומבואר אצלינו במ"א ע"פ מאמר הזהר פ' חוקת ת'
הוא ד' ונו"ן מתחברים כחדא ע"ש שהיניקה הזאת הוא
כדי להאבדם אח"כ וזהו ומשלם לשונאיו אל פניו
להאבדו (דברים ז' י') אבל מ"מ עד כה ועד כה הרי הם
יונקים ופוגמים בשפע הקדושה דשמות אלקים המקבלים
מיסוד דנוק', וכדין כל אינון נשמתין דנפקין שהנשמות
נמשכים ג"כ מיסוד דנוק' שהם שם בעיבור וכנ"ל בפ'
בקורטא דלגו כו' אע"ג דכולהו דכין כולהו קדישין לפי
שבפנימיותן לא הגיע שום מגע נכרי ח"ו כמו שיבאר
בסמוך, הואיל ונפקו בפגיומו פ"י שנמשכו מן המל' בשעה
שהיא פגומה והחיצונים יונקים והוא צער גדול כנ"ל אזי
גם הם בכל אינון אתר דמטו אינון נשמתין כולהו אתברו
ואתפגמו בכמה צערין בכמה כאבין מחמת שהחיצונים
יונקים מהם וזהו צער וכאב עצום להם ואמר בכל אינון
אתר ר"ל בעודם למעלה בדרך המשכותם ממדת מלכותו

ביטול היש לבד וז"ס ותתן טרף ירידת השכינה לברר
בירורים וזהו הנק' מ"ן ואח"כ נמשך ומאיר עליהם הארת
אלקות מן שם מ"ה שהוא ביטול האמיתי כמו שהוא קמי'
ממש דאין עוד כנ"ל בענין י"ס דמ"ה וזהו הנק' מ"ד
שמברר מ"ן בירור שני להיות בו ג"כ ביטול זה וזהו
בחכמה כח מ"ה אתברירו: והנה מפני שהבירורים שהמל'
מבררת הוא להפריד הטוב מן הרע הגמור וע"כ המברר
מוכרח להתלבש בהמתברר א"כ מוכן שזהו ירידה גדולה
לה לירד בבי"ע ולהתלבש בהיכלות החיצוני' וז"ס מיעוט
הירח הנ"ל, אך ענין הפגיומו הוא סוד כמוס כי הנה ענין
בירור זה הרי הוא מלחמה עצומה עם הקליפות להוציא
מהם חיותם שכשמוציאים הטוב מהם מתים כמ"ש בס'
הגלגולים פ"ב באריכות שאין להם שום קיום זולתי הטוב
המובלע בהם שמחי' אותם כו' ולזאת מוסרים נפשם ממש
לחטוף ניצוצי קדושה ע"י כל תחבולות שאפשר כגון
להחטיא האדם וכיוצא וכמ"ש לא יבזו לגנב כי יגנוב
למלא נפשו כי ירעב (משלי ו' ל') ומכ"ש שמתאמצו
ביותר שלא להוציא מהם מה שחטפו כבר ולכן נקראת
המל' אשת חיל ללחום מלחמת ה' להוציא בלעם מפיו
וכל זיני קרבא אפקיד בידהא, והנה יש אופן במלחמה
הגשמית שלפעמים מוכרח הא' להניח א"ע מוכה קצת ביד
השני עד שירדוף אחריו והוא תחבולה עצומה וחכמה
עמוקה כדי להוציאו אל מקום טוב ורחב עד שאח"כ יכהו
ויחרימהו מכל וכל עד בלתי השאיר לו שריד ואם לא הי'
מניח א"ע מוכה בתחלה לא הי' יכול לעשות לו מאומה
ונמצא שבאמת מתחלה השונא מכה בו ג"כ ומאבד כמה
אנשי חיל אך זהו לרעתו כדי להשמידו אח"כ לגמרי,
כמ"כ יובן הנמשל למעלה במלחמת ה' שז"ס גלות
השכינה כמארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם (מגילה כ"ט
א' ע"ש) ממש בגלות ביד אותו השר עד שמוכרחת
להשפיע לו חיות וגדולה והחיות הזה הוא בסוד גלות
ממש בו דהיינו מה שמחי' רע גמור הנפרד ועושה היפוך
רצון ה' בתכלית ובאמת שבשעת הגלות הוא צער גדול
לשכינת עוזו ית' להוריד החיות במקום אשר שנה ה' אבל
כ"ז הוא תחבולה נפלאה כדי שאח"כ יוציאו החיות מן
השר ההוא גם ממה שהי' אצלו מכבר בשכבה"כ ואז יאבד
לגמרי וז"ס בסאסאה בשלחה (ישעי' כ"ז ח') כשנתמלא
סאתו וכת' כי לא שלם עון האמורי עד הנה (בראשית
ט"ו ט"ז) (ואע"פ שאין המשל דומה לנמשל שבמשל אין
הא' יכול להשמיד את הב' עד שמוכרח להניח א"ע מוכה
קצת משא"כ למעלה שביכולת ה' להשמידם ולאבדם
כרגע מבלי שום תת יניקה להם דהיינו ע"י שיסלק החיות
מהם אבל מ"מ כך רצונו להעמיד הדבר ע"פ המשפט
שלא לאבדם בלי טענה כו' כדי שיהיה מי שיתבע הדין
כמ"ש בגלגולים (שם), והנה ענין גלות השכינה הוא סוד

1 ית' להתלבש בגוף שנמשכים דרך כל ההיכלות דבי"ע
2 ובכל היכל שבאים יש להם כמה צערין כמה כאבין
3 ואתברו ואתפגמו מסיבה הנ"ל, ואילין אינון דאתרעני בהו
4 קוב"ה לפי שהם סובלים היסורים הללו מחמת פנימית
5 רצון ה' וחפצו במלחמה זו עם החיצונים להוציא יקר
6 מזולל, רוא דמלה שריין כגוונא דלעילא גופא אתפגים ולא
7 נשמתא פי' כמו שבמל' הפגם רק מבחי' הלבושים אבל
8 לא בפנימיות' ח"ו כמ"כ היניקה שמהם הוא רק
9 מחיצונותם בלבד אבל בפנימיותם כולהו דכיין כולהו
10 קדישין, ולכן בבואם לעזה"ז גופם לבד נפגם במום אבל
11 נשמתן קדושה בתכלית וזהו טעם מספיק ג"כ לענין יסורי
12 האדם בעזה"ז וכדעת ספרי קדמאי שם בזהר דר"ש ס"ל
13 כוותיהו מחמת הולדם בפגמו דסיהרא שהוא בחצי חדש
14 השני כו' (אך כוונת הולד' י"ל זמן לידתם למעלה מן
15 המל') ולע"ל בעיין לחדתותי בחדתותי דסיהרא פי'
16 כשתתגלה נצחון המלחמה ובלע המות נצח והניצוצי'
17 היקרים המסולאים מפז שהם לפני מלך מלך לבנ"י כולם
18 יתעלו למעלה ע"י המל' שהיא אשת חיל הנ"ל ותהי' אז
19 עטרת בעלה מטעם הנ"ל וכדכתיב והיה אור הלבנה כאור
20 החמה (ישעי' ל' כ"ו) וכתיב נקבה תסובב גבר (ירמי' ל"א
21 כ"א) אזי הנשמות הנ"ל שהם חברים משותפים עמה
22 שסבלו עמה צער המלחמה בפרטות ביותר עד שנפגמו
23 מחמת מלחמה זו ואתברו בכמה כאבין ברוחני' וגשמיות
24 הם יתייחדו עמה באיזו חדוה פרטית יותר מכללות ישראל
25 שלא סבלו כ"כ בפרטות: ועתה ית' הטעם דאל הפרכת לא
26 יבא שהוזהר הבעל מום מליכנס להיכל ולמזבח הגם שר'
27 שמעון לא ביאר הטעם לזה אלא שסמך על שממילא מובן
28 הענין לפי ההקדמה שהקדים, והוא כי מודעת זאת כי
29 בהיכל ה' גלוי אא"ס בחיצונית עד שראו בעיני ראי'
30 כמ"ש וירא כבוד ה' כו' (ויקרא ט' כ"ג) וירא כל העם כו'
31 (שם ט' כ"ד) וכן במזבח ה' יורד אש שלמעלה כמ"ש

32 ותצא אש מלפני ה' (שם), ולכן הוזהר הבעל מום בל"ת
33 של תורה ליכנס לשם להיות כי גופו נפגם עכ"פ מחיצוני'
34 אע"פ שפנימיותו קדוש אסור לו ליכנס לשם ולהראות
35 פגמיתו כדי שלא יפגום ח"ו גם גילוי אלקות שבשם כיון
36 שהגלוי הוא ג"כ בחיצונית ממש, ואותו הגילוי א"צ להיות
37 נפגם ח"ו כי הוא גלוי אלקותו ית' ממש שהגלוי הזה מגיע
38 גם בחיצונית לראיית העין ויכול להיות נפגם ח"ו כשיכנס
39 שם בע"מ שפגמו החיצוני' גופו, אבל לחם אלהיו מקדשי
40 הקדשים ומן הקדשים יאכל (ויקרא כ"א כ"ב) להיות כי
41 בפנימיותו לא נפגם כלל ושלם הוא בתכלית וענין אכילת
42 הקדשים תלוי בפנימית (שהרי בחיצוני' אין ניכר הקדושה
43 עליהם רק שהענין תלוי בפנימיות) האדם כשהוא שלם אזי
44 יכול להעלות את הקדשים כי סוד אכילת כהנים שבעלים
45 מתכפרי' עי"ז הוא שהם ע"י אכילתם מעומד כענין שמו"ע
46 בכוונות ויחודים גורמים אכילת אדם העליון שעל הכסא
47 שהוא סוד המשכת מ"ד לברר מ"ן דב"ן וכבר נת"ל שבשם
48 מ"ה אין שום יניקה כלל וגם ביורור אינו לברר טוב מן
49 הרע אלא רק להעלותו ולתקן המ"ן שכבר נברר מן המל'
50 להיות בו ביטול אמיתי שז"ס גלוי הפנימי' כמ"ש"ל בענין
51 משה וכמ"כ ה' אכילת הכהנים בביטול וע"כ אין בעל
52 מום פוסל בזה שהרי פנימיותו שלם אבל כניסה בהיכל
53 ולמזבח לפי שהוא בבחי' חיצוני' ודומה לבירור הראשון
54 דמל' שמבררת מן הרע שז"ס אכילת מזבח ושם יכולים
55 החיצוני' לינק כמשנת"ל ע"כ אין הבע"מ רשאי ליכנס
56 לשם כו' (וקיצור הענין שהגילוי אלקות דהיכל ומזבח
57 מבחי' מל' חיצונית ושם יכולים לפגום משא"כ אכילת
58 הכהנים רמו לאכילת מ"ה דז"א פנימית ושם אין יניקה
59 כלל כו') אבל לע"ל יתקנו הפגמים בשלימות ניצוח
60 המלחמה ואז יהיו הם שמחים בחדות השכינה ביתר שאת
61 ויתר עז. וה' יזכנו לראות בנחמת ציון וירושלים בעגלא
62 ובזמן קריב ונאמר אמן:

איסור עבודת כו"ן בעל מום וניסוחו להיכל

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

9 והענין דהנה חכ' ובינה וזו"נ רחוקי' זמ"ז, דזו"נ בערך
10 [העולמות] זכור רחמין וחסדיך כי מעולם, אבל חו"ב
11 אלפי' שנה קדמה כו' שאין שייך כלל, ואדרבה כשצריך
12 להגיע לעומק השכל שותק, כענין היו מזדווגי' זוגות
13 זוגות, משא"כ בזו"נ שכשיש למי להשפיע מתעורר השפע
14 כו'. ובכדי שיומשך מחו"ב לזו"נ זהו ע"י ממוצע והוא
15 רשב"י, שהי' מתנאים איתנים והמשך להיות כנחל איתן
16 וא"ו דשם כו'.

1 וכי תאמרו מה נאכל כו' הן לא נזרע כו' וצויתי את ברכתי
2 כו' לשלש השנים. לכאור' מ"ש הן הוא מיותר, דהל"ל
3 וכי תאמרו כו' השביעי' וצויתי כו'. אך הנה הת"א מתרגם
4 על ואכלתם ישן, ותיכלון עתיקא.
5 והענין יובן בהקדם ענין הילולא דרשב"י שהוא בל"ג
6 בעומר ספי' הוד שבהוד, והענין הוא דהנה
7 רשב"י ה' ממוצע להשפיע לתלמידיו התנאי' ואמוראי'
8 מבחי' שפע החכ' כמו שהיא בבחי' העדר ההשפעה.

1 **ויוֹבֵן** בהקדם ענין השבחי' שלכאו' יפלא ר' יהודה קארי
2 לי' שבת, מאן פני האדון, איך יאמרו זה על נברא, גם
3 אינו ממדות חסידות. אך הנה צ"ל עצת חז"ל לעולם יסדר
4 אדם שבחו של מקום שג"ז פלאי הלא אני ה' לא שנית ואינו
5 תופס מקום כלל, והיינו לפי שכללות השתלשלות הוא רק
6 הארה, וא"כ מה תופס מקום ההילול הללו מן השמי', הללו
7 מן הארץ. אך הענין דהיא הנותנת דלהיות כי אינו תופס
8 מקום לכן צריכי' לעוררו ולהזכירו ע"ד זכרונות דר"ה,
9 וארוז"ל אדם נידון בכל יום, והיינו עד"מ נדיב בעצם מ"מ

10 לעוצם טרדתו או מצד מונע יכול לשכוח על העני, וכ"ש מי
11 שהוא כילי בעצם, אשר לכן ע"י השבח מעוררי' אותו. ועד"ז
12 יובן בענין סידור שבחי', הגם כי אינו שייך שכחה ח"ו כי
13 אין שכחה לפני כסא כבודך, מ"מ לעוצם שפלותינו נגד
14 גובה ורום א"ס הנעלם מהשגתנו ה"ז ריחוק גדול מאד,
15 וע"י ההילול מתעורר בעצמו, וע"י ההתחדשות שהאדם
16 נברא ומקבל חיות מאכילה ושתי' ושינה יתבטל מהשגת
17 אלקות ה"ז כציפור המדברת שיפנה לבב המלך מלכו של
18 עולם לבקשת ההדיוט ושפל אנשי' כו'.

וכי תאמרו מה נאכל

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

1 **ובאמת** כשלא טעם טעם ביטול היש מצד בחי' יחו"ע
2 א"א שתי' העבודה שמבחי' יחו"ת עבודה
3 אמיתית שאינו מבטל רצונו מהדברים הגשמיים, והיינו גם
4 אם ביטל הרצונות בעת התפלה, הוא רק דמיון חיצוני
5 וכשבא לידי דבר הגשמי שוכח על הביטול או שאינו יכול
6 לעמוד על נפשו והיינו גם להתאוות תאוה בדברים
7 המוכרחים וגם להתאוות בדברים המותרים לו. וכ"ש
8 שבעת עסקו בהדבר הגשמי כמו בעת אכילה הוא נהנה

9 ומתענג בזה כו'. וא"כ הרי הוא בתוך המיצר ממש כו'.
10 ונמצא דבהעבודה דיתו"ת לבד בלי הביטול דיתו"ע ה"ה
11 בתוך המיצר וההגבלה דהגוף ונה"ב ואיך שיהי' לא יצא
12 מתוך הישות לגמרי, ולזאת ישות וחומריות הגוף ונה"ב
13 ה"ה מונעים ומעכבים עבודתו ומורידים אותו עוד יותר
14 ויותר כו':
15 **קיצור.** ימשיך ביאורו אשר רק ע"י יחו"ע תהי' עבודתו
16 ביחו"ת שלימה ויצא מהמיצרים דגוף ונה"ב.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים חלק א'

עולם מלשון העלם, כדי לגלות שהטבע עצמו הוא אלקות

1 **וְזֶהוּ** עולם, הוא לשון העלם והסתתר, והינו שהאור והחיות
2 האלקי בכלל ושם הו' בפ'ט הוא מתעלם ומסתתר
3 בשם אלקים שהוא מדת הדין והצמצום, וצמצום זה הוא
4 שרש ומקור התהוות העולמות ושרש הטבע, דטבע עצמו
5 הוא אלקות. ויובן זה על דרך משל, דבר הנטבע במים
6 רבים כמו בים, הרי המים מקיפים אותו מכל צד ופנה, דלא
7 מיבעי' שאינו נפר שיש שם איזה דבר, אלא דגם אינו
8 נראה, דענין ההפרות הוא שפועל איזה פעלה, וכמו אדם
9 הנפר בין פמה אנשים או בית הנפר בין פמה בתים, הרי
10 ההפרות הוא שפועל איזו רשם, ודבר הנשקע בתוך המים
11 הרי המים מקיפים אותו מכל צד ופנה, דלא זו בלבד שאינו

13 נפר, אלא דגם אינו נראה כלל, וכן הוא בהאור וחיות אלקי
14 שפועלם בכלל והגלוי אור ושם הו' בפ'ט שמתלבש
15 בלבוש הטבע, דהנה זה שהמים מקיפים את הדבר הנמצא
16 בהם הרי אין זה נוגע לעצם מציאות הדבר כלל, והינו
17 דלעצם המציאות הרי אין הפרש כלל אם נראה מציאותו
18 או שיש דבר המונע ומסתיר שאין מציאותו נפר, דהנפקא
19 מנה"ד הוא רק לגבי הרואה, דכאשר הוא גלוי הרי הכל
20 רואין אותו, וכאשר הוא נטבע ונשקע בתוך המים אינו
21 נראה ונפר לעין הרואה, אבל בעצם מציאותו הרי אין שנוי
22 כלל, וכן הוא באור וחיות האלקי בכלל ושם הו' בפ'ט,
23 שהוא מתעלם ומסתתר בתוך העלם הטבע הנקרא

1 "נאטור"ה. אָמַנְס פֿזָה הוּא יִתְרוֹן בְּעִנְיַן הָאור וְהַחיות
2 הָאֱלֹקִי וְהַטֵּבַע הַמְכֻסֶּה עָלָיו לְגַבֵּי הַמַּיִם הַמְכֻסִּים עַל דְּבַר
3 הַנִּמְצָא בָהֶם, דָּשֵׁם הָרִי דְבַר הַנִּטְבָּע בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְהַמַּיִם
4 עֲצָמָן הֵם ב' דְּבָרִים נִבְדָּלִים, מַה שָּׁאִין בֶּן בְּהָאור וְהַחיות
5 הָאֱלֹקִי וְהַטֵּבַע הַמְכֻסֶּה עָלָיו שֶׁהֵם דְּבַר וְעִנְיָן אֶחָד, לְפִי
6 דְּטֵבַע עֲצָמוֹ הוּא אֱלֹקוֹת, נאטור אֱלִיין אִיזו גַּעְטִּלְעֶכְקִיט,
7 וויילע גַּעְטִּלְעֶכְקִיט הָאט זײַךְ אָנגעטאַן אִין נאטורי, דִּעִנְיָן
8 הַטֵּבַע בְּכָל דְּבַר הוּא מַהוּתוֹ הַעֲצָמִי וְהַנְהָגָתוֹ הַטֵּבָעִית, אִין
9 יַעֲדֵעַר זָאף אִיזו דִּי טֵבָעִית זײַנע, דאָס אִיז מַהוּתוֹ הַעֲצָמִי
10 און זײַן טֵבָעִית'דיקע הַנְהָגָה, וּכְמוֹ הַשְׁמַשׁ דְּמַהוּתוֹ הַעֲצָמִי
11 שֶׁהוּא אור, אָמַנְס לְהִיּוֹתוֹ אור עֲצָמִי, עַל בֶּן נִקְרָא מְאֹר,
12 אָבֵל עִנְיָנוּ לְהָאִיר בְּאֹר הַמְאִיר, וּכְמֵאֲמַר "הַמְאִיר לְאֶרֶץ
13 וְלִדְרִים עָלֶיהָ", וְהַנְהָגָתוֹ הַטֵּבָעִית שֶׁהוּא סוֹכֵב הוֹלֵךְ מִמְּזֻרָח
14 לְמַעְרָב, וְסוֹכֵבוֹ מִמְּזֻרָח לְמַעְרָב הוּא דֶּרֶךְ דְּרוֹם דְּוָקָא, וְכֵן
15 הוּא תְּמִיד מִיּוֹם הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר בָּרָא הָאֱלֹקִים אֶת הַמְּאֻרוֹת,

16 וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹקִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאֶרֶץ זֶה ה'
17 אֱלֹפִים וְת"ר צִדִּיקֵי שָׁנִים, הִנֵּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַשְּׁמַשׁ זֹרֵחַ
18 בְּמִזְרָח וְשׁוֹקֵעַ בְּמַעְרָב וְסוֹכֵב הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ דְּרוֹם וּמְאִיר לְאֶרֶץ
19 וְלִדְרִים עָלֶיהָ, דִּזֶּה גּוֹפֵא מוֹרָה עַל הַכֹּחַ הָאֱלֹקִי שֶׁבָּזָה, וּכְמוֹ
20 שֶׁמְבַאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאַרְכָּה בְּעִנְיָן זֶה, וְכֵן הוּא בְּכָל נִקְרָא
21 וַיִּצְוֹר שֶׁהַטֵּבַע שָׁבוּ הוּא אֱלֹקוֹת מִמֶּשׁ, אֲלֵא שֶׁזֶהוּ כְּדִגְמַת
22 הַדְּבַר הַנִּטְבָּע בְּתוֹךְ הַמַּיִם שָׁאִין רוֹאֶה אוֹתוֹ בְּעִינֵי בֶּשֶׁר רַק
23 בְּעִינֵי הַשָּׂכָל בְּלִבָּד. וְהִנֵּה בְּשָׂכָל אָנוּשִׁי הָרִי אָנוּ רוֹאִין
24 בְּמוֹחָשׁ שִׁישְׁנֵם דְּבָרֵי חֻקָּה וְשָׂכָל אֲשֶׁר הַמוֹפֵת עַל אֲמַתִּית
25 הַשָּׂכָל הוּא כָּא בְּמוֹפֵת שֶׁל מְשׁוּשׁ, וְשִׁשְׁנֵם שָׂכָלִים אֲשֶׁר
26 מוֹפְתֵם הַמְּאֻמָּת אוֹתָם אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּכּוֹא בְּמְשׁוּשׁ אוֹ גַּם
27 בְּרִאָה בְּעִינֵי בֶּשֶׁר כִּי אִם בְּרִאָת עֵין הַשָּׂכָל בְּלִבָּד. וְזֶהוּ
28 עוֹלָם שֶׁהוּא הָעֵלֶם, שֶׁהָאור וְחַיּוֹת הָאֱלֹקִי הוּא בְּהָעֵלֶם,
29 וְעִבּוּדֵת הָאָדָם הוּא לְגִלּוֹת אֶת הָעֵלֶם וְלִכּוֹא אֶל הַמְּאֻמָּת
30 דְּטֵבַע עֲצָמוֹ הוּא אֱלֹקוֹת.

שבת תשובה, תר"צ

ה. טבע. ו. טבע עצמו הוא אלקות, מפני שאלקות התלבשה בטבע. ז. בכל דבר, הטבעיות שלו זוהי מהותו העצמית, וההנהגה הטבעית שלו. ח. (5,690)

לקוטי דיבורים

1 פעם בא הרבי האמצעי אל אביו רבנו הזקן נבהל
2 ונפחד, מלא עגמת נפש ופרץ בבכי, כי חלום מוזר מעיק
3 על לבו.
4 כידוע היה הרבי האמצעי חלוש בגופו, ולשם חיזוק
5 בריאותו היה אביו רבנו הזקן, אומר לפניו דברי חסידות
6 ביחוד, כי החסידות היתה מחיה אותו.
7 בחלומו:
8 והנה נהר רחב ידיים לפניו, מי הנהר זכים וצלולים,
9 נובעים ומתפשטים במהירות ובחיות, אבל בלי כל גלים.
10 הנה מתפשט למרחקים, מתפרד לראשים שונים, מתחלק
11 ליאורים, אבל המים שוטפים להם כמקדם בחיות אבל
12 בלי כל רעש.
13 עודנו מביט ומסתכל מסביב והנה שני אנשים ניגשו
14 אל הנהר, האחד גבוה מהשני ושניהם לבושים בגדים
15 ארוכים. לגבוה היתה רגל אחת עבה מהשניה. במרחק
16 מסויים מהם עמדו אנשים נוספים אשר מראה פניהם
17 היה מטושטש. לאחר מכן ניגש אליהם רבנו הזקן.
18 והנה דף מתוח על הנהר והנמוך במבנה הגוף אמר
19 לגבוה ממנו במבנה הגוף: לך על הדף.
20 התחיל הלז לעבור את הנהר על הדף המתוח, והדף
21 שוקע והמים מתרוממים ומתנשאים עד ששוטפים חלק

22 מגופו. עלה הדף וירדו המים, עלו המים וירד הדף, וחוזר
23 חלילה. כך נמשך הדבר משך זמן עד שהנמוך אמר
24 לגבוה: רד - וירד.
25 שני האנשים שעמדו מרחוק ניגשו פעמים אחדות אל
26 הנהר והתרחקו שוב. ציור פניהם היה מטושטש כל
27 הזמן. לאחר מכן נעלמו ולא נראו עוד.
28 שני האנשים הנמוך והגבוה יחד עם רבנו הזקן עזבו
29 את המקום, הנמוך הלך באמצע, לשמאלו האדם הגבוה,
30 ולימינו - רבנו הזקן, וכך הם הלכו חבוקים ודבוקים יחד.
31 הם הלכו והלכו עד שהגיעו לנהר רחב השוטף
32 במהירות רבה. גוונים מגוונים שונים למים ומכים הם
33 גלים כגלי הים, עולים ויורדים.
34 הנהר נמשך לאורך רב, וכשמביטים מרחוק רואים
35 והנה פה ושם גל מתרומם ונופל, מתרומם ונופל, ובתוך
36 כך מתרוממים גלים רבים בכוח חזק מעלה מעלה
37 ונופלים ומתפשטים על פני השדה וברגע הראשון נעשה
38 מהם יאור קטן, אבל מיד נעלם ונבלע באדמה והאדמה
39 הולידה והצמיחה עצי פרי.
40 תוך כדי כך שמע קול הנמוך באמרו לגבוה בקול נגיד
41 ומצוה ובהראותו בידו על רבנו הזקן:
42 - כן, לך נא על הדף הזה.

פירושם, אלה המעוניינים בכך יחפשו בספרי השרשים
וידעו, חייב אדם לומר בלשון רבו⁴, בלשון זה קבלתי,
ושום פירושם אל תשאלו אותי כעת, הרי אנו כולנו
חסידים, צריכים לדעת פירוש המלות, וכאמור שצריכים
להרגיש).
הנהר השני הוא נהר של דמעות בעלי תשובה.
בשמעי - אמר רבנו הזקן - לפני עשרים וחמש
שנים⁵ ממורי הרב המגיד המשל על הצדיקים ובעלי
תשובה, משני בני המלך⁶, נחקק בי כי יש לקרב כל יהודי,
וחמש שנים הייתי נוסע ממקום למקום בגלוי ובסתר
לעורר יהודים⁷.
הרבי האמצעי סיפר סיפור זה לאב-הסבא כ"ק
אדמו"ר ה"צמח צדק", ואמר, התחלת העבודה של אבי
(כ"ק אדמו"ר הזקן) עם הזולת, היתה בעלי תשובה,
ולאחר מכן כאשר הוכתר לרבי, היודע אתה כיצד הוא
היה עושה בעלי תשובה? - מי שראה את אבי פעם אחת,
לא היה יכול לשכב לישון שלא יקום למחרת אחר
לגמרי, וסיים: כוח זה מסר אבי למי שמסר.
סיפור זה סיפר אב-הסבא כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"
לסבא כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, וכשסיים המלים "כוח זה
מסר אבי למי שמסר", אמר: וכלול בזה מסירות נפש
תמימי של חסידים, וזה בא בירושה.

י"ט וכ' כסלו, תרצ"ב

ורבנו הזקן הלך ישר על פני הדף, עד שהגיע לקצהו
ויבקש להעתיק את הדף ממקומו וללכת הלאה, אלא
שהאדם הנמוך רמז לו כי ישוב, באמרו:
- בכוח גלי מים אלה אפשר ללכת גם בתוך גלי אש.
וייקץ.
כששמע רבנו הזקן את כל דברי החלום כאמור, אמר
לבנו הרבי האמצעי: לך להתפלל ואחרי התפלה תיכנס
אלי.
דרכו של הרבי האמצעי היתה להתפלל בשמחה
ובשקט פנימי שיש בו עונג. ברם, הפעם התפלל במרירות
ובבכיות גדולות.
אחרי התפלה נכנס הרבי האמצעי אל אביו ורבנו
הזקן אמר לו שהאדם הנמוך היה מורנו הבעש"ט והאדם
הגבוה היה הרב המגיד ממזריטש. הסיבה למה שרגלו
האחת היתה עבה מהשניה מפני שהיתה לו רגל אחת
נפוחה מכאב רגלים שהיה לו.
הבעש"ט ציווה את הרב המגיד ללכת על הדף כדי
לרמוז לו שבתוך התורות של תלמידיו אפשר לצלול.
(את המלה "לצלול" לא יכולנו, אנו השומעים, לתפוס,
וכן לא שמעו היטב. חזר כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר עוד
הפעם בקול ברור, לצלול, נענה אחד מהנוכחים ואמר:
מלשון צללו? ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: למלה צלל כמה

4 - הוצאת קה"ת - עמוד קט"ג.
7) ראה ספר השיחות - תורת שלום, עמוד 88.

4) עדיות א, ג. ברכות מז, א.
5) בערך בשנת תקל"א, ואם כך אירע החלום בשנת תקנ"ו בערך.
6) הובא בספר רמזי תורה במאמר גדולה תשובה. "מגיד דבריו ליעקב"

רשימת כבוד קדושת אדמו"ר הריי"צ - תרצ"ט

1 **כת.** ובשנת תקפ"ז הלך הר"נ - כדרכו מימים ימימה - עם קבוצת חסידים על חג השבועות
2 לליובאוויטש ויתעכב שמה עד אחר חג הסוכות ויחזור לביתו.
3 וכשנסתלק הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, הנה אף שחתנו הוד כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק לא קבל
4 עליו את הנשיאות⁴³ מ"מ הי' אומר דא"ח מדי שבת בשבתו⁴⁴.
5 רשומה אצלי שיחתו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק - באחד הטיולים בקיץ תרנ"ו - אשר בשנה
6 הראשונה להסתלקותו של כ"ק אדמו"ר האמצעי הי' כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק חוזר ברבים מאמרי
7 כ"ק אדמו"ר האמצעי משנות תקס"ו-תקס"ז.
8 ובזה ביאר הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הטעם מה שעל המאמרים משנות תקס"ו-תקס"ז נמצאים
9 הגהות הערות וקיצורים כ"ק של הוד כ"ק אאזמו"ר בעל צמח צדק⁴⁵.

45) כמה מהם נדפסו במאמרי אדמו"ר הזקן דשנות תקס"ו-
תקס"ז. וראה אגרות קודש ח"ב ע' שכב. ח"ד ע' רמב.

43) ראה ספר השיחות תרצ"א ס"ע 43 ואילך. ושי"נ.
44) ראה רשימות היומן סיון מנ"א תרצ"ב (ע' 000).

- 1 במקום אחר⁴⁶ מבואר בארוכה סדר אמירת דא"ח בדור הראשון תקופת אדמו"ר הזקן והשינויים
2 באופן וסגנון אמירת דא"ח בדור השני של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי.
- 3 אופן אמירת דא"ח בדור השלישי, כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק הי' בסגנון כזה⁴⁷ אשר כל ענין
4 וענין הי' מעוטר במאמרי רז"ל, מאמרי הזהר מדרשים ואגדה ובישוב כמה פסוקים עם פירושי גדולי
5 המפרשים מה שהכביד על החסידים השומעים שלא הורגלו בלימוד תנ"ך ואגדה, וגם האברכים בעלי
6 תפיסה מהירה לא יכלו לתפוס היטב.
- 7 גם כ"ק בניו הקשישים, הרב"ש⁴⁸ והרי"ל⁴⁹ שהיו משתדלים לחזור המאמרים של הוד כ"ק אביהם
8 לא יכלו לתפוס המאמרים בדברים כהויתן.
- 9 עבר יותר משנה וענין החזרה ירד במאד ועל הרוב היו חוזרים רק את הענינים ולא שמרו דברי
10 הרב, מה שהכאיב במאד את החסידים.

ע"י 226. תשי"ו ע"י 38. ושי"י.
(49) כ"ק הר"י יהודה ליב. – ראה אודותיו הוספות לספר השיחות
תשי"ו-השי"ת ע"י 413. ושי"י.

(46) ראה גם ספר השיחות תרצ"א ע"י 230 ואילך.
(47) ראה שיחת ש"פ בראשית תשי"ג (תורת מנחם התנועדות
ח"א ע"י 131).
(48) כ"ק הר"י ברוך שלום. – ראה אודותיו ספר השיחות תרצ"א

אגרות קודש

ב"ה י"ג סיון תרצ"ד

ווארשא

1 שלום וברכה.

2 העדר הובאת דבר מן הכח אל הפועל כשהדבר נשאר רק
3 במחשבה טובה, בין בהנוגע למדה טובה, ובין בהנוגע ללמוד
4 והבנה - שמתחס לגילוי הכחות והחושים - הוא אחד
5 החסרונות הכי גדולים המביא נזק רב בלתי משוער, יען כי
6 מאבד את הנפש ח"ו, ונעשים אדם ריק ח"ו - מען ווערט
7 אפוסטער מענש. -

8 ומי אשר בינות לו להכיר את האמת בתעודת חיי האדם
9 עלי ארץ הלזו הגשמית צריך לחוס על עצמו ולחגור כל כחותיו
10 לצאת מטיט היות הלזו של דמיונות שוא.

11 הבעלי דמיון והעצלנים טבעם הוא שתולים הכל בסבות
12 צדדיות. סיבות הזמן או המקום, ומרגלא בפומם אילו הי' לי
13 עם מי לדבר, אילו הזמין לי הקב"ה עם מי לשוחח אזי הי'
14 באופן אחר לגמרי.

15 שוכחים הם האנשים הללו את האמת הגמור כי מדי
16 מצעדי גבר כוננו, וכתוב זה נאמר פעמים, דוד אמרו - תהלים
17 לז כג - מדי מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, ושלמה אמרו -
18 משלי כ. כב. - מדי מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו, שניהם
19 אומרים בסגנון אחד שניהם מזכירים ש' הוי' ולא שם אלקים
20 או אד', להיותו כולל כללות כוונת הבריאה להמשיך גילוי שם

21 הוי' ביחוד הוי' ואלקים להכיר בהטבע הלמע' מן הטבע,
22 ולשאוף לזה.

23 שניהם דוד ושלמה מדברים בענין הידיעה ובחירה, ובאים
24 לידי מסקנא אחת, כי הכל תלוי אך ורק בהאדם עצמו.

25 דוד אומר מה' מצעדי גבר כוננו, כי כל אדם באשר הוא
26 אדם צריך לדעת נאמנה כי שלוח ההשגחה העליונה הוא
27 להאיר אור תורה ועבודה דוקא באותו המקום ובאותה
28 הסביבה שהוא נמצא בה ע"פ גזירת השגחה העליונה,
29 והבחירה חפשית היא ביד כל אדם לבחור בטוב ואז דוקא
30 בדרכו של האדם יחפץ הקב"ה.

31 שלמה אמר מה' מצעדי גבר, כל צעד וצעד שהאדם צועד
32 בכל מקום שהוא הוא מה' הנותן כח ועוז לכל אדם באשר
33 הוא להשלים הכוונה העליונה, ואם יטעון הטוען טענות הזמן
34 והמקום הנה האדם מה הוא להבין דרכיו של הקב"ה אבל עם
35 זה עליו לדעת כי ד' נותן לו הכח לפעול טוב.

36 וזהו סוד אומרו מצעדי גבר ולא מצעדי אדם, בחסידות
37 מבואר ההפרש בפי' תוארי אדם וגבר, דתואר אדם מורה על
38 השכל, ותואר גבר מורה על פעולת דבר בכח וגבורה, וזהו
39 אומרו כי מה' מצעדי גבר כוננו, הצעדים והטלטולים שהאדם
40 מתטלטל בעלמא דין ע"פ ההשגחה העליונה אינם ענין שכלי
41 כי החקר אלקי תמצא כ"א ענין דגבורה, פי' לעורר בעצמו
42 אותה הגבורה הנעלמה בקבעומ"ש אמיתי ולעשות מלאכתו,

- 1 מלאכת אבינו הראשון לפרסם אלקותו ית' בעולם - באמונה,
 - 2 לזכור ולהביא גזירת ההשגחה העליונה ית' וית' באור תורה
 - 3 ועבודה, וטוב יהי' לו בגשם וברוח.
 - 4 יש לך זמן אשר האדם צריך לגעור בעצמו, לדרוש מעצמו
 - 5 בחזקה בלי נשיאת פנים לעצמו, והוא הקול רעש אשר מורינו
 - 6 רבינו הגדול מרעיש עליו בכלי תותח היותר כבד לאמר "עד
 - 7 מתי".
 - 8 קול נשיא אלקים החוצב להבות אש "עד מתי" הוא
- הדו"ש ומברכו. 16
- אג"ק מוהרי"צ כרך ג

[במוצאי יום הכיפורים, לאחר תפילת ערבית והבדלה]

– אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

- 1 נפסק בשולחן ערוך¹, שבמוצאי יום הכיפורים "בת
- 2 קול יוצאת ואומרת, לך² אכול בשמחה (לחמך)³";
- 3 שהענין ד"ל (לך אכול) בשמחה (לחמך)" קשור מיד עם

4) להעיר גם, ש"מתחילין מיד במוצאי י"כ בעשיית הסוכה" (רמ"א א"ח סוף הל' יוהכ"פ (סו"ס תרכ"ד). ריש הל' סוכה (סתרכ"ה). שו"ע אדה"ז ריש הל' סוכה (סתרכ"ה)). ולהעיר שמצות סוכה קשורה ונוגע לעצם ענין החג, "זמן שמחתנו", כמ"ש (אמור כג, לד) "חג הסוכות שבעת ימים לה" (ראה לקו"ש חכ"ב ע' 123 ואילך. וש"נ). ולהעיר גם, שבחגה"ס הוא גילוי השמחה שביוהכ"פ (ראה המשך וככה תרל"ז פצ"ז. לקו"ש חכ"ד ע' 589. וש"נ).

1) אדה"ז – א"ח סוף הל' יוהכ"פ סתרכ"ד ס"ט. מתוד"ה והאמר – יומא פז, ב (בשם המדרש עה"פ – קה"ר פ"ט, ז). הובא גם בב"י א"ח שם ד"ה ומ"ש שתקיעה זו.
2) לשון הכתוב – קהלת ט, ז.
3) בשו"ע אדה"ז שם ליתא וצריך בירור בדפוסים השונים. אבל כ"ה בכתוב שם, וכן נעתק גם במדרש, בתוס' ובב"י שם.

אגרות קודש

ב"ה, ז' תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ד אלול עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע,

בו כותב אודות סברתו, ללמוד מלאכת סת"ם,

ונכון הדבר במאד ומכמה טעמים.

ובודאי למותר לעוררו אשר סופר סת"ם צריך להרבות ביר"ש שלו, אלא שאין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו, ונותן מראש היכולת והכחות על זה, ואין הדבר תלוי אלא בהאדם, ואדרבה מוסיפין בסיוע שלו, וכמרו"ל הבא לטהר מסייעין לו, ועיין לקו"ת דברים פט, ד.

בברכת חתימה וגמח"ט.

לוח זמנים לשבוע יום הכיפורים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
באר שבע (ח)	5:32	5:35	7:57	7:58	8:29	8:30	9:29	9:29	17:28	17:21	17:52	17:45	17:02	17:54
חיפה (ח)	5:31	5:35	7:56	7:57	8:28	8:29	9:28	9:29	17:27	17:19	17:51	17:44	16:51	17:53
ירושלים (ח)	5:28	5:32	7:55	7:56	8:26	8:27	9:27	9:27	17:28	17:21	17:52	17:45	16:42	17:52
תל אביב (ח)	5:33	5:37	7:57	7:58	8:29	8:31	9:30	9:30	17:27	17:20	17:51	17:44	17:01	17:54
אוסטריה וינה (ק)	6:51	6:59	9:13	9:17	9:45	9:48	10:44	10:46	18:36	18:24	19:06	18:54	18:08	19:07
אוסטרליה מלבורן (ק)	6:52	6:43	9:27	9:21	9:59	9:54	11:03	10:58	19:28	19:33	19:53	19:59	19:14	20:10
אוקראינה אודסה (ק)	6:54	7:02	9:15	9:18	9:48	9:51	10:47	10:49	18:38	18:27	19:07	18:56	18:11	19:00
אוקראינה דונייצק (ק)	6:25	6:34	8:47	8:51	9:19	9:23	10:19	10:20	18:10	17:58	18:40	18:28	17:42	18:32
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	6:37	6:46	8:59	9:02	9:31	9:34	10:30	10:32	18:21	18:08	18:50	18:38	17:52	18:42
אוק. ז'יטומיר (ק)	7:04	7:13	9:24	9:28	9:57	10:01	10:56	10:58	18:45	18:32	19:15	19:02	18:16	19:06
אוקראינה קייב (ק)	6:56	7:05	9:17	9:21	9:49	9:53	10:48	10:50	18:38	18:25	19:09	18:56	18:09	19:00
איטליה מילאנו (ק)	7:19	7:27	9:41	9:44	10:14	10:17	11:13	11:15	19:05	18:54	19:34	19:22	18:38	19:35
אקוואדור קיטו (ח)	5:53	5:51	8:26	8:24	8:56	8:54	9:58	9:57	18:14	18:12	18:35	18:33	17:55	18:37
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:27	6:19	9:00	8:55	9:33	9:28	10:36	10:32	18:59	19:04	19:24	19:29	18:45	19:40
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:12	7:02	9:50	9:45	10:21	10:15	11:26	11:21	19:57	20:04	20:24	20:31	19:45	20:35
ארה"ב בולטימור (ק)	7:01	7:07	9:24	9:26	9:56	9:58	10:56	10:57	18:50	18:41	19:16	19:07	18:24	19:11
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:50	6:56	9:13	9:16	9:45	9:47	10:45	10:46	18:40	18:31	19:07	18:57	18:14	19:08
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:51	6:57	9:13	9:16	9:46	9:48	10:46	10:46	18:40	18:30	19:06	18:56	18:14	19:08
ארה"ב דטרויט (ק)	7:26	7:33	9:50	9:52	10:22	10:24	11:22	11:23	19:16	19:06	19:43	19:33	18:50	19:44
ארה"ב היוסטון (ק)	7:12	7:16	9:37	9:38	10:09	10:10	11:10	11:10	19:09	19:02	19:32	19:25	18:45	19:34
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:44	6:49	9:09	9:11	9:41	9:42	10:41	10:42	18:40	18:32	19:04	18:56	18:15	19:05
ארה"ב מיאמי (ק)	7:11	7:14	9:36	9:36	10:08	10:09	11:09	11:09	19:09	19:03	19:32	19:26	18:46	19:35
ארה"ב ניו הייבן (ק)	6:47	6:53	9:09	9:11	9:42	9:44	10:41	10:42	18:34	18:24	19:01	18:51	18:08	19:03
ארה"ב שיקאגו (ק)	6:44	6:50	9:08	9:10	9:40	9:42	10:40	10:40	18:35	18:25	19:02	18:52	18:09	19:02
בוליביה לה פאס (ח)	6:05	6:01	8:42	8:39	9:12	9:08	10:15	10:12	18:39	18:40	19:01	19:02	18:22	19:06
בלגיה אנטוורפן (ק)	7:41	7:51	10:02	10:06	10:34	10:38	11:33	11:35	19:21	19:08	19:52	19:39	18:52	19:55
בלגיה בריסל (ק)	7:40	7:50	10:02	10:06	10:34	10:38	11:33	11:35	19:22	19:09	19:53	19:40	18:53	19:55
בלרוס ליובאוויטש (ק)	6:56	7:07	9:16	9:21	9:48	9:53	10:47	10:50	18:34	18:19	19:07	18:52	18:03	18:56
ברזיל ס.פאולו (ח)	5:42	5:36	8:15	8:11	8:47	8:43	9:50	9:47	18:10	18:13	18:33	18:35	17:54	18:42
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:28	5:22	8:02	7:58	8:33	8:29	9:36	9:33	17:57	17:59	18:19	18:22	17:41	18:28
בריטניה לונדון (ק)	6:58	7:08	9:20	9:24	9:52	9:56	10:51	10:53	18:40	18:27	19:12	18:58	18:11	19:13
בריטניה מנצ'סטר (ק)	7:08	7:19	9:29	9:33	10:01	10:06	11:00	11:02	18:47	18:33	19:20	19:06	18:17	19:22
גרמניה ברלין (ק)	7:06	7:16	9:26	9:30	9:58	10:03	10:57	11:00	18:45	18:31	19:17	19:03	18:15	19:07
גרמניה פרנקפורט (ק)	7:22	7:31	9:44	9:48	10:16	10:20	11:15	11:17	19:06	18:54	19:37	19:24	18:38	19:28
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:40	5:34	8:16	8:12	8:47	8:43	9:47	9:45	18:15	18:18	18:38	18:41	17:59	18:16
הודו בומביי (ח)	6:27	6:29	8:53	8:53	9:26	9:25	10:26	10:26	18:29	18:24	18:51	18:46	18:06	18:50
הודו פונה (ח)	6:22	6:23	8:49	8:48	9:21	9:20	10:22	10:21	18:26	18:21	18:48	18:43	18:04	18:47
הונגריה בודפשט (ק)	6:40	6:49	9:02	9:06	9:35	9:38	10:34	10:36	18:25	18:13	18:54	18:42	17:57	18:46
טורקיה איסטנבול (ק)	6:59	7:05	9:21	9:24	9:54	9:56	10:54	10:55	18:48	18:38	19:14	19:05	18:22	19:09
יוון אתונה (ק)	7:18	7:24	9:42	9:44	10:14	10:16	11:14	11:15	19:10	19:01	19:36	19:27	18:44	19:31

לוח זמנים לשבוע יום הכיפורים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	7:02	7:10	9:23	9:26	9:56	9:59	10:55	10:57	18:45	18:33	19:14	19:02	18:17	19:06
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:20	7:22	9:51	9:51	10:21	10:21	11:23	11:22	19:31	19:26	19:53	19:48	19:09	20:52
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ק)	6:59	6:48	9:34	9:28	10:07	10:01	11:11	11:06	19:39	19:47	20:07	20:14	19:26	20:18
נפאל קטמנדו (ח)	5:51	5:54	8:19	8:20	8:50	8:51	9:51	9:51	17:55	17:48	18:18	18:12	17:32	18:16
סינגפור סינגפור (ח)	6:49	6:47	9:17	9:15	9:49	9:48	10:51	10:49	18:59	18:57	19:20	19:18	18:40	19:22
פולין ורשא (ק)	6:34	6:44	8:56	9:00	9:27	9:31	10:26	10:29	18:16	18:02	18:47	18:34	17:46	18:38
פרו לימה (ח)	5:49	5:45	8:19	8:16	8:51	8:49	9:53	9:51	18:06	18:06	18:27	18:28	17:48	18:32
צרפת ליאון (ק)	7:36	7:44	9:59	10:02	10:31	10:34	11:30	11:32	19:23	19:12	19:52	19:40	18:56	19:53
צרפת פריז (ק)	7:47	7:56	10:09	10:13	10:41	10:45	11:41	11:43	19:32	19:19	20:02	19:49	19:03	20:03
קולומביה בוגוטה (ח)	5:36	5:35	8:09	8:07	8:39	8:37	9:41	9:40	17:55	17:53	18:16	18:14	17:35	18:18
קנדה טורונטו (ק)	7:12	7:19	9:35	9:38	10:07	10:10	11:07	11:08	19:01	18:50	19:28	19:18	18:34	19:29
קנדה מונטריאול (ק)	6:50	6:58	9:12	9:15	9:45	9:47	10:44	10:45	18:36	18:25	19:04	18:53	18:09	19:06
קפריסין לרנקה (ק)	6:39	6:44	9:02	9:03	9:35	9:36	10:35	10:35	18:30	18:21	18:54	18:46	18:05	18:50
רוסיה מוסקבה (ח)	7:28	7:40	9:50	9:55	10:21	10:26	11:20	11:23	19:08	18:53	19:42	19:27	18:37	19:43
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:18	7:26	9:40	9:43	10:12	10:15	11:11	11:13	19:02	18:50	19:31	19:19	18:34	19:23
שווייץ ציריך (ק)	7:21	7:29	9:44	9:48	10:16	10:19	11:15	11:17	19:09	18:57	19:38	19:26	18:41	19:38
תאילנד בנגקוק (ח)	6:05	6:05	8:32	8:31	9:04	9:03	10:05	10:04	18:10	18:06	18:31	18:27	17:48	18:31

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש ויום הכיפורים

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

ערב יום כיפור

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזֵז חֲפָצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׂמֻחָה וְלִשְׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל־אוֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פּוֹרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לָחֵן וְלַחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפִּלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפִּלַּת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפִּלָּה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il